FERHAN ŞENSOY

KALEMİMİN SAPINI GÜLLE DONATTIM

ORTAOYUNCULAR YAYINLARI / 12

Birinci Basım / Haziran 2001
İkinci Basım / Temmuz 2001
Üçüncü Basım / Temmuz 2001
Dördüncü Basım / Temmuz 2001
Beşinci Basım / Ağustos 2001
Altıncı Basım / Ağustos 2001
Yedinci Basım / Ekim 2001
Sekizinci Basım / Ekim 2001
Dokuzu Basım / Kasım 2001
Onuncu Basım / Aralık 2007

Kapak Foto: Müjgan ve Cemil Şensoy, Ragıbe, Ahmet Vildan ve Ferhan
18 Mayıs 1957 - Çarşamba
(Foto-Rekâbi Salman)

Arka Kapak: Ferhan Şensoy - 1972

Dizgi ve Baskı: Nobel Matbaacılık
Kurtini Mevkii, General Şürkrü Kanatlı Cad. Ömerli
Hadımköy-34870 İstanbul Tel: 0212 771 06 15

ISBN: 978-975-7904-08-3

ORTAOYUNCULAR YAYINLARI
İstiklal Cad. No. 140 Beyoğlu - İSTANBUL
Tel: 251 18 65 Fax: 244 43 27
www.ortaoyuncular.com

F E R H A N Ş E N S O Y

KALEMİMİN SAPINI GÜLLE DONATTIM

bir ırmak kıyısında doğdum ben
bir ırmak romandır bu
hem el yazması
elle tutulan
elde var birinci cilt.

1

Gözümü açtım, Madam Somerville yanımda çırılçıplak, yüzükoyun yatıyor. Esmer, güzel kemikli, yani çıldırtıcı sırtına, daha önce hiç çıplak kadın sırtı görmemiş gibi bakıyorum. Gibi fazla, daha önce çıplak kadın sırtı görmüş değilim, böyle bir kavramım yok. Salak salak bakıyorum kadının sırtına. Uyandı, sırtını okşamaya başladım, bu işi hiç bilmez ellerimle.

-Oh la la!

dedi. Sırtını öpücüklere boğdum. Öpücüklere boğmaktan, ben ne anlıyorsam onu yaptım yani. Sonra belini öptüm, ince narin ısırmalara başladım. İnce narin ısırma nasıl oluyorsa? Bu terimleri okuduğum aşk romanlarından biliyorum, uygulamışlığım yok.

-Arrête!

dedi. Durdum. Sırtımı, beyaz boyası yer yer ve zaman zaman dökülmüş karyola demirine dayadım, bir sigara yaktım.

Gece boyu deliler gibi seviştiğimiz yetmiyormuş gibi, sabaha karşı düşümde Galatasaray hamamının göbek taşında sevişmiştim onunla. Anlattım düşümü. Güldü. Türklerin uçkurlarına düşkünlüğü üstüne kimi frenkçe atasözleri sıraladı. Yanına uzandım, memelerinin arasına soktum başımı, memelerinin uçlarını öpmeye koyuldum. Somo'nun göğüsleri, uçmaya teşne iki güvercin gibi diklendiler.

-Arrête!

dedi gene. Frenkçe stop demek, stopun anlamı geniş.

Her gün karatahtanın önünde dingildeyen mavi eteklikli kıçının, etekliksiz, donsuz halini iki elimle ortasından ayıracakmışım gibi sıktım.

-Non!

diye olumsuzluk inledi.

Tam bu sırada, upuzun yatak odamıza iyi giyimli, kısa boylu, kel bir bey girdi. Kirli bakışlarla ve kararlı adımlarla karyolaya yöneldi. Hayır, Mösyö Somerville değildi bu ve bize doğru hızla ilerlemeyi sürdürüyordu. Gelmeyi sürdürüp bize ulaşamaması, yatak odamızın kapısıyla karyolamız arasında upuzun bir mesafe oluşundan. Somo'yu korumak için arkama aldım, adama göğüs gerdim. Ben bu adamı bir yerden tanıyorum. Burnumun dibine kadar geldi. Çıldırıcam, kim olduğunu bulamıyorum. Aslında çok iyi tanıdığım biri, ismi dilimin ucunda.

-Efem, ne bu haliniz?

Hah, konuşunca, birdenbire sesinden ve dilini ağzının içinde dişi, damağı temizler gibi dolaştırmadan ağzından hece ifraz edemeyişinden, pat diye tanıdım onu, bu bizim müdür! Müdür bey yani... Ne arıyor burda? Düşündükçe ve çevreye bakındıkça acayipleşiyor konumumuz, anlamsızca okulun yatakhanesindeyiz! Peki, ben Somo'yu yatakhaneye mi atmışım? Nasıl olur? Bakıyorum Somo'ya, pikeyi çenesine dek çekmiş, zeytin gözleri büyümüş, müdüre bakıyor. Frenkçe "korkma !" dedim ona, bir yandan da donumu arıyorum.

Somo'yu becermeyi hep aklından geçirip, her seferinde aklına akıl verip bu sapık düşünceyi beyninden çok uzaklara dekatlonlayan müdür, sorusunu yineledi:

-Efem, ne bu haliniz?

Müdür bey, tıraşını olmuş, giyinmiş, şık bir boyunbağı takmış... Saat kaç acaba? Yatakhanede bizden başka kimse yok. Elimdeki sigarayı pervâsızca tahta dolabın üstünde söndürüyorum. Müdürün sorduğu kolay açıklanacak bir hal değil. Sen, fransızca öğretmenini getir, at okulun yatakhanesine... Elinde sigara, sağında Somo, üstelik halâ donunu bulabilmiş değilsin... Evet, ne bu halimiz? Hayır, ne yanıt verebilirim? Müdürü çok iyi taklit ediyorum. O da bunu biliyor. Havayı yumuşatmak için, ona onun tonunda konuştum:

-Efem, bu bizim yalın halimiz.

-Derhal burayı terkediniz efem!

-Peki efem.

Müdür, Somo'yu görmezden gelerek, topukları üstünde, eski bir frenk aktörü gibi döndü ve ayna gibi parlak siyah ayakkabılarını gıcırdatarak çıktı 16. yatakhaneden.

Benimki de az hıyarlık değil tabii, al karıyı otele git, salak herif! Somo'ya derhal kalkıp giyinmesini söyledim, hiç oralı olmadı.

-Yahu madam, siz bu okulda öğretmensiniz, ben öğrencinizim. Söz konusu okulun yatakhanesinde, güpegündüz, aynı yatak içre, en yalın halimizle müdüre yakalanmış bulunuyoruz. Bu gibi şeyler size frenkçe bir heyecan vermiyor mu? Kimbilir şimdi kaçıncı dersteyiz? Bizim sınıfa dersiniz vardı bugün... Şu an bir ben, bir de siz yoksunuz sınıfta... Herkes, herşeyi anladı... Kalksanıza madam, **je vous en pri**e, lütfen!

Madam Somerville bir an bakıyor bana, sonra sırtını dönüyor ve yastığa gömüyor kafasını, o gün kalkası olmayan yeni gelinler gibi. Belki de öğretmen olduğu için ona pek bozulmazlar. Öyle ya, Madam Somerville'i disipline

verecek halleri yok ki... Onun rahatlığı içinde demek ki karı.

Bir de şu lumbozdan bakmak gerekiyor bu nemli olaylara; frenkler bu ve benzeri beşbenzemez konularda, usasığmaz rahatlıklar içindeler. Fuhuş, zina gibi kavramlar çok gelişmemiş onlarda, bunu bir bedensel kavuşma olarak görüyorlar ve bedenleri isteyince kavuşuyorlar. Zaman ya da yer ve koşullar çok önemli bir engel oluşturmuyor onların bu organcıl buluşmalarına...

Kendi derdime düşerek, düşe kalka iniyorum yatakhane merdivenlerini. Müdür beni, altını kundura boyacısı Şevket Usta'nın dükkân edindiği merdivenin başında bekliyor.

-Saatten haberiniz var mı efem?

-Malesef efem, kaç acaba?

-Saat 10.32. Sınıflarda ikinci ders, son bulmak üzere. Siz yatağınızdan yeni kalkıyorsunuz. Arkadaşlarınız 06.30'da kalktılar, 07.01'de ders çalışmaya koyuldular, 08.30'da kahvaltı ettiler, 09.00'da öğrenime başladılar...

-Uyanamamışım efem... Bir uykuyu cânanla beraber uyuyanlar...

gibisinden zırvalıyorken, müdür bana anlamsız bakıyor. Sanki fransızca öğretmeni Madam Somerville'i yatakhaneye atmak suç değilmiş de, kahvaltıya geç kalmak suçmuş gibi garip bir tutum sergiliyor. Madem müdür o konuyu hiç açmıyor, ben niye açacakmışım? Tekrar tekrar özür diliyorum. Somerville konusunda tek söz söylemiyor müdür, onun derdi geç kalkmam. İyi be, o zaman bu gece de Madam Gavard'ı atarım ben yatakhaneye, uyumam icabında, sabah etüdüne pırıl pırıl inerim.

-Derhal sınıfınıza katılınız efem!

-Peki efem.

Seğirterek yürüyorum loş koridorda. Somo yatakhanede kaldı, o durum n'olucak? Müdür yatakhaneye mi çıkıyor yoksa? Birden geri dönüyorum. Hayır, müdür merdivenin başında duruyor ve dik dik bana bakıyor. Benim köşeyi dönmemi bekliyor tabii, mutlaka çıkacak yukarı... Çıkacak ve benim yatağımda benim Somo'mu düdükleyecek. Buna izin veremem arkadaş! Köşeyi dönüyorum, bir süre bekliyorum, birden geri fırlıyorum koridora. Müdür dönmüş arkasını yemekhaneye doğru gidiyor. Bizim sınıfın kapısına geliyorum, kapı görünce girmeden tıklatmak gerek duygusu egemen ruhuma, tıklayıp kapıyı giriyorum içeri, sınıfta kıkırdamalar, kürsüde Madam Somerville!

Kapının girişinde donakaldım. Ne zaman gelmişti sınıfa Somo? Ben müdürle konuşurken başka bir merdivenden mi inmişti? Hangi ara giyinmişti? Dün üstünde bu giysiler yoktu ki! Nasıl olur? Kaç tane Somo var? Kürsüdeki Somo bir hayâl mi yoksa? Değil, bana bağırmaya başladığına göre, gerçek:

-Ferhan, j'en ai mare de vous!

Usandım senden diyor, haspaya bak! Ne çabuk lan? Kös kös geçiyorum yerime. Karı milleti böyledir işte, bir yatarsın büyü çözülür, maske düşer, öcü kadın ortaya çıkar. Nezih kulağıma sokuluyor:

-Nerdesin ulan?

-Sorma ya, bu orospu karının yüzünden... Ne zaman geldi o?

-Karının ikinci dersi, bir buçuk saattir Stendal anlatıyor... Ben okulu kırdın sandım.

-Sabah dokuzdan beri burda mı yani bu karı?

-Evet .

-Peki yatakhanedeki karı kim?

-Yatakhanede karı mı var? Ne diyorsun oğlum? Nerdeydin sen?

-Uyuyakalmışım... Dün gece şey oldu... Bir şey olmadı da... Uyanamamışım işte!

Nezih'le fısıltımızın düzeyini ayarlıyamıyoruz. Somerville gene bana dönüyor:

-Ferhan, arrête!

Arrête'miş! Gece öyle demiyordun ama "**arrête!**" leri. Adi kadın, kocaman zeytin gözlerini bana dikmiş, sanki dün gece aramızda hiç bir şey olmamış gibi bakıyor. Orospu! Aaa, beni tahtaya çağırıyor! Şuna bak şuna, küstah! Kalkıyorum. Dün gece onu ortası çökük yatağımda evire çevire becermiş bir erkek olarak ağır ağır yürüyorum tahtaya, gözümü gözünün bebeğinden ayırmadan. Her ne kadar şurda öğrenci konumunda bulunuyorsam da, erkeğiyim ben onun. O duyguyla gidip duruyorum karşısında. Nasıl? Bana bayılıyorsun değil mi, gibi düşünceleri bakıyorum sırıtarak. O, bütün sınıfın herşeyi anlamasından ürktüğü için tabii, çok ciddi bir tavır takınıyor, sanki tanışmıyormuşuz, sanki dün gece sevişmemişiz gibi bakıyor gözümün elifine.

Julien Sorel'le Madam de Renal'in ne zaman ve nasıl karşılaştıklarını soruyor bana. Az önceki derste anlatmış, ben o derste bulunmadığım için, inadına orayı soruyor orospu. Ama bilmiyor ki ben geçen hafta Sinematek'de görmüşüm filmini, herşeyi ezbere biliyorum... Zaten filmi, ben Julien Sorel, Madam Somerville Madame de Renal'miş gibi izlemişim. Aynen filmdeki gibi anlatıyorum, karşılaşma sahnelerini. Sınıf şaşkın, Somo'nun ağzı bir karış açık. Çok bozuluyor, not falan vermiyor, yerime oturmamı

söylüyor. Birden yaklaşıyorum kürsüye ve Somo'nun gözlerinin içine bakarak, sınıfın duyamıyacağı bir sesle:

-Aramızda herşey bitti!

diyorum frenkçe. Kadın aptallaşıyor. Öyle kalakalıyor. Bir tek sözcük çıkamıyor kuş ağızından. Ben onu terketmiş bir erkek olarak yerime oturuyorum. Şaşkınlığınından sıyrılan Somo, Stendal'in "*Kırmızı ve Siyah* " romanını anlatmayı sürdürüyor. Madam de Renal ile Julien Sorel arasındaki sınıfsal farklılık, biri zengin ve soylu, öbürü yoksul mu yoksul bir köylü çocuğu...

Dikmişim gözlerimi Somo'nun gözünün içine, onu rahatsız edecek derece sert bakıyorum. O sınıfa bakıyor, bana bakmamaya özen gösteriyor, özen gösterdikçe gözü dönüp dolaşıp gözümü buluyor. Bana bakmaktan tedirgin oluyor, gözünü kaçırıyor sürekli. Kaçıracak tabii, köpek gibi âşık bana ve fakat bunu, bana ve sınıfa ve kendine itiraf etmemenin yollarını arıyor. Sol elinin dördüncü parmağındaki yüzüğe takılıyor gözüm. Oraya baktığımı farkederek iki elini kalçasının üstünde kavuşturuyor, saklıyor yüzüğü. Niye saklıyor, bunda saklanacak bir şey yok, Madam de Renal de evli ve Julien Sorel ondan çok genç.

Somo anlatmasını sürdürerek gidip kürsünün üstüne oturuyor, bacak bacak üstüne atıyor ve benim kalçalarının dibini görebileceğim bir açıyı ayarladıktan sonra, dudaklarını ıslatarak, Stendal'de görülen "aşkta billurlaşma" konusuna giriyor. Bir tek donu görünmüyor şu an... Çıldırıyorum bu kadının bacaklarına... Hangi kadının bacaklarına çıldırmıyorum ki? Kadın bacağına çıldırma dönemimdeyim. Somo'nun donunun rengi konusunda derin bir tartışmaya giriyoruz Nezih'le. Ben mavi olduğundan eminken Nezih, kırmızıdır, diye tutturuyor. Tartışma iddiaya dönüşüyor.

-Kolayı var, ders sonunda ayna tutar, bakarız!
diyor Nezih. Somo, Julien Sorel'in eğitimi ve kültür düzeyi konusuna girerken, beklenen zil çalarak kadının sözünü ağzına tıkıyor. Karışıyor kürsünün başı. Kavun Gün, kitaptan bir yeri göstererek, ilgisiz bir soru soruyor Somo'ya, maksat olayla ne kadar ilgili olduğunu göstererek kadının gözüne girmek, böyle bir iki meraklı, her dersin sonunda esir alıyor kadını. Somo, Kavun Gün'ün sorduğu hiç anlamsız sorudan bir şey anlamak üzere ona eğildiğinde, biz kürsünün arkasında yerimizi almışız bile, Nezih birden cep aynasını sokuyor Somo'nun iki bacağının arasına... Aaaa, Somerville'in donu yok, her bir şeyler ortada ve çok kıllı. Çok fena oluyoruz birden, küçük dillerimiz sindirim borumuzda gidip geliyor, kürsünün arkasında bir itiş kakış başlıyor... Soruyu soran Kavun Gün de;
- Donu yok!
fısırdaşmasının etkisiyle aynaya bakmaya gelince, işin boku çıkıyor. Somo aynayı ya görmüyor ya da görmezden geliyor, çantasını alıyor, kıçını dingildeterek hoplıya zıplıya çıkıyor sınıftan... O tenefüste sınıfa, herşeyi açıklıyorum:
-Bakın işte, karı benim aşkımdan, donsuz geziyor!

2

İlk kez uçağa bineceğim, hem de yalnız. Uçak, öyle herkesin bindiği, binebildiği bir şey değil. Filmlerde gördüğümüz ve nasıl uçtuğuna akıl erdiremediğimiz, her babayiğitin binmeye kolay kolay cesaret edemediği, binenlerin inişte kahraman olarak karşılandığı, henüz o kadar güvenilemeyen bir taşıma aracı. Daha bizim havalimanı yeni açıldı zaten. Çocuk başıma bineceğim o uçağa. Yapayalnız değilim aslında, yeğenim Halûk Koskosoğlu var yanımda. İkimiz de papyonluyuz, saçlarımız taranmış, pantalonlarımız ütülü, ayakkabılarımız boyalı. Annem, babam, Halûk'unkiler, teyzeler, dayılar, yeğenler, epey bir kalabalık var aileden. Annelerimiz, babalarımız bize öğütlerini sürdürüyorlar. İlk kez ayrılıyoruz onlardan. Bir sürü ilk, birbirine karışıyor. Dikkatlice dinliyoruz söylenenleri, boru değil İstanbul'a gidiyoruz.

Samsun havalimanında serin bir haziran sabahı. İkimiz de heyecanlıyız. Garip duygularla yüklüyüz. Durup durup alt dudağımızı ısırıyoruz. İlkokulu bitirmişiz, İstanbul'a yatılı okul sınavına gidiyoruz.

Uçak pistte, karşımızda duruyor. Kocaman, ürkütücü. Büyülü gözlerle inceliyorum uçağı. Pervanesi hiç görmediğim dev bir kuş gibi. Biz de pistin üstündeyiz. Önümüzde daha ileri gitmemize engel olan kırmızı bir kordon var. Kordonun öbür tarafında polis bekliyor. Uçak on metre ötemizde. Aslında bu küçük bir uçakmış. Çok daha büyük uçaklar varmış. Babamlar aralarında bunları konuşuyorlar. Kı-

sa bir süre önce uçak yolculuğu yapan ve inişte uçak düşüyor sanarak, korkudan uçağı birbirine katan İsmet ağbi'nin gülünç öyküsünü anlatıyor babam. Oradakiler gülüşüyorlar. Başka uçak deneyimi geçirmiş, çevremizden insanların gülünç maceraları anlatılıyor. En çok, uçak kalkar kalmaz beti benzi atan ve geri dönülüp kendisinin indirilmesini isteyen Terzi Ertan'ın öyküsüne gülünüyor. Kulak kesilmiş dinliyoruz Halûk'la. Uçağın kalkış saati yaklaşınca heyecanımız doruğa ulaşıyor. Annemizle, babamızla öpüşüp ayrılıyoruz hiç ağlamadan, el sallayarak uzaklaşıyoruz. Onların bizi göremeyeceği noktaya ulaşır ulaşmaz, ikimiz de ağlıyoruz birbirimize ve teslim edildiğimiz hostes ablaya çaktırmadan. Uçağa binip yerimize oturunca, daha da koyuyor bize ayrılık, annelerimizin ceplerimize koyduğu kar beyaz mendillere siliyoruz burunlarımızı. Kemerlerimizi bağlamayı beceremiyoruz, hostes abla bağlıyor. Uçak kalkıyor, hop ediyor yüreğimiz. Oyuncak evlerden oluşan bir minik şehir gibi kalıyor altımızda Samsun, çıkıyoruz bulutların üstüne. Koskocaman pamuk yığınları gibi bulutlar. Kimi zaman uçağın kanatları bulutu ortasından kesiyor, buluta bir şey olmuyor.

Nazmiye hanım bana, sen kazanıcaksın o sınavı merak etme, dedi. Biliyorum öğretmenim, dedim. Gazi Osman Paşa İlkokulu'nun zift kokusu geliyor burnuma, özlenmiş bir şey gibi. Zift kokardı tüm sınıflar. Arasıra zift sürerlerdi sınıfın döşemesine. Niye sürerlerdi? Bakma şimdi özlememe, güzel kokmazdı ki. Zaten bu benim, zift kokusu aracılığıyla Nazmiye öğretmeni özlemem. İri gözleri, güzel elleri geliyor gözümün önüne...

Şaklaban ve çok yaramaz çocuk Halûk'un, önündeki bütün düğmelere, bu arada alarm düğmesine de basarak,

uçakta müthiş bir şamata çıkarması, hüzünlü havamızı dağıtır gibi oldu. Sanki evden kaçmışız gibi bir özgürlük duygusu da keyiflendirmeye başladı bizi.

Halûk'un ilk, benim İstanbul'a ikinci gidişim. İlki Samsun'dan gemiyle. Gene bir yaz sabahıydı. Beş yaşımdaydım. Daha okula gitmiyordum. Limanda epey açığa demirlemişti beyaz, heybetli gemi. Gemiye ulaşmak için limandan sandala bindik annem, babam ve üç yaşındakı kız kardeşimle. Başkaları da vardı sandalda. Herkes bavullarını, annem ve babam çocuklarını, sıkı sıkı tutuyorlardı. Dalgaları yara yara, bata çıka ulaştı kocaman beyaz geminin dibine sandal. Denize sarkıtılmış merdivene yanaştı. Kırmızı burunlu sandalcı ve merdivendeki gemicinin yardımıyla, birer birer gemiye alındı yolcular ve bavullar. Ayağını boşluğa basan bir amca denize düştü. Kırmızı burunlu sandalcı daldı denize, çıkardı onu, gemi merdivenine ulaştırdı. Sırılsıklam olmuştu adamın üstü başı, nedense gülüyordu. Ev gibi bir kamaraya yerleştik, kız kardeşimle benim ayrı odamız, ayrı tuvaletimiz var, değişik oyunlar oynayarak çok eğlendik gemide. Devrisi sabah uzun uzun düdükler çaldı kaptan. Meğer Karadeniz'den Boğaz'a giriyormuş gemi. Herkes güvertelere koşuşturdu. Annem ve babam İstanbul'u biliyorlar. Evlendiklerinde bir süre orada yaşamışlar. Fatih'te oturmuşlar. Annem orada hâmile kalmış. Babam benim dede evinde doğmamı istemiş, annem hâmileyken İstanbul'dan Çarşamba'ya gelmişler. Babam Belediye Başkanı olmuş, bir daha İstanbul'a dönmemişler.

Annem, Boğaz'ın iki yanındaki köşkleri, yalıları, sarayları göstererek, İstanbul ile ilgili bilgiler vermişti bize güvertede. Pek ilgili değildim bilgilerle. Kız kardeşim hiç oralı değildi, örülecek kadar uzun olmayan saçlarını inatla iki taraf-

tan ördürtmüş, denize leblebi atıyordu. İki zorlama örgü, boynuz gibi dimdik duruyordu başında. Gülünçtü bu hali, ama gülemiyordum. Gülersem ağlıyordu. O ağlayınca annem bana kızıyordu. Birbirinden güzel köşklere, yalılara dalıp gitmiştim. Fatih'te annem ve babamın oturduğu evi merak etmiştim. Tohumum orda atılmış. Sonra göstermişti annem bana orayı. Edirnekapı'dan tramvayla Fatih'e gitmiştik. Oturduğum koltuğun arkasını kaydırarak her iki yönde de oturabileceğimi keşfetmiş, bir öyle bir böyle oturup ondancılık oynamıştım Fatih'e kadar, annemin sürekli uyarısına rağmen.

-Yapma oğlum.

-Yapıcam.

Vapura binip Büyükada'ya gitmiştik, Kâni dedemlere. Kâni dede, annemin teyzesi Fatmaanne'mizin kocası. Kışları Samsun'da bahçesinden caddeye güller taşan üç katlı taş bir evde yaşar, manifatura mağazasına faytonla gider gelirdi Kani Tülâzoğlu. Yazları adada kiraladığı Madam Vasili'nin köşkünün üst katında kalırlardı. Fatmaannem ud çalar, dedem rakı içip vapurları sayardı. Alt katta oturan ev sahibesinin oğlu kırmızı yanaklı Yanaki'yle böylece arkadaş olmuş, rumca ile tanışmış, başka diller de olduğunun bilincine ermiştim.

Annem de, kazanacaksın, sadece dikkatli olman yeter, dedi. Annem de öğretmen. Halûk, sınav konusuna o kadar takık değil, evden kaçmış çocuk duygusu onda daha egemen, ilk kez İstanbul'a gitmenin heyecanını, ilk kez uçağa binmenin çocuk sevinciyle yoğurmuş, ikidebir düğmeye basıp hostes çağırıyor, hosteslerden gazoz istiyor, kek istiyor, hiç içeceği yokken çay istiyor.

Uçak yolculuğuna alışırken, İstanbul'a ulaştığımızı bil-

diriyor kaptan pilotun kesik kesik duyulan cızırtılı sesi. Kemerlerimizi bağlıyor hostes abla, alçalmaya başlıyoruz. Gemiyle gece gündüz gittiğimiz yolu, göz açıp kapayana kadar aldı uçak. Buna çok şaşırıyor çocuk beynimiz. İstanbul havalimanında bizi Leman yengem karşılayacak, Edirnekapı'da amcamın evinde kalacağız. Sınava daha bir ay var. Bu zaman içinde bizi sınava hazırlayacak, test yöntemi denilen bilmediğimiz bir sınav biçimine alıştıracak özel dersler alacağız. Sınavın bizi ve ailelerimizi en ürküten yanı, bizim için kocaman bir soru işareti olan bu test yöntemi, onu öğreneceğiz, bu yüzden bir ay önce geliyoruz. Ayrıca bizimle birlikte sınava girecek öbür çocuklar da bilmiyorlar bu yöntemi. Kimse ilkokulda test mest görmüş değil. Koşullar eşit yani. Üstelik annem anlattı bana durumu. Soruya dört tane cevap veriliyor, cevapların biri doğru, üçü yanlış. Doğruyu bulup işaretleyeceksin. Doğru cevabı biliyorsan, sorun yok. Sorular mı çok zor acaba? Şaşırtıcı cevaplar olabilir, dedi annem. Onlara dikkat edicem işte.

Gürültüyle iniyor uçak. Yerlerimizden kalkmamamız söyleniyor. Uçak durunca hostes abla, ona emanet edildiğimizden mi, çocuk olduğumuz için mi, neden bilemiyoruz, önce bizi götürdü kapıya. İniş kapısının önünde beklentideyiz. En önce biz ineceğiz uçaktan. Benim arkamda, yolculuk boyunca önümüzde oturan, hiç susmadan konuşan, takım elbiseli, boyunbağlı, kır saçlı ve sanki dört ya da beş metre boyundaki, eli çantalı adam var. Çantası kulak mememe sürtüyor, uyuz oluyorum. Sonunda açılıyor kapı, iniş merdivenine aynı anda atlıyoruz Halûk'la. Karşılamaya gelenler var. Çok kalabalık İstanbul havalimanı. Pistteki kırmızı kordonu zorluyor insanlar. Bizim merdivene adım atmamızla birlikte müthiş bir alkış kopuyor kalabalıktan.

Kalakalıyoruz Halûk'la. Niye alkışlıyorlar ki bizi? Bu bir İstanbul geleneği mi? Her uçaktan ineni mi alkışlıyorlar acaba, gibi şeyler düşünürken biz, ikimizin düşüncelerinin arasından sıkı bir çanta darbesiyle geçiyor dört ya da beş metre boyundaki adam, sağ eliyle kalabalığa selâm veriyor. Kalabalık üşüşüp omuzlarına alıyor adamı. Çıkışa doğru koşturuyorlar. Adamın boyu dört yada beş metre zaten, omuzda nasıl geçecek o kapıdan? Kapının yüksekliği kaç metre ki? Biz şaşkınlıkla Leman yengeyi aranırken, o bizi buluyor. Gözünde ayna camlı güneş gözlükleri, Sarılıp öpüyor, ellerimizden tutuyor, havalimanından çıkıyoruz, çıkışta bizi chevrolet taksisiyle Saim Bey, bekliyor.

Amcam Hukuk Fakültesi dekanı, arabası yok, ehliyeti de olmamış hiç, makam arabası kullanmıyor, Karagümrüklü metalik mavi bir chevrolet taksi var emrinde. Şoför Saim sabahları Edirnekapı'dan alıp Beyazıt'a Üniversite'ye götürüyor, akşam ordan alıp Karagümrük'te bir tekel bayiine getirip bırakıyor sayın dekanı. Söz konusu tekel bayii, bakkalımsı bir yer, kıytırık bir uzun tahta masa var bu loş dükkânın dibinde. Amcam akşamları orada, horoz dövüştürücü Kel Cevat'la, Sahtekâr Hayri'yle, dolmuş kâhyasıyla oturup şarap içiyor, muhabbet ediyor, bu küçük dünyanın insanlarıyla, büyüdüğü muhitin gençlik arkadaşlarıyla olmaktan mutlu oluyor, onlarla eğleniyor, sohbet ediyor, şakalaşıyor, dertlerini dinliyor. Kiminin sorununu defterine yazıyor, çoğunu çözümlüyor. Geç vakit eve getiriyor amcamı Şoför Saim. Sabah gene kapıda hazır chevrolet. Amcam dekan olarak aldığı maaşın büyük bir bölümünü Şoför Saim'e, bir bölümünü Karagümrük'teki tekel bayiine bırakıyor, kendisine kalan en küçük bölümle çok alçakgönüllü bir hayat yaşıyor.

Bir yaz İstanbul'dan Çarşamba'ya, bu taksiyle gelmişlerdi amcam ve yengem. Ben ordan tanıyorum Saim beyi, o da beni. Orta yaşlı, orta boylu, iri kara gözlerinin içi gülen, saçları ve bıyıklarında kırlaşmalar görülen, güleryüzlü, saygılı, bu çok efendi adam, epeydir aileden biri. Kapıları açıyor gülerek, biniyoruz, otomobilin lacivert deri kaplı arka koltuğunda, her iki yanına kuruluyoruz Leman yengenin. Uçaktan inerken alkışlanan ve omuzlara alınan adamın kim olduğunu soruyoruz yengeme. Gülerek yanıtlıyor bizi:

-Osman Bölükbaşı! Millet Partisi genel başkanı. Sürekli muhalefettedir. Herşeye ve herkese karşıdır!

Leman yengenin ayna camlı gözlükleri çok güzel, onunla konuşurken gözlüğün camında kendini görüyorsun. Bu çok hoşumuza gidiyor. İkimiz de, ona sürekli sorular sorarak bize bakmasını sağlıyor ve gözlüğünün ayna camında kendimizi görüp eğleniyoruz. O da katılıyor bizimle bu oyuna.

Yeşilköy'den Aksaray'a geliyoruz. Yengem her gördüğümüz şey hakkında bizi bilgilendiriyor, zaman zaman da, Fatih Sultan Mehmet'li, Mimar Sinan'lı sorularla bizi yokluyor. Saraçhanebaşı'ndan Fatih'e sapıyor mavi chevrolet. Annemin bana gösterdiği, tohumumun atıldığı evi görmeye çalışıyorum. Otobüs durağının arkasındaki, içerlek pembe apartman olması gerek. Duraktaki kalabalıktan göremiyorum. Saim bey de hızlı gidiyor zaten. Dümdüz Edirnekapı'ya kadar giden bu asfalt yolu hatırlıyorum. Tramvayla gidip geliyorduk. Tramvaylar kalkmış, yerine troleybüs koyulmuş. Biz adını bile tekrarlayamayacağımız bu şeyin ne olduğunu düşünürken:

-İşte geliyor karşıdan bir tane troleybüs!

diye gösteriyor yengem. Otobüsün boynuzlusu. O iki boynuzuyla, yol boyu gerili tellerden elektrik alarak çalışıyormuş.

-Benzin koyulmuyor mu yani ona?

diye sordu Halûk kaşlarını kaldırarak.

-Hayır, elektrikle çalışıyor işte!

dedi yengem.

-Peki, ceryan kesilince n'oluyor?

diye sordum.

-Olduğu yerde kalıyor!

dedi Saim Bey, gevrek gevrek gülerek. Buna çok güldük. Yengemden bizi bir gün troleybüse bindirmesini istedik. Bindireceğine söz verdi. Yol bomboş, fırt diye geldik Acıçeşme'ye, Edirnekapı otobüs durağının önünden geri dönüş yaptı, Kepenekçi Numan sokağa saptı, amcamın evinin önünde durdu. Leman yengem çantasından çıkardığı dörde katlı bir dosya kağıdını Saim Bey'e uzattı:

-Saim Bey, şu yıldırım telgırafı da postaneden çeker misiniz lütfen. Anneleri, babaları çocukları merak ederler.

İstanbul'a sağ salim ulaştığımızın telgırafını, bizi karşılamaya gelmeden önce hazırlamış herşeyi öngören yengem.

Üstü kuş yuvası gibi çatılı, şirin tahta bahçe kapısını açtık, bahçeye girdik. İki katlı küçük ahşap bir ev. Aslında, Leman yengenin babası Mehmet Eşref beyin evi. Amcam Galatasaray'da ve Hukuk Fakültesi'nde öğrenciyken, yıllarca Eşref amcasının oğlu Mehmet Eşref beylerde kalmış. Yengem, amcamın amcasının oğlunun kızı. Yengemle aralarındaki arkadaşlık aşka, aşk evliliğe dönüşmüş. Gelinin de damadın da soyadı aynı, kim kimin soyadını alacak gibi bir sorun olmamış.

Bahçede kocaman bir dut ağacı, bir de incir, incirin dibinde bir kümes var, tavuklar, horozlar, iki tane hindi dolaşıyor ortalıkta. Bir taşlıktan iki taş basamakla giriyorsun eve. Sağ taraf oturma odası, onun arkası mutfak, ortadan bir merdiven üst kata çıkıyor, sokağa bakan sol taraf hem misafir odası, hem amcamın kitaplığı ve çalışma odası, hem de amcamlı yemeklerde yemek odası, amcamsız yemekler oturma odasında. Mehmet Eşref bey ölmüş, duvarda resmi var. Eşi pamuk gibi beyaz saçlı, ince çerçeveli gözlükleri ardında gözleri fıldır fıldır, çok şakacı Saime hanım oturma odasında, divanın köşesinde oturuyor. Cicila, dediğimiz Saime hanımı ben tanıyorum, bu eve ikinci gelişim, Halûk tanımıyor. Tanışıyorlar. Evde ayrıca Çarşamba'nın bir köyünden yeni gelmiş hizmetçi Meryem ve yedi tane kedi var; Sarman, Tekir, Patili, Pamuk, Sarıkız, Güzelim ve huysuz diye bir sepete koyulup, vapurla götürülüp Kadıköyü'ne bırakılmış ve fakat her nasılsa, aylar sonra bu denizaşırı sürgünden bitkin olarak eve geri dönmüş, bu yüzden özel ilgi görür olmuş Çelebi.

Akşam amcam geliyor, sarılıyor, öpüyor, kokluyor bizi. Birimizi bir dizine, birimizi bir dizine oturtuyor. Kediler bizi kıskanıyor, hırlıyorlar. Hiç çocuğu olmayan Naci Şensoy, bir daha da bizi kucağından indirmiyor.

Üst katta iki büyük yatak odası var. Biri amcamların odası, öbürü Cicila'nın odası. Halûk'la bana, Cicila'nın odasına yer yatağı yapılıyor. Çok uzaktayız her gece yattığımız yatağımızdan, ama amcamızın ve yengemizin üstümüze gerdiği kanat çabuk alışmamızı sağlıyor Edirnekapı'ya.

Bir yandan her gün test dersleri almaya gidiyoruz mavi chevroletye kurulup Yeşilyurt'a, Rıdvan Hoca'ya, bir

yandan İstanbul'u geziyoruz, öğreniyoruz Leman yengeyle. Troleybüse biniyoruz, gemiye biniyoruz, Kadıköy'e geçiyoruz, trene biniyoruz Maltepe'ye, yengemin kardeşi Necdet amcaların köşküne gidiyoruz, Boğaz'a gidiyoruz, adalara gidiyoruz, git git bitmiyor İstanbul. Keten helvalar yiyoruz, ye ye bitmiyor helvalar, dondurmalı, dondurmasız... Yengem bize basit bir İstanbul krokisi çiziyor, gittiğimiz yerleri üstünde işaretleyip gösteriyor, hergün bizi bu krokiden sınava çekiyor. Hem İstanbul'u, hem de İstanbullu olmayı öğretiyor.

Sınav günü gelip çatıyor, götürülüyoruz Galatasaray Lisesi'ne. Okulun kapısı ne kadar güzel, bahçe ne kadar güzel, okul çok güzel. Ellişer ellişer değişik salonlara alıyorlar bizi. Halûk'u gözden kaybediyorum. Tek tek sıralara oturturuluyoruz, sınav kağıtları dağıtılıyor, başlıyor sınav. Avuçlarım terliyor... Kurşun kalemimin sürekli ucu kırılıyor... Kimi sorular çok zor... Zorlandıklarımı atlayarak devam ediyorum. Giderek daha rahatlıyor sorular... Sonuna gelince, geri dönüp atladığım soruları yapıyorum, kimisini olsa olsa ne olur mantığıyla, kimisini de kafama göre doldurup tamamlıyorum testi. Sınav süresi tamamlanmadan veriyorum kağıdımı, çıkıyorum dışarı. Biraz sonra Halûk'la buluşuyoruz bahçede.

-Nasıl geçti?

-İyi aslında. Bilmediklerimi attım!

diye sırıtıyor Halûk.

İkimiz de kazanıyoruz sınavı. Amcam bize birer Galatasaray rozeti armağan ediyor.

3

Evin kaytan bıyıklı emektar kedisi Venizelos bahçe duvarının üstünde, mayıs güneşine karşı uzun uzun gerindikten sonra kıçını devirerek yürüdü, komşu Şakire hanımların bahçesine atladı. Mehmet Eşref bey ve Saime hanım dut ağacının dibindeki bahçe masasının başına oturmuşlar, Saime hanım oğlu Necdet'e kazak örüyorken, Mehmet Eşref bey Cumhuriyet gazetesinde Hitler'le ilgili bir yazıyı okuyorken, evin büyük kızı Behiye, Resimli Aylık Aile ve Mektep Mecmuası Muhit'ten bir fransız gece elbisesinin patronu edinebilmek için kupon kesiyordu. Dergideki modelleri annesine gösterdi:

-Hangisinin patronunu isteyeyim anne?

-Ne patronu?

-Hangi modeli isterseniz numarasını işaret ederek kuponu bize gönderiniz. Patronu meccanen alırsınız, diyor.

-Madem bedava, hepsini iste ayol.

-Bu kuponla yalnız bir patron istenebilir.

Saime hanım modelleri uzun uzun inceledikten sonra, birini parmağıyla gösterip:

-Şu güzel.

dedi.

-Jorjetle dantel karışık balo tuvaleti. Bir metre jorjet, dört metre de dantel lazımmış..

-Dikebilir misin sen bunu?

-Tabii anne, bunda bir şey yok, aynısını dikerim...

-Behiye'nin dikemeyeceği esvap yoktur!

diye söze karışıyor Mehmet Eşref bey, iç sayfalarda yazının devamını ararken.

-Nerde giyeceksin ki bunu?

-30 Ağustos balosunda giyerim anne.

diye ana kız tuvaletler konusuna yoğunlaşmışken, birden Mihrimah Sultan Camii'nden türkçe ezan başladı:

-Tanrı uludur! Tanrı uludur!

Saime hanım gülmesini zor tuttu:

-Allah günâh yazmasın ama, bir türlü alışamadım şu türkçe ezana, gülesim geliyor.

-Arapcasını dinlerken belki arapların da gülesi geliyordur!

diyerek gülümsüyor Mehmet Eşref bey.

-Biz ne soyad alacağız?

diye soruyor Saime hanım.

-Çarşamba'dan, Osman amcamdan mektup geldi. Onun babası, benim dedem Şatırzâde Yusuf Efendi, onun da babası Şatırzâde Osman Ağa. Bize Şatırzâdeler derler.

-Şatır ne demek?

-Şen, demek. Onun için "Şensoy" soyadını alalım demiş, Osman amcam.

-Ben artık Saime Şensoy muyum yani?

-Evet.

Saime hanım yeni soyadını tekrarlayarak eğlenir, kulağa gelişini beğenir, bir kahkaha atar:

-Artık birisiyle tanıştığımda, müşerref oldum efendim, bendeniz Saime Şensoy diyeceğim, çok hoş ayol. Eşref beyin haremi, Eşref beyin mahdumesi mevzuu kapandı yani! Bir yerde bir rastlasak, alnından öpücem şu Mustafa Kemal'i.

O sırada evin kapısında, bir tepside iki kahve bir bardak

suyla evin küçük kızı Leman belirir. Kahveleri taşırmamak için, taşlığa inen merdivene bakarak, usulca iner basamakları. Eşref Bey ve Saime hanım, pek ona belli etmeden gururla izlerler kızlarını. Leman getirir, özenle önce babasının kahvesini suyunu, sonra annesinin kahvesini koyar masaya.

-Teşekkür ederim Leman Şensoy!

diyerek bir kahkaha daha atar Saime hanım.

-Şensoy mu?

-Evet. Artık bizim bir soyadımız var. Gidip hemen tescil ettirelim.

-Naci'ninki de mi Şensoy oldu?

diye sorar Leman.

-Elbette.

der Eşref bey. Bahçe kapısının tokmağı üç kez çalınır, Leman kapıya koşar, açar, elinde bavulu, askerî okul üniformalı evin oğlu Necdet girer, gülerek.

-Necdet geldi!

diye çığlık atar Leman, boynuna sarılır. Mehmet Eşref bey ve Saime hanım da fırlarlar yerlerinden. Necdet ellerini öper, onlar Necdet'i öperler. Savaş yaşamış emekli bir deniz subayı olan Mehmet Eşref bey, ilerde subay olacak oğluna gururla bakar. Necdet yatılı askerî okuldan hafta sonu tatiline gelmiştir eve. Neşeli bir çocuktur. O hafta ve yolda gelirken başından geçen gülünç şeyleri anlatır, güldürür hepsini. Gene tıkırdar kapı, bu sefer gelen elinde okul çantası, Galatasaray armalı ceketiyle Naci.

-Nerde kaldın yahu Naci?

-Birinci tramvayı kaçırdım. İkincisi dolu geçti, binemedim...

diye yorgun, argın iniş yapıyor Naci, Kepenekçi Numan

sokağa ve hızla o hafta okulda olup bitenleri anlatmaya koyuluyor:

-Biliyor musunuz, bu çarşamba öğleden sonra bizim Kelebek Necmi'nin babası Ankara'dan İstanbul'a uçakla gelmiş. Sabah kahvaltısını Ankara'da etmiş, öğlen yemeğini Galatasaray'da yedi. Artık devamlı uçak seferleri koyulmuş İstanbul Ankara arasında... Bizim sınıftaki bir çocuğu da okuldan attılar. Babası Menemen'de Kubilay'ın öldürülmesi olayına karışmış, şimdi idamla yargılanıyormuş, çocuk da çok yobazdı zaten.

-İyi olmuş!

diyor Necdet.

Dersleri, notları soruyor Mehmet Eşref bey, o konuya hiç girmek istemiyor Naci. Necdet de pek oralı değil. Mehmet Eşref bey, hem Naci'ye, hem Necdet'e örnek olsun diye, her hafta sonu anlattığı babasıyla Çarşamba'dan İstanbul'a ne maceralarla geldiklerini, kendisinin Kızıltoprak'ta bir akrabalarında kalarak ne güç koşullarda askerî lise okuyup deniz subayı oluşu öyküsünü yeniden anlatmaya koyuluyor. Her ikisi de fransızca okudukları için, hiç fransızca bilmeyen Mehmet Eşref bey onları sıkıştırıyor:

-Aranızda fransızca konuşun, bir göreyim bakayım!

Necdet konu değiştirmek için;

-Babacığım, siz annemle görücü usûlüyle mi evlendiniz?

diye soruyor.

-Hayır. Ben anneni hiç görmemiştim. Aileler uygun görmüşler, evlendik.

deyince Mehmet Eşref bey, Saime hanım giriyor söze:

-Baban beni görmedi ama, onu bana uzaktan gösterdiler. Ben İstanbul kızıyım, görmediğim adamla evlenir miyim ayol?

diye bir kahkaha daha atıyor Saime hanım.

-Görür görmez bayılmış bana, alelacele düğün yapıp beni bu eve iç güveysi aldılar!

diye Mehmet Eşref bey, basıyor bu kez kahkahayı. Yatılı okulda okuyan Naci ve Necdet'in haftasonu evci çıkmasıyla birden neşeleniyor Kepenekçi Numan sokak, haftaboyu özlediği neşesine kavuşuyor ev.

4

Fransızcayla cebelleşerek başladı okul. İlk yıl yalnız fransızca okunuyor. Ve fakat bu adi fransızca yazıldığı gibi okunmuyor, okunduğu gibi yazılmıyor. Öğretmenimiz Mösyö Arditi, tek kelime türkçe konuşmuyor. Bilmediğinden değil, dilimizi çok iyi biliyor. İlk gün fransızca girdi sınıfa, sen anla anlama, öyle konuşuyor adam. Sakıbe halamın oğlu Cevdet onuncu sınıfta ve çok başarılı bir öğrenci, sürekli iftihara geçiyor, bize örnek gösteriliyor. Cevdet ağbi Halûk'a ve bana hem sahip çıkıyor, hem de tenefüslerde bizi çalıştırarak yardımcı oluyor.

Nasıl olduysa bir gün sökmeye başladık fransızcayı, hatta aramızda fransızca şakalara geçtik. İstanbul'daki semt isimlerini, sokak isimlerini fransızcaya çevirip, fransız hocamızın çok fransız kaldığı espriler türetiyoruz. Sınıf arkadaşlarım, sürekli bir çağla yeşili hırkayla gezen Ayı Dündar, öndeki iki üst dişi birbirine binmiş Kıvırcık Turgut, Sivilce Ercü, sınıfın en şişmanı Serçe Ziya... Ali ve Veli isimli ikiz kardeşleri hepimiz ve öğretmenler sürekli karıştırıyoruz. Sınıfın en çalışkanı, Acıçeşme'de oturan Doktor Rafet amcanın oğlu İnek Sami. Sıra arkadaşım Mersinli Mehmet, iyi giyimli, efendi, sessiz sedasız bir çocuk.

Yatılı okuyoruz. Okulun en keyifli yeri yatakhaneler. Ağbilerin yatakhanelerinde büyük eğlenceler, şamatalar oluyor, biz imrenerek bakıyoruz. Bizim yatakhanede çıt yok. Yatakhanemizde perdeyle ayrılı bir bölümde yatan belletici ağbi var, ondan korkuyoruz. Pıt desek, höt diyor. Ağbile-

rin yatakhanelerinde belletici barınamıyor. Barınabilen de, geç vakit, ağbilerin eğlencesi bitip hepsi uyuduktan sonra sızabiliyor yatağına. Hafta sonları Edirnekapı'ya evci çıkıyoruz. Evde sürekli kalan babaannemin kardeşi Celal dayımın oğlu Galip ağbi ve biz doğmadan ölen Ragıbe halamın oğlu Gündüz ağbi var, onlar Kabataş ve Vefa liselerinde okuyorlar. Öğrenci barındırma geleneğini sürdürüyor Kepenekçi Numan sokaktaki ev, barındırma sınırını zorlayarak. Onlar ve Halûk ve ben, hafta sonları yer yataklarında dört kişi oluyoruz Cicila'nın odasında, onun yüksek karyolasının çevresinde, yatakhaneden farkı yok. Epey mavra yapıyoruz. Fısır fısır muhabbetin en kıkırdak yerinde Cicila'nın:

-Susun! Başım tuttu!

demesiyle kıkırdamaya son verip uykuya geçiyoruz, Kepenekçi Numan sokağın fenerinin aydınlattığı yüksek tavanlı odada. Ayrı bir okul oluyor bu oda bize. Bahçeye bakan pencerenin hemen altındaki sürgü camlı dolap Gündüz ağbinin kitaplığı. İçinde bir sürü şiir kitabı var, öykü kitapları var, kitapların arasında Gündüz ağbinin "Küçük" kod adını verdiği sevgilisinden gelen aşk mektupları, bir beyaz zarf içinde hayatta ilk kez gördüğümüz pornografik fotoğraflar gibi orayı karıştırmayı özendirici şeyler var.

Gündüz ve Galip ağbiler gündüzleri pek evde olmuyorlar. Uyanınca, kahvaltı edip, oturma odasındaki dolaptan ikibuçuk lira alıp, dolabın üstündeki deftere ne kadar harçlık aldıklarını yazıp çıkıp gidiyorlar Lâleli'ye. Ne varsa o Lâleli'de? Biz de hafta sonları harçlık alıp deftere yazıyoruz. Çarşamba'dan hepimize para geliyor, Leman yengem titiz bir muhasebe müdürü olarak bu yöntemle harçlıklarımızı dağıtıyor. Genellikle sokağa çıkarken para alındığını göz-

leyen ve Çarşamba'dan geldiğinden beri bahçe kapısından dışarı adım atmamış olan hizmetçi Meryem de bir gün bunalarak yengeme:

-Yaz bana da ikibuçuk! Ben de sokağa çıkıcam!

diyor.

Haftasonları çok neşeli oluyor Edirnekapı. Amcamın değişik konukları gelir. Her geldiğinde bizlere kutu kutu kurşun kalemler getiren kalem fabrikatörü Nurkalem Kemal bey, hasta Fenerbahçeli olup Galatasaray'a yenildiklerinde amcamın;

-Bir şey yok Cihat'cığım 3-0 berabere kaldık!

diye yatıştırdığı profesör Cihat Abaoğlu, çok güzel Rukiye'nin babası profesör Osman Yemni, profösör Halit Ziya Konuralp kimi zaman eşleriyle, kimi zaman yalnız, yemeğe gelirler, Çarşamba'dan gelmiş bibertuzu ve turşularla, lepsi pastalar yenir. Uzun şişeli tekel biraları içilir. Neşeli geçen öğlen yemeğinden sonra maça gidilir. Kimi haftalar cumartesiden sıkı çalışıp bitiriyoruz ödevlerimizi, pazar günleri amcam bizi de götürüyor maça. Ödevler zorsa, hemen Acıçeşme'ye İnek Sami'ye gidiyoruz. O cuma gecesinden tüm ödevleri bitirmiş oluyor zaten, ondan kopye çekip kapatıyoruz ödev konusunu. Atlıyoruz Saim beyin arabasına, doğru Dolmabahçe stadı, şeref tribününde oturuyoruz, amcamın dizinin dibinde.

Kimi cumartesiler yengem bizi tiyatroya götürüyor. Bu cumartesilerin ilkinde, Fatih Şehir Tiyatrosu'nda tiyatroyla tanışıyorum. İlk kez tiyatro görüyorum. Cahit Atay'ın "*Pusuda* " ve "*Sultan Gelin* " oyunları oynanıyor arka arkaya. Hale Rakunt, Fuat İşhan gibi oyuncuları tanıyorum, hayran oluyorum. Sinemadan "Cilalı İbo " tipiyle tanıdığımız Feridun Karakaya'yı sahnede görünce çıldırıyorum. Çok sevi-

yorum tiyatroyu. Ondan sonra onbeş günde bir gider oluyoruz değişik tiyatrolara. Vasfi Rıza, Bedia Muvahhit, Vahi Öz, Fadıl Garan, Ertuğrul Bilda, Özdemir Han gibi oyuncuları izliyorum. Tiyatronun büyüsü çarpıyor beni. Oyun bitince hiç çıkmak istemiyorum salondan. Eğer öksürüğüm varsa, tiyatroya gitmeden önce, Edirnekapı'daki kurukahveciden okaliptüs alıyoruz, gösteri boyunca okaliptüs emiyorum öksürmemek için. Tiyatroda öksürülmezi öğreniyorum.

Pazartesi sabahı çantayı yüklenip biniyoruz Edirnekapı-Taksim troleybüsüne, Galatasaray durağında, tam okulun karşısında iniyoruz.

Hazırlık sınıfını atlattık, ortaokul başladı, yeni öğretmenler girdi hayatımıza.

Fransızcacı Motor Salih'in notu kıt mı kıt;

-Sıfır da bir değer olduğuna göre size sıfır da veremeyeceğim çocuğum!

diyor. Her sorusu bir muamma Coğrafyacı Ferruhzat Bey kesirli not veriyor. Notundan geçtik, sorduğu sorudan hiç bir şey anlaşılmıyor. Soruyu bilmece gibi sormayı seviyor. Sorunun yanıtını değil de, senin zeki olmanı bekliyor. Bir Galatasaraylı cin gibi olur, ya da olmalıdır diye düşünen, okulla evlenmiş çok eski bir ağabeyimiz. Amcamın da hocası. Sorduğu soruyu anlasan yanıt basit, fakat soruyu çözmek kolay değil:

-Beşiktaş, Afrika'ya deplasmana gitmiş! Nereye gitmiş?

Neyi soruyor yani? Afrika'da pamuk toplayan zenciler manzarası uçaktan Beşiktaş forması gibi görünürmüş! Meğer Ferruhzat, Afrika'da nerde pamuk üretimini olduğunu soruyormuş. Ama hiç bir zaman böyle abuk sorular yüzünden kimseyi sınıfta bırakmaz. Elinin titremesinden ötürü bir

türlü sınıf defterini ve yoklama fişlerini imzalayamayan Titrek Necati en büyük eğlencemiz. Eli öylesine titriyor ki, ders bitiminde imzalaması gereken defteri iki kişi, Necati Hoca'yı üç kişi tutuyor, fakat Titrek gene uygun yeri denk düşüremeyerek, bir sonraki Din Dersi bölümünü imzalıyor;

-Resai Bey'e söyleyin, o da benim saatimi imzalasın. Necati Hoca'nın eli kaydı dersiniz.

deyip gidiyor. Kimi günler, kaçak arkadaşları idare etmek için yoklama fişini imha etmek istersek, tam imzalarken biraz oynatıyoruz fişi, zart yırtılıyor fiş;

-Necati Hoca imzalarken yırtıldı dersiniz, ben söylerim idareye!

deyip gidiyor, biz de yoklama fişini çöpe atarak kurtuluyoruz o günkü yoklamadan. Dişfırçası saçlı Mösyö Fiot, çılgın resim öğretmenimiz kırmızı saçlı Pinokyo Kemal, İş-Bilgisi dersini en önemli ders olarak gören Kürt Ali, sürekli burnunu karıştıran Madam Colombier, göbeği sınıfın kapısından sığmayan Mustafa İstanbullu, birden renklendirdiler okul hayatımızı. Bu arada herkes de ufak ufak isimlerini edinmeye başladı. Bizim Halûk, kepçe kulaklarından ötürü Kepçe Halûk adına kavuştu. Spermatozoid Sadun, Taşkafa Ahmet, Piç Hüseyin, Cımbız Selim, Salçakafa Faruk, Göttenbacak Koray isimlerine çok sinirlendikleri için onlarınki en tutulan ve kullanılan isimler oldu. Kimisi kendine takılan isme omuz silkip geçtiği için onların lakapları olmadı. Ben de lakapsızlardandım. "Abanoz" ya da "Tulûat" gibi lakaplar denendiyse de ben tepki göstermediğim için hiç biri tutmadı.

Ortaikiye geçip ikinci kata çıkma hakkına sahip olduğumda amcam öldü. Babam ve Leman yengem küstüler, neden bilmem. Artık Edirnekapı'ya gitmez oldum, hafta

sonları Samatya'ya Sündüs teyzeme çıkışlar başladı. Mahir eniştem Emniyet Sandığı Laleli şubesi müdürü, hafta sonları Veliefendi Hipodromu'nda müfettiş olarak ek iş yapıyor. Beni de götürüyor at yarışlarına. Bakırköy'e kadar trenle geliyoruz. Veliefendi çayırı dolmuşla Bakırköy'den bir sigara içimi ya var ya yok. Düz bir yol izlemez dolmuş, karmakarışık dar sokaklardan, eski İstanbul konakları arasından, köşklerin bahçe duvarları dibinden ulaşır hipodroma. Hemen ellerinde kağıtlarla küçük çocuklar saldırır dolmuşun kapısına:

-Neco'nun tahminleri var ağbi

-Dündar'ın tahminleri! Veriim mi ağbi?

Necocu çocuklarla Dündarcı çocuklar dalaşırlar. Onlardan uzaklaşır köfte kokusuna yaklaşırsınız. Girişte köfte-ekmekciler sıralanmıştır. Köfte yiyen adamlar aralarında konuşurlar, benim meraklı çocuk kulağım misafir olur:

-Geldik gene hastaneye, ameliyat olmaya!

-Burası hastane değil ki, basbayağı kumarhane...

-İki apartman yedim ben burada!

Madem bu adamlar buranın nasıl bir yer olduğunu ve hep para yitirdiklerini biliyorlar, bile bile niçin her hafta buraya geliyorlar? Sorunun yanıtını gene o adamlar verir:

-Biliyoruz buranın ne meret bir yer olduğunu, ama gene de geliyoruz işte!

-Hastalık işte kardeşim, onun için hastane diyorum.

Gireriz kapıdan içeri, atlara bakarım, yarışları izlerim. Çok küçüklükten bir at sevgim var, neden bilmem? Belki çoçukluğumda bahçemize Yaveyli köyünden atlılar geldiği için... Babamın da o atlardan birine binip orta mahalle yolundan onlarla o köye gittiğini anımsıyorum...ilkokul boyu beğendiğim at resimlerini yapıştırdığım defter en büyük hazinem.

Kocaman kara tahtaya bakıp ellerindeki kağıtlara atların adını işaretler adamlar.

-Yahu Flamingo koşmuyor. 3/9 yattı!

-Olsun, Golden Rock var, 3/7 oynarız.

-Sekiz koşunun altısında Kâzım koşuyor, rahat dördünü alır.

-Hangi dördünü?

-Onu bilemem. Aralarında anlaşıyor bu jokeyler...

Yarış bitince, kaybedenler ellerindeki küçük kağıtları yırtıp atarlar, kağıtlar uçuşur rüzgârda.

-Bak işte paralarımız uçuyor!

der biri. Gece Samatya'da dibinden tren geçen, her tren geçtiğinde beşik gibi sallanan iki katlı ahşap evde, eniştemin kitaplığında bulduğum polisiye romanları okurum. En sardırdığım "Fantoma " dizisi. Her hafta sonu bir cilt bitiririm. İki tren arası ödevlerimi yaparım.

5

Ortaikideyim. Okuldan çıkıyorum, yağmurlu bir kasım, cumartesi öğle yemeğinden sonra. Ortayolun iki yanındaki budanmış ağaçlar, kolu kanadı kesilmiş kuşlar gibi... Pantalonumu dün geceden şiltemin altına koydum, gece üstünde yattım, ütülensin diye, nasıl becermişsem çift çizgi oluşmuş. Ütüsüz pantalonla okuldan salmıyorlar adamı. Kapıda kimi gün müdür, kimi gün başmuavin, kimi gün nöbetçi muavinler dikilip ütüsünü beğenmedikleri tipleri geri çeviriyorlar.

-Git pantalonunu ütület!

Ütücü çavuş var. Jilet gibi ütülüyor, yalnız bir lira alıyor ütüye. Bir lira büyük para, gece şiltenin altına koymak en ekonomiği. Genelde herkes öyle yapıyor.

Upuzun paltom, artık midi olmuş, gelecek yıl kaban olarak giyeceğim. Bu paltoyla tamamlarım herhalde ortaokulu. Çantamda kitaplar, defterler, sözlükler, tuğla gibi bir Larousse. Pazartesi geri getirmek üzere Samatya'ya gezmeye götürüyorum onları. Kapıda ütü teftişi yok. Recaizâde Mahmut Ekrem'in büstüne göz kırparak hızla çıkıyorum dışarı.

Beyoğlu'na adımı atar atmaz iki kadın yolumu kesti. Biri beni tanıyor;

-Cemil beyin oğlu!

diye öbürüne gösterdi. Ben onları hiç tanımıyorum. Çarşamba'dan başöğretmen Salih Zeki beyin kızı Cahide hanımmış. Güleryüzlü, iyi giyimli. Yanındaki daha yaşlı şiş-

man kadınsa eskiden Çarşamba Ortaokulu fransızca öğretmeni olan İhsan hanımmış. Başında garip bir şapka olan bu kadın beni ayaküstü fransızca sınavına da çekti. Yanağımı sıktılar, öptüler. Ben karşı kaldırımdaki otobüs durağına geçtim, onlar Taksim'e doğru yürümeye koyuldular.

Yağmur hızlandı. Hasnun Galip sokağına girdiler acayip şapkalı İhsan hanım ve Cahide hanım. Artisler kahvesinin önünde durdular. Hiç konuşmadan bakıştılar, içeri girdiler. Kalabalık ve havasızdı kahve. Yağmurdan kaçan soluğu kahvede almıştı. Islanmış kumaş ve çay kokuyordu ortalık. Sigara dumanından göz gözü görmüyordu. Kimi filmlerde gördükleri adamları seçer gibi oldular... Atıf Kaptan'ı buldular bir masada. Omuz başına yanaştılar, Ahmet Yekta beyi sordular. Atıf Kaptan oynadığı iskambil oyunundan başını kaldırmadan, ağzındaki sigaranın dumanının kaçtığı gözünü kısarak;

-Bir kaç gündür gelmiyor!

dedi. İki kadın gene bakıştılar.

-Gelirse yeğenin Cahide geldi. Eve bekliyorlarmış der misiniz, lütfen!

Atıf Kaptan, başını oyundan, kaşını dibinden kaldırdı, ağzındaki sigarayı, eline aldı, kadınları süzdü. İhsan hanımın şapkasını bir süre inceledi. Oyunu bıraktı, kalktı masadan, kadınları ocakçının yanındaki yazıhanemsi masaya oturttu, çay söyledi. Bu sırada genç bir adam, hanımlardan özür dileyerek Atıf Kaptan'a bir kağıt uzattı.

-Yarın çekimin var Atıf Ağbi!

Gök gözlü aktör aldı kağıdı, dikkatlice baktı..

-Stavro'nun köşkü... Saat yedide mi ordayım?

-Evet ağbi.

-Kostüm yazılmamış!

-Malum ağbi!

-Gene mi yunan generali oynuyorum? Bıktım yahu!
diye söylenerek kağıdı dörde katlayıp yeleğinin cebine koydu Atıf Kaptan. Sigarasından bir nefes çekti.

-Sağlığı nasıl dayımın?

-Ahmet Yekta Bey, annenizin kardeşi mi?

-Evet.

-Allahallah. Kimim kimsem yok, der hep.

-Ailesiyle pek görüşmüyor.

-Anlıyorum...
diyerek elindeki sigarayı söndürüp bir yenisini yaktı ve Cahide hanıma yanaşarak;

-Durumu iyi değil. İspirto içiyor.
diye fısıldadı. Çaylar geldi, karıştırıldı. Bir süre konuşmadılar. Herkes çayına baktı. Birer fırt aldı. Kahvenin genel gürültüsünü dinlediler. İhsan hanım bozdu sessizliği:

-Niçin bu kadar çok içiyor bu adam? Siz arkadaşısınız, daha iyi bilirsiniz...

-İşsiz. Tiyatro işleri bitti. Eski kumpanyalar kalmadı. Turneler kötü gitti. Sinemaya geçen paçayı kurtardı, o geçemedi.

-O niye geçemedi?

-Göz bebeklerinde bir titreme var, o titreme sinemada belli olur. Yoksa iyi aktördür... Repertuarı çok zengindir, bilmediği, oynamadığı tuluât yoktur... Genç yaşında ustalarla çalışmış, Ahmet Fehim Efendi'yle oynamış... Çok iyi insandır, tok gözlüdür. Hepimiz severiz... Fakat artık elleri de çok titriyor... Bu kadar titremeyle oyunculuk yapması zor... Kendisi de biliyor bunu... Ama gene arasıra gelip oturuyor burda, belki bir iş çıkar diye... O kadın mahfetti Ahmet Yek-

ta'yı... Ondan sonra toparlanamadı.

-Hangi kadın?

-Siz bilmiyor musunuz?

-Hayır. Ailesiyle pek görüşmez, görüştüğümüzde de hiç bir şeyini anlatmaz.

Meğer bir kadın sevmiş yıllar önce, çok güzel bir tiyatro oyuncusuymuş o kadın, on yıl birlikte yaşamışlar. Onun derbeder hayatından bezen kadın gidip başka birisiyle evlenmiş. Yıllar sonra boşanmış, yeniden birliktelikleri söz konusu olmuş, kadın binmiş bir trene onunla buluşmaya geliyormuş, tren kaza yapmış, kadın ölmüş. Ondan sonra tamamen alkole vermiş kendini, otuz sekiz yıl önce Çarşamba'ya gelen bir tulûat kumpanyasıyla bir gece memleketinden kaçarak tiyatrocu olan müftünün oğlu Ahmet Yekta.

6

Bir yumruğunun beşyüz kilo olduğunu iddia eden Keş Hüsnü'yle, havadan sudan konuşarak geçirilmiş Türkçe dersleriyle tamamlandı ortaokul, liseye geçtik. Hem de bütünlemesiz falan, haşırt diye bitirmişim ortaokulu. Yıllardır bana yaşgünlerimde hediye olarak küçük kâatlara yazılı nasihatler veren ve genelde babalar çocuklarına her zaman değil de, önemli okulları bitirdiklerinde önemli hediyeler alır, örneğin ortaokul bittiğinde gibi bir taktik izleyen babamın artık denilecek hiç bir şeyi kalmamıştı. Ne istersem alınacaktı. Yazı makinesi istediğimi belirttim. Babam durumu şaşkınlıkla karşıladı:

-Arzuhalci mi olucaksın oğlum sen?

Kem küm ettim, kimi fransızca ödevleri sınıfta herkesin makinayla yazdığını, sınıfta bir sürü öğrencinin yazı makinesi olduğunu söyledim. Babam da, oğlum öbür çocuklardan geri kalmasın diye düşünerek ikna oldu. Karaköy'den gıcır bir remington marka daktilo alındı. Gri fermuarlı çantası içinde, mutluca sallanarak girildi küf kokulu Tünel'e. Cumartesi pazarları, şiirlerimi daktiloya çekmeye başladım.

Tahir Alangu ile Edebiyat başladı. Başlayacak yani, heyecanlıyız. Tahir Baba deniliyor ona okulda. Neresi baba? Ne kadar baba? Kaz Cemal'e de " baba" deniyor okulda... Hatta kimi öğretmenler, sınıfa ilk girdiklerinde bana " Baba Bilmemkim" derler diyerek bu ismi edinmek istiyor, öyle bir isme yatay geçiş yapmak istiyor yani, ona daha önceki öğ-

renciler “Bok Şakir” demişler, o bize kendini baba diye tanıtarak bu isimden kurtulacağını sanıyor... Yemezler Bok Şakir! Tahir Alangu öyle değil, ona herkes Baba Tahir, diyor... Koridorda görmüşlüğümüz var. Tahta bir ağızlıkla sigara içiyor. Pek kimseyle konuşmuyor. Siyah ya da kahverengi çizgili takım elbise ve yelek giyiyor. Çantasını hiç elinden bırakmıyor.

Derken bir gün zart diye giriyor sınıfa, gözünde şişe dibi gözlükler, elinde tahta ağızlığı, dolma parmakları sıkı sıkı tutuyor ağızlığı, ağır ağır yürüyor kürsüye, saçı epeyce dökülmüş, kararlı dev adam. Kırlaşmış pos bıyıkları gülümseyen ağzını saklıyor.

-Oturun!

diyor, isteksizce, yarım göt ayağa kalkmış ve gereken suskunluğa henüz ulaşamamış olan bizlere. Şöyle bir bakıyor sınıfa. Biz de ona bakıyoruz. Sırıtıyor. Biz de sırıtsak mı acaba?

-Mollalar, o önünüzdeki, üstünde “Edebiyat” yazan kitap okunmayacak! Ananıza babanıza söyleyin, size birer Sait Faik külliyâtı alsın... Haftaya edebiyat! Bu ders serbestsiniz, ne isterseniz yapın!

diyerek çekip gidiyor sınıftan.

Nihat Sami Banarlı’nın Edebiyat kitabını kaldırıp atarak, kimimiz Grand-Cour’da yakarak, birer, ikişer Sait Faik kitabı edinerek ve Tahir Alangu’nun bu muhteşem anarşist tavrını çok beğenerek, onu özleyerek bekliyoruz ikinci edebiyat dersini. Alangu sınıfın kapısında belirince de, birden çakı gibi ayağa dikiliyor sınıf, kıl kıpırdamıyor, en ufak bir sululuk yok. Bir tören suskunluğu içindeyiz. Sıraların üstünde yalnız Sait Faik kitapları.

-Açın *“Semâver”* hikâyesini! Sen oku!

diyor parmağıyla Nedim'i göstererek. Nedim sesi kısık ve titreyerek başlıyor okumaya. Kitabı edinebilmiş olanlar kitaptan da izliyor, kitabı olmayan Nedim'i dinliyor. Güzel okuyor Nedim. Duygulu okuyor, zaman zaman ağlayacak gibi düğüm oluyor gırtlağında heceler, öykünün sonunda bütün sınıf ağladı ağlayacak bir haldeyiz, hepimizin gözü yaşarıyor. Gözümüzün yaşarmasına çok keyifleniyor Alangu, gülümseyerek gidiyor o gün...

Bir ay içinde, herkes Sait Faik'i hatmetmiş durumda, Alangu bize hiç duymadığımız, yeni yazarlar tanıtıyor, kitaplarını getiriyor, öykülerini okutuyor, birden Osman Cemal Kaygılı, F. Celalettin, Memduh Şevket Esendal'la doluyor küçük beyinlerimiz. Her gün yeni bir pencere açıyor bize Tahir Baba... Kimi gün bir Çehov öyküsü, kimi gün Homeros... Derken Kalevela Destanı... Daha sonra, henüz dilimize çevrilmemiş olan Heinrich Böll, Friedrich Dürrenmatt gibi yazarları, evinden getirdiği almanca özgün baskılarını açıp, gözlüğü alnına kaldırarak, anında çeviri yöntemiyle kendisi okuyor bize... Sınıfta neredeyse herkes öykü yazmaya başlıyor... Birden fazla duvar gazetesi çıkarılıyor. Tenefüslerde sabırla okuyor duvar gazetesine yazdıklarımızı Alangu.

Birinin ukalâ velisi, müfredat programını uygulamıyor diye şikâyet etmiş hocamızı Milli Eğitim bakanlığına. Ankara'dan müfettiş geliyor. Sınıfa sokmuyor müfettişi Alangu:

-Arkadaşlarımla edebiyat görüşüyoruz. Edebiyatın teftişi olmaz, çok ayıptır!
diyerek yol ediyor, hiç böyle bir adam görmemiş olan şaşkın müfettişi.

Sonra bir gün içimizden birilerini dolma parmaklarıyla

göstererek:

-Sen! Sen! Sen! Sizler yazar olacaksınız, bu işin peşini bırakmayın... Çok okuyun! Günlük tutun mollalar!

diyor. Tahir Alangu'nun parmakla gösterdiğinde, utanarak önüne bakan, yüzü kızaran bu küçük çocuklar, Nedim Gürsel, Selim İleri, Mahir Şaul, Engin Ardıç, İzzet Yasar, Ferhan Şensoy...

7

Akşam birinci etüt. 6-D'nin etüt ağbisi yokmuş, müdür muavini Aloş, göreve gönüllü arıyor. Etüt ağbisi konusu sürekli sorun oluyor. Anadolu'da lise bitirip İstanbul'a üniversite okumaya gelip de kalacak yeri olmayanlar, lisede yiyip içip yatıyor, gündüzleri fakültesine gidiyor, akşamları bize etüt ağbiliği yapıyor, yatakhanelerde ayrı özel bölmelerde yatıyorlar. Bir anlamda disiplini de sağlamak zorunda olan, bu Anadolulu saf delikanlılar, Galatasaraylı fırlamalarla başedemiyor ve kısa sürede terkediyorlar görevi. Yenisi bulunana dek bu konuda boşluk doğuyor, lise sınıflarından gönüllüler zaman zaman bu görevi üstleniyor.

Talip oldum göreve. Topladım kağıdı, kalemi, defteri, indim 6-D'ye. Yıllar önce okuduğum sınıfın öğretmen kürsüsüne oturdum. Şu patlak gözlü çocuğun oturduğu en ön sırada oturuyordum, yanımda İnek Sami, pencereden arka bahçedeki Gül Baba'nın süslü, üstünde sarı kırmızı güller açan mezarına bakıyordum. Nedim pencere dibinde, kaloriferin yanında otururdu, onun arkasında oturan gözlüklü Muttalip sınıfa çıplak kadın fotoğrafları getirirdi, tenefüslerde başına toplanıp bakardık. Şimdi başka fırlamalar oturuyor bizim sıralarımızda, fakat benden çekindikleri için şamata yapamıyorlar. Ben bilmemne fakültesinden Galatasaray'a sığınmış etüt ağbisi bilmemkim değilim ki, bunların onuncu sınıftaki öz be öz ağbileriyim. Döverim de, severim de! Çıt çıkmıyor sınıfta. Birinden transistörlü radyo istedim, pili biter diye ağladı. Onun arkasındaki esmer çocuk koşa-

rak radyosunu getirdi. Ağlayan geldi, özür diledi. Bir tane çakabilirim suratına. Cetvelle eline vurabilirim. Ağbiler küçüklerini istedikleri zaman pata küte dövebilirler, küçükler el kaldıramazlar. Ağbiler daima haklıdır. Galatasaray'ın raconu bu, Gül Baba'dan beri böyle süregelmiş. Fakat dövmüyorum, pilini hesaplayan kardeşimi.

-Tamam, geç otur yerine!

diyorum. İl radyosunu açıyorum duyulur duyulmaz bir ses düzeyinde, fransız mektup arkadaşım, fotoğrafından tanıdığım kuzey Fransa'da Alp dağlarının Arden bölgesinde yaşayan dağ köylüsü, lüle saçlı, ince kaşlı, derin bakışlı kız Viviane'a yazdığım mektubu, mavi kağıda mor mürekkeple temize çekiyorum. Onu, sanırım köy fotoğrafçısı mösyönün ısrarıyla, elini anlamsızca çenesine koyduğu bir vesikalık fotoğrafından tanıyorum, beğeniyorum, giderek seviyorum, âşık oluyorum. Ateşli mektuplarım, şiirlerim onu da heyecanlandırıyor, köyün papazından gizli aşk mektupları yazıyor bana Viviane. Son mektubu bir yenisi gelene dek her gün defalarca okuyorum. Kimisi açınca güzel kokular saçan ikiye katlı kartlara yazılmış, gün beş vakit açıp açıp kokluyorum.

Etüt son bulmak üzereyken bitiriyorum mektubu, bu hafta uydurduğum yeni imzamı, müsvette kâadında bir kaç kez denedikten sonra kararlılıkla atıyorum. Bakıyor ve beğeniyorum imzamı. Evet evet, benim imzam bu olmalı... Koridorları saran yemek kokusu, sınıfa kadar ulaşıyor. Sınıfta hareketlenme görülüyor, herkesin gözü saatinde.

-Gene makarna, hoşaf...

-Yapma ya!

gibi fısıltılar sarıyor sınıfı. Etütlerin son onbeş dakikası geleneksel olarak şamataya dönüşüyor, buna etüt ağbileri de

göz yumuyor, fıkra anlatan etüt ağbileri var. Bir öğrenci kapıya erkete dikilerek öğretmen taklitleri yapılıyor. Şu an 6-D'de de genel hava bu.

-Sınıfta öğretmen taklidi yapan var mı?

diye soruyorum. Hep bir ağızdan;

-Korhan!

diye bağırıyorlar. Biri erkete dikiliyor. Korhan çıkıyor ortaya, değişik öğretmenleri ve çok başarılı olarak Zeki Müren'i taklit ediyor, bu ince uzun, esmer çocuk.

Akşam yemeğine giderken Yetiştirici A'dan çocuklar yolumu kesiyorlar, yeni bir etüt ağbisi gelmiş onlara, acayip dövüyormuş çocukları, elinde cetvel, nazi subayı gibi dolaşıyormuş sınıfta. Çocuklar ona bir ders verilmesini istiyorlar. Kimi zaman yeni gelen, okulun havasına henüz erememiş etüt ağbilerine ağır şakalar düzenliyoruz.

-Tamam. İkinci etüt, yaparız bir şey!

diye söz veriyorum Yetiştirici A'ya. Yemekte konuyu Hayvan Engin'le ayrıntılıyoruz. Senaryo oluşuyor. Ben sınıfa fransız müfettiş olarak, Hayvan Engin çevirmen olarak gireceğiz. Yetiştirici A sınıfına durum bildiriliyor, biz sınıfa girer girmez, hep birlikte ayağa kalkmaları tembih ediliyor.

6-D'nin etüt ağbiliği görevini İhtiyar Ferit'e devrediyorum, ondan bundan ceket, pantol uyduruluyor, boynuma bir fular dolayıp ucunu gömleğin içine sokuyorum, pipoyu da yakınca fransız müfettiş kompozisyonum tamam. Zart dalıyorum Yetiştirici A'ya, peşimden gelen Hayvan Engin, bana aşırı saygılı. Sınıf bir anda ayağa kalkıyor, pos bıyıklarından ağzı görünmeyen etüt ağbisi de şaşkınlıkla ayağa kalkıyor kürsüde. Hayvan Engin, beni sollayarak kürsüye yanaşıyor, ona alçak sesle:

-Fransız müfettiş ağbi, teftişe geldi. Size de bir şeyler

sorabilir, ben tercüman olarak geldim.
diyor. Pipomdan bir nefes çekip sınıfın yüksek tavanına üflerken dumanımı, kıkırdamalara son vermek üzere, sert bir tonda:

-Asseyez-vous!

diyerek oturtuyorum sınıfı, gülmeye domuzlananlara kaş göz ediyorum. Posbıyık şaşkınlıkla kürsüden iniyor, ceketini ilikliyor, gelip elimi sıkıyor. Fransızca bilmemekten ötürü üzgün, bir şey diyemiyerek, gülümsüyor ve fakat posbıyığından gülümsediği görülmüyor.
Sert bir biçimde sıkıyorum elini:

-Bonsoir!

-İyi akşamlar, diyor.

diye çeviri yapıyor Hayvan Engin.

-Anladım.

diye sessizce yanıt veriyor posbıyık.

-Sen de de ağbi, "Bonsuar" de, çok ayıp olur.

diye uyarıyor onu Hayvan Engin. Posbıyık anında:

-Bonsuvar!

diyor. Sınıf onun ağzına hiç oturmayan bu söz üzerine gülüyor. Posbıyık gülen sınıfı sert bir biçimde azarlıyor:

-Susun lan! Kesin!

Sınıfı çok iyi susturmaktan ötürü aferin bekleyerek gözüme bakarken, Hayvan Engin'e onun sınıfa ne dediğini soruyorum. Engin çeviriyi yapıyor, kulağıma takılan "lan" kelimesini özel olarak soruyorum. Engin bunun hoş bir hitap biçimi olmadığını belirtiyor ve çok kızarak, fransızca azarlıyorum posbıyığı. Engin ona çektiğim fırçayı türkçeye çeviriyor:

-Sınıfa böyle hitap edilemez, diyor. Etüt ağbileri çocukların komutanı değil, arkadaşlarıdır, diyor. Sizi biraz şefkat-

siz bulmuş.

-Yok canım, ben bu çocukların hepsini çok seviyorum, yaramazlar biraz, disiplini sağlamak için arasıra bir ikisini biraz dövüyoruz da ortalık yatışıyor... Bir şefkatsizlik söz konusu değil...

diye kem küm ediyor posbıyık. Hayvan Engin dediklerini bana çevirdikçe gözlerim büyüyor, sonunda gözümden alev çıkarak:

-Barbare!

diye haykırıyorum posbıyığa.

-Ne diyor?

-Size barbar, diyor ağbi!

-Ne demek o?

-Uygarlıktan uzak vahşi, demek... Yontulmamış ayı, demek...

diyor Engin. Kıpkırmızı oluyor herifin suratı. Ne diyeceğini bilemiyor. Sınıftan bir çocuğa soruyorum, dövüyor mu sizi, diye. Çocuk ayağa kalkıyor ve:

-Oui monsieur!

diyerek itiraf ediyor dayak olayını. Hayvan Engin çocukla diyaloğumuzu posbıyığa çeviriyor, posbıyık çocuğu öldürecek gibi bakarken, kendisine dönüp fransızca uzun uzun bağıra çağıra hakaret ediyorum. Sonunda çeviri bekleyen posbıyığa:

-Bunları türkçeye çevremiyemeyeceğim ağbi, çok ağır şeyler söyledi size!

diye boynunu büküyor Hayvan Engin. Sınıfa fransızca iyi geceler dileyerek, posbıyığın yüzüne bakmadan çıkıyorum dışarı, Hayvan Engin peşimden seğirtiyor, doğru Grand-Cour'a gidip bir süre gülüyoruz.

Gece yatakhanede lavabolarda sakal tıraşı olan posbı-

yığın yanındaki musluğa yanaşıyorum. Diş fırçama macun sıkarken posbıyığa:

-Merhaba ağbi! İyi akşamlar! Sıhhatler olsun!

diyorum sırıtarak. Posbıyık beni önce aynadan görüyor. Gözleri büyüyor, aniden dönüyor bana, şaşkınlıkla bakıyor. Omuz başımda Hayvan Engin sırıtıyor. Hiç bir şey demiyor, yüzünü yıkayıp gidiyor posbıyık. Devrisi sabah posbıyığın bavulunu toplayarak, kahvaltıdan önce okulu terkettiğini öğreniyoruz.

İlk ders Cebir. Cebren ve hileyle sorun olmaya başladı bu ders. Cebir öğretmeni Mösyö Granier salak bir herif. Pek bir şey anlatamıyor, konuya eremiyoruz. Yanlış bir öğretmene çatmışız, cebiri sevme durumumuz yok. Güya **"fonctions"** anlatıyor, hiç bir şey anlamıyoruz. Yanımda oturan Bobi, sanki bi bok anlıyormuş gibi sürekli not tutuyor. Kart Nejat oturmakla ayakta durma arası bir konumda, kıçıyla minderi arasında bir karış var. Her an bir neden bulup dışarı çıkma izni derdinde, İhtiyar Ferit ve Ömer derin bir muhabbete girmişler, Göttenbacak Koray sanki not tutar gibi yapıp Çük Işık'a fısır fısır bir şeyler anlatıyor. Japon Savaş boyunbağıyla oynuyor, saatine bakıyor, tamamen başka bir planette. Makas Adnan, Cins Ahmet'in minderinin altına raptiye yerleştirmeye uğraşıyor. İkizkenar Süheyl anlamamasına rağmen ısrarla dersi izliyor, not tutuyor. Ali Saatçi daha klinik bir durumda, anladığını sanarak sorular soruyor, soruları sonucu konuyu hiç anlamadığı anlaşılıyor. Ders bitiminde geçirdiğimiz sınav sonuçlarını okuyor, 7 almışım. En yüksek not benimki. Sınıf şaşırıyor, ben daha çok şaşkınım. Cebirle hiç ilgili değilim, şiirler yazıyorum. Hafta sonu Eyüp'te daktiloya çekiyorum şiirlerimi. Trigonometri kavramını ortaya atan Kosinüs bey, böyle bir

şeyi icâdetmeden önce, leğende ayaklarını yıkıyormuş. Sağını yıkıyor, kuruluyor, fakat solunu kurulamak gerekip ayağını kaldırınca, refleks olarak gene sağ ayağını leğenin içine basıyormuş, salağın biriymiş yani. Bu yüzden çok ilgili değilim, onun bunun kareköküyle. Salçakafa Faruk' un ablasına bayılıyorum. Faruk çok bozuluyor. Ben bayılmasam, başka biri bayılmayacak sanki kıza! Salak Faruk!

Eniştem, Emniyet Sandığı Eyüp şubesine müdür olmuş, çarşı içindeki bankanın üstünde, lojmanda oturuyorlar. Cumartesi günleri oraya gidiyorum. Eniştem haltere, boksa meraklı. Beni de bulaştırıyor. Her hafta sonu boks maçlarına gidiyoruz. Arkadaşı eski boksör Bülent ağbi, Vefa boks takımının antrenörü, benim burnumu, kollarımın uzunluğunu, boyumu boksa çok uygun buluyor. İkidebir başparmağıyla burnuma bastırıyor:

-Çok iyi ya! Burun çok iyi!

diyor. Durup dururken, Sündüs teyzemden gizli Vefa klübünde boks antremanlarına başlıyorum. İlk gün, daha ben eldivenleri bağlamaya uğraşırken ayı gibi bir herif beni pata küte dövmeye başlıyor. Direkler, aparkatlar, kroşelerle dağıtıyor beni, daha eldivenlerimi tam giyemeden. Bir kaç hafta gidip düzenli dayak yiyorum o heriften. Bana kum torbası muamelesi yapıyor. O heriften nefret ediyorum. Bütün hafta her yerim ağrıyor. Boksu sevmiyorum, sadece o herifi dövmek için hırsla çalışıyorum. Onu öldüresiye dövdüğüm, sağ kaşını patlatıp yüzünü kan çanağına çevirdiğim gün, antrenörüm beni kutluyor;

-Hah, işte böyle aslanım!

diyor. Çıkarıyorum kanlı eldivenleri, o an boksu bırakıyorum. Hızla geliyorum Eyüp'e, oturup Ho Şi Minh okuyorum, Jean Rostand okuyorum, boks neymiş! Deli gibi şiir

yazıyorum. Şiirlerimi Çük Işık aracılığıyla, babasının dostu Behçet Necatigil'e gönderiyorum. Necatigil'in şiirlerimi beğenmesini, bana;

-Evet. Sen önemli bir şair olacaksın. İlk şiirlerinden hemen belli oluyor. Okulu mokulu bırak, hemen şiirlerini yazmaya koyul çocuğum!

demesini bekliyorum. Edip Cansever'in *"Çağrılmayan Yakub"*'unu okuyorum, uçuyorum.

Cumartesi günleri Sinematek'e gidiyorum, Şişli'de Kervan sinemasına. Rus filmleri rusça, polonya filmleri polonca oynuyor, çok bir şey anlamıyorum ama başka türlü bir sinema olduğunun farkına varıyorum. Fransız filmlerini daha iyi çakıyorum. Jules Dassin'in *"Pazarları Asla"* filmiyle işin keyfine varmaya başlıyor, Fellini'ye çarpılıyorum. Nedense pipo içmeye başlıyorum. Yalnız ben değil, Nedim, Hayvan Engin, İzzet, artık hepimiz pipo içiyoruz.

Geceleri düşüncelerimi salıyorum mavi ışıklı yatakhanenin penceresinden Beyoğlu'na. Gece neonlar altında çırılçıplak, pırıl pırıl dolaşıyorlar. Vitrinlerde kendilerini seyredip uzun uzun, utanıyorlar, kanat çırpıp geri dönüyorlar yatakhaneye. Kocaman bir deniz Beyoğlu, düşüncelerim geceleri orada gizlice yüzüp yüzüp ıpıslak geri dönüyorlar yatağıma.

8

Gök gürledi. Beyaz saçlı, uzun beyaz sakallı adam okuduğu kitaptan başını kaldırdı, kulübenin penceresinden dışarı baktı, tel çerçeveli gözlüğünü çıkardı, katlayıp okuduğu sayfaya koydu, kapattı kitabı, usul usul kalktı sedirden. Ocağa iki odun daha attı. Ayaz esiyordu, fırtına patlamak üzereydi. Pastırma yazını beklerken paldır küldür gelmişti İstanbul'a kış. Kulübenin gıcırdayan kapısını açtı, sarı ve kırmızı gül saksılarından bir ikisini içeri aldı. Öbürlerini, saçağın altına doğru çekti. Yeni fidelerdi bunlar, narindiler, korunmaları gerekiyordu. Bahçedeki eski fidelere bir şey olmazdı, onları budamıştı zaten, ilkbaharda azacaklardı. Buz kesiyordu hava. Ölecek bütün yeni fideler, diye düşündü yaşlı adam. Saçağın altındaki odunları kulübenin içine taşımaya başladı.

Birden karardı gökyüzü, bardaktan boşandı yağmur. Ocağa yeni odunlar attı, gene gelip sedire oturdu, kitabını açtı, gözlüğünü taktı, kaldığı yerden okumaya koyuldu. Gökgürültülerine nal sesleri, at kişnemeleri karıştı, penceреden baktı, orman tarafından beş tane atlı geliyordu. Gene gözlüğü arasına koyup kapattı kitabı, kalktı, gidip kapıyı açtı. En önde gelen atlı, yanaşıp seslendi:

-Selâmün aleyküm ihtiyar!

-Aleyküm selâm evlat.

-Ava çıkmış idük, fırtına hasıl oldu, hânende bir nebze soluk alabilir müyüz?

Buyur etti beş adamı kulübesine. Giyim kuşamlarından zen-

gin oldukları belliydi. İçlerinde ağaları olduğu hissedilen, elâ gözlü, sağ yanağında bir ben olan, kumral, ince uzun parmaklı, samur kürklü adam soru yağmuruna tuttu ihtiyarı. Duvardaki sazından, okuduğu kitaba kadar herşeyi sorup, terekte dizili kitapları bir bir inceledi. Ayrıntılı sorular sordu. Sonunda yaşlı adam bunaldı:

-Zaptiye misün be kâfir? Sormaduğun bir anamın adı kaldı!

dedi. Meraklı sorularıyla onu bunaltan adam gülümsedi:

-Hoşsohbet zât imişsün, adın bağışlar mısun?

-Gül Baba derler nâmıma. Burda sarı ve kırmızı güller yetiştirür, Tophane'den gelen meraklı gençlere saz çalmayu öğretirüm.

-Makbul adamsın Gül Baba, hoşlaştum senden. Bu ıssız ormanda vaktün neye göre ayarlarsun? Namazun neye göre kılarsun?

-Gökyüzüne bakarum, anlarum ben zamanı... Kasvet bulut günlerde bellü olmaz vakit, öyle günler namaz kılmam, saz çalarum.

-Bir camii istemez mü yani bu yerlere?

-İsterdü amma, camiiden önce başka şeyler gereklü.

-Bre camiiden önde gelen ne ola?

diye kaldırdı kaşını meraklı soruların sahibi adam.

-Camii insana Allah'ı öğretmez, insanı bilen bilür Allah'ı, bunu öğretmek gerek insanoğluna.

Bir an duraladı samur kürklü adam, ince uzun parmaklarıyla kır sakalını sıvazladı. Adamlarına baktı. Adamları ona baktılar.

-Bize bu fırtınada kapınu açtun, sana bir ihsan eylemek isterüm Gül Baba, dile benden ne dilersün?

-Sağluğun dilerüm beyim, ne dileyeyüm?

-Yok yok. Bir dileğün vardur elbet, söyle, edelüm.

-Belli ki zengünsün beyim, velâkin benim dileğümü hakikat eylemeye senin de gücün yetmez.

-Benim zengünlüğüm sen ne bilürsün?

-Senin zengünlüğün bilmem amma, benim dileğümü bir tek sultan hakikat eyleyebilür.

-Belki sultanım ben!
deyince samur kürklü adam, birden kalakaldı ihtiyar. Ürkerek baktı adamın elâ gözünün içine ve o an padişahla karşı karşıya olduğunu anladı. Hemen atılıp elini öptü, tanıyamadığı için af diledi.

-Kusurun yok affolunacak, söyle nedir dileğün?
dedi Sultan 2.Beyazıt Han.

-Dilim varmaz sultanım.
diyerek boynunu büktü Gül Baba.

-Bir konak mı isterdün eyyamın geçürecek? Sarayda mı yaşamayı isterdün? Sancak mı isterdün? Vezirlük mü? Üç tuğ mu? Söyle! Hakikat eyleyeyim rüyânı.
diye kükredi Sultan 2.Beyazıt Han.

-Sultanım, sancakta, vezirlikte gözüm yoktur. O işleri beceremem. Konak, saray gerekmez bana. Kulübemden, güllerimden ayrılamam. Buraya camii yerine bir mektep, bir ilim irfan yuvasu inşa edesün. Buradan âlimler yetüşsün. Devlet uğruna pek hayurlu bir iş olur.

-Sen meğer pek mühim bir zât imüşsün Gül Baba! Seni karşıma çıkaran fırtınaya hamdolsun! Fikrül mektep pek münasip, Osmanlı'nın mülkü çoğaldıkça güçleşiyor idaresi! Bize mektepler, mekteplüler gerek.
diye Gül Baba'nın sırtını sıvazlıyarak adamlarına döndü padişah:

-Tez irade çıka! Mimar Hayrettin ve Kemalettin Efendi-

ler, burada iki ahşap mektep binasının inşâsına başlayalar!
buyurdu.

Çabuk tamamlandı inşaat, mektebin ilk öğretmeni Gül Baba, ilk öğrencileri padişahın çocuğu sultanlar oldu. Bu sultanlar okuluna "Mekteb-i Sultanî" denildi. Yüzlerce çocuğu vardı padişahın, büyükler küçüklerin ağbileriydi, bu yüzden büyük sultan küçük sultana bir tokat çaktığında küçük ona:

-Ne vuruyorsun lan?
diyemedi. Vuran öz ağbisiydi.

9

Kimyacı Mösyö Goudman, yazılı yapacak büyük anfide. Kalemler, silgiler, kalemtıraşlar, müsvette kağıtları, temiz kağıtlar, gönyeler, cetveller ve kopyeler kuyruk oldular büyük anfinin girişinde. Goudman gelmeden girilemiyor. Onu tanıdığımızdan beri giydiği, artık rengi konusunda tartışmalara girilebilecek, her iki cebi kıvır ve zıvırla dolu soluk ceketini savurarak göründü koridorun ucunda. Onu gören görevli soktu anahtarı kilide. Kilit o anahtarı tanıyarak teslim oldu ve açıldı kapı, herkes deli gibi saldırdı en arka sıralara, kimse önde oturmak istemiyor. Benim derdim, Boğaz gören bir pencere dibine yerleşmek, Mösyö Goudman'la ve kimyasıyla hiç ilgili değilim. Boğazdan geçen gemilere bakacağım, Madam Somerville'i düşüneceğim, sınav sonunda kağıdı verip çıkacağım. Kimyadan çakacağım belli olmuş zaten... Anfide seyrek düzen yerleştiriyor bizi Mösyö Goudman. Kimi gözü tutmadığı tiplerin yerlerini değiştirttiriyor... Sen oraya, sen şuraya... Soruları yazdırıyor, bir güzel sessizlik kaplıyor büyük anfiyi... Herkes sorulara saldırıyor, ben gemilere bakıyorum.

Önce Madam Somerville'e, sonra her gördüğüm kıza âşık olmalar. Etütler boyu, hiç bir dersle ilgilenmeyerek sorumsuzca şiirler düzmeler, bir sigara yakıp tatmin olmalar... Labirent bir delikanlı gönlü bu, içine gömdüklerim var, içinde yitirdiklerim var, beni kandırıp içine girmeden çıkan var... İçimde yoğun bir trafik yaşanıyor, içim içimi denetleyemez bir durum. Elektromangal bir delikanlı gönlü işte.

Şubat tatilinde Samsun'un ortasından akıyorum ırmak... Mimi, Ayşe, alman doktorun kızı Meryem, olmadı efendim derken, Turgut'un ablası, Ahmet'in yeğeni, Murat'ın doğum günündeki kız, Leyla teyzenin kızı falan filan... Özcesi iki kaşın arası sivilceli duygu spekülasyonu.

Fırçam ve renk renk boyalarım var. Alev alev dolanıyor içimi çizme isteği. Aslolan çizmek değil, özlem. Bir yol çiziyorum, giderek daralan, perspektif bildiğimden değil, gözlem. Yollar uzakta daralıyorlar, bunu uzun otobüs yolculuklarından biliyorum. Bir kız çiziyorum yolun başına, eline bir çanta veriyorum, okula gitsin, okusun hasbam. Uzun uzun saçlar çiziyorum, işi ne, taransın yosmam. Sonra resme bakıp basıyorum şarabı bardağın gözüne, bardağın gözünün tam neresi olduğunu çok iyi bilemeyerek. Seviyoruz ya, içmek gerekli. Kız çıkıp gidiyor resim kağıdından. Fırçalarımı kırıyorum, boyalarımı atıyorum gayya kuyularına. İçimdeki çizme isteğini bir ressama ciro edip basıyorum şarabı bardağın gözüne... Bardağın gözü olmaz. Çekmece mi bu? Çekmecenin gözünün de bir şey gördüğü söylenemez. Kendin yarat dertleri, kendin üzül, delikanlı bir felsefe.

Mösyö Goudman yanıbaşıma gelerek, bomboş sınav kağıdıma şaşkınlıkla bakarak kağıda bir şeyler yazmamın daha iyi olacağını belirtiyor. Soruların zor olmadığını, çaba göstermem gerektiğini anlatıyor ve renginin belirlenmesi gerçekten bir referandum konusu olabilecek o bin yıllık ceketini savurarak, aynı anda herkesi görmeye çalışarak, ordan oraya top gibi zıplıyor yaşlı başlı adam. Onun hatırı için girişiyorum birinci soruya. Derin araştırmalarım sonunda HCL miktarının 40 litre olduğunu kesin ve net olarak belirliyorum. 40 litre gibi yuvarlak bir sayı buluşum da, bana

doğru yapmışım duygusu veriyor... Ve fakat buharlaşan hidrojen klorlu muhabbetin 40 litre olmasına olanak yok. Sonucun yanlış olduğunu ben bile anlıyorum. Belki gidiş yolum doğrudur, ilişmeyelim öyle kalsın... Zaten hatır için yanıtlanmış bir soru. Bir başka soruyla zaman öldürmeye koyuluyorum.

Mutfaktan balık kokuları geliyor. Öğlen yemeğinde balık var demek ki... Boğaz'da gemiler mekik dokumaya başlıyorlar. Gemilere binip gidiyorum.

Samsun'da Çiftlik caddesinde Meryem'in bakkala inişini beklemekteyim. Öyle belirli bir saatte ineceği kesin değil, ya inerse, inebilir yani, mutlaka inecek canım biçiminde, kendi geliştirdiğim bir strateji içinde, saatlerce dolaşıyorum bakkalın önünde. Sonunda Meryem, eşek değil ya, iniyor bakkala, serseri bir kurşun gibi giriyorum dükkâna bir gazoz istiyorum. Bir an göz göze geliyoruz, gelmememiz olanaksız, çünkü ben aralıksız ona bakıyorum, gazoz koynuma dökülüyor, sorun değil, Meryem bana bir an anlamsızca bakıyor ve geçip gidiyor. Olsun, bu bana yetiyor. O gece hiç uyumuyorum. Meryem'le tanışmıyoruz. Gemilere biniyorum yosunlu Samsun limanından, zırt Tophane rıhtımına yanaşıyor gemi, bir taksi, doğru Galatasaray. Tıpış tıpış giriyorum büyük anfinin kapısından HCL'nin kaç litre olduğu sıkıntısının giderek yoğunlaştığı kimya sınavına. Zaten içerdeyken, aynı sınava ikinci bir giriş yapışıma çok sinirleniyor çok akılcı Mösyö Goudman. Benden iki tane olmasını, kimyasal olarak olanaksız görüyor.

HCL'nin kaç litre olabileceği tartışmaları fısıltı boyutunu aşınca, Mösyö Goudman kağıtları toplamaya başlıyor. Tam o sırada da anfinin kara tahtası üstündeki renkli ampul yanıyor. Yazılı bitti, kağıtları verip paşa paşa yemeğe

gidebilirsiniz demek istiyor ampul, bunu ampulce belirtiyor. Ben seviniyorum bu sınav eziyetinin son buluşuna, kırk litre hidroklorlu kağıdımı Mösyö Goudman'a centilmence sunuyor ve sportmence çıkıyorum büyük anfinin kapısından.

Yemekteki boş konuşmalardan söz konusu HCL'nin 4 litre olduğu anlaşılıyor. Ben 40 litre bulduğumdan hiç kimseye sözetmezken, Çük Işık, 400 litre bulduğunu itiraf ediyor. Yemek sonrası Grand-Cour'da sigaralar tellendiriliyor. Havanın güzelliğinden konuşulmaya başlanıyor. Havanın güzelliğinin konuşulması tehlikeli bir olgudur yatılı okulda. Nitekim üç dakika içinde öğleden sonraki derslere girmeme kararında birleşiliyor. Kapıcı Bekir kafaya alınarak, ön kapıdan Beyoğlu'na sızılıyor.

Çok fena yorgunuz. Kim yordu bizi böyle, o henüz belirginlik kazanmış değil. Biz mi liseyi tüketeceğiz, lise mi bizi tüketecek, bu konuda aşırı kararsızız. İstanbul'a bahar gelmiş, hoşgeldin nezle, biz baharcılarız.

Hayvan Engin, Mıstık, Çük Işık, Nezih, İhtiyar Ferit, hepimiz bu güneşli pazartesi Boğaz'a vurmuşuzdur kendimizi. Yemek üstüne Kaz Cemal'i çekecek halimiz mi var bizim? Sayın Kaz Cemal bey, tarih öğretmenimiz... Boğaz'ın suları ışıl ışıl, kıpır kıpır... Hani bir de Emirgân'da falan bir kız araklarsak keyfimize diyecek yok. Devamsızlık onyedi günü bulmuş, bu yıl çakarmışız gibi sorunlar, sorun mu bize? Ve fakat gene de herkes hesaplıyor.

-Devamsızlığım onbeş gün oldu.

-Benim onyedi oğlum...

-Vay baba, ver elini öpiiim!

-Benim bugün onsekiz oluyor lan!

-N'apıcaksın?

-Rapor alıcam.

-Öyle rapor satılan bir yer mi varmış?

-Kadıköy'de Kefere Doğan'ın tanıdığı bir doktor varmış, parayla rapor veriyormuş.

-Vay adi vay! Hep beraber gidelim o zaman o doktora...

-Bence ayrı ayrı gidelim, topluca gidersek hafif dikkat çekeriz!

-Topluca gidersek indirim alabiliriz, doktoru kandırmaya gerek yok, herif Hipokrat yemini ederken bir ayağını havaya kaldırmış! Raporu, imzasını, şahsiyetini parayla satıyor!

-Puştun biri yani!

-Evet ağbicim, fakat allahtan böyle puştun birileri var!

Emirgân'da masalara çörekleniyoruz, kedi gibi geriniyoruz. Gelsin demli çaylar, gelsin nargileler. Nargile içmeyi bilmiyoruz, ama özenmişiz hepimiz, öksürük tıksırık nargile içme çalışmalarında bulunuyoruz. Kimse birbirine faça vermiyor. Herkes daha önce içmişmiş gibi yapıyor. Hepimizin ilk nargile içişi. Bunu çevreden bakanlar anlıyorlar. İkidebir sönüyor nargilenin ateşi. Ateşçi çocuğun adı Mete.

-Hişşşt... Lan Pro-Mete, gel buraya... Köz getir!

-Ağbi siz de hep söndürüyorsunuz!

diyor artık bize köz taşımaktan usanmış Pro-Mete.

-Özellikle söndürüyoruz lan Pro-Mete... Biz yeniden yakmayı seviyoruz!

Mavi kağıtlarımı çıkarıp mektup yazmaya koyuluyorum. Polatlı'da bir çilli kız mektup arkadaşım. Sayfalarca sevgi gönderiyoruz birbirimize haftada bir kaç kez. Postacılar bilmiyorlar, neyin nesidir taşıdıkları. Ben saçmalıyorum otuzaltı sayfa, Irazca zırvalıyor kırk sayfa. Irazca kızın ismi. Belki de kod adı. Tanışmıyoruz aslında. Çilli bir kız olduğunu ilk mektubunda belirtti. Belki de çilsiz, bana çilliymiş gibi yapıyor. Belki de öyle bir kız yok, herifin biriyle mektup-

laşıyorum, herif bizimle dalga geçiyor. Gastede mektuplaşmak isteyenler köşesinden buldum adresini. Yazıyorum, yazıyor. Seviyorum, seviyor. Yazışıyoruz. Kalemle tatmin işte. Ben Polatlı PK.31'e yazıyorum, o Galatasaray postanesine postrestant! Postanede bekle beni mektup, ben gelir seni sorarım durumu. Ferruhzat bey, mektuplarımı açıp okumasın diye. Ferruhzat, bütün mektuplarımızı açıyor, okuyor, sonra da sırıtarak ve açık olarak sahibine veriyor mektubu, bir kalabalığın içinde, mektubun içeriğiyle ilgili anlaşılmaz espriler yaparak... Tilt oluyorum Ferruhzat Hoca'nın bu numaralarına. Geçen gün de kalpağıma el koydu. Sinemalarda "Doktor Jivago " filmi, İstanbul'da kalpak modası, kızlar kalpaksız heriflere bakmıyorlar. Kapalıçarşı'dan ucuz kalpak bulmuşuz, binbir zahmet gidip almışız, şak el koyuyor Ferruhzat Hoca:

-O kalpağı götür benim masamın üstüne koy 1692! Coğrafya öğretmenimiz aynı zamanda müdür muavini ve okulda her boka maydanoz. Saça karışır, giyime karışır, çıkışa karışır, girişe karışır. Herkesin numarasını ezbere bilir, hatta o numaranın onikiyıl önce kime, yirmidört yıl önce kime ait olduğunu da bilir. Çok sinir bozucu bir belleği vardır. Yanına çağırır, sevecekmiş gibi yapar, kulağı koparmayı dener. Birden beklenmedik bir tekme çıkarır. Bütün bunları gülerek ve espriler yaparak, belirli bir sevecenlik içinde gerçekleştirir.

Mektubumun ortasına yağmur damlamaya başlıyor, hemen toparlıyorum mavi kağıtlarımı, kız ağladım sanıcak. Yağmur hızlanınca nargileleri terkedip bir otobüse sığınıyoruz. Alt geçitlerin mucidi belediye başkanı Haşim İşçan yeni getirtti bu otobüsleri İtalya'dan, kuruluyoruz yumuşak koltuklara. Rumelihisar'da iniyoruz. Büfeden cep konyak-

ları alınıyor. Hayvan Engin, parası yokmuş gibi yapıyor. Bir zulası var, onu paradan saymıyor! Ona da alıyorum bir konyak. Hisar iskelesinden biniyoruz vapura. Konyaklar cepte, çay ocağına en yakın koltuklara yerleşiyoruz. Hayvan Engin, Sait Faik gibi oturuyor. Hikâye aramaya çıkmış bir hali var. Yazma gereçleri mükemmel, Almanya'dan gelmiş özgün sarı kapaklı tükenmez, kitap gibi bir bloknot, süt beyaz bir sayfa. Fakat Engin ne kağıda, ne kaleme kıyamıyor. Alt dudağıyla üst dudağına pres yaparak geçiriyor vakti Beşiktaş iskelesine kadar. Bir gün tükenecek olan o tükenmez kalemin sarı kapağını tıp tıp vuruyor süt beyaz sayfaya...

-Oğlum, öbür tarafıyla yazılır, boşuna uğraşıyorsun!
diyor Çük Işık. Gülüyoruz. Çük Işık susmuyor:

-Ulan Engin, bütün takımların hazır yazmak için, aklına bir şey gelmiyor, ne fena değil mi? O bloknota yazık ulan! Benim yazılcak bir sürü şeyim var, fakat bloknotum yok... Bak Ferhan'a, makinalı tüfek gibi yazıyor çocuk...

-Ben kıza mektup yazıyorum oğlum. Benim sevgilim var. Engin'in öyle bir durumu yok!
diyorum gülerek. Hayvan Engin sinirlenip:

-Hassiktirin ulan!
diyor, bloknotu, kalemi bir kenara koyuyor, bir sigara yakıyor, sigarayla alt dudağına pres yapmaya başlıyor. Gülmeye çalışıyor. Sinirlenmiyormuş gibi yapıyor. Yemiyoruz tabii, o kızdıkça eğleniyoruz. Sonunda Engin, yağmura rağmen güverteye çıkmak zorunda kalıyor. Çayların içine inceden konyak çalışıyoruz, çaycıya çaktırmadan, giderek açılıyor çayların rengi, çaylar bitmiyor. Çaycı çakıyor durumu, çaycıl bir ağız kavgası. Sarhoş olduğumuz için biz haklı çıkıyoruz. Üstelik müşteriyiz, çay içip para ödeyeniz.

Yerden göğe kadar haklıyız yani.

Irazca'ya yazdığım, "öpme işleri müdürü" diye imzaladığım ve çok beğendiğim mektubu İhtiyar Ferit'e okuyorum.

-Sen Irazca olsan, böyle bir mektup alınca ne yaparsın?

-Yırtar çöpe atarım.

diyor. Bunu demekle kalmıyor, ardından gevrek gevrek gülüyor İhtiyar Ferit.

-Hassiktir ulan, sen nerden Irazca oluyorsun ki zaten?

diyerek veriyorum ağzının payını, dürüp kaldırıyorum mektubumu. Köprüye yanaşıyor vapur.

-Okulda öğretim bitti, artık okula dönebiliriz arkadaşlar!

10

Çingene Zafer'le Tapet Ahmet bir şeyi alıp veremiyorlar. Kız Yaşar arabuluculuk yapmaya uğraşıyor, onu dinlemiyorlar. Neyin nesiyse o alıp verilemeyen soyut şey bir türlü dinmiyor tartışma. Kız Yaşar sanki Birleşmiş Milletler genel sekreteriymiş gibi bir sorumluluk duygusuyla olayı yatıştırma çabalarını sürdürüyor. Bu alıp verilemeyen konudan çok uzak bir planetteki Mahir Şaul not alıyor, bir eliyle sarı kıvırcık saçlarını tutmuş, saç baş bir yana kaçmasın diye, öbür eliyle harıl harıl yazıyor, kısık gözleri, Küfe Melâhat'ın şişe dibi camlı gözlüklerine takılı. Şair Nedim aşşağı, Şair Nedim yukarı... Asansör masansör yok Lâle Devri'nde. Bu kadar aşşağı yukarı koşuşturmaktan şair Nedim de yoruluyor. Ben gizli gizli Rimbaud okuyorum. Çünkü şair Nedim'i tam anlayamıyorum, böyle bir fransız eğitimi içindeyim, Rimbaud'yu hemen çakıyorum. Büyüyünce bize Fransa'da iş bulunacak galiba. Ayrıca bana ne, velilerimizin ve Milli Eğitim bakanımızın bir bildiği var herhalde. Bir bildikleri olmadan velimiz ve sayın bakanımız olamazlar ki! Geçen yılki edebiyat dersleri de şair Nedim konusunda çok aydınlatıcı geçmedi. Tahir Alangu'nun bu konuda tek söylediği, şair Nedim'in ibne olduğu. Olabilir. Şairler ibne olamaz diye kısıtlayıcı bir edebî hüküm yok. Üstelik ibnelerin şiir yazmasını engelleyici bir yasa da söz konusu değil. Bu konuya çok kafa yormıyarak Arthur Rimbaud'ya dalıyorum. Gömleğimin ve ceketimin ve pantalonumun düğmeleri kopuyor sanki. Tahir Alangu'dan sonra

bir numara ufak geliyor ozanlar sınıfına Küfe Melâhat... İyi kadın, onu idare ediyor, biz edebiyatımıza bakıyoruz.

Meğer şair Nedim Merzifon'da doğmuş. Olabilir. Bu neyi değiştirir? Merzifon garajı geliyor gözümün önüne. Uyduruk bir yazıhane, bir çaycı, bir kenef, bir manav. Orayı garaj kılan şeyler bundan ibaret. Otobüs orada onbeş dakika oyalanıyor. Tek tük inen binen oluyor, çişe giden oluyor, meyva alan bulunuyor. Daha çok, inip bir geriniliyor Merzifon sabahının ayazına karşı. Yaklaşmış bulunuyoruz artık Samsun'a, herkesin keyfi gıcır. Bolu dağları gece geçilmiş, Merzifon'da güneşli bir sabah, herkes şöyle bir silkiniyor yüzlerce kilometresinden. İnsanoğlu kuş türevi. Ver bakalım bir demsiz Merzifon çayı ve biliyor musun ki şair Nedim Merzifon'da doğmuştur lan salak çaycı?

Tevazu Zahit, Köşe Erkan, Torik Tarık, Taşkafa Ahmet, arka ortada yerleşmiş, sıralarını bitiştirmişler, "İsim-şehir" oynuyorlar. Büyük adam olarak hepsi "Nedim" yazmışlar, yok beş puan, yok on puan, yok kimse puan almaz, diye başlayan kavganın sesi ayyuka çıkınca dersten atıldılar. Sigaralarını alıp doğru Grand-Cour'a indiler.

Şair Nedim küçük yaşta terketmişmiş Merzifon'u. Küfe Melâhat bunun şairin hayatındaki önemini anlatıyor, iç geçirerek.

Hipodrom Naci'yle Ülkü, ilgisiz bir konuyu fısıldaşıyorlar. Everest Murat basket takımının ilk beşini tamamlayamamış, beni transfer etme derdinde. Kart Nejat olayların tamamen dışında, pervâsızca Coğrafya ödevini yapıyor. Fok Kemal parasız kalmış, İzi Natan'a babasının fildişi koleksiyonundan arakladığı bir kadın heykelciğini satmaya uğraşıyor. İzi bu konularda uzman, Fok'tan üçe alıyor, götürüp Kapalıçarşı'da birilerine üçyüze satıyor ve genelde

Fok'tan alış sırasında üç yerine bir buçuk vermeyi yeğ tutuyor, Fok'un sıkışıklığını çok iyi değerlendiriyor. Kaç para verilirse verilsin, sonunda Fok Kemal kuzu gibi teslim ediyor nasıl olsa heykelciği. İlk kez olmuyor, aralarında bu alışveriş. Fok Kemal'in babasının fildişi kolleksiyonunun büyük bir bölümünü pazarladı İzi. Durumdan bir tek baba fokun haberi yok. İzi hiç alıcı görünmüyor. Fok Kemal ağlamaklı:

-Şok değerli diyorum şana İji!

Fok'un belirgin bir diksiyon sorunu var, tam bir fok ağzını andıran ağız yapısının da etkisi var bunda mutlaka. Ç, S, Z ve buna benzer beşbenzemez harfler ancak "Ş" olarak çıkabiliyor Fok Kemal'in o güzel fokumsu ağzından.

İzi sürekli fiyat kırıyor. Fok Kemal'in eli tutuklu. Kızlarla diskoya gidecekmiş, hiç parası yok.

-Yüş liradan bi kuruş aşşa olmaş lan İji, büfeden kollekşiyondan şıkardım...

-Elli lira.

-Peki tamam... Şok ibneşin İji. Ver elli lira.

-Şimdi yirmibeş lira, yirmibeşi de satınca.

-Haşşiktir be İji.

Sinirlenen Fok'un sesi çok yüksek perdeden çıkınca, Küfe Melâhat şair Nedim konusunu kesti ve ona döndü:

-Kemal!

Tamamen İzi'yle pazarlığa dalmış olan Fok, ismini duyunca, sözlüye kaldırıldığı korkusuna kapıldı. Çevresine bakındı. Sınıfın da babalamasıyla, tahtaya çağırıldığından emin olarak kös kös kalktı, Küfe Melâhat'ın yanına gitti:

-Efendim, ben derşin başında şize şöylemeyi unuttum. Bir maruşatım var efendim. Babaannem dün akşam şişlere ömür... Şalışamadım efendim..

-Çalışıp çalışmadığını sormuyorum... Başın sağ olsun! Otur yerine, dersi dinle, Nedim anlatıyoruz burda.

-Afederşiniz hocam.

Fok, babaanne konusunun da boşuna harcanmışlığına üzülerek, süklüm püklüm gidip yerine oturuyor, işaretlerle fildişi heykelcik pazarlığını sürdürüyor... Bu sırada beklenmedik bir şekilde söz alan Kefere Doğan:

-Hocam, şair Nedim için eşcinsel diyorlar, doğru mu? diye sorunca, Tapet Ahmet'in:

-E, herhalde!

diye başlayan uzun kahkahası sınıfı çınlattı. Küfe Melâhat çok bozuldu. Kefere Doğan o soruyu sorabilmiş kahraman bir asker gibi ayakta, sorusuna yanıt bekliyor. Gülmemek için de kendisini zor tutuyor, yanakları kızarıyor. Sınıf karışıyor. Birden pandikleşmeler başlıyor. Herkes birbirine "Nedim" diyor. Küfe Melâhat sınıfta yeniden otoriteyi sağladıktan sonra, Kefere Doğan'a dönerek:

-Ne münasebet çocuğum, bunlar uydurma şeyler! dedi.

-Yok ben öyle duymuştum da...

diyerek ve kıs kıs gülerek oturdu Kefere Doğan. Sınıf gene karıştı. Tapet Ahmet gülme krizine girdi. Onun gülmesine sınıf dağıldı. Sonunda Küfe Melâhat da güldü. O gülünce biz alkışladık. O teşekkür etti. Sınıfta esen bu hiç anlamsız coşkulu bayram havası içinde İzi, fildişi heykelciği kırk peşine kapattı. Ders kaldığı yerden başladı. Ben Rimbaud'ya döndüm. Nezih, balık resimleri çizmeye koyuldu. Tapet Ahmet'le Çingene Zafer derin bir konuya daldılar. Kefere Doğan, tuvalete gitmek için izin istedi ve gülerek, göz kırparak çıktı. Küfe Melâhat iç geçirerek Namık Kemal konusuna girdi.

-*"Evrâk-ı Perişan"* Namık Kemal'in en önemli... derken yeniden iç geçirmeye koyuldu. Bu kadın, hangi şairi anlatsa o an o adamla yatıyormuş gibi iç geçirerek, zorlanarak, ıkınarak, ıhlıyarak, sıralara orasını burasını sürterek, baygınlıklar geçirip, Kız Yaşar'dan su isteyerek, anlatıyor. Sanki kırkbeş dakika sevişiyor burda, anlattığı şairle...

-Bir takım mirasyedi delikanlıların, kadına kıza kapılarak...ah....of...Yaşar, su...ki son pişmanlık fayda vermez.... ah...aaah... *"İntibah"* romanı...oh..oh...Namık Kemal bir gün...

Küfe Melâhat'ın hezeyanlarını ders olarak nitelendiren İhtiyar Ferit, Rimbaud okuyacağıma ders dinlememi öğütlüyor;

-İlerde hepimiz önemli sorumluluklar yüklendiğimizde....

diye başlayan uzun konuşmalarından birine giriş yapıyor. Bu İhtiyar büyüyünce, olsa olsa konsolos olur diye düşünüyorum...

Zil imdada yetişiyor, bizi Küfe Melâhat'tan kurtarıyor. Hızla çıkıyorum sınıftan, koridorun köşesinde Madam Somerville'le burun buruna geliyorum.

-Bonjour Madame!

-Bonjour Ferhan!

diyerek hızla yanımdan geçmiyor, tam karşımda duruyor, bana bir şey söyleyecek belli... Haydi söyle be kadın, bana âşık olduğunu, benim için çıldırdığını, Mösyö Somerville'den yarın boşanıp benimle evleneceğini, hepsini şöyle işte, tam zamanı. Çantasında derin araştırmalara geçiyor. Sonunda bir kağıt çıkarıyor. Bana mektup mu yazdı, nedir? Uzatıyor kağıdı. Alıyorum. Dörde katlanmış bir defter

sayfası. Bir kitaplar listesi. Fransızca Klübü kitaplığından o kitapları istiyormuş. Ben o kitaplığın sorumlusuyum. Listeyi alıyorum, kitapları kendisine ne zaman vermem gerektiğini soruyorum, son dersten sonra uğrayıp alacağını söylüyor. Kitapları hazır edip onu, orada bekleyeceğimi belirtiyorum, gözünün bebeğine bakarak. Teşekkür ederek gidiyor.

Son ders, Tarih. Kaz Cemal gereksizce sözlü yapıyor. Fok Kemal'i çağırdı tahtaya, Fok Kemal kibarca kürsüye gitti, fısıltı halinde Kaz Cemal'e babaannesinin vefatı dolayısıyla çalışamadığını arzediyor. Kaz Cemal ona başşağlığı dilerken, bir de sıfır vermeyi ihmal etmiyor. Fok gol yemiş bir kaleci suskunluğuyla yerine otururken, piyango Köşe Erkan'a çıkıyor. Erkan kahramanca kalkıyor tahtaya. Dersin bitmesine üç dakika var. Köşe Erkan onun güveni içinde, sanki bir tarih uzmanıymış gibi gerinerek soruyu bekliyor. Üç dakika gak guk etmesi yeterli olacak yani. Kaz Cemal sorusunu patlatıyor:

-Yüzyıl savaşları!

Köşe Erkan, bir düşünme payı alarak vakit çalıyor ve konuyu çok iyi bildiğini belirtecek cümlesiyle girişiyor işe:

-Yüzyıl savaşları yüz yıl sürmüştür!

Kaz Cemal'in buna bir itirazı yok. Köşe Erkan bunun rahatlamasıyla, Yüzyıl savaşlarının nerede, kaç yıllarında, kimle kim arasında olduğuna hiç değinmeden, genel bir anlatımla, yüz yıl süren bu savaşların her iki taraf içinde çok yıpratıcı olduğunu, her iki tarafın da çok telefat verdiğini, milletler arasında bu kadar uzun savaşlar yapılmaması gerektiğini, insanların kardeş olduklarını ve savaşmalarının saçmalığını belirten bir kötü türkçe kompozisyonu doğaçlarken zil çalıyor. Erkan bunun üzerine:

- Beni sözlüye kaldırdığınız ve Yüzyıl savaşlarını sorduğunuz için size teşekkür ederim hocam. Çok iyi bildiğim bir konuda bile kimi bilgi eksiklerim olduğunu sâyenizde farkettim... Tam konuya girecektim ki, acı acı çalan şu zil, beni yüreğimden yaraladı. Bana sıfır verebilirsiniz, çünkü daha hiç bir şeyi anlatamadım.

diyor. Kaz Cemal kısa bir an Erkan'a bakıyor ve şu beklenmedik cümleyi ediyor:

-İşte örnek bir öğrenci. Teşekkür ederim Erkan. Sana 10 veriyorum!

Kaz Cemal'in böyle beklenmedik abuk uygulamaları oluyor. Köşe Erkan'ın tarih konusunda en ufak bir bilgisi ve bu konuyla hiç ilgisi yok. Sadece çok zeki bir herif.

Galatasaray'ın bir özelliği de bu, çok zeki herifler bir araya toplanıyor. Üst düzey fırlama zekâlı bu herifler, bu salak ders kitaplarını çalışmadan bu okulun nasıl bitirilebileceğine çalıştırıyorlar kafayı ve genelde başarılı oluyorlar. İşin ilginç yanı, kendilerini ilgilendiren konuları çok acayip öğreniyor ve o işin uzmanı olmaya yöneliyorlar. Bütün bunlar kendiliğinden oluşuyor Galatasaraylı'da. Ve fakat Galatasaray, bu biçim adam yetiştirmek üzere konuşlandırılmamış. Üretim hatasından doğan başarılı yanlışlar çıkıyor ortaya!

Kaz Cemal'in hemen arkasından fırladım dışarı. Hızla indim merdivenleri. Fransızca Klübü, öğretmenler yemekhanesinin bitişiği. Anahtarı bende, camları içerden siyah fon kartonla kaplanmış kapıyı açtım, girdim içeri. Hemen Madam Somerville'in istediği kitapları bulma işine koyuldum. Uzun bir liste, oniki tane kitap istiyor. Daha ben dördünü bulmuştum ki, Madam geldi. Acele bir yere yetişmesi gerektiğini, kitapların bulunmasını bekleyemeyeceğini,

zaten kitapların kendisine cumartesi öğleden sonra gerekli olduğunu, çünkü Mösyö Somerville'in bu hafta İstanbul'da olmadığını, haftasonu evde bu kitaplar üstüne çalışacağını, üstelik şu an gittiği yere elinde kitaplarla gidemeyeceğini belirttikten sonra, cumartesi öğleden sonra kitapları onun evine götürüp götüremeyeceğimi sordu. Öyle kalakaldım bir an, sarılıp öpesim geldi kadını. Bu işi zevkle yapabileceğimi söyledim, "zevkle" sözcüğünü özel vurgulayarak. Madam bir kağıda adresini yazdı. Evi tarif etti. Çıktı gitti, adres yazdığı kağıdı donuma sokasım olduysa da, özenle cüzdanıma yerleştirdim. Karı beni, cumartesi öğleden sonra evine davet ediyor, kocası İstanbul'da değilken, oniki kitap da işin vitrini... Zevkten çıldırmak üzereyim.

Cuma gecesi hiç uyuyamıyarak sabahı ettim. Artık okulda daimî yatılıyım. Hafta sonları gündüz çıkıyorum, gece okula yatmaya geliyorum. Gelmesen niye gelmedin diyen yok. Geceyi Somo'yla geçirebilirim yani. Okula dönmek zorunda değilim.

Cumartesi son dersten sonra hızla Fransızca Klübü'ne gittim. Cumadan hazırladığım oniki kitaptan oluşan yüzgörümlüğü paketimi bir naylon torbaya yerleştirdim ve çıktım okuldan, Cihangir'e doğru bir mutlu yürüyüşe koyuldum. Acele etmemeye uğraşıyorum, fakat adımlarım, ayağımda olmayan nedenlerle hızlanıyor, bir sigara içemeden Taksim'i buldum. İkinci sigara bitmeden de nefes nefese Madam Somerville'in kapısına ulaştım. Sigaramı attım. Zili çaldım. Ziller silsilesinden oluşan metal plakadaki ızgaralı delikten Somerville'in sesi geldi. Ben böyle bir sistemi ilk kez görüyorum. İrkildim.

-Qui c'est?

diyor Somo. Kim o, diye soruyor. Birden kendimi toparlıyarak o ızgaralı deliğe yanıt vermem gerektiğini anladım.

-C'est Ferhan!

-Ah, bonjour Ferhan, montez s'il vous plait!

demesiyle, zart diye otomatik olarak açıldı apartmanın kapısı. Gel yukarı, lütfen diyor. Geliyorum canım. Girdim içeri, asansör var. İkinci kez asansör görüyorum hayatımda ve asansörden korkuyorum. Bir kez halamın evine gittiğimde bindim. Korkunç bir şey. İnsana hiç güven vermiyor. Nasıl çıkıyor bu aygıt? Üstünde metal kablolar var, onlarla çekiliyor. Kopmaz mı yani o kablo? Koparsa n'olur? Panik halinde bindim asansöre... 4'e bastım... Birden gürültüyle hareket etti bastığım yer... Dördüncü katta durdu. Benim üstünde 4 yazan düğmeye basmamla, dördüncü katta ineceğimi anlıyor ve dördüncü katta duruyor asansör denen aygıt, akıl alacak gibi değil... Yeniden hayata dönüyormuş duygusuyla çıktım asansörden. Madam Somerville, mini bir sabahlıkla kapıda, gülümsüyor. Oh! Asansör marifetiyle yedi kat gökyüzüne çıktım, işte cennetteyim. Ben hemen kapıda öpüşeceğimizi ve kitaplar naylon torbasıyla hiç ilgilenmeyerek, doğrudan yatak odasına geçeceğimizi düşünüyorum. Somo daha çok kitaplarla ilgili, istediği kitapların hepsini bulup bulamadığımı soruyor. Hepsinin tamam olduğunu belirtiyorum. Beni içeri buyur etmiyor, naylon torbaya saldırarak kitapları incelemeye başlıyor... Tek tek hepsine bakıyor... Kitapların hepsini inceledikten sonra, bana teşekkür ediyor. Sanki postacıymışım gibi, iyi günler dileyip gitmemi bekler gibi bakıyor gözümün içine. Daha doğrusu, benim için çıldırıyor, fakat beni içeri davet etmeye utanıyor. Soyunmuş, hazırlanmış beni bekliyor, ben hıyarca içeri girme cesaretini gösteremiyorum. Kadın da

haklı olarak benden bir atılım bekliyor. Hayatımın en tehlikeli atılımını yaparak, bir bardak su rica ediyorum. Bunun üzerine Somo beni içeri davet ediyor, hemen girişteki mutfağa alıyor. Bana su vermek üzere, yere yakın mini buzdolabına eğiliyor, evet, donu monu yok, soyunmuş beni bekliyor işte... Daha o buzdolabından suyu çıkaramadan gidip sarılıyorum arkasından. Somo birden beklenmedik bir şekilde dönüyor ve bana çok sert bir tokat atıyor. Bombok oluyorum.

-Pardon madame!

diyorum. Somo bağırarak, hakaret ederek beni evinden kovuyor. Asansörü hiç denemiyorum, koşarak iniyorum merdivenlerden, Taksim'e kadar sürdürüyorum koşmayı.

Taksim'de bir sigara yakıp yavaş yavaş yürüyorum Galatasaray'a... Manyak bu Madam Somerville! Okulun önünden transit geçerek, Tünel'e iniyorum. Doğru geneleve. Madam Somerville'e en benzeyen karıyı beceriyorum. Yani o orospuyla Somo'yu aldatıyorum. Ama bu benim suçum değil, Somo bunu haketti.

Efendi cenabet, dönüyorum Galatasaray'a. Çiçekpasajı'na gidiyorum. Votkalı biralar içiyorum, zurna gibi geliyorum okula. Okulun kapısını bulamıyorum. Kapıcı Bekir beni bulup kapıdan içeri sokuyor.

11

-Bana bak kızım, ben seni sevdiğim için kırıyorum okulu ve gitmiyorum. Sen de beni seviyorsan, gitmezsin okula, birlikte sinemaya gideriz. Nereye istersek gideriz...

Kız zor durumda. Bastırıyorum.

-Gelmezsen beni sevmiyorsun, demektir.

Kız ezilip büzülüyor. Okul kırmaya alışkın değil, hiç devamsızlığı yokmuş, sınıf birincisiymiş.

-İdareden nasıl izin alırım? Velimin imzası...
gibisinden ayrıntılara takılmış.

-Ben atarım kızım velinin imzasını, velininkinden güzel atarım, velin de çok şaşırır.

-Olmaz. Bizim okul sizinkine benzemez.
diye direniyor kız.

-Geleceksin. O kadar. Gelmezsen bir daha arama beni!

Kız boynunu büküp uzaklaşıyor. Okula gireceğime, okulun karşısındaki kahveye giriyorum. Bizden bir iki kişi var kahvede. Hava yağmurlu. Kahvenin camları buğulu, dışardan beni kimse görmüyor, ben herkesi görüyorum. Saat dokuza çeyrek var. Beyoğlu'nun çamurlu suları önümden geçerek Tophane'ye doğru akıyorlar. Anneler babalar, ufaklıkları okula getiriyorlar. Çoğu bu yıl ortaokula girenler. Lâci ceket, gri pantalon, ceketin yakasında cim bom bom arması, saçlar taralı, lastikli papyon ve öğrenim sevinci. Oğlumuz Galatasaray'ı tüketecek, büyük adam olacak... Sanki Galatasaray'dan hiç küçük adam çıkmamış gibi...

Odun Kaya ve Taşkafa Ahmet, kararlı adımlarla okula

giriyorlar. Onların peşinden Mösyö Arditi ve Resai Barbarosoğlu geç kalmışcasına seğirtiyorlar, oysa daha onbeş uzun dakika var. İnek Sami kocaman körüklü çantasıyla köşeyi dönüyor. Hafta sonu bütün kitaplarını eve götürmüş, çantanın ağırlığından belli. Bir omzu düşmüş, koşuyor. Ayrıca sabah beşte kalkmış ve ders çalışmış. Suratından belli. Ders çalışmak nasıl oluyor da bir adam için en önemli olay ya da anafikir haline gelebiliyor? Ağır ağır Torik Tarık geliyor, okulun kapısına yaklaştığı halde, ağzındaki sigarasını atmıyor. Kararsız. Ayakları gitmiyor okula. Duruyor, geri dönüp havaya bakıyor, sigarayı ağzından eline alıyor. O sırada okuldan fişek gibi Çük Işık fırlıyor ve Taksim'e doğru seğirtmeye başlıyor. Kapıcı Bekir bağırıyor arkasından. Çük Işık, Kapıcı Bekir'i tanımıyormuş gibi yapıyor. Tarık da Işık'ın peşinden kararla Taksim'e yürüyor. Fırlıyorum kahveden, yetişiyorum onlara. İlk hedefimiz Karaköy Muhallebicisi. Giriyoruz, bizim sınıfın yarısı orda.

-Çok ayıp, gene okul kırmışsınız!
diyor Çük Işık.

-Seni de gördük oğlum! Son anda içerden çıktın!

-Evet. Az kalsın kapıcı Bekir arkamdan ateş edecekti!
diyerek gülüyor Çük.

Birinci dersi kırıp geç kalmış ayaklarda, ikinci derse gitmek isteyen beş altı kişilik bir grup var. Kendileri bu sapık fikirden hemen arındırılıyorlar. İnsan okula gitmeyince, kimse gitmesin, istiyor. Bir gün hiç kimse gitmese, ne öğretmenin anlamı kalacak, ne karatahtanın. Bir şeyi herkes birlikte yapabilince birden anlamı değişiyor.

-Yarın sabah, karatahtaya: *"Bugün Öğrenci Bayramı!"* yazalım ve hiç birimiz okula gitmeyelim, var mısınız?
diyorum. Çük Işık düşüncemi çok beğeniyor. Torik Tarık

hemen onaylıyor. Su koyverenler var. Yok Coğrafya'dan gönüllü sözlüye kalkacakmış. Yok efendim, Geometri'yi kurtarması gerekiyormuş...

-Sana mı kaldı lan Geometri'yi kurtarmak? Pitagor musun sen?

diyorum. Gülüşülüyor.

-Hiç bir zaman hep birlikte bir iş yapamadık, ona yanıyorum!

diye sızlanıyor Çük Işık.

Amerikan Kolejli iki kızı alıp karşıma, görkemli sözler ediyorum. Amerikanca dinliyorlar.

-Kızım renk körlüğü dediğin nedir? Küçükken renkleri yanlış öğrenmişlik... Sana öyle öğretmişler diye, sen onu öyle biliyorsun... Sana küçükken yalnız renkleri değil de, eğer herşeyi yanlış öğretmişlerse, sen şimdi hiç bir bok bilmiyorsun....

Kızlar gülüyorlar.

-Hiç de gülünç şeyler anlatmıyorum aslında. Size nerede gülünüp, nerede gülünülmeyeceği de çok iyi öğretilmiş değil.

Kızlar susuyorlar. Ben konuşuyorum hep. Onların bana anlatılacak bir şeyleri olamaz. Ben de bir şey anlatmıyorum ki, sürekli konuşuyorum. Önemli olan gözlerini ayıramadan bana bakmaları, giderek beni akıllı, hatta güzel bulmaları, sonra birlikte gezmeler, şiirler, güdük aşklar. Elele dolaşmalar Bizans'ı. Bitmiyor ki bu kapılar ve saraylar kentini dolaşmak... Aksaray, Edirnekapı, Galatasaray, Parmakkapı, Bahçekapı, Topkapı, Ayvansaray, Mevlânakapı... Daha nice kapı, nice saray... Kızlar benden sıkılarak kalkıyorlar. Çok bozuluyorum.

-Boşver, bunların beyni amerikan salatası! Türkçe din-

leyip, amerikanca düşünüyorlar.
diyor Kefere Doğan. Akşam gazetesinde Çetin Altan'ın çok sert yazısını okumayı bitirerek, bir Birinci sigarası daha yakıyor.

-Acayip giydirmiş Çetin Altan!

diyerek keyifleniyor. Anti-emperyalist kahkahalar yükseliyor Karaköy Muhallebicisi'nden.

Ordan bir sinemaya gidiliyor. Henry Verneuil'ün *"25. Saat"* filmi. Antony Quinn ve Virna Lisi oynuyorlar. Ne güzel bir film, ne güzel bir kadın... Sonra meyhane, derken bir pavyonda bitiyor gece. Beyoğlu'nda hepimiz birbirimizden James Dean. Danslar, şarkılar gırla. Beyoğlu bizden soruluyormuş gibi bir sapık ideolojiyi gezdiriyoruz, lu bap ba lu bap... Gelsin konsomatrisler. Bana bir rakı, bayana bol bol "bôl".

Kendine özgü bir kokusu var pavyonların. Parfüm, ter, ırz, glükoz, alkol, çiş... Hepsinin birbirine karıştığı alaşım bir koku bu. Işık o kadar az ki, tüm kadınlar birbirinden güzel. Kafalarımız gıcır, lu bap ba lu bap... Kadınların giysileri simli, payyetli, yırtmaçlar cömert, don, sütyen kullanmıyorlar...

-Al tut bak!

diyor yanımdaki kadın. Elimi alıp koynuna sokuyor. Şak tutuyorum memesini, elim yanıyor, yüzüm kızarıyor. Pavyonun kırmızı ışığında kimse farketmiyor benim yüzümün kızardığını, ama ben hemen çekiyorum elimi. Kadın bir kahkaha atıyor. Bir daha tutmak istiyorum memesini. Kadın:

-Olmaz!

diyor. Deminkinde utandım, tam tutamadım, tadına varamadım, bir de şöyle adam gibi tutayım istiyorum. Tutturtmuyor kadın. N'apalım, bu da onun kaybı olsun. Bana bir

rakı, bayana bol bol "bôl", lu bap ba lu bap... Yaşlı bir neyci türüyor birden pavyonun ortasında. Bir sandalyeye koyuyorlar, oturuyor. Ulan, bu saatten sonra pavyonda neycinin işi ne, demeye kalmıyor, amcam başlıyor üflemeye, vay neyzen vay, o ne biçim üfleme... Ne pavyon kalıyor, ne bir şey, hüzün çöküyor üstümüze. Tutturtmam diye tutturan karı neyden sıkılıyor, pıtıranmasından belli.

Dinle şikâyet ediyor ney, nasıl anlatıyor ayrılıkları! Beni bir kamıştan kestikleri günden beri, feryâdımdan herkesler inledi, diyor ney. Anlıyor musun ey konsomatris kadın? Ateştir bu neyin sesi, iyi dinle, belki çakarsın. Birazdan Beyoğlu'na şems doğacak, simitçilerle sahlepçilerin arasından herkes yoluna gidecek, lu bap ba lu bap... Dinle tutturtmamayı tutturmuş kadın. Gül solup mevsim geçince artık bülbülden avantür maceralar işitemezsin. İyi dinle kötü kadın!

Pavyon bitiyor bir saatte. Bizi dışarı atıyorlar, içerde hesap görülüyor. Sabahçı kahvesine sığınıyoruz. Uykumuza göz dikiyor kahveci, uyutmuyor. Oysa biraz uykuya dalıp düşleyebilsek şu pavyondaki sarışını, doğan gün daha güzel doğacak. Kahvecinin bundan haberi yok, dürtüklüyor boyuna.

-Uyumayalım.

Çayı dayıyor burnumuza. İçiyoruz. Uyku dağılır gibi oluyor. Birden başım bir yana, çay bardağı bir yana düşüyor, lu bap ba lu bap... Uyuyorum arkadaş.

Hem Tarih, hem Coğrafya'dan sözlüye bekliyor beni öğretmenlerim. Yarın öğleden sonra İzcilik Günü kutlamaları içinde, Çehov'dan *"Tütünün Zararları"*'nı oynayacağım.

Tepebaşı'nda İtalyan Konsolosluğu'nun sessiz sedasız kütüphanesine çörekleniyorum. Bir sigara yakıp, Rodin,

Picasso, Toulouse-Lautrec, Van Gogh, Delacroix kitapları karıştırıyorum. Hepsinin çizdiği kadınlar, gece bana memesini tutturan konsomatrise benziyor. Bütün memeler o meme sanki.

Oynayacağım metni açıyorum önüme. Gel bakalım Anton Pavloviç Çehov. Kütüphane memuru yaşlı sinyoritadan, bir Vivaldi çalmasını rica ediyorum. Burada böyle rica edebilmeklikler var. Burayı onun için seviyorum. *"Dört Mevsim"*'i koyuyor sinyorita pikaba. Kim gider ağbicim okula? Aklımın havuzunda alabalıklara verdim düşüncelerimi, su altından düşünce yürütüyorum.

Çehov kitabının içinden bir fotoğraf düşüyor önüme. Kimene Meyhanesi'nde başlamış bir gece. Anason kokusuyla, çingenelerin yanlış çaldığı *"Azize"* şarkısıyla, ya da onların doğru çaldığı bizim yanlış bildiğimiz o kıvrak şarkıyla başlamıştı gece. Hayvan Engin'in ağzında pipo, sağ başta İhtiyar Ferit. Boş şişeler, kafalar dumanlı, ortada midye dolma, hepimizin başında kalpak.

12

İskender kebabını Ulucami tarafından geze geze getirdiği için, kebabın soğuduğunu belirterek fırça çekiyordu garson çocuğa otelci. Çocuk koşa koşa geldiğini ama hava çok soğuk olduğu için kebabın soğuduğunu belirtiyor, bahşişi sağlama almak için yalvarır yakarır bir tonda konuşuyordu. Soğuk kebaba verdiği parayı çok gereksiz bulan otelci, bahşiş falan vermedi. Aldı boşları garson çocuk, burnunu çekerek çıktı otelden Bursa'nın soğuğuna.

Gıcırdayan merdivenden ağır ağır onbir numaradaki yaşlı karı koca indiler. İkiside romatizmalı, bastonlarına dayanarak zorla yürüyorlardı. Kaplıcalar için gelmişlerdi buraya. Her gün taksiyle Çekirge'ye kaplıcalara gidiyorlar, akşamüstü alı al, moru mor dönüyorlardı. Otelci telefonla taksi çağırdı. Yaşlı adam bir hafta daha kalmak istediklerini belirtti, ceketinin iç cebinden çıkardığı yirmi liralık banknotu otelciye uzattı. Otelci parayı aldı, bir haftalık oda parasını tahsil edip adama bir kağıt ikibuçuk lira uzattı. Bir de onyedi lira elli kuruşluk makbuz yazıp verdi yaşlı adama. Yaşlı kadın otelciye yanlarındaki odada kalan adamın iki gündür radyoyu kapamadığını, radyo yayınının bittiği saatlerden sonra da radyonun sabaha kadar parazit yaptığını belirtti. Otelci oniki numaradaki adamın sarhoşun biri olduğunu, sızmış olabileceğini söyledi. Taksi geldi. Otelci onları taksiye bindirdi. Kocaman çantalarını bagaja koydu, yol etti, hızla girdi içeri, sıkı sıkı kapattı kırık camından içeri ayaz üfüren kapıyı. Yaldızlı bir çerçeveyle duvara asılmış

kocaman Cemal Gürsel fotoğrafının önündeki yazıhanesine oturdu, çekmeceden kasa defterini çıkardı, onyedi lira elli kuruşu özenle işledi deftere. Yeleğine köstekle bağlı anahtar silsilesi içinden kasa anahtarını buldu, arkasındaki kocaman kasayı açtı, yirmi liralık banknotu kasaya hapsedip hızla kilitledi kasayı, bir Yeni Harman sigarası yaktı.

Oniki numaradaki sıska sarhoş herif bir haftadır oda parasını ödememişti. Giderek artıyordu borcu. Herifin haline bakılırsa ödeyebileceği de yoktu. Gündüzleri çıkıyor, akşamüstü sarhoş bir biçimde, eprimiş pardösüsünün cebinde gazete kağıdına sarılı bir içki şişesiyle dönüyordu otele. On gündür buradaydı. İlk geldiğinde dört günü peşin ödedi, ondan sonra hiç bir ödeme yok. Pek bir eşyası da yok. Bir çantayla geldi. Bir gün çıkıp gidecek, bir daha gelmeyecek. Otelcilikte en tehlikeli tipler, pek eşyası olmayanlardır, her an tüyebilirler. Belki de çantanın içi boştur. Geldiğinden beri hep aynı kazak, aynı pardösü, aynı pantol... Birden yaşlı kadının anlattığı kapanmayan radyo konusu aklına geldi. Yoksa herif tüymüş müydü? Dün ne çıktığını gördü, ne de girdiğini... Bir ara burayı çaycıya bırakıp namaza gitmişti... O sırada tüymüş olabilir mi acaba, diye düşündü. Dahili telefondan çay ocağını aradı. Dün kendisi namazdayken oniki numaranın otelden çıkıp çıkmadığını sordu. Çaycı çıkmadığını, hatta iki gündür çay da istemediğini belirtti. Telefonu kapatıp derhal dahiliden oniki numaralı odayı aradı. Israrla uzun uzun çaldırdı, yanıt veren olmadı. Giderek uyuz oluyordu otelci. Hızla gıcırdayan merdivenden yukarı çıktı, oniki numaralı odanın kapısına geldi. İçerde radyo açıktı; *"Biliyorum ayıracak bu son mektup ikimizi"* şarkısını söylüyordu içli bir erkek sesi, Ankara radyosunda. Pencereden mi tüydü yani bu herif, diye düşün-

dü bir an otelci. Hayır, oradan sokağa atlayacak hali yok ya bu sarhoşun! Kapıyı tıklattı bir iki kez, yanıt alamadı. Hızla aşağı indi otelci, oniki numaralı odanın yedek anahtarını aldı, yeniden tırmandı gıcırdayan merdiveni, anahtarı soktu deliğe, gerektiğince ilerlemedi anahtar, kapı içerden kilitlemiş, anahtar kilidin üstünde bırakılmıştı. Tekrar kapıyı ısrarla tıkladı. Radyodaki içli erkek sesinden başka yanıt gelmiyordu odadan. Yeniden aşağı indi otelci, çaycıyı çağırdı, uzun uzun sorguladı. Sonunda kapıyı tornavidayla kanırtarak kırmaya karar verdiler.

Odaya girdiklerinde donup kaldılar. Sıska adam yerde boylu boyunca yatıyordu, bedeni kaskatı kesilmiş, yüzü mosmordu. Başucunda devrilmiş üç tane boş ispirto şişesi duruyordu.

-Ölmüş bu adam!

diye bağırdı çaycı.

-Hiç bir şeye elleme, polis çağıralım. Başımız belâya girer!

dedi otelci ürkek bir sesle ve hızla aşağı inip karakolu aradı. Çabucak geldi polis ekibi, odada incelemeler yaptı.

-İsmi nedir bu adamın?

diye sordu komser.

-Ahmet Yekta... Nüfus kütüğü Çarşamba, doğumu 1909...

dedi otelci. Çantasından bir çift temiz çorap ve makyaj malzemeleri çıktı. Ceplerinde para yoktu, yalnızca nüfus kağıdı, güzel bir kadının Beyoğlu'nda Foto Bella'da çekilmiş bir fotoğrafı, bir de Ziraat Bankası'nın 1938 yılına ait, cildi dağılmış eski püskü bir cep ajandası... Eski türkçe bir şeyler yazılıydı ajanda da, her sayfası doluydu. Evirdi çevirdi ajandayı, çöp sepetine attı eski türkçe bilmeyen kom-

ser. O defterin, başta Ahmet Fehim Efendi olmak üzere, bir sürü eski ustadan derlenmiş ortaoyunu kanevaları ve kolpolarıyla dolu olduğunu nerden bilebilirdi? Bilse atmaz mıydı sanki!

Kimi kimsesi bulunamayıp Çarşamba Nüfus Müdürlüğü'ne ölümünü bildiren bir yazı yazılıyor, belediye kaldırıyor cenazesini, Bursa'da kimsesizler mezarlığına gömülüyor Çarşambalı aktör.

13

Tarih kitabındaki bütün tarihi kişilere sakal ve bıyık ve gözlük çizerek, canımın sıkkınlığıyla cengediyorum. Kafamın içi bulaşık teli gibi. İstediğim, düşündüğüm çok somut bir şey yok şu an. Dersimiz Tarih, Kaz Cemal mıy mıy anlatıyor. Kimsenin dinlediği yok. Karatahtanın bir köşesinde "Fazıl Geri Hizmet!" yazılı. Sabah etüdünden kalma bir yazı, biraz silinmesi denenmiş, tam silenememiş. Belki de tam silinmesi istenmemiş. Dün gece yatakhanede Fazıl'ın çırılçıplak soyularak, kıçına mıçına dişmacunu sıkıldığını bildiriyor bu cümle. Sınıfta yatılı olmayan arkadaşlar da öğrensin diye, bir küçük ilan! Fazıl mahcup önüne bakıyor, zaman zaman Kaz Cemal'in anlattığı, anlaşılmaz şeyi, çok iyi anlıyormuş gibi dinliyor. Ondan başka dinleyeni olmadığını gören Kaz Cemal kitabı kapatıp, bektâşî fıkrası anlatmaya koyuluyor. Fıkrayı da dinleyen yok, çünkü onu da ders anlatır gibi anlatıyor. Neyse zil çalıyor, tenefüs. Zil çalıyor, yepyeni bir ders.

Büyüteç gözlüklerinin ardında birer midye gibi duran kara gözlerini devire devire anlatıyor Mösyö Garti. Katıların genleşmesi! Genleşirlerse genleşsinler. Bana dokunmayan genleşme bin yıl yaşasın. Zaten gözle görülen bir şey değil bu genleşme, moleküller arası bir itiş kakış. Gözle görmediğim konuya ne takılacakmışım? Kitaptaki "o" harflerinin içini doldurmaca oynuyorum kendi kendime ve fransızcada yeterince "o" kullanılmadığını farkediyorum. "O" sesini başka harfleri yanyana getirerek de çıkarabiliyorlar

çünkü. Dersle ilgili olmayan, bambaşka yepyeni şeyler keşfediyorum o ders sırasında, hepsi buluş değerinde ve fakat bana o derste bir yararı olmuyor.

Usumun çengelleri günün öğretilerine takılı, tepemden çatlıyorum. Sanıyorum bende sinüzit böyle başladı. Zil çalıyor, tenefüs. Mehmet Perşembe beremi saklamış. Che Guevara'lığım bozuluyor. Bir tokat atıyorum Mehmet Perşembe'ye, çıkarıp veriyor bereyi. Şaka kaka kokuyor. Çok fena üzülüyorum ben bu işlere. Zart zil, zart cebir.

Cebir öğretmenimiz Mösyö Cartet, bugün hafif zurna görünüyor. Kimi günler Çiçek Pasajı üzerinden geliyor derse bu rakısever fransız. Sanki ayaklarının altında yay varmış gibi, belirli bir zıplamayla yürüyor, kafası iyi olduğunda bu zıplama ayyuka çıkıyor. Bugün, en az üç duble atmış, hafif şehlâ bakıyor. Onun bu durumuna çok alışık sınıf. Makas Adnan ona derhal, çetrefilli bir denklem soruyor. Denklemin çözülmesi sırasında kafasını bulandıracak yan sorularla saldırıya geçiyor. İyice çuvallıyor Mösyö Cartet, denklemin içinden çıkamaz hale geliyor.

-Peki Mösyö, x=y diye düşünürsek...

diyor Adnan, daha da karışıyor iş. Bütün (x-y) ler sıfır değerine ulaşıyor, onlarla çarpılan her değer sıfır oluyor. Mösyö Cartet'nin canı bir sigara yakmak istiyor, cebinden sigara paketini çıkarıyor, derste olduğunu anımsıyor, geri koyuyor cebine. Öyle bakakalıyor denkleme. Cebir, cebren ve hileyle bir şey, böyle kelek tarafları var, bozuluyorum.

Hayvanın biriyim ben. Niçin birden şak diye tokat atıyorum, sevgili kardeşim Mehmet Perşembe'ye? Zil, tenefüs.

Mehmet Perşembe'den özür dileyip, almanca kitabını ve defterini kapıp doğru almanca sınıfına. Bu saatte bizim sınıfta ingilizce dersi var. Bir avuç almancacı o saatte,

merdiven başındaki almanca sınıfına gidiyoruz. Bir de almanca çıktı başımıza. Fransızca yetmiyormuş gibi, haydi bakalım bir dil daha öğrenilecek. Ya ingilizce, ya da almanca. İkisinden birini seçeceğiz. Seçim hakkı bize bırakılmış. Öğrencilik yaşantımda ilk kez fikrim alınıyor. Herkes ingilizceye ayrılıyor. Biz bir kaç kişi almanca istiyoruz, her nedense?

İngilizce dersleri çok palavra Galatasaray'da. İngilizceci Habib Şabo'nun dersleri tamamen bir şamata halinde geçiyor, kimsenin ingilizce öğrendiği yok. "Blind Boy " diye bir kör çocuk şiiri var, onu ezberleyen geçiyor ingilizceden. Çoğunluk anlamını bilmeden ezberliyor. Orada bir şey öğrenemeyeceğimiz kesin, biraz da bu yüzden almancayı seçiyoruz. Ve ilk derste hepimiz pişmanız almanca sınıfına ayrıldığımıza. Öğretmenimiz Zahide hanım çok mutlu. İmam Münir, Makas Adnan, Geri Hizmet Fazıl, Kız Yaşar, Necdet, Balaban, İhtiyar Ferit, İkizkenar Süheyl ve benden oluşan tim, almancacının yıllardır gördüğü en kalabalık sınıf. Kadın sevinçten çıldırmak üzere. Birden yirmi yaş gençleşti. Almanca sınıfında her yıl, ya bir ya iki öğrenci olur, tek başına ders yapar, o gelmediği zaman ders yapılmaz. Bu yıl her nedense dokuz salak almancaya ayrılmış... Zahide hanım, bir genç kız gibi karatahtanın önünde, etekleri çan çalarak, ilk dersten hızla başlıyor öğretime:

-Guten morgen!

Hayda! Bütün gün "bonjur" diye dolaş okulun içinde, gir bu odaya, durup dururken, sınır geçmiş gibi: **Guten morgen!** Üstelik bu almanca karmakarışık bir iş. Hiç fransızcaya benzemiyor... **Das** var, **Der** var, ayrıca **Die** var, bu tanımlıklara göre ad çekimleri değişiyor. Ne mantıksız diller

var! Kim uydurmuş bu kadar dili? Hepimiz algılıyoruz ki, haftada iki saat ders ile öğrenilecek bir iş değil bu almanca. Geri Hizmet Fazıl en iyimiz. İt gibi çalışıyor. Sanki Almanya'ya işçi gidecek. Eh iyi, diyoruz, içimizden birinin bilmesinde yarar var, çünkü Zahide hanım hiç türkçe konuşmuyor bizimle. Sürekli almanca cümleler uçuşuyor sağımızda solumuzda, birimizin gözüne bakıp bir şeyler söylüyor... Eyvah sözlüye mi çağırıyor yoksa? Herkes dönüp Fazıl'a bakıyor. Ne diyor lan Fazıl?

Ben numaramı çok iyi biliyorum: **Sechszehen hunderd zwei und neunzig!** Bu tümceyi duyunca, konunun benle ilgili olduğunu anlıyorum... Süregelen almanca laf kalabalığı içinde pencere anlamına gelen **"Das Fenster!"** sözcüğü varsa, olayın ben ve pencereyle ilgili olduğunu anlıyorum. Grand-Cour'a bakan pencerenin kenarında oturuyorum, böyle bir cümle olduğunda, pencere açıksa kapatıyorum, kapalıysa açıyorum. Kadın onu rica ediyor benden. Ben açma ya da kapama işlemini tamamladıktan sonra Zahide hanım:

-Danke schön!

diyor. Ben de:

-Bitte schön!

diyerek huzura eriyorum. Şakır şakır anlaşıyoruz işte! Fakat cümlenin içinde **"Das Fenster"** sözü yoksa durum tehlike arzediyor. Bana diyor, fakat ne diyor? Ne korkunç bir durum! Ve bu almancadan geçer not alınıp sınıf geçilecek!

O günkü dersi, bize almanca bir şarkı öğretmesi konusunda ısrar ederek atlatıyoruz. Böylece **"Alle vogel sind schon da"** şarkısı da, terbiyesiz yorumuyla yatakhane şarkıları dağarına katılıyor. Ancak almanca dersleri ilerledikçe, bizim dili bilmediğimiz ve öğrenemediğimiz giderek

su yüzüne çıkıyor. Artık Geri Hizmet Fazıl'ın bile pek bir şey anlayamadığı gözümleniyor. Ve fakat Fazıl'ın anlamadan ezberleme yeteneği var. Ortaokulda namaz kılardı. Bütün duaları ezbere bilirdi. Ortasonda namazı bırakarak beş vakit pinpona başladı. Almancayı da anlamadan ezberleyerek geçer not alacak hale getirmeye uğraşıyor. Yani sorulabilecek bütün soruları ve onların yanıtlarını ezberlemeye uğraşıyor. Zaman zaman da başarılı oluyor. Ezbere bildiği bir soruyla karşılaştığında, o sorunun ezbere bildiği yanıtını patlatarak, paçayı kurtarıyor. Peki biz n'olacağız? Sözlüye kalkılıp geçer not alınması gerekiyor. Almancayı averaj dersi diye düşünürken, almanca sınıfta kalmamıza ve eğitim sektöründe gereksiz bir yıl daha yitirmemize sebep olabilecek boyutlara ulaştı. Kitapta biraz anlayabildiğim tek konu: **Nasrettin Hodja und der Nachbar!** Nachbar, komşu demek. Nasrettin Hoca gidiyor komşudan kazan alıyor, kazan doğuruyor, sonra kazan ölüyor. Öteki konulardan hiç bir şey anlamıyorum. Fazıl'ı esir alıyorum bir akşam etüdü. Biz bu Nasrettin Hoca hikâyesini, tiyatro gibi oynayalım seninle diyorum, sen Nachbar ol, ben Nasrettin Hoca! Hoca rolü kıyak, üç cümle konuşuyor, gerisini Nachbar uzun uzun anlatıyor. Fazıl'ı, ayrıca diyalogların dışındaki anlatımı da ezberleyerek, bir "sunucu" oynaması konusunda ikna ediyorum. Benim işim, üç cümle ezberlemekle sınırlanıyor. Kazan istiyicem, kazan doğuracak, kazan ölecek... Onun dışında kimi jest ve mimikler yapmam yeterli olacak. Gerisini Geri Hizmet Fazıl naklen anlatacak. Fazıl'ın da aklı yatıyor bu işe. Çok sıkı hazırlanıyoruz. Zahide hanıma böyle bir hazırlığımız olduğunu belirtiyoruz. Kadının gözleri yaşarıyor, buyrun yapın **bitte,** diyor. Çıkıyoruz sahneye, önde Fazıl, arkada ben, en arka-

da karatahta, fonda martılar... Karatahtaya vuruyorum tak tak tak... Komşu aç kapıyı falan gibi bir cümle etmem gerek, en zor ezberlediğim cümle o. Karatahtaya tak tak ettiğim anda, heyecandan o .cümleyi tamamen unutuyorum. Anlamadığım şeyleri ezberliyemiyorum işte. Fazıl anlamsızca gözüme bakıyor. Ben Fazıl'a çok daha anlamsızca bakıyorum, bu Fazıl'da belirli bir panik uyandırıyor. Benim karatahtayı taktaklamam giderek uzuyor. Sınıf durumu çakarak kıkırdamaya başlıyor, bir şey söylemem gerek, **the show must go an...** Açıyorum ağzımı, allah büyük, ben de o kadar küçük değilim:

-Nachbar hu... Nachbar huu!

Sınıf yerlerde. Almanca'da "hu" var mı lan? Ben bile gülüyorum. Fazıl gülmüyor. Sanki ortada bir yanlış yokmuş gibi yapıyor, hemen giriyor tiradına, afferim ulan Fazıl! Bir nefeste, sayfanın yarısını buluyor, bizim baştaki "hu" da yutturulmuş oluyor, hem de havayı ısıtmış bulunuyor. Belki de özellikle yaptılar bunu çocuklar, diye düşünüyor Zahide hanım. Yaptığımız epik oluyor, e Brecht de alman, ordan yırtıyoruz. Kazanı ver, al kazanı, kazan doğurdu, kazan öldü gibi kısa cümlelerimi tam yerinde patlatıyorum. Fazıl işin donunu bağlıyor. Zahide hanım gözleri yaşlı, alkışlıyor ve birer 10 veriyor bize. Geri Hizmet Fazıl ve ben, kasılarak kahramanca oturuyoruz yerimize. Böylece o dönem sözlü işini tamamlamış oluyorum. Fakat yazılılar indiratif oluyor. Kadın gerile gerile soruları okuyor, biz soruları kağıda yazmaktan yoksunuz, ne diyor, nasıl yazılıyor, derken süre doluyor, veriliyor kağıtlar... Birdenbire bir almanca sorunu başlıyor, sanki öbür sorunlu dersler bize yetmiyormuş gibi.

İngilizcecilerin keyfi yerinde. Kör çocuk şiirini ezberleyip

işi bitirmişler. Kuku Mesut, Bora, Bahir ve Sahir'den oluşan *"Kaanlar"* orkestrası Üsküdar Amerikan Kız Koleji'ne konsere gitmişler, bildikleri parçaları çalmışlar, sahneden inmişler. Kızlar alkış kıyamet yeniden sahneye çağırmış bizimkileri. Çalınacak başka parçaları yok.

-Gelin, çıkıyoruz!

demiş Bora.

-Ne çalıcaz?

-Re minör, La minör, Mi minör basıyoruz, onun üstüne ben "Blind Boy " u söyleyeceğim!

diyor, çıkıyorlar sahneye ve kör çocuk şiiri birdenbire ingilizce şarkı oluyor. Büyük sükse yapıyorlar. Haftasına Habib Şabo'ya söylüyorlar şarkıyı, birer 10 alıyorlar.

İkinci almanca yazılısı da rezalet geçince, tenefüste Grand-Cour'da bir toplantı yapıyoruz aramızda. Almanca sınıfının kapısının anahtarı yalnızca öğretmenimiz Zahide hanımda bulunuyor. Ders saatinde o gelip açıyor, dersten sonra kilitleyip gidiyor. Asma kilitli bir dolap var sınıfta. Zahide hanım, sınavdan sonra kağıtlarımızı o dolaba koyuyor, kilitliyor. İki gün sonra, okula geldiğinde okuyacak kağıtları. Almanca sınıfının penceresi Grand-Cour'a bakıyor. Birimiz Grand-Cour'dan duvara tırmanıp pencereden içeri girse, dolabı açsa, kağıtları alsa, yeni kağıtlar yazsak, yerine onları koysa, derken Murat Balaban gönüllü olarak bu görevi üstleniyor. Aslında gündüzlü olan ve fakat bu iş için o gece okulda kalmaya karar veren Makas Adnan:

-Organizasyonu bana bırakın!

diyor. Geri Hizmet Fazıl kumandasında yeni gıcır kağıtlara, ismimizi, numaramızı ve soruları yazıyoruz. Bütün cevapları kitaba bakarak Fazıl söylüyor, biz yazıyoruz. Herkes kendine özgü bir iki küçük imlâ yanlışını özellikle yapı-

yor. Biri yedilik yapıyor, biri sekizlik, İhtiyar Ferit'e acıyoruz, o onluk yapıyor, hiç yanlışı yok. Balaban da duvara tırmanacağı için, kendinde onluk yapma hakkını buluyor. Bana zaten yedi yetiyor. Kağıtlar tamam. Adnan merdiven buluyor, Balaban bir polisiye filmdeymiş gibi siyah eldivenler giyiyor, parmak izi bırakmak istemiyor. Almanca sınıfındaki dolabın asma kilidi çift dilli kare bir kilit, ortası delik anahtar seviyor. Sınıftaki bu tip anahtarların hepsini toplayıp teslim ediyoruz Balaban'a. Akşam ikinci etüdün başı. Tim halinde etüde girmiyor, Grand-Cour'da sigara içerek ortalığın sakinleşmesini bekliyoruz. Okul akşam yemeğinden sonraki rehavetine ulaşıyor. Balaban kağıtları alıp çıkıyor merdivene. Tornavidayla zorluyor pencereyi ve açıyor. Aferin Balaban! Pat atlıyor pencereden almanca sınıfına. Biz hızla sınıfın kapısının bulunduğu koridora geliyoruz. Kilitli dolap koridora bakan pencerenin önünde. Çaktırmadan pencereden içeri göz atıyoruz. Balaban içerde yere yatmış, kilitte anahtarları deniyor. Biz koridorun her iki ucunda ve bu koridora çıkan yan koridorların başında erkete duruyoruz. Bir müdür muavini görüldüğünde, almanca sınıfının camına yirmibeş kuruşla vuruyoruz, Balaban kapı tarafına saklanıyor. Biz çişten dönüyormuş gibi sınıfımıza yöneliyor, müdür mavini başka bir koridora saptığında, çişe doğru yönelerek almanca sınıfının önüne geliyoruz. Kapıya tık tık yaptığımızda da yeniden çalışmaya koyuluyor. Aradan yarım saat geçiyor, bir türlü kilidi açamıyor. Hiç bir anahtar uymuyor!

O kilide benzer kilit bulmak üzere, hızla alt kattaki ortaokul sınıflarına yayılıyoruz. Herkes bir sınıfa dalıp, herkesin kilidini kontrol ediyor. Ufaklıklardan kimi anahtarlar zorla alınıyor.

-Ağbi niye alıyorsunuz anahtarımı?

-Sus lan. Gelir yatakhanede benden alırsın.

Yeni gelen ve Balaban'a kapının altından ulaştırılan anahtarlardan biri açıyor kilidi. Değiş tokuş tamamlanıyor. İçimiz rahatlıyor. Balaban pencereden çıkarak, elinde eski sınav kağıtlarımızla merdivenden iniyor Grand-Cour'a. Bir yanlışlık yapmadın ya Balaban? Evet, bunlar eski kağıtlar. Birbirimizi kutluyoruz, arka kapıdan konyak alıp içiyoruz yatakhanede. Almanca işi de tamam. Fizik n'olucak?

Almanca'dan paçayı kurtardığımızı düşünerek bir iki gün bu konuyla hiç ilgilenmiyoruz. Almanca dersinin günü geliyor. Ellerimizde almanca kitapları, sözlükler, hausaufgabe defterleriyle birikiyoruz sınıf kapısının önünde. Zahide hanım geliyor, çantasından sınıfın anahtarını çıkarıyor, açıyor kapıyı, o önde biz peşinde giriyoruz sınıfa. Herkesin gözü dolapta... Aaa, o da ne? Balaban kilidi açık unutmuş, bizim yerimizi almak üzere hızla önünden geçişimizle, kilit yerinde sallanıyor. Aslında anahtarı çevirmiş, fakat kilidin dili yerine oturmamış. Balaban bu durumu ayırdedememiş. Herkesin suratı yeşile dönüyor. Hepimiz salak salak kilide baktığımız için, Zahide hanım da dönüp kilide bakıyor:

-Aaa, bunu açık mı unutmuşum ben? Pencereyi de mi açık unutmuşuz?

diye söylenerek, bizim sınav kağıtlarını çıkarıyor dolaptan:

-Çocuklar, bu yazılı sınav, sizler için çok kötü geçti, biliyorum. Bunu iptal ediyorum. Çıkarın birer kağıt, yeni bir yazılı yapalım.

Cart cart yırtıyor elindeki sınav kağıtlarını. Yeni birer ak sayfa çıkarıyoruz.

14

1968'de onuncu sınıftaydım. l969'da da onuncu sınıfta olacağımı henüz bilmiyordum. İlk 10'umdaydım yani. O yıl, tesadüfün anüs deliği olarak, fransızların cumhurbaşkanı Charles De Gaulle'ün Türkiye ziyareti programının içine Galatasaray Lisesi de konuşlandırılmıştı. Okulu ziyaret edecek ve bir konuşma yapacaktı. Adam kasımın sonunda geldi, fakat eylül ayından itibaren De Gaulle'ü bekleyen bir hazırlık başladı okulda. Önce onun geçeceği orta yol asfaltlandı, asfalt yamru yumru bulundu, üstü bir kat daha asfaltlandı... O da beğenilmedi, bir yeni kat çekildi... Giderek otoyol gibi yükselmeye başladı o orta yol. Fransız cumhurbaşkanının geçerken görebileceği üç ön duvar badanalanmaya koyulundu. Değişik sarı tonları deneniyor, kuruyunca beğenilmiyor, devrisi gün üstüne yepyeni bir sarı renk sürülüyordu. Duvarlarda bir anlamda kalınlaşma görüldü. Bu hazırlıklar sürerken, oraya harcanan paranın bir yerlerden kısılması gerekmiş olmalı ki, birdenbire bizim yemekler dandikleşti, haftada üç çıkan gassay pilavı haftada bire indi, genelde mercimek, nohut biçimi bir askerî tabldot uygulaması gözlenmeye başlandı. Biz de bütün bunlar De Gaulle'ün yüzünden oluyor diye, çocuk beynimizde bir De Gaulle düşmanlığı geliştirdik. Haksız da sayılmayız, frenk cumhurbaşkanı Galatasaray Lisesi'ne uğramadan Tünel'den Taksim'e geçse, biz de yeşil demir parmaklıklar arasından:

- **Vive De Gaulle!** Yaşaşın De Gaulle!

diye bağırsak, bütün bu düzenlemelere gerek kalmayacak.

Neyse günü geldi, adam Galatasaray Lisesi'ne caddeden orta kapıdan, üstü açık siyah bir mercedesle, yanında zamanın Dışişleri Bakanı, bir Galatasaraylı ağbimiz İhsan Sabri Çağlayangil ile birlikte giriş yaptı. Alkışladık. Çünkü bizi yolun sağına soluna alkışlayalım diye dizmişlerdi ve iyi alkışlayıp alkışlamadığımız gözetim altındaydı. Çok uzun boylu adam, Tevfik Fikret salonunda, hepimizi şaşırtan bir konuşma yaptı. Bizler onu, asker olmasından ötürü biraz aşşağılıyor, alt tarafı asker işte, diye düşünerek tanıdığımız şube reislerine benzetmeye uğraşıyorduk. Ve fakat Charles De Gaulle:

-Quelle secrête harmonie que ma visite en Turquie coïncide avec le centenaire du lycée de Galatasaray.... diyerek girdi söze. Ne gizemli bir uyumdur ki Türkiye'yi ziyaretim Galatasaray Lisesi'nin 100. yılına denk düşüyor, biçiminde başlayan konuşmasıyla, bambaşka bir devlet adamı olarak çıktı karşımıza. Uzun cümleli, çok noktalı virgül kullanarak, edebî ve şiirsel bir fransızca konuşuyor, konuşmasının içinde, Bâkî'den, Fuzûlî'den, divan edebiyatından fransızca çeviri alıntılar söylüyor ve bütün bunları hiç bir kağıda bakmadan, o an aklına gelmiş gibi, gözümüzün içine bakarak dile getiriyordu. Hiç de öyle boktan bir herif değildi yani... Sus pus olmuştuk. Biz balkonun en arka sırasında oturuyorduk. Hatta iyi görebilmek için, katlanan koltukları tam katlamamış, dikine tutarak ucuna oturmuştuk. De Gaulle sahnede konuşuyor, yanında da okul müdürü var, biraz sonra o da konuşma yapacak, beklentide. Fransız cumhurbaşkanının boyu iki metreyi mütecaviz, bizim müdür ise boy olarak bir metrenin ırzına geçmek istiyor, fakat ortada öyle gözle görülen bir tecavüz yok. Sah-

nede yanyana 1/2 kesirli konumda duruyorlar. Ben, De Gaulle'ün giderek güzelleşen konuşmasının bir yerinde artık dayanamayarak, bilinçaltı bir hıncımı kusarak, kendi kendime mırıldanırcasına, fısıltı halinde, sanki maçtaymışım, De Gaulle de penaltıyı vermeyen hakemmiş gibi:

-İbne De Gaulle! İbne De Gaulle!

diye söylenmeye başlamışım. Biraz sonra baktım, sağımdaki Kuku Mesut ve solumdaki Makas Adnan da bana katılmışlar, üçlü koro halindeyiz. Ben birden panik halinde sustum ve fakat slogan ön sıralara bulaşmıştı bile. Birden balkonda küçük bir fısıltı korosu oluştu, derken, benim engelleme çalışmalarıma rağmen, slogan balkondan salona döküldü, kısa bir süre içinde de net ve temiz üçyüz kişilik bir fısıltı korosu:

-İbne De Gaulle!

teranesini tekrarlar hale geldi. Nihayet terbiyesiz slogan sahneye dek ulaştı, kendisi de duymuş olmalı ki, birden konuşmasını yarıda keserek, yanındaki okul müdürüne, yani yeryüzüne döndü:

-Qu'est-ce que ça veut dire ibné?

diye sordu, haklı olarak. Ne demek ibne, diyor... De Gaulle, kendi ismi başına konulan sıfat nedir, onu soruyor. Müdür bombok oldu. Dili ağzının içinde akrobatik gösteriler yapmaya başladı, bu sırada şaşırtıcı gayet Gülhane Parkı sesler çıkarıyor, o seslerin neresinden çıktığına kendisi de çok şaşırıyorken, toparlandı, gökyüzüne, yani Charles De Gaulle'e döndü:

-İbné De Gaulle, ça veut dire... C'est à dire... Ça veut rien dire!

gibi bir veciz yumurtlamada bulundu. Hiç bir şey demek değildir, falan gibi bir şeyler zırvalamış oldu... De Gaulle'le

göz göze geldiler. Müdür zeki adamdı, o da anladı cümlesinin orada üç noktayla bitemeyeceğini, noktalı virgül, devam:

-İbné De Gaulle, ça veut dire: Vive De Gaulle! Yaşasın De Gaulle!

dedi ve belirli bir huzura erdi müdür. De Gaulle de onun üzerine, yeryüzünden başını kaldırarak bizlere döndü:

-Ah, bon alors; İbné Galatasaray!

dedi.

Derdi daha doğrusu, eğer ben gerçekten düşündüğüm gibi balkonun en arka sırasından, bu "İbne De Gaulle" korosunu başlatabilseydim, olaylar böyle gelişebilirdi yani. De Gaulle'e böyle bir puştluk yapmayı düşündüm ve fakat onun hepimizi ezen saygın ve kültürlü devlet adamı kişiliği karşısında böyle bir terbiyesizliği edemedim. İçimde ukte kalmış olmalı ki, o gittikten hemen sonra, Yüksekkaldırım'da şapkacılara koşup lazımlık biçim şapkasının tıpkısını yaptırdım ve bu şapkayı başıma takarak, okulda De Gaulle taklitlerine başladım. Benim oynadığım De Gaulle gene aynı stilde konuşuyor, ama biraz bizim okulun iç işlerini biliyor ve yarı fransızca, yarı türkçe bir Galatasaray fransızcası kullanıyor:

-Quelle secrête harmonie que ma visite en Turquie coïncide avec l'asphaltage, le badanaje et le bombokation des yemekages du lycée de Galatasaray...

biçiminde, yemeklerin bomboklaşması ve benzeri şikâyetlerimizi dile getiriyor. Taklidim çok tutulur oldu. Okulda akşam ikinci etütlerde sınıfta genel istek üzerine çıkıp yapıyorum. Arkadaşlar çok eğleniyorlar. Bir daha yap deniliyor, bir daha yapıyorum. Her yaptığımda biraz geliştiriyorum. De Gaulle'ü oynuyorum, müdürü oynuyorum. Giderek nu-

marama ekler yapmaya başladım. Okulun başka öğretmenlerini de oynuyorum... Ticaret öğretmenimiz Ülkü Ağbi'yi oynuyorum, Fizikçi Zinde Kip'i oynuyorum... Hikâye gittikçe gelişiyor... De Gaulle, Müdür, Ülkü Ağbi, Zinde Kip birlikte kerhaneye gidiyorlar. Genel evlerin kapısında açılış yapmak üzere De Gaulle'ü bekleyen Belediye Başkanını oynuyorum. De Gaulle'ü tanımayarak içeri sokmak istemeyen sümüklü bekçiyi oynuyorum, kerhanedeki çaycıyı oynuyorum, markacıyı oynuyorum... Okuldaki aksaklıklara ve siyasal konulara taş atan bir monoloğa dönüştü benim taklitler. Muhalif ve gerilla bir gösteri olarak geceleri yatakhanelerde yataklar kenara çekilip, bana boşaltılan bir orta alanda, başka yatakhanelerden gelen izleyicilerle oluşan bir izdihamın ortasında taklitlerimi yaparken, kimizaman birinin panik halinde:

-Müdür!

demesi üzerine izleyiciler kaçışıyor, o an taklidini yapmakta olduğum okul müdürüyle burun buruna geliyordum. Meğer müdür de kalabalığın arkasından izliyormuş beni. Genetik kopyasıyla karşı karşıya gelen müdür gülmesini tutamazken, beni de azarlamadan edemiyordu.

Okul içinde sınıflar arası turne teklifleri almaya başladım. 11 Edebiyat'tan çağırıyorlar, gidip yapıyorum. 12 Fen'den ağbiler çağırıyorlar, gidip yapıyorum. Ayı İsmail ağbi var örneğin okulda, en korkutucu ağbilerden, o ne zaman emrederse, gece kaçta isterse kalkıp yapıyorum. Ayı İsmail okulun en tehlikeli tiplerinden, ben okula ilk girdiğimde onu bir hafta kadar, öğretmen sanmıştım. Hiç öğrenci gibi bir hali yok. Kerli ferli, boyunbağlı, takım elbiseli bir yaşlı başlı adam, okulun bahçesinde duruyor. Ağbiden çok amca niteliği arzediyor. Ben de gidiyorum karşısına, selâm verip:

-Bonjur mösyö!
diyorum. Çok korkutucu bir tip Ayı İsmail, alt çenesi o kadar dışardaki, üst çene yok gibi. Bir de aşırı kıllı bir herif, hatta kıllı sözcüğü tam tanımlamıyor onu; tepeden tırnağa, tanrı-triko! Örneğin sakal tıraşı oluyor, çenesinin beş parmak altına kadar tıraş olursa, kıl o noktadan aşağıya dik yaka kazak olarak devam ediyor, ilkbaharlarda V yaka tıraş oluyor, daha ferahlatıcı herhalde... Bir gün ben gene, onu öğretmen sanarak, tokat mesafesi dışından selâmlarken:

-Gel buraya gel!
dedi. Yanaştım.

-Hoca mıyım lan ben?
diye kükredi, alt dudağı yere, üst dudağı göğe değerek. Lan, dediğine göre öğretmen değil. Kim peki?

-Ben senin Ayı İsmail ağbinim! Siktir git!
cümlesiyle de konuya açıklık getirdi. Okulda böyle bir İsmail ağbimiz olduğunu öğrendik.

Daha sonra da olay aydınlandı: İsmail ağbi ve dört arkadaşı Ticaret Bölümü son sınıfındalar. Biz okula girdiğimizde son sınıftalardı. Ben okuldan ayrılırken de aynen son sınıftalardı. Hiç bir ilerleme kaydetmediler, benim Galatasaray'da geçen on yılım sırasında. Onlar Ticaret Bölümü diye bir özgün bölümler. Biz okula girdiğimizde Ticaret Bölümü kaldırılmıştı. Yani, teorik olarak kağıt üstünde kaldırılmış, pratik olarak uygulamadan kaldırılması için de, Ayı İsmail ve dört arkadaşının mezuniyeti bekleniyor. Olmuyorlar mezun. Okuldan atılma, uzaklaştırılma falan gibi şeyler yok. Lise son sınıfta bütün derslerden geçer not alana dek yaşlanabiliyorsunuz. Bir lise diplomasının sınırsız beklenti süreci söz konusu. Onlar zaten okulda falan kal-

mıyorlar, işleri güçleri var. Ayı İsmail ağbi cam ticaretiyle uğraşıyor. Sınıf arkadaşı Cici Üstün'ün Beyoğlu'nda kafeteryası var. Okulda, kantin, kooperatif gibi ticari işlere onlar bakıyorlar. Beyoğlu'nda kiraladıkları bir apartman daireleri var, genelde orada yaşıyorlar, arasıra da nostalji olarak kimi geceler okulda kalıyorlar. Yatakhanelerinde eğleniyorlar.

Bizim yatakhanemiz üçüncü katta koridorun en ucunda, İstiklal caddesine bakan tarafta ve fakat caddeye değil, ara sokaktaki keneflere bakıyor. Aynı katta, koridorun öbür ucunda Ayı İsmail ağbilerin yatakhanesi var, yatakhanelerimiz aynı boyutta. Bizimkinde seksen kişi kalırken, Ayı İsmail ağbiler Galatasaray Hamamı kubbeleri üzerinden Boğaz'a bakan yatakhanelerinde beş kişi kalıyorlar, süitli daireleri gibi. Orda kaldıkları geceler Boğaz'a karşı rakı sofrası kuruyorlar, mutfaktan emrederek mangal getirtiyorlar, sucuk getirtiyorlar, et getirtiyorlar... Belirli bir saatten sonra patates istiyorlar... Gecenin bir saatinde de aklına geliyorum Ayı İsmail'in:

-İbne De Gaulle'ü yapan çocuğu hemen getirin! buyuruyor. O çocuk olarak ben derin uykudayım, düşümde Madam Somerville'e neler neler yapmaktayım, dürtüklüyorlar, uyanıyorum.

-Kalk, Ayı İsmail çağırıyor!

-Hassiktir!

Deli gibi kalkıp giyiniyorum. Müdür çağırsa ilgilenmem, sabah görüşürüm müdürle... Ama Ayı İsmail bu, komutan gibi bir şey, kalkmamak söz konusu değil yani. Gidiyorum huzuruna. Kafayı bulmuşlar, şarkılar söylüyorlar. Ayı İsmail bana:

-Yap bakiim İbne De Gaulle'ü!

diyor. Ben hemen yapıyorum. Ayı İsmail ağbi ve arkadaşları at gibi gülüyorlar, sonunda Ayı İsmail ağbi, sanki babammış gibi ciddileşerek:

-Tamam sen git, yat!

diyor. Ben teşekkür ederek ayrılıyorum huzurlarından. Yatakhaneye gelip Ayı İsmail'in taklidini yapıyorum sabaha dek. O gece yatakhane uykusuz.

15

Tiyatro kolunda fransızca olarak oynadığımız Çehov'un **"Le Jubilé"** ve Feydeau'nun **"La Grammaire"** oyunlarına Dame de Sion'dan katılan üç kızdan, önce Jaklin'e, ondan yüz bulamayınca Nurdan'a, o çok nazlanınca da derhal Gülhis'e âşık oluyorum. Gülhis'in en yakın arkadaşı Sevda, Mesut'un sevgilisi. Artık dörtlü gezmeler, öğle yemeği yemeden, aç bilâç Dame de Sion çıkışlarına koşuşturmalar başlıyor. Herkes ona Kuku diyedursun, ben artık Bacanak Mesut demeye başlıyorum. Eski ismiyle pek mesut olmadığı için onun da hoşuna gidiyor bu durum. Gülhis için yazdığım en uzun şiiri okuyorum ona. Kaside biçiminde yazmışım, girizgâh var, tagazzül var, fahriye bölümü var; kendimi övüp Bâkî'ye bok atıyorum. Mesut beğeniyor. Arka sıradan Kefere Doğan maydanoz oluyor muhabbete:

-Sen bir manyaksın. Bütün bunları materyalist açıdan değerlendirdiğin zaman beş para etmez!

-İyi tamam Doğan, sen kendi materyalist işlerine bak! diye bozularak kapatıyorum şiir defterimi. Önüme bir ders kitabı açıyorum, etütteyiz, dışarıdan bakan olursa ders çalışıyor gibi görünmeliyiz. Devrisi gün Fizik'ten yazılı var, fakat çalışmaya gerek yok. Sınıfca yepyeni bir yöntem deneyeceğiz. Öğretmenimiz Mösyö Garti bize telsiz yapmayı öğretti, hepimiz birer telsiz yaptık, çalıştırdık, bu yazılıda bu bilgimizi değerlendireceğiz. Makas Adnan kahraman olarak, bu sınava girmeyecek, Grand-Cour'dan bize telsizle kopye verecek. Bu yüzden kimsenin çalıştığı yok.

Büyük anfide büyük sessizlik. Mösyö Garti soruları yazdırıyor. Sorular yazıldıktan sonra Spermatozoid Sadun ve Salçakafa Faruk senaryo icabı sorularda anlamadıkları yerleri sorarak kuru gürültü yapıyorlar. Bu sırada Taşkafa Ahmet telsizle fısır fısır soruları Grand-Cour'daki Makas Adnan'a yazdırıyor. Gene sessizliğe bürünüyor büyük anfi, herkes kağıdına yalandan bir şeyler çiziktiriyor, biraz sonra soruları 12 Fen'den ağbilere çözdürmüş Adnan, telsizle Taşkafa'yı uyarıyor. Taşkafa sınıfa sinyal veriyor. Gene senaryo icabı Piç Hüseyin parmak kaldırıp söz alarak, ikinci sorunun, sorudaki verilerle çözülmesinin olanaksız olduğunu, verilerde bir eksik olduğunu iddia ediyor, Mösyö Garti bir an duralıyor, soruyu yeniden okuyor. Bu sırada sınıftan Piç Hüseyin'i destekleyen itirazlar yükseliyor, bu gürültüde Makas Adnan, telsizle Taşkafa'ya çözümleri yazdırıyor, hızla sınıfa dağılıyor doğru yanıtlar.

O sınavdan hepimiz çok iyi notlar alıyoruz, Mösyö Garti, bizleri yanlış tanıdığını, sınıfın beklenmedik bir aşama gösterdiğini, belki de aramızdan önemli fizikçiler çıkacağını anlatan uzun ve duygulu bir teşekkür konuşması yapıyor sınıfa. Gururlanıyoruz. Gururlanmakta haklıyız. Fizik dersinde telsiz yapmayı öğrendik, yaptık ve telsizi tam yerinde kullandık, yani Fizik'te başarılıyız.

Okulun yüzüncü yıl şenlikleri, kırk gün kırk gecedir sürüp gidiyor. Tiyatro kolundan Cankut ve ben, eski Galatasaraylı profesyonel bir kadronun oynayacağı Müsahipzâde Celâl'in *"Bir Kavuk Devrildi"* oyununda oynamak üzere seçildik. Heyecanlıyız, kimi günler özel izinli olarak ders saatlerinde okuldan çıkıp Tepebaşı Dram Tiyatrosu'na provaya gidiyoruz. Tiyatronun müdürü eski bir okullu ağbimiz Basri Dedeoğlu, bizi odasına buyur ediyor, çay ikram edi-

yor. Tiyatronun içi çok güzel, bir doğum günü pastasına benziyor. Rol arkadaşlarımız, Necdet Mahfi Ayral, Ergun Köknar, Bilge Zobu, Erhan Dilligil gibi Galatasaraylı ağbilerimiz. Hepsi bu oyunu yıllardır oynuyorlar Şehir Tiyatrosu'nda, bu yüzden pek prova yapılmıyor, daha çok okul anıları anlatılıyor. Provalar tam bir şamata halinde geçiyor. Cankut'la biz çok eğleniyoruz. Prova dönüşü ağır ağır yürüyerek, Asmalımescit üzerinden yolu uzatarak dönüyoruz okula. Oyun günü gelip çatıyor. Birden sakallar, bıyıklar takıp, ciddi ciddi oynamaya başlıyor ağbiler. Cankut'la ikimiz daha önce provalarda hiç bu hallerini görmediğimiz için, birer izleyici gibiyiz sahnede, kahkahalarla gülüyoruz. Ergun Köknar:

-Yıkılın! Çıkın!

diyerek kovuyor bizi. Söylememiz gereken sözlerin hiç birini edemeden kıkır kıkır çıkıyoruz sahneden. Onlar bir biçimde bağlıyorlar sahneyi.

Galatasaraylı Edebiyatçılar gecesinde, programda olduğu halde, son anda Nâzım Hikmet çıkartılıyor. Okunacak olan *"Dünyanın En Tuhaf Mahlûku"* şiiri, okuyacak olan Ergun Köknar. Onun sansürden henüz haberi yok, çocuk gibi heyecanlı. Kuliste bir köşede, şiiri okuyor, ısınıyor, prova yapıyor. Biri gelip;

-Ergun ağbi, senin şiir okunmayacakmış!

diyor. Dönüp ağlayarak bana okuyor Ergun ağbi. Mektebi Sultanî'yle çelişkilerimiz giderek artıyor. Niye okunmuyor Nâzım? Hani okulumuz en ilerici, batıya açılan cumba, yok efendim rumba! N'oluyor peki bütün bu sarı-kırmızı edebiyatı? Nâzım Hikmet bu okulda dirsek çürütmüş mü? Evet. Türkiye'nin en büyük şairi mi? Efendim? Peki niye okunmuyor? Komünist diye mi? Komünizmin öcü değil de bir

dünya görüşü olduğunu, derste okutuyorsunuz bize. Papaz Dubois, marksist felsefeyi anlatıyor frenkçe. E, biz herşeyi çakıyoruz. Hem herşeyi öğretiyorsunuz, hem Nâzım'ı sansür ediyorsunuz. Olmuyor Mekteb-i Sultanî, senin duvarların bana giderek kalın geliyor.

Tiyatro kolunun başkanı Mahmut. Geçen yıl bir gazetenin liseler arası yarışmasında, en iyi yönetmen ödülünü aldı. Havasından geçilmiyor. Tiyatro kolunda Mahmut ne derse, o oluyor. Boru değil ki, ödüllü yönetmen. Mahmut anlatıyor, biz dinliyoruz. Arrabal'in *"Fando ve Lis"* oyununu oynayacakmışız. Fransızcasını okuduk, pek bir şey anlamadık. Nami çeviriyi bitirdi, türkçesini okuduk, anlaşılacak bir şey yok. Hayvan Engin, Nami ve ben sürekli:

-Tar'a gidelim! Tar'a gidelim!

diyen üç uyumsuz tipiz. Tenefüslerde, Mahmut elimize bir şemsiye verip, o şemsiyenin altına büzüşmüş üçümüzü koridorlarda yürütüyor. Garip yürümeler, uyumsuz tipler araştırmasıymış! Mahmut önde, biz arkada, elimizde o şemsiye, okul koridorlarında Tar'a gitme çalışmaları başladı. Bu üç tip neciler? Avukat mı? Eczacı mı? Memur mu? Geri zekalı mı bu herifler? Deliler mi? Belli değil. Tar'a gidiyoruz, hepsi bu.

-Tar neresi?

Mahmut'un en sinirlendiği soru.

-Tar'ı, kafanızda gitmek istediğiniz bir yer olarak kabul edin. Siz Tar'a gitmek istiyorsunuz, Tar en gitmek istediğiniz yer!

diyor ve herşeyi tamamen açıklamışça bir huzura eriyor. Ben Tar'ı genel ev olarak kabulleniyorum kendi kendime, yürüyüşüm değişiyor, bakışlarım değişiyor, boru değil ağbicim, Tar'a gidiyorum. Ben Tar'a sürekli yokuş iner gibi,

Tünel'den Karaköy'e inerken, yokuşun dikliğinin insan bedenine verdiği tırıs koşu halinde, kendimi geriye vererek ve hafif koşar adım gidiyorum. Tar sözcüğü yaşantımıza giriyor. Uçara kaçara kullanmaya başlıyoruz.

-Şu saçını tara da, Tar'a gidelim Hayvan!

Hayvan Engin, düz yerde sürekli yokuş çıkar gibi yürüme çalışmalarına başlıyor.

-Sizin Tar'ın yolu çıkışlı galiba!

Hayvan Engin havaya girmiş bile:

-Evet. Orası Tar'dır, yolu dardır, yokuştur. Git git gidilmiyor, acep ne iştir? Nami, üzgün süzgün yürüyor, Tar'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmuşluk içinde. Mahmut, bizi ciddiyete davet ediyor, davetini kabulleniyoruz. Tar'a gitme çalışmaları, yoğun ve yorucu bir biçimde, Mahmut'un davetlisi bulunduğumuz o gereksiz ciddiyet içinde, Mahmut'un karısı gelene dek sürüyor. Mahmut sömestr tatilinde anlaşılmaz bir biçimde paldır küldür evlendi. Önce çok garipsedik. Lise ikinci sınıfta evlenilir mi? Sonra giderek alıştık bu konuya, hatta sevmeye başladık yengemizi, çünkü o gelince bu çok anlamsız bulduğumuz yürüyüş provaları bitiyor, Mahmut eşiyle birlikte evine gidiyor. Biz okuldan kaçıp Tar'a gidiyoruz.

16

Serin bir nisan gecesi, müdür lojmanının manyetolu telefonu acı acı çaldı. Müdür pijamalıydı ve Maupassant'dan öyküler okuyordu. Saatine baktı, 00.22. Maupassant'ı kapattı, telefon ahizesini aldı eline:

-Buyrun efeem.

-Müdür Bey, rahatsız ettim, sizi dışardan arıyorlar.

Santral çavuşuydu arayan. Okulda her görevlinin çavuş rütbesi var nedense. Eskiden kalma, tam çakamadığımız bir gelenek. Padişah zamanından kalma herhalde. Okulun ilk öğrencileri sultanlar olduğu için, onları korumak ve kollamak adına yemekhane çavuşu, yatakhane çavuşu, mutfak çavuşu, revir çavuşu gibi birileri atanmıştı mutlaka. Daha sonra bu görevler için alınan adamlara da bu isim uygun görülmüş, okulda hademe sözü hiç duyulmuş değil. Bu saatte aradığı için tedirgindi santral çavuşunun sesi.

-Kim arıyor?

-Bilmiyorum, bir adam... Çok önemli, diyor... Bağlayayım mı müdür bey?

-Bağla!

-Başüstüne müdür bey.

diyerek hızla aradan sıyrıldı santral çavuşu. Müdür, siemens marka antika, kimbilir hangi müdürlerin elinin değdiği, siyah şık telefonun başında kısa bir süre suskun kaldı. Sonunda telefonun içinden endişeli bir erkek sesi duyuldu:

-Lise müdürüyle mi görüşüyorum?

-Evet efeem.

-Beyfendi, okulunuz yanıyor.

-Yanıyor mu?

-Evet. Ben, Galatasaray Hamamı yanındaki Pansiyon Bonjur'un resepsiyon memuruyum, okulunuzun üçüncü katından, hamama bakan köşe pencereden alevler çıkıyor.

-Alevler mi çıkıyor?

-Evet.

-İlginize teşekkür ederim efeem.

diyerek şaşkınlıkla çat diye kapattı, siemens marka siyah şık telefonu. Robdöşambrını giydiği gibi beşinci yatakhanenin kapısında aldı soluğu.

Beşinci yatakhane, müdür lojmanının bitişiği olup Galatasaray Hamamı'na bakan köşedeydi, Ticaret Bölümü son sınıf öğrencilerine ait büyük bir salon. Topu topu beş kişiler. Hepsi yaşlı başlı adamlar. Ayı İsmail, Arap Kemal, Kürt Tahsin, Cici Üstün, ve Mim Ayı Günver'den oluşan bu gruba bağırılıp çağırılmıyor. Günver'in ayılığının başına mim konması, onu Ayı İsmail'den ayırdedebilmek için. Müdür onlara karşı saygılı ve çekingen. Kapıyı tıklatıyor. Kapının altından dışarı yoğun bir duman sızıntısı var. Kapıyı açan olmuyor. Müdür iteliyor kapıyı, açamıyor, kapının arkasında barikat var. Ses seda yok içerde. Bir daha tıklatıyor kapıyı müdür. İçerden Ayı İsmail'in sesi duyuluyor:

-Kim o?

-İsmail çocuğum, ben müdürünüz. Açar mısın kapıyı oğlum.

-N'olucak?

-Okul yanıyormuş.

-Yok öyle bi şey. İyi geceler müdür bey.

-Oğlum kapının altından duman çıkıyor.

-Söndürdük müdür, tamam. Sen git yat!

biçiminde başlayan görüşme uzuyor. Müdür ısrarlı, içeri girmek istiyor. İsmail müdürün ısrarı karşısında, kapının arkasına dayadığı karyola ve dolapları homurdanarak kaldırıp bir kenara koyuyor ve açıyor kapıyı. Yatakhanenin ortasına yığılmış bulunan, ahşap öğrenci dolaplarının büyük bir bölümü yanmış, köze dönüşmüş, için için yanmayı sürdürenler var. İsmail'in üstü çırılçıplak, altında mavi beyaz çizgili pijama var. Zurna gibi sarhoş. Cici Üstün, Kürt Tahsin, Arap Kemal yattıkları yataklarından doğrulur gibi oluyorlar.

-Nedir bu hal efeem?

En ayıkları Mim Ayı Günver, alıyor sözü:

-Bi şey yok hocam. Bu akşam Cici Üstün'ün yaşgünüydü. Kutladık işte.

-Yaş gününde dolap mı yakmak lazım?

Ayı İsmail atılıyor:

-Cici Üstün'e uygun mum bulamadık müdür.

-Teessüf ederim size, iyi geceler efeem.

deyip çıkıyor müdür, ne yapsın?

Devrisi gün, daha müdür onları çağırmadan, Ayı İsmail, takım elbise, yelek, şık boyunbağı, üst cepte ipek mendil, dalıyor müdürün odasına, girilmemesi gereken ana kapıdan. Müdürün yanına girmek için, yan kapıdan girip sekretere görünmek gerekiyor. Sekreter isterse görüşebiliyorsunuz. İsmail yan kapıyı hiç kullanmıyor. Tevfik Fikret'in girdiği esas kapıdan esas çocuk olarak giriyor konuya ve müdür ağzını açmaya fırsat bulamadan da açıyor korkutucu ağzını:

- Şimdi müdür, akşam bi takım olaylı hâdiseler oldu. He-

pimiz üzgünüz.

Müdür, İsmail'in özür dileyeceğini sanarak müdürleşiyor:

-Ben böyle bir rezalet görmedim efeem.

İsmail alttan almadığını, hemen tonuyla belirtiyor:

-Şimdi müdür, dün gece Cici Üstün'ün börtdeyiydi. Şerefe bir iki dolap yaktık. Biz kooperatif olarak, o dolapların yerine çelik dolap almayı düşünüyoruz. Dolap mevzuu böyle. Lâkin Cici Üstün dün gece size kırılmış, börtdeyini mahfettiğinizi söylüyor. Benim bu okulda, iki dolap kadar kıymetim yoksa, giderim arkadaş, diyor. İki gözü, iki çeşme yatakhanede bavulunu yapıyor. Memleketine dönecek. Gidip çocuğu teskin edip özür dileseniz, iyi olur.

diyor ve müdürün açık kalmış ağzı toparlanamadan, Tevfik Fikret gibi çıkıyor müdür odasından. Tabii ki müdür gidip Cici Üstün'den özür dilemiyor ama okulu yakmayı deneyen Ticaret son sınıf öğrencilerine de bir ceza verilmiyor. Çünkü amaç onların cezayla ıslah edilmeleri değil, bir an önce okuldan mezun edilerek o bölümün kapatılması.

Bir sabah basket sahasında bando mızıka grubu olarak, bayram için çalışma halindeyiz. Bandoyla mızıkayla pek ilgimiz yok ve fakat bu çalışmalar, ders saatlerinde oluyor, bandoya katılan derse girmiyor. Bu yüzden en bandoculardan biriyim. Bandoyu okula yeni atanan Bedenci Nedim Hoca çalıştırıyor. Biz derse girmemenin sevinciyle "ta ta ti ta ti ta ta" biçiminde borular ve trampetlerle ortalığı birbirine katarken, basket sahasına bakan revir pencerelerinden biri açıldı. Pencerede üstü tamamen çıplak, bir hayvan postu biçiminde Ayı İsmail görüldü ve bandoyu bastıran bir sesle kükredi:

-Nedim! Nedim! Tamam, yeter, kesin!

Ayı İsmail'in kim olduğunu tam algılayamayan, okulun çok

yenisi Nedim Hoca şaşkınlıkla çalışmayı paydos etti, Ayı İsmail'e kibarca:

-Afedersiniz!

dedi.

-Tamam da, bi da olmasın!

diyerek, sinirle kapattı revirin penceresini, geceyi nedense revirde geçirmeyi tercih etmiş ve bizim bando çalışmasıyla uykusundan uyarılmış mahmur Ayı İsmail. Kıkırdayarak dağıldık.

İlerleyen günlerde, Ayı İsmail'in okul doktoru değil de, öğrenci olduğunu öğrenen Nedim küplere binerek, müdüre gidip durumu anlatıyor, İsmail'den şikâyetçi oluyor.Onun disiplin kuruluna verilmesini, çok fena cezalandırılmasını beklerken, Galatasaray mezunu olmasına karşın pek öğrenci babası gibi görünmeyen müdürümüz ona şaşırtıcı bir yanıt veriyor:

-Efem, İsmail bizim folklörümüzdür.

17

İlk sahneye çıkışım, lise birde bir Askerlik dersinde gerçekleşti. Tevfik Fikret salonuna stratejik bir film izlemeye götürmüştü bizi komutan öğretmen. Sevinçle gittik, askerî ve saçma olsa da film izlemek, onun ders anlatmasından daha iyi. Ders anlatması dayanılacak gibi değil. Muntazaman komutanlık yaptığı Kars'ın Çıldır ilçesinin Aktaş karakolu maceralarını anlatıyor. Kimisini anlattığını unutuyor, yeniden anlatıyor. Her iki anlatım arasında bir sürü fark var, bundan uydurduğu anlaşılıyor.

Sahnenin perdesi, film izlememiz için kurulmuş perdenin tamamının görülmesine engel olacak bir kıvrım yapmıştı;

-Şu perdeyi düzeltin!

buyurdu komutan öğretmen. Hızla fırladım yerimden, sahneye çıktım, perdenin kıvrımını düzelttim. Perdeyi çok iyi düzelttiğim için, arkadaşlarıma başarımdan ötürü selâm vermeyi de eksik etmedim, şamata olsun diye alkışlayanlar oldu. İlk sahneye çıkışımda alkış almayı da becermiştim. Kasılarak indim sahneden, siyah beyaz bir ikinci dünya savaşı belgeseli başladı ekranda, benden sonraki program olarak. Bombardımanlar, süngülü piyade saldırıları, üstümüze gelen tanklar... Filmin seslendirmesini Yeşilçam'da Ayhan Işık'ı seslendiren kimse yapmış. Ayhan Işık ikinci dünya savaşını anlatır gibi. Her an bir tankın kapağı açılıp içinden Belgin Doruk'un çıkmasını bekliyoruz. Çıkmıyor.

Daha sonra o sahneye çıkışım, 7 Nisan 1967 Cuma *"Şamata Gecesi"* nde. Okulun en güzel geleneği bu geceler. Yılda bir gün, genellikle yıl sonunda, öğrencilerin kurdunu döktüğü, öğretmenlerin pek gelmediği, gelirlerse gizlice arkadan izledikleri, hiç bir şeyin yasak olmadığı bir boşalım gecesi oluyor bu. Taklitler yapılıyor. Müzik grupları parçalar çalıyorlar. Değişik şovlar sunuluyor.

O nisan gecesi, kıdemli ağbiler öğretmen taklitlerini yaptıktan sonra, salonda koro halinde adımın ünlenmesiyle, genel istek üzerine oraya karga tulumba çıkarılışım ve deli fizikçi Zinde Kip taklidi ile kariyerime başlayışım oldu. Hiç bir şey görmüyordum, parlayan sahne ışıkları gözümü alıyordu, sırıtmak istedim, sırıtamadım, yüz hatlarım gerilmişti, kaptırıp oynamaya başladım Zinde Kip'i. O geceden sonra adımız komiğe çıktı. Tiyatro Kolu'na alındım.

Aslında, lise birdeki Askerlik dersinden çok önce sahneye çıkmışlığım var; hem de profesyonel olarak. İlkokuldayken uçuk yeşil bol bir pijamam vardı. Bizim evde pijamalar aşırı bol dikilirdi her nedense. Sündüs teyzem dikmişti. Çok güzel dikiş diken teyzem, yalnız bizi değil, bütün mahalleyi giydirirdi, müthiş bir yaratıcılığı vardı bu konuda. Bir diktiği bir diktiğine benzemezdi. O uçuk yeşil bol pijamamın içine bir minder sokardım, hidrofil pamuktan sakal bıyık yapardım, dünyanın en küçük Nasrettin Hoca'sı bendim. Başrol oynuyorum kendi kurduğum Yıldız Tiyatrosu'nda. Salonumuz, Ünye'de annemin, ikiz teyzelerimin doğduğu, dedem Niksarlı Derviş Ahmet Efendi'ye Rum Pontüs'ten yadigâr, Karadeniz'e bakan üç katlı taş evin bodrum katındaki çamaşırlık. Büyük iki tane taş çamaşır teknesi var, gerili çamaşır ipleri var. Çamaşır iplerinin birine bir hamam peştemalı mandallıyorum, al sana Abdülfer-

han perdesi, ne Brecht'ten haberim var, ne Abdülrezzak Efendi'den. Perdenin arkası kulis, önü sahnemiz. Pastasız Bilge, Dangalak Osman, Dozirik Kemal, kardeşim Ahmet Vildan ve ben. En güçlü kadro bizdik, çünkü çocuktuk.

Osman kapıda durur, sabahleyin çoğu akraba olan mahalle çocuklarına yirmibeş kuruştan sattığımız biletleri keser, çok gerekmezse rol oynamazdı. Bilet alan çocuklar gelirler, büyük taşların üstüne atılmış kalaslara otururlardı, dipteki pencerenin içi, en kral yer olarak loca muamelesi görür ve bir liraya, zorla Osman'ların hizmetçisi Meliha ablaya satılırdı. *"Kızım seni Ali'ye vereyim mi?"* diye bir şarkı moda o zamanlar, kırkbeşlik plak olarak, Park Gazinosu'nda çalıyor, sinemada çalıyor, radyoda çalıyor, gece yarısı Yalıboyu'ndan geçen sarhoşlar söylüyor... Herkesin ezbere bildiği bu şarkıyı, biz kendi isimlerimize göre, mahalledeki güncel aşklara göre uygulamışız. Kocaman kapkara çamaşır kazanını ters çevirmişiz bateri olmuş, Ahmet Vildan baterist, ben mandolin çalıyorum, Dozirik mızıka. Osman bir şey çalmıyor, söylemiyor da. Sıkılıyor, utanıyor. Sonunda açılıyor hamam peştemalı perde. Birbirine eklenmiş Nasrettin Hoca fıkraları oynuyoruz. Herkesin bildiği bu fıkralardan çok, benim pijamamın lastiğinin koparak beni donla bırakışı, hidrofil pamuk sakalımın Pastasız Bilge'nin elinde kalışı, Dozirik Kemal'in ayağının kayarak kıç üstü düşmesi gibi aksilikler güldürürdü çocukları, oyun gene bir şarkıyla son bulur ve kapanırdı hamam peştemalı perde... Başlaması bitmesi onbeş ya da yirmi dakika... Bu belki de dünyanın en kısa süren tiyatosundan mutlu çıkardı herkes, devrisi gün gene gelirlerdi. Müşterimiz sınırlı olduğu için sürekli yenilikler yapıyorduk oyunda. Ünye'nin güncelliğine göndermeler yapılıyor, bunlar gündelik olaylara göre de-

ğiştiriliyor, dilimize doladığımız kentin en şaka kaldıran insanı Eczacı Yusuf ağbiye atmadığımız boku bırakmıyorduk. Her gün başka bir oyundu oynanan. İzleyiciler gidince bir çamaşır teknesinde para hesabına koyulurduk. Sündüs teyzemin bize diktiği, ağzı büzgülü, kırmızı kordonlu siyah ipek bir kesemiz vardı, ona koyulurdu yirmibeş kuruşlar. Sezon sonunda kardeş kardeş eşit olarak bölüşeceğimiz bu parayı her gün sayar ve kesenin ağzını düğümlerdik. Yirmibeş, otuz, kimi gün otuzbeş kişi izleyici olurdu. Bir gün davetli diyebileceğimiz beleşçilerle elliiki izleyicimiz oldu. Nasıl sığdılar o çamaşırlığa? Günde beş, kimi gün yedi lira, kimi gün on lira hasılat yapardık. Siyah ipek para kesesi bende dururdu. Herkes benim gereksiz dürüstlüğümü ve paraya hiç önem vermediğimi bildiği için kesenin bende durması oybirliğiyle kararlaştırılmıştı. Hepsi kendinden çok bana güveniyordu. Yıldız Tiyatrosu'nda her gün, saat 17.00'de oynadığımız oyun bitince, ertesi gün oynayacağımız fıkraları hazırlar, bir anlamda prova eder, devrisi gün Eczacı Yusuf'la ilgili neler söylenmesi gerektiğini kararlaştırır, tiyatroyu kapatır, ben siyah ipek para kesesini anneannemin aynalı komodinin kilitli çekmecesine zulalar, çekmecenin anahtarını her gün değişik yerlere saklardım.

Kimi skeçler ve şarkılardan oluşan, güncel olarak değişkenlik içeren, o gün Ünye'de, ülkede ya da dünyada olup bitenlere, tulûata yer veren, örneğin o yaz insanoğlunun aya ayak basması üzerine yazıp bestelediğim ve Yıldız Tiyatrosu'nun klasik final şarkısı haline gelen *"Gitti geldi Apollo"* şarkısıyla, o gün rum evinin çamaşırlığında yaptığım şey, benim çok yıllar sonra öğrenerek, okullar okuyarak, önemli ustalara çırak olarak vardığım tiyatronun iske-

letiymiş meğer. Yıldız Tiyatrosu, bilet de sattığına göre, Ünye'de Çamurlu mahallesi çapında da olsa, bir anlamda profesyonel bir kabare tiyatrosuydu.

Değil kabare, ben doğru dürüst tiyatro izlemiş değilim, Türkiye'de henüz "kabare tiyatrosu" sözü, kavramı yok, ben henüz Haldun Taner'i tanımıyorum, Devekuşu Kabare Tiyatrosu'nun kurulmasına beş yıl var, yıl bindokuzyüzaltmışiki, ilkokulum taze bitmiş, henüz onbir yaşımdayım.

Şamata gecesinde öğretmen taklitlerimi izleyen Haldun Taner bana, Tevfik Fikret Salonu'nun kapı ağzında:

-Sen kabarecisin!

dedi. Onyedi yaşımdayım, kabare nedir, bilmiyorum.

18

-Irmakaşşasında gene üç dene döl ölmüş!

-Bu sıtmanın şakası yok Galip Efendi. Ben çocuklara aşu yapturdum.

-Aşu nerde? Bulsak biz de yapturcaz!

-Samsun'dan getirtiriz.

Osman Şensoy, İnhisarlar İdaresi'ndeki odasında, kayınpederi Galip Balkar'la kahve içip laflıyorken kapı çalma alışkanlığı olmayan odacısı Recep paldır küldür girdi odaya, ırmağa bakan pencereleri kapamaya koyuldu.

-Az yavaş la Recep, ödümü goparttun!

diye bastonunu yere vurdu Galip Balkar.

-Akyel üfüriğ, ben şu pencereleğ gapatim Osman efendi!

diyerek pencerelere saldırdı Recep. Çarşamba'da lodosa akyel derler. Kışın soğuk, yazın sıcak eser bu rüzgâr. Akyel ırmak üstünden esmeye başlayınca herkes kapatırdı kapısını, penceresini. Bu rüzgârla ırmaktan gelen kapkara, kocaman sivrisinekler sokunca çok acıtmakla kalmıyor, sıtma mikrobu aşılıyordu. Mikrobu kapan yatak döşek ateş içinde yatıyor, dayanıklı olan kurtuluyor, direnemeyen ölüp gidiyordu. Sıtma ateşinden kavruluyordu Çarşamba. Herkes süzgün, bet beniz soluk. Her gün yedi sekiz çocuk ölüyordu.

-Bizim cibinnikler geldi mi?

-Gelmedi Osman Efendi.

-Git şu terzi İbraham'a, cibinlikleri hemen istiğmiş, de!

-Başüstüne!
diyerek hızla odadan çıktı Recep.

-Tül gıtlığında Samsun'dan tül bulduk getirttik, cibinlik olsun diye terzi İbraam'ın keyfi beklencek!
diye söylendi Osman Şensoy. Kahvesinden höpürdeterek bir fırt aldı Galip Balkar:

-Bize de sımarlasaydun cibinnik!

-Sımarladım canım, size de, Semizoğulları'na da sımarladım. Bir top tül getirttim Samsun'dan, fakat bu terzi İbraham çok sahtekâr. Hemen yapsın diye para da verdim.

-Keşke başka birine vereydün, İbraham sarhoş, rakıdan başını galdurup dikişe bakamaz u!
diyerek bastonunu yere vurdu kayınpeder.

-Topu topu iki tane terzi var Galip efendi, İbraham'a vermezsen, Zihni'ye vericen. Zihni bundan beter. Ne zaman gitsen dükkanı kapalı.

-Bu terzi milleti hep bööledir, imanını gevretür adamın.
diye söylenirken kayınpeder, odacı Recep deli gibi daldı odaya:

- Gaymakam bey geldi!
demesiyle de kaymakam Çerkes Musa bey gülerek girdi içeri. Odadakiler ayağa kalktılar. Kaymakam hemen oturtu onları ve kendisi de oturdu. Yeniden kahveler söylendi.

-Samsun'dan tulûatçılar gelmiş. Bedesten'in yanındaki hana yerleşmişler. Hanın avluya bakan iki katının sofalarını tahta tarabayla böldürtüp localar yaptırttım. Avluya da bir sahne yapmak gerek, onbeş yirmi tane boş tütün sandığı gönderirseniz, böyle bir sahne yapılabilir.
dedi kaymakam.

-Derhal gönderirim efendim!
dedi Osman Şensoy.

-Kimmiş gelen tulûatçılar?
diye sordu Galip Balkar.

-Mehmet Cemil Kumpanyası!

-Zenne Mehmet Cemil mi?
diye aşağıladı kayınpeder.

-Evet ama, aralarında Ahmet Fehim bey de var. Bu sıtmalı günlerde bize biraz neşe verirler, hayatımıza renk katarlar. Tiyatro güzel ve eğitici bir şeydir. Üstelik Mustafa Kemal'den bütün tiyatrolar teşvik edilsin diye talimat geldi.

-Elbette teşvik etmemiz, gidip seyretmemiz, alkışlamamız gerek! Çarşamba'da hergün olmaz ki böyle şeyler.
dedi Osman Şensoy.

-Meddah Surûri gelirdi, epeydir gelmiğ!
dedi Galip Balkar.

-Bizde onun plakları var, bizim Cemil çok meraklı bu işlere! Gramofonda devamlı dinler.
diyen Osman Şensoy, kaymakam beyi yol ettikten sonra en sağlamlarından otuz tane tütün sandığı gönderdi Bedesten'in yanındaki hana ve gece oğulları Cemil ile Naci'yi de alarak gitti tiyatro gösterisine. Kaymakam Çerkes Musa bey herkesi bilet almaya zorlamış, hıncahınç dolmuştu hanın avlusu. Avluya iskemleler dizilmiş, tütün sandıklarından yapılan sahnenin dört bir yanına gaz lambaları asılmıştı.

Moliere'in *"Zor Nikahı"* oyununu *"Kütahta Oyunu"* adıyla oynuyordu Moliere'den pek haberi olmayan bu tulûatçılar. Dedelerinden kalma bir iş olarak yapıyorlardı bunu. Ahmet Fehim Efendi, niye aralarına karıştığı belli olmayan bir konumdaydı. Oyunculuğuyla, kültürüyle, üslûbuyla öbürlerinden çok farklıydı. Ne arıyordu bu kumpanyada? Demek olaylar onu böyle bir yere sürüklemişti.

En çok sivrisinekten bezdi oyuncular. Sahneyi aydınlatsın diye yakılan gaz lambalarına üşüştü sivrisinekler. Oyuncular oyun sırasında, oralarına buralarına konan sivrisineklere önce çaktırmadan, sonra çaktırarak şaplaklar indirmeye başladılar. Daha sonra sivrisinekler işi azıtınca oyuncular da onlardan aşağı kalmadılar ve sinek öldürme numarasıyla birbirlerine tokat atmaya başladılar, bu durum izleyiciyi çok eğlendirdi. Çıkışta herkes birbirine yalancuktan tokat atıp;

-Yanağunda sivrü vardu, unu öldüdüm. Bi soksa, sıtma olcağdun. Hayatunu gurtardum da la yiyenim!
diyerek, çarşambaca şakalaşıyordu. Pek beğenilmişti tulûatçılar.

Sıska bir çocuk oyunu en arkadan ayakta izlemiş, oyun bitince de boş sahneye bakakalmıştı. Kimbilir ne kadar sivrisinek sokmuştu o çocuğu o gece, çocuk onları hissetmemişti. Büyülenmiş, öyle kalakalmıştı. Tiyatronun büyüsü ruhunu tamamen ele geçirmişti. Tulûatçılar eşyalarını toplayıp odalarına çıkarken yollarını kesip;

-Tulûatçı olmak için ne yapmak lazım?
diye sormuştu, sarı benizli, zayıf, gözleri çukuruna göçmüş bu çocuk.

-Tulûat yapmak lazım be çocuk!
diye kahkaha atmıştı kumpanyanın şen şakrak kadını Katina.

Bir hafta boyunca değişik oyunlar sergiledi Çarşamba'da Zenne Mehmet Cemil kumpanyası. Bir akşam Ahmet Fehim bey tek başına bir monolog oynadı. Hepsini dikkatle izledi sarı benizli, zayıf, gözleri çukuruna göçmüş çocuk. Kumpanyanın Çarşamba'yı kayıkla terkedeceği sabah herkesten önce ırmak kıyısındaydı o çocuk:

-Beni de alıp götürün da. Tulûatçı olcam!
diye yalvardı. Mehmet Cemil hiç oralı değildi.

-Alalım bu çocuğu, gözünde fer var.
dedi Ahmet Fehim Efendi. Üstâda saygısından itiraz edemedi patron Mehmet Cemil:

-Peki alalım. Gel bin kayığa!
Sevinçle atladı kayığa çocuk.

-Adın ne senin?
diye sordu Ahmet Fehim Efendi.

-Ahmet Yekta.
dedi sıska çocuk, önüne bakarak.

Kayıkla Terme'ye, ordan Ünye'ye geldiler, ilk kez Ünye'de Paşabahçesi'nde sahneye çıktı sıska çocuk, Katina'ya çay getiren garson olarak.

19

Haziranın biri. Gene babam kazandı, Halk Parti'nin kazanamayacağını sandığı Belediye seçimini. Halk partili olmayanlar da babama oy veriyorlar, yoksa Çarşamba'da Halk Parti'nin seçim kazanma durumu yok. Babam her seçimde değişik siyasal görüşlü kesimlerinden oy alarak, büyük bir çoğunluğun arzusu ve ısrarıyla Belediye Başkanı oluyor.

Genel seçimlerde genel olarak hüsrana uğrayan Halk Parti'nin fanatikleri, Belediye seçimini kazanmanın çoşkusuyla Adalet Parti binasının önünde davul zurna çaldırıyorlar.

-Ben onların da oylarıyla, bütün Çarşambalıların Belediye Başkanı oldum. Kesin davul zurnayı. Serseriliğin âlemi yok!

diyerek susturuyor şamatayı Cemil Şensoy. Halk Partililer çok bozuluyorlar;

-Anii! Bunu da mı gutlamicaz la Cemil ağbi?

Babam Çarşamba'da kalıyor, biz ailece Ünye'ye yazlığa gidiyoruz. Niksarlı dedemin evi satılmış, kardeşler miras bölüşmüşler, annemin hakkına düşen, evin önündeki vişne ağaçlı bahçeye babam, vişneden vazgeçerek küçük bir ev yapmış, artık böyle bir evdir bizim Ünye'miz. Ömer Seyfettin, Nâzım Hikmet ve Feyyaz Kayacan okurum o evin üçüncü katındaki bağımsız, kaptan köşkü odamda.

Kimi geceler Ünye'ye geliyor babam Çarşamba'dan arkadaşlarıyla. Terasta rakı sofrası kuruluyor, Karadeniz'e

karşı. İlerleyen saatte babam beni çağırıyor, al akordeonu gel, diye. *"Yıldızların altında"* şarkısını çalıyorum onlara, hep bir ağızdan, alçak sesle söylüyorlar. Bir süredir akordeon çalmaktayım. İtalyadan özel getirtildi scandalli marka doksanaltı baslı akordeonum.

İlkokulda mandolinle başlayan müzik serüvenim, lisede gitara bulaştı, sonra komiklik merakım ve radyoda akordeonla gır gır şarkılar söyleyen Celâl Şahin'e hayranlığım beni bu âlete yaklaştırdı. Kör Olgun ağbi var Ünye'de, berberin oğlu, müthiş akordeon çalıyor. Ondan ders alıyorum. Beni görmüyor, akordeonu görmüyor, evi görmüyor, merdiveni görmüyor, koluna girip merdiveni çıkartıyorum. Oturtuyorum bir sandalyeye, akordeonu veriyorum eline, sağ elinin orta parmağıyla baslarda içi oyuk do'yu bulur bulmaz başlıyor çalmaya. O kadar güzel çalıyor ki, ondan sonra çalası, o işi deneyesi kalmıyor insanın. Bana sürekli arpej yaptırıyor, ben günün moda şarkılarını çalmak istiyorum, izin vermiyor, öğretmiyor. O gidince el yordamıyla buluyorum günün şarkılarını, ondan gizli bir piyasa repertuarım oluşuyor. *"Yıldızların altında"* en iyi çaldığım parça, ondan sonra, o yazın en sevilen parçası *"Dismoi Céline"* i çalıyorum. Salut Les Copains dergisi kapağı Sylvie Vartan'lı sayısında notasını yayınlamış, ordan sökmüşüm parçayı. Fakat bu parça Çarşamba Belediyesi Encümen Azâları arasında pek ilgi görmüyor. *"Çarşamba'yı Sel Aldı"* yı çalmamı istiyorlar. Bilmiyorum notasını. Çalamıyorum. Çok bozuluyorlar. Çalmasam da söylüyorlar. İskelede bir mavnanın ışığı dingildiyor.

Heyecanla İstanbul'dan karnem bekleniyor. Durumum kritik. Beş kırıkla öğretmenler kuruluna giriyorum, birinden geçirirlerse, dört dersten ikmale kalacağım. Tiyatro Ko-

lu'nda 100. yıl dolayısıyla gösterdiğim çaba ve bir anlamda başarı göz önünde bulundurularak, öğretmenler kurulunda kollanmam gerekiyor. Mekteb-i Sultanî'de böyle bir gelenek var. Değişik kollarda başarı gösterenler, zayıf oldukları derslerde daha hoşgörülerek yetenekleri doğrultusunda gelişmelerine olanak sağlanıyor. Öyle olmasa Coşkun Özarı'nın bu okuldan mezun olmasına olanak yok. Lisede öğrenciyken Galatasaray klübünde top oynuyor, kamptı, antırenmandı, maçtı derken okula pek uğrayamıyor. Kimi derslerle hiç ilgili değil. Bir Fizik sınavı öncesinde, Büyükada'da bir sandalda keyifle kürek çekerken, Fizik öğretmeni Yomtov Garti'yi görüyor kıyıda. Hemen yanaşıyor:

-*Gelin sizi gezdireyim Mösyö*!

diyerek Madam ve Mösyö Garti'yi alıyor sandala, iyice açılıyorlar. Mösyö Garti korkak bir adam, bu biliniyor. Yazılılarda kalem açma ayağına ciddi sürmene bıçakları, kamalar saplanıyor sıralara, ikidebir onlarla şakur şukur kalem açılıyor, semtimize uğramıyor Garti, rahat rahat kopye çekiyoruz. Coşkun adadan epeyce uzaklaştıktan sonra bıçak çekiyor Mösyö Garti'ye:

-Mösyöcüğüm ya bana yarınki sınav sorularını söylersin, ya da seni burda öldürürüm, sınav mınav olmaz!

Korkak ve fakat müthiş zeki olan, Fizik dünyasında kendi adına teoremleri bulunan Garti, bir anlık şaşkınlığı atlattıktan sonra, kocaman gözlerini soldan sağa devirerek:

-Joşkunjuğum, iki konudan birer problem soracağım yarın. Biri optikten, biri elektrikten. İki konu şalışsan yeter!

diyor. Coşkun sınav sorularını öğrenmiş olmanın mutluluğuyla asılıyor küreklere. Garti'leri kıyıya bırakıyor, hızla evine gidiyor, bir açıyor ki daha önce hiç incelemediği Fizik kitabını, kalın kitabın yarısı optik, yarısı elektrik!

Buna rağmen Özarı, okuldan mezun oluyor, Galatasaray futbol klübünde kariyer yapıyor, önemli bir hoca ve futbol otoritesi oluyor. Yani Fizik bilmemesi bunlara engel olmuyor. Ben de yazar ve tiyatrocu olacağıma göre, Kimya bilmememin hoş görülmesi gerekiyor. Galatasaray'ın raconu böyle. Sultan çocukları için kurulmuş bir okul. Padişah:

-Hangi çocuğumun ne yeteneği varsa, o konuda yetiştirile!

buyurmuş.

Karnemden önce İhtiyar Ferit'in mektubu geliyor. Coşkun Özarı'ya gösterilen hoşgörünün bana gösterilmediği gözümleniyor, sınıfta çakmışım. Önce üzülüyorum. Sonra ders çalışmadan geçecek özgür bir yaza kavuştuğumun bilincine eriyorum. Dört dersten ikmale kalsam, ne korkunç olurdu! Hangisini çalışacaktım ben o derslerin ve yaz ne sıkıcı geçerdi.

Vakıflar Bankası müdürünün oğulları İrfan ve Aslan iyi gitar çalıyorlar, üçüncü gitar olarak onlara katılıyorum. Doğum günlerinde, özel toplantılarda çalmaya başlıyoruz. Onların kız kardeşi Süheyla'ya âşık oluyorum durup dururken. Kepçe Halûk geliyor Ünye'ye. O da sınıfta çakmış durumda. Samsun'da Toprak Mahsülleri Ofisi kampında gününü gün ediyormuş. Ünye'de kaldığı iki gün sırasında baterist olarak bizim orkestraya katılıyor. Daha da güçleniyor orkestramız. Halûk bize Samsun turnesi bağlıyor, ses düzeni ayarlıyor, bateri kiralıyor, bir cumartesi akşamı Samsun'da Toprak Mahsülleri Ofisi kampında ilk kez ciddi olarak orkestra biçimindeyiz. Dans müziği yapacağız. O kadar zengin bir repertuarımız yok. Bildiklerimiz bitince, biraz doğaçlama yapıyoruz. Aslan'ın kulağı müthiş, piyasa parçalarını çalmaya başlıyor, İrfan ona akord tutmaya çalışıyor,

ben uyduruktan bas çalıyorum, Kepçe Halûk bateri sololarla milleti azdırıyor. İlk kez gerçek bir bateride çalmanın çocukça sevinciyle kendini aşıyor, hârikalar yaratıyor. İşin en uyumsuz yanı, "menajerimiz" adı altında olaya katılan Dangalak Osman. Amatörüz, para pul aldığımız yok, niye menajerimiz var? Üstelik Osman'ın müzikle ve konuyla hiç ilgisi yok, Samsun gezmesi olarak olaya kendini duhul etmiş durumda, yanımızda dikilmiş sigara içiyor. Finalde orkestra üyelerini tek tek takdim ediyorum, Osman da sahnede bulunduğu ve bütün parçalarda sigara içtiği için, tanıtılıyor:

- Dumanlı sazlarda Osman!

Sınıfta çakmanın huzuruyla, kendimi tamamen yazmaya ve okumaya veriyorum. *"Şirin Ünye-Akkuş Sesi"* diye bir yerel gazete çıkıyor Ünye'de, haftada iki gün. Sahibi Ömer gır gır bir adam, tatlı su sosyalisti, matbaada rakı serbest, bu yüzden herşey yanlış diziliyor. Kimi yazılardan abuk subuk anlamlar çıkabiliyor, kimi zaman Ömer çekip kafayı bir yazı yazıyor, zart mahkemelik oluyor. Onun gazetesinde önce şiir, sonra başmakale ve *"Hüsam'ın Günlüğü"* adı altında imzasız bir günlük yazmaya başlıyorum. Her yazdığım yanlış diziliyor, dizgici Hasan'ı dizmekten men ederek gönüllü dizici olarak matbaada işe el koyuyorum. Kendi yazımı kendim diziyorum. Bütün günüm orada geçiyor. İkinci bir gazete çıkıyor kentte: *"Bizim Ünye"*. Sahibi Yılmaz, onun gazetesine de bir şeyler yazmamı istiyor. Orada da Hüsam'a sert yanıtlar veren Hamzullah imzalı yazılar yazıyorum. Hüsam ile Hamzullah kanlı bıçaklılar, ikisinin de ben olduğumu kimse bilmiyor.

Geceleri Konak sinemasında filmler izliyoruz. Bir akşam Avni Dilligil tiyatrosu geliyor. Boktan bir fransız bulvar oyu-

nunun uygulamasını oynuyor Avni bey, derme çatma bir turne ekibiyle. Kendisi iyi bir oyuncu ama ortada olup biten bir şey yok. Yakalıyamıyor izleyiciyi. İzleyici kendi arasında konuşuyor. Sinirleniyor ve oyunu keserek, oyun nasıl izlenmeli üstüne uzun didaktik söylev çekiyor Dilligil. İzleyici azarlanmaktan ve "siz anlamıyorsunuz" suçlamasından hoşlanmıyor, ıslıklar ve protestolarla son buluyor Dilligil'in Ünye turnesi, 5 Ağustos 1968 gecesi.

Çok ağır bir yazı yazıyorum o gece, Dilligil ve tiyatrosu üstüne. Sabah erkenden gidip, cımbızla tek tek hurufat seçerek, kendim diziyorum yazımı. Eve döndüğümde bir mektupla karşılaşıyorum:

"Hikâyelerinizi, özellikle DALGINDIR HÜSAM KUSURA KALMAYIN adlısını çok beğendim. Yer yer Sait Faik ve Orhan Duru'yu ansıtan anlatımınızla yepyeni bir çeşni getirmişsiniz. Sait Faik'in duygusallığı, Orhan Duru'nun humour'uyla belki hikâyeciliğimize bir yenilik aşısı yaparsınız. Dört beş sayı sonra Yeni Ufuklar'da çıkmasını isterseniz adı geçen hikâyenizi sıraya koyayım. Başka hikâyelerinizi de okumak isterim.

Saygılarımla.

Vedat Günyol"

Niksarlı dedemin uzun ağızlığına bir sigara takıyorum, yakıyorum, pencereden dışarı çıkarıyorum ağızlığın ucunu dedem gibi, Ünye'ye üflüyorum dumanını herkesten gizli, hiç görmediğim, beni görmemiş Derviş Ahmet dedemle ittifak halinde.

20

-Trablusgarp'ı da vermiş padişah!
dedi Hacı Ali, sinirle.

-Sultan Reşat n'eylesin, bahtsız padişah, en boktan zamanda tahta çıktı.
diye söylendi Kamil Ağa, sakalını sıvazlıyarak.

Adımlarını sıklaştırdılar daracık taş yolda, yokuşu tırmanmaya koyuldular. Düğün evinden müzik sesi geliyordu. Niksar'daki en tantanalı düğünle evleniyordu Derviş Ahmet Efendi. Ünye'den Aleks Efendi'nin rum orkestrası getirtilmiş, akşamüstünden beri çalıyordu. Gelin hanım öyle istemişti. İster ister, Niksar'ın en zengin kızı. Sultan Reşat'ın Trablusgarb'ı, Bingazi'yi, Rodos adasını İtalya'ya vererek barış imzalamak zorunda kaldığı günün gecesi, iç avlusunda hamamı, fırını olan, duvarların dibindeki kanallardan sular akan, üç katlı bir konakta yeni bir ailenin temeli atılıyordu.

Hacı Ali'yle Kamil Ağa konağa ulaşır ulaşmaz yemek yenen bölüme geçtiler, bir güzel karınlarını doyurdular.

-Epeydir böyle doğru düzgün düğün olmamıştı Niksar'da, aç geziyorduk vallahi!
diye zeytinyağlı dolmaları ikişer ikişer götürüyordu Kamil Ağa. Hacı Ali'yse Trablusgarp konusunu tamamen unutmuş, su böreği tepsisinin başına bağdaş kurmuştu. Davetli davetsiz, Niksar'da kim varsa gelmişti. Yenilenin, içilenin haddi hesabı yoktu. Ünye'den gelen meşhur rum orkestrası dönüp dönüp *"Niksar'ın Fidanları"* nı söylüyor, solist Pa-

nayot Efendi'nin aksanı herkesi güldürüyor;

-Hopba sina sinanay sina nay nay, sinanay yavrum sinanay nay!

dedikçe, onun "ş" harfini söyleyemeyişinden ötürü çoluk çocuk eğleniyordu. Su böreği tepsisini yarılayan Hacı Ali'yi, Kamil Ağa şakayla karışık uyardı:

-Hacı Ali, Bíngazi de gitmiş, biliyosun di mi?

-Bilmez miyim Kamil Ağa, Rodos adası da gitti. Kederimden kendimi yemeğe verdim.

diye en sahtekâr haliyle bir su böreği daha yuttu Hacı Ali.

Gelin hanım çok mutlu, Derviş Ahmet Efendi biraz suskun ve düşünceli görünüyordu. Mutsuz değildi ve fakat hem kendi gücünü aşan bu tantanalı düğün, hem de ailesinin bu zenginlik karşısında biraz tedirgince kenara çekilmişliği, kardeşlerinin, annesinin avluda boynu bükük oturuşu, bir burukluk katıyordu sevincine. Bir tepsi böreği bitiren Hacı Ali'nin şeker komasına girmesiyle son buldu düğün.

Derviş Ahmet efendinin, konağın üçüncü katındaki sedire bağdaş kurup uzun çubuğunun ucunu pencereden dışarı çıkarıp, sigara tüttürme keyfi pek uzun sürmedi. Balkan savaşı patlak verdi.

-Bu Sultan Reşat da acayip uğurlu geldi bize vallahi!

diye, yaylaya kaçtı, savaşa gitmedi Hacı Ali. Kamil Ağa köyüne çekildi, savaşla hiç ilgilenmedi. Bu konuda çok sıkıştırıldığında:

-Balkanlar türk değil ki canım, biznen ne ilgisi var?

diyerek teslimiyetçi bir tavıra büründü, savaşa gidenleri de enayi olarak nitelendirdi.

Niksar'ın enayilerinden biri olarak Derviş Ahmet anasıyla, karısıyla, kardeşleriyle vedalaşıp cepheye gitti. Karın-

cayı incitmeyen, tavuk kesmeyi beceremeyen bu yufka yürekli adam, kan gövdeyi götüren bir savaşın ortasında buldu kendini. Kimseyi öldürmemeye ve ölmemeye özen gösterdi savaş boyunca, anlamsız buluyordu savaşı. Niçin savaşıldığını hiç kimse birbirine doğru dürüst açıklayamıyordu.

Bir gün bitti savaş. Ondan artık tamamen umut kesildiğinde, upuzun sakalıyla Niksar'a geri geldi, cephede ölümlerden dönen Derviş Ahmet. Konak bomboştu. Karısını sordu.

-Sizlere ömür!

dediler. İnce hastalıktan ölmüştü gencecik eşi. Öyle kalakaldı savaştan gelen adam. Osmanlı Balkanlar'ı kaybederken, o karısını yitirmişti. İki çocuk, bir de anlamsızca görkemli bir miras kalmıştı karısından. Bir süre suskun oturdu konakta, kitaplar okudu. Sonra bir gün, uzun bir otobüs yolculuğu sonunda Niksar'dan Ünye'ye geldi Derviş Ahmet Efendi, denize bakıp öyle kalakaldı.

-Yarabbim, ne kadar güzel bir yer burası!

diye mırıldandı.

-Evlendirelim seni burdan, Ünyeli ol Derviş Ahmet efendi!

dediler. Ünye seferber oldu, Nuriye hanımın kızı Rukiye'yi uygun gördüler ona. Tamam da, Rukiye ne diyor bu işe? Onun fikrini soran yok. Adam dulmuş zaten. İsyan eder genç kız.

-Görmeden evlenmem!

diye tutturur. Ama ailesinin ısrarıyla kabullenir evlenmeyi, gelin gider Niksar'a, yirmi iki yaşında. Kısa zaman sonunda, dağların arasında daral gelir Rukiye'ye. Denizi özler, iot kokusunu özler;

-Ben bu Niksar'da yaşayamayacağım!
der. Çok mülayim adamdır Derviş Ahmet efendi, satar savar Niksar'daki varlığını, Ünye'de deniz kıyısında bir taş ev satın alır Mitridat Efendi'den, orada doğar ilk kızları Müjgân.

21

Birinci etüt. Daha kimsenin morali bozulmamış. Akşam çökmek üzere. Herkeste sırasının gözünü düzeltme çabası. Üstten kapaklı, asma kilitli, sıra gözlerimiz var. Herkes her bi şeyini koyuyor içine, kilitliyor. Yatakhane dolabının kilidi ayrı. Bir anahtarlık alışkanlığı, bir mülkiyet kavramı, benim reçelim, benim pipom, benim dosya kağıdım, benim cetvelim duyguları yeşeriyor hepimizde. Yetiştirici sınıftan başlıyorlar adama öğretmeye, işte bunlar mülkiyet zamirleri, benim, senin, onun, bizim, sizin, onların... Benim sıra gözümün kilidi yok. Var da kilitlemiyorum, bu kilit ve anahtar muhabbetine bozuluyorum. Hiç bir şeyim de kaybolmuyor.

Sıra arkadaşım Şişman Erdal, sırasının gözünün menteşeli kapağını kaldırmış, kapakla göz arasına cetveli dayamış, böylece hem öndekini rahatsız etmiyor, hem sıra gözünün içinde çalışmalarını sürdürebiliyor. Cetvel marifetiyle böyle bir yarı açık konumu olabiliyor sıra kapaklarının. Benim önümde oturan yok, devirmişim kapağı, ne var ne yok koymuşum üstüne. Frenkçe kitaplar, frenkçe defterler, atlaslar, sözlükler, haritametod defterleri, gönyeler, çini mürekkepler, boyalar, fırçalar, şiir kitapları, Turgut Uyar, Edip Cansever, Ece Ayhan, günlüğüm, hepsini koyuyorum menteşeli kapağın üstüne, kapak da ne kapak, bana mısın demiyor, Cansever'in masası gibi.

Taşkafa Ahmet, pilli radyosunun sesini en kısığa ayarlamış, herkes susarsa duyulabilir, yoksa sadece Ahmet du-

yabilir bir durum. O saatlerde müziğe duyarlıyız, sınıfca susulmuş, il radyosu dinleniyor. Johny Holliday söylüyor:

-Mon fils, il faut que tu saches...

Nezih, kareli kâatlara değişik akvaryum balıkları çiziyor. Johny Holliday'le birlikte şarkıyı mırıldanıyor. Birinci etütler genelde bu havada başlar. Önce sıraların gözlerine çeki ve düzen verilecek. Sonra tuvalete gidiyorum, adı altında Grand-Cour'a inilip bir sigara içilecek. Etüt sonuna doğru yeniden sınıfa gelinecek, sıra düzenlemesine son rötuşlar verilecek. Zil çalacak, yemeğe ineceğiz. Hava böyle bir hava. Herkes birbiriyle şakalaşıyor. Minder atmalar, pandikleşmeler, soytarılıklarla neşe içinde başlayan bir birinci etüt. Yarına yazılı yok, demek ki ders yok. Yalnızca yazılılara çalışılıyor. Her gün çalışmak gibi bir hıyarlık dönemi aşılmış. Öğretmen istemediği halde, renkli Asya haritaları yapmanın gereksizliğini anlatamadığımız bir iki arkadaş var, Kavun Gün, Ali Saatçi... Onlar etüt boyu uğraşıp bitiriyorlar haritalarını, tam dağları kahverengileştirdikleri sırada, ustaca hazırlanmış bir kaza sonucu mürekkep deviriyoruz haritalarına, ya da alıp ellerinden cart diye yırtıyoruz. Gereksiz skolastik şeyleri sevmiyoruz. Mehmet Perşembe'ye de her yıl iftihara geçmenin gereksizliğini anlattık. Aşırı çalışmaya paydos.

Soyut dergisine gönderdiğim yazılara çok güzel bir yanıt geldi. Ben Şişman Erdal'a yüksek sesle Dr.Halil İbrahim Bahar'dan gelen mektubu okuyorum:

"Genç arkadaşım Şensoy, sizi kutlamak isterim. İlk etkiniz çok olumlu. Yazarak varolmayı tam seçmişseniz bunda dayatmanız gerekiyor. Çünkü yenilmez güçlükler var bu yolda. Öyküleriniz hemen basılacak nitelikte. Şiirleriniz de ilginç. Ama başlangıç için ancak bağışlanacak yetersiz-

likleri var. Kendinize özgü bir söyleşiye varabilirseniz ünlü bir yazar olabileceksiniz. Bundan sonra Soyut'ta görüneceksiniz. Şu anda şiirinizi mi, öykünüzü mü koyacağıma karar vermiş değilim. Bir koşulum var, bütün yazdıklarınızı (şiir, öykü, deneme, inceleme, eleştirme) bana göndereceksiniz. Başarı dileklerimle."

-Seninle aynı sırada oturduğum için gurur duyuyorum! Nobel ödülü aldığında, sıra arkadaşımdı, Türkçe kompozisyonlarına ben yardım ederdim, diyeceğim.
diye dalga geçiyor benimle Şişman Erdal. Hıyarın bütün türkçe kompozisyonlarını ben yazıyorum, o on alıyor, ben dokuz alıyorum.

-Hassiktir Erdal!
diyerek kendim yeniden okumaya koyuluyorum mektubu.

Etüt ağbisi, biraz daha yavaş olmamızı rica ediyor. Efendi çocuk. Höt möt yok. Kendisi hukuk öğrencisi, benim de çalışmam gerek, diyor. Kalın kalın kitapları var. Okuyor, kimi yerlerin altını çiziyor. Kimi zaman;

-Arkadaşlar lütfen biraz susalım, sınavım var, çalışmam gerek!
diye duygulandırıyor bizi, susuyoruz. Sessiz sedasız sürdürüyoruz sıra gözlerimizi düzenleme işini.

Yemekten sonraki ikinci etüt bir türlü başlıyamıyor. Yemek üstüne sigara muhabbeti, uzuyor da uzuyor Grand-Cour'da. Hele hava iyiyse, gök yıldızlıysa, ikinci etüt diye bir şey yok. Grand-Cour'da öldürülüyor zaman. Hava koşulları elvermediği zaman, ikinci etütte, öğretmen taklitleri başlıyor. Bu taklitler kimi zaman yatakhanede de sürüyor.

Sabahın köründeki etüt için zaten kalkmıyoruz, yatakhaneden direk kahvaltıya iniyoruz. Uygar ve çağdaş bir müfredat programı yapmışız kendimize. İl radyosunda

Johny Holliday bitti, Antoine başladı:

-Hier mamam m'a dit Antoine fais toi oouper les ch'veux...

Tam, frenkçe kitapları soldan sağa, defterleri sağdan sola alma işleminin en başındaydım ki, sınıfın camına anahtarla vuruldu. Taşkafa Ahmet, radyoyu kapattı. Hepimiz cama baktık, müdür! Cam tık tık da tık tık. Ne var? Kim? Ben mi? Beni gösteriyor. Gel bakiim buraya, durumu. Allahallah, bugün hiç bir vukuatım da yok, niye çağırabilir beni? Kalkıp gidiyorum. Ayağa kalkmamla birlikte, etüt ağbisi kamu hukukundan kafasını kaldırarak, varlığını hatırlatıyor:

-Nereye?

-Müdür müdür, bak camda tık tık yapıyor. Beni özlemiş, bir şey görüşecekmiş.

Müdürü gören etüt ağbisi, zart diye askerce dikiliyor. Onun için müdür çok önemli. Çeviriyorum koca kapının pirinç tokmağını, buyrun efendim, durumu.

-Ben size saçlarınızı kestirin demedim mi efeem?

-Dediniz efeem. Biz de gördüğünüz gibi kestirdik.

-Efeem, bu kesilmiş hali mi? Gidip doğru dürüst kestirin şu saçlarınızı. Okulumuzun berberi mevcut.

Müdürün kel kafasına bakıyorum. İkibuçuk tel saçı var. Özenle taramış. Yanıt vermeden giriyorum sınıfa. Oturuyorum yerime. Kafam çok fena bozuluyor. Bugün, harçlığımdan özverilerde bulunarak Vili'de tıraş olmuşum, müdür o pahalı tıraşı beğenmiyor. Bu kesilmiş hali miymiş? Birden ayağa kalkıp, kapıya yöneliyorum. Etüt ağbisi gene tebelleş oluyor:

-Nereye?

-Berbere gidiyorum ağbi, müdür modeli saç kestiricem.

-Şimdi etütte olmaz.
diyor etüt ağbisi. Daha yeni geldi. Hiç bir şeyi bilmiyor. Sınıf onu yatıştırıyor:

-Gidilir ağbi, berbere gidilir etütte!

-Berber sadece birinci etüt açıktır.

-Etütten başka ne zaman gidebiliriz ki?

-İyi, peki git!
diyor etüt ağbisi, boynunu büküp Kamu Hukuku'na veriyor kendini.

Hışımla çıkıyorum sınıfın kapısından. Merdivenleri iniyorum. İşte Kürt Selim yerinde. Giriyorum berberden içeri. Bu kesilmiş hali miymiş! Ben sana göstericem şimdi kafamın yalın halini, lan müdür. Oturuyorum berber koltuğuna.

-Merhaba Selim, sabunla.
Kürt Selim, okulun berberi. Bütün altın dişleriyle sırıtarak ve boynuma beyaz bezi dolayarak:

-Sakal mı?
diyor.

-Hayır saçı sabunla. Usturaya vurdurmak istiyorum kafayı.

-Çirkin olur.

-Tamam işte, onun için yaptırıyoruz.

-Anlamadım.

-Kes ulan Selim, sana ne, saç benim değil mi ?
Kürt Selim mırın kırın ediyor, çekiniyor. Ona Turgut Uyar okuyorum:

-*"Söyle ben saçlarımı kestirsem ne olur*
Bir başkaldırma ancak saçlarından tutulur."

Kel kafamla sınıfa girdiğimde, kısa bir sessizlik oldu. Sonra kahkahalar. Kel bir kafa her zaman gülünç.

-Çok iyi ya!

dedi Nezih. Taşkafa Ahmet, yerinden kalktı, geldi elimi sıktı, iki yanağımdan öperek kutladı.

-Helal olsun!

diyenler oldu.

Yemekhanede özel tezahürat gördüm. Alkışlandım. Yemekten sonra Grand-Cour'da havam acayipti.

İkinci etüt başında, Taşkafa Ahmet kafayı aynen kazıtmış olarak girdi sınıfa.

Ertesi sabah kahvaltıda altı keldik.

-Hayrola?

diyen öğretmenlerin kahvecisi Abidin'e:

-Askere gidiyorum da!

dedim. Aynı günün akşamı kellik başka sınıflara da sıçradı. Okulda onbeş kel olduk. Giderek çoğalıyoruz. Kafayı usturaya vurduran vurdurana.

-Yok ben vurdurmam!

diyenden, gece uykusunda saçın önünü makasla alıyorlar, ertesi gün seve seve kestiriyor. İş zıvanasından çıktı, okul giderek kelleşiyor. Kel müdür beni çağırttı:

-Evladım, çocuğum, efeem... Vur dedikse, öldür demedik ki... Biz sizin çirkin olmanızı istemeyiz... Bir Galatasaraylı...

-Ben Samsunsporluyum efeem!

diyerek çıkıyorum çift kapılı, osmanlı müdür odasından.

O çarşamba günü, Yeni Melek Sineması'nda oynayan, amerikalı dazlak oyuncu Yul Bryner'ın filmine, yirmiyedi kel, ön bahçede toplanarak birlikte gidiyoruz. Topluca filmi izleyip, topluca okula geri geliyoruz. Kantine hep beraber gidiyoruz. İşemeler bile toplu halde. Topluca dolaşmamız idari makamlarca hiç hoş karşılanmıyor. Kürt Selim'e emir verilerek, kel tıraş yasaklanıyor. Kendisine Galatasaray ru-

huyla bağdaşan bir anaörnek veriliyor: Ense kelek, kulak çevresi aşırı açık, önde cim bom bom perçemi.

Biz yatakhanede elektrikli tıraş makinesiyle, saç sakal bir arada tıraş olarak kelliğimizi koruyoruz. Kırık paslı yatakhane aynalarında yüzüme bakıyorum. Gözlerimin herşeyi çakmış bir hali var. Bilmiyorlar ki enayiler, çok daha gür fışkıracak saçlarım, sıyrılıp gideceğim bu osmanlı tezgâhının içinden, başımdaki balyozlar şaşıp kalacak buna.

Saçlarımı çok söylediler, kestim kökünden. Yusyuvarlak bir başla dikildim karşılarına, ürktüler. Saçlarımı çok söylemişlerdi. Bilmem biliyorlar mı, uzayacak saçlarım ve çok ürkecekler.

22

Onuncu sınıfta ikinci yılım, artık daimî yatılıyım, hafta sonları da okulda kalıyorum, bir tür cezalandırılıyorum ailem tarafından. Bu bir ceza olmuyor, daha özgürüm. Cumartesi, pazar nereye istersem gidiyorum, canım ne isterse onu yapıyorum. Sınıf arkadaşım Cem'in dayısı Ekrem Dümer, İstanbul Tiyatrosu'nda oynuyor. Bize davetiye veriyor, bütün Surûri'lerin bir arada oynadığı, Toto Karaca'lı bu tiyatronun tiryakisi oluyoruz. Başka tiyatrolara da gidiyorum. Ses Tiyatrosu'nda Kenter'ler, Dormen Tiyatrosu, Dostlar Tiyatrosu, Küçük Sahne'de Ulvi Uraz, Sıraselviler'de Devekuşu Kabare uğrak yerlerim. Tiyatronun büyüsüne kaptırmışım kendimi, aşk ile izliyorum bütün oyunları.

Matematik, Tarih, Coğrafya, Fizik, Kimya, Felsefe, her yiğidin kârı değil bunca kitap. Ayrıca ben o denli yiğit değilim. Niye ezberliyoruz tüm bunları? Onlar benden önce yaşadıkları için beni bilmiyorlar, ben onları ezberliyorum.

Genelde derslerle ilgili değilim. Bilmediğim yazarlar keşfediyorum lisenin kütüphanesinde. Her gün bir kitap götürüp başka bir kitap alıyorum.

-Oğlum, okumadan mı getiriyorsun? Daha dün almışsın sen bu kitabı!
diye çıkışıyor kütüphane sorumlusu Celal bey.

-Okudum efendim. İsterseniz anlatayım.
diyorum. Albert Camus'nün kitabını teslim edip, Max Jacob'u alıyorum. Geceleri yatakhane tuvaletindeki pencere içinde, derslerde ders kitabının arasında, tenefüslerde hep

kitap okuyorum, hiç biri ders kitabı değil.

Sinüzit ağrıları giriyor hayatıma, ilaçlarla doluyor dolabım, hiç birinin yararı yok. Buğuseptil kokuyor sıramın gözü. Çıldırtıyor beni sinüzit ağrıları. Üç kez hastaneye gidiyorum, kıkırdak delinerek iltihap akıtılıyor, sonra gene doluyor sinüslerim, gene korkunç baş ağrıları başlıyor. İlk intihar düşünceleri filizleniyor bulaşık teli kafamın içinde. Kendimi çok fazla sevdiğimi hemen kavrayarak uzaklaşıyorum bu düşünceden. Herşey yaşanılacak. Gibisiz bir sıkıntı işte. Akşam mıdır, nedir?

"Denizde biri var. Bu hiç kimseyi ilgilendirmiyor. Ordan geçen kapkara gemi durmuyor. İlerlemek zorundadır. Geçip gidiyor. Diyelim ki insanlar ortada yok, peki tanrı nerede?" diye soruyor Victor Hugo. Yanıtını vermiyor. Benim içime bu aykırı yargıları sen koydun Mekteb-i Sultanî. Bütün kitaplarını savuruyorum işte senin kalın duvarlarına. Koridorların çok karanlık ey okul ve Beyoğlu ormanında atla dolaşmıyor Sultan 2.Beyazıt Han. Bunları düşünebilmeyi bana sen öğrettin.

Nami, Hayvan Engin, Hayvan Burak ve Mahmut *"Godot'yu Beklerken"*i oynuyorlar. Nami bir olay. Godot benim için bambaşka bir olay. Bu Mekteb-i Sultanî'nin ortasına oturmuş Godot'yu bekliyorum işte. Yok Bioloji'den dokuz alırsam kurtarırmışım da, Cebir'den elli alsam faydası yokmuş, on üzerinden elli alındığı görülmüş iş değilmişmiş... Biyoloji'den dokuz almanın insana hayatta hiç bir yararı olmadığı ve aslolan bu lise tezgâhının bir an önce atlatılması gibi şeyleri ben *"Godot'yu Beklerken"* oyununu izlediğim gece yatakhane kenefinde sigara içerken düşündüm. Kenefin kırık camından içeri ayışığı sızıyor, gökte yıldızlar çok fena gözediyorlar. Bir ağırlık ki taşınmaz başım, gittim

yattım. Yatakhanenin mavi ışığı haltetmiş, yıldızlar yatağıma doluşuyorlar. Mavi lamba örümcek gibi sarkıyor yüksek tavandan.

Birinci sömestr bitmek üzere, karneler alınacak. Bir çoğumuzun onuncu sınıfta ikinci kez çakacağı netlik kazanacak. Ben sekiz kırık bekliyorum. Bu benim beklentim, daha fazla da olabilir. Bütün bunların ikinci sömestrde telâfisi çok zor. İlk dönem 2 aldığım dersten ikinci dönem 7 alamam ki. Zaten 7 öyle kolay kolay verilen bir not değil.

İkinci kez mi çakacağım onuncu sınıfta? Bu bir felaket olur. Buna, belge almak deniliyor. Ne belgesi veriyorlarsa? Belge sahibi her nedense bir yıl okuldan uzaklaştırılıyor, o yıl boş gezip, gelecek yıl yeniden okuyor onuncu sınıfı. Toplamı dört yıl olan lisenin bir tek sınıfını dört yıl okumak çok saçma geliyor hepimize. Şanssız bir tip sekiz yıl da okuyabilir aynı sınıfta. Sistemde bir enayilik var.

Kilitsiz tahta dolabımı açtım, bir sigara çıkardım, yaktım ve başımı yastığa koyup üfledim dumanı yüksek tavana.

-N'apıyorsun, dedi Nezih, muavinler dolaşıyor.

-Sigara içiyorum arkadaş.

-Geldiler galiba sana?

-Evet geldiler. Benim Godot'larım geldiler. Çok yakında bu okuldan ayrılıyorum.

-Versene bir sigara, dedi Nezih, zaten ne zamandır ayrılmayı düşünüyorum.

23

Galatasaray Lisesi Müdürlüğüne,

Pazartesi günkü tarih dersinde, her zamanki gibi gürültü yapıldığında, çünkü sayın öğretmenimiz Kaz Cemal beyin dersleri yıllardır gürültülü ve bol gollü geçmektedir, öğretmenimiz kendisinden beklemeyen ve o güzel ağzına hiç yakışmayan bir biçimde sınıfımıza küfretmiş, ders anlatmayı kesmiş, tam kafayı dinleyeceğimiz bir sırada da, onu bunu sözlüye çekmeye başlamış, dersin sonlarına doğru gergin bir ortam yaratmıştır. Ders sonunda, perşembe günü, henüz okumamış bulunduğumuz üç konudan yazılı sınav yapacağını belirtmiş, sınıf defterineyse, ürkek el yazısıyla "ders anlatıldı" yazmış, kaz adımlarıyla sınıftan çıkıp gitmiştir.

Salı ve Çarşamba günleri kendisine gerek koridorlarda, gerek Recaizâde Ekrem'in büstü önünde, Tevfik Fikret ve Atatürk resimleri dibinde sık sık, okumadığımız konulardan yazılı yapılamayacağı anlatılmışsa da, kendisi tüm kazlığıyla anlamayı reddetmiştir.

Perşembe günü, cenazemize gelir gibi, siyah takım elbise giyen öğretmenimiz sayın Kaz Cemal bey, hepimize çok ecnebi gelen soruları, eski türkçe soru kağıdından okuduktan sonra, gözlüğü, kağıdı iç cebe indirmiş ve:

-İsteyen boş kağıt verebilir.

demiştir. Bizim sınıfa böyle bir şey söylemek yanlış tabii. Yirmi kişi kadar bir kalabalık, boş sınav kağıtlarını derhal sayın Kaz Cemal beye tevdii etmişler ve neşe içinde

Grand-Cour'a sigara içmeye gitmişlerdi. Geri kalanlar işaretleştiler. Tamam, herkes boş kağıt verecek. Ancak bir gece önce izinli çıkarak evde sabaha dek kopye hazırlamış olan materyalist arkadaşımız Kefere Doğan, boş kağıt vermeyi reddederek;

-Ben o kadar hazırlandım oğlum!

demiş. Sınıf karışmış, Kefere Doğan'ın kopyeleri elinden alınarak Cemal'e, pardon Kaz Cemal beye gösterilmiş, öğretmenimiz zavallı bir gladiyatör gibi:

-Çeksin. Kopye çekebilir. Bırakın arkadaşınızı!

gibi zırvalamalarda bulunmuş, Kefere Doğan sınıfta bırakılarak, boş ak kağıtlarımızı öğretmenimize saygıyla vererek ve Kefere Doğan'ın kopyeleri elimizde bulundurulmak kaydıyla Grand-Cour'a inilmiştir.

Biz Grand-Cour'da gereken nikotinimizi almaktayken, kopyelerden kotarabildiğini şişirip toparlayan Kefere Doğan yazılıdan altı almış, bütün sınıfa birer sıfır kazandırılmıştır.

"Batıya açılan lumboz" sloganıyla ün yapmış müessesenizde bu gibi organizasyon bozuklukları derhal giderilmediği takdirde, başka bir muadil müessesenin çatısı altına taşınmayı düşünmekteyiz. Maksat lise tüketmekse, her köşede lise var.

En polyester ve sarı kırmızı saygılarımızla.

1692 Ferhan Şensoy
1495 Zahit İren
1201 Ahmet Şensılay
1683 Halûk Koskosoğlu
70 Beytur Borovalı
1694 Nezih Tekinel

826 Mesut Gül
921 Ülkü Pastutmaz
1643 Ahmet Başar
1632 Oğuz Atilla
911 Ümit Köroğlu
931 Sinan Orallı
619 İbrahim Çakıroğlu
1171 Mehmet Perşembe
1530 Haydar İçöz
140 Mehmet Kısmet
1698 Gün Ermumcu
699 Naci Kınran
206 Erdal Ünver
126 Ömer Özdemir
441 Selim Yüksel

24

Önce Nezih, Sarıyer Lisesi'ne nakil yaptırıyor. Taşkafa Ahmet, Kepçe Halûk, Bacanak Mesut ve ben tasdiknamelerimizi alıyoruz. İkinci sömestri başka bir lisede okuyarak lise üçe geçmeyi planlıyoruz. Üstelik öbür liseler üç yıl, yalnız Galatasaray dört yıl. Böylece bir yıl daha kazanarak, Galatasaray'daki arkadaşlarımız lise dörde geçerken biz liseyi tüketip üniversiteye zıplayacağız. Lise dediğin bir an önce bitirilmesi gereken bir azap. Halûk Samsun Lisesi'ne, ben Çarşamba'ya gidiyorum. Zaten Çarşamba'yı delicesine özlemişim. Savulun kavak ağaçları ben geliyorum.

Çamurla cebelleşen kağnı tekerlerinin kemanımsı sesleri çok uzaktan gelirler, köyü, bir de sabahı getirirler. Çakallar ulur, ince bir minare kavakları aşar, hemen kavakların dibinden ırmak başlar. Yeşilırmak yorgun akar bizim bahçenin dibinden, nice dağlar aşmıştır, gürül gürül akmıştır, bizim oralarda artık düze inmiştir, salınarak denize nazlı bir kavuşmadır Çarşamba'nın ortasından geçişi. Irmağın çamurlu suları Karadeniz'de yıkanmaya giderler.

Doğduğum evde dedemin resminin karşısına oturdum, şarap içiyorum. Meze taşıyor bana Cemile ablam, babama, amcama taşıdığı gibi. Bir kavağın içinden bin parça gülümsüyor güneş, bir kavağın ardında ölüp gidiyor. Claude Monet görse, yıldırım hızıyla resmedecek batıp giden günü, gün ışığının bu çok hızlı ölüşünü. Irmağın sesine takıldım kaldım. Birden karardı ortalık. Zifir karanlık olur Çarşamba'nın gecesi. Işığı yaktım. Yıllar önce bir pazartesi gece-

si doğduğum evde, başka bir pazartesi gecesi yapayalnızım. Bahçede kuşlar ötüşüyorlar. Bahçe eskiden sanki daha büyüktü... Değildi elbet, bahçe aynı bahçe, eskiden bahçedeki ben çok küçüktüm...

Çarşamba'nın ortasından gürül gürül akıyorken ırmak, elma ağaçları sarkabildiklerince sarkıyorlarmış balkonuna küçük beyin doğduğu evin. Küçük bey üç tekerli bisikletiyle mahallenin çamuruna şiir yazarmış. Evin büyük bahçesinde, tavuklar, hindiler, horozlar, koyunlar sıkıntıdan patlarken küçük bey öğlen uykularına yatarmış. Uykudan kalkar, balkondan bakar, ırmağa "çimmiği siğden dölleğ" çok sinirlenirmiş küçük bey. Çünkü onlar gibi yalınayak başı kabak, çimmeye seğirtemezmiş ırmağa. Salmazlarmış küçük beyi. Boğulurmuş bizimki. Sokaktaki pis, sümük bıyıklı çocuklar, gün boyu yüzerlermiş ırmakta, onlara hiç bi şeycik olmazmış. İtmiş onlar. Hem onlara bi şey olsa da n'olucak? Irmağın Karadeniz'le yüz göz olduğu bir yerde bir dölün ölüsünü bulurlar, sonra cenazesi kalkar, evin önünden geçer, tabutu küçük, ardından gideni in cin olur, bu gibi *"çimmiği siğden"* sümük bıyıklı döllerin.

Varsayalım, hani ağzımdan yel alsın, manitu yazdıysa bozsun, küçük beye bir şey olur gibi olsa, itfaiyeciler bile koşarak gelirmiş. İtfaiyecilerin küçük beye düşkünlüğünün nedeni, küçük beyin babası Çarşamba'nın Belediye Başkanı. İtfaiyeciler küçük beyi sevmek zorunda.

Küçük bey 23 Nisan'larda, üç tekerli bisikletiyle İnönü İlkokulu'nun flamasının önünde gider. Zaten küçük bey İsmet İnönü'yle tanışmaktadır. İsmet Paşa Samsun'a geldiğinde, annesi, babası İsmet Paşa ve Mevhibe İnönü'yle birlikte yemek yemişler, bu durum, küçük bey İsmet Paşa'nın kucağında olmak kaydıyla o yemek masasında si-

yah beyaz bir fotoğrafla tesbit edilmiştir. Küçük beyin beyaz takım elbisesi her zaman ütülüdür. Sıkıysa ütüsüz olsun, küçük bey sinirlenir, ağlamaya başlar, basar yaygarayı ev ayağa kalkar. Ağlamanın çocukların en büyük silahı olduğunu çok erken yaşta çakmıştır. Kim ne yaptı şimdi küçük beye? Niye ağlatıyorsunuz çocuğu? Dandini küçük bey dandini... Bir de korkarsa ağlar küçük bey. Geceleri karanlık, yüksek tavanlı bir odada, dolunayla işbirliği yapan hain örümcek ve ağından çektiklerini ondan başkası bilmez. Gözleri kocaman olur, kirpik seğirtmeden sabaha kadar beklermiş hain örümceğin inmesini. Ha indi, ha inecek, sıkıysa uyu. Örümcek bu, işini bilir, tam dört yıl inmemiş. Ne zaman ki küçük beyin boyu büyümüş, pencereden bakabilmeye başlamış, bir yumrukta ezmiş örümceğin yuvarlak kafasını. Bir kan fışkırmış, bir kan fışkırmış o nokta örümcekten, küçük beyimiz şaşayazmış. Bu sırada heyecandan kırılan pencere camları da batmasın mı küçük beyin eline. Başlamış mı küçük beyin pembe kanı karışmaya örümceğin pis kanına. Haber Uzunçarşı'da hemen duyulmuş. Tavlalar, pişpirikler durmuş kahvelerde. Uzunçarşı, akın akın akmaya başlamış Reis'in evine. Bir tek, komünist yani kötü adam olduğu bilinen Kıvırcık Turan kımıldamamış yerinden. Bir de durumun ciddiyetini kavrayamayan sümük bıyıklı Irmakaşşası dölleri. Ev dolmuş taşmış, itişenler, kakışanlar, öyle ya, önde olmak makbul, ön bahçeye bile girememişsin, geldiğin neye yarar? Hizmetçiler bile görmez geldiğini. Madem ki geldin, görülsün. Bir gelmenin kırk yıl hatırı vardır. Efenim, zabıt kâtibi Memduh, küçük beyin eline cam battığında, koşa koşa herkesten önde geldiydi, ya da tendürdiyotu Recai bulmuştu, gibi şeyler çok önemlidir hayatta.

Haber sarı badanalı Belediye binasına ulaştığında Reis, Encümen toplantısındaymış. Haberi aldığında;

-Ya! Öyle mi?

demiş ve bir sigara yakarak kaldığı yerden sürdürmüş, Yeşilırmak üstüne baraj projesinin, Emirhan suyunu şişelemenin ve CHP'nin düzenlediği at yarışlarının önemini anlatmayı. Odacı Salih düşmüş tabii işin derdine. Çünkü biliyor Salih, Reis kimi zaman duymaz;

-Ha ha, evet!

der, kaldığı yerden sürdürür sözünü, sonra da;

-Falan falan olmuş, bana neden söylenmedi?

diye haşlardı bütün belediyeyi, bütün gün yanına yanaşılmazdı.

-Git bi da sööle la, git bi da sööle, duymamıştır.

demiş, Odacı yardımcısı Mehmet.

-Elli defa söylenmez, söyledik. Ya öyle mi, dedi.

-Annamamıştır la annamamıştır, galk bi da sööle.

-Elli defa söylenmez, kızar.

-Belki duymamıştır. U zaman da çok gızar. Ben garışmam.

Mehmet'in ısrarı üzerine Odacı Salih, yeniden tıklatmış Encümen odasının kapısını ve başını içeri uzatmış. Masanın çevresindeki başlar birden Salih'e dönmüş. Bir Salih için bu ne boktan durumdur, anlatılamaz. Salih başını öne eğip, büyük sessizlikte gacır gucur eden döşemeye sinirlenerek ve masaya doğru dürüst gitmektense, hafif bir yay çizerek Reis'in arkasından yanaşmayı uygun bularak, düşecek gibi olarak, kan ter içinde kalarak, özcesi sendeleyerek Reis'in iyi işiten kulağına yanaşmış:

-Küçük beyin parmağını .... şey olmuş...

-Anladık efendim, anladık. Oğlanın parmağına cam bat-

mış diye elli kere Encümen rahatsız edilmez. Allahallah! Çık'şarı çık'şarı çık'şarı çık'şarı...

Bu çık'şarı'lar, Salih'in odayı terketmesine kadar sürmüş. Salih koşarak çıkmış Encümen odasından, kapıyı usulca kapamış ve gidip odacı yardımcısı Mehmet'e bir tokat atmış.

Mehmet neden tokat yediğini bildiği için şaşırmamış:

-Duymuş mumuş?

-Duymuşmuş. Bağa yannış yunnuş işler yaptırığn, Reis'nen aramı açcan, gotgafa!

Reis'le Salih'in arası kolay kolay açılmazmış aslında. Salih Reis'i çok severmiş. Reis de severmiş Salih'i, ancak Reis'in Salih'e olan sevgisi, karısına ve çocuklarına karşı olan aşkı gibi kırk kasada kilitli, kırk urganla düğümlü ve de gün ışığı özlemiyle yaşamaktaymış Reis'in en içinde.

Reis'in arkadaşları, Gözlüklü Mustafa, Doktor Tevfik, Dişçi Mustafa, Hüseyin Eken, Koca Mehmet, Mustafa Dilbaz, kimi akşamlar evin upuzun balkonunda kurulan beyaz örtülü sofrada otururlar, kristal bardaklarda rakı içerlermiş. Genellikle Reis konuşurmuş, arasıra biri söze girse bile, hemen sözü geri alır, içki masasında meddah kesilirmiş, evde hiç konuşmayan adam. Küçük beyi balkona bakan odasında uyku tutmaz, babasının bu neşeli halini hiç görmemiş olan çocuk, sekiz göz ahşap pencerenin dibine çökermiş daha iyi duymak için, şu gül gül bitirilemeyen "Kaymakam Dayı" hikâyesini...

Yeniden şarap koyuyorum bardağıma, kadeh kaldırıyorum Osman dedemin resmine. Birden ceryan kesiliyor. Eskiden de kesilirdi. Bir koşuşturma, hizmetçiler kocaman karpuz gaz lambalarını yakarlar, söz kaldığı yerden sürerdi. Bir pazartesi karanlığı beni ürkütmez. Irmağın sesi bü-

yüyor, başım önüme düşüyor. Önüme düşen başımı elimle kaldırıp arkaya itiyorum. Arkaya düşüyor başım. Sağa sola silkeliyorum başımı, bir şey dökülmüyor. Ben akıllı uslu bir çocukken, babam deliydi. Sonra çağlar değişti, babam uslandı ve fakat oğlu ben ruhen serseriydi. Bana çok kızdığı bir gün:

-Delinin oğlu deli olur!

diye söylenmişti. Kavakların arasından ay beliriyor, artık ceryan gelmese de olur. Ay ışığıyla aydınlanıyor dedemin resmi. Gayet aklı başında bir adam hali var Osman dedemde. Biz kime çektik acaba? Babamın dedesi Yusuf dedemin, onun babası Osman Ağa'nın ve çok eski bilmediğim dedelerimin onuruna kaldırıyorum kadehimi. Büyük çalar saat ve ben sabaha gidiyoruz ağır aksak. Saat kimi zaman aceleci, kimi zaman ben saati solluyorum, önde giden durup bekliyor öbürünü. Kutu kutu içinde, kutu kutu içinde, en içinde hüzün. Bu kavakları ben doğduğumda diktirmiş babam, yaşıtız. Kavakların boyu benden çok uzun, kavakların hışırdaması yepyeni bir hüzün. Her nedense, durup dururken bok gibi hüzün çöker insana bu Çarşamba'da. Kavaklar ırmaktan su içiyorlar, büyüyorlar, su içmenin kitabı yok. Ben akran eşek kadar kavaklar, liseye gitmiyorlar.

Kavaklar çok küçücük fideyken, küçük bey gününü daha çok babaannesi Mevhibe hanımın odasında oynayarak geçiriyormuş. Renkli boya kalemlerini döşemedeki budak deliğinden bir bir bodruma atıyor ve gülerek:

-Gımıcıçını da attım, mamiçini de attım, beyazını da atttım, yeçilini de attım..

diyormuş.

-Oğlum niğ atiğin galemleğ evin altına?

Hiç işte, niyesi olur mu, küçük beyin canı öyle istemiş. Küçük bey doğduğunda kalem tutmuşmuş, sanılıyor ki kâtip olacak, nasıl Müzeyyen'in oğlu doğunca fare tutup büyüyünce kedi olmuşsa... Bu yüzden küçük beye her gün kalemler alınıyormuş, büyüyünce mimar olsun, mühendis olsun diye. Sanki kalemle hesaptan başka bir iş yapılmıyor!

Babaannemin odasında çok kafa şişirdiğim zamanlar;

-Alın götürün bunu, başıma ağrı girdi!

diyor, Mevhibe hanım, Cemile alıp beni mutfağa götürüyor. Ağlıyorum. Cemile usanıyor benden, Vedia'ya devrediyor. Vedia'yı bezdiriyorum, Şerife'ye devrediyorlar. Şerife'nin odası muşmula ağacının dibindeki karanlık oda. Şerife beni karanlık odasına götürüyor. Yere oturuyoruz Şerife'yle.

-Çişim var Şeeebe!

Şerife ayaklanıyor, koşup lazımlığı getiriyor. Ben küçük beyim ya, tuvalete gitmiyorum, tuvalet bana geliyor. Şar işiyorum çinkonun içine. İşerken çıkan sesi çok seviyorum, sırıtıyorum Şerife'ye .

-Davun çıkasıca!

diyor Şerife, gülerek. Seni gidi yaramaz, anlamında kullanılan bir söz bu. Lazımlığı dökmeye gidiyor, elinde bir ıslak bezle geliyor. Oram ıslak bezle silinecek. Şerife bir güzel siliyor oramı. Siyah kadife gözleriyle orama bakıyor. Ben de bakıyorum. Islak bezi bir yana bırakıp terli, sıcak avucuna alıyor oramı, sıkıyor. Şerife'nin eli benim oramın hoşuna gidiyor. Beni kucağına oturtup oramla oynuyor. Küçük şeyim Şerife'nin avucunda büyür gibi oluyor, dikleşiyor, şaşıyorum bu işe. Çişim yok, şimdi işedim, peki niye sertleşiyor bu meret? Oramın büyümesi hoşuma gidiyor. Şerife'nin de çok hoşuna gidiyor, siyah kadife gözlerinde

görüyorum bunu, elimi tutuyor, kendi donunun içine sokuyor. Şerife'nin çükü yok, orasında saç var. Meraklanıyorum, donunu sıyırıp orasına bakıyorum. Saç var orada, benim oramda saç falan yok. Aslında Şerife'nin orası da yok, dudak gibi bir şey, dokunuyorum, nemli, ıslak gibi. Orasına ellemek hoşuma gidiyor. O da memnun, daha bir sıkıyor terli avucunda benim oramı. Oynarken parmağım Şerife'nin orasına giriyor, öyle bir delik var orada. Kızın yanakları kıpkırmızı oluyor, inler gibi bir ses çıkarıyor, gözleri kayıyor:

-Yapma!

diyor. Çocuğum, bir şeyi yapmamam söylendiğinde hemen yapıyorum. Parmağımı çıkarıp başka parmağımı sokuyorum. Yapmama engel olmuyor. Benim oramı okşuyor. Oram umduğu kadar büyümüyor. Şerife'de bir hüsran, atıyor beni kucağından, sokağa bakıyor. Gelip geçen adamlara bakıyor, eli orasında. Ben gene ondan oynayalım istiyorum.

-Ayıp!

diyor. Ne ayıp? Nesi ayıp? Madem ayıp niye bir saattir yapıyoruz? Hiç bir şey anlamıyorum. Bir daha hiç böyle bir şey oynamıyoruz Şerife'yle. Bu olayı hiç kimseye anlatmıyorum. Şerife'yle benim özel hayatım kimseyi ilgilendirmez.

Kocaman kadın olmuştur Şerife. Şimdi kimbilir nerededir? Şerife'nin şerefine içiyorum son kadehi. Irmağın ötesindeki elektrik santıralının motoru birden çalışmaya başlıyor. Giderildi demek ki arıza. Karşı geçenin ışıkları yanıyor, sonra beri geçe aydınlanıyor. Karşı geçede on, oniki el silah atılıyor, ceryan gelişinin kutlanması olarak.

Önce elma ağaçlarının yapraklarında duyulur yağmu-

run pıtırtısı, gene öyle oldu, sonra öbür ağaçlarda da şakırdadı yağmur. Peynirler de bozulmuş. Nerde o çocukluğumun çerkes peynirleri? Çerkeslik mi kaldı? Bârik bey de ölmüş. Trenle gidilirdi Bârik beyin köyüne. Çarşamba'dan Samsun trenine binilecek, çok az gidilip birinci istasyonda inilecek, Bârik beyin yanaşmaları atlarla beklerler orda. Geleceğimiz bilinmektedir. Binersin atlara, toz dumana karışır. Senin derdin attan düşmemek, attan korktuğunu ata belli etmemek. Ağaç dalları tırmalar yüzünü. Olsun, yeter ki at ürkmesin. İnsanoğluyum, korkmayı bilirim çocukluğumdan. Peyniri atıyorum ağzıma. Gerçekten eskiden böyle değildi bu çerkes peynirleri. Son kadehimi dikliyorum. Şerefinize kavak ağaçları! Onuruna Yeşilırmak!

Bu yatakta doğdum. Bu yatakta sünnet oldum. Anam babam yıllar yılı bu yatakta yattılar. Gel üstüme bakalım çiçekli Freud yorganım.

25

Cıcak. Teyliyim. Gözleyimin üstünde bi ağıylık. Neydeyse biybiyine yapışıcak kiypikleyim. Hiç bi şey göyemiyoyum. Hıysımdan tekmeliyoyum döyt bi yanımdaki duvaylayı. Baş paymağı çok kalın bi el tutmuş başımdan hababam çekiyoy. Ayasıya ısıyıyoyum baş paymağı, hiç oyalı olmuyoy, dişim diş değil ki, hayt diye ısıyamıyoyum tabii.

Belki de bu el buydan daha cıcak yeyleye götüyecek beni. Beteyin beteyi vay deyip diyeniyoyum, dayanıyoyum, bıyakmıyoyum kendimi. Dayanıyım elbet. Eykek adamım ben.

Üff... Ipıslağım teyden. El de teyledi. Çekiyoy çekiyoy bi yeye dek, aydından bıyakıyoy. Sıkıysa bıyakmasın. Çıkmıyoyum buydan işte, oh ya çatlayın da patlayın! Başım gene ilk yeyinde, fakat işin ucunu bıyakmaya gelmiyoy, el benden inatçı. Sıkılıyoyum. İçim fena oluyoy. Neyden düştüm buyaya, bilmiyoyum ki. Bu kocaman el sanki inceltti başımı, eyitti sanki ıslatayak kısacık saçlayımı. Saçımız saç değil ki, ayva tüyü.

Bi evde tutsağım ben. Döyt tayafım kızgın kalın duvaylayla çevyilmiş. Kalın ama yumuşak. Kim yaptı bu duvaylayı? Beni buyaya nasıl soktulay?

Gok buydan hiç çıkmak. Gok kuytulmak. Yol gok. Tey kokusu hey tayafı tuttu. Cıcağa, teye, şu koca ele, yumuşak üykünçlüğe sövmek geçiyoy içimden. Fakat bilmiyoyum, bi tek sövgü bilmiyoyum. Zaten anlaşılmıyoy dediklеyim, çoğunu ben bile annamıyoyum. Belki de ağzıma bü-

yük geliyoy dilim, döndüyemiyoyum. Buydan bi kuytulayım ilk işim sövmeyi öğyenmek olacak, sonya bi dilciye gidip çektiyicem bu ağzıma büyük gelen dilimi.

Duvaylayın ötesine geçmek. Çıkmak bu hamamdan, öbüy tayafta olup bitenleyi öğyenmek, çok şey istiyoyum...

Hey oydan tutma kafamı el oğlu el, içine geçiyiysin, göymüyoy musun kafamın orası ne kaday yumuşak. Lan sana söylüyoyum, bıyaksana şu yumuşak yeyi be!

Bi uğultuya yaklaşıyoyum. Tükendim, kayşı koyamıyoyum. El benden daha güçlü... Neydeyim? Ne istiyoy bu kocaman el benden? Aptal gibiyim. Gibisi fazla galiba. Düşünmek bile olanaksız. Cıcak, boğucu cıcak. Üstümde giysi de gok, çıkayıp feyahlayayım, hey nedense çıyılçıplağım. Biyden bi yel esiyoy elin tayafından. Oh, demek istiyoyum, ağzım açılmıyoy. Cıcaktan kuytulacağımı anlayınca çok sevinip ve anlayıp emine elleyde olduğumu, kendimi koyveyiyoyum. Vıjjjt kayıyoyum, vıjjjt kayıyoyum, uğultulay konuşmalaya dönüşüyoy:

-Havluyu getir.

-Oğlan oğlan!

-Sıcak suyu verin.

-Gaz lambasını şuraya tutsana sen!

-Kapatın şu kapıyı.

-Göbeğini kesin.

Kadın sesleyi bunlay. Hiç kaçıymam, doğuştan zampayayımdıy. Konuşmuş olmak için konuşan kadınlayın sesleyi. Hep böyle geyeksiz işley mi yapay kadınlay? Soyulay dolaşıyoy tepesi yumuşacık ufak kafamda, kendimden büyük soyu işayetleyi, kocaman kadınlay dolaşıyoy.

Fıyt diye çıkıyoyum oydan. Oh! Gok aytık cıcaklamak. Teylemek gok. İnsanın içine güven veyen beyaz yengin

hüküm süydüğü bi yatak odası. İlk göydüğüm, hiç göymediğim dedemin yesmi oldu, duvaydan bana bakıyoydu. Bi de baktım beyazlay içinde bi kadın yatıyoy yatakta, benzi solmuş, gülümsüyoy gibi. Kocaman elli, şişman bi kadının yüzünde göyevini yeyine getiymenin mutluluğu. Benden başka heykes gülüyoy. Ulan açıkta bi şey mi vay yoksa? Ben odada en küçük vaylık, tek eykek, iki gözüm iki çeşme. Neye uğyadığımı şaşıydım, bi hengâmediy gidiyoy. Ama mademki düşünüyoyum, demek ki vayım. Yıkayın ulan beni aytık.

26

Artık amcamın adını taşıyan Emirhan caddesi, hükümet binasını geçince, bahçesi havuzlu, havuzunun fıskiyesi pinpon toplu jandarma karakolunun köşesinden başlıyor. Solda birinci ev, güller arasında bir taş yapı, bahçe kapısı işlemeli demir. Demir kapıyı açıyorsunuz, küçük bir taşlık. Taşlığın iki yanı güller, taşlık bitiyor, taş merdiven başlıyor, beş basamak, basamaklar bitiyor, balkonumsu bir kapı önü, yakışıklı bir tahta kapı. Henüz zil icâd edilmemiş olacak ki, kapının üzerinde bronz tokmak. Tokluyorsunuz, bir hizmetçi açıyor kapıyı.

-Eczacı Süleyman Sırrı beyin evi burası mı?

Evet, yerine baş sallıyor hizmetçi. Süleyman bey Çarşamba'nın ilk eczacısı. Evin arkası büyük bir bahçe, bahçede muşmula ve töngel ağaçları. Muşmula, Malta ve Atikali dolaylarında malta eriği denilen şey, töngelin maltacasını bilmiyorum ve fakat bildiğimiz töngele muşmula diyene çok rastladım. Süleyman beyin töngel ağaçlarını çevreleyen duvarın öbür yanı İnönü İlkokulu'nun bahçesi. İlkokulun dibinden sola bir yol sapıyor Orta mahalleye gidiyor, siz oraya sapmıyorsunuz. İlkokulun karşısında tek katlı bir güzel taş yapı. Kapısında, Özel İdare yazıyor. Ne işle iştigal ederler bilmiyorum, zaten bizi de ilgilendirmiyor. Özel İdare'nin bitişiği Kaymakamlık, geniş taş basamaklarla çıkılıyor, hemen yanı, bahçesi çiçeklerle dolu, tek katlı şirin Kaymakam evi, bahçesinin tahta parmaklıkları var, içinden çim fışkırmış taş döşeli bir yolla ulaşılıyor, yolun sonunda

bir masal kulübesi gibi ahşap yeşil boyalı, kaymakam evi. Kocaman bir penceresi var. Pencerede kaymakamın güzel karısını görüyorsunuz, fakat Çarşamba'da kaymakam karısına bakılmaz, çevik adımlarla ilerliyorsunuz. Kaymakam evinin bahçe parmaklıkları yanından sağa upuzun düz bir yol gidiyor, Orta mahalleye giden yolun karşılığı, bir dört yol ağzındayız yani, sağ taraf doğru ırmağa gidiyor. Siz Emirhan caddesinden devam ediyorsunuz, sapma yok. Sağda tahta tarabalı bir büyük bahçenin ardında Çok Terbiyeli İsmet hanımların ahşap evi var. Çok Terbiyeli İsmet hanım, İnönü İlkokulu'na giden çocuklara önlük dikiyor. Çok başarılı bir terzi. Fakat tahta taraba çok yüksek, siz hiç bir şey görmüyorsunuz. Kaldırımdan yürüyorsunuz. Taraba bitiyor, uzun taş duvar başlıyor. Duvar alçak, içerisi görünüyor. Upuzun ve geniş bir bahçe, bir büyük erik ağacı, bahçenin dibinde kalıyor tek katlı ahşap ev. Erik ağacında salıncak, salıncakta bir kırmızı minder. Salıncağın ipi erik ağacının en güvendiği dalına yıllardır eziyet etmiş, ip kemirmiş kalın dalı, dalda belirgin bir yuva yapmış kendine. O dal artık o kadar erik vermiyor. Dal ne yapsın, kimler sallanmamış ki o salıncakta, Bahriye hanımın beş çocuğu, şişman hizmetçi, hatta sık sık ve halâ şuh kahkahalı, altın dişli Bahriye hanım bizzat. Buna dal mı dayanır? Zavallı dal bel vermiş. Ağaç n'apsın? Öbür yandan kahraman erikler üretiyor, her bahar ağacın yükü artıyor. Bir yanda iri erikler, öbür yanda her bahar şişmanlayan Bahriye hanım. O sallandıkça bir iki kilo erik dökülüyor da dengeleniyor iş, yoksa ağaç bu sikleti çekemeyerek çat diye yarılacak ortasından. Siz salıncağa binmiyorsunuz, eve doğru yürüyorsunuz.

-Ahmet bey evde mi?

-Ahmet bey çarşiğ gitti.

diyor, ağzı sakızlı Bahriye hanım. Teşekkür ediyor, erik ağacının yanından gerisin geri Emirhan caddesine çıkıyor, daracık kaldırımdan yürümeyi sürdürüyorsunuz. Gene alçak bir taş duvar, aşırı geniş bir bahçe, epey yürüyorsunuz, o duvar bitmiyor, iki kapı var duvarda, birincisi tahta, o kapıdan girince ırmağa doğru yürürseniz karşınıza bir ahşap ev çıkıyor, kocaman üç katlı, orada kim oturur, bilmiyorum. Siz de zaten o kapıdan girmeyerek ilerdeki ikinci kapıya doğru yürüyorsunuz.

Yolun öbür tarafında, küçücük dar bahçeli, bahçesi güller dolu bir evde Nezihe Öğretmen oturuyor. Nezihe hanım İnönü İlkokulu'nda her gün, onu dövüyor, bunu pataklıyor, kulak çekiyor, cetvel vuruyor, öğrenen öğreniyor, öğrenmeyen de Nezihe Öğretmen'e fazla dert olmuyor, kendisi akşam üstleri Evser hanımlara yazılı sıfır oynamaya gidiyor. Evser hanıma takılıp kafamızı karıştırmayarak yürümeyi sürdürüyoruz taş duvar boyu, ikinci kapı tahta değil, demir ve her iki yanında taş sütunlar var, sütunların tepesinde birer saksı, saksıların içinde toprak var, hiç bir yeşillik yok.

-Oriğ kim çıkcak da suliğcek la unnağ?

Demir kapı boyasız ve paslı. Üst tarafı demir parmaklık, kapının ardı taşlık, sonra geniş yedi basamak merdiven. Merdivenin sonu bir başka taşlık, iki yanda sütunlar, iki katlı kâgir bir ev. Kapıyı çalıyorsunuz. Cevriye hanım evde yoklar, kızı Serap camdan bakıyor. Serap acayip güzel. Siz Serap'a bakmayı sürdürürken, üç katlı ahşap ev tarafından, beyaz kolalı gömlekli, papyon kravatlı, bastonlu, ütülü pantol, şık spor ceketli, ayakkabıları pırıl boyalı Topal Faruk bey size doğru seğirtir. Siz gidip elini öpersiniz. Ni-

yesi yok. Faruk amcanın eli öpülüyor, Faruk amca bir lira gibi büyük bir para veriyor, nasılsın diyor, yanağınızı sıkıyor, öpüyor, teşekkür edip vın çıkıyorsunuz paslı demir kapıdan. Bir lira büyük para, bozduruyorsun yirmi tane beş kuruş ediyor. Çarşamba'nın en güzel kızı Serap halâ camda. Her neyse, kafanızı fazla takmıyorsunuz, kaldırımdan aynen devam. Bir başka duvar başlıyor, biraz daha yüksekçe, fakat gene de görünüyor içerisi; dar uzun bir bahçe, sağlı sollu odunluklar, çamaşırlıklar, kümesler, bahçede tavuklar, hindiler. Salih Zeki beyin kafası bozulduğunda kestirtiyor birini, rakıya meze ediyor ırmağa bakan arka balkonda. Salih Zeki bey eski Belediye başkanlarından. Ev bahçenin sonunda, fıstık yeşili, pencere pervazları ve kapıları beyaz boyalı. Evin önünde bir manolya ağacı, koklamaya kıyamıyorsunuz. Koklanmaması gerek zaten, çünkü manolya koklanınca, kahverengi ölüyor. Olsun ama, eşi Nihade halam dayanamıyor, hem koparıyor, hem kokluyor. Nihade halam benim halam oluyor, ama dolaylı. Hilmiye yengemin kız kardeşi, hala diyoruz, fakat siz Hilmiye yengeyi henüz tanımıyorsunuz, çünkü daha onların evine gelmedik, kafanızı fazla karıştırmak istemiyorum. Salih Zeki beyin eli öpülüyor, o da bir lira veriyor. Niyesi falan yok. Salih Zeki beyin kemikli eli öpülünce bir lira alındığı bilindiğine göre, elinin öpülmemesi için hiç bir neden yok. Adamın hali vakti yerinde, bir lira ona koymuyor. Siz bir lirayla bakkalın şeker, sakız, balon ve leblebi stoklarını tüketebiliyorsunuz, üstüne para kalıyor. Niye almıyacaksınız o bir lirayı, hemen cebe indirgiyorsunuz. Salih Zeki bey çekmiş golf pantalonunu, sütlü kahverengi çizmelerini, bacak bacak üstüne atmış, az şekerli kahve içiyor manolyanın dibinde. Nihade halam içerde, pencerenin önündeki makata

oturmuş, şekerli kahve içerek bir kadınla çan çan çene çalıyor. Çarşamba'da kerevete, makat denir, fakat kimsenin kıçına kerevet denmez. Nihade halamın kahkahalarının ardı arkası yok. Salih Zeki bey sinirleniyor. Nihade'nin kahkahası Irmakaşşalarından duyuluyor, sokaktan işitiliyor. Bu kadın deli gibi ve aşırı gülüyor. Tedirgin olan Salih bey, en gıcık olduğu tavuğu kestiriyor, kuruyor arka balkona rakı sofrasını, tek başına içiyor ırmağa karşı. Nihade halam, karşı kaldırıma Muazzez hanımlara çene çalmaya gidiyor. Muazzez hanım, Nurettin Semizoğlu'nun ikinci eşi, ilk eşi Raife babaannemin kız kardeşi. O ölünce Nurettin bey Muazzez'le evleniyor. İlk eşinden iki oğlu bir kızı var, Necdet amcam, Fikret amcam, Necla halam. İkinci eşinden üç oğlu oluyor Bülent, Nedret ve Akın ağbiler. Altı kardeşten birileri amca, öbürleri ağbi oluyor. Bizim Kepçe Halûk'un dedesi olan Nurettin beyin evi de bahçe içinde. Bahçesiz ev yok Emirhan caddesinde. Kâgir, sarı boyalı bu şirin ev, kocaman ağaçların arasında kaybolmuş gibi. Ağaçlar bahçe duvarı üstünden yola sarkıyor. Duvarın dibinden sola, Orta mahalleye bir başka yol sapıyor, siz ordan sapmıyorsunuz. Bir üç yol ağzındayız. Orta mahalleye giden yolun bu kez karşılığı yok, Salih Zeki beyin duvarının dibinden Cemil beyin duvarı başlıyor. Yüksekçe, yalnızca bir çam, bir muşmula ağacı görünüyor. Çamın arkasında uçuk mavi boyalı, iki katlı kâgir bir ev. Duvar boyu yürüyorsunuz, çift kanatlı uçuk mavi boyalı bir demir kapı. Tek kanadı açılıyor. Üç parmak aralıklı demir çubuklar, birinin ucu kesilerek, el girecek kadar bir yer bırakılmış, ordan elinizi sokuyorsunuz, çekiyorsunuz sürgüyü, kapı boyun eğiyor, gıcırdıyor, açılıyor. Kapının iki yanında sütunlar, tepelerinde birer saksı, saksılarda kendiliğinden bitmiş nebatat var.

Giriyorsunuz, dört köşe bir taşlık, sağda az önce sözü geçen çam, solda güller, menekşeler, karanfiller, bahçe duvarı boyunca dört büyük kavak ağacı. Taşlık ıslak, az önce yıkamış hizmetçiler. Taşlığın sonu iki geniş ve uzun basamak taş merdiven, ikinci basamaktan sonra sağlı sollu iki yuvarlak sütun. Bu sütunlara oturuyor evin öne çıkmış ikinci kat cumbası. Tam cumbanın altında, karşınızda kocaman çift kanatlı oymalı, cilalı bir kapı, sol kanadın benim yetişemeyeceğim yerinde demir bir tokmak. Kapının önüne gelince ağlıyorum, hizmetçiler sesimi duyup koşturuyorlar, kapı açılıyor. Sizin ağlamanıza gerek yok, tokmağı tıklatıyorsunuz. Zaten kapının solundaki odanın son penceresinde oturup karanfillere, güllere, menekşelere bakan babaannem Mevhibe hanım, sizi görmüştür, daha siz kapıyı tıklatmadan da:

-Vedia! Cemile! Misafir geldi, kapıyı açın!

diye seslenerek kapı açılması için emir vermiştir. Evin reisi babaannemdir. Vedia ve Cemile kimbilir hangi işlerin peşindeler, kapının açılması gecikiyor. Siz cumbanın altındaki taşlıkta bekliyorsunuz. Bu taşlığın her iki yanından birer basamakla evin dört bir yanını dolaşan taş kaldırıma iniliyor. Ben bu kaldırımda evin çevresinde koşturmaca oynuyorum. En sevdiğim oyunlardan biri. Bu sizi ilgilendirmiyor. Kapı açılıyor. En gedikli hizmetçi Şişman Vedia, sizi içeri buyur ediyor. Evin içinde bir taşlığa ulaşıyorsunuz. Sağda yere gömülü su küpleri. Sokaktan eşekle geçen sucudan Emirhan suyu alınıp bu küplere dolduruluyor. Sucu kocaman parlak tenekeleri eşeğin sırtından indiriyor, getirip küpe boca ediyor, ben de kapı aralığından eşeği inceliyorum. Sımsıkı örtülüyor küplerin ağzı. Üstünde maşrapası var. Şişman Vedia daldırıyor maşrapayı küpe, dolduru-

yor sürahileri bir bir. Kolunun ulaşamadığı yere inince su düzeyi, çağırıyor sucuyu dört teneke boşalttırıyor küpe. Dört teneke kırk kuruş, koyar mı Cemil beye? Cemil bey, babam oluyor. Taşlığın sol tarafında, marangozluğa meraklı Cemil beyin kendi elleriyle yaptığı ayakkabılık, üstünde ayakkabı fırçası, kırmızı kadife ayakkabı bezi, ayakkabıları her gün acayip parlatılıyor, sürekli tozu alınıyor, bu iş en küçük hizmetçi, onüç yaşındaki Şerife'nin. Ayağınıza göre bir terlik sunuluyor, bir basamak çıkarak giriyorsunuz eve. Soldaki gri kapı babaannem Mevhibe hanımın odası. Kendisi bacaklarından rahatsız, bastonla ve Vedia ve Cemile'nin yardımıyla zor yürüyor. Çok önemli bir şey olmazsa yerinden kalkmıyor. Yemeğini köşesinde yiyor, namazını oturduğu yerde kılıyor, konuklarını o odada kabul ediyor. Yaz kış kapıyı pencereyi açtırıp ceryanda oturmasını sevdiği ve kışın üstüne dağ çileği reçeli döktürüp tabak tabak kar yediği biliniyor. Çok akıllı olduğu söyleniyor. Mahallede herkes, hatta Cemil bey bile herşeyi ona danışıyor. Babaannemin güldüğü pek görülmemiş, az konuşuyor, öz konuşuyor, ağzından çıkan önemli, hatta yasa oluyor. Arka bahçedeki elma ağaçlarını hiç görmüyor, bir gün gökyüzüne bir bakıyor;

-Elmalar bugün toplansın!

buyuruyor. Haydi Vedia, Cemile, Şerife koşuşturuyorlar. Az buz elma değil toplanacak olan, küfeler doluyor. Şişman Vedia güçlü kuvvetli, bir sallıyor dalı, elmalar çaresiz dökülüyorlar, gerekirse kilosundan beklenmeyen bir çeviklikle ağaca çıkıyor, ağaç sarsılıyor, patır patır döküyor elmasını. Hava kararmadan tamamlanıyor elma toplama işi. Komşulara elma dağıtılıyor, yukardaki sandık odasına elma seriliyor. O günden sonra aylarca mis gibi elma koku-

yor evin içi. Elmalar Mevhibe hanımın dediği gün toplanmazsa çabuk çürüyor. Oturduğu yerden herşeyi biliyor babaannem. Bugün cemre düştü, diyor. Yarın eyyambuhur fırtınası, diyor. O ne derse, çıkıyor. Yıllardır köşesinde oturuyor, demir parmaklıklı kapıdan sokağa ve karşıki eve bakıyor. Karşıki evde doğmuş, bu eve gelin gelmiş. Ey gidi dünya, bak işte nereden nereye, insanoğlu kuş misali. Karşıki evde genç kızmış, Emirhan caddesini gelinlikle geçmiş, iki oğlan iki kız doğurmuş, bu evde dul kalmış. Eskiden o evden bu eve bakıyormuş, şimdi bu evden o eve bakar olmuş Mevhibe Balkar.

Karşıki ev, Nurettin beyin duvarının dibinden Orta mahalleye giden yolun öbür köşesi, Celal dayımların evi. Celal dayı, babaannemin erkek kardeşi. Babamın dayısı, biz de dayı diyoruz, ne diyebiliriz? Celal dayımın karısı Hilmiye yengem, Nihade ve Cevriye halaların kardeşi. Niye bu üç kız kardeşin birine yenge, öbürlerine hala diyorum, onu da tam anlamış değilim. Bütün bu cadde, akrabayız. Celal dayımın Ercan, Reştan, Galip ve Hüseyin Balkar sırasıyla dört oğlu, bir İzgen kızı var. Ayrıca Celal dayımın erkek kardeşi Kemal Galip dayının oğlu Galip ağbi var. O evde üç tane Galip Balkar var. Hilmiye yengem, uzun boylu dev gibi, güçlü kuvvetli bir kadın. Nisanın sonunda soba yakıyor, yalınalak dolaşıyor. Soba, kocaman mutfağın ortasında bir kuzine. Kuzinenin karşısı ocak. Ocağın önünde alçak bir tabureye oturup sac üstüne bazlama döküyor Hilmiye yenge, katmer döküyor. Bizi çaya çağırıyor. Bu katmeri hiç kimse onun gibi yapamıyor. Ağzının kıyıcığında Gelincik sigarası, duman gözüne kaçıyor, sigarayı ağzından almaktansa, duman kaçan tek gözünü kapamayı yeğ tutuyor. İki eli de meşgul zaten, birinde bir hindi kanadı, sa-

ca yağ sürüyor, öbürüyle döküyor sıvı hamuru kızgın sacın üstüne...Coss... Dayımların evinin bahçe duvarı yıkılmış, kıraç bir bahçe, tek bir büyük kavak ağacı ve ortada, bizim kapının tam karşısında, Nasrettin Hoca'nın türbesi örneği işlemeli, paslı bir demir kapı, iki yanındaki sütunları kalmış. Birinin tepesinde kırık bir saksı, öbüründe saksı da kalmamış. Duvardan artakalan da sütunlara bitişik, yere yakın bir kaç tuğla. Kaldırımdan sonra dayımların bahçesi başlıyor. Hatta neresi kaldırım, nerden sonra bahçe başlıyor belli değil. Hiç yeşilliği olmayan bu toz toprak bahçe aynı zamanda mahallenin futbol sahası. Yalınayak, başı kabak, sümük bıyıklı döller burada top oynarlar. Onlarla oynamama izin verilmediği için, kapının demir parmaklıkları arasından izlerim maçı. Dayımların evine ulaşmak için bahçe kapısından geçmeye gerek yok, herkes kapının sağından ya da solundan geçiyor. Bir tek Celal dayı, paslı demir kapıyı paslı bir anahtarla açıyor, giriyor, içerden kilitliyor. İçerden çıkarsa, dışardan kilitliyor. Sanki duvar varmış gibi mağrur, epik bir tavır içinde dayım. Hali vakti pek yerinde değil herhalde dayımgillerin. Duvarı yaptıramıyor. Onun üzüntüsünü görüyorum dayımın gözünde. Hep üç dört günlük sakallı dolaşıyor. Hep sakalları uzuyor. Her gece içiyor çarşıda. Eve geç ve sarhoş geliyor. Kapıyı açma çalışmaları sırasındaki uzun öksürük sololarından anlıyoruz gece geldiğini. Dayımın elini bir öpüyorsun, cebindeki paraların hepsini veriyor. En çok Celal dayımı seviyorum.

Cemile ablamın kocası Cemali, Alaman'dan izne geldiğinde dayıma bir elektrikli tıraş makinesi getiriyor. Hediye değil, Almanya'dan her yıl iki bavul eşyayla geliyor, onları satıyor. Dayım, büyük bir rahatlık olarak kabul ettiği o makinayla iki üç gün tıraş oluyor, fakat alışamıyor, jilete dönü-

yor. Makinaya geri dönüş yapıyor. Makinayla tıraşa tam alıştığı bir gün, sinek kaydı tıraş oluyor, küt ölüyor. Çok fena ağlıyorum. Bir daha hiç kimse açmıyor, kapamıyor dayımların demir bahçe kapısını, yanından geçiyoruz, tozla doluyor kilidin paslı deliği, bir örümcek yuva yapıp yerleşiyor deliğe.

27

Galatasaray'dan Çarşamba Lisesi'ne zart diye geçilmiyor, bir düzey sınavı yapılıyormuş, bütün derslerden. Ben çoğunu frenkçe okumuşum, buyrun çarşambaca sınava!

Fransızca öğretmenini, frenk diline *"vener"* ve *"ouvrer"* fiillerini katarak dili zenginleştirdiğinden ötürü tefe aldıktan, Bioloji öğretmeni diye karşıma çıkan genç, yeşil gözlü, güzel kıza spermatozoidden başka bir şey bilmediğimi söyledikten, Fizik öğretmenine Mariot yasasının gazlar için de kullanılabileceğini öğrettikten ve sapına dek bir yobaz olan Edebiyat öğretmeniyle dinsel tartışmalara girdikten sonra Çarşamba Lisesi'ne yatay geçiş yapılamadı. Düzeyimi yetersiz bularak almıyorlar beni, Galatasaray Lisesi'nin önünden geçemeyecek adamlar!

Babam sinirleniyor, fakat Belediye Başkanı olarak nüfûzunu kullanmak istemiyor. Sinop Lisesi'ne düzey sınavına gideceğiz babamla, Sinop valisi Naci Babacan, eski Çarşamba kaymakamı, babamın, amcamın dostu, üstelik Galatasaraylı bir ağbim. Belki vali konağında kalacağım, belki babam bana bir ev tutacak.

Sicim gibi bir yağmur yağıyor Çarşamba'ya. Sömestr tatiline yapışan bayram tatili, gizli sigaralar içiyorum balkonda, Ayşe'ye şiirler yazıyorum. Yeni aşkım, Samsun'da sömestr tatili boyunca Kepçe Halûk'un düzenlediği partilerdeki dans aşkadaşım. İstanbul'da Çamlıca Kız Lisesi'nde okuyor, şimdi Samsun'da oturan ailesi Çarşambalı. Bizimkilerle tanışıyor, görüşüyorlar, komşuyuz. Durumu çakan

annelerimiz aşkımızı saçma buluyor. Tatil sonunda Ayşe İstanbul'a gidecek, ben burada kalacağım. Bunu dert ediniyorum. Verlaine'in şiirlerini okuyup huzur buluyorum.

Samsun'daki son gecem, Ayşe'li bir grupla sinemaya gidiyoruz. Bana soğuk davranıyor bu kez. Mektup yazmak için adresini istiyorum, kem küm ediyor. Sanki ben adresi bilmiyor muyum; Çamlıca Kız Lisesi, Çamlıca! Seziyorum ki anneler konuyu derin görüşmüş, Ayşe'ye benim tamamen kendimi derslerime vermem için, benden uzak durması tembih edilmiş.

Güneş batmadan giriyor gemi Sinop limanına. Babamla iniyoruz rıhtıma, sahildeki Hotel Onurlar'a yerleşiyoruz.

Otel lobisine oranın Halk Parti ileri gelenlerinden babamın dostu Haşim beyle oturuyoruz. Konudan haberdar Haşim beyin bana, liseye yakın, çarşı içinde bağımsız küçük bir ev bulduğunu öğreniyoruz. Her sorunumla ilgileneceğini, onu da babam gibi bilmemi söylüyor bu güleryüzlü adam.

Sinop şirin bir yer, bana biraz Ünye'yi anımsattı. Babam Haşim beyle rakıya oturuyor, ben 103 nolu odada aynalı yazı masasında Uzay Geometri'nin başına çörekleniyorum. Sorunum, bütün bu dersleri frenkçe okuduğum için, türkçe terimleri bilmemem,açıortay, ortadikme, yamuk gibi sözler bana bir şey ifade etmiyor, soruyu anlamıyorum. Türkçe ders kitapları karşısında fransız turist gibi bir halim var. Biolojiyi hiç anlamıyorum, terliksi hayvan ne?

Devrisi gün vali konağına öğle yemeğine gidiyoruz. Ana cadde üstünde, bahçesi çiçekli iki katlı güzel bir ev. Vali Naci bey, adı gibi babacan, şen şakrak, esprili bir Galatasaraylı. Naci amcamın meğer liseden sınıf arkadaşı:

-Ben de senin bir Naci amcanım. Sinop Lisesi'nde veli-

nim, burası da senin evindir.
diyor. Huzur veriyor bana. O gece Ayşe'ye ilk Sinop mektubumu yazıyorum. Sinop vali yardımcısı, diye imzalıyorum.

Ertesi sabah başlıyor gayet döküntü Sinop Lisesi'nde düzey sınavları. Sabahleyin Geometri ve Cebir'den girdim. Geometri iyi geçti, Cebir'den üç sorudan birini anlayabildim, onu yaptım. Öğleden sonra diğer derslerden sınava girdim. İstiklal marşının tarihçesini ve yasalaşmasının serüvenini soran Edebiyat öğretmeni genç kadınla kavga ettik.

-Böyle Edebiyat sorusu olmaz! Bu bir Tarih sorusu!
dedim. Kavganın zirvesinde adımı öğrenen genç öğretmen hanımın Yeni Ufuklar'da çıkan son öykümü okuduğu anlaşıldı. Buna biraz şaşıran genç edebiyatçı hanım, zaten o öyküyü de hiç beğenmediğini belirtti.

Akşam düzey sınavını kazanamadığım belli oldu. Naci Babacan, beni ve babamı teskin etti. Galatasaray'dan gelen çocuğa karşı bir Anadolu kompleksi söz konusu olduğunu, Galatasaray'da onuncu sınıfa gelmiş bir öğrencinin Sinop Lisesi'ne öğretmen olabileceğini söyledi. Sonunda da:

-İstersen açiim bir telefon, o sınavları yarın bir daha yapsınlar!
dedi babama. Babam;

-Hayır efendim. Ben o telefonu Çarşamba'da açmadım. Burda sana açtırır mıyım? İstanbul'da bir özel liseye vereceğim ben oğlumu.
diyerek Sinop konusunu kapattı. Sonra bana döndü;

-Üzülme oğlum.
dedi, şefkatle başımı okşadı.

Sabah vali beyin makam arabasıyla kara yolundan Samsun'a geldik. Gece otobüsüyle İstanbul'a yol etti beni babam.

Boğaz'da Özel Esen-İş Lisesi'ne gidiyorum. Oraya alınacağımdan eminim, kabul olunmuyorum. Sırasıyla bir kaç gün içinde, Site Koleji, Mecidiyeköy Lisesi, Özel Şişli Koleji ve Yeni Kolej deneniyor, olmuyor. Almıyorlar beni düzeyini sevdiğimin palas liselerine. Son umudumuz sahibi Necdet amcamın bir arkadaşı olan Kalamış Lisesi. Oraya alınacağımdan eminim ve mutluyum. Karşı taraf, Ayşe'nin tarafı. Kalamış'tan her gün fırt diye çıkarım Çamlıca'ya.

Şişhane'de Suzan teyzemlerde kalıyorum, sömestr tatili bitti, okullar açıldı, her gün devamsızlığım artıyor, bir an önce bir liseye girmem gerek. Yeni Ufuklar'ın yeni sayısında *"Okulculuğumuz"* isimli öyküm, Soyut dergisinde üç şiirim birden yayınlanıyor, lisesizim.

Kalamış Lisesi'nden yanıt beklenirken hafta sonu oluyor, artık Kadıköy'de okuyacağım için, cumartesi sabah karşı tarafı incelemeye çıkıyorum. Karaköy'den biniyorum vapura. Kadıköy'de iniyorum, Kalamış'la ilgili değilim, casus gibi sızıyorum Çamlıca dolmuşuna, kız lisesinin önünde iniyorum. Amacım, hafta sonu evci çıkacak olan Ayşe'yi alıp, çok uzun yollardan giderek evine bırakmak. Kapıda soruşturma, sokmuyorlar içeri.

-Kuzeniyim. Taa Samsun'dan geldim!

diyorum.

-Alın bunu başmuavine götürün!

diyorlar. Götürüyorlar. Başmuavin sert kadın, pis bakıyor. Çağırılıyor, geliyor Ayşe. Sen şimdi Ayşe ol da şaşırma. Sevindi mi bilemiyorum ama çok şaşırdı. Kocaman oldu gök rengi gözleri. Çıktık okuldan, Kadıköy'e geldik. Kimi

vapurları kalabalık bularak pas geçtik, nihayet vapurlardan vapur beğendik. Karaköy'den tam bir buçuk saatte Taksim'e ulaştık, Etiler dolmuşu önünde uzun uzun vedalaşıp ayrıldık.

Pazartesi sabahı Kalamış Lisesi'ne de kabul olunmadığım anlaşıldı. Devamsızlığım sınıra dayanmış durumda, hızla Galatasaray Lisesi'ne gittim. Müdüre çıktım. Beni hiç bir liseye almadıklarını, ortada kaldığımı anlattım.

-Senin o liselerde ne işin var? Geç sınıfına, bu dönem sıkı çalış 1692!

dedi, nefret ettiğim ve benden nefret ettiğini sandığım adam. Gözlerim yaşardı. Teşekkür ettim, koşarak gittim sınıfıma. Tıkladım kapıyı girdim. Sınıf şaşırdı, hayret ve sevinç sesleri... Kürsüde fizikçi Mösyö Boufflers. Gittim anlattım durumu, beni yerime buyur etti. Sırama Kefere Doğan yerleşmiş:

-Kalk ulan oportünist!

dedim, oturdum yerime, Şişman Erdal'la öpüştük. Bouf, öpüşmelerimi tenefüste yapmamın daha iyi olacağı biçiminde beni uyararak dersini sürdürdü:

-Tout rayon incident parallèle à l'axe principal d'une lentille convergente donne naissance à un rayon émergent passant par le foyer image.

Hah şöyle be, nihayet dilini anladığım bir ders. Terliksi hayvan neymiş? Fakat üniversite giriş sınavlarında oyulacağız biz bu türkçe terimlerden. Bütün sınıfa sordum, terliksi hayvan sözünü hiç kimse duymamış, benim uydurduğumu sanıyorlar.

28

Babamdan yıldırım telgıraf geldi. Çarşamba Lisesi'ne kabul olunmuşum! Acele gel, diyor. Kısa sürdü Galatasaray'a geri dönüş sevincim. Sıramı Kefere Doğan'a terkettim, arkadaşlarla pasajda kafayı çektik, bindirdiler beni Samsun otobüsüne soğuk bir mart gecesi.

Bir pazartesi sabahı başladım, boyunbağı ve kasket zorunlu Çarşamba Lisesi'ne. Öcüler üstümü aradılar. Cebimden sigara çıktı. Şaşkın şaşkın baktılar. Çıkıcak tabii, sigara içicisiyim, bu öğrenci olmama engel değil ki. Dışarı uğradı gözleri öcülerin:

-Ne bu?

-Sigara.

-Yasak olduğunu bilmiyor musun?

-Ne yasak?

-Aptal numarası yapma!

-Sizsiniz aptal. Ben beş yıldır sigara içiyorum. Belki elli yıl daha içicem. Belki içmiyicem, buna büyüyünce karar vericem.

Öcülerden biri bana vurmaya kalkıyor. Vurma, dayak, kötek görmemişiz biz. Bunlar çağdışı şeyler. Tutuyorum elini herifin, bir büküyorum liseye olan hıncımla, düşmese bileği kırılacak, düşmeyi yeğ tutuyor öcü. Vay efendim sayın Sosyal Bilimler öcüsüne nasıl el kaldırırmışım ben? Eli kaldıran ben değilim, öcü elini kaldırdı bana vurmak için, ben büktüm. Öpemediğin eli bükersin. Sayın Sosyal Bilimler öcüsünün hiç de sosyal olmayan, onun bunun cebini ka-

rıştırma dürtüsü ne peki? Benim cebim, benim elim için. Terzi ceketi dikerken öcünün el ölçüsünü alıp da mı dikti cebi? Eşşolueşşekler! Okumuyorum işte sizin zift kokulu okullarınızda! Ayrıca, niçin zift sürüyorsunuz sınıfların zeminine?

Bir hafta tard verdiler, haftaya pazartesi başlarsın, dediler. Olur, tard devamsızlıktan sayılmıyor. Bir hafta okuldan uzaklaştırılmak hiç de kötü bir şey değil aslında. Zaten gelmeye bayılmıyorum ki! Neyi, neden uzaklaştırıyorsunuz?

Annem, babam Samsun'da oturuyorlar, babam her gün gidip geliyor Çarşamba Belediyesi'ne. Çarşamba'daki evde, emektar Cemile abla ve çocukları yaşıyor. Kocası Cemali Almanya'da işçi. Ben Çarşamba'da kalmak istedim, Cemile ablam bana bakar. Hem bu daha özgür bir yaşam.

Özlediğim Çarşamba yemekleri yaptı bana Cemile ablam, fasülye kavurmalarına bibertuzu sürerek, sahanın dibine mısır ekmeği banarak, kırçan turşularıyla rakılar içtim ırmağa karşı. Gündüzleri Çarşamba pidesi, hafta sonu lepsi-pasta... Okuldan uzaklaştırılmış hafta çok güzel geçti.

Devrisi pazartesi yeniden gittim liseye. Lisenin karşısındaki parkın büfecisine teslim ettim sigara pakedimi. Zaten tenefüslerde bu parka gelinip içiliyor sigara.

En ön sırada oturuyorum, Fenerbahçe Lisesi'nden benim gibi nakil gelmiş, Çarşamba eşrâfından Hacı Gündoğdu'nun oğlu fırlama Kâşif'le.

Mekteb-i Sultanî'den sonra Çarşamba Lisesi, garip bir tokat gibi patlar yüzümüzde. 21 Mayıs olaylarıyla Harbokulu'ndan uzaklaştırılmış, sonra fark dersler vererek lise öğretmeni olmuş askerden bozma türkçesi bozuk edebiyatçılar, her gün yanlışını bulduğum fransızcacı, boş geçen Kimya derslerine gelen Kâşif'in eczacı ablası...

Kimi tatlı öğretmenler de var, örneğin Resim ve Sanat Tarihi öğretmenimiz İhsan İncesu'yla, Tarihçi Nurhan Hoca'yla, Coğrafyacı güzel kadın Ayşe hanımla okul saatlerinin dışında evlerde oturuyoruz, Nâzım Hikmet konuşuyoruz. İhsan Hoca Akademili, her ceketinin yakasına mutlaka Güzel Sanatlar Akademisi'nin çok beğendiği rozetini takıyor. Bize Picasso'yu anlatıyor, Abidin Dino'yu anlatıyor. İhsan Hoca'nın adı komüniste çıkmış, Çarşamba'ya sürgün gelmiş.

-Burdan da nereye sürerlerse oraya giderim arkadaş! diyor pervâsızca, kimseden korkusu yok. Masal kahramanı gibi, ufak tefek, kara saçlı, kara kaşlı, kocaman gözlüklü, kapkara gözleri fıldır fıldır, deli gibi çalışkan bir adam.

Öğrenciler de az acayip değil. Deli Dursun, Otobos Osman, Ahmet Çiçek, Alyanak Salih, Naif Zekai, Komonis Yusuf, Atom Karınca Turgut, Mahcup Niyazi, Johnson Mustafa, Çıttık Mustafa ve daha bir sürü ağalı köylerin döllerini donlarına gömen çocukları. Kızlar azınlıktalar ve Çarşamba'nın içinden, Tüter'lerin kızı Edâ, Eşref Aka'nın kızı Rezzan, Alver'lerin kızı Deniz, bir de belediye elektrik santralının müdürü İbrahim beyin kızı Komonis Hidmet. Köylüler sabah, akşam yürüyerek köye gidip geliyorlar, bellerinde tabancalar. Tabancalı olmak zorundalar, hepsinin kan davası var. Her gün cinayet işleniyor zaten köprünün üstünde. Köprüde yürürken biri öbürünün koluna giriyor. Koluna girilen anlıyor o an öleceğini, öbürü o sırada boşaltıyor zaten onun böğrüne tabancasında ne kadar kurşun varsa. Bi bokluk olur da, kola girenin tabancası tutukluk yaparsa, koluna girilen çekip tabancasını vuruyor öbürünü, ancak bu durumda daha da tehlikeye giriyor öldürenin hayatı, çünkü tutukluk yapan bir tabanca yüzün-

den 2-0 gibi gereksiz bir averaj yakalıyor kan davasında. Nedense genelde köprüde oluyor bu cinayetler ve polis bu işlere hiç karışmıyor. Kan davası cinayeti Çarşamba'da kanıksanmış, doğal bir durum. Kan davalısını bilemeyip ihtimal üzerine oniki kişiyi öldüren var, kamu oyu onu haklı buluyor:

-E ne bilsin u çocuk hangisi öldüdü? En temizini yapmış da!

deniliyor. Ve fakat o çocuk o gün oniki ayrı düşman edinmiş oluyor, çok uzun yaşamıyor yani. Kamu oyu, öldürüldüğünde de o çocuktan yana:

-U, u işi yaparken öldürülceğni biliğdi zaten!

deniliyor, kahramanca defnediliyor. Hepsi kahraman zaten gencecik ölen bu insanların. Öldürüleceğini bile bile Çarşamba'nın ortasında, yumurta topuk ayakkabının topuğuna basarak, gerim gerim dolaşmak yiğitlik ister.

Neredeyse tek tabancasız kovboy benim Çarşamba Lisesi'nde. Benim kimseyle RH pozitif kavgam yok, daha pozitif kavgalardayım kendi kendimle. Kâşif'in de tabancası yok elbette. Biz güle eğlene geçiyoruz, onların çok tedirgince dört bir yanı keserek geçtiği köprüyü.

Bu saf ve inatçı bakışlı, çok küçükken yaşlanmış kocaman çocuklar, takım elbise, boyunbağı, sırmalı, ay yıldızlı nizâmî lâcivert kasket, bellerinde tabanca karlı dağlardan iniyorlar ovaya, okuyup adam olmak saplantısıyla.

Nedir okutulan? Öğretilen nedir? Bu kadar genç adam, işi gücü bırakıp, kilometrelerce yol tepip bir hüznü kemiriyorlar, isli gaz lambalarıyla, mumlarla, sobasız kış gecelerinde. Venezuela'nın başkenti ve durmadan değişen nüfusunun on yıl önceki çok satır sayıları ve Pakistan'ın iç ticareti ve Akongagua dağlarının yüksekliği ve Pön savaşları

ve örümceğin sindirim sistemi ve Alize yelleri ve Hunlu-lar'ın çok eskiden yellenmeleri üstüne hüznü diziyorlardı ipe kocaman kestane gözleriyle, hiç kimseyi ilgilendirmez-ken Çarşamba'nın Sofualan dağının yüksekliği. Onlar da biliyorlardı bu okuduklarının pek bir işe yaramayacağını. Yalnızca üniversiteye girecek puanı tutturmak için gerek-liydi bu bilgiler. Üniversiteye girebilmek için, ön eleme ola-rak okunuyordu lise, herkes bunun farkındaydı artık. Kan-dırmışlardı bizi ufakken. Çünkü çocukken "kaka" diye gös-terilen rakı, o kadar da kaka değildi aslında.

Çarşamba'ya bahar bir geliş geldi, otlar bir fışkırış fışkır-dı. Karlı tepelerden indi, kabardı, köpürdü Yeşilırmak, bir gecede çiçek açtı elmalar, armutlar. Leylekler geldi, şişesiz bacalara kondular. Çıplak akasyaların ardı aydınlık, dupdu-ru. Durup dururken bir kavun rengi gökyüzü, bunda bir iş var mutlak, içim kavuniçi. Bahar boy atıyor ırmak boyunda. Her taraf nasıl bir yeşil, havalar nasıl güzel, ırmağa karşı geriniyoruz Kâşif'le. Sınıfın en iyi iki öğrencisiyiz. Hiç çalış-mıyoruz. çalışılacak bir şey yok. Biraz ders dinledik, herşe-yi biliyoruz. Herşey iyice anlaşılsın diye saatlerce ve uzun uzun anlatılıyor, sorular soruluyor, gene anlatılıyor, sınıfın geneli oldukça zor anlıyor. Bu durumda dikkatli ders dinle-yince öğrenmemeye olanak yok Çarşamba Lisesi'nde.

Aşksızlıktan cılızdır düşlerim. Gece gündüz birbirine bi-tişiyor. Bir liseyi tüketmektir gidiyor. Beklemenin kurgusu. Umut. Uçsuz gerilimi beklemenin. Fakat bu bahar çok oros-pu. Gece çökmese artık, herkesler yatmasa. Ellerim siga-ramı bir isli yalnızlığa yakmasa. Yalnızlığı duymasa kulak-larım. Köpekler ulumasa. Bir yıkasam şu belleğimi, bu dü-şünmek olmasa. Yatınca uyuyabilsem, tavanlar konuşma-sa... Vay orospu bahar vay, bunları da mı yapıcaktın bana?

Ben tezelden âşık olsam iyi olacak! İçimde bir şeyler küf ve penisilin gibi. Günlerden pazartesi, Çarşamba'dayız. Çarşamba'nın ortasından bil bakalım ne akar? Dananın kuyruğuna işkence var gönlümde. Açılıp açılıp yeniden okunan mektuplar gibiyim. Derim bana dar geliyor. Çarşamba'nın baharı meğer ne yangın bir türkü.

Kendime derhal bir sevgili bulmam gerekli. Şu kız kim Kâşif? Kaçıncı sınıfta? Adı neymiş? Nişanlı mı? Allahallah, niye? Şu kim peki? Örgülü saçlı! Ortaokulda mı? Ortaokulda öyle memesi olur mu kızın? Adı ne? Kimin kızı? İstiklâl marşları sırasında okuldan kız kesiyorum. Okuldan bulacağım herhalde, başka nerden bulabilirim? Çarşamba'da kafe yok, bar yok, disko yok! Okul dışında benim bir kıza rastlama durumum yok. Öğretmen Güner'e bayılıyorum, fakat o öğretmen ben öğrenci, bu da Stendalim'si bir durum ya da sündürülmüş Madam Somerville kompleksi. Tam aynı durum değil aslında, lise ve bir ilkokul aynı bahçenin içinde, ben lise son öğrencisiyim, Güner o ilkokulda öğretmen, benim öğretmenim değil yani. Üstelik çok genç, fakat söz konusu değil aşkımız. O da Çarşambalı, çok bildiğimiz Keskin'in Makbule hanımın kızı. Birbirimize öyle sert sert bakıyoruz ilkokulla lisenin ortak bahçesinde...

Bir kız bulup âşık olacağım, en salak halim gelip yüzüme yerleşecek, yaşamak bir başka heyecan ve boyut kazanacak. Kıza şiirler düzeceğim, o bana umut verecek, ya da bana öyle gelecek, orası önemli değil. Bir gün "gel!" diyeceğim, gelmeyecek, ben saldıracağım içkiye, onurunuza kavak ağaçları! Selâmün-hello Çarşamba'nın baharı.

Bizim sınıfta bir Nebahat var, o olur mu acaba? Zaten kesik atıyor bana. Canan da olabilir... O bana tav zaten... Lisebir'de sarı örgülü saçlı, tatar burunlu, rus bakışlı kız da

hiç fena değil, ona o osuruk nizâmî lise şapkası bile yakışıyor... Hanife mi onun adı?

Yalnız ve hızlı geçiyor Çarşamba'da günler. Fırtına gibi bir bahar indi ırmağın sağına soluna, dört bir yanımız alev alev yeşeriyor, deli gibi doğuruyor doğa, içim petrol yeşili.

29

Evin karşılıklı iki kapısı var. Ön kapıdan girince, sol taraf Mevhibe hanımın odası. Kocaman radyo babannemin odasında, benim boyumu bulan, tek kapaklı bir ceviz dolabın üstünde duruyor. Üstündeki beyaz kırlent örtüsü üçgen biçiminde öne sarkar. Radyo sabahtan açılır, gece yatılana dek kapatılmaz. Her evde radyo yok. Bizim evin önünden geçenler, sokağa taşan radyo sesinden yararlanabilmek için yürüyüşlerini gözle görülür biçimde yavaşlatıyorlar. Evimizin duvarı dibinde sigara molası verenler de cabası. Radyo denen bu kocaman kutunun içine neler neler sığdırılmamıştı ki! Beni, radyonun içinde adam var diye korkutuyorlar, yapmak istemediğim şeylerin yaptırımı için bir tehdit unsuru olarak kullanıyorlar bu kutuyu. Eğer denileni yapmazsam, Alaittin'in lambasının daha gelişmişi sayılabilecek bu kutunun içinden o adam çıkacak ve beni ham yapacak. Kutunun içinden sesi gelen bir tek adam değil ki, kadın da var, beraber ve solo şarkılar söyleyen bir grup var, Orhan Boran ve Yuki var, Celal Şahin var... Selçuk Kaskan'ın Uğurlugil Ailesi olarak, Yıldız Kenter, Müşfik Kenter, Şükran Güngör, Genco Erkal, şişman bir arap bacı sandığımız Tevfik Gelenbe var... Zeki Müren, Seçaettin Tanyerli, Hamiyet Yüceses, Müzeyyen Senar, Münir Nurettin Selçuk, Sabite Tur Gülerman ve saz arkadaşları neresine nasıl sığışıyorlar bu kutunun? Güreş karşılaşmalarını anlatan Eşref Şefik var... Zaman zaman güreşçiyi de yanına çağırıyor, güreşçi:

-Şampiyonluğum türk milletine armağan olsun! diyor... Hadi Eşref Şefik bir kenara büzüştü diyelim, koskoca güreşçi nasıl sığıyor bu kutunun içine? Olamaz. Dört yaşındaysak, geri zekâlı değiliz ya. Fakat radyonun içinden o sesler nasıl geliyor? Radyonun elektrik prizine takılan bir fişi var, oraya takılıp, kocaman yuvarlak düğmesi sağa çevrilip çıt edince, üstünde bir sürü yazılar olan mika bölümde sarı bir ışık yanıyor ve başlıyor konuşmaya. Elektrik prizinin, cıs olan ve parmak sokulmaması gereken bir şey olduğu sıkı sıkı tembih edilmiş bana. Parmağımı oraya sokarsam kömür olacağım bildirilmiş. Peki, beni kömür eyleyecek o elektrik, niçin radyonun içindeki adama hiç bir şey yapamıyor? Çok mu güçlü o adam? Hilmiye yengemlerin radyosunun içindeki de aynı adam mı, yoksa her radyonun bir adamı mı var?

Bir gün evde kimse yokken, Cemile ve Vedia ablalarım çamaşır asıyorlarken, Şerife ortada yokken, ceviz dolabı usul usul iterek, radyonun arkasına girdim, arka taraf yuvarlak delikli bir kalın sarı mukavvaydı. Bu mukavyayı dört köşesinden tutan dört küçük sürgü vardı. Sürgüleri açtım, mukavva pıt diye çıktı yerinden. Radyonun içinde adam madam yoktu. Uzun kocaman ve çok değişik bir ampul vardı. Ampule dokundum. Çevirdim, dönüyordu. Biraz daha çevirince yerinden çıktı. Elime alıp incelemeye niyetlenirken, ampul yere düştü, kırıldı. Korkuyla kırık ampulü ceviz dolabın altına sokuşturdum ayağımla. Delikli mukavvayı yerine koydum, sürgüleri sürdüm, dolabı eski yerine iteledim ve sevinçle bahçeye fırlayıp, elma ağacına tırmandım. Elma ağacına çıkarsam, radyonun içindeki adam beni ham yapar konusu kapanmıştı.

Akşam ev halkı radyoyu çalıştırmak için epey uğraş

verdi. Bir türlü sarı ışığı yanmıyor, çıt çıkmıyordu radyodan.

-Allahallah, n'oldu la bu radyiğ?
sorusunu kahramanca yanıtladım:

-Radyonun içindeki adam öldü!

Mevhibe hanımın odasından çıkın, tam karşısı misafir odası, girmeyin oraya, misafir misiniz siz? Salonu geçip küçük bir sahanlığa ulaşıyorsunuz, sağ kapı büyük mutfağa açılır, sol taraftaki kapıdan sonra bir merdiven dönerek üst kata çıkar, siz sağa sola sapmazsanız arka kapıdan bir taşlığa çıkarsınız, bu taşlık küçük bahçeyle hemzemindir, küçük bahçede sebze yetiştirilir, bu küçük bahçeyi üzerinden tavukların atlayamayacağı yükseklikte, uçuk mavi tahta parmaklıklar ve açılınca kendi kendine kapanmasını sağlayan yaylı bir kapı büyük bahçeden ayırır. Küçük bahçenin sağ tarafında, çamaşırlık, babamın âlet odası ve odun deposu vardır. Bu odun deposunda eski arı kovanları, güvercin yuvaları gibi kıvır zıvır da bulunur. Hayvanlarla uğraşmayı seven babam, bir ara güvercin yetiştirmiş, Çarşambalı güvercinleri arabasıyla Samsun'a götürmüş, Samsun'da bizim apartmanın terasından gökyüzüne salmış, hızla Çarşamba'ya geri döndüğünde güvercinlerin kendisinden önce eve dönüp bahçedeki yuvalarında yerlerini almış olduğunu görünce çocuk gibi sevinmişti. Daha sonra kısa süre arıcılıkla uğraşmış, bal üretmiş, fakat hepimizi sürekli arı sokması üzerine bu sevdasından da vazgeçmişti. Bir ara keklik yumurtaları üstüne bir tavuğu kuluçkaya yatırmış, anne tavuk şaşkın keklik yavruları üretmiş, yavruların kuş gibi pır pır üstünden uçuşlarına çok şaşırmıştı. Belki de bayağı dertlenmişti o tavuk, ne acayip yavrularım var diye... Sakız adasından özel olarak getirtti-

ği koç azmanı ise o yaz hiç kimseyi bahçeye sokmamış, toplanamayan elmalar ağaçlarda çürümüştü.

Gün geldi tavşanlara merak sardı babam. Siyah, gri, beyaz, bir sürü tavşanımız olmuştu birdenbire, muşmula ağacının en alçak dalının altında büyük tel bir kafeste duruyorlar, babam öğlenleri eve gelince onlara yem veriyor, Şerife'yi kafese sokuyor, Şerife su kaplarına su koyuyor. En şanslı Şerife, tavşanların yanına giriyor, onlara elleyebiliyor, ben kafesin dışından bakıyorum.

Bir gece bir gürültüyle uyandım. Tavşanlar tel kafesin içinden dışarı tünel kazmışlar ve kafesten kaçmışlar, küçük bahçede cirit atıyorlar. Nasılsa durumu farkeden babam ev halkını ayaklandırmış, Vedia, Cemile, Şerife geceliklerle bahçeye dökülmüşlerdi.

Bana da eğlence çıktı, attım kendimi bahçeye. Babam bir el fenerini sağa sola sallıyor ve sert emirler yağdırıyordu:

-Atla üstüne! Sıkı tut! Yahu niye bıraktın Cemile? Allahallah Allahallah Allahallah Allahallah...

Kimi zaman cümle sonundaki kelimeyi dört ya da beş kez yinelerdi. On oniki kez yinelediği de oluyordu. Sayardık.

-Altı defa "bırak yahu" dedi...

Bu yineleme onun sinirini geçiştirme biçimiydi. Bir anlamda da tartışmaya son veren, karşı tarafın artık bir yanıt vermesi gerekmediğini bildiren noktaydı.

Vedia, Cemile ve Şerife tavşanların peşinde atlıyor, zıplıyorlar. Kolay yakalanır bir hayvan değildir tavşan. Hele gecenin karanlığında. Şerife yere atladığı her sefer sırtında buluyor tavşanı. Beyaz tavşanlar gece daha kolay görüldükleri için, Vedia ve Cemile beyazlardan yakalamaya

başladılar.

Tavşanlar sebze bahçesine kaçmasınlar diye, babam elinde fenerle taşlıkta duruyordu. Babam sinirli, Cemile ve Vedia perişanken, Şerife'yle biz eğleniyorduk. Çocukluğumun en güzel oyunlarından birini oynuyordum, hem de gece yarısı, bahçede, pijamayla! Bu oyun bütün tavşanlar yakalanınca bitecekti. Bitmesin istiyordum. Otların arasına sinmiş bir siyah tavşan gördüm, onu o kadar güzel ürküttüm ki, babamın ayağının dibinden yıldırım hızıyla sebze bahçesine geçti tavşan. İş büyüdü. Diğer tavşanların hepsi yakalanmış, çamaşırlığa hapsedilmişler, bir tek o siyah tavşan aranıyor sebze bahçesinde, hem de fideleri ezmemeye özen göstererek. Ben tavşan yakalanmasın diye dua ederken, sebze bahçesinin dibinde bir bağrışma oldu, yakaladılar sandım, ama üzüntüm hemen büyük bir sevince dönüştü:

-Büyük bahçeye kaçtı!

-Vay namussuz nerden geçti?

Oyun alanı daha da büyümüş, tavşan avı kocaman bahçeye yayılmıştı. Babam fenerle bahçeyi tarıyor, Vedia ve Cemile yakalamak için, Şerife'yle ben yakalanmasın diye, koşturuyorduk. Tavşan yakalanmadan bu işin bitmeyeceğini bilen Vedia, sonunda can havliyle yakaladı siyah tavşanı, gece oyunumuz son buldu.

Ertesi sabah tavşanların kafesinin altına beton döküldü, bir daha hiç kaçamadılar.

Arka kapıdan çıkmayıp sağa büyük mutfağa girerseniz tam karşınızda büyük bir ocak, ocağın ortasında isli demir sacayak, onun üstünde yemekler pişer, küçük bahçeye bakan üç pencerenin önü, boylu boyuna bir makat, kerevet yani. Yüksek tavandan dört tane iple sarkan, terek de-

nilen geniş bir tahta raf, onun üstünde yufkalar dizili. Kerevetin karşı duvarındaki küçük bir kapıdan kiler bölümüne geçiliyor, bulaşıklar orada yıkanıyor. Raflarda kap kaçak, büyük siniler, kocaman tencereler, kavanozlarda turşular, reçeller, salçalar, duvara asılı soğan ve sarımsak örgüleri. Kilerin tel dolabı var, yemekler bozulmasın diye oraya koyuluyor. Kiler penceresi yan bahçeye bakıyor, hizmetçiler, o pencereden eve gelip giden erkeklerle kırıştırıyorlar. Kışın, mutfak en yaşanılan bölüm, yemek orda yeniyor, orada oturuluyor, ocak fırın gibi ısıtıyor koskoca mutfağı.

Mutfaktan çıkın, tam karşınızdaki oymalı tahta merdivenden dönerek üst kata ulaşırsınız, yan duvardaki koskocaman bir pencere aydınlatır bu merdiveni, merdiven altı boşluğunda babamın dedesi hattat Yusuf Efendi'nin hat masası durur, şık bir yazıhane olan bu masa artık âlet sandığıdır. Merdiven altına açılan kapıdan çok eski bir tarihe girersiniz, dedemin bastonu, evin ilk şemsiyesi, bizim bebeklik pusetimiz, neler neler yoktur merdiven altında, girdimi çıkamazsınız. Merdiven bir sahanlığa çıkar, sağ tarafta tuvalet ve balkon kapısı, karşıda bir oda kapısı, açın girin, balkona bakan çocuk yatak odası. O odaya girmezseniz sağdaki kapı bir cumbayla sokağa yaklaşan bir salona çıkarır sizi. Salonun duvarlarında çerçeveler asılı; Osman dedemin portresi, karısı, oğulları ve kızlarıyla fotoğrafları. Yusuf Efendi'nin yaptığı hatlar. Salonun ortasındaki karşılıklı iki kapı, iki yatak odasına açılır, biri Cemil beyle Müjgân hanımın, öbürü babaannemin yatak odası. Her iki yatak odası da şöminelidir. Kışın akşamüstü, şömineler yanar o odalarda.

Evin arka cephesi boyunca uzanan balkon bahçeye ve ırmağa bakar. Küçük bahçenin uçuk mavi, yaylı kapısın-

dan uçsuz bucaksız büyük bahçeye çıkarsınız. Büyük bahçenin ırmağa inen yamaç kısmı da bir tel örgüyle bölünmüştür. Tel örgünün ortasında bir kapı var, ordan çıktın mı koşarak ırmağa ulaşırsınız. Ben o kapıdan öteye geçmezdim. Tel örgünün arasından bakardım ırmağa. Tel örgüden ırmağa uzanan bu yamaçta Piç İsiin adlı bir köylü mısır yetiştirirdi. Çarşamba'da Hüseyin'e İsiin, derler. Malta'da İsiin'e ne derler bilemiyorum. Piç İsiin elde ettiği mısırın yarısını bize verir, yarısı onun olurdu, bu yüzden ona "yarıcı" denirdi. Toprak bizim, emek Piç İsiiin'in. Hoş ırmağın kıyısında bir şey yetiştirmek için pek emeğe gerek yok. Oraya çubuk soksan yeşeriyor. Sulama, dibini eşeleme, gübreleme gibi çabalar gerekmiyor. Bire beş veriyor Yeşilırmak'ın alüvyon ovası. Piç İsiin de, bir gün oraya mısır tohumu atıyor, başka bir gün gelip mısırları topluyor. Toplam mesaisi iki gün.

30

Bir sigara yaktım. Sanki sigara yakmamı bekliyormuş gibi, çat kapı. Belâ gelmeden önce telgıraf çekmez, ben öğretmen Güner'i düşlüyorken, al sana gene Turgut!

Üç gündür sürekli geliyor. Onu da çarpmış besbelli Çarşamba'nın baharı, elinde Gogol'ün *"Bir Delinin Hâtıra Defteri"*...

-Oynicem da la Ferhan, ben bu oyunu oynicem!

-Dante ile temasa geçtiği zaman insanın muhakkak bir yol gösterene ihtiyacı vardır, diyor Sainte-Beuve, *"Pazartesi Konuşmaları"* nda.

diyorum. Boş bakıyor.

-Danti'ği biliğim de, öbürü kim?

-Sainte-Beuve!

-Unu hiç duymadım la! Ayruca bunnarın Gogol'nen ne ilgisi var?

Kafayı Gogol'e takmış. Üç aydır gece gündüz bunu okuyormuş. Ezberi tamammış. Ben sahneye koyacakmışım. Benim de bir bahar sıkıntım var ya;

-Ver bakiim şu kitabı!

Birden Oksans İvanoviç Poprişçin canlanıyor gözümün önünde. Kulağımda Genco Erkal'ın sesi:

- Pooopr işçiin, diye bağırdı.

Galatasaray Lisesi'nde Nami de güzel oynamıştı bu rolü. Nami başka türlü söylüyordu burayı. Genco düz ve yayarak. Ona öyle yakışıyordu. Nami sert bir "Poprişçin" diyor, "diye bağırdı" yı ayırarak tamamen başka bir tonda söylü-

yordu. Nami'de öylesi güzel oluyordu. Turgut'a yakışanı bulmamız gerek, ancak Turgut için şimdilik "Poprişçin" demek başlıbaşına bir sorun. Ve fakat Turgut kararlı:

-Sen bunu sahniği gosan da oynicam, gomasan da oynicam!

-Zaten u senin tanımaduğun Sainte-Beuve ayrıca demiş ki: " Varsın fazla ileri gitti desinler, ama adamın cesareti güzeldi."

-Bak unu güzel söylemiş... Kim la u?

-Unu sonra anlatırım ben sana, ver şu şarap şişesini, aç birinci sahneden başla okumaya... Sanırım bu bahar Gogol, ikimize de iyi gelecek!

-Kitabı açmiği lüzum yok, ben ezberim.

-Siktiret ezberi şimdi, aç oku şu Gogol'ü, beni de delirtme bahar bahar... Bu senin elindeki metin, Gogol'ün öyküsünden, Roger Coggio diye birinin yaptığı bir sahne uygulaması. Biz ille öyle uygulamak zorunda mıyız? Onu da okuyalım, yarın Gogol'ün kendi öyküsünü okuyalım. Gogol'ün başka öykülerini de okuyalım. Bir kan davası telâşına gerek yok. Yavaş yavaş oku, ne anlatıyor Gogol, önce onu anlıyalım.

Turgut kem küm okuyor, geceyarısını çoktan geçtik, neredeyse gün ışıyacak.

Yamuk muşmula ağacında cıvıldayanlar ne kuşu bilemiyorum, dediklerini anlamıyorum zaten, sabah sabah cıvıldamakla kuşların elbet bir bildikleri var. Turgut bitiriyor Gogol'ü.

-Aniiii, okumaktan yoruldum lan!

-Tamam bırak kitabı, gel çay içelim!

Arka bahçeye geçiyoruz. Gün doğdu doğacak. Şeker bitmiş evde. Şekersiz içiyoruz çaylarımızı. Birden gök gür-

lüyor. Sürahiden boşanıyor yağmur, gün güneşsiz doğuyor, gökyüzü buzlucam gibi. Gogol ve *"Bir Delinin Hâtıra Defteri"* üstüne ne biliyorsam anlatıyorum Turgut'a, sonunda da:

-Bu Poprişçin, Çarşamba Tahrirat Katipliği'nde kalem yontucu olsun mu?

diyorum. Turgut'un dünyası yıkılıyor:

-Hiç bozmiyelim la herifin eserini!

-Peki Turgut!

Çarşamba köprüsü artık Perspektiv Nievski'dir Turgut için. Provaların onuncu gününde vurduruyor kafayı sıfıra. Gece gündüz gelip gidiyor artık bizim eve Oksans İvanoviç Turgut. Provaları evde yapıyoruz, çünkü bizim evin odaları Halk Eğitim Merkezi'nin sahnesinden büyük.

Kim lan bu hıyar, diye düşünürken size birdenbire Dostoyevski'den, Gogol'den bahseden, dişleri genç yaşta dökülmüş, Turgut'un dişçi sevmez arkadaşı, bitirim Orhan giriyor hayatımıza. Gogol'ün bütün eserlerini okumuş, Çarşamba Lisesi'ni bitirememiş. Niye bitiremediği konusunu:

-Bi takım olaylar oldu amına goyim!

biçiminde özetliyor, bu kendisinden beklenmeyen kültürü, sigarayı sigaraya ekleyerek efkârla içine çeken çocuk. Çocuk dediğim, benden büyük. Gogol'ü sindirmiş, kendi bitirim ağızıyla yorumluyor, Çarşamba'da böyle birine rastlamak şaşırtıcı bir durum. Uzunçarşı'da kahvede otururken, televizyonda arabesk bir türk filmi varsa;

-Gapatın'u televizyonu, herkese çay sımarlıyum amına goyim!

diyerek, kahvedekilere televizyonu kapattırıp rus edebiyatı anlatan, yumurta topuk ayakkabısının topuğuna basan Orhan, *"Gogol Orhan"* adıyla taltif edilerek dramaturg ola-

rak katılıyor olaya.

Turgut'un usasığmaz inadı ve çalışkanlığı, ve dramaturg Gogol Orhan'ın dolduruşuyla ortaya çıkıyor oyun. Turgut diksiyonunu yeniyor, tonlamayı yeniyor, Gogol'ü yeniyor, utangaçlığını yeniyor, Turgut delirmiş durumda, Turgut'u kimse tutamıyor.

-Tamam, oynayacak hale geldin sen!
diyorum.

-Sahi mi?
diye gözü parlıyor Turgut'un.

Turgut delisinin prova sonucu ortaya çıkan "hâtıra defteri" bir saat sürüyor. Bir gösteri için kısa bir süre bu Çarşamba'da. Çarşambalılar Kemal Dirim'in üç perdelik komedilerine alışkın. Bu oyunun önüne başka bir kısa oyun koyalım diye düşünüyoruz. O zaman gelsin bakalım İonesco. Onun "*Ders*" isimli oyununu oynamak istiyorum bir zamandır. Benden başka, bir kız öğrenci, bir de hizmetçi gerek. Hizmetçiyi uşak yapıyoruz, Kâşif oynayacak. Öğrencinin kız olması zorunlu. Kim olur acaba? O sıralar Zonguldak Lisesi'nden nakil gelen delifişek bir kız var okulda... Lise kasketini, hafif bıçkınca yan takıyor. Ben ona kafayı takalı haftalar olmuş, adını "Si Bemol" koymuşum bile. Kız rolü kabul ediyor ve başlıyor bizim evde İonesco provaları, Turgut dekor, kostüm, peruk derdine düşüyor. Peruk işi için iki günde bir Samsun'a gidiyor.

Üçüncü provada ben Si Bemol'e sırılsıklam âşığım. Si Bemol bana her an beni öpecekmiş gibi bakıyor. Kâşif'e anlatıyorum durumu. Onun uşak rolü kısacık, provalara gelmesine gerek olmadığı konusunda çabucak anlaşıyoruz. Başlıyoruz biz Si Bemol'le, İonesco'yu aşkımıza âlet ederek, deli gibi sevişmelere. Duvarda Osman dedemin,

babamın, amcamın kocaman siyah-beyaz fotoğrafları, salonun her köşesinde öpüşüyoruz, mayısın sonunda şubat dudaklarıyla. Kartacalı kadınlara benziyor, bir güvercin gagası gibi ona çok yakışan burnu. Si Bemol doğru dürüst öptüğüm ilk kız, onu ilk doğru dürüst öpen benim. İkimiz de doğru dürüst öpüşmeyi bilmiyoruz. Öpüşmek meğer ne zor iş, meğer öpüşmek ne güzel! Sonra soyunuyoruz, meğer soyunmak ne güzel! Peruğu göstermek üzere Samsun'dan telâşla gelen Turgut bizi basıyor, farketmemiş gibi yapıyor, efendi bir rus memuru olarak. Göğsümün kafesinde bir yerlere sokuyorum Si Bemol'ü, içim deniz mavisi.

Kim taktı saatin yelkovanına bu püfür yelkenleri?

31

Yeniden bire aldı vitesi, gaz kesti, hırıltısı dindi kamyonun, ağır ağır tırmanmaya başladı yokuşu. Farlar çok iyi aydınlatmıyordu yolu, iyi ki ay ışığı vardı. Yoldan bir sincap geçti. Üşüyerek yanındaki kelebek camını kapattı. Hiç bir yerde bu kadar soğuk olamaz haziran gecesi. Kışın zaten geçemezsin buralardan, kar kıyamet olur, atla bile ulaşılmaz tepedeki köye. Çarşamba'nın en yüksek dağ köyü Sofualan'da biter, bu git git bitmez, çok dönemeçli daracık yol. Yolun bir yanı böğürtlenler, böğürtlenlerin üstünden yola sarkan ağaçlar, öbür yanı uçurum. Böğürtlenlere yakın gitmek gerek. Karşıdan araba gelmez. Köylüler yazın, tekerleri gıcırdayan kağnılarla, atla, eşekle inip çıkarlar bu yolu, kışın ne Sofualan'a kimse çıkar, ne Sofualanlı Çarşamba'ya iner. Kar yolu kapatır, bir kış uykusuna yatar Canik dağlarının tepesinde unutulmuş köy.

Dik yokuşun tepesine ulaştı kiremit rengi kasalı, kırmızı kamyon. Tekrar ikiye aldı vitesi. Uzaklardan görünmez, birden çıkar insanın karşısına köy. Cep saatini çıkardı yelek cebinden, gecenin ikisini geçmeye domuzlanıyordu yelkovan. Geç kalmış sayılmazdı. Özenle kapağını kapattı, usulca yelek cebine koydu saati, sanki okşayarak. Üçe aldı vitesi.

Köyün girişindeki kahvenin önünde, elinde fenerle bekleyen yaşlı bir adam el etti, durdu kamyon, adam güçlükle bindi şoförün yanına.

-Sen gamyon gullanmiğ nerden öğrendin la yiyenim?

diye sordu yaşlı adam.

-Kendi kendime.

-Helal la yiyenim! Ehliyetin var mı bari?

-Ehliyet neymiş la Recep emmi? Unu bana kim sorcak Sofualan yolunda?
diye güldü, kamyonu kullanan sarı saçlı, mavi gözlü, altıköşe kasketli Cemil çocuk.

-Osman Efendi nasıl?
dedi Recep emmi.

-Babam iyi, Recep emmi. Memur maaşıynan idare etmiye uğraşiğ. Aileye ben bakar oldum.

-Sıtma çok mu Çarşamba'da?

-Sorma la Recep emmi. Gırdı geçüdü bizi bu sıtma. İneklerde de hep veba var. Her gün sekiz on kişi öliğ... Borlarda yok di mi sıtma?

-Borda sinek yok ki yiyenim.
dedi Recep emmi, omzunu sıvazladı çocuğun. Konuşmadan köyün içinden geçtiler, köyün bitiminde bir tarlanın yanında durdu kamyon. Ayışığında, elleri kazmalı, kürekli, hepsi kasketli dört adam ve dört sigara ateşi görünüyordu tarlanın ortasında. Kamyonu görünce hareketlendiler. Geri vitese aldı Cemil çocuk, kamyon gerisin geri adamların yanına iyice yanaştı. İstop etti motoru. El frenini çekti. Farları açık bıraktı. Nasıl kullanıyorum ama gibisinden bir fiyakayla atladı kamyondan, gitti öbür kapıyı açtı onüç yaşındaki şoförümüz, Recep emmiyi indirdi. Kasketli adamlardan ikisi, az önce kazdıkları geniş çukura atladılar, çukurdan kurumuş uzun mısır sapları çıkarıp attılar, daha sonra öbür *iki* adam da atladı çukura, mısır saplarının altından çıkan buzu kazmazla kırmaya başladılar. Cemil çocuk, kamyonun kasasının arkasını ve yanını açtı, ordaki çuvalı

yere aldı, katlı brandayı yaydı kamyonun kasasının zeminine, çuvaldan talaş serpti brandanın üstüne. Adamlar kırdıkları büyük buz kalıplarını kamyona taşımaya başladılar. Cemil çocuk bu yamru yumru buz kütlelerini brandanın üstüne yan yana dizmeye koyuldu, elleri donarak, arasıra avuçlarına hoh yaparak. Çukurdaki buz katmanının altından, gene bir sıra kurumuş mısır sapı çıktı. Adamlar hızla mısır saplarını sağa sola attılar, ortaya çıkan yeni buz katmanını kazmayla parçalamaya giriştiler. Kamyonda bir sıra buz tamam olunca, üstüne gene talaş attı Cemil çocuk, yeni buz dizildi, gene talaş attı, yine buz dizildi. Kamyon dolunca brandayla sardı sarmaladı yükünü.

-Parasını ödiğim mi? Param var.

dedi Cemil çocuk.

-Hele sen buzu sat, bi da geldiğinde ödersin, ben dağ başında parayı n'aapcağmışım?

dedi Recep emmi, sırtını sıvazladı çocuğun.

Atladı kırmızı kamyona Cemil çocuk, bastı gaza, buzdan morarmış elleriyle sarıldı direksiyona. Gün doğmadan ulaştırmak gerekiyordu buzu Çarşamba'ya, buz erimeden yani.

Kışın çukurlar kazıyorlar, bir sıra yazdan kurumuş mısır sapı, bir sıra kar yöntemiyle, sıkıştırılmış karı toprağa gömüp çok katlı buzluklar oluşturuyordu köylüler. Yaz sıcağında da çukurları açıp buzu satıyorlardı. Sofualan'ın geçim kaynaklarından biriydi bu. Allahın karını satıyorlardı Çarşambalıya.

Kamyon yüklü de olsa yokuş aşşağı daha rahattı dönüş, sen gaza basmasan da gidiyor kamyon, yalnız dönemeçlere dikkat ediceksin. Gelirken bir dönemeçte az kalsın uçuruma uçuyordu acemi şoför Cemil çocuk. Kamyo-

nun nasıl kullanılacağını satan adamdan ilke olarak öğrenmiş, hemen direksiyona oturmuş, çalıştırmış ve kullanmaya başlamıştı. Henüz kaza yapmamıştı ama tehlikeli durumlar geçiriyordu. Vites değiştirmeyi iyi beceremediği için kimi zaman vites küçültmeden giriyordu dönemece... Bu tehlikeli mesela. Bunu yapmayacaksın. Gacır gucur, zorla da olsa değiştirceksin vitesi ve zaten sonunda alışacaksın bu vitesi değiştirmeye sen oğlum Cemil!

Asıl sorun, ayaklarının gaz ve debriyaj pedallarına çok iyi yetişememesi. Şoför koltuğunun ön ucunda oturuyor zaten. Buna oturma bile denmez. İyi ki almıştı bu kamyonu. Uzunçarşı'da Cafer Hoca'nın manifatura dükkânında tezgâhtar olarak çalışırken kendi yaptığı tahta kumbaraya atarak biriktirdiği parayla bu kamyonu aldığına, başta Cafer Hoca olmak üzere, hiç kimse inanmıyordu.

-İster inanın, ister inanmayın. Ahacuk kamyon! Ahacuk da şoförü!

Sürekli direksiyonun ortasındaki kornaya basıyordu Cemil çocuk, bundan müthiş bir keyif alıyor, her kornaya basışında kamyonu olduğunu daha iyi algılıyordu. Bu inanamadığı şeye inanmasını sağlıyordu boğuk korna sesi.

Dağın ardı ağarmaya başladı, hava ısınıyordu, kelebek camını açtı, kuş sesleri doldurdu kamyonu. Debriyaja tam basamayarak, motoru ağlatarak üçe aldı vitesi.

Erkek kardeşiyle birlikte okuduğu medreseyi bırakmıştı. İki kardeş medreseye gitseler aileye kim bakacak? İnhisarlar İdaresi'nde memur olan Osman Efendi'nin maaşı hiç bir şeye yetmiyor, kardeşi İstanbul'a okumaya gönderilecek. Cemil çalışmazsa dönmeyecek bu çark.

Kardeşi Naci'ye verip "Hendese" kitabını, onüç yaşında hayata atılmıştı, altıköşe kasketli Cemil çocuk.

32

Şair Eşref ve Niyazi Berkes'i okurum, ıssız Çarşamba gecelerinde. Irmağın gümbürtüsü doldurur gecenin zifir boşluğunu. Apaçık ve terbiyesizce, Çarşamba deyimiyle "şakkadak" ortaya çıkar, ikiyüz yıldır neden bocaladığımız. İkisini aynı anda okumam ne önemli ve güzel bir rastlantı.

"Hiç bir ulus batılılaşmayı bu kadar pahalıya satın almamıştır." diyor Berkes.

Hiç bir ulus bu kadar batısız değil ki Niyazi Hoca! Bizden de batısız olanlar ulus sayılmaz.; ümmet, cemaat, aşiret, kabile, polit büro ve fotokopileri... Yakıyorum sigara, söndürüyorum sigara, sigaranın sağlığa zararı konusuyla hiç ilgilenmeden, sabaha ne kaldı ki şurda?

"Teaddiyâta karşı böyle sütsüz zannolunmazken
Niçin bilmem otuz yıldır kabarmaz türkün ayranı"
diye soruyor Eşref, sakalını sıvazlıyarak.

Nihayet onuncu sınıf bitti, lise son sınıfa geçtim. Henüz kame alınmadı ve fakat notlarım belli, durumum belli, artık bir lise son sınıf öğrencisiyim. Galatasaray'da yitirdiğim yılı kazanmış bulunuyorum. Okulun kapanmasını bekleyerek, mayısı tüketiyoruz Çarşamba Lisesi'ne gide gele. Öğretmenler öğrencilerden daha bezgin. Kapanamadı şu okul, duygusu onlarda daha belirgin. Bahçede top oynanarak, Değirmenbaşı'na gezmeye gidilerek tamamlanıyor günler. Artık Çarşamba'da kalmıyorum, akşamları babamla Samsun'a geliyorum. Kimi günler gitmiyorum okula, Samsun'da oturup kitap okuyorum, babamın kocaman ki-

taplığında bilmediğim yazarlar keşfediyorum.

Bizim apartmanın karşısında, bahçe içinde iki katlı bir ev var. Orman İdaresi'nin lojmanı. Orada genç bir karı koca yaşıyor. Bizim pencerelerden teraslarını ve salonlarını net olarak görebiliyoruz. Bir kaç haftadır o eve ikinci bir genç kadın geldi. Sabahları ev süpürüyor, terasa çıkıyor, çamaşır asıyor, akşamüstü çamaşır topluyor, bizim pencereleri ve beni kesiyor. Ben pencerede sigara içmekteyim, o da bir sigara yakıyor, bana bakıyor, dumanını bana üflüyor. Ben de ona üflüyorum. Üfleşiyoruz.

Hizmetçi mi acaba? Evin hanımıyla karşılıklı oturup, bacak bacak üstüne atıp sigaralar, kahveler içişine, giyinişine bakılırsa hizmetçi değil.

Giderek selâmlaşmaya, işaretleşmeye başlıyoruz. Bir gün evde yalnızken telefon numarası veriyorum el işaretleriyle, zırr arıyor. İsmi Leyla, evin hanımının kız kardeşi, İstanbul'dan gelmiş ablasının yanına, Selimiyeliymiş aslında. Evliymiş ama şu an boşanmak üzereymiş, duruşması sürüyormuş, bu yüzden Samsun'da bulunuyormuş, benden çok hoşlanıyormuş.

İlk kez bir dişi bana böyle sözler ediyor. Heyecanlanıyorum. Artık her an penceredeyim. O da terasta yaşamaya başladı. Evde yalnız kalınca açıyorum telefonu, uzun uzun konuşuyoruz. Günün her ağızda sakız şarkısı "*Su ver Leyla'm yanıyorum*" un diğer satırlarını değiştirerek onun için söylüyorum telefonda. Ona şiirler yazmaya başlıyorum, telefonda şiirlerimi okuyorum. Mecnun ediyor beni Selimiyeli Leyla.

Ankara'dan turneye gelen Başkent Tiyatrosu'nun sinemamızda oynadığı *"Başbakan ve Uşağı"* isimli oyununu basıyor yobazlar. Polisler geliyor. Oyun yarım kalıyor. Hü-

zün çöküyor Ferhan Sineması'na. Başbakan Süleyman Demirel'e küfrederek salonu terkeden izleyicileri tutukluyor, salonu basan yobazlara ilişmeyen polis, "uşağı" rolünü benimsemişcesine.

Okul kapanıyor, Ünye'ye gidiyoruz. El sallayıp vedalaşıyorum sevgilimle onu bir daha göremeyeceğimi sanarak, bir hafta sonra Leyla Ünye'de. Yanında bir genç kız, bir aşşağı bir yukarı dolanıyor Yalıboyu'nda, bizim evi öğrenmiş, gözleme almış bile.

Gece gitar çalıyorum terasta. Leyla gelip oturuyor deniz kıyısında, tam bizim evin karşısındaki kayalara, ayın şavkı vuruyor denizin üstüne.

-Al o gitarı buraya gelsene!

diye sesleniyor bana. Hiç duraksamadan hızla iniyorum kayalıklara, annemin;

-Nereye gidiyorsun oğlum?

sorusuna yanıt vermeden.

İlk kez yakından görüyoruz birbirimizi. El sıkışıyoruz, yanak yanağa öpüşüyoruz. Çok güzel kokuyor Leyla. Esmer teni parıldıyor ay ışığında, kara gözleri fıldır fıldır. Oturuyorum yanına, elini tutuyorum. Anneannem pencerede görev noktasında yerini almış, durumu gözlemliyor. Zaman zaman annem de katılıyor gözleme. Leyla'ya gitar çalıyorum saatlerce. Bizimkiler yattıktan sonra yarım yamalak öpüşüyoruz, gidiyor sevgilim.

Devrisi gün akşamüstü gelip aynı kayalıklara oturuyor. Annem ve anneannem soruşturmayı başlatıyorlar:

-Kim bu kadın?

-Senin nerden arkadaşın?

-Koskoca kadın o!

-Söyle ona senin peşini bıraksın!

-Sen onu nerden tanıyorsun?
-Ünye'ye niye gelmiş?
-Kimlere misafir gelmiş?
-Adı ne onun?

Soruşturmadan sıyrılıp gidiyorum kayalıklara, oturuyorum Leyla'nın yanına, annem ve anneannem pencerede gözlem noktasına yerleşiyorlar. Tedirginim. Leyla anlıyor durumu, pek fazla oturmuyor yanımda, kalkıp gidiyor. Mecnun mecnun bakıyorum arkasından, Yalıboyu'nda dut satan sıkmabaş kadınların yanından hızla geçip Burunucu'nda kayboluyor Selimiyeli Leyla.

33

Naci amcam ve Leman yengem bir iki yılda bir, yazları on ya da onbeş günlüğüne gelirlerdi baba evine. Bu yaz İstanbul'dan Saim'in chevrolet taksisiyle geldi amcam. Böyle bir otomobili kimse görmemiş Çarşamba'da. Bir çerkes köyüne davetliydik. Ben amcamın kucağında gittim. Celal dayımlar başka bir arabayla önümüzden giderek bize yol gösterdiler. Güneşli, sıcak bir ağustos günüydü.

Çerkes beyi yaşlıydı, elinde tesbihi oturuyordu sedirde. Bizi görünce ayağa kalktı.

-Buyurun! Sefa geldiniz! Şeref verdiniz.

dedi. Biz sedirin birer köşesine yerleştik, amcama geniş bir koltuk getirdiler. Çerkes beyinin uzun bir çubuğu vardı, çubuğun ucu pencerenin dışında. Bir nefes çekti, mis gibi bir tütün kokusu üfledi yüksek tavana doğru. Ayaklarının dibinde oturan tombul çocuğa emir verircesine konuştu:

-Haydi Hasan, kardeşlere bahçeyi gezdir.

Kardeşler dediği, ben, Celal dayımın en küçük oğlu Hüseyin ve yeğenim Halûk. Sevindik hepimiz. Hasan'ın peşinden bahçeye fırladık. Onu izleyerek iki katlı büyük evin arkasına dolandık. Biraz yürüdük uçsuz bucaksız, yemyeşil bahçeyi, bir yamaçla karşılaştık, aşağıda zar zor akan, bataklıkımsı pis bir su.

-Boklu dere! Göden yuvasu!

dedi, Hasan. Derede kurbağalar zıplıyordu. Göden kurbağanın çarşambacası. Derenin üstüne köprü niyetine bir ağaç devirmişler.

-Burdan geçeceğiz!
diye yol gösterdi. Önce Hüseyin geçti, ardından Hasan, sonra Halûk. Sıra bana geldi.

Başım dönüyor. Karşı taraftan sesler geliyor:

-Hadi.

-Hadi yahu, ne bekliyorsun?

-Sağlamdır korkma!

İçimde ne olduğunu bilmediğim tuhaf bir şeyin cız ettiğini somut olarak duydum. Kararlı iki adım attım ağacın üstünde, sonra kararsız bir adım. En fenası bu kararsız adımlardır, insan böyle bir adım atacağına hiç atmamalı. Başım döner gibi oldu. Karşıdan sesler geliyor:

-Aşağıya bakma.

-Başın döner...

-Düşersin.

Düşer miyim? İçimde ikinci bir cız duyuldu. Aşağıya bakmadan bir adım attım. Son adımı atarken gene aşağıya baktım. Ah... Düşüyorum. Eyvah, düştüm. Korkudan gözlerimi açamıyorum. Yeni pantalonum... Boklu dere, pis, çok pis sular... Gene dönüyor başım... Kahkahalar. Benimle alay ediyorlar... Açtım gözlerimi. Düşmemişim. Karşıya geçerken kendimi atmışım yere. Kalktım sevinerekten. Baktım Boklu dere çok aşağılarda. Yürümeyi sürdürdük, bir ormana ulaştık.

-Esrarengiz ormandır burası, biz öyle deriz.
dedi, kırmızı yanaklı Hasan.

-Neden öyle diyorsunuz?

-Çok garip hayvanlar vardır burda.

-Nasıl garip hayvanlar?

Gözlerini devirdi Hasan:

-Uçan yılan gördünüz mü siz hiç?

-Yoo!
diye tuhafça açıldı üçümüzün de ağzı.

-İşte burda var!

-Yaa!
diye kapandı üçümüzün de ağzı birbirinden tuhaf.

-Dönelim o zaman, gördük işte ormanı...

-Yok canım, benim yanımdayken korkulacak bir şey yok!
diye kasıldı tombul çocuk.

Yarım saat kadar dolaştık karanlık ormanda, ne uçan yılan gördük, ne yürüyen balık.

-Her zaman görünmez!
dedi Hasan, geri döndük. Bu kez bir koşuda geçtim Boklu derenin üstünden. Eve döndüğümüzde amcamlar sofraya oturmuşlardı. Çocuklara ayrı bir sofra hazırlanacağını söylediler, beklememiz için daracık ama tavanı yüksek bir odaya aldılar bizi.

Çocukken bütün tavanlar çok yüksek geliyor insana, şimdi gitsem o çerkes köyüne, girsem o odalara, belki de basık gelecek tavanlar bana.

Duvarda eski bir avcı tüfeği asılı. Duvarın kirli badanası üstüne bir av manzarası çerçeveletilip asılmış. Üç sandalye var odada. Biz sandalyelere oturduk, Hasan köşede dürülmüş şiltenin üstüne oturdu. Burası geceleri birinin yatak odası oluyor besbelli. Kısa bir süre sonra, kapı aralandı, güzel bir çerkes kızı:

-Hadi gelin!
diyerek yemeğe davet etti bizi. Koşarak gittik. Yemekler nefisti. Hızla yedik ve gene oynamak için bahçeye çıktık. Bahçedeki kocaman mısır sereninin içinde oynadık. Hüseyin'in parlak fikri olarak mısır püsküllerini gazete kağıdına sararak sigara yapıp içtik, öksürükten boğuluyorduk. Am-

camların kapıda vedalaştıklarını gördük, anladık ki gidiyoruz.

Çerkes beyinin bahçe kapısından yol edildik, arabalara doğru yürürken, Celal dayım, sağımızda kalan derede balık tutan bir adamı göstererek:

-Hüseyin, aşağıdaki adamın yanına inin, balık tutmuşsa alın, tutmamışsa biraz bekleyin başında, tutar. Alın gelin, biz şurda anayoldaki kahvenin önünde oturuyoruz..
dedi. Koşarak indik yamaçtan. Adam bizi görünce gülümsedi:

-Celal bey yolladı di mi? Bekleyün acuk, bir iki dene da tutiim...

Yeşilırmak'ın bulanık, çalkantılı kollarından biriydi bu dere, dar fakat suyu gür. Adam arka arkaya iki sazan yakaladı. Daha önce yakaladığı bir başka sazanla birlikte üçünü bir çubuğa geçirdi verdi Hüseyin'in eline. Teşekkür ettik, adam Celal dayıma selâm söyledi, tırmandık yamacı. Anayola nerden çıkacağımızı bilmiyorduk. Yabancı topraklarda ilerleyen düşman ordusu gibi bir süre mısırların yanından ilerledik, sonunda çevresi çitle çevrilmiş bir bahçeye geldik. Bahçede oynayan çocuklar vardı.

-Yol ne tarafta?

-Nerenin yolunu soriğin ?

-Kahve nerde?

-Nah şu toprak yoldan gapturun, acuk gidin, fıraktının dibündekü bükülgeçten döndünnü, zangadak gahvenin önüne çıkarsığız.

Toprak yol bizi anayola çıkardı, fakat ortada kahve yoktu. Amcam, Celal dayım, arabalar görünmüyordu.

-Yürüyelim şu tarafa, belki daha ilerdedir.
dedi Hüseyin.

-O taraf Samsun tarafı. Bu tarafa yürüyelim. Onları bulamasak bile Çarşamba'ya doğru gitmiş oluruz.
dememle, Halûk atıldı:

-Hayır, o taraf Çarşamba tarafı... Çok iyi biliyorum... Bak şu köprü var ya, işte orda bizim arabamız devrilmişti... O taraf Çarşamba tarafı.

Hüseyin de Halûk'u onaylayınca, onların dediği tarafa yürümeye başladık. Köprüyü geçtik. Dikbıyık köyü göründü uzaktan.

-Bakın Dikbıyık köyü! Yanlış tarafa gidiyoruz!
dedim.

-Dikbıyık'tan sonra Çarşamba işte!
dedi Hüseyin. Bir çeyrek sonra da köye ulaştık.

-Şurda birine soralım.
dedim.

-Ben soramam utanırım!
diye, boyun büktü Hüseyin.

-Sen sorsana!
diye, beni dürtükleyerek gaza getirdi Halûk. Sorarım, ne var? Sorulması ayıp bir şey değil ki bu. Yol üzerindeki zahireciye girdim. Geniş ve uzundu dükkân, sağlı sollu, mısır ve pirinç ve buğday çuvalları ve kantarlar arasından geçtim, dip taraftaki cam bölmeli yazıhaneye ulaştım. Yaşlı zahireci uyukluyor. İkidebir başı önüne düşüyor. Eski ahşap masanın üstündeki sinek şaplağında sinekler geziniyor, kimi zaman zahirecinin kuru kemikli yüzüne konuyorlar, pek kansız bularak orayı uçup gidiyorlar, daha zahirecinin uyur gezer eli sinek kovan hareketini yapmadan. Cam bölmenin kapısını açarken çıkan gıcırtı uyandırdı adamı. Gözünü açtı, beni süzdü:

-Hayrola yiyenim?

-Şey yabancıyız da... Bir şey soracaktım.

-Sor yiyenim, emme ben senden cahılım.

-Hangi taraf Çarşamba tarafı acaba?

Doğruldu sandalyesinde, ince uzun parmaklarıyla dışarıyı göstererek:

-Aha şu köpriği göriğin ni yiyenim... Unun beri geçesi Samsun darafı, öte geçesi Çarşamba darafı...

Epeydir ters yönde yürüdüğümüz kesinlik kazandı. Hüseyin ve Halûk bu kesinliği kabullenmekte biraz zorlandılarsa da hep birlikte geldiğimiz yöne geri yürümeye başladık.

-Yahu her taraf birbirine benziyor! Bu kuyular şaşırttı bizi!

dedi Hüseyin.

-Asıl şimdi yanlış tarafa gidiyoruz. O herif uyku sersemi ne dediğini bilmiyor!

diye söylendi Halûk.

Dikbıyık köyünden Çarşamba, minibüsle onbeş dakikaydı. Yürünebilir bir mesafe yani... Cebimizde para yoktu, ama yoldan geçen hangi arabayı durdursak, kendimizi tanıtsak, bizi seve seve götürürlerdi Çarşamba'ya. Ama hiç birimiz bunu düşünmek istemiyorduk. Yürümek daha heyecan vericiydi, akşam eve ulaştığımızda herkes başımıza toplanacak, biz de tadını çıkara çıkara maceramızı anlatacaktık. Gelen geçen minibüslerde bizi tanıyan olur diye, araba geçerken başımızı ters yöne çeviriyorduk. Bir süre sonra Hüseyin ayakkabılarını çıkardı, eline aldı. Çorap giymezdi, kızgın asfaltta yalınayak yürümeye başladı. Halûk ondan aşşağı kalır mı? O da çıkarıp eline aldı pabuçlarını, balıkları bana teslim ettiler. Ben de çıkarmak istiyordum ayakkabılarımı, fakat biri görür de;

-Cemil beyin oğlu Dikbıyık'tan Çarşamba'ya yalınayak yürümüş!
gibi şeyler babamın kulağına gider, diye korkuyordum.

Babam beni hiç dövmedi, ama ağır konuşurdu.

-Dikbıyık'tan Çarşamba'ya yürünür mü? Serseri misin sen? Serseri misin? Serseri misin?
der, ben bir tek sözcük yanıt veremez, önüme bakarım. Kimsenin laf yetiştiremediği ben, babamın karşısında kuzu gibi olur, neredeyse dilsiz kesilirdim. Ağzımı açmaya çabalasam gözümden yaşlar boşanırdı...

Hüseyin'in ayakları yanmış olacak ki:

-Şu kuyudan bi ayaklarımızı yıkıyalım...
diyerek yol kıyısındaki kuyuya yöneldi, Halûk da peşinden. Ben de onların ayak banyosunu beklemek üzere kuyunun başına gittim. Hüseyin kuyudan su çekti, ayaklarına dökerken, kuyunun arkasındaki evden bir köylü kadın koşarak çıkageldi. Kızgın bir hali vardı:

-İtin dölleğ n'apıyonuz?

-E, su...
diyebildik.

-Ne suyu la? Benim guyum ya bu.

-Azcuk şu sudan kullansak n'olur?

-Hoşt!
dedi köylü kadın. Hüseyin kadını dövmeye niyetlendi, biz engel olduk. Birden evden fırlayan bir adam bize doğru koşmaya başladı, biz de hızla tabanları yağladık. Allahtan adam düştü ve ardımızdan sövmekle yetinip bizi izlemekten vazgeçti... Ağır ağır yürümeye başladık, arkamızdan gelen kağnı gıcırtısı yaklaştı, iki öküzün çektiği, saman yüklü kağnı gıcırdayarak yanımızdan ağır ağır geçmeye koyuldu. Köylü hem öküzleri dürtüklüyor, hem de konuşuyordu

hayvanlarla.

-Gâh Sarıoğlan gâh!

Yolun her iki tarafından fışkırmış yeşil mısırlar bile bu kızgın güneş altında bunalmışlar, birbirlerinin gölgesine saklanmaya çalışıyorlardı. Bir karasinek geldi kondu Sarıoğlan'ın alnına. Sinirle başını salladı Sarıoğlan, uçtu sinek, geldi bizim balıklara kondu, elimin tersiyle uzaklaştırdım. Köylü boynundaki ıslak mendille, yüzünün terini sildi, kasketini geri itti.

Emmi, bizi de götürür müsün?

- Atlayın yiyenim!

Sevinçle yerleştik samanların üstüne, ayağımız yerden kesildi.

-Yabancu musuğuz?

diye sordu köylü. Hüseyin ve Halûk'un yanıt vermesine zaman bırakmadan atıldım:

-Evet emmi, biz İstanbulluyuz, buraya gezmeye geldik!

Hüseyin ve Halûk anlamsızca bakıştılar, göz kırptım, ses etmediler.

-Emmi, Çarşamba'ya daha çok var mı?

-Tiren yoluna gada iki cıgara içimi var yok. Urdan ben Terme yoluna sapcam, sizi urda bırakırım.

-Olur emmi!

dedik üçümüz aynı anda. Bir süre konuşmadan, kağnı tekerlerinden çıkan gıcırtıyı dinleyerek, samanların üstünde dingildeyerek ilerledik. Bir tren sesi duyuldu uzaktan, tren yoluna yanaştığımızı anladık.

-Emmi sen hangi köydensin?

diye sordu Hüseyin.

-Sen ne bilcen bizim köyü...

dedi köylü.

-Öyle ya biz nerden bilelim, İstanbulluyuz.
dedim.

Tren yoluna gelince, atladık kağnıdan, teşekkür ettik emmiye, epey dinlenmiş ayaklarımızla neşeli bir yürüyüşe koyulduk asfalt yolun kıyısından. Elli metre yürümemiştik ki mavi bir karayolları otobüsü durdu yanımızda. Çarşambalı şoför bizleri tanımıştı:

-La yiyenim, ne arısiğz siz borda? Binin la binin!
diyerek bizi derdest etti, evimizin önüne kadar getirdi. Üç sazan balığını kahramanca teslim ettik Celal dayıma.

34

Çarşamba Lisesi'nin son sınıfındayım artık. Fransızca öğretmeni beni frenkçeden affediyor, o saatlerde ortaokulun boş geçen fransızca derslerine öğretmen olarak giriyorum. Ortaokulda kimse fransızcayla ilgili değil. Ben fransızca bir şey söyleyince gülüyorlar, dalga geçiyorlar. Çarşambaca yanıt veriyorlar.

-Annamiğik!

diyorlar. Kaldırıp atıyorum ırmağa, onlara frenkçe öğretme endişesini, o saatlerde ingilizce derslerine girmeye başlıyorum. İngilizce sınıfı, Kâşif, Naif Zekai, bir de Komonis Hidmet, ben dinleyici olarak kareyi tamamlıyorum. İngilizce öğretmeni Kâşif'in eniştesi Oktay ağbi. Akşamları birlikte rakı içiyoruz.

Kimi akşam Değirmenbaşı'na, elektrik santralına gidiyoruz. Hidmet ve babası İbrahim bey orada kalıyorlar. Muhteşem bir kitaplığı var İbrahim beyin, Nâzım Hikmet'ler, Sabahattin Ali'ler... Duvarda Nâzım'ın hapishanede Balaban tarafından yapılmış bir portresi. Çarşamba Belediyesi'nin otuzbeş yıllık emektar elektrikçisi İbrahim bey, sarma tütün içiyor, karısı için;

-Bizim hanım yobazdır!

deyip kahkahalar atıyor. Oysa eşinin bir yobazlığı yok, İbrahim bey onu yeterince komünist bulmuyor. Solcu zabıta müdürü Aydemir, kitapçı Adnan Akyel, bu gecelerin değişmez konukları. Sosyalizmden konuşuyoruz Yeşilırmak dibinde. Nâzım'ın kendi sesinden şiirlerini dinletiyor bize

Hidmet. İlk kez duyuyorum sesini. Düşündüğümden daha kötü okuyor şiirlerini, müzikalite derdinde.

Kurmuş bulunduğum *"Irmak Oyuncuları"* takımıyla köylere gidip gerilla gösteriler yapıyoruz. Oynadığımız oyun Cahit Atay'ın "Pusuda "sı. Genelde köy kahvelerinde oynuyoruz. Komandolar bizi ölümle tehdit ediyorlar.

-Komünistler köylerde tiyatro oynuyormuş!
diye yükseliyor sesler. Milli Eğitim müdürlüğünce yasaklanıyor oyunumuz, sanki biz Milli Eğitim'in tiyatrosuyuz.

-Kimmiş bu komünistler?
diye soruyor babam.

-Sizin oğlan falan...
diyorlar. Gülümsüyor babam.

-Oynadıkları köylere komünizm gelmiş mi?
diye soruyor. Herkes gülüyor.

-Bu kış gelcekmiş! Celal Bayar da söyledi ya Cemil ağbi!
diye gevrek gevrek kahkaha atıyor Halk Partili İrfan.

Bahçede oturup gerinerek, ırmağa karşı sigaralar içerek, Si Bemol'le sevişerek geçiyor yazönü. İlkbaharın son demine, yazönü derler Çarşamba'da. İngilizceyi sökeceğime yakın öğretim yılı bitiyor. Bütün derslerden geçmiş bulunuyorum. Lise bitirme sınavlarına gireceğim, gün sayıyorum.

Celal dayımın büyük oğlu Reştan ağbimle içki sofraları kuruyoruz ırmağa karşı, eskiden babalarımızın oturduğu, uzun beyaz boyalı tahta masada, Ercan ağbim bize pek katılmıyor, o kendi odasında içiyor, televizyon izliyor. Zaten onu tanıdığımdan beri o odadan pek çıkmıyor. Hiç bir iş yapmıyor, arasıra pencereden çakır keyif mahallenin sosyal olaylarına katılıyor, yorumlar yapıyor ve gene ana ku-

manda odasına çekilip sürdürüyor yalnız içmelerini. Fazla içki içtiği için bir sürü sağlık sorunuyla cebelleşen Hayati Dilbaz'ı isyan ettiriyor, Ercan ağbinin muntazam ve mülayimce içebilişi:

- Aha bu rakı, herkese dokuniğ, bizim Ercan'a yariğ, amına goyim.

"Amına goyim" küfür olarak değil, virgül olarak kullanılıyor Çarşamba'da, her cümlede bir çok kez bulunabiliyor anlam taşımayarak. Eski kuşaklar daha çok kullanıyor, yeni kuşak pek terbiyesiz bulunan bu pelesenkten kurtulmaya özen gösteriyor, cümlede yeri gelince orayı yutkunarak geçiştirmeye uğraşıyor.

Galatasaray'dan sınıf arkadaşım Tavuk Gündüz geliyor bir gün Çarşamba'ya.

-Çok liseler dolaştım. Durumum karanlık. Burda girsem bitirmelere, baban bana bir kıyak yaptırır mı?
diye soruyor.

-Babam ne benim için, ne kimse için böyle şeyler yapmaz.
yanıtı alır almaz, geldiği hızla terkediyor Çarşamba'yı Tavuk Gündüz.

İlk sınav Türkçe Kompozisyon. Sinek kaydı tıraş olup giriyoruz. Edebiyatçıya acayip bozuluyorum. O günlerde dergilerde öykülerim, şiirlerim yayınlanıyor tek tük. Edebiyatçı aruz manyağı, orada kalmış ve türkçesi bozuk. Türkçe Kompozisyon sınavına onunla eğlenmeğe giriyorum. Konu veriliyor. Rousseau'nun bir sözü açıklanacak. İşte orda ayvayı yiyor bizim edebiyatçı. Şöyle bir on sayfa giriş yapıyorum, herkes çoktan bitirmiş, çıkmış, daha benim öğlene dek vaktim var, sürekli yeni kağıt istiyorum, sınır yok ki, istediğim kadar yazarım. Edebiyatçı sinirlenmeğe baş-

lıyor:

-Yeter artık!

diyor.

-Toparlıyorum efendim. Çok iyi bildiğim bir konu, çok dar çerçevede değerlendiremiyorum, kusura bakmayın!

diyorum. Girişten sonra fransız edebiyatı ve Rousseau ilişkilerini, bize yıllarca Mekteb-i Sultanî'de okutulanları, ağır ağır yazıyorum, yirminci sayfanın en sonunda noktalıyorum işi. Bir de imza basıyorum allahına kadar. Yazdıklarımı bizim edebiyatçının anlamasına, değerlendirmesine olanak yok.

Sen Balzac romanı nedir bilir misin? Nathalie Sarraute'u okudun mu? Michel Butor diye birini duydun mu? Dürrenmatt'ı ? Alain-Robbe Grillet'yi? Aaaa, ama siz de hiç bi bok bilmiyormuşsunuz hocam, biçiminde aylarca kabus olmuşum adama. Benden ürküyor.

Nitekim Türkçe Kompozisyon'dan 10 alıyorum. İhsan İncesu, hem Resim'den, hem Sanat Tarihi'nden basıyor herkese 10'u neşeyle:

-Herkes mezun olsun, gitsinler üniversitenin kapısına hesap sorsunlar!

diyor. Basıyor kahkahayı, basıyor 10'u. İhsan Hocanın iki tane 10'u çok önemli, ortalama falan gibi hıyarca hesaplar var. Bu güzel adam herkesin ortalamasına takviye yapıyor:

-Yavrucuğum 11 olsa 11 veriiim, ama yok n'apiiim? En büyük not 10! Haydi herkes gitsin dayansın bakalım üniversitenin kapısına! Bakalım n'olucak?

Cebimizde *"Haziran döneminde lisemizden iyi derece ile mezun olmuştur"* belgeleri, Si Bemol'la vedalaşıp biniyoruz otobüse Kâşif'le. Si Bemol lise son sınıfa geçiyor, onun otobüse binmesine daha bir yıl var.

Irmak geride kalıyor. Tozu dumana katıyor magirüs, daha nefes almadan işte Merzifon garajlar.

-Çarşamba'dan gelip İstambol istikametine gitmekte olan sayın Dağıstanlı Turizim Otobos yolcuları, kaptanınız, kaptan pilot tecrübeli şöför Hacı Emin ağbi, tesislerimizde onbeş dakka çay ve ittiyaç molası vermiş bulunmaktadır. Çaylar şirkettendir, ücret verilmemesi rica olunur, hoşgeldin Hacı Emin ağbi! Afiyet olsun. Beşten fazla çay içilmemesi rica olunur...

Bir tanesi bile zorla içilebilecek çok açık renk, soğuk bir çay. Ardından kulağımızda gene o bol parazitli ses:

-Otobosunuz hareket halindedir.... Otobosunuz hareket halindedir....

Otobosumuz hareket halindeyse biz burda ne arıyoruz? Hemen koşturuluyor. Para vermeyenin ardından haykıran helâcıya rağmen gürüldüyor magirüs, helâcının sövgüleri Merzifon'da kalıyor. Bir sigara yakıyoruz, işte Çorum. Herkes leblebi alıyor, herkes leblebi yiyor. Leblebici, Hacı Emin ağbiye bir kesekağıdı sıcak leblebi kıyağı yapıyor. O da vitesin dibine koyuyor kesekağıdını, avuç avuç, ağzı yana yana leblebi yiyor, ikidebir muavinden su istiyor, gürül gürül su içiyor.

Bitmek tükenmek bilmeyen Bolu dağları aşıldığında herkesin ağzında bir odun ağızlık. Herkesin elinde, Bolu'nun ünlü çam kolonyası. Ağızlığımız var ya, sigaradan yakıyoruz sigarayı. Gizli gizli içmeler bitti. Tezkere aldık Çarşamba Askerî Lisesi'nden. Lise tükendi, dayanmaya gidiyoruz üniversitenin kapısına. Sınavlar tükendi, sınavlar başlıyor. Sınavlar tükenmiyor.

Gerede'de bir çay molası daha veriyor otobüsümüz. Kahvenin duvarında bini aşkın vesikalık şoför fotoğrafı. Yanya-

na yapıştırılmış, ikiyüzerlik gruplar halinde çerçevelenmiş. Hepsi bıyıklı, hepsi ellişer kez hacı. Çıkışta sağda, Gerede İmam Hatip Okulu Yaptırma kumbarası. Sigaramızın külünü silkiyoruz içine. Yaptırmayın! Bize İmam Hatip Okulu gerekmiyor.

Halis koyun sütünden Düzce Kervansaray dondurması, ellerimiz yapış yapış dondurmadan. Birden lastik patlaması. Basıyor küfürü Hacı Emin ağbi, sonra özür diliyor bizlerden, özürü de sövgüsüz değil:

-Çok afedersiniz, daha dün yaptudum amına goduğumun lastiğini!

Değiştiriliyor lastik. Bütün otobüs inip lastik değiştirilmesini izliyor. Yeniden basıyor gaza sinirli şoförümüz. İşte İzmit körfezi, işte pişmaniyeciler! Sanki biz gitmiyoruz, İstanbul bize geliyor ağır ağır. Özlemişiz İstanbul'u ikimiz de. Kâşif'in muhiti Fenerbahçe, Galatasaray benden soruluyor. Beyoğlu'nun gece ışıklarını özlemişim, sabırsızlanıyorum artık, gel ulan köhne Bizans!

Doğru Pasaj'a gideceğiz. Bir güzel çekeceğiz kafaları, Pasaj kapanana dek. Sonra çıkılacak, ben Mekteb-i Sultanî'nin duvarına işeyeceğim.

Bu kez, Gümüşsuyu'nda Sakıbe halamda kalacağım. Babam ve halam epeydir küsler, neden bilmiyorum. Ben halamla görüşüyorum, bayramlarda gidip elini öpüyorum. Leman yengeme niye gitmiyorum ki? Ona da gitmeliyim. Babamla küsmelerinden bana ne?

İstanbul'a ramak kala, bu kez başka bir arıza yüzünden tekliyor ve duruyor otobüsümüz. Hacı Emin ağbi, sanki otobüsün cinsel organı varmış ve dişi olduğu kesinmiş gibi, sözlü tâciz ve sözle otobüsün ırzına tecavüzlerde bulunarak, bu sövgüler için hepimizden sövgülü özürler dileye-

rek, sinirle iniyor otobüsten. Bu kadar sövgüye bozulan otobüs de bir türlü arızasının düzeltilmesine izin vermiyor, bir biçimde hıncını alıyor terbiyesiz şoföründen. Hepimizin yardımıyla, ite kaka, yol kıyısında bir kahvenin önüne çekiliyor otobüs, oradan İstanbul'a telefon ediliyor, yeni bir otobüs isteniyor. Sigarayı sigaraya ekleyerek pineklemeye başlıyoruz. Hacı Emin ağbi, o kahvede yan bakkaldan aldırılan bir büyük şişeyle rakıya oturuyor ve beklenen otobüs gelene kadar, bu otobüsü satacağını, kızoğlankız bir yeni otobüs alacağını, bu hafta altı kolon totosu olduğunu, karısının giyim kuşam ve makyaj malzemesine gereksizce para harcadığını, Çarşamba'daki kiracısını ve tahliye kararı vermeyen yargıçı döner dönmez öldüreceğini, ve benzeri özel sorunlarını, bağıra bağıra ve sövgülerle süsleyerek anlatıyor. Gece yarısına doğru geliyor öbür otobüs. Ona binip ulaşıyoruz İstanbul'a, Pasaj'a gitme konusunu erteliyoruz, Kâşif Anadolu yakasında iniyor, otobüsümüz arabalı vapura biniyor.

Sakıbe halamda kalmanın bir sakıncası, onun temizlik hastası oluşu. Eve ayakkabıyla girilmiyor. Terliklerden terlik beğeniyorsun girişte. Cevdet ağbim Kanada'da, ben onun terliklerini giyiyorum, onun odasında kalıyorum. Halam, her çıkanın ardından giriyor tuvalete, klozeti, lavaboyu kırklıyor, dezenfekte ediyor. Ortada toz yokken, elinde toz bezi:

-Gene ortalığı bok götürüyor!

diye dertlenerek oranın buranın tozunu alıyor. Birden sinir krizi halinde bahar temizliğine girişiyor, evin hangi noktasında duracağını şaşırıyorsun.

Kendine bir kahve yapıp, bir Gelincik sigarası yakıp Boğaz'a egemen, inanılmaz manzaralı balkonuna oturuyor

bir an, şöyle bir kendine geliyor, kendi haline gülüyor;

-Deliyim ben oğlum!

diyor. Halam ilerlemiş yaşına rağmen halâ çok güzel bir kadın. Sarışın uzun boylu, mavi gözlü, alımlı, amerikan film artisti gibi. Ve evin mutlak reisi. Kemal eniştem mülayim adam. Türkiye'nin ilk eczacılarından. Eczacı çıktığında, Bafra'da eczane yokmuş, orada eczane açmış ve Bafralı olmuş. Benim Bafra'yı görüşüm de bu yüzden. Hayal meyal anımsıyorum Bafra'daki iki katlı evi ve o evin bahçesinde kızın birini dövdüğümü. Cevdet ağbim Galatasaray'a girince İstanbul'a taşınmışlar, eniştem burada bir ecza deposu açmış. İşleri yolunda, hali vakti yerinde ve fakat sürekli pahalılıktan ve parasızlıktan şikâyet etmektedir, öyle ki biraz havaya girsen, bir an durumunu unutsan, enişteme çok acıyıp harçlık verecek hale gelirsin. Kızları Hümeyra, Amerikan Kız Lisesi'ni bitirmiş, üniversiteye başlamış bu yıl.

Devrisi gün, Kâşif'siz gidiyorum Pasaj'a.

-Kardeş, siz bıyık mı bırakıyorsunuz?

-Evet.

-Belli olmuyor!

-Vay puşt!

-N'aber ulan?

Sarılıyoruz birbirimize Nezih'le. Beyoğlu'nun göbeğinde rastlaşıyoruz işte.

-Tebrik et ulan beni, karşında bir lise mezunu var.

diye kasılıyorum.

-Helal olsun!

-Sen n'aptın?

-Sorma. Kötü şeyler oldu ağbi.

-Ne gibi ağbi?

-Anlatıcam ağbi. Alkole bir kavuşalım da.

Bir güzel sofra kuruyoruz kendimize. Paramız bol. Babam sıkı harçlık vermiş bu kez. Nezih'de de cukka sağlam. Annesini soymuş. Hemen tokuşturuyoruz kadehleri.

Garson ufak ufak meze çalışıyor, bir ayağı kısa dingildek masaya. Kemancı geliyor, akordeoncu kadın geliyor, bademci geliyor. Özlemişiz hem burayı, hem birbirimizi. İkidebir ayağa kalkıp sarılıyoruz, öpüşüyoruz.

-Hani seninle öpüşüp ayrıldık ya bir pazartesi, sen Çarşamba'ya gittin, ben Sarıyer Lisesi'ne... Ağbi, Sarıyer Lisesi garip bir yer.

-Çarşamba Lisesi'nden garip değildir.

-Orası muhakkak. Benim durumum çok garip oldu yani orada. Psikoloji hocası genç bir kadın. Bana resmen asılmaya başladı.

-Yok ya?

-Evet ağbi. Kadın tıpkı Madam Somerville... Ya da bana öyle geliyor...

-Eee?

-Onbeş gün içinde aramızda büyük bir aşk başladı. Okuldan çıkıyorum, Sarıyer'de bir rakı atıyorum, hava kararır kararmaz doğru kadının evine. Karı koca gibi yaşamaya başlıyoruz işte. Tapıyor bana. Ben birlikte yaşamaktan ve ondan sıkılıyorum, ayrılıyoruz. Pat karnede Pisikoloji 2! İt gibi çalışıyorum Psikoloji'ye, sınava giriyoruz haziranda, gene 2! Eylülde de mezun etmeyecek beni...

-Kolayı var. Bu gece git evine, kendisine âşık olduğunu söyle. Evlenme teklif et! Gerekirse evlen. Ekimde boşanırsın.

-Karı şimdi evli.

-O kötü işte.

-Edebiyatçıyla evlendi. Edebiyat ve Türkçe Kompozisyon'um da 2!

-Edebiyatçı da mı sana âşık?

-Edebiyatçı erkek!

-Olsun, gönül ferman dinlemez!

-Adamın adı Gönül değil.

Basıyoruz kahkahayı, dolduruyoruz votkayı biranın içine. Büyüyünce ne olacağımızı konuşmaya başlıyoruz. Genel üniversite sınavına gireceğiz, puanımız nereleri tutarsa, oralardan bir meslek seçeceğiz kendimize. Ben bu tufaya gelmek istemiyorum, üniversite sınavına spor olarak gireceğim, asıl amacım Güzel Sanatlar Akademisi'ne girmek. Oranın sınavı ayrı ve resim sınavı barajı var. Akademinin havası çok farklı, buram buram sanat kokuyor. Orada dekorasyon bölümüne girip oradan tiyatroya yatay geçiş yapmayı düşünüyorum. Aileme:

-Ben tiyatrocu olacağım!

diyemiyorum. Nezih'i de Akademi sınavına girmeye zorluyorum.

-Dur bakalım, hele bir mezun olalım da, bakarız ağbi.

diyerek dikliyor içkisini. Birden sallanarak Hayvan Engin geliyor. Rastlantının daniskası. Öpüşüyoruz, masayı büyütüyoruz. Engin'in iki dersi eylüle kalmış, mezun gibi, kapağı Robert College'e atmayı düşünüyor. Onun ardından sanki sözleşmiş gibi, sırayla İhtiyar Ferit, Tavuk Gündüz, Şair İzzet geliyorlar. Büyük gürültülerle öpüşüyoruz, uzun masaya geçiyoruz, iş büyüyor. Tavuk Gündüz, masaya klarnetçi çağırıyor. Haziranda bütün derslerden çakmış;

-Acaba, diyor, Çarşamba Lisesi'nde mi girsem eylül sınavlarına?

Nezih'in de aklına yatıyor bu iş:

-Evet ulan Tavuk, bir otobüs atlayalım gidelim Çarşamba'ya!

-Eylül zaten Çarşamba'nın en güzel zamanı!

diyorum. Kahkahalarımız çınlatıyor Çiçek Pasajı'nı. Kadehler tokuşmaktan usanıyor;

-Artık kapatıcaz!

diyorlar da, çıkıyoruz Beyoğlu'na, karşımız Mekteb-i Sultanî.

-Okulun duvarına işiyelim mi?

diyor Tavuk Gündüz. Bunu çok istememe ve planlamış olmama rağmen, sarhoşluktan herhalde, yanlış buluyor ve reddediyorum:

-Bir Galatasaraylı bunu yapmaz Tavuk!

35

Anlamsızca düşer güneş suyun içine. Ne minareler tutabilir onu, ne Galata kulesi. Bütün gün çaydanlık ve cezve çizmişti bıyıklı çocuk. Çocuk lise mezunu, bıyık daha on günlük. Evden çıktı, yürümeye başladı. Adımlarına bakan anlardı. Çaydanlık ve cezve çizmişti saatlerce. Canın ne denli çıplak kadın çizmek isterse istesin, cezve çizeceksin, çaydanlık çizeceksin. Kulpu eğri olmayacak, yamuk durmayacak ağzı, karaktersiz insanlarla dalga geçercesine karakterli olacak çizgi. Soldan hafif ışık geliyor, o zaman sağ tarafı kara kalemle gölgeleyeceksin, ışığın değeri ortaya çıksın. Bu kadar bastırmayacaksın kalemi, rahat tutacaksın, kalem sana eziyet olmayacak, sen kaleme hükmedeceksin.

- Önce bir sürü çizgi çiz solukça, içlerinde bir teki doğru çizgidir, onu bulup koyulaştıracaksın, hepsi bu.

dedi Hasan.

Hasan, Güzel Sanatlar Akademi'sinde ikinci sınıf öğrecisi ve bu yaz kurs öğretmeni ve bıyıklı çocuğun arkadaşı. Bıyıklı çocuk Akademi'ye girmek istiyor. Her gün kurs, her gün resim dersi. Gelsin schoeler kartonlar, faber kalemler, önde bir cezve, arkada çaydanlık, fonda martılar.

-Bu martılar ne?

diye sordu Hasan.

-Fonda martılar!

diye sırıttı bıyıklı çocuk. Hasan garip garip baktı. Bıyıklı çocuk hemen sildi martıları:

-İyi, tamam. Martı falan yok. Çaydanlık nasıl? Cezve nasıl?

-İyi. Sen çabuk kıvıracaksın bu işi. Yalnız kağıdın bu yüzüne değil, öbür yüzüne çizeceksin. Perspektife dikkat. Bir firar noktası alacaksın, ufuk çizgisi üstünde... Bütün çizgiler o noktaya giderler... İşte şöyle...

Cart bir çizgi çiziyor Hasan, gece boyu uğraştığı çaydanlığın üstüne, bir çizgi daha, bir çizgi daha, ne çaydanlık kalıyor ortalıkta, ne cezve. Bütün emeği mahfoluyor bıyıklı çocuğun, çok kızıyor, ama hiç bir şey söylemiyor. Hasan pespektif anlatmayı bitirdiğinde, ak kağıt kapkara. Kurs bitiyor, içmeye gidiyorlar Hasan ve bıyıklı çocuk.

-Sen çaydanlıkla cezveyi yeniden çiz bu akşam.

-Yapma be Hasan!

-Çize çize öğreneceksin.

-Peki Şef.

O günden sonra Şef der, bıyıklı çocuk Hasan'a.

Koltuğunun altında kocaman resim kağıtları, cepleri kurşun kalem ve silgi, Fındıklı'dan Karaköy'e doğru yürümeye koyuldu bıyıklı çocuk. Karaköy'den tünele bindirdi resim kağıtlarını ve dalgınlığını. Tünel'e varır varmaz, sağa Yüksek Kaldırım'a saptı. Hızlı hızlı indi aşağılara, hamamdan sola saptı, sonra sağa, bekçiyi geçti, Genel Ev no:1. Kalabalığın üstünden içeri bakmaya uğraştı. Kombinezonlu, renk cümbüşü donlu, donsuz, sütyenli, sütyensiz, zayıf, şişman, kısa, uzun, esmer, sarışın, kumral, kızıl, ne istersen var. Vizite yirmi lira. Onbeşlik evler de var. Nasıl bir kadın özlemişti? Bilemiyordu. Parasını kontrol etti, elli lirası vardı. Sabahtan beri gelenin gidenin altına yatmaktan bezmiş, yorgun argın kadınlar, sanki öyle değillermiş gibi, ama ağır hareketlerle kaş göz ediyorlardı bıyıklı çocu-

ğa. Bir kaç kez dolaştı genel evleri. Aşağı indi, yukarı çıktı. Resim kağıtlarını sağ eline aldı, olmadı sola aldı. Bir evin önünden geçerken siyah kombinezonlu bir kadın ilişti gözüne. Az önce orada yoktu o kadın. Yeni geldi demek ki. Gündüz çalışmamış, yani hiç değilse bugün sıfır kilometrede. Hiç olmazsa o gün birinci olmak duygusu hoşuna gitti bıyıklı çocuğun. Takıldı o kapıya, kadın yüzünü döndü, yüzünde bir bıçak yarası. Kara kaşlı, kara gözlü, uzun boylu, geniş omuzlu, uzun bacaklı, çok anlamlı yüzlü bir kadın bu. Bakıştılar bıyıklı çocukla.

-Gel!

dedi kadın. Bıyıklı çocuk emre uydu. Kalabalığın arasından önce resim kağıtlarına, sonra kendine yer açtı, girdi içeri utana sıkıla. Ne diyeceğini çok iyi biliyor, ilk gelişi değil bu, gene de boğazına düğümlendi söz, ses hırıltılı çıktı:

-Kaç numara?

-Dokuz. Üçüncü kat. Merdivenbaşı.

Hızla çıktı çocuk dar ahşap merdivenleri. Girdi dokuz numaraya, resim kağıtlarını duvara dayadı, oturdu dingildek sandalyeye, soyunmaya başladı. Ayakkabısını, çoraplarını, gömleğini çıkardı. Pantalonunu çıkardı. Donum kalsın, diye düşündü. Ayağa kalktı, lavabonun üstündeki paslı aynada kendine baktı. Bıyıkları artık belli olmaya başlamıştı, buna sevindi. Ellerini yıkadı. Bir kadın sevilmeden önce eller yıkanmalıydı. Çiçekli yorganın üstüne sırtüstü uzandı, bir sigara yaktı, derin bir nefes çekti. Aşağıdan tatlıcıların, tartıcıların, orospuların sesleri geliyordu, sokağa bakıyordu oda. Perdeyi açmadı. Sokağı görür gibiydi. Kendini gördü bir an sokakta, elinde resim kağıtları, kalemler, silgiler, cebinde elli lirası, avuçlarının içi terli, bir aşağı bir yukarı indi, çıktı sokakta, kadın beğenemiyordu, seçim

yapmakta zorlanıyordu. Neye göre seçmeliydi yani? Bu evin önünden yeniden geçerken daha önce görmediği bir kadın gördü sırttan. Sırtı ne kadar güzeldi kadının. Kadın döndü, yüzünde bıçak yarası. Bir bıçak yarası insana bu denli yakışabilirdi...

Kapı açıldı, kadın gerdeğe giren erkek gibi girdi odaya. Yatağın kıyıcığına oturdu:

-Paralar peşin anam!

-Kaç lira?

-Yirmi.

-Al sana elli lira. Acele yok. Adam gibi olsun, bu iş.

-Peki anam!

-Kombinezonunu da çıkar.

-Altında bi şey yok ki.

-Olsun çıkar.

-Peki anam!

Elli liranın hükmü uzun sürmedi. Ama bıyıklı çocuk doyuma ulaştı. Kalktı, yıkandı. Donunu giydi.

-Adın ne senin?

-Leyla. Seninki?

-Ne önemi var?

-Benimki de Leyla değil zaten. Burda öyle diyorlar. Uzun kalmak istiyorsan, sabah erken gel.

-Peki anam!

dedi bıyıklı çocuk, çıktı odadan.

36

Hattatzâde Rüştü Efendi'nin altıncı çocuğu Saniye'nin doğduğu gece, Şatırzâde Yusuf Efendi'nin evi ana baba gününe döndü. Rüştü Efendi çocukları, Nuri, Behice, Ayşe ve Kâşif'i, Yusuf Efendi'lere yolladı, sanki onlarda çocuk kıtlığı varmış gibi... Yusuf Efendi'nin büyük kızı Memnune'yle Behice akranlar, ikisi de 1294'lü. Ayşe, ikinci kızı Dudu'dan bir yaş büyük, üçüncü kızı Mesrure'yle yaşıt, onlar 1296'lı, Kâşif dördüncü kızı Huriye'yle beraber, onlar da 1298'li. Yusuf Efendi'nin ayrıca beş ve iki yaşında Makbule ve Fitnet isimli iki kızı, ikisinin arası dört yaşında oğlu Eşref var. Onlar da sırasıyla 1299, 1300 ve 1302 doğumlu.

Evin içinde onbir çocuk. En büyükleri Nuri, onüç yaşında. Hizmetçi Fatma hepsinin değişik talepleri arasında koşturuyor, bir yandan ocakta yaptığı patlamış mısırdan dağıtıyor tabak tabak, bir yandan da çocukların ortaya saçtığı pisliği süpürüyor, siliyor. İyi ki Fitnet'ten bir yaş büyük olan üç yaşındaki kızı Pakize'yi de göndermemiş Hattatzâde Rüştü Efendi.

-Bu gada döl olu mu la?

diyerek evdeki çocuk sayısı ve gürültüsünden şikâyet etti, bir köşede sinirle tütün kıyan Yusuf Efendi'nin bekar ağbisi Hüseyin Efendi. Kendisi pek çocuk sevmezdi. Hiç evlenmemişti. Babaları Osman Ağa'dan kalan bu evde, kardeşi ve onun kalabalık ailesiyle yaşıyordu.

Behice, Memnune, Dudu üst kata çıkan merdivenden bir yukarı, bir aşağı koşuşturuyorlar, Nuri, elinde bir bıçak,

bir ceviz dalını yay yapmak üzere çalışmaya koyulmuş, Kâşif, Huriye ve Makbule beş fındık tanesiyle beş taş oynuyorlar, Eşref, Fatma'nın sırtına binip atçılık oynamak istiyor, Fatma'nın işi başından aşkın, onu sırtına almıyor, bu yüzden ağlıyor, annesini çekiştiriyor, bir şeyler söyleniyor, dediğinden hiç bir bok anlaşılmıyor, Fitnet altına yapmış, Yusuf Efendi'nin sekizinci çocuğa hamile karısı Şeker hanım onun bezini değiştirirken Fitnet zırlıyor, Ayşe'yle Mesrure iki tane mısır koçanına çaput bağlamışlar, onlar bebekleriymiş de uyutuyorlarmış güyâ; avaz avaz ninni söylüyorlar.

Sinirle kalktı makattan Hüseyin Efendi, iki mısır koçanı bebeği kaptığı gibi:

-Cannuları yetmedi, bi oyuncak bebeğmüz eksik!
diye bağırarak arka kapıyı açıp ırmağa doğru fırllattı. Ayşe'yle Mesrure de ağlamaya başladılar. Hüseyin Efendi başından hiç çıkarmadığı yana devrik fesini düzeltti, hızlı hızlı sigara sarmaya koyuldu. Yusuf Efendi, gaz lambalarını yaktı ve karısına çocukları artık yatırmasını söyledi. Şeker hanım ve Fatma, Fitnet'ten başlayarak, çocukları değişik odalara serilen yer yataklarına yatırdılar, uyuttular. Nuri'nin yay yapmak üzere yolduğu ceviz dalının pisliğini söylenerek süpürdü, sonunda kendisi de uykuya çekildi, Şeker hanım. Irmağın uğultusu duyulur oldu. Evin az ötesinden akıyordu ırmak. Bu yıl sular yükselmiş, daha da yaklaşmıştı. Kimi yıl azalır suyu, çekilir uzaklara gider, kimi yıl kabarır, köpürür, uğultularla gelir dağlardan, sel alırdı Çarşamba'yı.

-Bundan önce üç dene padişah gördüm ben, Abdülmecit, Abdülaziz, Murat... Bu Abdülhamit gada zalimini görmedüm da!

dedi Hüseyin efendi.

-Yavaş ağbi, yerin kulağı var.

diye alçak sesle uyardı onu Yusuf Efendi.

-Yakında Alan köyünü toplayıp dağa çıkcam zaten. Yerin gulağnın da amına goyim!

diye homurdandı Hüseyin Efendi. Sinirle tütün kıymayı sürdürdü.

Bahçede atlar kişnediler, köpekler havlamaya başladı. Biri geliyordu herhalde. Yusuf Efendi, gaz lambalarından birini eline alarak ön kapıya yöneldi. Hüseyin Efendi elini tabancasına attı, kardeşinin peşinden gitti. Hattatzâde Rüştü Efendi'nin kardeşi Galip Efendi'ydi gelen.

-N'oldu la Galip? Ödümüzü goparttın!

diye tabancasını kılıfına soktu Hüseyin Efendi. Suratı sapsarıydı Galip Efendi'nin, yutkundu:

-Namık Kemal ölmüş!

dedi. Kısa bir sessizlik oldu.

-Yalan!

diye isyan etti Hüseyin Efendi, sonra sesi titreyerek devam etti:

-Abdülhamit uydurmuştur. Namık Kemal ölür müymüş?

-Kim söyledi?

diye sordu Yusuf Efendi.

-Samsun'a haber gelmiş.

Yusuf Efendi'nin gözlerinden yaşlar süzüldü.

-U Abdülhamit de bunnağn hesabını vermicek mi sanki bi gün?

dedi Hüseyin Efendi.

-Alma Namık'ın âhını, çıkar aheste aheste!

dedi Yusuf Efendi.

Hüseyin ve Galip Efendiler atlara binip çarşıya gittiler.

Yusuf Efendi gaz lambasının birini söndürdü. Öbürünü alıp üst kattaki yatak odasına çıktı. Şeker hanım uyumuştu. Üstünü örttü onun, ırmağa bakan pencerenin önündeki hat masasına geldi, lambayı masanın köşesine yerleştirdi. Ortası menteşeyle yukarı doğru açılan bir kapakla büyük bir çekmeceyi gizleyen, iki yanı kağıtlık, hokka, cibrelik, fırçalık olan ceviz ağacından yapılmış bir yazıhaneydi bu. Hafif eğimli kapaklı çekmecenin altında ayrıca iki küçük çekmecesi, bunların altında da sanki çekmece değilmiş de masanın süsüymüş gibi duran bir oyma vardı, arkasına parmağınızı takıp çektiğinizde o oyma size doğru geliyor ve incecik zula bir çekmece ortaya çıkıyor, orada Namık Kemal'in şiirleri ve Yusuf Efendi'nin tabancası dururdu. Belinde tabanca taşımayı sevmiyor, oraya koyuyordu silahını.

Şeker hanım üşümesin diye ırmağa bakan pencereye eski bir Tercüman-ı Ahval gazetesini yapıştırmıştı Yusuf Efendi, pencerenin kepenklerini kapatsan da gene soğuk üfürüyordu tahta aralıklarından. Şinasi beyin bir yazısı vardı, pencereye yapıştırılmış eski gazetede. Namık Kemal'i düşündü, gene gözleri yaşardı.

Eski bir gazeteyi açıp serdi yazıhanesinin üstüne, çakısıyla kalemlerini açtı. Gazetenin üstündeki kalem artığını özenle yanındaki kâseye döktü. Gazeteyi katlayıp kaldırdı. Bir besmele çizdi kağıda kayık biçim, kimi harfler kürek çekiyor. Önce bir çizgi yerine bir çok kararsız çizgi çiziyor, sonra en beğendini koruyup diğerlerini siliyordu. Silginin artığı pisliği, özenle kâseye toparladı. Karısı Şeker hanım, çok titiz, temizlik hastası bir kadındı. Hizmetçi Fatma'nın yaptığı işi beğenmez, onun arkasından yeniden yapardı bütün temizliği. En sinirlendiği şey bu silgi artığı pislikti. Bu yüzden çalışırken etrafı kirletmemeye özel özen gösteri-

yordu hattat Yusuf Efendi. Arap harflerinden sanatsal resimler, tablolar üretiyordu, kocaman elli, kazma dişli, yufka yürekli dev adam. Besmele ya da buna benzer dinsel sözlerdi bunlar. Çocukluğundan beri eli kalem tutan, bulduğu kağıda ya da düz bir yüzeye, evin duvarlarına, mangal kömürüyle ağaç çizen, at çizen, giderek ablalarının resmini çizmeye başlayan küçük Yusuf, annesi tarafından;

-Günah!

diye uyarılarak resimden kopmuş, tamamen hat yazmaya koyulmuştu. El yazısı da kitap gibiydi. Ne zaman bir yere bir şey yazdırılacak olsa, Yusuf Efendi'ye gelinirdi. Annesini düşünürken, besmelenin b'sini çini mürekkepliyorken, Şinasi Efendi'nin makalesini yırtarak daldı odaya bir sığırcık kuşu. Şaşkına döndü Yusuf Efendi, gaz lambasının ışığına gelen kuş, gazeteyi delerek odaya dalmış, deli gibi dolanıyordu odanın ortasında. Dev adam kuşu yakalamaya uğraşırken gaz lambası devrildi, birden alev aldı pencerenin perdesi, ardından Tercüman-ı Ahval gazetesi. Yusuf Efendi önce yangını söndürme telâşına düştüyse de denetim altına alamayacağını anlayınca, Şeker hanımı uyandırdı, çocukları toparlayıp bahçeye çıkmasını söyledi. Kendisi de hat masasını yüklendi, merdivenden indirmeye koyuldu. Çocukların çığlıkları, ağlamalar, komşuların bağırışmaları birbirine karıştı, sağdan soldan koşuşturup geldiler. Yusuf Efendi, hat masasını bahçeye indirdiğinde karısı, hizmetçi Fatma ve onbir çocuk bahçedeydiler, evin üst katı tamamen tutuşmuştu, çatıdan alevler çıkıyordu. Komşuların yardımıyla, ırmaktan su taşıyarak, elden ele leğen geçirerek, bakraç bakraç su koşturularak söndürülmeye uğraşıldıysa da; hat masası, ön ve arka kapılar, Osman Ağa'nın tüfeği dışında pek bir şey kurtarılamadı. Kül oldu

gitti Osman Ağa'nın ırmak kıyısındaki evi ve o öldüğünden beri kimsenin çalmadığı, solmuş mavi bir kılıf içinde duvarda asılı duran udu.

Besmeleler yazarken, bu kadar tanrıya yakın işlerle uğraşırken, bak tanrının Yusuf Efendi'ye ettiği işe, yedi çocuk, ağbisi ve hamile karısıyla evsiz barksız kalıyorlar bir gecede.

Bir süreyi Alan köyünde akrabalarının yanında geçiriyor aile, zaman zaman bölünerek Çarşamba'daki akrabalarda yatılıp kalkılıyor, daha çok Hattatzâde Rüştü Efendi'lerde kalınıyor, kısa bir süre içinde o evin bir benzerini, o evden otuz metre daha geriye, yola yakın bir yere yaptırıyor Yusuf Efendi. Yeni yapılan evde yanan evin iki sokak kapısı, gene ön ve arka kapı olarak kullanılıyor. Şeker hanım doğurmadan da yerleşiyorlar yeni evlerine. Pencerelere kepenk yaptırmıyor Yusuf Efendi.

-Pencere camı diye bi şey çıkmış, sımarladım İstanbul'a, undan taktırıcam!
diye tutturunca, Çarşamba'da alay konusu oluyor. Daha önce hiç pencere camı görmemiş Çarşambalılar. Pencerelere kağıt geriliyor, bez geriliyor, tel geriliyor.

-Olu mu la öyle şey? Camdan bardak olu, sürahi olu... Pencereye kâat gibi cam olu mu? Gandumuşla seni Yusuf Efendi... Parayı peşin vermedün inşallah!
diye dalga geçmelere yanıt vermiyor.

İstanbul'dan gelen pencere camlarının takıldığı gün, bütün Çarşamba evin önüne toplanıp şaşkın şaşkın pencere camının arkasından herkese el sallayan çocuklara ve Yusuf Efendi'ye bakıyorlarken, herkes pencere camında kendi yansımasını görüp çok şaşırırken, zart diye doğuyor Osman Efendi, sekizinci çocuk olarak.

37

Her gece sabaha kadar çaydanlık ve cezve çizersen, doğru çizgiyi ararsan, çok silmece oluyor. Yaz-boz tahtası gibi kağıt. Sile sile inceliyor. Silginin kurşun kalemin izini silmesinden ortaya çıkan pislik halamın en gıcık olduğu durum. Ben büyük yemek masasında çalışıyorum, pisliğimi masadan taşırmamaya uğraşıyorum.

Karşıdaki duvarda çerçeveli büyük bir fotoğraf. Osman dedem, babaannem, Sakıbe ve Ragıbe halam, Taksim'de Atatürk anıtının önünde. Babaannem sandalyeye oturmuş, dedem arkasında, takım elbiseli, yelekli, boyunbağlı, iki kızı iki yanında. Hepsi çok şıklar. Otuzbeş yıl öncesinden kalma bir fotoğraf. Zaman zaman dalıp gidiyorum fotoğrafa. Dedemi, Ragıbe halamı hiç görmedim. Ben doğmadan ölmüşler.

İşimi bitirince özenle temizliyorum masadaki pisliğimi, ancak halam o ana kadar bekleyemeyerek, masasın yanından her geçişinde, bir yandan çizdiğim resme bakıp beğenerek, beni yüreklendiriyor, bir yandan da çaktırmadan elinin içiyle silgi artıklarını kül tablasına toparlıyor. Ona eziyet oluyorum, buna üzülüyorum.

Sonunda ikimizi de huzura erdiren bir çözüm bulduk. Halamın üstünde boş bir çatı katı var, sahibi anahtarı halamlara bırakmış, kiralıkmış. Şu an kiralanmış değil. O boş daireye bir masa atarak, resim çalışmalarımı orda yapmayı önerdim halama. Bu onun da aklına yattı. Artık Boğaz manzaralı atölyem var Gümüşsuyu'nda. Arasıra;

-Burası kiralıkmış! Görebilir miyiz?
diye rahatsız edenleri;

-Hayır efendim. Kiralık falan değil. Burası benim atölyem!
diyerek savuşturuyorum. Hümeyra bana alt kattan çay getiriyor, kahve getiriyor. Şarap açacağı getiriyor, kadeh getiriyor. Silginin pisliğini anında elimin tersiyle atıyorum masadan, sonra ortalığı süpürürüm, n'olucak?

-Ben süpürürüm, sen keyfine bak!
diyor Hümeyra. Beğendiğim çizimleri duvara yapıştırarak, külümü yere silkerek, şarap şişemi masanın ortasına koyarak yayılıyorum atölyeme. Halamın balkonunun tam üstünde, benim katta da bir balkon var, ellerim çizmekten yorulunca oraya çıkıp Boğaz'a bakıyorum. Geçen gemilere dalıp gidiyorum.

Bitişik apartmanın terasını tepeden görüyor atölyemin balkonu. Orada bikiniyle güneşlenen genç, güzel, esmer bir kadın var, türk olmadığı belli. Bikinisi ip gibi, her yeri ortada. Bir iki selâmlaşıyoruz. Bir gün ingilizce kibrit istiyor benden, ingilizce bilmediğimi, frenkçe konuştuğumu belirtiyorum yarım yamalak bir ingilizceyle, kadın dan diye fransızcaya geçiyor. İspanyol konsolosluğunda çalışan bir görevlinin eşiymiş, kocası şu an burada değilmiş, o da çok sıkılıyormuş... Pat, atlıyorum terasa.

Kadın bana viski sunuyor, pikaba fransızca şarkılar koyuyor, gözü gözümün içinde fransızca bir muhabbet başlıyor. Güzel konuşuyor fransızcayı, her dediğini anlamıyorum, olsun ne önemi var, dikmişim gözümü kadına, yaşadığıma inanamaz bir düş halindeyim. Fransız ve ispanyol edebiyatından, Cervantes'den, Arrabal'den, Franko'dan ve havadan ve sudan konuşuyoruz. Birden kadın özür di-

leyerek duş almaya gidiyor. Peşinden gitsem mi acaba? Duşa gel, mi demek istedi? Ne yapacağımı tam bilemiyorum. İlk uluslararası deneyimim. Çok heyecanlıyım. Ulusal boyuttaki deneyimim de kayda değecek bir şey değil. Kızlık bozmadan Si Bemol'ü sevmeler, Ayşe'yi öpmeler, sıkıştırmalar, Gülhis'le dans ve öpüşme... Öpüşmeyi o kızlar da pek biliyor değiller, öpüşme dediğim birbirimizin dudağını yaralama... Çocukluktan beri öpüşme hakkındaki tek fikrim; Gary Cooper bir dayıyor dudaklarını Esther Willams'ın dudaklarına, öyle duruyorlar... Nefes alıp veriyorlar belki... Gerçek anlamda cinsel deneyimim, bir iki şıpın işi genel ev yatma kalkmasından ibaret. Ona da yatma denirse, yatamadan kalkıyorsun. İlk kez başıma böyle ciddi bir olay geliyor. N'olucak şimdi? Ne yapmam lazım yani? Hemen soyunsam mı acaba? Saçma olur. Bir sigara yakıyorum. Bir viski daha koyuyorum kendime.

İspanyol kadın iç çamaşırsız, önü açık gecelikimsi bir şeyle geliyor içerden, saçları ıslak. Düşte gibiyim. Halamların balkonundan burası görünüyor mu, bize bakan var mı, kocan gelmez değil mi, gibi tedirginliklerimi çok çabuk geçiriyor kadın, yapışıyor dudağıma, bir öpüyor beni, bayılacak gibi oluyorum, nefesim bitiyor, koparıyorum dudaklarımı kadının dudaklarından. Başım dönüyor. Kadın gülümseyerek beni yatak odasına götürüyor, okşayarak usul usul soyuyor ve hiç bilmediğim görmediğim şeyler yaparak bir güzel ırzıma geçiyor.

Eve döndüğümde halamın duruma uyandığı anlaşılıyor. Gülümseyerek karşılıyor olayı:

-Cevdet ağabeyin de çok gitmiştir o eve! Kadın bizim sülâleyi beğeniyor. Eniştemse olayı benim bir kahramanlığım gibi değerlendirip;

-Afferin yiyenim!
diye sırtımı sıvazlıyor. Belki eniştem de düşünmüş bir gün o terasa pat diye atlamayı ve fakat hiç bir zaman yapamamış. Sırtımı sıvazlayışından bu duyguyu ediniyorum.

-Kadın asıl sana bayılıyormuş enişte!
diyorum.

Sonra bir kaç kez daha gidiyorum o ispanyol kadına. Halamın apartmanın nazlı asansörüne biniyorum. İlk bindiğim gün çok korkmuştum. Halen de çok tekin bulmuyorum. Çok ağır ve sinir bozucu bir sessizlik içinde inip çıkıyor. Beş kat iniyorum, sokağa çıkıyorum, bitişik apartman kapısından içeri sızıyorum, asansöre biniyorum, beş kat çıkıyorum. O apartmanın asansörü biraz daha hızlı, ancak daha az ürkütücü değil. Bu yol uzun ve saçma, genelde balkondan terasa atlamayı yeğ tutuyorum.

Halamlar yaz tatili dolayısıyla Erdek'e gidecekler, evi kapatıyorlar. Suzan teyzemlerin Şişhane'deki evine taşıyorum resim kağıtlarımı, kalemlerimi, kalemtıraşlarımı, son buluyor ispanyol kadınla aşkım.

38

Ayşen'i seviyorum. Sanki bir kaynak makinasıyla beynime adını yazdılar. Fersiz bir ampul sarkar tavandan, öylesine büyür ki başımın gölgesi ak kağıt karanlık olur, ne cezve görünür, ne çaydanlık, ben çizerim, Tepebaşı gazinosundan türk sanat mûsikisi yayılırken Haliç üstüne. Artık tüm inceliklerini biliyorum çaydanlık ve cezve çizmenin.

Ayşen'i seviyorum. Radyosu hiç susmayan bir yalnız adamım, don gömlek çay yaparım, kahveler yaparım, çamaşır yıkarım ve yığarım bulaşıkları bir kenara. Yarın allah kerim. Kerim'i seviyorum. Ne Kerim'i? Kerim kim? Ayşen'i seviyorum. Yanı başımda şarap şişem, başımda kuşlar uçar, ağzımda pipom, daha sınava girmeden Mekteb-i Nefîse'nin havasına girmişim. Gece yarıları şiirler düzüyorum, gündüzlerin yarısı yok. Sevmek, içmek, çaydanlık, şiir, çamaşır, cezve, Ayşen, artık hepsini birbirine karıştırıyorum. Kerim diye birini tanımıyorum.

Daha önce mutfağa girmişliğim yok. Yeni başlıyorum bu işe. Tavayı ocağın üstüne koydum. Bir kutu kibriti tükettikten sonra havagazını açmadığımı farkettim. Bir parça yağ koydum tavaya, az geldi gözüme. Biraz daha koydum. Ne kadar koymak gerek acaba? Koyduğum yağ eriyip kayboludu tavada. Biraz kıyma koydum, sonra bir parça daha ekledim. Bir yumurtayı yere, öbür ikisini tavanın içine kırdım. Bir süre bekledim, sonra altını söndürdüm, tabağıma servis yaptım, oturdum yemeğe. Kıyma kömür gibi olmuş, yumurta tam pişmemiş. Hemen telefona sarıldım, herhan-

gi bir numara çevirdim. Karşıma bir kadın çıktı:

-Alo hanımefendi, özür dilerim rahatsız ettim. Burası gazetemizin anket servisi, acaba kıymalı yumurtayı siz nasıl yaparsınız?

Çat, kapandı telefon.

Bassız, kesik kesik bir akordeon sesi geliyor Kasımpaşa tarafından. Haliç'te jilet olmayı bekleyen eski gemilerin üstüne tabak gibi bir ay doğmuş. Geceler ne sandığımızca iyidirler, ne de kötü ve ürkünç sandığımızca. Aldanmıyorum şaşkın horozlara, geceler gecedirler. Çıkmayınca mantar içine itiyorum, üstüm başım biraz şarap oluyor. Gömleğin ölümü şarap lekesinden olsun. Varsın güzel olmasın sesim, bir boşalmaktır şarkı söylemek, babam da söylerdi, ben de söylüyorum. Sanırım dedemin dedesi Osman Ağa da söylerdi. Film kopmuştur artık. Kaçıncı şişe, kaçıncı bardak bilmezim. Tükenir şarabım. Üşenmem, giyinirim. Niye üşeniiim? Ayşen'i seviyorum. İnerim sokağa. İyidir başladığın işi bitirmek. İçince böyle içeceksin. Kasımpaşa iskelesindeki büfe sabaha kadar açık. Varsın serinlemiş olsun hava, üşümem ki, Ayşen'i seviyorum. Yoruluyorum düşünmekten, dinlenmeyi düşünüyorum. Alıyorum kimi şaraplar, tırmanıyorum yokuşu.

Aradan bir sürü altmış saniye geçiyor. Ağzımda pipom heykel oluyorum pencerede. Heybetim aşkımdan mıdır bilinmez, Haliç'in karşı kıyısındaki evlerin camları kızarır, horoz sesleri üstüne gün doğar. Sineklere cengte yenilen atların çektiği, büyük tekerlekli, çok gürültülü at arabaları geçer, gün doğar Şişhane'ye. Eskiden buralarda şiş mi yapıyorlarmış, adam mı şişliyorlarmış, niye buranın adı Şişhane? Niye Suzan teyzemler burada oturuyorlar? Eskiden Kadıköy'de oturuyorlardı. Sungur eniştem bir ingiliz traktör

şirketin temsilcisi olarak adım adım Anadolu dolaşıyor. Altında şirketin arabası, bir basıyor gaza gidiyor, aylar sonra geliyor, yılın on ayı İstanbul dışında, teyzem kocasını özleyerek oğlu Kâni'yi büyütüyor. Şu sıralar eniştem gene Anadolu'da, teyzem oğluyla Ünye'de, Şişhane'de atölyem var, Haliç'e nâzır.

Ayşen'i seviyorum. Fakat Ayşen herkesi seviyor. Bir gece Hüsrev'le 33'e gidiyor, başka bir gece İdris'le Pub'a, cumartesi öğleden sonra Mehmet'le Cup'a gidiyor.

Gecesi gündüzü dolu kızın, bana sıra gelmiyor. Ben de oturup şiir yazıyorum Ayşen'e. Fakat Ayşen'in herkesi sevmesine de bozuluyorum. Yeni atölyemde telefon var. Ayşen'in numarasını ezberlemişim. Çeviriyorum.

-Bana bak kızım, kendine mukayyet ol. Çevrendeki tipler hiç iyi sözler etmiyor ardından. Senin ortamalı gibi görülmen beni tedirgin ediyor.

diyorum. Sesi uykulu, sabaha karşı yatmış, belli. Silkiniyor uykusundan:

-Ne diyorsun sen allahaşkına?

-Ne desem ne fayda?

diyerek çat diye kapatıyorum telefonu, şak çekiyorum fişini, o beni arayamasın.

Bir gün tutuyor Ayşen elimi, ben sanıyorum ki aşkını itiraf edecek.

-Ben Murat'ı seviyorum!

diyor. Murat kim, bilmiyorum. Çok sinirleniyorum Murat'a. Kim demiş, erkekler ağlamaz diye? Kim konuşmuş hepimiz adına hepimizden önce? Buyrun meyhaneye, ağlamazsam erkek değilim. İyi ki boynumuzu bükmesini öğretmişler bize, yoksa ben sığar mıyım bu meyhaneye? Bir çok yorumcuyum, folu da yumurtayı da kendim yaratırım,

bulutlardan yanayım. Beynin dalgın bir anında ağzın azât ettiği sözlerde, ne kinâyeler bulurum, ne cinaslar türetirim, herşey mecazdır bize. Olmasa da nem, ben kaparım.

Nilgün'ü seviyorum. Sanki bir kaynak makinasıyla beynime adını yazdılar.

-Bana biraz kendini anlatsana...

-Sana kendimi anlatmayacağım Nilgün, çünkü bugünlerde bende biraz sen varsın. Ben iki kişiyim, biri sana çok yakın. İkimiz dört kişiyiz. Üçümüz içmeliyiz.

Agora meyhanesinde bir akşamüstü. Masalardaki insanlar hep tanıdık. Doktor Fikret Ürgüp, Kuzgun Acar, Bedri Rahmi hoca, Resim bölümünden Birol, Burhan, Postane müdürü ve jetoncu kız, Mehmet Ulusoy, heykeltıraş Metin... Agora meyhanesi bizim evimiz, Şef Hasan'la ikimiz açıyoruz, biz gidince kapatıyorlar. Garsonun adını Friedrich taktık. Ecnebi isimler çok moda, barmenlere "Hey Corc!" demek çok yaygın, ancak bizim garson çocuk isminden hiç memnun değil.

-Ne demek ağbi o?

diyor, kendisine pis bir isim taktığımızdan kuşkulanıyor.

Ben Nilgün'e şirin şeyler söylüyorum, o bana ferhat şeyler söylüyor, sonunda çöküyor gece. Önce Nilgün gidiyor, sonra Hasan'ın sevgilisi Uğur kalkıyor. Hasan yol etmek istiyor, o buna gerek olmadığını söylüyor, her zamanki gibi söylemek istediği şeyi en sona ayırmış, bir iki adım atıp bir filmdeymiş gibi saçlarını savurarak geri dönüyor masamıza:

-Hasan, tam sevicektim seni, tuttun sen beni sevdin! Bu aşkı da koy rafa!

diyor ve hızla çıkıp gidiyor Agora'dan. Bir yerde duyduğu bir söz olmalı bu. Belki de bir Özdemir Asaf şiiri. Belki baş-

ka bir şairin. Onun beyninin üretebileceği bir söz dizini değil bu. Böyle bir huyu var. Öğrendiği cümleleri, sanki o an aklına gelmiş gibi, uygun durumlarda kullanıyor. Kendine ait olsun olmasın, bu söz bize koyuyor tabii, yepyeni bir şişe açtırıyoruz Hasan'la. Nilgün'ü seviyorum. Hasan, Uğur'u seviyor. Hasan ağlıyor. Benim başım kel mi? Ben de ağlıyorum. Niye olduğu bilinmeyen muhteşem ağlamaların yeridir Agora meyhanesi, kapıdan içeri girerken ağlamaya hazırsınızdır zaten.

Nilgün'ü seviyorum. Kapılar çiziyorum, pencereler çiziyorum, pervazlar çiziyorum. Nilgün'ü seviyorum. Masalar çiziyorum, sandalyeler çiziyorum.

-Fonksiyon, diyor Hasan. Objenin işlevsel olması önemli.

Kalemler çiziyorum, makaslar çiziyorum, tornavidalar çiziyorum, şemsiyeler çiziyorum. Şemsiye en gıcığı. Çizip atıyorum, çizip atıyorum, sonunda şemşiyeyi çiziyorum.

-Orantı, diyor Hasan. Şemsiye sandalyeden büyük olmaz ki!

-Şemsiye ön planda Şef.

-Belli olmuyor ki.

-Peki Şef.

Ekim'in ilk günü, resim sınavı. Bütün kalemleri yontup Kazancı Yokuşu'ndan iniyorum Fındıklı'ya. Akademinin bahçesi ana baba günü. Hasan orda. Bana moral veriyor, akıl veriyor:

-Eğer bir modelden çalışma gelirse, tam karşısına oturma, zor olur. Truvakar daha kolaydır. Yerini ora göre ayarla, yandan gör objeyi.

-İstediğimiz yere oturabilir miyiz?

-Tabii. Birazdan kapı açılacak, herkes yer kapmak için

koşuşturacak. Bakış açısı çok önemli, kimi açılardan çizmek oldukça zordur. Hayalden resim sorarlarsa nereye oturduğun önemli değil.

-Tamam Şef.

-Perspektife dikkat et. Küçük çizme, kağıt dolsun. Arada bir yere koy kağıdını, ayağa kalkıp bak, perspektifin doğru mu? Perspektif hatası, uzaklaştıkça daha iyi görülür.

-Öyle ayağa falan kaldırırlar mı adamı?

-Tabii. Resim sınavı bu, kimse kimseye karışmaz.

-Sınav sırasında sigara içilebilir mi?

-Tabii tabii.

-Güzel. O zaman elli numaralık çizerim ben Şef, sen merak etme!

-Notlar yirmi üzerindendir. Dokuz alsan yırtarsın.

Kapı açılıyor, dalıyorum kalabalığın içine. Herkesi itiyorum. İyi yer tutmak gerekli. Truvakar oturmak gerekli. Koşuşturuyoruz koridorlarda. Resim sınavı baraj. Bunu kazanabilenler, Sanat Tarihi ve Matematik'ten sınava girecekler. Bu sınavı kazanamayanların hiç bir şansı yok. Bini aşkınız, yüzyirmi kişi alacaklar, bunun yarısı mimarlık bölümüne. Yüksek not alanlar mimarlık bölümüne girebilecek. Herkes mimar olmak istiyor. Herkes birbirini itip kakıyor. Girdiğimiz salonda, otturulacak tabureler ve kucağımıza alacağımız, masa yerine geçecek büyük mukavvalar var. Ortada model falan yok. Demek ki modelden çalışılmayacak. Deniz gören bir köşeye ilişiyorum. Herkes oturuyor. Ölümcül bir suskunluk. Konu, kağıda teksir edilmiş, dağıtıyorlar: "Açık bir şemsiye ve bir park bankı"

Bir sigara yakıyorum. Hasan'ın bütün söylediklerini ağır ağır aklımdan geçirerek, denize bakarak içiyorum sigaramı. Kimileri hemen çizmeye başladı. Şemsiyeyi nerden

görmeli? Açık denilmiş, kapalı şemsiye çizenler var, hiç sesimi çıkarmıyorum, ilk yüzyirmiye girmenin kavgası bu, bırak inekler kapalı çizsin şemsiyeyi. Genellikle kaldırımlarda gördüğümüz arkası banka isimli banklardan çiziyorlar. Herkesin bankı birbirine benziyor. Değişik olmalı benimki, işlevsel olmalı. Oturma yerini geniş tutsam, her iki taraftan oturulabilse, daha çok insan oturabilse. Güzel, bank işi kafamda tamam. Kütükten yapacağım bankı, ortasına bir arkalık koyacağım, her iki taraftan yaslanılacak. Şemsiyeyi içten mi görmeli? Elbette, ama o zor ve tehlikeli. Bankı çok iyi yaparsam, şemsiyeyi dıştan da görsem olur. Dokuz alsan yeter, dedi Şef. Çevreme bakınıyorum, herkes dıştan çiziyor şemsiyeyi. Ben içten görmek zorundayım demek ki. Plaj şemsiyesi çizenler var, ayvayı yediler onlar, hiç sesimi çıkarmıyorum. Şemsiyenin tel aksamı çok karışık bir iş. Çizebilir miyim acaba? Çizerim ulan.

Üç buçuk saat, yavaş yavaş çiziyorum. Çizgim çok güzel değil, doğru ve akıllı. Şemsiyem yakışıklı, içinin yarısını görmüşüm. Bankım afilli. Kimsede yok öyle bank. Perspektifim it gibi doğru. Firar noktası kağıdın dışında, altlık olarak kullandığım mukavvanın üstünde. Bir sigara yakıp yere koyuyorum eserimi. Bank tamam fakat şemsiye biraz yamuk duruyor. Tam oturmuyor zemine. Allah kahretsin. Siliyorum şemsiyeyi. Yarım saatim var. Yeniden çiziyorum. Süre doluyor, veriyoruz kocaman kağıtlarımızı. Hayatımın en büyük sınav kağıdı bu. Bahçeye çıkıyorum, Şef orada oturmuş, bekliyor beni.

-Nasıl geçti?

-İyi iyi...

-Şemsiyeyle bankmış ha?

-Evet. Bankı çok güzel çizdim. Çizicem sana şimdi. Alt-

tan gördüm bankı.

-Güzel. Şemsiyenin içini gördün mü?

-Evet şef.

-Orantıların doğru mu?

-Deli misin? En çok ona dikkat ettim.

-Perspektif?

-Canavar. Firar noktam kağıdın dışında, altlık mukavvada, bütün çizgiler oraya firar ediyorlar.

-Güzel. Hadi gidip içelim.

İçmeye giderken Akademi bahçesinde Galatasaray'dan Torik Tarık ve Piç Ufuk'a rastlıyoruz. Onlar da sınava girmişler, bir başka salonda. Galatasaray'dan sınava giren onbeş kişi varmış, Bora da girmiş, bizimkiler onu bekliyorlarmış. Az sonra o da çıkıyor, hep birlikte gidiyoruz meyhaneye.

Devrisi gün asılıyor sınav sonuçları. Yirmi üzerinden onbeş almışım. Hasan'ın dudağı uçukluyor. Onbeş en iyi notlardan biri ve resmin katsayısı üç. Üçle çarpılıyor resim notu. Kafadan kırkbeş puan yazmış bulunuyorum hâneme. Tarık ve Piç Ufuk da aşmışlar barajı, Bora aşamamış. Uğur, Ayşen ve Nilgün de barajı aşamayanlar arasında. Elenenler ağlıyor, barajı aşanlar sevinçten ağlıyor, Agora meyhanesini sel alıyor o gün.

Biz Nilgün için ağlarken bir telefon geliyor ona. Buradan kim arayabilir onu? Gidip konuşuyor, geliyor:

-Kusura bakma, gitmem gerekiyor.

-N'oldu?

-Şey... Ben Rıza'yı seviyorum.

Kim ulan Rıza? Rıza'ya çok fena bozuluyorum. Tüm şarapları getir oğlum Friedrich, bak en güzel ben ağlıyorum.

39

Gönül ve babası salonda oturmaktalar. Baba, bir elinde gaste, öbür elinde sigarası, yanındaki küçük sehpada kahvesi, sigarasını tüttürerek, kahvesinden bir yudum alarak, gastede göz gezdirerek konuşmaktadır. Konuşurken arasıra gözlüklerinin üstünden Gönül'e bakmaktadır. Gönül ise kolyesinin ince zinciriyle oynamakta, önüne bakmaktadır. Motoooooor!

BABA. -Sen macera arıyorsun kızım. Geçen sene denedin, olmadı işte! Halâ inat etmenin ne âlemi var, anlamıyorum... Geçen seneki taze bilgilerinle kazanamadın, bu sene mi kazanacaksın? Bildiğini de unutmuşsundur.

GÖNÜL. -Bir yıldır çalışıyorum. Geçen yıldan daha iyi durumdayım.

BABA. -Hadi canım sen de! Sooonra, bir kız çocuğu için üniversite bitirmek de şart değil... Bak koskoca kız oldun artık... Yarın öbürgün bir kısmetin çıkar...

Gönül sözün burasında kalkar, hızla çıkar odadan. Baba gözlüklerinin üstünden, yakın plan bakakalır Gönül'ün ardından. Küt, plan değişir; evin güllü, karanfilli bahçesinde iyi bahçıvan Hulûsi Kentmen, elinde abartılmış boyut bir makasla gül budamaktadır. Gönül bahçeye çıkar, kırmızı

pardösünü giymiştir. Elinde küçük bir valiz, koşa seke geçer Hulûsi Kentmen'in yanından, taş yoldan ilerler, bahçe kapısını açar, hızla çıkar, bahçe kapısı bir kaç kez boşlukta açılıp kapanır Gönül'ün ardından. Küt, plan değişir; Hulûsi Kentmen aşırı yakın planda, düşünceli bıyık burar. Küt, plan değişir; Gönül giderek hızlanan ve sonunda plana hortumun ucunun girmesiyle, bir hortumdan su sıkarak yapıldığı anlaşılan yağmur altında bir süre yürür. Bir taksi geçer. Gönül el eder. Taksi durur. Biner. Taksi uzaklaşırken kamera ardından bakakalır taksiye. Müzik ve jenerik başlar. Herkesin adı çabucak, neredeyse okunamadan geçer, recisörün kocaman yazılmış adı uzun süre kalır ekranda. Bu arada taksi İzmir'in en bilinen yerlerini, zaman zaman yağmurlu, kimi planlar pırıl güneşli, zaman zaman parçalı bulutlu dolaşarak, fonda gemiler, martılar göstererek İzmir limanına girer. Gönül iner, şoföre para verir. Elinde valizi, üstünde "YOLCU SALONU-İZMİR" yazılı bir kapıdan geçer, kamera bir süre yazıda kalır. Küt, plan değişir; kamera gişenin içinde, gişe camının ardında Gönül'ün ıpıslak yüzü, gişe memuru sürekli amors. Zaten gişe memuru oyuncu değildir, oradaki gerçek gişecidir, bu filmde oynamaktan çok mutludur. Daha sonra sizi önden de çekeceğiz, diye bir asistan tarafından kandırılmıştır.

MEMUR. -Yarım saat sonra kalkıyor ama, malesef hiç yer yok kızım.

GÖNÜL. - Salon bileti kesseniz... Bir kenarda giderim ben. N'olur!

MEMUR. -Salonda gidebilir misin İstanbul'a kadar?

GÖNÜL. - Giderim.

Müzik yükselir. Küt, plan değişir. Kamera müziğin uzunluğuna göre, bir süre gökyüzünü çeker, uçan bir martıyı izler. Gönül'ün güvertede boy planı. Kamera martıyı izler. Pat, Gönül'ün güvertede yakın planı. Güneş batar. Güneş doğar. Kamera martıyı izler. Küt, plan değişir; gemi İstanbul'da rıhtıma yanaşmış, Gönül elinde bavulu geminin iskelesinden rıhtıma iner. Geminin kaptanı iyi adam Nubar Terziyan her nedense Gönül'e el sallar. Gönül de ona el sallar. Nubar Terziyan, göğüs planda gülerek, için için, ey gidi gençlik, gibi bir şeyler düşünerek, gülerek başını sallar. Müzik son bulur. Rıhtım genel plan, kötü giyinmiş figürasyon kalabalığı, taksi şoförleri, hamallar, yolcular. Efekt; şoför ve hamal sesleri, genel İstanbul gürültüsü.

-Taşıyalım abla!
-Boş taksi!
-Hamal var.
-Taksi lazım mı hanım abla?

Gönül onların yanından hızla geçer, caddeye çıkar. Sağa sola bakınırken, yanından nur yüzlü yaşlı adam Osman Alyanak geçmektedir. Onu durdurur Gönül.

GÖNÜL. -Afedersiniz, Karşıyaka'ya geçmek istiyorum. Vapura bineceğim yeri bilmiyorum.

OSMAN ALYANAK. -Karşıyakaya mı?

GÖNÜL. -Evet. Yani öbür tarafa... Fenerbahçe'ye gideceğim.

OSMAN ALYANAK. -Ha, anladım kızım. Burdan doğru yürü, köprüye varmadan sol kolda

yeşil bir iskele göreceksin. O iskeleden Kadıköyü vapuruna bineceksin.

GÖNÜL. -Teşekkür ederim amca... Şey... Vapurdan inince Fenerbahçe'ye nasıl gidebilirim?

OSMAN ALYANAK. -Orada Fenerbahçe dolmuşları vardır, onlara bineceksin kızım.

GÖNÜL. -Çok teşekkür ederim amca.

OSMAN ALYANAK. -Bir şey değil kızım. Ben her filmde herkese yardımcı olurum. Yardımcı oyuncuyum.

Gönül hızla çerçeveden çıkar. Kamera Osman Alyanak'ın suratına zum yapar. Tonton Alyanak en nur yüzlü ifadesiyle gülümseyerek bakar Gönül'ün ardından. Küt, plan değişir; Gönül Fenerbahçe'de bir evin önünde, elinde bir kağıtta evin adresi yazılı. Bir adrese bakar, bir evin kapısına. Tamam burası, duygusuyla evin bahçe kapısından girer. Uğur bahçede mayoyla güneşlenmektedir. Gönül onu görmeden geçer, evin kapısına doğru yürür. Onu amorstan tanıyamayan Uğur, arkasından yakın plan seslenir.

UĞUR. -Kimi aramıştınız?

Gönül, yakın plan geri döner.

GÖNÜL. -Uğur!

UĞUR. -Gönül! Nerden çıktın böyle?

Uğur'la Gönül kucaklaşırlar. Demek ki eski arkadaştırlar. Küt, plan değişir; evin geniş salonunun oyma kakma ma-

sasında Gönül ve Uğur yemek yiyorlar. Bu salon ve oyma kakma masa sinema izleyicisi tarafından çok iyi tanınmaktadır. Filmin çekildiği ev aslında Fenerbahçe'de olmayıp Yeşilköy taraflarında *"Stavro'nun köşkü"* diye bilinen ve film çekimlerine kiralanan evdir. Bütün filmler burada çekilmektedir, bu salon ve oyma kakma masa çok ünlüdür.

UĞUR. -Demek böyle Gönül. İyi ettin. Zaten sıkıntıdan patlıyordum, annemler Erdek'teler.

GÖNÜL. -Yük olmam mı sana?

UĞUR. -Ne yükü? Deli misin? Yalnızlıktan çok sıkılıyordum. Hangi fakülteyi istiyorsun?

GÖNÜL. -Tam bilemiyorum. Güzel Sanatlar olabilir belki, resmim iyidir, kazanabilirim belki. Başka bir yer de olabilir, önemli olan bir okula kapağı atabilmek. Evde oturup babamın beni evlendirmesini beklemek istemiyorum.

UĞUR. -Kısmetin mi çıktı yoksa?

GÖNÜL. -Yok canım. Ama babamın düşündüğü bu, biliyorum. Bugün olmazsa yarın, mutlaka birini seçecektir benim için.

Küt, plan değişiyor; Akademi'nin bahçesi, ortalık ana baba günü. Herkesin elinde kalemler, silgiler, kalemtıraşlar. Kalabalığın içinde Gönül'e zum yapıyor kamera. Kalabalıktan ayrıntılar derliyor, sık sık beni de yakın plan göstererek

esas çocuğun ben olduğumu belli ediyor. Bir Gönül yakın plan. Bir benim yakın planım. Pat, Gönül'ün çok yakın planı. Küt, benim Şef Hasan amorslu, çok yakın planım. Gönül'le benim aramda bir şeyler olacak, kamera bunu tesbit ediyor. Ne Gönül'ün ne benim hiç bir şeyden haberimiz yok. Tanışmıyoruz. Kamera Akademi'nin damına çıkıyor, Ergin Kolbek'in kendini atarak intihar ettiği noktadan bahçedeki kalabalığı ve binanın giriş kapısını görüyor. Kapı açılıyor, itişip kakışarak giriyor kalabalık içeri. Gönül arkalarda kalıyor. Küt, plan değişiyor; herkes şemsiye ve bank çiziyor. Kamera arasıra herkesi, sık sık Gönül'ü ve beni gösteriyor. Gönül sabırla, ağır ağır çiziyor. Ben sigara içiyorum, denize bakıyorum. Küt, plan değişiyor; sonuçlara bakmaya gelmişiz. Baraj sınavı sonuçları listesinde kendi adımı buluyorum, notum onbeş! Sevinçen zıplıyorum. Aslında hayatta hiç bir zaman sevindiğim için zıplamadım. Burada film icabı, yönetmenin ısrarıyla sıçrıyorum. Yanımda sarı saçları kısacık kesilmiş bir kız zıplıyor, barajı aşmış. Birden birbirimize dönüyoruz kızla, bakışıyoruz. Kamera bir ona, bir bana yakın planlar patlatıyor üstüste. Şak sarılıyoruz birbirimize barajı aşmanın ortak sevinciyle ve hikâyenin icabı tanışıyoruz Gönül'le. Bu benim ilk başrolüm.

40

Artık Civciv'dir Gönül'ün adı. O da bana Çılgın diyor. Akademi'nin bitişiğinde Donanma Cemiyeti çay bahçesi. Gökyüzü bulutlu, Üsküdar ışıl ışıl. Hasan, Uğur, Civciv deniz kıyısındaki banklarda oturuyoruz. Hasan'ın eli Uğur'un omuzunda, benimki Civciv'in, sigara içiyoruz. Arka cebe uygun, üstünde *"Tabii Kanyak"* yazan küçük konyak şişesini uzatıyor Hasan, birer fırt alıyoruz. Pek konuşmuyoruz. Öpüşüyoruz sık sık. Civciv'in elinde Sanat Tarihi kitabı, yarısını çoktan geçtiğimiz bir ekim gecesi.

-Çalışalım mı biraz Çılgın?

Deniz kıyısı karanlık. Kalkıyoruz.

-Biz biraz çalışacağız, içeri gidiyoruz Şef.

Hasan başını sallıyor. Tutuyorum Civciv'in elinden, Akademi duvarına bitişik çay ocağına gidiyoruz. Bir floresan lamba, gök mavisi muşamba örtülü iki masa, oniki adet tahta iskemle, kıç içi kadar bir yer çay ocağı. En güzel tarafı sabaha kadar açık olması.

Akşamüstü muşamba örtülerden birinin üstüne tükenmez kalemle resim yapmaya başladı Hasan. Uğur'u çizdi. Kendini çizdi. Çizgisi acayip güzel, hepimiz imreniyoruz. Gerektiğinden fazla alçak gönüllü, çizdiği şeyler karşısındaki hayranlığımızı;

-Bir şey yok, sadece elin kaleme hakim olacak. Herkes çizebilir böyle şeyler...

biçiminde yanıtlıyor.

Hasan'ın mavi muşamba üstüne yaptığı eserinin üstü-

ne koyuyoruz Sanat Tarihi kitabını, yanyana oturuyoruz Civciv'le. Yüksek sesle okuyorum, o dinliyor. Anlamadığımız yerlerde duruyoruz, bir öpüşüyoruz, yeniden okuyoruz orayı. Ocakçı Abidin çay ocağının arkasında bardak yıkıyor, bize sürekli çay sunuyor. Arasıra çayın içine basıyoruz konyağı.

-Gidecek yeriniz yok mu sizin?
diye dalga geçiyor bizimle Abidin.

Hasan'ın evi yok. Ben, babamın Elmadağ Babil sokakta yeni kiraladığı evde annemle kalıyorum. Uğur'un annesigil tatilden döndüler. Dördümüzün birlikte gidebileceği bir ev yok. Birbirimizden ayrılmak istemiyoruz, Donanma Cemiyeti çay bahçesi bizim evimiz.

Yağmur başlamış, farkında değiliz. Hasan ve Uğur sırılsıklam geliyorlar. Hasan konyağa saldırıyor ve mavi muşamba üstündeki eserini tamamlamaya koyuluyor.

-Sıçtın ağbi muşambanın içine!
diyor Abidin. Hasan ters ters bakıyor ona. Abidin sırıtarak kurtarıyor vaziyeti:

- Şaka yapıyorum! Senden kıymetli mi Hasan ağbi? Bitirince imzala, çerçeveleticem o muşambayı!
İyi çocuk, diye düşünmüştük Hasan'la, Abidin'i ilk tanıdığımızda. Bu ilk yargımız onun bizi kazıklamasına engel olmadı. Son yargımız şu oldu: Az puşt herif değil! Gene de iyi bir yanı vardı, bir Anadolulu yanı. Bu kara kuru, bitirim, şeytan tüylü, güleryüzlü adamı sevmemek zordu. Keyfi yerindeyse kahve falına bakardı, kız erkek herkese "ağbi" diyen Abidin.

-Senin hayatın kaymış Civciv ağbi... Köpek gibi bir herif var... Köpek başlı yani... Tamamen peşinde. Ama korkma bi bok yiyemiyecek... Başka bir herif daha var, Civciv ağbi,

yüz be yüz, bu herif sana amarkel
dedi fincanı elinde evirip çevirip. Fala inandığımız yoktu ama Abidin'in anlatımı hoşumuza gidiyordu.

-Gidişli dönüşlü yolun var Civciv ağbi... Hânene ay doğmuş! Nasıl, biliyo musun ama, nah bööle; tabak gibi!

Fal muhabbeti bitince çayları tazeledi. Birer büyük fırt alıp bastık konyağı yamuk belli bardaklara. Abidin çay bardaklarını defolu mallar dairesinden almış, hepsi bir başka türlü, bir başka tarafa yamuk. Biz çok hoş, hatta sanatsal buluyoruz bu birbirinden yamuksal açıdan farklı çay bardaklarını.

-Sanatsalsa hep bunnardan aliim o zaman, daha ucuz ağbicim!
diye sırıtıyor Abidin.

-Sanat zaten çok ucuzdur Abidin.
diyorum. Oy birliğiyle çok önemli bir laf ettiğime karar veriliyor. Konyak ekleniyor çaylara.

Dışarda yağmur hızlanıyor, kaynayan çayın buharı ve bizim nefeslerimizle ısınan küçücük yuvamızın camları buğulanıyor. Buğunun üstüne resim çizmeye başlıyor Uğur. Abidin de kendini konyağa vererek, her zamanki Almanya'ya gitme özlemini dile getiriyor.

-Ne işin var Almanya'da? Buranın suyu mu çıktı?

-Yok ağbi... Hayat yok burda... Yaşamak mı ki bizimki? Maraton bir hayat işte!
Monoton, demek istiyor, bunu hepimiz anlıyoruz. "Maraton bir hayat" tanımlaması monoton bir hayat demekten daha güzel geliyor kulağıma. Daha iyi anlıyorum Abidin'in yaşantısını; bir koşuşturma, bir maraton işte! İpi göğüsleyecek, düşüp ölecek Abidin.

-Son Monoton yarışını Muharrem Dalkılıç mı kazandı

Abidin?
diyorum.

-Evet ağbi.

diyor. Gülüyoruz. Gene konyak ekliyoruz bardaklara, giderek açılıyor çayın rengi.

-Gidişli dönüşlü yolun varmış Civciv ağbi!

diyorum Civciv'e.

-E, eşyalarımı almıya gitmeyecek miyim?

diye yanıtlıyor, öpüşüyoruz. Biz öpüşürken Abidin boş durur mu?

-Civciv ağbi, bu herif sana amarke, yüz be yüz!

Güldürüyor bizi, öpüşme bozuluyor, çözülüyoruz.

-Gel Civciv, yağmurda dolaşalım!

-Dolaşalım Çılgın!

Elele çıkıyoruz yağmura. Şakaklarımızdan akıyor yağmur, bir yamuk ağaca yaslanıp deli gibi öpüşüyoruz.

-Seni seviyorum Civciv. Sınavı kazanmasan da dönmeyeceksin İzmir'e. Bir iş bulucam kendime, kör topal geçiniriz. Kazanamazsan misafir öğrenci yazılırsın, gelecek yıl gene girersin sınava... Yürürüz biz bu yolu, yokuş da olsa...

Yağmur diniyor. Öpüşmelerimiz üstüne gün doğuyor. Yoğun sis var, Üsküdar görünmüyor. Abidin yeni demlediği sabah çaylarını sunuyor.

Agora meyhanesi açılıyor. Yolcu yolunda gerek. Dördümüz birden ikinci mekânımıza gidiyoruz.

41

Kamera Civciv'in kaleminden açılır. Sınav başlamıştır. Değişik kalemli ellerden ayrıntılar derler kamera. Harıl harıl yazan bir kalem. Pıt pıt sınav kağıdına vuran düşünceli bir kalem. Kalemsizce sigara içen bir el, kalem sınav kağıdının üstünde mahsun. Silgiyle oynayan bir el. Kamera Civciv'i bulur, Civciv şaşkın. Civciv'le ikili planımız, yanyana oturmuşuz.

ÇILGIN. -Korkma. Hepsini biliyorum.

Soruları dağıtan, kötü adam Hüseyin Baradan dikiliyor başımıza. Hüseyin Baradan'ın yakın planı. Benim yakın planım. Civciv'in yakın planı. Hüseyin Baradan'ın amorsundan ben. Benim amorsumdan Hüseyin Baradan.

HÜSEYİN BARADAN. -Kalk bakiim sen oradan!
ÇILGIN. -Ben mi?
HÜSEYİN BARADAN. -Sen tabii. Ne fısıldaşıyorsunuz?
ÇILGIN. -Fısıldaşmıyoruz efendim.
HÜSEYİN BARADAN. -Kalk ordan, diyorum sana!

Kötü adam Hüseyin Baradan, Civciv'den uzaklaştırıyor beni. Ona sadece ilk iki sorunun yanıtını fısıldayabilmişim. Toplam altmış soru var. Kahroluyorum. Yakın plan kahroluşum. Hüseyin Baradan'ı bıçaklayıp filmi kana bulamak istiyorum. Recisör itiraz ediyor. Senaryoyu ben yazmadım.

Bozamıyorum. Bu hiç anlaşamadığım recisörle, bu sevmediğim senaryoda, niye oynuyorum bu rolü? Bir tokat çakıcaksın suratına, bir tokat da Hüseyin Baradan'a, bırakıp gideceksin seti, fakat film yarım bırakılmaz, böyle bir racon var amına koyim. Küt, plan değişiyor; Civciv pıt pıt kurşun kalemini vuruyor sınav kağıdına, bir sigara yakıyor. Kamera benim gözümden Civciv'i, onun gözünden beni görüyor. Ben harıl harıl yazıyorum. Birden durup başımı kaldırıyorum. Civciv'e bakıyorum. Civciv'in sigara içen yakın planı. Benim hüzünle kalemimi elimden bırakışım. Şak sigara yakışım. Kamera gözlerime zum yapıyor, sol gözümde bir damla yaş. Yaş dediğim, göz damlası. Çekim sırasında ağlayamadım, gözüme sürekli damla damlattılar. Yakın plan Civciv'in gözleri, gözünden akan bir damla yaş sınav kağıdına düşüyor. O da, bildiğimiz *"Visine"* göz damlası. Küt, plan değişiyor; Akademi'nin kapısından çıkıyoruz Civciv'le, kolum omuzunda. Akademi'nin kapıcısı, âlem adam Sami Hazinses, her nedense yakın plan gülümsüyor arkamızdan, cebindeki şarap şişesinden bir fırt içiyor. Civciv'le kantine çıkıyoruz. Merdivenin ortasındaki sahanlıkta üç maymun heykelleri ve *"Ters Horoz"* isimli şiir kitabını satan gözlüklü heykeltıraş, şair İrfan'dan Civciv'e bir şiir kitabı alıyorum. İrfan imzalıyor kitabını, imza işini uzun tutarak rolünü büyütüyor, ayrıca onu filmde oynattığımız ve kıyak yapıp bu kısa rolü için çok haso bir ücret ödettiğimiz için teşekkür ediyor, böylece şeker ilaçlarını alabileceğini söylüyor.

ÇILGIN. -Üzülme Civciv, daha Matematik sınavı var.

CİVCİV. -Matematik'ten hiç bir şey yapamam. Benim umudum Sanat Tarihi'ydi.

ÇILGIN. -Bir şeyler yapmışsındır belki.
CİVCİV. -Hiç bir şey yapamadım Çılgın.

Küt, plan değişiyor; başka bir sınav salonu. Matematik sınavı. Başka bir kötü adam: yunan generali bakışlı Atıf Kaptan! Civciv'le yanyana oturmuşuz, Atıf tepemizde. Kamera benim kağıdıma zum yapıyor. Haldır haldır çözüyorum problemleri. Civciv sigara içiyor, onun kağıdı öyle duruyor.

ÇILGIN. -Boş durma, bir şeyler yap!
CİVCİV. -Ne yapabilirim?
ÇILGIN. -Sayıları çarp, böl, kağıdın boş görünmesin.
CİVCİV. -Niçin?
ÇILGIN. -Dediğimi yap!

Kamera yakın plan benim kağıdıma giriyor. Tamamen dolmuş kağıdım. Kamera Civciv'in kağıdına dolu dolu giriyor, onun kağıdında da bir sürü sayı. Çarpmış, bölmüş. Atıf Kaptan genel planda bir ara bize arkasını dönüyor. Sağa sola bakınıyorum. Kamera benim kağıdıma zum yapıyor. Kağıdımın isim, soyad bölümüne "Gönül Bayraktaroğlu" yazıyorum. Yeniden genel plandayız. Atıf Kaptan'ın halâ arkası dönük. Bir anda değiştiriyorum Civciv'in kağıdıyla kendi kağıdımı. Küt, Civciv'in yakın planı, şaşkın, sevinç gibi bir duygu yüzünde. Küt, benim yakın planım, gözlerimin içi gülüyor. Bir sigara yakıyorum. Küt, plan değişiyor; Atıf Kaptan'ın çok gereksiz, kaşlarını kaldıran yakın planı:

ATIF KAPTAN. -Bitmedi mi halâ?
ÇILGIN. -Hepsini yanlış yaptım galiba efendim.

Kamera benim önümdeki Civciv'in kağıdına zum yapıyor. Herşeyi siliyor elim ve yeniden başlıyor çarpmalara, bölmelere.

ÇILGIN. -İsim yerini yapıştır, ver kağıdı, çık!

Civciv'in yakın planı, gözleriyle öpüyor beni, kağıdın isim yerini yapıştırıp kapatıyor, kalkıyor yerinden. Kamera sınav salonun ortasına döşenmiş bir şaryo üstünde kayarak Civciv'i izliyor. Kameremanla şaryoyu iten set işçileri arasındaki senkron bozukluğundan ötürü bu sahne defalarca çekilmek zorunda kalınıyor, neyse Civciv sınav kağıdını teslim edip çıkıyor. Küt, plan değişiyor; süre dolmuş, kötü adam Atıf Kaptan kağıdımı çekiştiriyor, ben son çarpmaları yapıyorum, Atıf Kaptan'ın tek kaşı havada.

ÇILGIN. -Sayın Atıf Kaptan, kağıdımı yırtacaksınız.
ATIF KAPTAN. -Tamam. Süre doldu!

Küt, plan değişiyor; Akademi'nin çıkış kapısı, kapıcı Sami Hazinses kapının dibinde bir iskemleye oturmuş sigara içiyor. Civciv'in yakın plan amorsundan, benim kapıdan çıkışım. Civciv'in bana doğru ağır çekim koşuşu. Onun gözünden ben. Benim gözümden o. Kucaklaşıyoruz. Belinden tutup kaldırıyorum, kolları boynumda, ayakları yerden kesiliyor, kendimle birlikte çeviriyorum onu. Kamera bel plana giriyor.

CİVCİV. -Yaptıklarımız doğru mu?
ÇILGIN. -Açar kitabı, bakarız şimdi.

Haşırt, plan değişiyor; Agora meyhanesindeyiz. Hasan, Uğur, Civciv ve ben ve masaya maydanoz Topsakal Halit. Sırıtarak sakalını sıvazlıyor, sırıtıyor.

CİVCİV. -Doğru muymuş yaptıklarımız?
ÇILGIN. -Hepsi doğru Civciv.
TOPSAKAL HALİT. -Siz en büyük gürültünün sessizlik olduğunu biliyor musunuz?
ÇILGIN. -Matematiğin katsayısı kaç Şef?
ŞEF. -Üç.
CİVCİV. -Aldığımız not üçle mi çarpılacak?
ŞEF. -Evet.
TOPSAKAL HALİT. -Alkol bir ayakta durma biçimidir.
CİVCİV. -Kaç alırız Çılgın?
ÇILGIN. -Yirmi üzerinden en az oniki falan alırız.
TOPSAKAL HALİT. -Neyse ben kaçiiim!

Kamera masadan kalkan Topsakal Halit'i izliyor. Agora meyhanesi genel plan. Topsakal Halit çıkıp gidiyor. Küt, plan değişiyor; Civciv'le ikili yakın planımız.

CİVCİV. -Oniki alırsak, otuzaltı eder. Yirmiyedi de resim. Sanat Tarihi'nden de iki alsam, ikiyle çarpılacak, dört eder. Ne ediyor hepsi Çılgın?
ÇILGIN. -Altmışsekiz... Matematik'ten onbeş falan da alabiliriz. O zaman seksenbeş eder.
UĞUR. -Halit gitti mi?

Aslında Matematik sınavında yaptığımız herşey yanlış. Civciv'e bunu nasıl söylerim? Kimseye söyleyemiyorum. Bunu kameraman bile bilmiyor. Bilse gözlerime zum yapar.

42

Kalender'de Nezih'in babasının evindeyiz. Evi değil de lojmanı. Cemal amca İ.E.T.T.'de müfettiş. Tünel'de Metro Han'da makamı. Arasıra ziyaretine gideriz. Hem oğluyla, hem benimle arkadaş olmuş, neşeli, keyifli, cin gibi bir adam, yakasında Mülkiye rozeti, gözleri fıldır fıldır, bıyığı Clark Gable.

-Haydi Pasaj'a gidelim arkadaşlar!

diyerek Nezih'le beni Çiçek Pasajı'na götürür, sinemaya götürür, güngörmüş, ceketinin üst cebinde ipek mendil, bir İstanbul beyefendisi. Kalender'deki lojmanı kullanmıyor, kendi evinde kalıyor. Lojmanın anahtarı Nezih'te.

Hasan, Uğur, Civciv, Nezih ve ben şişelerce şarap alıp arka balkona zulalamışız. Balkon bir çam ormanına bakıyor, mis gibi çam kokusu doluyor ciğerlerimize. Çam ağaçlarının arkasında, tepede eski Demokrat Partililerin köşkleri. Ön taraf Kalender Orduevi üzerinden Boğaz'a bakıyor. Manzara çok güzel. İ.E.T.T. lojmanı nedense kalorifersiz. Ekim'in son gecesi, üşüyoruz. Bir dandik elektrik sobası ortada. Kızlar mutfakta salata yapıyorlar. Civciv'in neşesine diyecek yok. Nezih masa hazırlıyor. Hasan resim yapıyor, ilk şarabı açmışız, ben camdaki buğunun üstüne resim çiziyorum. Resimden onbeş çekmişim ya, artık her aklıma geleni korkmadan çiziyorum.

-Kağıda çiz! Buğuya çizdiklerin birazdan akıp gidecek, ortada resim kalmayacak.

diyor Şef.

-Kalmayacak olur mu Şef? Buğu akacak, desen bozulurken ortaya başka bir desen çıkacak. O desen sürekli değişecek. Değişken resim!

Yarın sınav sonuçları asılacak. Kim kazandı, kim kazanamadı belli olacak. Civciv Matematik sınavına çok güveniyor, yaptıklarımızın tümünün yanlış olduğunu ona söyleyemiyorum. Şu an keyfini kaçırmak istemiyorum. Shakespeare'in ağzına lâyık bir gökyüzü, orta yeri dolunay. Bizim durumumuz Shakespeare'e inat; bir kış gecesi düşü. Mutfaktan Civciv'in sesi geliyor:

-Matematik'ten on bile alsam Dekor ya da Heykel bölümüne girebilirmişim, Hasan söyledi.

-On alırsın herhalde canım.

diye yanıtlıyor Uğur. Salata yapma işini özenle sürdürüyorlar. Civciv bir türkü mırıldanıyor. Buğulu camı kırmak istiyorum bir yumrukta. Son anda vazgeçiyorum. Niye kırdın lan camı, demezler mi adama? Nezih evin kızı gibi koşuşturuyor. Beni seviyor, bugün tanıştığı Hasan'ı, Civciv'i ve Uğur'u seviyor. Sigara bitiyor, Nezih üşenmiyor, giyiyor pardösüyü, yürüyerek Yeniköy'e gidiyor, sigaralar alıyor, takviye şarap alıyor. Yepyeni şaraplar açıyoruz gecenin ortasına. Soğuk hiç birimize, bana mısın demiyor. Hasan'ın yaptığı resimleri çok beğenerek bir daha sökülmemecesine duvarlara yapıştırıyor Nezih.

-Cemal amca kızmasın?

-Deli misin? Babam bayılır bunlara. Bunlar çok baba resimler!

Canımız sevişmek istiyor. İki yatak odası var. Küçük odada dar bir karyola, denize bakan büyük odada geniş bir yer yatağı. Hasan'la Uğur dar karyolalı küçük odaya giriyorlar, biz yer yataklı büyük odaya. Nezih pardösüyü yor-

gan gibi çekiyor üstüne, salondaki şezlongta uyukluyor. Bizim mutlu olmamıza öylesine çocukcana seviniyor ki, üşümüyor bile. Delikanlılık yapılarak dandik elektrik sobası bizim odaya veriliyor. Takıyoruz elektrik sobasını fişe, giriyoruz yatağa Civciv'le. Aralıksız öpüyorum sevgilimi. On dakika sonra kırılıyor bizim odanın soğuğu, Hasan'lar üşüyordur diye düşünerek kapılarını tıklatıp onlara veriyorum elektrik sobasını kapı aralığından. Sarılıyoruz sevgilimle birbirimize. Birlikte girdiğimiz ilk ve son yatak bu. Son olduğunu henüz bilmiyoruz. Yarım saat sonra kapımızı tıklıyor Nezih:

-Ağbi sobayı getirdim.

Hasan Nezih'e aktarmış sobayı, biz ısındık diye, Nezih ben ısındım, diyerek bize veriyor. Herkes birbirine delikanlılık yapıyor, aslında herkes donuyor, olsun delikanlılık asal. Garip soğuk bir gece. Yer yatağımıza ayışığı vurmuş, Civciv'in yüzü felaket güzel. Civciv bakire, ben de bir eşeklik etmiyorum. Birbirimize sarılıp uyuyoruz.

Kamera deniz tarafında, çerçeve Kalender otobüs durağı. Nezih, Hasan, Uğur, Civciv, Çılgın otobüs bekliyorlar. Akademi'ye gidilip sonuçlara bakılacak. Sağdan bir troleybüs giriyor çerçeveye. Kamera hiç kımıldamıyor. Çerçevenin içinde duruyor troleybüs, kahramanlarımızla kamera arasında. Kahramanlarımız görünmüyor. Troleybüs hareket ediyor, çıkıyor çerçeveden. Durak boş, demek ki kahramanlarımız troleybüse bindiler. Küt, plan değişiyor; Akademi durağında duruyor troleybüs, kahramanlarımız iniyorlar. Gepgeniş bir plan. Çılgın Civciv'in elinden tutmuş, Hasan, Uğur'un, Nezih'in elleri ceplerinde karşıdan karşıya geçiyorlar, fonda Akademi'nin kalabalık bahçesi. Küt, plan değişiyor; Torik Tarık koşarak bize doğru geliyor. Ta-

rık'ın yakın planı, yüzü gülüyor.

TARIK. -Kazandık ulan. Sen de kazandın, ben de, Ufuk da... Bora kazanamamış.

Sarılıyoruz Tarık'la birbirimize. Civciv boynuma atlıyor. Tarık, Civciv'i tanımıyor. Onun kazanıp kazanmadığını bilmiyor. Koşuyoruz listeye doğru. Çok sarhoş kapıcı Sami Hazinses'i aşarak giriyoruz binaya. Kazananlar listesi. Benim gözümden liste. Listenin gözünden ben. Küt küt, yakın planlar. Hayır, Civciv yok listede. Bir daha bakıyoruz. Daha dikkatli bakıyoruz, yok. Uğur da yok listede. Gözümüzden şakır şakır boşalıyor yaşlar. Mimarlık bölümüne girdim, sevinemiyorum. Bir hüngür ağlama ki sormayın, kamerayı sel alıyor. Film kopuyor.

Agora meyhanesinde sessizlik. Civciv ağlıyor. Uğur ağlıyor. Hasan ağlıyor. Nezih havaya girip ağlıyor. Öyle fena bir yerden koptu ki film, yapıştırılamıyor.

ÇILGIN. -Gelecek yıl kazanacaksın Civciv.
CİVCİV. -Gelecek yıl kazanacağım Çılgın.

Bu son iki cümleye her ikimizin de inandığına dair planlar falan yok. Bizim filmin recisörü kör. Kolunda üç siyah noktalı sarı bant var. İki kişi koluna girip sete getiriyorlar. Bakınıyor çevresine, neye bakınacak, gözü yok ki herifin, bakınır gibi yapıyor işte, mekânı beğenmiyor. Gökyüzüne çeviriyor kara gözlüklerini. Bu ışıkta negatife yazık, diyor. Film yeşil çıkar, diyor. Ulan, sen hiç yeşil gördün mü? Elinde beyaz baston, bize rolümüzü tarif ediyor. Motoooor, diyor. Birden kükreyerek stop diyor, oyunun ortasında. Öyle de-

ğil, diyor. Kardeşim, nasıl öyle değil? Ne öyle değil? Sen ne yaptığımızı görmüyorsun ki! Sessiz çektiğimize göre ses tonumuzdan da bir şey anlama durumun yok. Herif, hem kör hem fodul. Görmüyor ve beğenmiyor. Bu arada bize doğru geldiğini sanarak bir ağaca çarpıyor. Recisör sakata çıkıyor. Set tatil, iş paydos.

Sıçarım ben böyle filmin içine. Gidip gişeden paramı geri isteyeceğim. Aldatıldık. Olmaz böyle film.

43

Para biriktirdim, negatif film aldım. Taktım görünmez kameraya. Bu kez kamera arkasında ben varım. Çok fena Fellini'yim o gün, ona göre giyinmişim. Kamera nerde? Suya düştü! Su nerde? Halkımız içti. Halkımız nerde? Suya gitti.

Filmimin adı: "İŞTE KAPI, WHERE IS THE SAPI?". Filmin anafikri; kapının sapı yok. Filmin tek kişisi esas çocuk Hüsam. Hüsam, benim güzel yanlışlarımın adı. Her neyse, film çekiyoruz burda, seti boşaltalım beyler!

Mekânımız, Elmadağ Babil sokak. Gözümüz vizörde, çerçevemiz bir hâne kapısı. Bu kapı aralık, zumla dalıyor kamera içeri, işte bir başka kapı. Bir set işçisi kapıya omuz atıyor, biz zuma devam. Hüsam geniş oturmuş. Hüsam esas çocuk, daha önce söyledik, biraz dikkat lütfen, sette dalgınlık sevmem. Tuvalet kağıdı değil, sürekli ham film geçiyor kafamın içinden. Ne diyorduk?

Güzel yanlışlarımın adı Hüsam ayağa kalkıyor. Otur oğlum Hüsam, gözüme batıyorsun. Başında bir fes, iki ayna arasında osmanlısın sanki ve sanki dedenden yâdigâr sana, her bastonu tutmaya yatkın elin. Sen ki oğlum, babam ve sevdiklerimsin, yelek de bana dar geliyor, Hüsam elin kırılsın, sen ne bizans terzisin. Ve geniş oturur, ince düşünürsün. Madem kalktın, hoş kalktın! Yalnız şimdi otur, gözüme batıyorsun. Sen kütübihî bir yanlışlıksın oğlum Hüsam. Otur ulan, sette disiplinsizlik sevmem. Şimdi sana rolünü anlatıyorum; masada Statik kitabı var, yanında Dosto-

yevski. Sen çerçevenin dışındasın, gelip oturuyorsun şuraya. Kamera kımıldamıyor. Ayaklarını uzatıyorsun Statik kitabının ahşap ve ahşap olmayan kirişlerin, tüm mesnetlerin üstüne uzatıyorsun ayağını pervâsızca. Ayakların çerçeveye giriyor, sen görünmüyorsun. Daha sonra, sana yakın plan ayrıntı çalışıcam, kafamı bozma benim. Sette ukalâlık sevmem. Dostoyevski'ye uzanıyor elin, elin çerçeveye giriyor. Dostoyevski'yle elin çerçeveden çıkıyor. Şu planın güzelliğine bak, sen hiç görünmüyorsun. Dostoyevski'ye veriyorsun sen kendini, senin amorsundan evi çekiyoruz. Hep amors, ne demek serseri? Daha bu ilk amorsun, otur ve Dostoyevski'ni oku, işimizi bize öğretme, sette hıyarlık sevmem. Sen rolünün havasına girmeye bak dümbük. Senin hiç Arkaşa gibi bir dostun olmadı, buna delleniyorsun kitabı okudukça. Birden kalkıyorsun yerinden, çok renkli bir boyunbağı takıyorsun. Düğümü beğenmiyor, çözüp daha iri bağlıyorsun. Şeye şey konmuş gibi. Ben o sırada düğüm ayrıntıları çekiyorum. Seni de çekeceğiz, her şeyin bir sırası var. Sinirlerimi laçka edip seti tatil, işi paydos ettirtme bana. Fransız bereni takıyorsun Che Guevara gibi, amorssun, aynada kendini irdeliyorsun, kamera diş fırçası ve tarak ayrıntıları çalışıyor. Anahtarlarını alıyorsun, eline zum yapıyoruz, bu iç kapının, bu dış kapının, bu da ingiliz anahtarı, tamam mı? Burda kesiyoruz. Ondan sonrası haricî. Dışarda çekeceğiz yani. Şimdi dahilîdeyiz. Oğlum ilk filmin mi bu senin? E, niye bilmiyorsun sinema terimlerini? Amors, sırttan çekim, zum yaklaşma, bunları bileceksin, çalışamayız yoksa. Son filmin olur valla, aç gözünü. Başka Yeşilçam yok! Sette cehalet sevmem.

Evin içindeki çekim gerektiğinden uzun sürüyor, acayip ham film harcanıyor. Hüsam yeteneksiz. Senaryom allak

bullak oluyor. Kızamıyorum herife, yüzü insana acımayla tokatlama arası bir duygu veriyor. Neyse, evin dışına çıkıyoruz. Uzun uzun anlatıyorum kerize. Sen burada duracaksın, ben ana caddeye çıkıcam, ordan sana kolumu salladığım zaman hızla çıkmaya başlıyorsun yokuşu. Tek planda çekiyoruz. Durmadan caddeye çıkıp yürümeni sürdürüyorsun Taksim tarafına. Bir vitrinin önünde durup boyunbağına, berene bakıyorsun, aynaya bakar gibi, sonra aynen devam. Bunda anlaşılmayacak ne var? Çıkıyorum caddeye, Hüsam yokuşun dibinde. Kaldırıyorum kolumu. Motooooor! Hüsam yürümüyor. Stooop! Birden koşmaya başlıyor. Motoooor! Evladım o kadar hızlı değil, atlı kovalamıyor... Stooop! Gel lan buraya Hüsam! Niye koşuyorsun ulan? Sana koş diyen oldu mu? Kolumu kaldırınca hızlı hızlı yürüyeceksin. Zig zag çizme, belirli bir hattan gel. Geç yerine. Kös kös geçiyor. Kaldırıyorum kolumu, başlıyor yürümeye. Motooooor!

Hüsam hızlı hızlı çıkıyor yokuşu. Hayati Hamzaoğlu ve Seden Kızıltunç'la karşılaşıyor, hiç gereği yokken onlara selâm veriyor. Onların filmle ilgisi yok. Babil sokakta oturuyorlar, tesadüfen planın içinden geçiyorlar. Seden süs püs evinden çıkıyor, Hayati ağbi pijama atlet, bakkala rakı almaya gidiyor. Yokuşun başına varınca yavaşlıyor Hüsam'ın adımları, köşeyi tam istediğim gibi dönüyor, biraz yürüdükten sonra vitrine bakıyor, beresini, boyunbağını düzeltiyor, yürümeyi sürdürüyor, kamera da peşinden. Otobüs durağına geliyor, bir sigara yakıyor. Otobüs geliyor, Hüsam'ı alıp gidiyor. Kameramız otobüsün bagajında. Sirkeci'de iniyor Hüsam, ağır ağır tırmanmaya başlıyor Babıâli yokuşunu.

Biz bir merdivenin en üstündeyiz, Hüsam dışarda. Giri-

yor. Merdiven oldukça karanlık. Bizim ışıkçılar da doğru dürüst yapamadılar bu merdiven ışığını, loş olsun dedik, karanlık yaptılar. Bir daha bu ışıkçılarla çalışmayacağım. Merdiveni çıkıp en üst kattaki odanın kapısına geliyor Hüsam, tıklıyor kapıyı, giriyor içeri. Masanın ardına tünemiş, kemikli kuru elli, kuru bakışlı adamı çok iyi tanıyor. Buraya daha önce bir kaç kez geldi. Adam onu pek anımsamıyor, sorgu sual bakıyor Hüsam'ın yüzüne. Hüsam'ın filmdeki ilk yakın planı,ilk konuşması:

-Bir şeyler yazdım..

Altın çerçeveli gözlüklerinin üstünden bakıyor adam. Suratı ekşiyor. Niye yazıyorsun çocuğum? Keşke yazmasaydın, gibisinden bükülüyor ince dudağı. Hüsam'a dönüyor kamera.

-Yazdığım şeyleri beğenip beğenmeyeceğinizi düşünmedim bile. Size beğendirmek üzere yazmaya uğraşınca hiç yazamıyorum. Nasıl yazarsam beğenir, diye düşünmedim bu kez.

Hüsam sözün burasında koynundan bir tomar dosya kağıdı çıkarıyor, savuruyor sayfaları odanın ortasına, tavandan şiir yağıyor.

-Hiç birine ne başlık koydum, ne sayfa numarası. Bende başka kopyeleri de yok. Okumayacağınızı biliyorum. Kağıtlarım size armağan olsun.

Hüsam'ı kutluyorum. Yaşar Nabi beye filmimizde figürasyon yaptığı için çok teşekkür ediyoruz. Gelmişken Varlık yayınlarından bir kaç kitap satın alıp iniyoruz karanlık merdivenleri.

-Kitap almamız şart mıydı?

diye soruyor Hüsam.

-E ayıp olurdu adama, o kadar film çevirdik odasında.

44

Akademi kantininde oturmuş, Civciv'e mektup yazmaktayım. Pencere kenarındayım, oturduğum yerden bahçeyi görüyorum. Pos bıyıklı Kedi Hasan, tam bir kedi gibi tünemiş bahçe duvarının köşesine, sigara içiyor. Nasıl öyle durabiliyor? Öyle durabildiği için ona Kedi Hasan deniliyor. Tüneme biçimi, bir tür alaturka tuvalete çömelme durumu, ve fakat bu sırada iki ayağı sıkı sıkı bitişik, üstelik bedeni bu hali öyle benimsemiş, öyle kolay yapıyor ki şaşarsınız. Bu çok zor duruş, Kedi Hasan'ın en rahat ettiği oturma biçimi. Sigarasını tellendirip, gelene geçene şakalar yapıyor. İdris ve Birol giriş kapısının dibinde dikilmişler fısır fısır bir şeyler konuşuyorlar, ya karı, kız hikâyesi ya da bir itlik peşindeler, arasıra it gibi gülüyorlar.

Barbaros ve Almula el ele çıkıyorlar okulun kapısından, öbür ellerinde T cetveller. Kantini pas geçip, Kedi Hasan'la selâmlaşıp caddeye çıkıyorlar. Okul kapıcısı âlem adam Sami Hazinses, elinde kalorifer kazanına kömür attığı kürekle Kızıl Ümit'i kovalıyor. Kantine dar atıyor kendini Ümit.

-N'oluyor lan?

diyoruz.

Dün Bihrat, Sami Hazinses'e;

-Sami Usta, dün gece seni rüyamda gördüm. Bir ata binmiş bana doğru geliyorsun. Yanımda duruyorsun. Padişah gibi giyinmişsin. Atın terkisinden bir şişe rakı çıkarıp veriyorsun bana! Hayırdır inşallah!

demiş, bu gibi şeylere pek inanan Sami Hazinses de ona

bir ufak rakı almış. Olayı, büyük rakı diye belirtmediğine bin pişman Bihrat'tan öğrenen Kızıl Ümit biraz önce gitmiş Sami Usta'ya:

-Dün gece seni rüyamda gördüm. Bir ata binmiş bana doğru geliyorsun. Yanımda duruyorsun. Padişah gibi giyinmişsin. Atın terkisinden bir şişe büyük rakı çıkarıp veriyorsun bana!

deyince küreği kapan Sami Usta, Ümit'i kovalamaya başlamış.

-Yarın ben gidiim... Deveye binmişsin, devenin sağında solunda kasa kasa rakılar var, diye anlatiim bu rüyayı Sami Usta'ya!

diyorum.

Zurna gibi Burhan Uygur giriyor kantine. Bir süre kapının önünde dikilip masaları inceliyor. Yere sürünen, iki cebi de heybe gibi dolu sütlükahve rengi, kocaman sarı düğmeli hırkasını sürükleyerek bir masaya oturuyor. Sigara yakıyor, kısık gözlerle çevreye boş bakıyor.

-N'aber Burhan?

diyenlere;

-Sensin Burhan!

diye yanıt veriyor. Komet giriyor kapıdan, o da az alkollü sayılmaz. Gelip Burhan'ın karşısına oturuyor. Ona bir şeyler söylüyor, Burhan önüne bakan başını ağır ağır kaldırıyor, bir an süzüyor Komet'i, sonra sağ elinin baş parmağını, işaret ve orta parmağı arasına sokup, bilekten sallıyor elini Komet'in burnuna doğru. Komet sessizce çıkıp gidiyor kantinden.

Yanımdaki masada heykel bölümünden Metin ve Ters Horoz İrfan ortak aldıkları bir Atatürk heykeli işinin parasal bölüşümü kavgasındalar. Evliya kılıklı ressam Müfit geli-

yor, kantini inceliyor, dudak büküp geri çıkıyor.

Mektubuma geri dönüyorum. Civciv gitmiş, her gün birbirimize mektup atmalar başlamıştır. Hiç yazmaya vaktin yoksa boş koyacaksın kağıdı zarfa, bu *"seni seviyorum"* demek. Ama her gün postaneye gidilecek ve mektup atılacak. Bu yöntemle her gün mektup alıyorsun. Hafta sonu bir kopukluk oluyor, pazartesi üç mektup birden geliyor. Atılış sırasına göre açıyorsun zarfları. Benimkiler eve geliyor, annem İzmir'den her gün mektup gelmesinden ve Civciv'in vesikalık fotoğrafının yatağımın başucuna yapıştırılmış olmasından oldukça endişeli. Benim de her gün Fındıklı postanesinden, ağırlık farkı ödeyerek kırk sayfalık mektuplar postaladığımdan haberi yok annemin. Civciv'in adresi Güzelyalı postanesi'nde *"postrestant"*. Adına gönderiliyor;

-Bana mektup var mı amca?

deyince elden teslim ediliyor. Zaten her gün gidiyor Civciv oraya bana mektup atmaya, gitmişken, mektubunu soruyor.

-Buyrun Gönül hanım!

diye uzatıyor ona kalın zarfı, artık dost olduğu postacı amca.

Kantine parkalı Yüksel girdi, dip tarafta parkalı Necati'yle parkalı Yücel'in oturduğu masaya gitti. Aralarında bir şeyler konuşmaya başladılar. Kedi Hasan öyle heykel gibi duruyor, bahçe duvarının üstünde. Birol ve İdris ani bir kararla, caddenin öbür tarafına geçtiler, Kazancı Yokuşu'na yöneldiler.

Kantinin kapısında, mendil kadar bir mini etekle Canan göründü. Durdu kapıda, bütün kantini süzdü. Bütün kantin işini gücünü bırakıp Canan'ı süzdü. Canan geri döndü, kı-

çını sallayarak indi merdivenleri. Herkesin gözü bir süre Canan'ın kıçına takılı kaldı. Civciv'le bizim ayrı düşmemize ikimizden çok daha fazla üzülen Figen gelip oturdu masama.

-Hergün mektup yazıyor musun Civciv'e?

-Yazıyorum.

-O da, sana yazıyor mu?

-Genelde yazıyor. Arada sektirirse, ertesi gün iki tane yazıyor.

-Seviyor musun onu?

-Seviyorum.

-O seni?

-Bilmiyorum. Seviyor gibi.

Birden hareketleniyor kantin, Yüksek Matematik dersi bitti. Torik Tarık, Piç Ufuk, Ali Taran, Erkek Zehra, Oya geliyorlar. Birden kalabalıklaşıyor masa. Tarık ve Ali uyumsuz espri yarışına girişiyorlar.

-Hanım yemek pişti mi?

-Hayır hayatım, valeyle kestim!

-İdare'den çağırdılar, gelemiyicem, idare edin diye haber gönderdim.

-Adamın tansiyonu düşmüş, hemen eğilip almış!

Kimisine gülünüyor, kimisi soğuk karşılanıyor, onlar ısrarla sürdürüyorlar bu tür uyumsuz esprilerini.

-Bi numara mı var?

-Bi numara kalmadı ağbi, iki numara var. Zaten iki numara favori!

Okulda kimi dersler sarmıyor beni. Yüksek Matematik öğretmenimiz Emin bey malesef öğretemiyor, anlatamıyor. Okutulan kitabın da yazarı olduğu için kitaptan da pek bir şey anlamak olası değil. Tek anlaşılan Yüksek Matema-

tik'in varsayımlar üstüne kurulu olduğu. İkinci derste:

-Hocam, varsaymazsak n'olur?

diye sorunca, sınıftan kovuldum.

-Kırmızı kazaklı sen çık ve bir daha gelme!

dedi, sorum üzerine elinden tebeşiri düşüren Emin bey. Teşekkür ederek uzaklaştım bu çok üst düzey aristokrat matematik dünyasından. Bu ve fotokopisi derslere girmeme kararı aldım. Zaten mimar olmayı düşünmüyorum. Bir yerinden tiyatroya bulaşma derdindeyim. Torik Tarık'la ikimiz Galatasaray'da tiyatro yapmışız, kaşınıyoruz ve sonunda, bizden küçük bir Galatasaraylı kardeşimiz Nihat ve müzisyen olarak Bora kandırılıp Galatasaray Oyuncuları isimli bir amatör grup oluşuyor. Akademi'den Oya ve birden hayatımıza giren Mehtap ve Tamara'yla tamamlanıyor ekip. Oyun benim yazdığım yarısı fransızca, yarısı türkçe *"Je M'en Fous Bilâder!"* (*) isimli bir güldürü. Sulu olduğu denli politik ve sivri bir oyun. Henüz nerde prova yapabileceğimiz belli değil, yer aramaktayız.

Ağzındaki piposunu kemirerek Ruhi yanaşıyor masaya, kızların yanına oturuyor, Oya'nın el falına bakmak istiyor. Oya istemiyor. Ruhi ısrarla yakalıyor Oya'nın elini, alıyor avucuna ve anlatmaya başlıyor. Faldan falan anladığı yok. El falı ayağına, alıyor kızların elini avucuna, uzun uzun mıncıklıyor.

-Ruhi'nin falı çıkıyor!

diye bir söylenti de yaydırtmış, elde fincan, sıra bekleyen kızlar var.

-Benimkine de baksana lan Ruhi!

diyorum.

-Erkeklere bakmıyorum ağbicim!

(*) Çüküme Dert Değil Bilâder!

diyor. Yeniden derse girmek üzere toparlanıp gidiyorlar, yalnız kalıyorum masada.

Hızla Kadriye Deniz giriyor kantine, parkalıların masasına gidiyor, eğiliyor, bir şeyler fısıldıyor. Hepsi birden kalkıp, aşağıya dernek odasına iniyorlar. Uğur'dan ayrılan Şef Hasan, Sivaslı ermeni Mardik Korkor ve Gözlük Selim gelip oturuyorlar yanıma.. Hasan üzgün. Dan diye bitti Uğur'la ilişkisi, niye belli değil, hiç bir şey anlatmıyor. Susuyor, şişe biralar dikliyor, sigaralar içiyor. Mardik ve Gözlük Selim onu neşelendirmeye çalışıyorlar, başarılı olamıyorlar, bıçak açmıyor Hasan'ın ağzını.

En sevilmeyen asistan Danyal Topatan beliriyor kantinin kapısında, yüzünde sert bir ifade, eli belinde, bir sağa bir sola bakıyor, sivil giyinmiş gıcık bir nazi subayı gibi. Kimse ilgilenmiyor onunla. Suratına bakan yok. Çekip gidiyor. Kimse sevmiyor onu, bu yüzden onda da sevgi kavramı gelişememiş.

Adanalı Altan geliyor, delikanlıca oturuyor Hasan'ın yanına:

-Nedir kardaş, neyin var?

Adanalı Altan'la Hasan, artık aynı evde oturuyorlar, hemen Kazancı Yokuşu girişinde, okula çok yakın bir apartman dairesi. Altan, burma bıyıklı, çatık kaşlı sert ifadesinin altında mangal yürekli saf bir çocuğu gizleyen, şair ruhlu, ince düşünceli bir haso delikanlı. O da çözemiyor Hasan'ın suskunluğunu. Hasan hiç kimseye bir şey söylemeden, bezgin bir el işaretiyle bize veda ederek, deniz kıyısına gidiyor.

Mektubumu tamamlayıp kapatıyorum zarfı. Yazıyorum üstünü ve Fındıklı postanesinin yolunu tutuyorum. Pulcu kız beni tanıyor, zarfı tartıyor, bıyık altından gülüyor, bıyığı

olmamasına rağmen. Pulu veriyor, parayı alıyor. Yapıştırıyorum bir sürü Atatürk'lü pulu zarfın üstüne, atıyorum kutuya, huzur içinde çıkıyorum postaneden. Aynı sokaktaki Türk Eğitim Vakfı'na giriyorum. Gündüz ağbim, avukat olarak Türk Eğitim Vakfı'nda çalışıyor. Neredeyse her gün uğruyorum ona. Arada bir çıkarıp beşyüz lira veriyor Gündüz ağbim bana, bir iki gün rahat ediyorum. Zaman zaman birlikte gidiyoruz bitişikteki Hilmi'nin Büfe'sine ya da Agora meyhanesine, o zaman zaten hesabı Gündüz ağbim ödüyor. Sınav zamanı Civciv'le tanıştılar, bu konuda beni destekliyor;

-Atlasın gelsin! Yaşayın aşkınızı!

diyor. Bana güç veriyor. Yazarlık serüvenimi de destekliyor. Babası Cemal Refik Delibaş'ın çektiği sıkıntıları anlatıyor. Gündüz ağbim Fındıklı'daki güvencem.

45

Yazı işleri müdürü Enis Tahsin bey, dikkatle yarının gazetesini inceliyorken kapısı çekingence çalındı.

-Buyrun!

Utana sıkıla, beyaz gömlekli, boyunbağlı, kolunda siyah kollukları, koltuğunun altında bir dosya, Cemal Refik bey girdi içeri.

-Rahatsız ettim efendim...

-Gel üstât, buyur.

-Estağfurullah efendim.

-N'oluyor, yazıyor musun Kasketli Delikanlı'nın romanını?

-Aman efendim, ne haddimize...

-Öyle deme Cemal Refik, *"Mahkeme Koridorları"* çok okunuyor. Kimle konuşsam okumuş. Senin Kasketli Delikanlı tipi halkın sesi oldu, çok seviliyor...

-Teveccühünüz efendim.

-Senin Ahmet Rasim'den, Hüseyin Rahmi'den neyin eksik?

-Estağfurullah efendim. Bendeniz bir adliye muhabiriyim.

-Bu kadar tevazuu iyi bir şey değildir Cemal Refik.

Enis Tahsin bey ona çay ısmarlamak istediyse de kabul ettiremedi. Ikınıp sıkınıp girdi konuya. Bir hafta izin istiyordu. Samsun'a gidecekti.

-Ne işin var Samsun'da?

-Efendim, babam Çarşamba'da İnhisarlar İdaresi mü-

dürü, orada bana bir kız beğenmiş, ille onunla evlenmemi ister, gidip o hanımı görmem gerekiyor.

-Evlenecek misin?

-Bilmiyorum.

-Yazıların n'olucak?

-Bir haftalık yazılarımı yazdım efendim.

diyerek koltuğunun altındaki dosyayı uzattı.

Enis Tahsin bey dosyayı aldı, teşekkür etti, iyi yolculuklar diledi, tam odadan çıkarken de arkasından seslendi:

-Üstâdım, inşallah evlenirsiniz, bekarlığın sonu yok. Dönüşte patronla konuşalım, şu sizin maaşa da bir zam yapalım. Hepimizden eskisiniz, en az parayı siz alıyorsunuz.

-Mühim değil efendim!

diyerek açtı gıcırdayan kapıyı, koridorda kayboldu.

Kendi odasından ceketini, çantasını, bavulunu aldı, daktilosunu kapattı, siyah kolluklarını çıkartıp düzenle masasının çekmecesine koydu, herkese iyi akşamlar dileyerek çıktı Akşam gazetesinden.

Cağloğlu'ndan Sirkeci'ye inerken bir kitapçıdan Sabahattin Ali'nin yeni çıkan *"Kuyucaklı Yusuf"* romanını satın aldı, Sarayburnu'ndan bindi Samsun vapuruna Cemal Refik Delibaş, Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Sâdâbat Paktı'nın imzalandığı gün.

Çark dönümü fırtınasına rastladı, hiç bir işi rast gitmeyen Cemal Refik beyin uzun deniz yolculuğu. Ne okuyabildi, ne yazabildi, ne doğru dürüst rakı içebildi, bin hayâlle bindiği gemide. Kamarada yatamadı, güvertede sabahladı, perişan indi Samsun limanına.

Babası onu karşılamaya gelmişti. Kucaklaştılar limanda. Sonradan babasının odacısı olduğunu öğrendiği iri yarı adam kaptı bavulunu, çantasını, orada alesta bekleyen

üstü açık ford marka eski bir jipe bindiler.

-Yörü la Fuat!

dedi odacı. Adının Fuat olduğu anlaşılan ufak tefek adam, jipin önündeki demir manivelayı var gücüyle bir iki kez çevirdi, hırıltıyla çalıştı motor, hızla atladı direksiyona ve deniz kıyısından Çarşamba'ya yöneldi jip.

-Törtör Fuat bizim Çarşamba'nın tek taksisi.

diye gülümseyerek açıklamada bulundu İnhisarlar İdaresi müdürü.

-Dünyada bi tanedür bu araba müdür bey! Bastumu gazar uçar gider da...

diye jipiyle övündü Fuat. Ford fabrikasının ilk ürünlerinden biriymiş bu jip. Nasıl gelmiş Çarşamba'ya? Nerden Fuat'ın olmuş? Uçup gitme dediği hız, saatte onbeş kilometre, iki saatte ulaştılar Çarşamba'ya.

-Fırt diye geldük işte!

diye gerinerek, klakson çalarak girdi yeni yapılan taş köprüye Fuat, ırmağı geçtiler.

O akşam, İnhisarlar İdaresi'nde memur Osman Şensoy'un evinde yemeğe davetliydiler. Belediye Başkanı Abdullah bey, Sıtma Mücadele Derneği doktoru Sait bey, Osman Şensoy'un kayınbiraderi Celal beylerle ve turşu kavurması, bibertuzu, kırçan kavurması, sac üstünde pişmiş mısır bazlaması, lepsi pasta, fasülye pirinçlisi, gürcüce gibi Çarşamba yemekleriyle tanıştı Cemal Refik bey. Çarşambalılar babasını seviyor, sayıyor, aralarında anlaşamadıkları konularda hakem olarak ona danışıyorlardı. Yemek sırasında, karşı evde oğlu Reştan'ın doğduğu haberini alan Celal bey, rakıları dikledikten sonra Belediye Başkanı'na bulaşmaya başladı.

Başkan ahşap binaların yıkılmasını yerine kâgir yaptırıl-

masını buyurmuş, ahşap bina sahiplerinin şimşeklerini üstüne çekmişti. Bir süredir Çarşamba'da gündemi bu fetva oluşturuyordu. Kimsenin evini yıkıp yerine yenisini yapacak gücü yoktu. Celal bey sözü döndürüp dolaştırıp bu konuya getirdi:

-Neynen yapılcak u kâgir ev, la Aptla ağbi? Belediye mi vercek aha u kâgirin parasını?
deyince, başkan olaya açıklık getirdi:

-Zaman içinde, imkân dahilinde yapılacak dedik Celal. Kimsenin evini yıktığımız yok.

-Benim hiç bir zaman öyle bi imkânım olmaz Aptla ağbi. Bütün Çarşamba yaptusun, benimki gusur galsın!
diyerek gevrek bi kahkaha attı Celal bey.

Neşeli rakı muhabbetinin sonunda, Osman beyin kızı Ragıbe kahveleri getirdi. Uzun boylu, alımlı, ince kaşlı güleryüzlü güzel bir kızdı bu. Görür görmez âşık oldu ona Cemal Refik.

Hiç de böyle düşüncelerle gelmemişti Çarşamba'ya. Sabaha dek süren kağnı gıcırtıları, tahta tekerlerin inlemeleri, ırmağın iki geçesinden gelen çakal sesleri ve kurbağa viyaklamaları arasında, cibinliğin içinde bir o yana, bir bu yana döndü, uyku tutmadı İnhisarlar İdaresi müdürünün oğlunu.

Devrisi gün evlilik kararı alındı. Çarşamba'dan İstanbul'a gelin gitti Ragıbe yirmi yaşında.

Cemal Refik, Akşam gazetesinde *"Mahkeme Koridorları"* nı yazmayı sürdürürken doğdu Gündüz Delibaş ve bir buçuk yaşına basamadan, bir karaciğer rahatsızlığından yirmiüç yaşında Alman hastanesinde öldü çok yanlış teşhislerin kurbanı, annesi Ragıbe.

O gece, Akşam gazetesinde sabahladı Cemal Refik.

46

Kadın Zâti Sungur'un kızı. Çok küçüklüğümden beri meraklıyım zaten bu zâti ve sungur işlere. Kadının eşi, E Yayınları'nın sahibi yazar Cengiz Tuncer. Onların evinde Nezih'le birlikte, nezih bir akşam yemeğindeyiz. Cengiz bey Nezih'in dayısı. Masada gerinerek oturma hakkımız ondan kaynaklanıyor. Bir de tabii, Nezih'in çok beğendiği öykülerimi, onun ısrarıyla Cengiz Tuncer'in de okuyarak ilginç bulması ve;

-Getir o genci, konuşalım.

gibi bir davetli durumuz olması.

Ev neşeli ve çok güzel edebiyat kokuyor. Yeni kurulmuş olan E Yayınları, dünya edebiyatının bilmediğimiz yepyeni yazarlarıyla tanıştırıyor bizi, yepyeni ufuklar açıyor, her hafta kitap basıyor, okumaya yetişemiyoruz.

Keyifli bir adam Tuncer, içkiler içiyoruz, dostça, arkadaşça konuşuyor bizimle. Uzun süren, keyifli bir yemek masası muhabbeti dönüp dolaşıp öykülerime geliyor. İlginç bulmuş öykülerimi;

-Ancak Boris Vian'ın çok fazla etkisindesin. Bundan kurtulduğun zaman çok daha güzel olacak!

diyor.

Nezih'le birbirimize baktık. İlk kez duyuyorum Boris Vian'ın adını. Gözlerim faltaşı gibi açıldı.

-Boris Vian kim?

demeye utandım. Bir süre Vian'ı anlattı Cengiz bey. Neşeli kapandı gece. Teşekkür ederek, kızından bir gün Zâti bey-

le tanıştırılmak sözü alarak ayrıldık onlardan, vişne rengi öykü dosyam koltuğumun altında.

-Sen Boris Vian'ı biliyor musun?

diye sordum Nezih'e.

-Bu gece öğrendik işte!

dedi Nezih.

İlerleyen günlerde, ona buna sorduk. Tanıyan yok Vian'ı. Ansiklopedilerde adı geçmiyor. Fransız konsolosluğunun kitaplığında da yok. Sonunda, Nezih'in sevgilisi, annesi fransız Leyla aracılığıyla Fransa'dan Boris Vian'ın *"Les Cantilènes Engelées"* (*) isimli şiir kitabı getirttildi de tanıştık bu bilmediğimiz fırlama yazarla. Ben Boris Vian'ı, çok etkisinde kaldığımı öğrendikten sonra okumaya başladım.

Galatasaray Oyuncuları'na yer bulundu. Kimi günler lisede, Tevfik Fikret salonunda Mahmut'un yönetiminde, köy seyirlik oyunları üstüne seminer çalışması yapıyoruz, Torik Tarık, Hayvan Engin, Cezmi, Mahir Şaul, Oya, Öğretmen Mürüvvet, Hostes Gül, Sevin, Mehtap... Seminer dediğimiz, Mahmut'un bir yerlerden bulduğu, arap harfleriyle yazılmış osmanlıca köy seyirlik oyunlarını, müdür kapıcısı Kara Hasan'ın bize okuması. Bu temalar üzerine doğaçlamalar yapmak amacındayız. Ve fakat, hiç bir tiyatro kavramı olmayan Kara Hasan'ın kem küm okuması sonucu, Mahmut'un bulduğu belgelerden pek bir şey anlaşılamıyor. Kimi günler de Galatasaray'dan Tünel'e inerken sağ kolda eski bir hanın beşinci katındaki Galatasaraylılar Cemiyeti'ninde, piano bulunan bir odada benim yönetimimde *"Je M'en Fous Bilâder!"* provaları yapıyoruz. Giderek uyumsuzlaşan seminer çalışmaları pek bir yere varamayarak

---

(*) Dondurulmuş Ezgiler

son buluyor, somut olarak oyunu çıkarma derdine düşüyoruz. Cemiyet'teki provaları sıklaştırıyoruz.

Cemiyet'in orta salonunda, Ayı İsmail, Farfara Türker, Arap Kemal, Cici Üstün, poker oynuyorlar. Bizim şarkı provalarımızdan rahatsız oluyorlar.

-Kesin lan!

uyarısı oluyor. Sigara molası veriyoruz. Onların pokerinin bitmesini bekliyoruz. Ayı İsmail kaybediyor, sinirleniyor. Kebap söylüyor. Kebabı geliyor, garson çocuk hesabı uzatıyor.

-Nedir?

diyor Ayı.

-27 lira 50 kuruş!

diyor garson çocuk. Bu fiyata da sinirleniyor İsmail:

-Elli kuruşu anladık, 27 n'oluyor?

diye gırtlağına sarılıyor garson çocuğun. Beş para almadan, canını kurtardığına çok sevinerek kaçıyor garson. Ayı İsmail halâ liseden mezun olmuş değil, son sınıfta bekliyor. Sinirli pokerini bitirip gidince kaldığı yerden sürüyor provamız. Başka bir prova yeri bulmamız şart.

47

Civcivciv'im benim,

Ayrılalı iki saat oldu senden, özledim. Ben iyiyim yavrum, gözlerim ağlıyor! Becerebildiğim bir tek bok vardı: ağlamamak. Belki de ağlayamamaktı bu, beceriksizliğim yani. Bilmiyorum. Artık onu da beceremiyorum, ya da şöyle; beceriyorum bu işi artık, lar ler nuz.

Üç kere üç dokuz
Hadi ordan pis domuz
Peki balıksız ve susuz
ne bok yiyor bu havuz?

Tutulmuş güneşin ortasındaki resminin üstünde duran takvime ilişiyor gözüm. Tükenmiş ekimin kimi günlerini kırmızı kalemle çember içine almışım.

Otuzbirbuçuk ekim. Kalender. Fransız ressam. Çikolata. Gazolin. Soba. Sigara. Hansaplast. Dudakların. Saat altıya on var. Yorgan. Düğmeli yatak. Düğmesizliği. Ağlaman. Mız niz nuz. Beş tane muz. Uykun. Gözlerinin kapanmazlığı.

Yirmialtıbuçuk ekim. Konak sineması. Ellerin. Yürümek. Yağmur damlalarının sesi. Çay bahçesi. Ağacımız. Duvarımız. Yağmur. Dudakların. Ve sabah oluşurken ortaya çıkan acayip güzelliğin.

Altıbuçuk ekim. Bir buçuk gece bekçisi. Bütün saatlerin altıya on oluşu.

Gidişin yalnız benim değil yavrum, Donanma Cemiyeti

Çay Bahçesi'nin de boynunu büktü. Kapısına mühür vurdular. Yazlık gazinolar süresi sona ermiş. Sen gittin, kapattılar yani. Köşedeki masamız anılarıyla başbaşa kaldı, camların ardında. Abidin'in, Mahmut'un, Ahmet Bulut'un, patronun, yengelerin, hepsinin en ince yerinden büküldü boyunları.

Bugün Bina Bilgisi'nden sınav vardı. Soru ezbere Akademi ve çevresinin planının çizilmesi. Duvarlar yani, duvarlarımız. En başarılı benimki oldu herhalde. Arka duvarları kimse bilmiyordu, biz biliyorduk. Sonra çay bahçesi, kız lisesi tarafı, kantinin arkasındaki kaldırımda bulunan anlamsız basamağı bile çizdim. Seninle birlikte çizdik yani.

Sinüzit ağrılarım azdı. Belki sen buradayken de ağrıyordu da farkında değildim.

Bütün gün deli bir at gibi koştu yelkovan. Usandı belki artık. Koşmuyor. Kovuyorum yelleri. Ben beklemesini bilen bir adamım, ya da şöyle; her gün bir şey öğrenmiyor muyuz, beklemeyi de öğreniriz. Resmin karşımda, sen yoksun. Yani çoksun.

Ben iyiyim yavrum, gözlerim ağlıyor.

Fevzipaşa bulvarına selâm. Güvercinlere de.

Benim olan her yerinden öperim.

Çılgın

48

Kantinde oturuyoruz Şef'le. Necati geliyor. Bir bildiri basımı işi varmış, bir iki de pankart yazılacakmış. Onun peşinden iniyoruz dernek odasına. Necati bize yapılacak şeyleri anlatıp gidiyor. Sabaha kadar bildirileri teksir ediyoruz ikidebir arıza yapan makinada, pankartlar yazıyoruz kırmızı boyalarla emperyalizme karşı, faşizme karşı. Boya ve tiner kokusundan gözümüz yanıyor. Gündoğarken bitiriyoruz işi, deniz kıyısına çıkıyoruz Hasan'la.

-Bugün forum varmış Taşkışla'da.

-Gideriz.

-Mahir'le Yusuf geliyorlarmış Ankara'dan. İstanbul ve Ankara arasındaki sorunlar konuşulacak herhalde.

-Deniz nerdeymiş?

-Bilmiyorum.

-Senin bildiğin bir şey var, bana söylemiyorsun Şef.

-İnan ki hiç bir şey bilmiyorum. Artık hiç kimse hiç bir şey anlatmıyor. Herkes birbirinden kuşkulanıyor.

-Kadriye Deniz benimle bir şey konuşacağını söyledi, sonra vazgeçti.

Yağmurlu bir gün. Fındıklı'dan yürüyerek gidiyoruz Taşkışla'ya. Forum büyük anfide. Aşırı kalabalık. Arkalarda bir yerlere oturuyoruz. Önce İstanbul başkanı Ömer konuşuyor uzun uzun. Ömer'in saçları kısacık kesilmiş. Yeni içerden çıktığını düşünüyoruz. Ya da biz öyle düşünelim diye uygun bulmuş bu tıraşı. Sonra Mahir alıyor sözü. Çok güzel konuşuyor, ne dediğini biliyor, ancak tavrında bir küs-

künlük var, bizlere bakmıyor, konuştuğu mikrofonun sağında solunda geziniyor gözü, elleri soluk yeşil parkasının cebinde. Bir ara elektrikleniyor hava, bir iki kişi laf atıyor Mahir'e. Yusuf koyu yeşil kazağının altından çekiyor tabancasını, üç el ateş ediyor anfinin tavanına. Yusuf'u yatıştırıyorlar. Başka tabanca çekenler de oluyor. Mahir sakin, sürdürüyor konuşmasını. Konuşmayı uzun bulanlar var. Mahir bitirmek üzere olduğunu söylüyor, konuşuyor. Soluk yeşil parkası kaykılmış, boynunda atkı var, gri dik yaka bir kazak, yukarlara bakarak konuşuyor, yer yer tavana bakıyor. Bir sıkıntısı var ve bize onu söylemiyor, başka şeyler anlatıyor, bu belli. Bu hava herkesi tedirgin ediyor. Forum marşlar söylenerek dağılıyor. Yağmurda yürüyerek Fındıklı'ya iniyoruz. Herkes düşünceli. Kimse kimseyle konuşmuyor.

Ertesi gün Mahir ve Yusuf, Akademi kantinine geliyorlar. Necati, Kadriye Deniz, Osman Cavit, Mahir ve Yusuf'la oturuyoruz. Genel hava dünkinden daha sakin. Fakat örgütün içinde bir şeyler oluyor, biz tam algılıyamıyoruz. Bizim yanımızda teorik şeyler tartışılıyor, oysa pratik bir hazırlık içindeler, bunu konuşmamaya özen göstermelerinden durumu hissediyoruz. Onlara inanıyoruz. Anlatmıyorlarsa, anlatılmaması gerek demek ki. Biz kim oluyoruz ki, bu koskoca örgütün içinde... O gece sabaha kadar bildiri basıyorum, Şef pankartları yazıyor.

Bir sabah gazetede banka soygunları okumaya başlıyoruz. Deniz aranıyor, Mahir aranıyor, Hüseyin aranıyor, Ulaş aranıyor. Artık ne Necati, ne de Kadriye Deniz okula uğramıyorlar. İsrail başkonsolosu Elrom öldürülüyor. Necati aranıyor, Kadriye Deniz aranıyor. Osman Cavit kantine hiç uğramıyor.

Akademi'nin önünde, Meclis-i Mebusan caddesinde

trafiği kesip amerikan bayrakları yakıyoruz. Türkiye'nin bağımsızlığını haykırıyoruz. Bir iki bomba olayının ardından Akademi'ye sağcı bir saldırı oluyor. Dev-Genç takımı kantin pencerelerinden ateş ederek püskürtüyor saldırıyı. Kantin artık kurtarılmış bölge, herkesin girip çıkabileceği bir yer değil. En sevilmeyen asistan Danyal Topatan telefon açıyor polise, imdat istiyor. Dev-Genç takımı polisle çatışıyor. Polis Akademi'ye giremiyor.

12 Mart'ta ordu yönetime el koyuyor. Okul girişinde askerler, polisler, tanklar, aramalar, taramalar başlıyor. Bildiri dağıtmak kesinlikle yasaklanıyor. Sabahın köründe çıkıyorum Akademi'nin damına, Ergin Kolbek'in cebinde ödenememiş senetleriyle kendini boşluğa attığı noktadan savuruyorum bildirileri gökyüzüne. Boğaz rüzgârıyla savruluyor kağıtlar. Daha gasteciler çok fena denetlenen gasteleri dağıtamadan ulaşıyor İstanbul'a Dev-Genç'in çok sert bildirisi.

Akademi'nin tadı kaçıyor. Çini mürekkebe zam geliyor. Schoeler kağıt ateş pahası, aydınger bulunmuyor. Meğer mimarlık ne pahalı bir eğitim, Hukuk okuyanın böyle sorunları yok. Alıyor kalın bir Roma Hukuku kitabı, bir top da saman kağıt, not tutuyor. İstemezse tutmuyor, bir arkadaşından alıyor. Teksir edilmiş ders notu satanlar var. Vazırt giriyor sınava, gacırt geçiyor. Vize, mize yok. Vize denilen, inekçe bir olay. Sınava girme hakkını elde edebilmek için yıl içinde yapılanları temize çekiyorsun, sabahlara dek çiziliyor onlar pafta pafta. Pafta başına hesaplı bir fiyata vize çiziciler de var okulda. Getirilip atılıyor, bu göz nuru, el emeği paftalar Hüseyin Baradan'ın ya da Atıf Kaptan'ın önüne. Cart cart kırmızıyla çiziyorlar üstünü, siz o yıl sınava giremiyorsunuz. Sınava girme hakkını vermiyorlar.

Bir paftanın bir yerine mürekkep damladı grafoz kalem-

den. İbne ve ishal bir kalemdir bu grafoz, olur olmaz yerde mürekkep kusar. Grafozla çizmeden yapılamaz mı sanki mimarlık? Mimar Sinan'ın grafozu mu vardı? Jiletle kazıdım grafozun mürekkep kustuğu yeri, zımparaladım, sildim, kağıdın orası inceldi. Tam ona bakıyordu bir kaşı sürekli havada, en sevilmeyen asistan Danyal Topatan. Birden kaldırdı kağıdı Kız Kulesi'ne doğru ve neredeyse delinecek olan o noktadan zart diye geçirdi kırmızı kalemini. Irzına geçti paftanın. İki buçuk saatte çizmiştim onu. Herifin bana vereceği sınava girme hakkı. Bütün yıl derse girmişim, devam zorunluluğumu tamamlamışım. Danyal Topatan bana sınava girme şansı tanımıyor. Onun bir suçu yok. O da sinemaya ilk başladığında Feridun Çölgeçen ona öyle davranmış. Feridun Çölgeçen, Akademi başkanı. Kenan Pars, Statik dersine geliyor, Perspektif; Orhan Günşıray.

Artistik Sanatlar Akademisi'nin Boğaz'a bakan odalarında, Hüseyin Baradan'lar, Atıf Kaptan'lar, Feridun Çölgeçen'ler, Danyal Topatan'lar bir fırsat bulduğunda, delik deşik ediyorlar aydıngerleri, schoeler'leri. Yeni kağıt al, yeniden çiz, şubatta gel!

Al babayı! Çok daha seyrek gitmeye başlıyorum Akademi'ye.

Yoğun bir çeviri çalışmasına giriyorum. Bir şeylerden para kazanmam gerek. Çeviriler yapıp Varlık dergisine gönderiyorum. Gak guk eden yanıtlar veriyor Yaşar Nabi bey. Dile, dilbilgisi açısından bakan dilologlarla, dil canbazlarının uzlaşması zor elbette.

Fransızca dersi vermek için gazeteye ilan verdim, hiç arayan olmadı. Radyoda Muzaffer İlkar'ın hicâz şarkısı son buluyor, Los Paraguayos başlıyor:

-Guantanamera...

49

Samsun Ceza Evi'nin bitişiğindeki Gazi Osman Paşa İlkokulu'nda dördüncü sınıftayım. Yandakiler mi hapis, biz mi mapustayız belli değil. En azından onlar için çalan ziller yok. Olsa bile mandallamıyorlar. Onlara imreniyorum. En iyi arkadaşlarım Olcay, Vefa, Ferruh ve Mirko. Mirko macar. Niye macar, niye Samsun'da? Macar ne? Türkçe konuşuyor Mirko. Hafta sonları hepsini sinemaya davet ediyorum. Sinemamız var.

John Weismüller'in Tarzan filmleri, Alan Ladd'ın kovboy filmleri, Ester Williams'ın deniz kayaklı, yüzmeli filmleri, Mavi Melek, Avare, en kıral filmler oynuyor Ferhan Sineması'nda. Sinemanın üstü Ferhan apartmanı. Geniş merdivenlerinden çıkıyorsun, üçüncü katta çamaşırlık var, bizim daire dördüncü katta. Çamaşırlığın içinden bir kapıyla sinemaya ulaşılıyor. Ordan giriyorum ben arkadaşlarımla. Doğru 11 nolu locaya gidiyoruz. Ailemize ayrılmış özel bir loca bu, gişecinin orayı satma hakkı yok. İzdiham olsa bile satmak için bize sormak zorunda. O seansa bizden hiç kimse gitmeyecekse satabiliyor.

Yerleşiyoruz locaya. Filmin başlamasına bir iki dakika kala, sinemanın büfecisi Şişman Nuri ağbi locanın kapısını tıklar ve bir kese kağıdı içinde, sıcak karışık kuru yemiş sunar. Bu, Şişman Nuri ağbinin görevlerinden biridir. Kimi zaman makinist Hayri ağbinin yanından, onun küçücük penceresinden seyrederim. Değişik yerlerden izlemeyi seviyorum, çünkü sürekli izliyorum filmleri. Neresinde n'olu-

cak, biliyorum.

Sinemanın kapıcısı, göğsü madalyalı, gazi Şaban dayı. Kurtuluş savaşı havasından tam kurtulmuş değil, askerdeki çizmesini ayağından çıkarmıyor. Sinemada terör estiriyor. Alt kapıdan girdiğimizde, kimi arkadaşlarımı sokmak istemiyor, gıcıklık yapıyor, lan biz bu sinemanın sahibi değil miyiz? Bir şikâyet ediyorum Şaban dayıyı babama, bir ay uzaklaştırılıyor sinemadan, yazlık sinemanın tahta sandalyelerini boyatma göreviyle.

Serpil'i davet ediyorum sinemaya, mırın kırın ediyor. Serpil'i seviyorum. O da beni seviyor. Seviyormuş yani. Merih'e söylemiş. Bana Şuşanik söyledi. Fakat Serpil hiç belli etmiyor sevgisini. Önümde oturuyor. Saçını çekiyorum, bozuluyor. Dokunuyorum ürküyor. Nasıl sevme bu?

Mecidiye caddesine çıkan bir sokağın köşesinde iki katlı ahşap evleri. Ne zaman Mecidiye caddesinden geçsem Serpil ikinci katın ikinci penceresinde. Devamlı ordan geçiyorum.

İkimiz de mandolin kursuna gidiyoruz. Hafta sonu mandolin kursu çıkışlarında birlikte yan yana yürüyoruz. Rus bakkalın önüne gelince duruyoruz. Ordan şeker alıyorum, hem Serpil'e, hem bana. O bakkal niye rus? İki kardeşler, ikisi de mavi gözlü, kır saçlı. Çok benziyorlar birbirlerine. Rusya'dan gelmişler eskiden. Niye gelmişler? Çok güzel türkçe konuşuyorlar. Birinin oğlu var Hüseyin, hiç rusça bilmiyor. Güzel bir çocuk. Top oynuyoruz birlikte.

Şekerlerimizi yalayarak yürüyoruz Serpil'le. Biraz daha beraber olabilmek için yolu uzatıyoruz. Buna çok gülüyoruz. Ona bir şey söylemem gerek. Ne diyeceğimi bilemiyorum. Aslında ille bir şey söylemem gerekmez. O zaten beni sevdiğini Merih'e söylemiş, ben de onu sevdiğimi Şuşa-

nik'e söyledim. Şuşanik bunu ona söylediğini söyledi. Ben artık daha ne söyleyeceğim? Onu sevdiğimi biliyor. Beni sevdiğini biliyorum. Ve fakat ne konuşacağımızı bilemiyoruz. Serpil'i evine bırakıp, şekerimi yalayarak eve geliyorum. Yakamın iliği gene koptuğu için annemden azar işitiyorum.

Ödevlerim bitince düşümde Serpil'i görmek üzere yatıyorum, ancak düş amacına ulaşmıyor, bütün gece rap rap yürüyen askeler görüyorum düşümde. Sabah olmadan bir sesle uyanıyorum. Radyodan gelen boğuk bir erkek sesi bu:

-Radyolarınızın başından ayrılmayın!

Kalkıyorum. Babam camı pencereyi açmış, radyoyu pencerenin içine yerleştirmiş, kendine bir kahve yapmış, bir sigara yakmış, sokağa yayın yapıyor. Birden bütün sokak ayaklandı.

-Devrim oldu!

dediler. Ordu yönetime el koymuş. Cumhurbaşkanı Celal Bayar, başbakan Adnan Menderes tutuklanmışlar. Milli Birlik Komitesi adına radyoda konuşan albay Aparslan Türkeş.

Naci amcamın gazetelerde yeni cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'le fotoğrafları çıkıyor. Amcam, yeni anayasayı yapmak üzere Ankara'ya çağrılan hukukçular arasında.

Cemile ablamın kızı doğuyor, adını Gürsel koyuyorlar.

50

Çılgınım,

Şu an hareket ettik. Mendilim yok. Ağlamıyorum. Bağırmak istiyorum, haykırmak. Saat tam on. Yanımda gençten biri. Uzaklaşıyoruz. Herşey yanımda, Uğur beni yol etmeğe geldi, gülü karşımda... Sen sonsuz... Konuşmak istemiyorum. Kibritim yok.

-Afedersiniz kibritiniz var mı?

-Kullanmıyorum. Özür dilerim.

Arka koltuktan biri çakmağını uzattı. Yaktım.

-Sağolun.

Saat onbirotuz, İzmit'e yedi kilometre var. Dün gece babam telefon etti. Hayret, sesi sıcaktı. Akşam seninle uyudum. Deniz boyu dönüyor tekerlekler. Ben kara tarafındayım. Kendime çarpıyorum rakamları. 8 yerine 10 alsaydım veya 11...Ne olurdu? Ve gene bilinen bilinmeyen sayısız küfürler kendime. Radyo açıldı.

"Yasak Sevişmek" elimde hep. Bitirdim onu, bitmeyecek şekilde. Çoksuz boksuz seviyorum. Şakacıktan, İstanbul'a geliyor olsam...

Onikiye beş var. Agora'da olabilirsin(m). En felaket parçalar, şişler, pilavlar, masalar, kağıtlar, Şef Hasan, Uğur. Gelip gitmeler, hep adımlarda oysa düşünce, hep orada, hep... O bitmeyecek sanılan zamanda... Uykum var. Çok üşüyorum Çılgınım.

Sonra hep olacağı gibi saatler uçmaya başladı. Bire on

var. Ağlamayacağım, demiştim. Kana kanayım. Bir yere geldik. Yemek molası. Terme Hotel. Gemlik.

Boynumdaki yara bandını çıkardım. Yara değil ki o. Üstelik o kadar güzel ki o morluk, kapatmak aptallık. Geceler hep öyle güzel olacak mı? Domuz gibi özledim şimdiden.

Ben müziksiz yaşayamam, müziğim sensin. Ne yapacağız? Hep sallantı, elim mürekkep oldu. Göl kenarından geçiyoruz. "Artık Sevmeyeceğim" çalıyor radyoda.

Her gün yaz. Bekleyeceğim. Seninle olsaydım bu yolculukta... En güzel, en kısa yolculuk olurdu bu... Zaman çabuk geçecek, geçireceğiz.

Saat üçü on geçiyor. Aklıma Şef Hasan'ın don alışı geldi, gülmeğe başladım. İzmir'e 303 kilometre var. Nerelerdeyim? Boynumda asılı Çılgın... Yol çok bozuk, ama yazmama mâni olamaz ki. Önde iki kamyon, yanda kuzular...

Saat beş. Güneş yavaş yavaş batmakta. Seninleyim, hep olacağım. Otuzbirbuçuk ekim gecesi beni iyi ki uyutmadın. Keşke öbür bir kaç saati de uyumasaydık. Ben ne halt edeceğim sensiz? Bu, anlamı beni gittikçe boğan korkunç bir şey.

Kızıllık da yok olmaya başladı. Kayboldu diyelim. Saatlerdir seninleyim. Bıkmadım. Şef Hasan sormuştu:

-Bilmem kaç saattir berabersiniz, bıkmadınız mı?
Hesabını yaptık hemen, bıkmamıştık. Bıkamam. Bıkamayız. Öyle değil mi?

Bir iki kişi şaşkın bakıyor bana; ne yazıyor bu kız böyle gibilerden. Çıldırdı mı, diyorlardır. Bilebiliyorlar bir yerde... Seninle hayâl kurmuyorum, bende hakikatsin. Hakikatleri hayalleştirebilecek güzellikte günlerimiz oldu... Bu güzellikte geldin bana. Ben de geldim. Mi?

Ah Çılgın, Çılgın şu an beraber olmalıydık. Kırmızı. Kıp-

kırmızı. O birbirimizi bekleyeceğimiz kırmızılıkta. Falansız filansız bir kırmızı. Ve bir yerde incecik ay. Böyle bir gün bitimi kollarımı boyuna dolayacağım. Bunu istiyorum.

Gene hep beraber olsaydık... Şu an Agora'dayız veya Çay bahçesinde çaylarımızı yudumluyoruz dört kafadar. Belki gece için güzel karar alacağız. Uğur'la eve haber verip gelebiliriz. Neden Çay bahçesinde kalmayalım bu gece? Belki Abidin gözlerini çevire çevire falıma bakacak:

-Ağbi sana yol var!

diyecek.

Evet, yol vardı. Var. Varlar. Dönüşlü yollar var.

Saat mı kaç? Ben mi ne yapıyorum? Gözlerim ne âlemde mi?

Yavrum, yavrularım, saatim tabii ki altıya on var. Radyo:

"Ben eskiden yalnızlığımı düşünürdüm
Oysa şimdi seni ve biliyorum
Döneceğiz o eski günlere..."

Tam bizim için. Gözlerim öylesine buğulu. Işıkları söndürdüler. Ne güzel!? "Ayrılsak da Beraberiz" çalıyor radyoda. Herşey bizim için mi? Senle senden ötelere gittim. Ah, dörtlü olabilseydik gene. Ah Çılgın, senle olabilseydim...

Saat sekizi on geçiyor, İzmir'e girdik. Bornova yolundayız. En çok yirmi dakika sonra garajlardayız. Son kolonyalarımızı da damlattılar. İzmir akşamları başlıyor... Bitmeden...

Bilmiyorum. İçimde tuhaf bir his. Sıkıntı mı desem? Karşıyaka'ya geldik. Deniz boyu gidiyoruz. Sanki Çay bahçesinde oturuyorum... İzmir karşımda. Göz kırpıyor, belki alay ediyor. Her an uzaklaşıp uzaklaşıp yaklaşıyorum. Bir boşluk büyüyor içimde.

Senin bilmediğin, benim tanıdığım yerler. Attilâ İlhan

buraları çok sever. Stadyomun önündeyiz... Ve Alsancak. Evet, bildiğim İzmir... Görünüşte hiç değişmemiş, ya ben?

Gül soldu. Çantama koydum. Karanfilim hâlen kokuyor... Senden kilometrelerce uzakta, saniyen yanındayım...

Garaj gözüktü. Fuar ışıl ışıl... Evet, geliyoruz. Saat tam sekizi yirmi geçiyor. İzmir'deyim. Geldim(k). Ne kalabalık!

Herkese selâmlar. Öperim.

Cik Cik Cik

51

Galatasaray Oyuncuları da nasibini alıyor askerî darbeden. Cemiyet'teki odadan ve Ayı İsmail'in poker stresinden sıyrılarak, Devekuşu Kabare'nin Sıraselviler'deki salonuna geçmişiz. Heyecanımızdan hoşlanan Haldun Taner böyle bir kıyak yapmış bize. Tiyatronun tatil günü olan perşembeleri orada prova yapıyoruz. Devekuşu ekibi de zaman zaman uğrayarak izliyor provaları, eğleniyorlar, bizi çok uçuk buluyorlar. Zaman zaman Haldun Taner de uğruyor, arkadan kıs kıs gülerek izliyor.

Prömiyer günü ilan edilmiş, kimi prizmalardan oluşan dekor tamamlanıyor, boyuyoruz, kostümümüz Devekuşu Kabare'den aşırı esinlenmiş, onların tişortlarının sarı-kırmızısını yaptırtmışız, bir iki aksesuarı da herkes evinden getirmiş, uydurmuş. Davetiye bastırılmış, kimi insanlara iletilmiş, ancak askerî darbeden sonra sakıncalı buluyor oynamamızı Haldun bey. Her provada yenilenen oyunumuzda, Deniz Gezmiş'i tesadüfen yakalayan Bekçi Mevlüt Kerim ve karısı Necaset Kerim var, devletin bekçisiyle dalga geçiliyor, ince bir sıkıyönetim eleştirisi yapılıyor, Fransa cumhurbaşkanı De Gaulle'le alay var, De Gaulle de asker, bizim cumhurbaşkanımıza göndermeler var, Buna benzer bir sürü sakınca sayıp döküyor Haldun Bey, sıkıyönetim dönemlerinin çok hassas ve elektrikli dönemler olduğunu anlatıyor. Bu amatör sevdamızdan başımızın belâya girmesini istemiyor, kollamak istiyor bizi, bir Galatasaraylı ağbimiz olarak. Ancak o kadar çalışmış bir amatör ekibin he-

vesi kursağında kalmasın diye, o ana kadar davet ettiğimiz insanlardan başkasını davet etmemek koşuluyla, o gece bizim konuklarımızla, Devekuşu ekibine, kapıyı içerden kilitleyip gizlice oynamamıza izin veriyor.

Bir perşembe gecesi, gerilla tiyatro olarak ilk ve son kez oynanıyor *"Je M'en Fous Bilâder".* Oyunun dünya prömiyeri, sonuncu oyun. İzleyicilerimiz; Haldun Taner, Vedat Günyol, Hüseyin Kutman, Altan Erbulak, Zeki Alasya, Metin Akpınar, Ahmet Gülhan, Cihat Tamer, Yalçın Gülhan, Oya Alasya. Heyecanlanıyoruz elbette, can havliyle oynuyoruz. Onlar gürültüsüzce alkışlıyorlar. Oyundan sonra sanki hiç öyle bir şey olmamış, sanki Klüp 12'den çıkıyormuşuz gibi sessiz sedasız sızıyoruz İstanbul'un gecesine hevesimiz kursağımızda, şehir kapanmadan koşaradım evlerimize ulaşıyoruz, gece yarısından sonra sokağa çıkmak yasak.

Devekuşu Kabare ile bu yakın temas gelişiyor, sık sık gider gelir oluyoruz oraya. Ben onlara skeçler yazmaya başlıyorum, Tarık o yaz turnesinde Devekuşu Kabare'de profesyonel oyuncu olarak işe başlıyor.

Civciv de darbeden mi etkileniyor, nedir, mektupları seyreliyor, giderek arası açılıyor mektupların, ben deli gibi yazıyorum, kimi gün bir sabah, bir akşam iki mektup birden atıyorum. Civciv, annesi Tavuk hanımın da bu mektuplaşmayı sezerek işe el koyduğunu ve mektuplaşmanın kesilmesini istediğini belirtiyor. Annelerimiz hemfikir. Giderek eski tadı ve sıcaklılığı kalmayan mektuplarının ardı kesiliyor Civciv'in. Delirecek gibi oluyorum. İzmir'e evine telefon ediyorum, telefona çıkan Tavuk hanım, onun evde olmadığını söylüyor. Çat kapatıyorum. Devrisi gün bir daha arıyorum, Tavuk hanım Civciv'in İzmir'de olmadığını söylüyor.

Kadının yalan söylediğinden emin olarak İzmir'e gitmeye karar veriyorum. Ve fakat nasıl? Arabalı bir arkadaşım var; Çanakkaleli Selim. Ona açıyorum konuyu;

-Basar gideriz ağbicim! Delikanlılık öldü mü?

diyor Selim. Basıyoruz gaza bir cumartesi sabahı, akşamüstü İzmir'deyiz. Doğru Güzelyalı'ya gidiyoruz. Adresi biliyorum, cadde üstündeki apartmanı tesbit ediyoruz. Bir tür kız kaçırma duygusu içindeyiz. Zaten Gündüz ağbim bu konuda destekliyor beni;

-Alın kızı gelin! Bir sorun olursa, Güzelyalı'da arkadaşım Mayın Mehmet vardır, oralar ondan sorulur, işte adresi, işte telefonu, onu bulun, işi bitirin!

diyerek yol etmiş bizi.

Evin karşısındaki telefon klübesinden çeviriyorum numarayı. Gene Tavuk hanım açıyor telefonu, Civciv'in İstanbul'da olduğunu söylüyor. Yok devenin bale pabucu!

Mayın Mehmet'i arıyoruz. Meğer evi çok yakın, hemen atlayıp gidiyoruz. Kibar çocuk, bizi evine buyur ediyor. Oturup anlatıyoruz konuyu, Mayın Mehmet konuya bizim gösterdiğimiz duyarlılığı göstermiyor, bize pek yardımı olamayacağı anlaşılıyor.

Kordonda oturup içiyoruz Selim'le. Sarhoş olunca birkaç kez daha telefon ediyorum Civciv'in evine, belki telefonu o açar diye. Her seferinde Tavuk hanım açıyor, çat kapatıyorum. Geceyi, iki kordon arasında bir sokağa parkettiğimiz Selim'in arabasında geçiyoruz. Selim mal sahibi olarak arka koltukta yatıyor, ben Mecnun olarak ön iki koltuğa serpiliyorum, kıçımda vites kolu.

Her tarafım ağrıyarak uyanıyorum, uyandığımız sokak tütün kokuyor. Nerde kahvaltı edebiliriz diye düşünürken yanımızdan elinde tepsiyle çaycı geçiyor, çayı karıştırırken

simitçi geçiyor, arabada bitiriyoruz işi. Civciv'le ortak arkadaşımız İzmirli Müberra'ya telefon ediyorum. Durumu anlatıyorum. İşin aslını astarını öğrenmesini rica ediyorum. Müberra konuyu iş ediniyor, bir kaç saat sonra Güzelyalı'da bir pastanede buluşuyoruz onunla. Meğer Civciv gerçekten İstanbul'da, hosteslik sınavına girmeye gitmiş. Peki bana niye haber vermemiş? İstanbul'a gelmiş de beni niye aramamış? Niye hemen Akademi'ye gelmemiş? Müberra ne bilsin?

Basıp gaza çıkıyoruz İzmir'den, kafam karmakarışık. Selim Çanakkalespor'un maçına yetişme derdinde, deli gibi basıyor gaza. Ayvacık yakınlarında arıza yapıyor araba, kalakalıyoruz. Geçen bir arabadan rica ediyoruz, Ayvacık'a haber götürüyor Selim'in dedesine, torununuzun arabası arıza yapmış yolda kalmışlar, diye. Ayvacık'tan yardım geliyor, bizi alıyorlar, arabayı çekiyorlar, Selim'in dedesinin bahçesinde muşmula ağacı olan şirin köy evine sığınıyoruz hava kararmak üzereyken. Ağırlanıyoruz. Araba bir tamirci tarafından yoğun bakıma alınıyor. Selim'in tonton dedesinin bir kaç hafta kalmamız konusunda ısrarına rağmen, devrisi gün gitmek istediğimizi belirtiyoruz. Gece, uçuk mavi tahta iskemleli Ayvacık yazlık sinemasında, Jean Valjean'ı Kartal Tibet'in oynadığı *"Sefiller"* filmini izliyoruz, çok sefil hissediyorum kendimi.

52

Kamera Çiçek Pasajı'ndan ayrıntılar tarıyor. Kör kemancı ve onu elinden tutup gezdiren küçük çocuk... Midyeci... Şaşkınlıkla çevreyi inceleyen uzun boylu, sarışın turistler... Akordeoncu şişman kadın... Suskun ve yalnız adamlar... Milli Piyango satıcısı... Entellektüel Cavit'in yakın planı. Sırıtıyor.

CAVİT. - Ekselans!

Genel planda masaya midye tava bırakıyor, tüm müşterilerine *"Ekselans"* ya da *"Majesteleri"* diye hitabeden Cavit. Masada hiç konuşmadan Şef Hasan'la ben oturmaktayız. Bademci geliyor, yüz bulamadan gidiyor. Kancalıiğne satmak isteyen kıza Hasan, yaptığı işin anlamsızlığı üstüne kızın hiç anlayamayacağı bir düzeyde, şiirsel bir tirad atıyor. Kızın anlamsız bakan yakın planı. Hasan'ın boş yere konuştuğunu algılayan acı gülümsemeli yakın planı. Benim sigara yakan planım. Küt, plan değişiyor; yürüyerek Gümüşsuyu'ndan Dolmabahçe'ye iniyoruz Hasan'la. Bir dolmuş geçiyor yanımızdan, on adım ilerimizde duruyor. Dolmuştan Civciv ve Selda iniyorlar. Küt, benim şaşkın yakın planım. Pat Hasan'ın şaşkın yakın planı. İkili planda birbirimize bakışımız, genel planda adımlarımızı hızlandırarak dolmuşa seğirtişimiz. Dolmuştan inen Civciv'in şoför Turgut Özatay'a kağıt para uzatışı. Turgut Özatay'ın Civciv'e para üstü uzatışı. Genel plan kavuşmamız, genel

şaşkınlık. Bu şaşkınlık içinde benim Selda'yı, sağ yanak mı, sol yanak mı diye kararsızlık geçirirken, onun da aynı kararsızlığa uyumu sonucu şak diye dudağından öpüşüm ve kameramanın bu öpüşmeye gereksizce zum yapışı. Küt, yakın plan Civciv'in şaşkınlığı. Genel planda Civciv'le yanak yanağa öpüşmemiz.

CİVCİV. -Hosteslik sınavına geldim Çılgın.
ÇILGIN. -Niçin bana haber vermedin? Niçin mektuplarıma yanıt vermedin?
CİVCİV. -Sınavdan sonra konuşalım mı Çılgın?

Genel planda vedalaşma. Civciv ve Selda hemen sağdaki Türk Hava Yolları binasına giriyorlar. Küt, plan değişiyor; gece, dahilî. Çiçek Pasajı'nda Kimene meyhanesi, Civciv, Çılgın, Selda, Hasan. Masada suskunluk egemen. İçiliyor. Garson Suphi Kaner bizi eğlendirmek için binbir türlü sululuk yapıyorsa da kasveti dağılmıyor masanın. Suphi Kaner'e kıyak bir bahşiş bırakılarak çıkılıyor meyhaneden. Suphi Kaner'in yakın planı, bahşişi sakalına sürüyor; bunlar da geçer be ağbi, gibisinden bakıyor arkamızdan. Küt, plan değişiyor; gündüz, haricî. Civciv'le Fındıklı'da yürüyoruz.

CİVCİV. -Bak istersen, hep arkadaş olalım...

Küt, Çılgın'ın yakın planı. Duralar, güler gibi bir şeyler olur yüzünde, bir şeyler söylemek ister gibi olur, dili dönmemektedir. Küt, ikili plan, Çılgın'ın Civciv'i öpmek isteyişi, Civciv'in dudaklarını kaçırması, öpüşememe.

CİVCİV. -Yapamam Çılgın! Nişanlıma söz verdim.

Çılgın'ın şaşkın yakın planı.

ÇILGIN. -Ne nişanlısı? Hangi nişan?

Çılgın beresini çıkarır, bumburuşuk eder avucunun içinde.

53

Karaköy'de Ada Han, Yolcu Salonu'na giden daracık Gümrük sokağındadır. Küçücük bir kapıdan girersin, içerisi sandığından ferahtır. Her katında ortadaki boşluğa bakan sofalara açılan yazıhaneler bulunur. 106 nolu yazıhanenin kapısı hep ardına kadar açıktır, bu yüzden kapının arkasına asılı avukat cüppesini hiç kimse görmez. Zaten avukatlıkla ilgisi yoktur Necdet Semizoğlu'nun. Akıl danışan olursa, fikir veriyor para mara almadan. Hanın çaycısının bir osuruk davası var, avukat tutacak parası yok, onun davasına giriyor hobi olarak. Ne zaman uğrasanız, deniz kabuklarını, tavuk kemiklerini birbirine yapıştırıp heykel yaparken, bu heykelciklere isim olarak Orhan Veli'den, Yunus Emre'den dörtlükler yazarken bulursunuz onu. Çek neşeli, çok şakacı adamdır. Ada Han'ı inletir kahkahası. Hep kalabalıktır yazıhanesi, ancak kimse müvekkil değil; ressam Burhan Uygur, hanın muhteşem manzaralı çatı katını atölye edinmiş upuzun bembeyaz sakallı Üsküdarlı peygamber ressam Cihat Egemen, Çarşamba'dan gelmiş ve bibertuzu ve kazayak turşusu getirmiş ve onları getirmişliğin huzuru içinde bir türlü kalkıp gitmeyen Beşir, Mengü Ertel, Naim Tırali ve muhabbeti kaçırmamak için kendi yazıhanelerini kapatarak gelen başka komşulardır bunlar. Hukuksal değildir muhabbet, sanat ve politika ağırlıklıdır. İnce alaylı anlatımıyla hükümeti yerden yere vurur Semizoğlu. Kendisiyle ve Çarşambalılarla da ince ince alay edebilen bu neşeli olduğu denli sinirli adam bir tür

meddahıdır Ada Han'ın.

Babaannemin kız kardeşinin oğlu. Karısı dişçi Mediha yengem hepimizin diş işlerine bakar, Necdet amcam daha çok dış işleriyle ilgili. Hukukçu olmasına karşın ailenin en sanata yatkın, en fırlama Galatasaraylılarından biri. Benimle, Halûk'la arkadaş gibi. Oturur bizimle içki içer, sigara uzatır, derdimizi bölüşür, ukalâlık taslamadan bizim uçuk kaçık düşüncelerimizi sabırla dinler ve sonra gene diyalektik bir sabırla çürütür bu düşünceleri. Çocuklarıyla ilişkisi de alışılmış baba biçimine uymaz. Oğlu Ali, yedi yaşında;

-Ata binicem. At istiyorum!

diye tutturur. Alır onu luna parka götürür, atlı karıncaya bindirir amcam.

-Sahici at istiyorum!

diye şarlar çocuk. Amcam oğluna önce, Nişantaş'ın göbeğinde atı nereye koyacaklarını, at, fil ve mamut gibi hayvanların evde beslenmediğini, ahır gereksinimini ve Akkirmanlı sokakta böyle bir ahır şanslarının olmadığını, üstelik ata yem vermek, su vermek, tımar etmek gerektiğini, ayrıca ata binmenin kolay olmayıp tehlikeli bir iş olduğunu uzun uzun anlatırsa da, Ali'nin ata binme ısrarını dindiremez. Bunun üzerine derhal Çarşamba'daki ağbisi Fikret'i arar, at sipariş eder. Kamyonla getirilir at Nişantaş'a. Düşeceğini bile bile hemen bindirir Ali'yi ata, Ali üstüne yerleşemeden düşer attan, alnı yarılır, derhal Amerikan hastanesine götürülür, alnına üç dikiş atılır. Ali bir daha ata binmek istemez. Ali bir gün, camiye namaza gidicem diye tutturur. Hayır demez Semizoğlu, derhal Ali'ye meslastik, bere, tesbih alır, giydirir götürür camiye. Ali camideki ayak kokusundan şikâyet eder, bir daha gitmek istemez camiye. Kızı Asuman da ne zaman ne istese yerine getirmiş ve ona

istediği şeyin ne olduğunu anında somut olarak göstermeyi, olayı bir an önce yaşayıp öğrenmesini sağlamayı yeğ tutmuştur.

O gün yazıhanesine uğradığımda, bir kocaman kemiğe, sümüklüböcek kabuğundan şapka yapmış, midye kabuklarından ayak yapıştırma çalışması içindeydi, masasının üstü tamamlanmış bir sürü küçük heykelle doluydu. Çocuk gibi neşeliydi.

-Mengü ile Burhan beni dolduruşa getirdiler. Heykelcikleri sergileyeceğiz. Taksim Sanat Galerisi'nde *"Ben Yapmadım Doğa Yaptı"* diye bir sergi açacağım.

Yabancı Uzman, Yanık Ömer, John Ahmet, Neyse Halim O Çıksın Falım, Gerin Bedenim Gerin Doğan Güne Karşı, gibi isimler verdiği heykelcikler gerçekten etkileyiciydi. O güne kadar pek kullanılmamış, deniz kabukları, pavurya, yengeç, sümüklüböcek kabuğu, kuru yaprak, tavuk kemiği, çakıl taşı, kırık fincan gibi malzemeleri bir araya getirerek eşi, örneği olmayan çok özgün, fantastik figürinler çıkarmıştı ortaya.

Hanın çaycısı İsmail geldi, çay bıraktı. Heykeller hakkında onun da fikrini sordu amcam.

-Benim ne düşündüğüm önemli değil amma, handa herkes Nejdet bey üşüttü diyor...
diye sırıttı İsmail.

-Evet. Doğru. Öyle bir soğuk algınlığım var İsmail!
diyerek kahkahalar attı, sonra bana döndü:

-Çok zekidir bizim İsmail... O kadar zekidir ki, bu zekasından şüphe etme erdemini gösterir ve bu kuşkudan ötürüdür ki bu zekayı hiç bir zaman belli etmez.
dedi. Hiç zeki olmayan İsmail, bir an durakladı, hiç bir şey anlamayarak gitti.

-Ne zaman açılacak sergi?

-Üç temmuzda. Sen ne zaman gidiyorsun Fransa'ya?

-Yedi temmuzda.

-Güzel, sergi hazırlığında bana yardım edebilirsin yani.

-Elbette.

O günden sonra da asistanı olarak çalışmaya başlıyorum sergiye kadar. Bir işim gücüm yok zaten. Babil sokakta bekar hayatı yaşıyorum. Bacanak Mesut geliyor, Hayvan Engin geliyor, çilingir sofrası kuruyoruz. Mesut salata yapıyor, ben yemek yapıyorum, Hayvan Engin pipo içerek masanın çevresinde dolanıyor.

-Git karşıki bakkaldan şarap al!

diyoruz, homurdanarak şarap almaya gidiyor, bir hafta gelmiyor Engin. Bir hafta sonra çalıyor kapıyı, suratı buruk.

-Nerdesin ulan? Şaraba diye çıktın, Şattülarap'a gittin herhalde!

-Siz de beni hep bakkala gönderiyorsunuz ama!

diye sitem ederek giriyor içeri. Meğer bize küsmüş, bizim haberimiz yok.

-Tamam Engin, bir daha seni göndermeyiz, bakkalı sana çağırırız.

-Hatta Engin gider bize bakkalı çağırır, biz bakkalla doğrudan ilişkiye gireriz. Engin'e zahmet olmamış olur.

Küfrederek ve barışarak oturuyor sofraya Hayvan Engin.

Temmuz başı, sıcak bir akşam Taksim Sanat Galerisi'nde güzel bir kokteylle, Gündüz ağbim, Hayvan Engin ve Bacanak Mesut'un da katılımıyla açılıyor amcamın sergisi. Burhan Uygur kokteyle zurna gibi geliyor, kokteylde de sıkı içki politikası uyguluyor, içki servisi yapan garsonların mutfaktan çıkış noktalarında duruyor, hiç bir tepsiyi

sektirmiyor. Böyle bir kokteyl uzmanlığı olduğu kesin. Mengü Ertel ev sahibi gibi herkesi gezdirerek, heykelcikleri tanıtıyor, yorumluyor, şen kahkahalar atıyor. Elinde pilli teyp, genç bir gazeteci:

-Siz niçin yaptınız yani bunları?

diye soruyor amcama.

-Ben ısmarladım Necdet ağbime!

diye kükreyerek gazetecinin üstüne yürüyor Burhan Uygur. Gülerek yanıtlıyor gazeteciyi Semizoğlu:

-Türkün evrensel olan, taa Yunus Emre'ye dayanan hümanist düşüncesini yansıtmak istedim. Herşeye sevgi koydum.

Kokteylin içkisi tükenince Gündüz ağbim önderliğinde, Hayvan Engin, Bacanak Mesut ve ben, hemen yanda, Taksim parkı içindeki tektekçi meyhanesine yazılıyoruz. Biraz sonra Necdet amcam bize katılıyor:

-Ben de size bakınıyordum. Burhan bütün içkileri bitirmiş.

54

Rakıyla sabah kahvaltısı edilirse hemen şarkılara geçilir elbette. Çarşamba'yı sel alıyor, leblebi koyuyoruz tasa gızannemden gizli, hatta dağ başını duman bile alabiliyor, yaşıyor, var oluyor Harbiye. Ferman kimin olursa olsun, dağların bize ait olduğu bas bas bağırılıyor.

-Allahaşkına ye!

deyip zorla ağzıma bir şeyler tıkıştırıyor Osman.

-Ayıbediyorsun ya! Burdan yak, içilsin diye aldık biz bu sigaraları...

diyor Ausfung Mustafa.

Yanıma değil yiyecek, fazla sigara almayı bile akıl edememişim. Uzunköprü'den yedibuçuk liraya satın aldığım rezalet yunan sigarası da tükendi. Ama Osman'ın erzak stoku, Ausfung Mustafa'nın bir file dolusu sigarası var. Aralarında en az yiyen, en az içen, en az konuşan Ömer.

-Selâmün aleyküm arkadaşlar!

diye girmişti kompartımana. Arkasından gelen ufak tefeği:

- Ben Mustafa, Ausfung Mustafa!

diye sırıtmıştı. Sonra yiyecek fileleri ve Osman gelmişti peşlerinden. En son bu keçi sakallı, iri yarı, neşeli tip damlamıştı:

-Yüksek Denizcilik'ten Ragıp, arkadaşlar yakışıklı olduğumu söylerler... Hollanda'da seks üstüne araştırmalar yapmak üzere kendimi görevlendirmiş bulunuyorum! Yalan ağbi, tamamen yalan!... Almanya'ya ablamın yanına gidiyorum.

deyip uzatmıştı elini.

Ömer, Ausfung Mustafa ve Osman, Orman fakültesinde öğrenciler. Osman Almanya'ya, öbür ikisi İrlanda'ya staja gidiyorlar. Tamamen bitkilerle, ağaçlarla ilgililer. Bildiğimiz elma ağacının meğer ne çok adı varmış, erik ağacı demesi meğer ne denli zormuş. Bir yeşillik alandan geçmeyelim, üçü birden lâtince fırlıyorlar yerlerinden:

-Arbus cartus curtus!

-Yetti gayri! Armut, deyin şuna biz de anlayalım kardeşim!
diye çıkışıyor, yeni bir şişe rakı açan Ragıp.

Havadan, sudan ve herkesin gâvur illerinde ne halt etmeğe gittiğinden konuşulmuştu ilkin. Gülüşüp yakılmıştı sigaralar, sabahın dokuzunda açmıştı ilk rakıyı en neşelimiz Ragıp. Peynirler, zeytinler çıkmış, dingildeyen bir çilingir sofrası kurulmuştu kompartımanın ortasına. Bir el çantası üstünde, Zeytinburnu'nda başlamıştı pişpirik. Derken işte sınır kapısı. Şecereler yazılıyor damgalı mühürlü çok ciddi saman kağıtlara. Yaşı, adresi, Türkiye'den çıkış sebebi, nerede kalınacağı, ne kadar kalınacağı... Ne kadar kalacağımı bilmiyorum, dönüşü açık bir tren biletim var. Pasaportum üç aylık. Cebimdeki para santim santim hesaplı. Kıç cebimde uluslararası bir öğrenci kartı, çantamda Avrupa'da on paraya gecelenilebilecek tüm öğrenci yurtlarının adresleri, kıt kanaat gidiyorum Fransa'ya.

-Peki, demişti Ausfung Mustafa, sen ve sakalın ne bok yemeye gidiyorsunuz Frengistan'a?

-Frengi mikrobu almaya!
demiştim, basılmıştı kahkahalar ve bunun soruya yanıt olmadığı Bulgaristan'ın ortalarına dek düşünülmemişti. Sessizliğin egemen olduğu, asık suratlı köylülüleriyle, eve

benzer barınaklarıyla, inekleriyle, eşekleriyle Anadolu'dan pek farklı olmayan Bulgaristan'a bakıyordum tren penceresinden, biri aynı soruyu yineledi.

-Ortak Pazar'la ilgili bir seminere gidiyorum.

-Mimarlık okumuyor musun?

-Evet.

-Mimarlıkla Ortak Pazar'ın ne ilgisi var?

-Bir ilgisi yok, maksat yolculuk olsun.

-Ortak Pazar konusunda bir şey biliyor musun?

-Biraz çalıştım.

-Ben sittin yıldır çalışıyorum, denizcilik konusunda pek bi bok biliyorum denemez!

diye güldü Ragıp. Çok meraklı Ausfung Mustafa konuyu deşti:

-Davetli olarak mı gidiyorsun?

-Elbette, ben yalnız tren biletimi ödüyorum.

diyerek sırıtıyorum.

-Helal olsun! Seni davet eden kerizlerin şerefine!

diye kaldırıyor kadehini Osman.

-Sen nerelisin?

-Konyalı.

Hep bir ağızdan el çırparak başlıyoruz; hani ya da benim elli de dirhem pastırmam, Konyalı'mdan başkasına bastırmam, yürüüü...Her türkünün dört satırını biliyoruz. Konyalı bile bilmiyor hepsini. Şarkı, türkü bizde bir el çırpma aracı.

Ragıp camdan sarkıyor, trenin hızla gitmesine rağmen, raylara yakın ağaçlardan meyva topluyor. Ormancılar onu belinden tutarak işi sağlama alıyor.

-Alın size bulgar elması! İşte bulgar armudu!

diye kopardığını atıyor içeri Ragıp. Rakımıza meze oluyor

bulgarın meyvası, plastik termos bardakları tokuşturuluyor, tren makas değiştiriyor, rakılar devriliyor, makinist kalaylanıyor, yeniden kuruluyor dingildek çilingir sofrası.

Dalıp gidiyorum trenin penceresinde bir film gibi sürekli değişen görüntüye. Güneş batıyor.

Mimarlıktan çok tiyatroyla ilgili şeyler okumaya, daha çok tiyatro izlemeye ve Fransız konsolosluğunun kitaplığında bilmediğim tiyatro yazarları keşfetmeye başlamıştım. Gün oluyor, evden okula diye çıkıp doğru konsolosluğun kitaplığına gidiyordum, bütün gün orada okuyor, yazıyor; akşam sanki Akademi'den geliyormuş gibi dönüyordum eve. Annem, babam beni mimarlık okuyor sanırlarken, ben kendi kendime ve gizlice bambaşka bir okul okuyordum.

Bir gün konsolosluktan çıkarken ilan panosunda bir kompozisyon yarışması duyurusu gördüm. Ortak Pazar ve Türkiye, konusunda bir fransızca kompozisyonla katılınacak, kazanan Fransa'ya bu konuda bir seminere davetli olarak gidecek, onbeş gün orada ağırlanacak. Ortak Pazar konusuyla çok ilgili değilim, hatta Ortak Pazar'a gıcığım, karşıyım, ancak Fransa'ya gitmek hoş olur. O gece çizmem gereken perspektif ödevimi bir kenara iterek "Ortak Pazar'a hayır! " başlıklı bir fransızca yazı yazdım. İzleyen günlerde bu konuda bilgi toparlayarak yazı üstüne çalıştım, eserim tamam olunca götürüp teslim ettim konsolosluğa. Konuyu tamamen unuttuğum bir gün, yarışmayı benim kazandığım bildirildi. Uçtum sevinçten ve fakat ne pasaportum var, ne nasıl edinileceğini biliyorum. Yurt dışı kavramım yok, değil Edirne'den öteye geçmek, Edirne'ye gitmiş değilim. Emniyet müdürlüğünden pasaport çıkarmak için neler gerektiğini öğreniyorum. Okuldan belgeler

alıp Çarşamba'ya gönderiyorum, babam Çarşamba Askerlik Şubesi'nden ve Emniyet'inden, hakkımda kimi soruşturmalar yapılmasına gerek duyulmadan, acele kimi kağıtlar alıp elden gönderiyor, muhtardan, şurdan burdan alınan belgelerle dosyam tamam oluyor. Vesikalık foto zaten var.

Beni davet eden mektubun bir fotokopisi ile Dışişleri bakanlığına bir yazı yazıyorum, böyle bir konuda davet edildim, bana Ortak Pazar ve ilişkilerimiz hakkında belge ve bilgi verebilir misiniz? Beklenmedik bir hızla paketimsi bir kocaman zarf geliyor bakanlıktan. "Çok acele " yazıyor üstünde. Heyecanla açıyorum zarfı. Kimi fransızca, kimi türkçe bu konuda yapılan araştırmalar, çalışmalar ve bana Fransa'daki seminerde başarılar dileyen şık bir mektup. Gönderen başkan yardımcısı Behçet Türemen. Dışişleri bakanlığının bu ilgisi ve hızı şaşırtıyor beni. Ülkede hiç bir şey yürümezken, Dışişleri'nin saat gibi çalışması çok doğal bir durum değil. Belki de Behçet bey, özel güzel bir adam. Ne olursa olsun, ülkem hakkındaki karamsarlığıma ışık serpiyor bu zarf. Bu malzemeden ve başka kaynaklardan sıkı çalışıyorum dersimi. Ortak Pazar'a neden hayır dediğimi daha iyi bilerek gidiyorum Fransa'ya.

Bir küçük istasyonda duruyor tren, yugoslav gümrük polisleri biniyor trene, yeniden hareket ediyoruz, pasaport kontrolu başlıyor. Bulgaristan'dan sonra Yugoslavya daha şirin görünüyor göze. Yoksa Avrupa buralardan mı başlıyor gibi bir soru takılıyor zihnimize. Uzun uzun tünellerden geçiyoruz. Bizim kompartımana ulaşan yugoslav polisler, yalnız pasaportumuza bakmakla kalmıyor, ahret suali soruyor, çantalarımızı, üstümüzü başımızı, donumuza kadar arıyorlar. Tren başka bir istasyonda duruyor, polisler iniyor-

lar. Pencereyi açıyorum, trene yaklaşan satıcıların almanca konuştukları gözümleniyor, yiyecek bir şeyler ve sigara alma derdindeyim.

-Haben sie zigaretten, bitte?

gibisinden konuya girmeye uğraşıyorum.

-Ne istiyorsunuz ağbicim?

dedi satıcı. Türkmüş, Mustafa'ymış adı. Bulgaristan ve Yugoslavya'da rastladığımız türklerin ismi ya Mustafa, ya Kemal. Ve Tito'nun ülkesinde üç paket filitreli sigara on türk lirası. Aferin Tito! Kendisi de tiryaki herhalde.

Hava kararıyor. Sabahleyin Niş'e varacak tren. Akşam sofrası kuruluyor. Rakı sorunsalı başlıyor. Güyâ Ragıp, Almanya'ya eniştesine ve ablasına götürüyor rakıları! Yugoslavya'ya girildiğinde, Ragıp'ın rakıları tükeniyor. Ömer'in sırt çantası zulası tırtıklanmaya başlanıyor. Aşırı ısrar üzerine, Ömer bin naz ile bir ufak çıkarıyor.

-Başka vermem, Dublin'de rakıyı nerden bulucam?

diyor. Ömer'in tüm zulası yugoslav gecesinde tükeniyor. Hepimiz sızıyoruz.

Uyandığımızda gün çoktan doğmuş. Herkes toparlanıyor. Cüzdanlar, pasaportlar kontrol ediliyor. Ömer'in tüm dövizi çalınmış.

-Yugoslavya'da çalarlar hep geceleri!

diyor Ausfung Mustafa. Yahu nasıl olur? Niye yalnız onunki? Ömer Dublin'de rakıyı hesaplarken evdeki sterlin bulgurdan olmuş bir suratla boş bakıyor. Kahvaltının altı olarak bir sigara yakıyor. Benim herşeyim tamam, dövizimin, pasaportumun üstüne yatarak uyumuşum tüm gece. Ömer'i yatıştırmak için Osman rakı zulasını patlatıyor. Beyaz peynirin sonu, zeytinin sonu, ekmeğin sonu, rakının sonu... Bu yolun sonu yok gibi. Deli gibi gidiyor tren. Ney-

se Niş'e ulaşıyor, duruyor. Hepimiz osmanlı bakıyoruz tren penceresinden.

-Eskiden buralar bizimmiş.

diyor Osman.

-Bizim diye bir şey yok. Biz, dediğin kim lan Osman? Bu insanlar da osmanlıymış mı demek istiyorsun?

Niş'ten genç, oldukça güzel bir kız biniyor trene, gelip bizim kompartımana çöküyor. Ragıp hemen asılmaya başlıyor kıza. Kız yugoslavca biliyor, biraz da fransızca. Benden başka fransızca bilen yok, kızın benim sevgilim olduğuna karar veriyor, Osman'la yer değiştirip kızın yanına oturuyorum. Adı Milka, Tito'yu seviyor musun sorusuna düşünmeden yanıt veriyor:

-Elbette. O büyük şeyler yaptı ülkemizde.

Haksız değildi Milka. Bunu görmek için Yugoslavya'dan trenle transit geçmek bile yetiyor. Tito bir şeyler yapmış, diyor insan. Ancak Ömer'in 200 sterlininin çalınmasına engel olamıyor yaptıkları.

Ragıp kıza asılmaktan vazgeçmiyor, öğrenebildiği yugoslavca kelimelerle saldırıya geçmeye uğraşıyor:

-Kakusi Milka!

-Dobra!

Yalnız Ragıp değil, herkes asılıyor kıza. O an beşimiz de âşığız Milka'ya, ancak yalnız ben diyalog halindeyim.

-Benim için ne diyor?

-Senden konuşmuyoruz Ragıp.

-Ne konuşuyorsunuz?

-Sana ne?

-Sorsana, beni yakışıklı buluyor mu?

-Hayır bulmuyormuş.

-Sormadın ki.

-İlk onu sordum kıza!

-Ne iş yapıyormuş?

-Zagrep'te tıp okuyormuş.

-Zagrep'te inecek miymiş?

-Evet.

-Yapma yahu!

diye hayıflanıyor Ragıp.

-İnmese n'olucak? Sen Zagrep'ten sonra yugoslavcayı sökecek misin?

-Bu gece bu kompartımanda kalsaydı, ben ne sökeceğimi bilirdim ama, şansı varmış ki Zagrep'te inecek.

-Ne diyorlar?

diye soruyor Milka.

-Hiç! Saçmalıyorlar işte yavrucuğum!

Nerden benim yavrucuğum oluyorsa elin Milka'sı? Onu omzundan tutup kaldırıyor, çıkartıyorum kompartımandan. Koridordaki, üstünde bir çok dilde *"Dışarı sarkmayınız"* yazan pencere camını indiriyorum, sarkıyoruz Milka'yla yugoslavın yeşiline. Hava aşırı güzel, Milka gibi. Saçları uçuşuyor, benim sakallarımdan yugoslavca trenler geçiyor. Çok konuşulacak bir şeyimiz yok. Bakışıyoruz. Gülümsüyoruz. Tutup birdenbire öpüyorum Milka'yı. Hayret, karşı koymuyor. O da beni öpüyor. Vay canına, Milka rezalet iyi öpüşüyor. Öpüşmek falan değil bu, Milka beni yiyip bitiriyor. Omzuma bir el tıp tıp dokunuyor. Tedirgince kurtarıyorum dudaklarımı Milka'nın dudaklarından, bir yugoslav polisiyle karşılaşacağımı düşünerek arkama dönüyorum: Ragıp! Ve çok sinirli:

-N'apıyorsun ağbi kıza?

-Ben bir şey yapmıyorum. Ne yapılıyorsa, o bana yapıyor.

-Bi kere de ben!
diye beni çekiştiriyor. Aramıza girmeye uğraşıyor. Milka gülüyor. Ragıp beni iterek yumuluyor Milka'ya. Orospu Milka, onunla da aynı aşkla öpüşüyor. Milka tamamen gözümden düşüyor. Durumu gören Ausfung Mustafa kompartımanın kapısında sırada, ensesindeki Osman:
-Onu kompartımana alsak daha iyi olmaz mı?
diye hırlıyor. Fakat Milka onlara yüz vermiyor. Ragıp, Milka ve ben trenin penceresinden bakıyoruz.
-Doktor Çehov'u tanıyor musun Milka?
diye soruyorum, Tıp okuyor ya kız.
-Hayır. Çok ünlü bir doktor mu?
-Hayır, Çehov doktor olarak ünlü değil.
-Ne anlatıyorsun ulan çekof mekof?
diye muhabbete limon sıkıyor Ragıp. Sinirlenmeye başlıyorum bu tipe.
-Milka'ya Ragıp ibnedir, dedim.
diyorum. Ragıp kızarıyor, bozarıyor, basıyor yaygarayı:
-Noooooo!
Ne no'su? Çehof doktor değil mi yani? Neye "no" dediğinden haberi yok, yüzü kan çanağı gibi, en denizci duygularıyla bağırıyor:
-No Milka! Nooo...
İki kocalı Milka Zagrep'te iniyor trenimizden. El sallıyor. El sallıyoruz. Zagrep'ten uzaklaşıyor tren. Yugoslavın harfleri, tıpkı bulgarınkiler gibi, okunmayan yazılar bunlar. Gene akşam çöküyor kompartımana. Meğer Ausfung Mustafa'da halâ iki büyük rakı var. Bavuluna sokmuş onları. Bize bir tek şişe var, diyor. O şişeyi aranırken bavuldaki ikinci şişeyi de farkediyoruz, çıkarmasına yardımcı oluyoruz.
-Çok adisin lan Ausfung!

-Hediye götürüyordum ben onları ağbicim!

-Bizden kıymetli mi?

-Değil.

-Tamam şerefe o zaman! Niye küs küs içiyorsun? Yüzün gülsün!

Ragıp'ın çoğu palavra, zamparalık maceraları ve belden aşşağı fıkralarla sündü gece, Ömer hiç konuşmadı.

Sabah uyandığımızda Yugoslavya'nın bitip Avusturya'nın başladığını anlamak pek güç olmadı. Birden herşey değişti; insanlar, evler, yollar, bahçeler... Ve nihayet latin harfleri, bildiğimiz A, bildiğimiz B! Demek burda başlıyor Avrupa.

Yol arkadaşlarımla vedalaşıp iniyorum trenden Salzburg'ta. Fransa'da bulunmam gereken tarihe daha bir kaç gün var. Erken çıkmışım yola, biletim öyle açık bir bilet, istediğim yerde inerim, istediğim yerden binerim.

Gardaki bürodan para bozdurdum, bir avuç şilin doldu elim. Avusturya parasının durumu bizim liradan da kötü. Bir şilin, lira bile etmiyor; altmış kuruş! Zavallı Avusturya!

55

Damarlı elleri ustaca dolaşıyordu kağıtta. Önce siyah tükenmezle kontur yapıyor, sonra siyah sulu boyayla gölge veriyordu. Kilisenin resmini yaparken gördüm onu, çöktüm yanına. Rank benim bildiğim almanca kadar frenkçe biliyor, pek bir şey bilmiyor yani. Çat pat anlaşıyoruz. Anlaşamıyoruz da denilebilir. Türk olduğumu anlayınca, uzattığım sigaraya yanıtı türkçe oldu:

-Yok duman!

Burada çalışan işçilerimiz sâyesinde bir kaç kelime türkçe öğrenmiş. Asıl işi bakkallıkmış. Ekmek, peynir gibi sözcüklerin türkçesini bilmenin önemini anlattı, türklere satış yapan bir bakkal olarak. Çünkü türkler o sözcüklerin almancasını öğrenmemekte direniyorlarmış. Rank'a kalsa, belki de haklıydılar.

Yaptığı resmi bana satmasını istedim.

-100 şilin!

dedi. Çok para değil, altmış lira. Gene de almadım. Rank'la dayanışmanın ne âlemi var, koskoca bakkal dükkânı var herifin. Ayrıca benim resme verilecek param mı var?

Mozart caddesinden Mozart meydanına çıktım, tam karşımda Mozart parkı. Yürümeye devam ediyorum: Mozarteum! Ellerinde kemanları, papyonlu çocuklar girip çıkıyor. Canınız çukulata almak isterse, parlak kağıdın üstünde Mozart'ın portresiyle karşılaşıyorsunuz. Salzburg'ta Mozart festivali. Her köşe başında bir orkestra üstâdın

eserlerini çalıyor. Askılı kısa deri pantalonlu, tüylü şapkalı yaşlı, genç insanlar doldurmuşlar parkları, meydanları. Salzburg'un ortasından akıyor ırmak. Hayvanat bahçesine giriyorum. Niye kafese koydunuz beni, bakışlı kaplanlar, üzgün ve sinirli bir yalnız aslan, cezalı belki de...

Dün geceyi burada bir öğrenci yurdunda geçirdim. Bavulum halâ orda, elimde çantam, serseri mayın dolaşıyorum. Irmak kıyısında bir banka oturuyorum. Öğleni geçtik. Yanımda sakallı, bıyıklı, bin yaşında, çevresinde köpeği fırdolanan bir kadın şeftalisini yiyor. Sabahtan beri ne yediğimi düşünüyorum. Bir sosis, bir elma suyu, bir dondurma...

-O kadar da aç değilim aslında!

diye söyleniyorum kendi kendime. Kadın ona söylediğimi sanarak;

-Bitte?

diyor, ne buyurdunuz afbuyrun manasında.

-Nichts! Nichts, teyzeciğim!

diyorum, yok bi şey teyzeciğim! Kadının küçücük köpeği daha da meraklı, atlıyor kucağıma. Bir sürü laf ediyor teyze, özür diliyor anladığım kadarıyla. Türkçe yanıtlıyorum:

-Rica ederim hanım teyzeciğim, yalnız kucağıma sıçmadan alın şu finoyu burdan!

Çok nazik bir şey söylüyormuş gibi, tebessümle ediyorum bu sözleri. Kadın da tebessüm ediyor. Alıyor finosunu kucağımdan. Dikkat ediyorum, burada neredeyse her kadının köpeği var peşinde. Köpekler birbirlerine rastlayıp koklaşmaya başlayınca, onlar da durup izliyorlar, sohbet ediyorlar. Köpekler düzüşseler izleyerek bekleyecekler herhalde.

Tepede bir şato var. Teleferikle çıkılıyor. Teleferiğin di-

binde fotoğrafımı çekecek birini arayorum. Boynumda Naci amcamın bana sünnetimde hediye ettiği Kodak-Retina-2 fotoğraf makinesi. İki genç güzel kız bana bakıp gülümsüyorlar. Biri hemen üstleniyor işi. Böylece tanışıyoruz Monica ve İnge'yle. Fakat pek anlaşamıyoruz. Kızlar ocağıma düşmüş, fıkırdıyorlar, bir almanca yüzünden kaçıracağız işi. Bildiğim almanca şeyleri anımsamaya uğraşıyorum. Fazıl'la oynadığım Nasrettin Hoca skeci, Almanca odası, numaram, almancayla ilgili herşey, hausaufgabe'ler hızla gözümün önünden, beynimin içinden geçiyor. Anımsadığım şeylerin hiç biri kıza söylenemez. Bunlar, ev ödevi, gürültü yapmayınız, haftaya yazılı, gibi sözcükler... Gezelim, falan diyeceğim kızlara... Gezmek... Gezmek... Fransızcası promener! Almancası neydi? Evet, promeniren! Tek kelimeyle ve baş işaretiyle, aynı zamanda elini tutarak anlatıyorum derdimi Monica'ya:

-Promeniren?

-Warum nicht?

diyor Monica. Bu cümleyi de hatırlıyorum. Neden olmasın, demek. Güzel. Kız konuştukça bir şeyler hatırlamaya başlıyorum kör topal almancamdan. Neredeyse anlaşıyoruz. Almanya'dan gezmeye gelmişler, onlar da turistler burda. Monika'yı benimsiyorum, İnge'ye Yenge diyorum. Teleferikte bilet parası vermek istiyorlar alman kızlar, kesinlikle izin vermiyorum böyle bir terbiyesizliğe. Hafif alınıyorum hatta. Elimi omzuna atıyorum Monica'nın.

Tepedeki şato Ortaçağ'a götürüyor bizi. Ortaçağ'ın içine bu çağ için kurulmuş bir kafede oturup soğuk biralar içiyoruz kocaman kulplu bardaklarda, Salzburg ayaklarımızın altında, kıvrılarak akıp gidiyor bu güzel kentin ortasından ırmak. Bıyıklarım bira köpüğü. Buna çok gülüyor Monica.

Akşam benimkinden iki saat önce hareket edecek onların treni. Almanya'ya geri dönecekler, ben öğrenci yurdundan bavulumu alıp İsviçre'ye geçeceğim gece treniyle, o gece otel parası vermeyeceğim.

Ayrılırken garın ortasında Monica'nın beni sarılıp dudağımdan öpmesi, ilkin çok garibime gitti, utandım sanki. Sonra toparlanıp sırıtarak İnge'ye döndüm:

-Sen öpmüyor musun yenge?

Arkalarından ağlarsam diye bana bir kağıt mendil bıraktılar, gülerek uzaklaştılar. İki şişe birayla çöktüm bir banka, trenime iki saat var. Burda sarhoş olmanın ne denli pahalı olduğunu düşündüm. Güzel Marmara şarabı falan yok büfelerin vitrininde. Yanımda Hindistan yolcusu bir alman genci, elindeki minicik transistörlü radyodan opera dinliyor.

Geceyarısını gösteriyor Salzburg garının dolunaya benzer saati.

56

Saçı sakalı birbirine karışmış bir oğlan bağdaş kurmuş, gitar çalıyor. Mariane uzanmış çayıra şarkıyı söylüyor, Joan Baez'in bir şarkısı bu. Bir alman çocuk ağız mızıkasıyla eşlik ediyor onlara. Basel gençlik yurdundayım. Bahçe içinde, beyaz boyaları çatlamış, yer yer dökülmüş, geniş verandalı, üç katlı, eski bir ahşap köşk. Oldukça kalabalık. Dünyanın dört bir yanından gelmiş sırt çantalı öğrenciler. Akşam çökmüş. Gökyüzüne üflüyorum sigaramın dumanını. Gökyüzü pıtırak yıldız.

Modern Sanat Müzesi'ni gezdim bugün. Oldukça ilginç heykeller vardı. Sonra hayvanat bahçesinde dolandım, maymunlara takıldım kaldım. Onlar da beni epey incelediler. Bir sürü fotoğraf çektim. İsviçre'nin Fransa sınırındayım, sabah buradan Fransa'nın Mulhouse sınır kentine geçeceğim.

Verandada boyaları dökülmüş masada oturmuş, günlüğümü yazıyorum. Yarı çıplak kızlardan biri yaklaşıyor.

-Fransız mısın?

-Hayır.

-Nesin?

-Dünya çocuğuyum.

Kendine yakışan bir kahkaha atıyor kız, uzaklaşıyor.

Erkenden yatıyorum koğuşumsu yatakhanede, param ve pasaportum yastığımın altında.

Yirmi dakikalık hızlı bir yolculuktan sonra, sabah saat onda ulaşıyor tren Mulhouse'a.

-Aç bavulunu!
diyor gülmeyi unutmuş fransız kadın polis. Açıyorum. Eminönü'nden elli kuruşa satın aldığım tahta ağızlığa takıyor kafayı.

-Haşiş haşiş!
diyor.

-Hayır lan kadın, normal sigara içmek için tahta ağızlık, birine hediye ederim diye getirdim, istersen senin olsun!

Gümrük polisini aşıp giriyorum Fransa'ya. Şortlu, mavi gözlü, güleryüzlü, Don Camillo benzeri Mösyö Gounot elinde fotoğrafım, karşılıyor beni. Meğer uzun donlu, bu çok kibar adam Starsbourg Üniveristesi'nde iktisat profösörü ve katıldığımız seminerin yöneticisi. Onun elini sıktığım sırada sırtıma yediğim bir yumrukla sarsılıyorum, dönüyorum; Galatasaray'dan Makas Adnan. Ne arıyor burda?

-Aptal aptal bakma öyle! İki gündür burdayım. Senin de geleceğini öğrendim, işleri düzene soktum! Akşama randevumuz var, iki yavru bizi bekliyor!

-Ha! Çok iyi! Aferin Adnan. Ve fakat sen ne arıyorsun burda?

Meğer o da İstanbul Lions Club üzerinden bir obstrüksiyon yaparak yazılmış buraya.

-Kaçırır mıyım böyle beleş şeyleri?
diye kıs kıs gülüyor. Adnan'la bu beklenmedik kavuşma çok hoş. Birden azalıyor gurbet duygum. Mulhouse garının birinci katında, gar lokantasının Yeşil Salon'una alınıyoruz. Orada gelenler için bir açık büfe kurulmuş. Yiyoruz, içiyoruz. Benden sonra gelenler de var. Yirmibeş kişiyiz, norveçli, yunanlı, fransız, dahomeyli, iskoçyalı, belçikalı, amerikalı, ingiliz, ispanyol, italyan... Ufak ufak tanışıyoruz,

herkes fransızca konuşuyor. Nedense tamamen erkeklerden oluşuyor grubumuz. Yunanlılar 4 kişiyle katılıyor; Dimitri, Yorgo, Vasili ve Paraskevas, hepsi Selânikli. Onbeş günlük program ve *"Siyasal ve Ekonomik Birlik Arayışındaki Avrupa"* isimli fransızca bir kitapcık dağıtılıyor. Kalacağımız motele gidiyoruz, Adnan iki kişilik odamızı ayarlamış, pencere kenarındaki yatağa yerleşmiş bile.

Saat 14.00'de emprime kumaş müzesi geziliyor. Saat 16.00'da hayvanat bahçesi ziyaret ediliyor, saat 19.00'da hayvanat bahçesinin lokantasında yemek yiyoruz, güzel şaraplar içiyoruz, Makas Adnan'la kadeh tokuşturuyoruz. Yemekten sonra özgürüz. Adnan'ın kızlarla sözleştiği yere gidiyoruz, hemen kaynaşıyoruz İsabelle ve Dominique'le. Adnan'la Dominique arasında bir ilişki zaten başlamış, İsabelle bana Adnan'ın:

-Senin bir kız arkadaşın yok mu?

ısrarıyla getirilmiş. Hemen aşkımız başlıyor italyan asıllı, zeytin gözlü İsabelle'le. Dansedilen bir yere gidiyoruz, saatlerce dansediyoruz. Dominique'in arabası var, şehir dışına çıkıyoruz, bir ormanda parkediyor Dominique. Onlar Adnan'la önde, biz İsabelle'le arkada sevişiyoruz. Sevgililerimiz katolikler, bu yüzden bakireler ve bu konuda tutucular. Sabaha karşı bizi motele bırakıyor kızlar. Hiç uyumadan, duş alıp iniyoruz kahvaltıya.

-Demek katolik karılara takılmamak lazım.

diye söyleniyor Adnan.

-Olur mu, İsabelle'i seviyorum!

diyorum. Adnan'ı bir gülme alıyor.

Sabah ilk işimiz Peugeot fabrikasının ziyareti.

-Peugeot özel bir kapitalist şirkettir!

diye başlıyor fabrika müdürü konuşmasına. Şirketin çalış-

ma düzenini, personelini, kapasitesini özetledikten sonra;

-İşçilerimize iyi para veriyoruz. Sendikacılığa açığız, ancak biz güçlü ve bilinçli ve ne yaptığını bilen sendikalardan yanayız. Sendikalara ihtiyacımız olduğunu biliyoruz.

Müdürün uzayan konuşmasından, fabrikanın üçyüzonaltı hektar üzerine yayıldığını, Avrupa'nın en modern çelik fırınıyla çalıştığını ve en önemlisi geçtiğimiz yıl 526000 araba üreten Peugeot'nun artık dış pazar aradığını öğreniyoruz. Buraya haybeye getirilmediğimizi algılıyoruz.

Öğle yemeğini fabrikanın genç mühendisleriyle yiyoruz. Peugeot'da çalışan çok türk işçisi varmış. Bir sanayi kenti Mulhouse, fabrikadan geçilmiyor. Yemekten sonra bir hidro-elektrik santıralı geziyoruz, akşam gene mükellef bir yemek. Biz yemekten erkence ayrılıp sevgililerimizle buluşuyoruz, onları alıp kaldığımız motele getiriyoruz, sabaha karşı gidiyorlar motelden katolik kızlar.

Üçüncü gün sabahtan, özel bir otobüsle Stasbourg'a getiriliyoruz. Anvers bulvarında Mühendisler Ocağı isimli öğrenci yurduna yerleştiriliyoruz, tek kişilik odalarımız var. Odalarımızda telefonlarımız var. Çeviriyorum İsabelle'in Mulhouse numarasını, pat karşımda. Ona adresi ve telefonu bildiriyorum, o da bana akşamüstü Strasbourg'ta olacağını bildiriyor.

Öğleden sonra saat 14.00'te seminer çalışmaları, uzun donlu Mösyö Gounot'nun açılış konuşmasıyla başlıyor, kim olduğunu pek anlayamadığımız bir iki adam daha konuşuyor. Çalışmaların olumlu geçmesini dileyen ve bizlere hoşgeldin diyen genel ve sıkıcı konuşmalar bunlar. Uzun sürmüyor ilk çalışma seansı. Akşama kadar Strasbourg geziliyor, akşam yemeği için bize üniversite lokantasında geçerli bir fiş veriyorlar. Yemeğe takılmıyorum, Mühendis-

ler Ocağı'nda İsabelle'i bekliyorum. Akşamüstü treniyle geliyor. Mühendisler Ocağı'nı buluyor. Odamın kapısını tıklıyor.

Temmuzun ondördü. Fransızların en büyük bayramı. Her meydanda orkestralar çalıyor, sokakta dansediyor herkes. Gece geç vakit çıkıyoruz İsabelle'le Mühendisler Ocağı'ndan, sokakta dansedenlere karışıyoruz. Sabah yedi treniyle yol ediyorum onu Mulhouse'a, saat dokuzda düzgün faça bütün grup Strasburg Belediyesi'nde, kristal avizeli, kristal aplikli, yüksek tavanlı bir güzel salonda Belediye Başkanı Mösyö Pflimlin'in huzurundayız. Ağır ağır konuşuyor yaşlı başkan. Her dediğini anlamıyoruz. Çok bilmediğimiz kelime kullanıyor. Ancak grupta fransız ve belçikalılardan sonra en iyi fransızca konuşan ve anlayan Makas Adnan'la benim. Norveçli Şişman Tor ve vatandaşı Sıska Sverre neredeyse konuşamıyorlar, amerikalı Arthur'ün dediğinden bir şey anlaşılmıyor, zaten denileni anlayıp anlamadığı da belli değil, ingiliz Stanley, derdini anlatırken fransızcanın içine ingilizce sos yapmak zorunda kalıyor. Arasıra tamamen ingilizce konuşuyor. İki dahomeyli fransızcayı anadilleri gibi biliyorlar, zaten isimleri de fransız, Calixte ve Jean-Pierre ve fakat renk o kadar fransız değil, afrikî siyahlar, konuştukları fransızca aksanları yüzünden anlaşılamaz halde.

Başkanın uzun konuşmasından sonra verilen arada çok güzel beyaz alzas şarapları sunuluyor, sabah onbuçuk. Papyonlu, beyaz ceketli, beyaz eldivenli garsonlar tepsilerle vazır vazır dolaşıyorlar çevremizde. Hiç bir tepsiyi sektirmemeye uğraşıyoruz Adnan'la. Bakıyoruz yunanlılar ve italyan Ciovanni de bizim taktiği uyguluyor. Zaten ekip şamatacı bir serseri takımı, içimizde Ortak Pazar konusuyla

ilgilenen bir kaç kişi var. Pata küte içilen beyaz şaraplar sonrasında, Avrupa Konseyi'nin A.B.D ilişkilerinden sorumlu Mösyö Rosenstiehl'in, konseyin siyasal çalışmalarını anlatan çok uzun ve raporsal gereksiz konuşması hepimizi baydı. Sonra Avrupa Konseyi'ne gidildi, gene şaraplı bir karşılama ve binayı gezme, ardından şaraplı öğlen yemeği, hepimiz zurnayız, giderek neşeleniyor grup. Yöneticimiz uzun donlu Mösyö Gounot da masada. İçmeyin, yeter, dediği yok. Sadece 15.30'da çalışma seansımız olduğunu hatırlatarak ayrılıyor masadan. Adnan'ın Galatasaray Lisesi'nden yatakhane şarkıları söyleme teklifini reddediyorum. Adnan tuvalete gidiyor, yüzünü yıkayıp geliyor.

57

Güzel bir kent Strasbourg, kenti dolaşıyor ırmak, küçük şirin köprülerden geçerek bir caddeden bir caddeye ulaşıyorsun. Devlet tiyatrosunun binası görkemli. Önünden geçiyoruz hergün. Sokak boyu vitrinleri var, önümüzdeki sezon oyunlarının afişleri, bir de konservatuar sınav ilanı var.

-Giriiim mi şurda konservatuar sınavına?

diyorum. Gene gülme alıyor Makas Adnan'ı, başını sallıyor.

-Spor olsun diye mi?

-Girememem mi?

-Babayı girersin. Sigarayı zor alıyoruz. Hangi fransızcayla konservatuar sınavına giriyorsun?

Orası öyle. Bizim Galatasaray'da öğrendiğimiz fransızca ile burada konuşulan oldukça farklı, kimi şeyleri anlayamamamız ondan. Gerçekten sigarayı zor aldık. İlk gün daldım bir tütüncüye, cümlem hazır, param elimde, tebessümle girdim konuya:

-Bonjour monsieur! Est-ce que je peux avoir un paquet de Gauloises, s'il vous plaît!

Adama iyi günler dileyip, bir paket gauloises sigarası edinebilir miyim lütfen, diyorum. Adam bana yanıt olarak anlam veremediğim, gargara yapar gibi bir ses çıkarıyor:

-Paaonn..

Hiç bir şey anlamıyorum. Rezil olup çıkıyorum dükkândan. Başka bir tütüncü deniyorum, aynı hikâye. Efendi gibi cümlemi kuruyorum, giriyorum kahramanca söylüyorum, anlaşılmaz hırıltılarla yanıt veriyorlar bana bütün tütüncü-

ler ve bakışlarından bu hırıltının bir soru olduğu anlaşılıyor. Benim anlamadığım o soruya yanıt olarak verilebilecek hazır bir cümlem yok, hızla çıkıyorum o tütüncüden de. Sonunda henüz rezil olmadığım bir tütüncü buldum, param hazır, cümlem hazır, girdim içeri, Madam Nikotin gülümsedi. Ben tam ağzımı açacakken, omzumdan bir el para uzattı kadına ve:

-Tu m'passes des bleus!

diye hırladı. Bana maviler geçir, diyor. Ne demek istiyor diye düşünmeme vakit kalmadan şak bir paket gauloises'ı aldı. Papağan gibi yineledim aynı cümleyi, şak bana da maviler geçirdi Madam Nikotin, nihayet kavuştum mavi gauloises paketine.

-Fransızca ezberlediğim bir parçayı oynayacağım. Ne var bunda? Okulda kaç tane fransızca oyun oynadım. Çalışıp ezberleyince cümle kurma gibi bir sıkıntı yok ki!

-Baban duymasın!

diye gülerek uzaklaştırıyor beni ordan Makas Adnan. Avrupa Konseyi'nin yolunu tutuyoruz.

Seminer çalışmaları hızlanıyor. Küçük gruplar oluşturuluyor. Konular ve konuşmalar Türkiye'nin çok uzağında dolaşıyor. Ortak Avrupa kültüründen söz ediliyor.

-Avrupa bütününde neden Yunanistan olmasın?

denildikten sonra, gözlerinin içine bakan iki türk göze batıyor da;

-Ve hattâ Türkiye!

gibi ekler yapılıyor cümle sonlarına. Ülkemiz bir güç olarak değil, daha çok bir pazar olarak görülüyor. Giderek kendimizi turist hissetmeye başladık Ortak Pazar konusunda. Makas Adnan zaten olayla ilgili değil, benim gibi bir hazırlık yapmamış, sadece ben hayır dediğim için, ilk günden fransızlara gıcık olduğundan, o düşünceyi savunuyor. Ni-

ye savunduğunu bilmediğinden sürekli çuvallıyor, ancak öne atılıp ateşli çıkışlar yapmaktan da geri kalmıyor.

İngiliz Stanley'in derdi Ortak Pazar'ın dili. Fransızcaya böyle bir ayrıcalık tanınmasına bozuluyor. İngilizcenin en çok konuşulan dil olduğunu söylüyor. Fransızlar da diyorlar ki; ingilizce Amerika'nın dili, Amerika'ya karşı bir güç olarak gelişmesi beklenen Ortak Avrupa'nın dili Amerika'nın dili olmamalı. Buna daha da sinir yapıyor Stanley, Shakespeare ve ingilizcenin Amerika'dan çok daha önce varolduğu makamından yaygara yapıyor. Adnan gereksizce konuya dalarak;

-Neden Ortak Pazar'ın dili türkçe olmasın?

tartışmasını yaratıyor ve tamamen Avrupa'yla ilgili konuyu Orta Asya'ya, Gobi çölüne kadar çekiyor, ordan sözü Lozan andlaşmasına akıl almaz bir biçimde bağlayarak, pat diye Ege ve adalar sorununa geçiyor. Sonunda dört yunanlıyla da ayrı ayrı kavga ederek, Paraskevas'ın suratına boş plastik kahve bardağını fırlatıyor.

Güzel ve şaraplı bir öğlen yemeğinde hava yumuşuyor, Makas Adnan yunanlılarla barışıyor, öpüşüyor, Paraskevas türklerin haklı tarafları olduğunu söylüyor, Adnan tam tersine bu kez yunanlıları savunuyor, ion uygarlığını ve Anadolu kültürünün bir yunan kültürü olduğunu anlatıyor. Tam anlamıyla bir fransız fırlaması olan Jean Pepino, ikisini de dolduruşa getirerek yeni bir kavga zemini oluşturmaya uğraşıyor.

Yemekten sonra tekneyle kenti dolaşan ırmakta gezerek, eski şehirin ırmağa çiçekler sarkan şirin evlerinin arasından, seviye farklı havuzlardan, kanallardan Ren nehrine çıkıyoruz. Uzun donlu Mösyö Gounot kent hakkında sürekli bilgi veriyor, kimse onu dinlemiyor. Tekne gezisi uzun sürüyor. Akşamüstü Belediye Başkanı'nın verdiği beyaz

şarap ağırlıklı resepsiyon neşeli geçiyor. Başkan, oluşan küçük grupları bir bir dolaşıyor, hepimizle özel görüşüyor, ülkelerimizle ve eğitimimizle ilgili şeyler soruyor. Bu arada fırlama Jean Pepino'nun babalamasıyla Adnan ve yunanlı Yorgo arasında, Kıbrıs konusunda şiddetli bir kavga çıkıyor. Adnan Kıbrıs Rum Cemaati'nin başı papaz Makarios'a küfrediyor. Yumruklaşacaklarına yakın aralarına giriyoruz, yepyeni bir şarap kadehi veriyoruz Adnan'ın eline. Paraskevas geliyor, Yorgo'nun elini sıkıyor, onu kutluyor ve Adnan'a pis pis bakarak yunanca bir şeyler söylüyor. Tam sakinleşmemiş olan Adnan'ın gene nevri dönüyor:

-Erkeksen fransızca söyle, sen o söylediklerini!

diyor Paraskevas'a. Paraskevas, el ve kol hareketleriyle de desteklediği, küfür olduğu yüz ifadesinden belirgin olarak anlaşılan, yunanca kısa bir sözle yanıtlıyor Adnan'ı. Bunu uzun bir renkli türkçe küfürle yanıtlayan Adnan, elindeki kadehin içindeki şarabı Paraskevas'ın suratına çarpıyor. Pareskevas'ın suratı, çiçekli boyunbağı, en sevdiği turuncu gömleği ve biricik ceketi şarap oluyor, kaşından şarap damlıyor, yüzü kızarıyor, bozarıyor, dişlerini sıkıyor ve fakat hiç bir şey demiyor. Fırlama Pepino, tıpkı az önce Paraskevas'ın Yorgo'ya yaptığı gibi, Adnan'ın elini sıkıyor, onu kutluyor ve Paraskevas'a, az önce kendisinin Adnan'a baktığı gibi pis pis bakarak, bizden öğrendiği bir kaç türkçe kelimeyi hızla arka arkaya söylüyor. Bu Adnan'ı bile güldürüyor. Mösyö Gounot'nun araya girmesiyle hava yumuşuyor, eski Strasbourg'a gidiyoruz. Pencereleri çiçekli, masaları kırmızı örtülü şirin lokantalara küçük gruplar halinde bölüştürülüyoruz. Adnan başka bir gruba düşüyor. Her grupta oralı bir iki iş adamı var, hesapları onların en kalını ödüyor. Güzel yemekler, güzel şaraplar, alzas folklorü giyimli fıstık gibi garson kızlar çevremde fırdolanıyor. Bizim masanın

hâmisi Mösyö Michel, şen şakrak, kültürlü, amatör olarak sinemayla uğraşan, dünya görmüş, Türkiye'yi ve sorunlarını da bilen ve sanki zengin değilmiş gibi oturan, Mulhouselu bir sabun fabrikatörü. Söz sinemadan tiyatroya geliyor. Strasbourg'da kabare tiyatrosu olup olmadığını soruyorum. Varmış, fakat "alsazca " denilen özgün diyalekt ile oynayan yerel bir tiyatroymuş, bu tiyatronun starı Germain Müller sittin yıldır bu işi yapan çok özgün bir komikmiş.

-Dediğinden bir şey anlamazsınız, ama isterseniz gidelim bu gece.

diyor Mösyö Michel. Grup gitmekten yana. Gidiliyor. Küçük sıcak bir mekân, masalarda oturuyor içkimizi yudumluyoruz. Duvarlarda eski oyun afişleri. Birden beliriyor masaların arasında, burnumuzun dibinde, şirin, şişman, al yanaklı, kırmızı burunlu, orta yaşlı, usta komik Müller. Masalara laf atıyor, tanıdıklarıyla el sıkışıyor, hal hatır soruyor, onlara takılıyor. Ortam çok içten. Hem yerel, hem genel siyasal espriler yapıyor, izleyiciyle diyalog kuruyor. İzleyici ona yanıt veriyor, komik altında kalmıyor. İzleyenler deli gibi gülüyorlar, biz çok bir şey anlamıyoruz, ama gene de bir kabare havası solumuş oluyoruz burda. Mösyö Michel'in kızı Vanina tiyatro oyuncusuymuş, Strasbourg Devlet Tiyatrosu'nun konservatuarından mezunmuş, şu an Paris'te *"Haïr"* müzikalinde başrol oynuyormuş. Strasbourg konservatuarının iyi bir tiyatro okulu olduğunu söylüyor Mösyö Michel.

Mühendisler ocağının kapısına geldiğimde Makas Adnan'ı zurna gibi sarhoş, giriş kapısının önünde yunanlılarla sarmaş dolaş halay çekerken buluyorum. Arasıra durup hepsini tek tek öpüyor. Hepsi sarhoş. Onlar da Adnan'ı öpüyorlar, tekrar sarılıp halayla sirtaki arası şeyi yapmayı sürdürüyorlar, beş Egeli kardeş.

58

Öğleden sonra Mittelwihr'e gideceğiz Strasbourg'dan. Sabah erkenden gidip sınava giriş formu alıyorum konservatuardan, Makas Adnan'a inat!

Mittelwihr denilen, küçük kasabaya özel otobüsle gidiyoruz. Oldukça sakin bir yer. Üzüm bağları ortasında bir sosyal tesise yerleştiriliyoruz. Hafif şehrin dışında, doğanın içindeyiz. Bir hafta kalacağız burada. Ortak Pazar muhabbetinin asıl çalışma ve raporunun yazılacağı dönem başlıyor. Her sabah sekizbuçuktan akşam beşe kadar çalışma seansları var. Akşamları yakın çevredeki kasabalara gezmeğe gidilecek, dönüp dolaşıp gene buraya gelinecek. Ben daha çok resim yapıyorum. Fotoğraf çekiyorum. Makas Adnan voleybol turnuvaları düzenliyor, fransız takviyeli takımımızın yunan takımına karşı maçında kavga çıkıyor. Adnan hiç istemeden Dimitri'ye tokat atmak zorunda kalıyor. Ben Paraskevas'a kafa atmanın eşiğinden dönüyorum. Neyse galip geliyoruz da sinirimiz geçiyor.

Yemekhanede bize servis yapan garson kız Nadine'le hemen bir elektriklenme oluyor aramızda. Paraskevas da asılıyor kıza. Adnan ona kızın yengesi olduğunu sert bir dille anlatıyor, yunanlı siniyor. Bir akşam, Nadine'in işi bittikten sonra kasabada bir bara gidiyoruz ikimiz. İyice çekiyoruz kafaları. Birbirimize tutunarak, sallanarak geri dönüyoruz sosyal tesislere üzüm bağları arasından. Nadine benim odama gelemeyeceğini, bunun yasak olduğunu söylüyor. Onun odasına gitmeyi öneriyorum.

-Duyulursa kovulurum.
diyor.

-Duyulmaz!
diyorum. Nadine'in odasına gidiyoruz. Ertesi gün Nadine kovuluyor. Çok üzülüyorum.

-Boş ver, zaten ayrılacaktım ben bu işten!
diyor Nadine, alıp bavulunu yürüyerek gidiyor üzüm bağlarının arasından.

Horoz sesleriyle uyanıyoruz her sabah. Askerlik gibi Mittelwihr, zaman geçmek bilmiyor. Ortak Pazar konusu artık beni ilgilendirmiyor, Adnan zaten başından beri ilgili değil, yalnızca kapanış için birer konuşma hazırlıyoruz.

-Ağır konuşucam ben orda!
diyor Adnan. Ben de hafif konuşmayı düşünmüyorum. Benim elimde bilgiler, belgeler var, onlardan yararlanabileceğini söylüyorum Makas'a.

-Ben ne diyeceğimi biliyorum!
diyor.

Bir tatil günümüz var arada. Herkes istediğini yapacak. Mulhouse'dan katolik sevgililerimizi çağırıyoruz. Dominique ve İsabelle arabayla gelip alıyorlar bizi Mittelwihr'den. Çevre köyleri dolaşıyoruz. Bir ara arabayı Adnan kullanıyor. Yolu kesip ehliyet soran fransız polisine, hatıra olarak sakladığı Galatasaray Lisesi pasosunu, ehliyet diye yutturmayı başarıyor, ehliyeti falan yok serserinin. Katolik kızlar gece geç vakit bırakıyorlar bizi sosyal tesislere.

Ortak Pazar konusuna en meraklı grup raporu tamamlıyor. Raporun ardına eklenecek bizim konuşmalara geliyor sıra. Önce Makas Adnan çıkıyor kürsüye. Konuya girişinden konuyu toparlayamayacağını ben çakıyorum, fakat herkes merakla dinliyor onu. Elinde dörde katladığı bir ka-

ğıt var, zaman zaman susup ona bakıyor. Genelde insanlık, dostluk, kardeşlik üstüne mesajlar veren daldan dala uçan konuşmasını, ne zaman Ortak Pazar konusuna gelecek diye beklerken, hiç o telden çalmadan, konuya değinmeden, seminer boyunca yunanlılarla dalaşarak seminerin huzurunu kaçırdığı için özür diliyor, bu kavganın bizim yunanlılarla benzeşmemizden, kardeş olmamızdan kaynaklandığını vurguluyor. Ortak Pazar'ın ne olduğunu tam anlamadığını itiraf ediyor, ancak bu nedenle kendisini buraya davet edenlere, onu hiç tanımadığı yunanlı kardeşleriyle tanıştırdığı için teşekkür ediyor. Kendisinin de beklemediği bir alkış alıyor konuşması. Herkes alkışlıyor, Paraskevas, Dimitri, Yorgo ve Vasili ağlıyorlar. Uzun donlu Mösyö Gounot, Adnan'ın Ortak Avrupa düşüncesini ve ruhunu çok güzel anlattığını belirtiyor. Başkaları konuşuyor. İngiliz Stanley, ortak dilin ingilizce olması gerektiği takıntısını yineliyor. Dahomeyliler konunun Dahomey'le ilgisini anlayamadıklarını belirtiyorlar. Amerikalı Arthur, uzun konuşuyor ve rakamlarla Amerika'yla Avrupa'yı karşılaştırıyor. Norveçliler suya sabuna dokunmayarak teşekkür ediyorlar. Sıra bana geliyor.

-Buraya davet edildiğim ve çok güzel ağırlandım için ülkem ve kendi adıma teşekkür ederim. Türkiye'nin Ortak Pazar'a girişi için geçiş dönemi koşullarını saptayan Katma Protokol, bir mizah ürünü gibi. Ülkemize ihracı için taviz verilen maddeler arasında, ihraç edemediğimiz yabani enginar, maydanoz, eşek ve katır etleri ve leblebi yanında ülkemizde üretilmediği gibi çoğumuzun adını duymadığı mango, ananas, avokado gibi nebatat var. İhraç edebileceğimiz maddeler arasında bir tek Peugeot araba eksik! Bu bana bizimle dalga geçiliyor gibi bir duygu veriyor. Bu duy-

gu Türkiye'nin Ortak Pazar'a ortak olarak değil de pazar olarak düşünüldüğünü akla getiriyor. Ben ülkemin Orta-Doğu'daki bir birlik içinde olmasının bize daha yararlı olacağına inanıyorum, bu yüzden Ortak Pazar'a hayır diyorum. Ama yüreğim ünlü fransız şairi Paul Fort'dan farklı çarpmıyor, onun dediği gibi: *"Eğer bütün insanlık el ele vermeyi isteseydi, bütün dünya birlikte dansedebilirdi."* diyerek iniyorum kürsüden. Benden sonra söz alan, eski bakan, Paris milletvekili Michel Habib Deloncle, hepimize katıldığımız için teşekkür ediyor, Avrupa'nın bizlere emanet olduğunu belirtiyor, bir yerde benim sivri konuşmama da değiniyor:

-Genç türk arkadaşımızın heyecanlı konuşması bizler için yol gösterici olmuştur. Ortak Pazar henüz oluşum halindedir ve bu birbirine zıt görüşleri değerlendirerek yolunu belirleyecektir. Türk arkadaşımıza bize aktardığı düşünceleri için teşekkür ediyoruz. Allahtan Türk devleti ve hükümeti bu arkadaşımız gibi düşünmüyor.

59

Mösyö Michel kıyak adam. İş çıkışı gelir gelmez, pat açıyor viskiyi, terasta günbatımı sofrasını kuruyor, benimle kadeh tokuşturuyor, muhabbet ediyor. Edebiyattan, tiyatrodan, Türkiye'deki sıkıyönetimden, sosyalizmden konuşuyoruz. Kültürlü, okumaya meraklı bir adam. Evin her duvarı kitaplık. Kızı Vanina'nın da solcu olduğundan, ancak kendisiyle benimle anlaştığı gibi anlaşamamaktan dem vuruyor.

-Baba kız olduğununuz için herhalde. Ben de babamla hiç anlaşamıyorum.

-Yirmi yaşımdayken ben de komünisttim! Yirmi yaş buna çok uygun.

diye gülüyor. Kızının solculuğuna değil, saçma bulduğu Moskova güdümlü Fransız Komünist Partisi'nin hizmetinde olmasına bozuluyor. Yemekte hoş şaraplar açıyor. Ben şarabı beğenirsem;

-Haydi ben de içerim bir kadeh seninle!

diyerek yeni şişe açıyor. Karısı çocuk hastalıkları uzmanı Marthe zaman zaman:

-Edouard sen o kadar genç değilsin. Üstelik türk değilsin!

gibi çıkışlarla onun içmesini frenlemek istiyorsa da, Edouard benimle neşeleniyor;

-Yarın bir saat geç giderim fabrikaya. Herhalde kovmazlar!

yanıtıyla kaldırıyor kadehini, kahkaha atarak sürdürüyor sözünü:

-Hayatta yaptığım en akıllı iş, iş yerimde beni kovabilecek bir yetkili bulundurmamak oldu... Ayrıca şarabı bitire-

mezsek nasıl olsa Maria temize havale eder!
diyerek şişman italyan ahçıya takılıyor.

-Hayatta şarap içmem!

diye şarlıyor Maria. Ömrü boyunca bir kez bira içtiğini ve çok sarhoş olduğunu, daha sonra da ağzına alkol sürmediğini, yemin billah anlatıyor. Edouard ona, coca-colanın içinde kokain olduğunu, onu da deli gibi içmemesini öneriyor. Maria gazozun içinde kokain olabileceğine inanmıyor. Geç saatlere dek sürüyor neşeli akşam yemeği. Mösyö Michel, gece geç de yatsa sabah çakı gibi kalkıyor, kahvaltıda biraz karısıyla, daha çok ahçı şişman Maria'yla şakalaşıyor ama her gün zamanında gidiyor şehrin biraz dışında, Lutterbach'daki sabun fabrikasına. Yaşamayı sevdiği kadar işini de sıkı kovalayan, çalışkan bir adam.

Ortanca kız Vanina'nın odasında kalıyorum. Tiyatrocu Vanina Paris'te yaşıyor. Odanın duvarları afişler ve kızın fotoğraflarıyla dolu. Kütüphanesinde yalnız tiyatro kitapları var. Büyük kız Christine evlenmiş, kocasıyla Strasbourg'da oturuyor, onaltı yaşındaki küçük kız Dominique özürlü bir çocuk, ihtimamla evde bakılıyor, okula gitmiyor eve öğretmenler geliyor.

Michel'lerin misafiri olarak bir haftadır Mulhouse'dayım. Makas Adnan da Nancy'de Mösyö Picot'nun evine yerleşmiş durumda. Telefonlaştık, hayatından çok memnun;

-Altımda arabam var. Fransız trafik polisi de ehliyet olarak Galatasaray pasosuna alışmış durumda! Hatta biri, bu yılın damgası yok diye küstahlaştı. Bizde damga beş yılda bir oluyor, siz deli gibi her yıl damgalıyor musunuz, dedim. Bombok oldu...

diye gevrek kahkahalar atıyor.

Ortak Pazar semineri sonunda, isteyen öğrenciler için kendilerini kabul eden aileler yanında iki hafta konuk ol-

ma hakkı var. Beni Michel'ler kabul etti. Karı koca, ikisi de çok kibarlar. Sabah kahvaltıdan sonra işlerine gidiyorlar. Marthe'ın muayenehanesi beş katlı apartmanın zemin katında bir daire, beşinci kat Michel'lerin evi. Onlar gittikten sonra kahvaltıyı, kahvenin yanına konyak arkadaş ederek sündürüyorum, kara cahil şişman ahçı Maria Türkiye'nin yerini bilmiyor, onu işletiyorum. Ne söylesen inanıyor, her duyduğuna gözlerini devirerek hayret ediyor. Gazete okuyorum, kitap okuyorum, yazıyorum. Özürlü kız Dominique pek odasından çıkmıyor, arasıra salonda piano çalıyor. Evden istediğim saatte çıkıyorum, cebimde evin anahtarları, istediğim zaman geliyorum.

Cumartesi öğle yemeklerine her hafta bir sanatçı davet edermiş Michel'ler, yıllardır süren bir gelenekmiş evlerinde. Bu haftanın konuğu, siyah ipek gömlekli, boynu turuncu fularlı, güler yüzlü, ufak tefek, tilki suratlı gır gır adam Récher. Amerikalı ünlü komik Danny Kaye'e benziyor. Evin duvarını süsleyen bir iki tablosu var. Non-figüratif şeyler.

Bu tablolar Récher'in!
diye gösteriyor bana Edouard.

-Evet bu saçmalıkları ben yaptım, bunlar da para verip satın aldılar, halâ inanamıyorum.
diyerek kahkaha atıyor ressam. Belli ki bu öğle yemeklerinin gediklisi.

-Mulhouse'da en güzel yemeği bu evde yersin, en güzel şarabı burada içersin. Bayılıyorum Michel'lerin öğle yemeklerine... Kentimizde pek sanatçı olmadığı için, iki üç haftada bir sıra bana geliyor. Çok şanslıyım.
diye açıklık getiriyor eve sık sık çağırılışına.

Resimden, sanattan, Türkiye'den konuşuyoruz. Yemekten sonra ressam beni atölyesine götürüyor, resimlerini gösteriyor. Atölyede de sürdürüyoruz şarabı. Çok iyi anla-

şıyor ve eğleniyoruz, sanki epeydir tanışıyormuşuz gibi. Oraya buraya telefon ediyor:

-Burda genç bir türk var, inanmayacaksınız ama yeşil gözlü!

diyerek kimi kızlar çağırıyor. Birden sürpriz bir partiye dönüşüyor olay. Gerektiğinden fazla kız olması işi karıştırıyor, hiç biriyle yalnız kalamıyorum. Sonunda Récher kızlardan birini alıp yatak odasına çekiliyor, ben öbürleriyle uzun uzun sohbet ediyorum.

Yunanlı öğrenci Pareskevas da Mulhouse'da, benimle aynı caddede Kurtzemann'larda kalıyor. Evin kızı Martine, çok hoş ve şeker bir kız ve fakat aile çok tutucu. Tutucu derken, fransızın tutucusu elbette, Martine bir akşam beni eve bir içkiye davet ediyor. Paraskevas'tan başka Dominique isimli genç güzel bir kız var, minicik, yaşı onsekiz, ıpıslak gözleri var, burnu kuş burnu, göğüsleri şaşılacak denli büyük. Hemen ısınıyorum ona. O da benimle aşırı ilgili. Bir iki içki içtikten ve Pareskevas'ı;

-Senin yunan mutfağı dediğin, tamamen osmanlı mutfağı...

diye yeterince sinirlendirdikten sonra hep birlikte, annesi tatilde olduğu için evde bağımsızlığını ilan etmiş Marcel isimli oğlanın evine gidiyoruz. Uzun sarı saçlı, mavi gözlü, çok güzel bir herif. Londra'da pilotluk okuyormuş. Kalabalık bir parti veriyor evinde. Bütün kızların ona bayılmasından kaynaklanan bir kasılması yok, tam tersine çok alçak gönüllü, nazik, ensesine vur ağzından gitane'ını al, bir çocuk. Bütün kızlar onunla dans etmek için yanıp tutuşurken o uzun uzun benimle sohbet ediyor, Türkiye'yle ilgili bir sürü şey soruyor. Pareskevas hemen dibimizde bitip, ne söylersem aksini söylemek üzere konuşmanın içinde kendine bir yer edinmeye uğraşıyor.

-Paraskevas, Selânikli olarak, sen aslında osmanlısın. diyorum. Küplere binecek, Marcel'in evinde küp yok, kuduruyor. Ortak Pazar semineri boyunca hiç bir kız arkadaş bulamayıp bizim frenk kızlarla gezmemizi çok kıskanmış olan yunanlı, helenistik intikam ateşiyle aniden omzumun dibinde benimle bütünleşmiş olan Dominique'e asılmaya başlıyor. Çekip kurtarıyorum Dominique'i onun elinden, terasa çıkıp öpüşmeye başlıyoruz. Giderek tenhalaşıyor parti, bir kaç kişi kalıyoruz. Dominique'i Marcel'in yatak odasına atıyorum, soyuyorum muz gibi, ben de soyunup giriyorum koynuna. Marcel geliyor odaya, durumu görüp;

-Pardon!

diye geri çıkıyor kendi yatak odasından, çok kibar pilot çocuk. Gecenin sürprizi; Dominique bakire! Sanki Türkiye'deyiz... Onsekiz yaşında olduğu için doğum denetim hapı alamazmış, velisinden tezkere getirmesi gerekiyormuş. Gün doğuyor kız oğlan kız sevişmemiz üstüne, sabah sekizde dönüyorum, Michel'lerin evine.

Katolik İsabelle'in evinin sokağı, Michel'lerin sokağını ortadan dik kesiyor. İki evin arası elli metre. İsabelle işten dönünce telefon ediyor, ona gidiyorum. İsabelle'ler sekiz kardeş. Evin çatısında İsabelle'in bağımsız bir odası var. Biz oraya kapanıyoruz. Sabah nasıl oluyor anlamıyoruz. Sabah kahvaltısına zor yetişiyorum Michel'lere. Madam Michel kahvatıda lafı çakıyor:

-Mulhouselu genç kızlar sizi pek rahat bırakmıyorlar galiba?

Edouard benden önce yanıtlıyor onu:

-Rahat bırakma bizim zamanımızdaydı Marthe! Gençlerin sözlüğünde böyle eski deyimler yok!

Göz açıp kapamadan geçiyor Mulhouse'daki çok keyifli günlerim.

60

Gene tiyatro konusu açıldı akşam yemeğinde. Annem ağlıyor.

-Ne şanssız adammış!

diyor, babam için.

-Şanssız olan benim!

diye bağırdım ve boktan bir suskunluk çöktü masaya. Ragıbe, Ahmet Vildan, annem, dördümüz yemek yiyoruz, Babil sokaktaki kira evinde. Kız kardeşim Amerikan Koleji'nde, erkek kardeşim Işık Lisesi'nde yatılı okuyorlar, hafta sonu geliyorlar eve. Babam gene Çarşamba'nın Belediye Başkanı.

Annemin ağlaması sürüyor sessiz sessiz. Onun ağlamasına dayanamıyorum, haydi ben de. Ragıbe havaya girip ağlıyor, akşam yemeğimiz göz yaşı. Ahmet Vildan ağlamıyor, hepimize ayrı ayrı bakıyor, önüne bakıyor, tabağındaki yemekle oynuyor, yeme yanlısı değil. Ben de yemiyorum. Kimse yemiyor, toplanıyor sofra, hüzün çöküyor evimizin ortasına.

Bu evden kopuyorum galiba. Bir sigara yakıp yatağıma uzanıyorum, karşımda kitaplık, bir yığın kitap. Çoğu tiyatro. Tiyatro beni çekiyor, buna engel olamıyorum. Okula gitmiyorum. Grup Oyuncuları'nda profesyonel olmuş durumdayım, Karaca Tiyatro'da Gogol'ün *"Müfettiş"* ini oynuyoruz. Başlayalı bir hafta oldu. Bunu ne annem, ne kardeşlerim biliyor. Bir gün duyacaklar elbet. Duyarlarsa duysunlar. Babam duyunca çok fena olacak.

Grup Oyuncuları, yeni kurulmuş bir tiyatro. LCC tiyatro okulundan çıkıp Bakırköy'de Beklan Algan çevresinde oluşmuş genç takıma kimi takviyeler yapılmış. Haldun Taner'in tavsiyesiyle oraya alınan yeni gençlerden biriyim. Oyunu Ali Taygun sahneye koydu. Muhsin Ertuğrul'un süpervizörlüğündeki tiyatroda, onun isteği üzerine büyük rolleri biz gençler oynuyoruz, starlar küçük rollerde. Ayla Algan 3. perdede küçücük bir rol olan Maarif müdürünün karısını oynuyor, görünüyor kayboluyor, kocası Maarif müdürü ben Luka Lukiç Khlopov dört perde ortadayım. Beklan Algan oyunun sonunda gelip:

-Saint-Petersburg'tan bir müfettiş geldi!

diyen figüranı oynuyor. Müfettiş rolünde kimsenin tanımadığı gencecik Kerem Akorak, Muhsin Ertuğrul, Mengü Ertel, Metin Deniz gibi insanlarla tanışmışım. Tiyatro dünyasının içindeyim işte. Üstelik maaşım var! 750 bin lira brüt, dediler. Peki, dedim. Brütten bir para kesiliyor, net maaş daha az oluyor. Ne kadarı kesiliyor? Niye kesiliyor? Net bir şey değil bu brüt. Bana ne brütten? Tiyatrocu olmuşum, İstanbul'da bir tiyatroda oynuyorum. Brüt kim ve ne önemi var? Zaten tiyatronun patronu Brütüs Hasan! Film yapımcısı ve yönetmeni Hasan Kazankaya'nın niye böyle bir tiyatronun patronu olduğunu hiç birimiz anlamış değiliz. Jokey kılıklı, ufak tefek, güler yüzlü, ilginç bir adam. Film işleri yanında inşaat malzemesi de satıyor, Şişli'de *"Goldfinger"* isimli bir gece klübü var. Brütünü sevdiğimin maaşı kesiliyor, biçiliyor elime haftada yüzkırkbeş lira ellibeş kuruş geçiyor, hiç bir şeye yetmiyor. Başkaları daha fazla alıyor değil. Tiyatro aşkıyla bir araya gelmiş bir takım bu. Kutay Köktürk, Emine Sevgi, Nevzat Şenol, Sevinç Çetinok, Fersa Acar, Emel Aydın, Cezmi Baskın, Taner Barlas, Me-

ral Onuktav, Mehmet Birkiye, Aydın Yamanlar, Ergin Ocaklı, Ali Uyandıran, Süleyman Tınaz, Ümit ve Turgut Denizer kardeşler, Selâmi Kaplan, Sadi Kapısız, Kerem Akorak, Mustafa Baltacı, Yavuz Boray, Yılmaz Erbil, hepimiz üç aşşağı beş yukarı aynı parayı alıyoruz.

Ekimin yirmibeşinci gecesi, oyunun prömiyeri. Heyecanlıyım. Civciv izliyor oyunu, son mektubumu vermişim ona tam oyundan önce. Güzel geçiyor oyun, oyundan sonra patronun gece klübüne davetliyiz. Civciv, Nezih, Selim ve Bengü'yle gidiyoruz. İçiyoruz, dansediyoruz. Sabaha karşı çıkıyoruz ordan, Selim'in arabasına atlayıp Boğaz gezintisi yapıyoruz, deli gibi öpüşüyoruz Civciv'le, halimizi hoşgörüyor aşkımıza saygı duyan arkadaşlar. Sabah sekiz otuzda Yeşilyurt'ta iş yerine bırakıyoruz Civciv'i.

Grup Oyuncuları, Muhsin Ertuğrul'un önerisiyle, ülkemizde pek geleneği olmayan "Altı Oyunları" denemenin de öncüsü. Her gün 18.00'de oynuyoruz, dokuza doğru bitiyor, başka tiyatrolar perde açarken ben dokuzbuçukta evdeyim. Evdekiler şimdilik uyanmıyorlar işe. Oyun biter bitmez siliyorum makyajımı. Saçımda beyaz pat var. Olmak zorunda, çocuğum, koskoca Maarif müdürünü oynuyorum. Saçtaki beyazı iyice silmek gerek. Siliyorum, yıldırım gibi iniyorum sofita merdivenlerini. Biz yirmi kişi üçüncü katta bir odada soyunuyoruz. Beklan Bey odamızda sigara içilmesini yasaklamış, ben içiyorum. Nevzat da içiyor. Sonra herkes içiyor, Beklan gelirken söndürüyoruz. Biz tiyatrodan çıkarken Muammer Karaca, Tevhit Bilge geliyorlar ağır ağır. Gece 21.30'da onlar oynuyor Karaca Tiyatro'da. Onların oyunu dolup taşıyor, biz sinek avlıyoruz.

Bir gün annem yakalıyor saçımdaki beyaz boyayı.

-Yoksa sen tiyatroda mı oynuyorsun?
diyor. İtiraf ediyorum. Hıçkırarak ağlamaya başlıyor annem.

Kasımın yirmibiri gecesi, yirmialtıncı oyundan sonra, ansızın Tünel'den Şişli Ümit Tiyatrosu'na taşınıyor Grup Oyuncuları. Nisa Serezli-Tolga Aşkıner Tiyatrosu'yla paylaşıyoruz salonu. Tolga'nın tiyatro girişinde işlettiği tiyatrocular barının müdavimi oluyor, büyüklerimizle tanışıyoruz, imrenerek dinliyoruz, izliyoruz onları. Bu küçücük şirin barda Turgut Boralı, İsmet Ay, Nisa Serezli, Tolga Aşkıner, Altan Erbulak, Hüseyin Kutman, Yılmaz Gruda'yla burun buruna olmaktan, dip dibe bulunmaktan çok mutluyuz. Ve fakat, Şişli'de de beklenen ilgiyi görmüyor oyunumuz, epik gülünç haftalıklarımızı da alamaz oluyoruz. Orada beş gösteri yaptıktan sonra, 31. oyun sonunda çil yavrusu gibi dağılıyor Grup Oyuncuları. İşşiz kalınca, artık tiyatrocu olduğumun bilincine eriyorum.

Öldürülen İsrail başkonsolosu olayıyla ilgili olarak Akademi'den Necati ve Kadriye Deniz yakalandılar. Cavit, "Osman" adıyla aranıyor. Adımbaşı aramalar, kimlik kontrolleri, giderek tatsızlaştı ortam. Askerî darbe, solcu temizliğine dönüştü. Yazar, çizer takımından solcular ufak ufak içeri alınıyor, yazıyorlar, utanmadan çiziyorlar, diye... Sonunda polis, bir türlü yakalanamayan Hüseyin ve Mahir'i Maltepe'de bir evde sıkıştırıyor. Çatışmada Hüseyin vurulup ölüyor, Mahir yaralı olarak ele geçiyor.

Elmadağ'da, Emin Fındıkoğlu'nun *"Rythm Section"* isimli caz klübünde o akşam tanışıyoruz, İsmet Küntay'la. Grup Oyuncuları'ndan Yavuz götürüyor beni oraya. Rakılar içiyoruz. Küntay *"Güm Güm Güm"* isimli bir kabare oyunu yazmış, orada Fındıkoğlu'nun müzikleriyle sahnelenmesi

düşünülüyor, sahneye koymamı istiyorlar. Hemen anlaşıyoruz. Kadroda Yavuz, Tahir, Nurullah, Serap ve Akademi'den Jülide var. Okyay Okan dansları düzenleyecek. Hızla çalışmaya başlıyoruz. İsmet ağbinin metninden bir şeyler atıyorum, bir şeyler ekliyorum, kendisine danışarak, bir itirazı yok. İş bitip ortaya çıkınca Emin Hoca'ya dert yanmış:

-Yahu en güzel yerlerini attı!

Ondan sonra bir daha görüşemedik onunla, onu üzdüğüme üzüldüm. Keşke onun yazdığı biçimiyle oynansaydı oyunu, ne farkederdi, zaten o tiyatro da yürümedi. Ortam buna uygun değildi, üstelik nerden aklına gelmişse tiyatro patronu olmaya sıvanan Emin Fındıkoğlu, tiyatronun gişesi olması gerektiğinin bile bilincinde değildi.

-Buğda gişe yapılacak yeğ yok!

dedi. Yavuz ve Nurullah'ın dolaşarak elden bilet satmasıyla, davetlilerle bir kaç gösteri yaptıktan sonra, açılamadan kapandı Paravana Kabare. Binbeşyüz lira yönetmen ücretimi ödedi Fındıkoğlu ve dedi ki:

-Ben enayinin biğiyim!

Mahir'ler hapisten kaçıyorlar. Ortalık karışıyor. Yeniden sarıyor ülkeyi, sönmek üzere olan solcu direniş ateşi. Mutlaka bir eylem yapıp Deniz'lerin özgürlüğünü isteyecekler. Belki de bir eylem yapamadan yakalanacaklar. Deniz'leri asacaklar. Deniz'in fotoğrafları var gazetelerde. Asılmak umurunda değil.

-Ben sizin mahkemenizi tanımıyorum!

diyor mahkeme heyetine.

Yoksa Mahir'lerin kaçısı bir tezgâh mı? Haklarında "vur" emri çıkmış. Bir zulada öldürecekler mi yoksa onları? Mahir böyle bir tufaya gelmiş olabilir mi?

Güner Sümer Kenterler'de Gorki'nin *"Ayak Takımı Arasında"* oyununu sahneye koyuyor. Mehmet Birkiye ve Meral Onuktav oraya girmişler. Beni de istiyorlar. Hemen gidiyorum. Hancı Kostelyef rolünü okumaya başlıyorum. Boğazım kuruyor, boynumun inceldiğini hissediyorum. Karşımda Müşfik Kenter, sağımda Yıldız Kenter, yerde Meral Taygun, halının üstüne uzanmış siyam kedisi gibi, yattığı yerden okuyor. Arasıra dikiliyor, bağdaş kuruyor. Daha kimler yok? Kenter Tiyatrosu'nun en kalabalık dönemi. Kem küm okumaya uğraşıyorum. Sanki voleybol oynanıyormuş da top bana gelince, topu yere düşürüyormuşum gibi... Okumak ne kelime, sökemiyorum bile, herkes bana bakıyor. Yüzüm kızarıyor. Sol yanımda Mehmet Birkiye var. Birbirimize daha bir sokuluyoruz Mehmet'le. Kaç git burdan, duygusu su yüzüne çıkıyor içimin denizinde. Neyse çay molası, oh... Koridora çıkıp sigara içiyoruz Mehmet'le.

-Heyecanlanma. Rahat ol!

diyor Mehmet. Tuvalete gidiyorum. Bir uzun işiyorum. Çok kötü okudum. Ne kötüsü? Okuyamadım ki! Bunları düşünerek çekiyorum sifonu. Çıkıyorum tuvaletten burnumun dibinde Yıldız hanım:

-Sifonu çektiniz mi?

-Çektim.

-Işığı söndürün.

-Söndürdüm efendim.

Aaa? N'oluyoruz? Ne ayak? Okulda mıyız? Okuldayız aslında. Kadronun yarısından çoğu Yıldız hanımın eski öğrencileri. Öğretmen öğrenci ilişkisi sürüyor. Yıldız hanım mektebin müdürü gibi. Ben de zaten okul allerjisi had safhada, o gün provadan çıkıyoruz, bir daha hiç gitmiyorum Mekteb-i Kenterler'e.

Deniz, Yusuf ve Hüseyin'in idamı isteniyor. Mahir ve arkadaşları Kızıldere'de topluca öldürüldüler. Gece sokağa çıkma yasağı sürüyor. Başbakan Nihat Erim, *"Balyoz Harekâtı"* nın süreceğini ve işin kökünün kazınacağını belirtiyor. İşin kökünden kasıt sadece solcular, sağcılara dokunulmuyor. Sağcılar yalandan tutuklanıyor, fırt bırakılıyor. Henüz yakalanmamış solcular kahraman çırpınışlar içindeler, saman alevi, önemsiz, hatta gereksiz eylemler yapıyorlar.

Tolga Aşkıner'in barına gidiyorum param oldukça. Grup Oyuncuları'ndan Yavuz Boray'a rastlıyorum bir gün. Tolga, Ayfer Feray Tiyatrosu'nda bir oyun sahneye koyuyormuş, oyuncu gereksinimi varmış, Yavuz' u Küçük Sahne'ye götürüp Ayfer'e gösterecekmiş, Ayfer onaylarsa o tiyatroya girecekmiş. Sonra da Pasaj'a gider içeriz, diyoruz. Üçümüz birlikte gidiyoruz Küçük Sahne'ye.

Ayfer Feray ne kadar güzel! Ne kadar uzun boylu! Bülent Kayabaş, Günfer Feray, Orhan Çağman, Ajlan Aktuğ, Ayten Güvenç var kuliste. Buyur ediyorlar, oturuyoruz. Genelde tiyatro işlerinin çok kötü gittiğinden konuşuyorlar, biz dinliyoruz. Bir ara Ayfer bana;

-Kalk bakiim sen ayağa!

diyor. Kalkıyorum süklüm püklüm. Yanıma geliyor. Boyum ondan uzun, boya bakıyor Ayfer.

-Tamam!

diyor. Tolga ve Yavuz'la bakışıp gülüşüyoruz.

-O değil, öbürü!

diyor, Tolga gülerek. Ayfer bu kez Yavuz'u ayağa kaldırtıyor. O benden biraz kısa. Ayfer'in gönlü benden yana. İkimiz birden alınıyoruz kadroya. Boyum uzun olduğu için, bin lira maaşla Ayfer Feray Tiyatrosu'nda işe başlıyorum.

Hem Ayfer'e, hem kadroya çok çabuk ısınıyorum. Ali Taygun'u da sürüklüyorum o tiyatroya. Feydeau oynuyoruz; *"Sevgilime Göz Kulak Ol".* Ama hiç de böyle bir tiyatronun sırası değil ülkede, hatta genel anlamda tiyatro şu an kimseyi ilgilendirmiyor, siyasal ortam çok gergin, sıkıyönetim ve gece sokağa çıkma yasağı şiddetle sürüyor. Hava karardıktan sonra sokaklar bomboş. Asya pilavcılar hüzünle birbirlerine bakıyorlar, yalnızca tiyatrocuların gözlendiği Beyoğlu'nun erken biten gecesinde. Ayfer Feray da, bir sürü başka tiyatroyla beraber kapatıyor perdesini.

Ülkede tiyatronun hiç sırası değil. Ancak Akademi'ye gitmenin hiç anlamı yok. *"Bilûmum Hâneler"* isimli bir oyun yazıyorum. Lisede yazdığım *"Güle Güle Godot"* ve *"Je M'en Fous Bilâder"* den sonra üçüncü oyunum bu. Tamamlayıp teslim ediyorum Haldun Taner'e. O beğeniyor, oynanmasını istiyor, ancak oyuncu kadrosu oyunu fazla uyumsuz ve uçuk buluyor, rafa kaldırıyorlar. Haldun Hoca'nın beğenisi bana yetiyor, tiyatrocu olabileceğime inancım artıyor.

Annem ağlıyor, hep ağlıyor. Oğlunun mimar olamayışına, tiyatro sevmesine ağlıyor. Ağlama anneciğim, bir mimar masasında akrobat lambanın ışığında, çini mürekkeplerle, rapidolarla, grafozlarla kağıdın schoeler'ine ille iki oda bir salon evler çizmek şart değil. Sanki kalemle evden başka bir şey çizilmiyor! Şiirler de yazılır, kalemdir bunlar. Nesne işlev ilişkisi anneciğim, madem bir masa var ve mimar olunmayacak, masa n'olacak?

61

Strasbourg Devlet Tiyatrosu'nun arka bahçesi, konservatuar girişi. İkiyüz kişinin üstündeyiz. Bahçeye sığamıyoruz. Herkes çok özgür ve spor giyimli, tek boyunbağı, gömlek, ceket konumlu tip benim. İş görüşmeye gelmiş gibi bir halim var. Boyunbağını gevşetip, gömleğin üst düğmesini iliğinden çıkarıyorum. Kimileri bahçe duvarına oturmuş, bahçenin dışına taşmış kalabalık. Kaldırımda oturanlar var. Üstelik halâ birileri geliyor. Moralim bozuluyor. Giderek artan kalabalıktan herkes tedirgin. Genelde onüç ya da onbeş kişi alıyorlarmış. Adayların çoğu fransız. Fransız olmayanlar da, belçikalı, isviçreli, faslı, tunuslu, cezayirli. Bir alman kız var, onun da annesi fransızmış. Herkes ana dili olarak konuşuyor bana yabancı olan dili. Ve ne kadar hızlı konuşuyorlar. Bu sinir bozucu bir durum. Ben konuşmak için, önce kafamda cümlemi kuruyorum, sonra konuşma eylemine geçiyorum. Bahçedeki tipler kendi aralarında fransızca şakalaşıyorlar, ben konuya fransız kalıyorum, neye güldüklerini tam algılıyamıyorum. Sigara üstüne sigara içiyorum. Adı ünlenen giriyor cam kapıdan, merdivenlerden yukarı çıkıyor. Biraz sonra iniyor. Kimi sevinçli, kimi kuşkulu, kimi ağlamaklı, kimi sinirli çıkıyor kapıdan. Çıkan gidiyor. Ufak ufak seyreliyor bahçedeki sıkışıklık, daha birbirimizi görür hale geliyoruz. Herkes birbirini inceliyor. Gereksizce samîmi olanlar var. Epik bir içtenlik aslında bu. Herkes birbirinin rakibi. Konuşmalardan kimilerinin bu gibi sınavlara alışkın olduğu gözleniyor. Paris'te bilmemnere-

nin sınavına da girmiş, burdan sonra Dijon'a gidip orda da sınava girecekmiş, olmazsa zaten Paris'te özel bir tiyatro okuluna girecekmiş... Benim adım okunmuyor. Alfabematik sırasıyla mı çağırıyorlar? Başvuru sırasına göre mi çağırıyorlar? Bir de gelmeyen var, sabahtan beri arasıra onun adı ünleniyor:

-Mösyö Fernand Sansual Mösyö Fernand Sansua!

Kimse o tip, yok, gelmemiş. Başka birinin adı çığırılıyor. Giren çabuk çıkmıyor, ağır ilerliyor sınav. Öğle yemeği arası veriliyor. Tiyatronun barında bizler için sandviçler hazırlandığı belirtiliyor, binanın çevresini dolanıp tiyatronun ana kapısından girerek bara gidiyoruz. Boyu en az ellli santimlik uzun, peynirli, salamlı sandviçler, kahve, meşrubat, meyva sularından oluşan bir açık büfe.

-İyi ki sabah girmedim sınava, bütün bunları yiyip içemeyecektim!

diye keyiflenenler var. Ben de sabahleyin çağırılmamaktan mutluyum, ancak alışıyorum ortama. Şu an sabahki gerginliğim yok örneğin. Sandviçimi yiyorum, kahvemi içiyorum.

Sigaramı tüttürüyorum. Duyduklarımı daha anlar hale geliyorum. Çiçekli boyunbağımı çözüp ceketin iç cebine koyuyorum. Bir düğme daha çözüyorum gömleğimden. Gelip yanıma oturan zenci Georges'la konuşmaya başlıyoruz. Çok heyecanlı, sürekli alt dudağını ısırıyor, sigara içiyor, kısa kıvırcık saçlarını kaşıyor sinirli hareketlerle.

-Kazanmam şart. Kazanamazsam herşey biter!

diye söyleniyor..

-Sen nerelisin Georges?

-Fransızım.

-Rengin biraz koyu da...

-Annem afrikalı, babam fransız. Fransa'da doğdum.

Öğleden sonra sürüyor sınav. Giderek azalıyoruz bahçede, benim adım ünlenmiyor. Akşam oldu, yedi kişi kaldık bahçede, halâ beni çağırmıyorlar, kendimi kötü hissediyorum. Karnım ağrıyor. Türk olduğum için mi sona bıraktılar beni? Hiç mi şansım yok yani? Aslında yok, Fransa'dayız. Çekip gitsem mi şurdan? Ağlamak istiyorum. Her çıkandan sonra ısrarla o gelmeyen inek "Fernand Sansua" nın adı okunuyor. Yok kardeşim, adam gelmemiş, allahallah, beni çağırın artık! Bayılmak üzereyim.

En son iki kişi kalıyoruz bahçede. Sabahtan beri tırnaklarını yiyen, çevreye kuşkulu bakan, kısa saçlı, mavi gözlü, sarışın sıska çocuk ve ben. O daha önce İsviçre'de bir konservatuar okumuş, geçen yıl buranın sınavına girmiş, kazanamamış. İnat etmiş, bu yıl bir daha giriyor.

-Mösyö Antonin Moeri! Mösyö Antonin Moeri!

Fırlıyor sıska çocuk, giriyor kapıdan içeri, merdivenleri çıkıyor, yapayalnız kalıyorum Strasbourg Devlet Tiyatrosu'nun arka bahçesinde. Hava kararmak üzere. Hızla ordan kaçmayı düşünüyorum. Aslında tam sırası. Adları ünleyen tip de yok ortalıkta. Kim zaten bana ne karışabilir? Sınava girmekle görevli değilim ya! Sabahtan beri adı okunan o herif hiç gelmemiş örneğin... Niye kaçıyorum ki? Nereye kaçıyorum? Bu kadar beklemişim, en azından içeri girip sınav yapılan yeri, jüriyi falan göreyim.

Sıska çocuk sevinçli çıkıyor içerden. Bana iyi şanslar diliyor, bir kuş gibi uçarak gidiyor. Kapıya bakıyorum. Adları ünleyen tip orada değil, jüri olduğunu sonradan anladığım beş adam koltuklarının altında dosyalarla merdivenlerden iniyor, kapıdan çıkıyorlar, kesiyorum yollarını. En öndekine:

-Mösyö diyorum, ben çağırılmadım!

-Adınız nedir?

-Şensoy.

-Ne?

-Şen... Soy ! Ferhan Şensoy!

-Nasıl yazılıyor?

Sınava giriş kartımı uzatıyorum, pos bıyıklı, gözlüklü adama. Gözlüğünü alnına kaldırıp bakıyor kartıma, gülümsüyor:

-Haaa, Sansua! Fernand Sansua! Sabahtan beri çağırıyoruz sizi, nerdesiniz?

-Adım Fernand Sansua değil, Ferhan Şensoy! Sabahtan beri burdayım.

-Her neyse, hangi ülkedendiniz siz?

-Türkiye.

Adamlar aralarında bakışıyorlar. Gülüşüyorlar.

-Peki, buyrun!

diyor en öndeki pos bıyıklı. Çarkediyor jüri. Önde onlar, peşlerinde ben çıkıyoruz, sabahtan beri çıkılınca n'olucağını çok merak ettiğim merdivenleri. Üstünde "Küçük Sahne" yazan bir kapıdan giriyoruz. İzleyici koltukları olmayan bir küçük tiyatro salonu, giriş kapısının hemen karşısında uzun bir masa, sahneye dönük sandalyeler.

-Çıkın sahneye!

diyorlar. Pos bıyıklı sandalyelerden birine oturuyor, yanına uzun boylu kısa saçlı, blucinli, kareli gömlekli, gömleğinin arkası blucininin üstüne taşmış olanı oturuyor, sigara yakıyor. Öbürleri köşedeki kahve makinasından kahve almaya gidiyorlar, benimle ilgili değiller. Sahneye çıkarken tökezliyorum, düşecek gibi oluyorum, toparlanıyorum. Kendi yazdığım bir şeyi oynayacağımı açıklıyorum.

-Fransızca mı yazdınız?

diyor pos bıyıklı.

-Evet.

-Nerde öğrendiniz fransızcayı?

-Liseyi fransızca okudum.

-Türkiye'de mi?

-Evet. İstanbul'da, lö lise dö Galatasaray!

-Kaç yıl yani?

-Aşşağı yukarı bir asır.

diyorum. Gülüyorlar. Oynayacağım metinde türkçe olarak "ibne" sözünün geçtiğini, bunun türkçede eşcinsel anlamına gelmekle kalmayıp, aşşalayıcı bir sövgü olduğunu açıklıyorum. Boş boş bakıyorlar bana. Kahve makinasına takılanlar da oldukları yerde, sahneye dönüyorlar. Başlıyorum De Gaulle numaramı oynamaya. Jüride kıkırdama oluyor.

Kahve makinası grubu da masaya yanaşıyor. Gömleği blucininden taşan gülüyor. Pos bıyıklı gülüyor.

-İbne Galatasaray!

diye numaramı noktalayıp frenkçe kahkahalar arasında indiriliyorum sahneden.

62

Okula kabullenildiğimi belirten bir belge aldım. O kağıdı Paris'teki öğrenci müfettişliğine götürüp onaylattıracağım, üç aylık pasaportumun geçerlilik süresi uzatılacak. Hiç para harcamadan Paris'e gitmenin yollarını aramaktayım. Trene falan para vermek çok saçma. Fransa'da kimse bir yerden bir yere ulaşmak için para ödemek istemiyor, yeni bir görüş bu. Birisi Paris'e gidiyorsa, arabanda yer var mı, diye soruluyor, varsa biniliyor. Paris'te inerken teşekkür ediliyor, icabında arkadaş olunuyor, telefonlar alınıp verişiliyor. Bir kadın, bir erkek gidiliyorsa belki bir dağ motelinde mola veriliyor, gerekirse bir kaç gün oraya takılınıyor, bir haftada Paris'e gitmeler var! Yıldırım aşkı sonucu Paris'e gitmekten vazgeçip güneye vuranlar var! Bunlar Fransa'da olağan şeyler.

"Olağan Şey Françoise" la okulun karşı köşesindeki Taverne Française adlı kahvemsi barda tanıştık. Her parmağı yüzüklü, çan etekli, çok neşeli, uzun boylu, kocaman gözlü, etkileyici bir kadın. Olsa olsa benden beş yaş büyük. Şarap işiyle uğraşan bir şirkette çalışıyormuş. Alzas bölgesinde kimi şarap üreticileriyle görüşmeye gelmiş, gece Paris'e dönecekmiş.

-Arabanda boş yer var mı?

-Var. Yalnızım zaten.

-O daha da güzel.

Çalıştırdı arabayı Françoise, zart diye çıktık Strasbourg'-tan, Vosges dağlarından sıyrılıp düze erdik, otoyolda uçar

oldu araba. Çan eteğini apış arasına toparlamış, uzun ve düzgün bacakları kasığına kadar ortada, deli gibi basıyor gaza kadın.

-Hızlı gidiyorsun.

-Otoyollar hızlı gidip çabuk ulaşmak için yapıldı.

diye gülüyor. Teypteki kaseti değiştiriyor, daha hızlı müzik koyuyor, yüzüklü elleriyle direksiyonda tempo tutuyor. Biraz sonra neşesi kaçıyor. Suratı asılıyor. Otoyoldan çıkarak ağaçlıklı dar bir yola sapıyor. Bir derenin üstünden geçiyoruz, köprüden sonra sağa dönüp duruyor.

-Artık dayanamayacağım!

diyerek kontağı kapatıyor Françoise. Neye dayanamıyor? Hayrola? Benim ırzıma mı geçecek yoksa? Çantasından bir sigara tabakası çıkarıyor, tabakanın içinde yeşil, nane kurusuna benzeyen bir ot ve sigara kağıdı var. Otu sarıyor sigara gibi.

-Hemen bir tane sarmam gerekiyor, kafam açıldı.

diyor.

-Nedir o?

diye soruyorum.

-Marie-Jeanne! Marihuana yani.

-Hımm.

-İçer misin?

-Hayır.

Yakıyor sigarayı, derin bir iki nefes alıyor hızla. Acayip duman oluyor arabanın içi. Pis bir koku basıyor ortalığı. Camı açıyor. Sigarayı içtikçe yumuşuyor, güzelleşiyor, bana da uzatıyor:

-Bir nefes de almaz mısın?

-Hayır almam.

-Gel derenin kıyısına gidelim!

İniyoruz arabadan. Gidip derenin şırıltısının yanına oturuyoruz. Püfür püfür içip bitiriyor sigarayı, izmaritini dereye fırlatıyor. Gerinip uzanıyor çayıra, kazağı yukarı sıyrılıyor, göbek deliğine ay ışığı vuruyor. Sarı ayva tüyleri ışıldıyor göbeğinde, sanki bir buğday tarlası. Gözlerini kapatıyor. Uyurcasına soluk alıp vermeye başlıyor. Aaa, uyuyor! Hişşt Françoise! Heeeey! Şaşkın şaşkın açıyor gözlerini, başını kaldırıp bana bakıyor. Neyi baktığı belli değil. Bu anlamsız resim hemen yitip gidiyor suratının güzelliğinde, gülümsüyor, sırıtıyor, bir kahkaha patlatıyor, kalkıyor ayağa. Ben de kalkıyorum. Gidiyoruz herhalde. Hayır, Françoise geriniyor, garip sesler çıkarıyor, dereye bakıyor:

-Dereye girelim mi?

Hoppala! Serin bir ekim gecesi, derenin buz gibi olduğu akışından belli. Olay Avrupa'nın kuzeyinde cereyan ediyor, İzmir'in güneylerinde değil. Ne dereye girmesi? Manyak mısın be kadın?

-Soğuktur sanıyorum.

diyorum.

-Soğuk olsun!

-Hafif üşürüz!

-Olsun, üşüyelim.

Orda söz bitiyor tabii. Olsun, üşüyelimmiş! Ne diyebilirim? Tutuyor elimden, dereye inen yardan aşağı inmek üzere hamle yapıyoruz, ikimiz birden yuvarlanıyoruz. Kahkaha üstüne kahkaha atıyor. Kazağını çıkarıyor, ne sütyen ne bir şey, şlop diye iki haysiyetli torpido çıkıyor ortaya. Ayağındaki keten ayakkabıları sağa, sola serpiyor. Çan eteğini sıyırıyor, dere düzeyine iniyor etek, don mon yok. Ayak parmakları dereye dokundu, birden cup girdi dereye, su göğsüne kadar geliyor.

-Gelsene!

Bir kere bu soğukta dereye girmeyi düşünmüyorum. İkincisi, çıplak giremem herhalde. Ne bileyim, hiç girmedim. Donla belki, ama içimdeki donla asla! Donum, annemin çarşıdan patiska alarak evde diktiği ve patiskayı cömertce kullandığı, bermuda pantalon boyu uzunluğunda, aşırı bolluktan blucinin içinde kırışmış, allahına kadar bir osmanlı donu.Françoise bana su serpmeye başlıyor. Derenin ortasında bir yunan heykeli kadar güzel. Birden blucini ve donu aynı anda fora ederek, yani donu ona göstermeden işi bitirip, gömleği çözerek anadan üryan giriyorum dereye. Soğuk ne kelime, kuzey kutbundayız sanki! Isınmak için bir iki kulaç atmak istiyorum, koltuk altlarım buz kesiyor, sanki karların içinde kulaç atıyorum, soğuk su her yerime batıyor. Fakat namahreme faça vermemek için, haso bir Karadeniz çocuğu olarak, üşümüyormuş gibi akıntıya karşı delikanlı kulaçlar sallıyorum. Akıntı beni onun yanına getiriyor. Françoise bana sarılmıyor, öpüşmüyoruz, birbirimize dokunmuyoruz bile. Sudan çıkıyor. Peşinden ben de çıkıyorum. Kazağını geçiriyor kafasından, çan eteği giyiniyor.

-Oh iyi geldi!

diye gülümsüyor. Ben aynı kanıda değilim. Tir tir titriyorum. Osmanlı donu ve blucini tek harekette giyinerek, gömleğime bürünüyorum. Saçım başım sırılsıklam, ıslanmış kedi gibiyim.

Ağaçlıklı dar yoldan yeniden otoyola çıkıyoruz. Basıyor gaza Françoise, arabamız uçuyor. Bir süre konuşmadan gidiyoruz.

-Biraz sen kullanır mısın?

diyor, birden.

-Neyi? Arabayı mı? Ben araba kullanmasını bilmem.

-Bilmez misin?

Çok fena hayret ediyor. Fransızcada, araba kullanmasını bilmem, diye bir cümle yok. Frenkler dünyaya araba satıyor. Frengistan'da ehliyet ilkokuldan sonra falan alınıyor. Herkesin arabası var. Kullanmasını bilmemek saçma olur.

-Nasıl olur? Hiç kullanmadın mı?

-Küçükken bir kere kullandım. Çarşamba'da belediyenin jipini çalıştırıp yürütmeyi başardım, fakat on metre gidemeden itfaiye klübesine girdim. Bir kere de, top sahasında, o jiple kaleye girdim, ağları yırttım. Bu son araba kullanışım oldu.

-Ama ben Paris'e kadar direksiyon sallıyamam ki... Seni onun için aldım yanıma... Hassiktir yahu!

Françoise'ın gözünden düşüyorum. Keyfi kaçıyor. Bir yerde otoyoldan çıkıyor. Luneville, denen yere geliyoruz, bir otelin önünde basıyor frene.

-N'apalım, bu gece burda takılalım bari.

-Otelde mi kalacağız?

-Tabii.

-Bende o kadar para yok.

-Dert edinme!

diyor, alıyor çantasını, iniyoruz arabadan.

-Kapıları kilitlemedin.

-Je m'en fous!

diye yanıtlıyor. Çan eteğimden aşşâ, Kasımpaşa demek istiyor, ve fakat Kasımpaşa'yı bilemediği için kısaca "Jömanfu!" diyor frenk gacosu.

İki yataklı bir oda tutuyor. Demek aynı odada kalacağız. Odaya, şarap ve iki sandviç gönderilmesini istiyor. Demek şarap içilecek, güzel! Danışma memuru ne kimlik soruyor,

ne evlenme cüzdanı.

-Fena ıslanmışsınız! Arabanızın içine yağmur makinası mı taktırdınız?

diye şakalaşıyor bizle. İyi geceler diliyor, anahtarı uzatıyor. Paşa paşa odamıza çıkıyoruz. Kimin kimle yattığı, frenkleri fazla ilgilendirmiyor. Odamız güzel. Penceresi arka tarafta bir tarlaya bakıyor. Camı açtım.

-Ben bir duş alıcam!

diyor Françoise. Alsın, bana ne! Ayrıca ben de sıcak suyun altına girip kemiklerimi ısıtsam fena olmaz. Bir filitresiz gitane yakıyorum. Tık kapı, şarap ve sandviçler geliyor. Bardaklara şarap servisi yapıp, iyi geceler dileyip gidiyor garson. Şaraptan alıyorum bir yudum, acayip iyi geliyor, içim ısınıyor. Françoise duştan çıkıyor. Büyükçe bir havluyu göğsünün üstünden bedenine sarıp bir yanından sıkıştırmış, başına küçük bir havlu dolamış.

-Öbür büyük havluyu sana bıraktım. Haydi sen de duş al! Su çok güzel! Ne demek su çok güzel? Fransızcada böyle anlamsız laflar da var. Duş suyunun güzelliğinden kasıt ne? İçme suyu değil ki bu. Çirkin duş suları da mı var? Sen de duş yap, dediğine göre hatunun niyeti bozuk. Bu gece beni içgüveysi etmeyi karar altına aldı demek ki. Bir damat banyosu çekmek üzere duhul oluyorum banyoya. Kıçı ıslak blucinimi çıkarıyorum, kıçıma yapışan sırısıklam evliyâ donunu çıkarıyorum, yıkayıp sıkıyorum. Yarına kuruması gerek, fakat banyonun ortasına bayrak gibi asamam. Abartmasız bayrak büyüklüğünde, kadın korkar valla. Nereye assam acaba ben bu donu? Şimdilik şöyle dursun, bir ara çaktırmadan pencereye koyabilirim belki. Sabahleyin de Françoise'dan erken uyanır, geçiririm kıçıma.

Girdim sıcak suyun altına. Oh be! Dünya varmış! Neydi

o dereye girme sapıklığı? Bir süre devinimsiz bedenimin iyice ısınmasını bekledim. Sonra bir güzel sabunlandım, yıkandım. Françoise'ın ağzına lâyık hale geldim. Çıktım duşun altından, öbür büyük havluyla kurulandım. Saçlarımı dağınık mı bıraksam, şu tarafa mı yatırsam gibi bir durumla karşı karşıya kalarak bir süre aynaya takıldım. Aslında yakışıklı bir herif olduğuma daha da inanarak, havluyu belime dolayıp ucunu sıkıştırdım. Hayır, çok yukardan bağladım ve belimin iki yanından kimi bıngıl durumlar sarktı. İşte bu tüm yakışıklılığımı bozdu. Çözdüm havluyu, biraz daha yukardan doladım. I-ıh. Bu kez de çok gülünç oldu. Çözdüm, göbeğimin altından sardım havluyu. Hem yere sürünmeye başladı, hem de hafif göbekli bir jön olduğum ortaya çıktı. Havlunun nasıl bele dolanacağı oldu mu bir sorun! Öyle dolarım olmaz, böyle sararım olmaz, bir türlü beğenemiyorum kendimi. Demek sandığım kadar yakışıklı değilim. Bu don n'olucak? En iyisi ben onu blucinin cebine sokayım. Blucinimi giysem, üstüm çıplak olsa nasıl olur? Olur mu, kadın çıplak! Bir de kırk saat blucin çıkarmaya uğraşacağız, blucinin cebinde ıslak evliyâ donu.

Kendimi Françoise'a nasıl sunacağım konusu dallanıp budaklandı ve sonunda havlunun bir ucunu, tek omzumu açıkta bırakarak omzuma attım, öteki ucunu belime doladım. Galatasaray hamamında Sezar kompozisyonunda, fiyakayla çıktım banyodan. Aaa, gelin hanım kıçını dönüp uyumuş, yataklardan birinin üstünde. Üstün açık uyuma, üşütürsün, dümeniyle uyandırdım.

-Böyle iyiyim!

dedi ve sırtüstü döndü. Havlusu çözüldü, her yeri ortaya çıktı.

Islak donumu blucinin cebinden çıkararak pencerenin

içine yaydım, tüm pencere içini kapladı. Paçalarını aşşağı sarkıttım, lastikli bel kısmı içerde kaldı. Kadehime şarap boca ettim, bir filitresiz gitane yaktım, öbür yatağın üstüne oturarak karşımdaki çırılçıplak güzelliği seyretmeye koyuldum, ayışığı işbirlikçim. Zifaf gecesinde gelini sızmış bir damat gibi, makûs talihime küserek şarabı bitirdim ve uyudum.

Sabahleyin horoz sesleriyle uyandık. İlk işim donumu giymek. Baktım ki don pencerede yok. Nasıl olur? Havluyu belime dolayıp fırladım yataktan. Don aşağıdaki tarlada da yok. Uçtu gitti herhalde. N'apalım! Donsuz giyeriz blucinimizi. Paris'te ilk işim don almak.

Kapı tıkladı. Gir, dedik. Akşam şarap getiren adam elinde benim evliyâ donuyla geldi.

-Mösyönün şortu bahçeye düşmüş!

Ne şortu? Şort, kısa demek. Kısa bir şey değil ki bu. Pantalon desen daha doğru. Kıpkırmızı oldum.

-Senin mi bu?

diye sordu Françoise.

-Malesef.

Bastı kahkahayı.

-Ver bakiim şunu, hiç böyle büyük don görmemiştim. Paşa donu seninki. Pierre Loti'nin anlattığı paşalar mutlaka böyle donlar giyiyorlardı.

diye krize girdi. Mahcup olmuşum, elinden çekmeye çalışıyorum, o da çekiştirince, cart dedi ayrıldı ortasından, ikimizin elinde de birer paça kaldı. Françoise daha fena gülmeye başladı.

-Paris'e gider gitmez, üstü panterli bir don alırım sana!

-Aslında tek tek, iki bacağıma giyebilirim ve fakat ortasının olmaması saçma!

diyerek çöp sepetine atıyorum patiska donun her iki bağımsız parçasını.

Don memuruna kahve ve kruvasan söyledik, epey sonra getirdi. Kahvelerimizi içip düştük Paris yoluna.

-Nerde kalacaksın Paris'te?

-Bilmiyorum.

-Bende kalabilirsin.

-Yalnız mı yaşıyorsun?

-Evet.

Françoise'ın evi tavuk kümesinden biraz büyük bir tavan arası. İki büklüm yürünebiliyor. Yatak yer yatağı, sandalye yok, yerde minderler var. Her yerde kasetler var. Birini çıkarıp, birini sokuyor. Sesi sonuna dek açılmış müzik dinlemeyi seviyor. Göz kadar evde müzik yüzünden birbirimizi duyamıyor, bağırarak konuşuyoruz. Küçücük bir tane yatak var, orada koyun koyuna yatıyoruz. Ben donu paraladığım için donsuzum, o don kullanmıyor. Sarılıyorum ona. Memelerini okşuyorum. Tepki vermiyor.

-Sevişmek istemiyor musun?

diye soruyorum.

-Hayır. Sevişmekten hoşlanmıyorum. Bu seninle ilgili bir şey değil. Özür dilerim.

diye yanıtlıyor, tedirgince. İbne herhalde kadın, diye düşünüyorum. Birbirimize kıçımızı dönüp, küçücük yorganı sabaha dek çekiştirerek uyuyoruz.

Sabah uyandığımda Françoise yatakta değil. Burnuma kahve kokusu geliyor. Kalkıyorum. Donumu aranıyorum. Donum olmadığını anımsıyorum. Blucini giyiyorum. Kapı dışardan anahtarla açılıyor, Françoise geliyor. Bana üstü panterli don almaya gitmiş. Blucinimi hızla çıkartıyor, özenle giydiriyor bana yeni donumu. Beğeniyor. Ocağın

üstündeki kahveyi fincanlara boşaltıyor, aldığı sıcak kruvasanları bir tabağa koyuyor, hepsini getirip yatağın ortasına yerleştiriyor. Ondan, Türk Talebe Müfettişliği adresine hangi metroyla gideceğimi öğreniyorum. Nerde inip nerde bineceğimi sırayla yazıyor bir kağıda. O işine gidiyor, ben metro istasyonuna.

Reamur-Sebastopol durağından bindim metroya, Opera durağında inip metro değiştirmem gerekiyor. Paris metrosu çok karışıktır, diye tatava yaparlar hep. Nesi karışık ulan? Burda ineceksin, şu yöne gidene bineceksin. Kapıların üstünde bütün duraklar ve yönler açıkça belirtilmiş. Aynen buluyorum şemadan Opera durağını, şak diye iniyorum. Bu kadar basit işte! Bir takım koridorlardan geçiyorum, merdivenler iniyorum, merdivenler çıkıyorum. Paris'in dibi pırıl pırıl bir köstebek yuvası. Başka bir biniş noktasına ulaşıyorum. Şak bir metro geliyor, şak biniyorum. İşte bu kadar. Vagon kapısının önünde ayakta duruyorum. Karaköy'den metroyla Tünel'e çıkarken hiç oturduğumu anımsamıyorum. Metro kavramım o. Şimdi ineceğim duygusu egemen. Herkesler oturmuş, yerleşmiş, bir şeyler okuyor. Kapının üstündeki şemaya takılıyor gözüm, gittiğimiz yön Reamur-Sebastopol yönü! Bu hiç hoş değil işte. Nasıl olur? Demin Reamur-Sebastopol'dan bindim, Opera'da aktarma yaptım, bindiğim durağa geri geliyorum. Demek ki o kadar basit bir şey değil bu metro. İnek gibi çıkıyorum dışarı, yeni bilet alıp yeniden giriyorum Reamur-Sebastopol durağına. Herşeye sıfırdan başlıyorum. Herkes tek biletle Paris'i dolaşıyor, ben iki biletle henüz hiç bir yere gidebilmiş değilim. Tekrar biniyorum, tekrar iniyorum Opera'da. Bu kez aşırı dikkatliyim. Herkes deli gibi koşturuyor, ben hiç acele etmiyorum. Gideceğim yönün oklarını it gibi izli-

yorum, merdivenlerden iniyorum, çıkıyorum, koridorlar katediyorum. Sanki kilometrelerce yürüyorum. Doğru biniş noktasını buluyorum. Önümdeki adam geçiyor kapıdan, tam ben geçecekken şak diye suratıma kapanıyor otomatik demir kapı. O metroyu kaçırdığımı, bir sonrakini beklemem gerektiğini bildiriyor. Beklerim. Metro kalkınca açılıyor kapı, giriyorum perona. Sakız satan makine var, parayı atıyorsun, istediğin sakız çekmecesini çekiyorsun, alıyorsun sakızı. Her yerde var bu ve beşbenzemezi makineler. Oyuncak gibi. İnsanın çocuk tarafını dürtüklüyor. Atıyorsun parayı, pat bir avuç fıstık dökülüyor, atıyorsun parayı; şekerler dökülüyor avucuna. Metro beklerken herkes bastırıyor bir frangı, geviş getiriyor.

Geliyor metro, biniyorum. Geçtiğimiz durakları buluyorum şemadan, evet doğru yöndeyim.

Öğrenci müfettişi tonton Asaf bey tiyatro okuyacağıma seviniyor, sanatçı seviyor, sanatçı dostlarından söz ediyor. Bakıyor diplomama: Çarşamba Lisesi! Orada fransızca öğrenilemeyeceğini biliyor.

-Fransızcayı nerde öğrendin?

diye soruyor.

-Mekteb-i Sultanî'de bir asır okudum efendim.

-Öyle söylesene evladım!

diyor, Galatasaraylı Asaf ağbim. Bir Galatasaraylı, bir Galatasaraylı'ya, bre Galatasaraylı, içtenliğiyle on dakikada halloluyor işlerim. Öpüyorum Asaf ağbimin elini, kuş gibi çıkıyorum türk bayraklı binadan Haussmann bulvarına.

63

Galatasaray'dan Bacanak Mesut, Strasbourg'ta sosyoloji okuyor. Ankara'da bir liseden mezun olup buraya gelmiş, iki yıldır burada. Onun ev arkadaşı Can Türkiye'ye tatile gitmiş, ben şimdilik Can'ın odasında kalıyorum. Okullar açılmadan, odanın sahibi gelmeden, başımı sokacak bir yer bulmam gerekiyor.

-Haydi, giyin çıkalım!

diyor Mesut.

-Nereye?

-Üniversite lokantasına gidip karnımızı doyuralım. Sonra da iki güzel kız bulalım.

-Güzel. Bravo bacanak!

Üniversite lokantasında yemekler buz gibi ve çok kötü, fakat aşırı ucuz. Orada yemek zorundayız. Açlığımızı bastıracak kadar bir şeyler atıştırıyoruz, hızla çıkıyoruz. Hava kararmak üzere, ekim ayında bok gibi soğuk burası. Sanki kar yağacak.

-Kış acayip olur burda!

diye yakasını kaldırıyor Mesut. Lokantanın tam karşısında bir kafe var, oraya giriyoruz. Mekteb-i Sultanî'den Strasbourg'a gelmiş kim varsa orada; Salçakafa Faruk, Göttenbacak Koray, Çakır İbo, Piç Hüseyin, Dede Tayfun, Selçuk, Tapet Ahmet... Sarılıp öpüşüyoruz, hoşgeldin muhabbeti. Üç masayı birleştiriyoruz. Biralar söyleniyor. Galatasaray'dan öğretmen taklitleri yaptırıyorlar bana, eski günleri anıyoruz, deli gibi gülüyoruz renkli türkçe, sanki Fransa'da

değilmişiz gibi...

Masamızda kimi fransız kızlar var. Biz aramızda türkçe eğlenirken kızlar şapşal şapşal bakıyorlar. Kimi şeyler onlara arasıra tercüme ediliyor, kimi şeyler frenkçeye çevrilemiyor. Epeydir bizimkilerle düşüp kalkan bu kızlar çat pat türkçe öğrenmişler, belli başlı küfürleri biliyorlar. Gecenin sonunda, herkes bir kız alıp gidiyor, biz iki bacanak, yalnız kalıyoruz. Tam kalkacağımız sırada iki kız giriyor kapıdan. Mesut'u tanıyorlar, bizim masaya çöküyorlar, bacanak beni tanıştırıyor. Yeni biralar söylüyoruz.

Benimkinin adı Aline. Uzun boylu, geniş omuzlu, beyaz tenli, fıldır gözlü, elleri ve ayakları kocaman, memeleri dolgun. Çat pat türkçe konuşuyor. Buradaki bütün türkleri tanıyor. Hemen kaynaşıyoruz. Çok güzel bakmaya başlıyor gözümün içine. Kaç gündür aradığım hayatımın kadını, işte bu Aline demek ki. Giydiriyorum taba yağmurluğunu, hep birlikte çıkıyoruz *"Zafer"* isimli kafeden. Yürüyerek Mesut'un evine gidiyoruz. Mesut işi yolda pişiriyor, soğuğu sebep edinerek sarılıyor kıza, az sonra da öpüşmeye başlıyorlar. Ben çekingenim, Aline'in yanında asker gibi yürüyorum. Bacanak bana türkçe taktik veriyor:

-Çekinme. Türkleri çok sever. Kimseye ı-ıh, demez! İlk geldiğimizde hepimiz onunla yattık!

Birden doluyorum kolumu türkolog Aline'in beline. Onun kolu da hemen benim belimi sarıyor. Çabuk ulaşıyoruz bacanağın evine. Derhal Can'ın odasına atıyorum Aline'i. Hiç karşı koymuyor, hemen sevişme başlıyor. Sanki daha önce tanışıyoruz da birbirimizi çok özlemişiz gibi, sanki epeydir bu anı bekliyormuşuz, sanki ortada müthiş bir aşk varmış gibi... Donunu çıkarıyorum, çıkarma demiyor. Bilmemn'apıyorum, yapma demiyor. E, Aline'i seviyorum ta-

bii.

Her akşam bekliyor beni Zafer Kafe'de, oraya gidip, biralar içip, ona taba yağmurluğunu giydirip Can'ın odasına getiriyorum. Giderek bir alışkanlık oluyor Aline.

-Her gece bununla çıkmak zorunda değilsin!
diyor bacanak.

O akşam başka bir kafeye gidiyoruz. Devrisi gece Gaston'un Yeri'ne gidiyoruz. Bir gece eski şehirde barlar dolaşıyoruz. Yepyeni kızlar tanıyorum. Brigitte'i seviyorum. Pauline'i seviyorum. Catherine'i seviyorum. Elisabethe'i seviyorum. Hiç biri, yok olmaz, annem kızar, daha yeni tanıştık, ben sizin bildiğiniz kızlardan değilim, gibi şeyler söylemiyorlar. Geliyoruz Can'ın odasına, hemen soyunuyorlar. Hepsini birbirinden çok seviyorum. Ufak ufak arınıyorum kimi güdük komplekslerimden.

Havalar giderek soğuyor. Can'ın gelme vakti yaklaştı. Artık bana bir oda bulunması gerekiyor.

-Komisyoncuya mı gideceğiz?
diye soruyorum Mesut'a.

-Yok oğlum öyle şeyler. Gel benimle!
diyor bacanak. Üniversite lokantalarının girişlerinde kiralık oda ilanları var. Sırayla bütün lokantaların girişlerini dolaşıyoruz. Edindiğimiz telefon numaralarını arıyoruz. Konuştuğumuz frenkçeden oralı olmadığımız anlaşılıyor. Ev sahibi memleketi soruyor. Belirtiyoruz. Kimisi çat kapatıyor. Kimisi işçi olup olmadığımızı irdeliyor. Kimisi fahiş fiyat çekiyor. Giderek zorlaşıyor barınma sorunum. Veliliğimi üstlenen Edouard Michel'e açıyorum telefonu, devrisi gün halloluyor konut sorunum. Mösyö Michel'in büyük kızı Christine ve kocası Jean-Paul'ün altı kimya laboratuarı, üstü oda oda öğrencilere kiralanan, Saint-Thomas rıhtı-

mında, avlu içindeki evde bir odaya taşınıyorum. Kirası sudan ucuz. Kimyager Jean-Paul'e ilk ayın kirasını ödemek istediğimde, Edouard'ın üç aylık kirayı peşin ödediğini öğreniyorum. Ben ona ödeyeceğim diye düşünerek, teşekkür için arıyorum. O telefonda şen şakrak, bana başarılar diliyor, okuyacağım okulu methediyor, ailesinden haberler veriyor, istersem hafta sonları trenle Mulhouse'a onlara konuk gidebileceğimi, Vanina'nın odasının hep boş durduğunu, Mulhouse'da da bir evim olduğunu söylüyor, üç aylık peşinat konusunu konuşturtmuyor bile, unutulmaz bir babalık yapıyor bana Edouard Michel.

Odam dayalı, döşeli. Yatak, büyücek bir masa, masa lambası, bir sandalye, yatağın başucunda bir komodin, üstünde bir ayaklı lamba, gardrop ve lavabo var. İki büyük pencerem ırmağa değil, arka taraftaki kilisenin bahçesine bakıyor. Görüntümüz kasvetli kilise. Sabahın köründe beynimin içinde zonkluyor çanlar. Saint-Thomas kilisesinin dibinde Saint-Thomas rıhtımında oturuyorum, kimdir bu Aziz Thomas bilmiyorum.

Evin benimkinden başka üç odası daha var. İkisi iki kişilik, öbürü benimki gibi tek kişilik. İkili odalardan birinde Jean-Marc ile Michel oturuyorlar. İkisi de siyasal bilimler okuyor. Çok iyi geçindikleri söylenemez, sürekli yüksek sesle kavga ediyorlar. Öbür iki kişilik odada iki tunuslu kız var: Fatima ile Leila. Tıp okuyorlar. Güleryüzlü Fatima beş vakit namaz kılıyor, bana kıble soruyor, namaz kılmamama çok şaşırıyor. Gülmezyüzlü Leila hiç oralı değil. İkisinin de başı bağlı. Koridorun dibindeki tek kişilik odada Christiane isimli bir sarışın kız kalıyor, Alzas'ın bir köyünden gelmiş, lise son sınıfta. Mutfağımız, banyomuz, tuvaletimiz ortak. Hepimizin oda kapısı evin ana girişindeki sahanlığa

bakıyor. Herkesin odasının anahtarı var, çıkarken kilitliyor. Ben ilk günden ardına kadar açık bırakmaya başlıyorum odamın kapısını.

-Odanın kapısını açık unutmuşsun, ben kapattım. diyor, o akşam Jean-Marc.

-Unutmadım. Özellikle kapatmadım. Aynı evde yaşıyoruz. Evin bir sokak kapısı var, odalarımızınkini niye kilitliyoruz?

Bir kaç gün sonra herkes açıyor kapısını, insan ilişkileri başlıyor.

64

Bir kişilik yer var barda, oraya ilişiyorum.

-Bir yarım lütfen!

Biranın adı böyle. Bir bira dolduruyor barın arkasındaki madam, koyuyor önüme. Yanımdaki sakallı herif rakı içiyor! Rakı değil aslında, ama kokusu benziyor. Suyu koyuyor herif, aynen boz bulanıyor içki. Anason kokusu burnumun direğinde. Demek rakımsı bir şey var burda. Biramı tezelden bitirip ben de o herifin içtiğinden söylüyorum.

-Bir bundan, lütfen madam!

-Pastis?

-Pastis mi bu?

-Evet mösyö.

-Güzel. Bir pastis madam!

Frengistan'da rakıyı keşfetmiş olmaktan mutluyum. Tam rakı gibi değil, ama yerine geçiyor.

Okul açıldı. İlk gün kütüphaneye topladılar yeni öğrencileri. Toplam ondört kişiyiz. Zenci Georges, alman kız Edith, tırnak yiyen sıska çocuk isviçreli Antonin artık sınıf arkadaşlarım. Önce tiyatronun genel müdürü Perinetti bir konuşma yaptı. Okulun ve Strasbourg Devlet Tiyatrosu'nun bir bütün olduğunu, tiyatroda oynanan bütün oyunları sürekli izleyebileceğimizi ve bunun derslerimizden biri olduğunu, gelecek yıldan itibaren bize tiyatroda profesyonel görevler verileceğini, asıl okulun sahne olduğunu anlattı. Sakin ve kibar bir adam Perinetti. Hepimize başarılar diledi ve bu yıl Strasbourg'a turneye gelecek dünya tiyat-

rosunun en önemli örneklerini izleyebileceğimiz için şanslı bir grup olduğumuzu belirtti. Daha sonra, gömleği blucininden taşan okul müdürü Christian Dente konuştu. Tiyatro oyunculuğunun nasıl öğretileceği konusunun halen tartışılmakta olduğunu, bu yüzden bizim sınıfa yeni bir program uygulanacağını, kendisinin bu yıl Strasbourg'a bu amaçla atandığını ve ilişkilerimizin öğretmen öğrenci biçiminde değil, arkadaşça olacağını söyledi. Pos bıyıklı Claude Petitpierre konuşmadı. Bizlerin kendimizi tanıttığımız kısa konuşmalarımız sırasında, gözlüğünü alnına kaldırıp notlar aldı. Aramızda neredeyse herkes burslu. Burslu olmayanları sordular. Ben, alman kız Edith ve faslı Ahmet Ferhati. Okulun burssuz öğrencilere kimi küçük tefek işler bularak onları destekleyeceğini açıkladı okul sekreteri kıpkırmızı dudak boyalı Sıska Paulette.

İlk gün tanışma ve muhabbetle geçti, ikinci gün sabah dokuzda okul dan diye başladı. Okul değil, güreş kampı sanki. Sabah dokuzda jimlastik salonunda toplanılıyor ve başlıyor beden eğitimi dersi. Bedeni sıkan, kan dolaşımını zorlayan kemer, saat, ayakkabı, çorap gibi şeyler çıkarılıyor. Öğretmenimiz Bernadette Landru isimli zayıf, ufak tefek, çok sigara içen sinirli bir kadın. Dört yıl Grotovski'yle çalışmış, hıncını bizden alıyor. İki saat sürüyor dersi. Pestilimiz çıkıyor. Onbeş dakika duş molası, saç ıslak yetişiyoruz Andre Roos'un solfej dersine. Piyanonun basında bastırıyor tuşlara Mösyö Roos.

-Spam spam spaoa... Spam spam spaoa...

Ses açılıyor, frenk fonetiğine göre. Öğlen oluyor, yemek molası. Grup halinde üniversite lokantasına gidiliyor. Saat ikide gene ders başı. Andre Pomarat bizi alıyor ele, giriyor yola. Büyük boş bir salonda çalışıyoruz. Doğaçlamalar ya-

pıyoruz.

-Yürüyün, deniz kıyısındanız. Güneş kızgın. Terliyorsunuz. Kararsızsınıız. Plajdayız, buyrun!
diyerek durumumuzu belirliyor Pomarat ve bir boks hakemi gibi çekiliyor ortadan, salonun bir köşesinde, alaturka tuvalete oturma biçiminde çömelerek, gömleğinin kollarını sıvayarak, bir gitane yakıyor, gözlerini kısıp izliyor bizi.

Herkes birbirine bakıyor. Faslı Ahmet attı hemen kendini yere, sanki varmış gibi kumları kazarak, çıkardığı ıslak kumu bir kenara yığarak, ıslak kumdan şeytan minareleri yaparak, kuyu kazmaya başladı. Georges sıkıntılı, ne yapacağına karar verememiş... Antonin, plajda gazete okuyan sinirli bir tip oynamaya başladı bile. Edith, plajda bir köpek oldu birdenbire. Lapallus, plaj müdürüyle sivil polis arası bir tip olarak plajı denetlemeye geçti. Nicole, plajda sandviç satıyor. Geri kalanlar attılar kendilerini yere, bronzlaşıyorlar. Yeteneksiz Norbert bir şeyler yapıyor, tepiniyor, ne yaptığı anlaşılamıyor. Parisli Leonord ve Parisli Maryse, heykel gibi uzandılar kumlara. İkisi de birbirinden güzel bu kızların. Leonord mavi iri gözlü, sarışın bir fıstık, Maryse çilli kıpkızıl bir yangın. Ben Leonord'a diktim gözümü, buldum oyunumu. Plajda birden onu gören yoğun duygu yüklü bir türküm. Daha önce öyle kadın görmemişim. Georges birden soyunmaya başlıyor, gömleğini çıkarıyor. Faslı Ahmet, arabın şaklabanı, kuyusu sanki gayya kuyusu, nerdeyse omuzuna kadar sokuyor kolunu döşemeye. Maryse yavaş yavaş güneş sütü sürüyor bedenine. Leonord'un kıçından ayırmıyorum gözümü, âşığım o kıça, derhal gidip ırzına geçeceğim. Kız da çaktı oyunu, döndü şöyle bir baktı bana. O da buldu oyununu, beni görmezden gelen isterik bir kadın oynuyor. Kedi gibi geriniyor. İlk ko-

nuşan Maryse, Georges'dan sigara istiyor. Faslı Ahmet, Georges'a saati soruyor. Diyalog başlıyor plajda. Kurşun gibi frenkçe cümleler uçuşuyor sağdan soldan. Faslı Ahmet, aynen frenkler gibi konuşuyor, sanki Parisli puşt. Frenkçe konuşmaya korkuyorum. Ben onlar gibi konuşamıyorum. Neden türkçe konuşmuyorum, diye düşünüyorum birden. Bu fikrimi çok beğenerek, zart diye giriyorum söze:

-Abla be! Ayıptır söylemesi... Mümkünse, yemeyip de yanınızda yatabilir miyim acıba?
diye uzanıyorum Leonord'un yanına. Herkes durup bana bakıyor. Birbirlerine bakıyorlar. Plajda bir bokluk var. Anlaşılmayan bir dil, yüksek perdeden konuşulmakta. Herkesin oyunu bozuluyor. Leonard aptal aptal bakıyor suratıma. Türkçe konuşmayı sürdürüyorum:

-Sen şindi benim dediğimi annamazlıktan geliyorsun ama... Esasen aşkın dili yoktur anam!
diyerek sağ elimle kıçını okşamaya başlıyorum. Karşı koymuyor. Cart memesini sıkıyorum. Çığlık atıyor. Hemen boğazını sıkıyorum. Türkçe konuşmayı sürdürüyorum. Kız, nefessiz kalıp bayılmayı oynuyor. Plajda olay durmuş vaziyette, herkes şaşkınlıkla izliyor. Devinimsiz Leonard'ı kucağıma alıyorum, denize götürüyorum. Başını suya sokup çıkarmaya başlıyorum, kız batıp çıkıp boğulmayı oynuyor, ölüyor. Gene kucağıma alıp getiriyorum kızın ölüsünü, kumlara yatırıyorum özenle ve üstündeki bol gömleğin düğmelerini çözüyorum usul usul. Leonard ölü, kımıldıyamıyor, karşı koyamıyor. Açıyorum gömleğin önünü, korktuğum başıma geliyor, sütyeni yok.

Pomarat, durduruyor burada doğaçlamayı. Oturup konuşuluyor oynadığımız şeyler üstüne, herkes birbirini eleş-

tiriyor, herkes özeleştiri yapıyor.

Pomarat'dan kurtuluyoruz, sırada Dente'ın dersi. Doğaçlamalar sürüyor. Judo dersi, eskrim dersi, müzik dersi, çılgın bir koşuşturma.

İlk haftanın sonunda Pomarat hepimize teksir edilmiş, ciltlenmiş oyun metinleri dağıtıyor. İrlandalı yazar Sean O'Casey'in frenkçeye *"Yaramaz Horoz"* adıyla çevrilmiş *"Coq and the Dandly"* diye bir oyunu. Başlıyoruz okumaya. Üç ay çalışacağız bu oyunu, üç ayın sonunda oynayacağız. İlk okuma sonunda hiç bir şey anlamadığımı anlıyorum.

George, Antonin ve Dijonlu köylü çocuğu Lapallus, dördümüz oturuyoruz Kızıl Aslan barında. Oyunu anlamayan yalnız ben değilim. Georges ve Antonin de pek bir şey anlamadıklarını itiraf ediyorlar. Antonin, O'Casey'in tiyatrosunu anlatan bir kitap almış, kapağında yazarın fotoğrafı var.

-Ne güzel bir surat!

diyor, gözünü fotoğraftan ayırmadan. Lapallus, Komünist Partisi üyesi bir çocuk. O anladığı kadarıyla yorumluyor oyunu. O'Casey'in başka oyunlarını ve İrlanda devrimci tiyatrosunu, onun bu hareket içinde bir yazar olduğunu anlatıyor. Benim bu yazardan bildiğim, Mekteb-i Sultanî'de Nami ve Hayvan Engin'in oynadıkları Sağlık Yurdu. Şevket Altuğ sahneye koymuştu. İlginç bir oyundu. Georges ise ilk kez duyuyor bu irlandalı yazarın adını.

-Korkunç güzel bir adam bu O'Casey!

diyor Antonin, elindeki kitabın kapağını bize göstererek.

Hepimiz ayrı ayrı, içtiklerimizin parasını verip çıkıyoruz. Kızıl Aslan barı, okula giden Juif sokağı üstünde, okula ikiyüz metre. Sokağı öbür yöne devam edince Kleber meydanı, sola dönüp biraz daha gidiyorsun ırmak kıyısından,

Saint-Thomas rıhtımındasın.

Odamda yatağın üstüne uzanıp açıyorum sözlüğü. Metinde bilmediğim sözcüklerin anlamını öğreniyorum tek tek, kurşun kalemle silikçe türkçe anlamını yazıyorum metnin üstüne. Giderek anlaşılmaya başlıyor O'Casey.

Rol dağılımını belirliyor Pomarat. Oyunun üç önemli kişisinden biri denizci Mahan. Birinci perdede Lapallus oynayacak, ikinci perde ben. Voleybol gibi döne döne oynayacağız. Mahan tipini belirleyen bir parka, bir boyun atkısı var, onu giyen Mahan olacak. Üçüncü perde Yeteneksiz Norbert oynayacak Mahan'ı. Bu dönüşümlü mantık öteki roller için de geçerli. Bir bakıyorum metne, ikinci perde Mahan'ın en konuştuğu bölüm. Sayfalarca konuşuyorum, olacak şey değil manitu! Başlıyorum ezberlemeye. Lapallus'le birlikte çalışıyoruz. O benim yanlış vurgu ve tonlarımı düzeltiyor. Oynadığımız adamı tartışıyoruz, birbirimizin bulduğu ayrıntıları ikimiz de kullanarak geliştiriyoruz rolü, Norbert'in de öyle oynaması gerektiğini bu dallamaya anlatamıyoruz, Yeteneksiz Norbert hiç bizim gibi düşünmüyormuş denizci Mahan'ı! Siktir Norbert!

İkinci perde denizci Mahan'ın en sapıttığı, zirvelere çıktığı yer. Oraya çıkabilmek için rolü başından sırtlayıp gelmek gerekiyor gibi geliyor bana, birdenbire parkayı giyip, boyun atkısını dolayınca, birinci perdenin birikimi olmadan nasıl çıkılacak oralara? Pomarat katılmıyor bu endişeme:

-Ben sana birinci perdeyi çalışma demiyorum ki!

Onun katılmaması endişemin büyümesine engel olmuyor. Zorla ezberlediğim metinden de rahatsızım. Mahan bir kadını arzuluyor. Bu arzuyu dışavurmam için direklere tırmanmamı istiyor Pomarat. Hiç aynı fikirde değilim.

-Sarıl direğe! Tırman!

diye bağırıyor bana.

-İçimden gelmiyor.

diyorum. Pomarat susuyor. Bir gitane yakıyor. Bir kaç replik daha ilerliyoruz.

-İçinden ne geliyorsa onu yap. Ama bir şey yap!

diye bağırıyor, gitane'ın mavi dumanını burnundan üfleyerek. Elim ayağım boşalıyor. İçimden hiç bir şey gelmiyor, ya da Kızıl Aslan barına gidip pastis içmek istiyor canım. Pomarat, önüne bakarak ağır ağır yanıma yaklaşıyor. Omzuma koyuyor elini.

-İçinden hiç bir şey gelmiyor mu?

-Geliyor. Kızıl Aslan barına gidip bir pastis içmek istiyorum.

deyince herkes gülüyor, hocamız gülmüyor:

-İyi. Git iç ve gel!

Gidiyorum. Hızla bir pastis içip geliyorum. Daha da kötüyüm. Sabırla bir gitane daha yakıyor Pomarat, ağır ağır yanıma geliyor. İkili bir sahne bu, karşımda kızıl yangın Maryse, o benden de rahatsız.

-Şimdi içinizden gelenleri bırakın ve benim dediklerimi yapın. Sizden yapmanızı istediğim şeyler her zaman içinizden gelmeyebilir. Herkes, ben bu durumda şunu şöyle yapardım derse, bu mantıktan giderek, ortaya görsel olarak sanatsal ve estetik bütünlüğü olan bir iş çıkaramayız.

diyerek olaya el koyuyor Pomarat. Onun dediği gibi yapıyoruz. Direğe tırmanıyorum. Olmuyor. Olmayan bir şey var. Prova son buluyor.

Kızıl Aslan barında toplanıyoruz.

-Kendi oynayacağı gibi oynamamızı istiyor.

diyor Lapallus.

-Benim dile egemen olamamaktan kaynaklanan bir sı-

kıntım var.
diyorum.

-Hayır, oradaki sıkıntı benden kaynaklanıyor.
diye atılıyor Maryse.

-Pomarat çok güzel adam!
diyor Antonin.

-Afedersiniz Antonin bey, sizde hafif ibnelik var mı acaba?
diyorum. Antonin kahkahalar atıyor.

Devrisi gün Pomarat Lapallus'le didişiyor.

-Sen denizci Mahan'ı kötü adam olarak koymuşsun kafana. Evet, belki de kötü bir adam, ama onu oynayabilmek için benim onu sevmem gerekiyor.
diyor Lapallus, terbiyelice.

-Hayır! Sen onu eleştireceksin! Onunla alay edeceksin!
diye bağırıyor ona.

Andre Pomarat, Devlet Tiyatrosu'nun iyi oyuncularından biri. Geçen yıl hiç bir oyunda oynamamış, bu yıl gelen genel müdür Perinetti bu sezon da rol vermedi ona. Gözünden oynama arzusu fışkırıyor. Denizci Mahan'ı kafasında oynuyor, bizim de öyle oynamamızı istiyor. Yeteneksiz Norbert üçüncü perdenin içine sıçıyor. Pomarat çıldırıp sigarayı sigaradan yakıyor, bütün hırsını Norbert'den alıyor.

Kızıl Aslan barı, okul çıkışlarının geleneksel uğrak yeri olmaya başlıyor. Bir akşam Pomarat geliyor oraya, masamıza oturuyor. Ne yapmak istediğini, neler düşündüğünü, O'Casey'i, denizci Mahan'ı ve öteki karakterleri uzun uzun anlatıyor bize. Biz de düşüncelerimizi anlatıyoruz. Devrisi günkü prova daha sıcak. Yeteneksiz Norbert bile açılıyor. Pomarat'yla arkadaş oluyoruz, herkes ufak ufak oynamaya başlıyor.

65

Parasal sıkıntılarımızı çözümlemeyi kendine sorun edinen okul sekreteri Sıska Paulette, ilk işimi buluyor. Devlet Tiyatrosu'nun bir kaç gün içinde oynamaya başlayacağı Moliere oyununun sonunda sofitadan atılacak, konfetileri yapıyoruz tuvalet kağıdından, avusturyalı Edith ve ben. Paraya en gereksinme duyan, ikimiziz. Herkes Unesco'dan burs aldı, bir tek türkler ve afrikalılara verilmiyor bu burs. Edith ise böyle bir burstan haberi olmadığı için başvurma tarihini kaçırmış, gelecek yıl alacak. Tuvalet kağıtlarını katlayıp zımbalıyoruz, sonra tek tek birbirinden ayırıp bir çuvala dolduruyoruz, konfetileri. Saatine beş frank verecekler. Hem çene çalıyor, hem konfeti yapıyoruz, bir cumartesi öğleden sonra. Ülkelerimizi anlatıyoruz birbirimize. Cahit Atay'ın *"Pusuda"* sını, tüfekten çıkan konfetileri anlatıyorum. Bostancı'nın konfetiye *"Kör Fethi"* deyişini anlatmak uzun sürüyor. Sonunda anlıyor kız. Tüfekten kurşun yerine konfeti çıkışını çok seviyor. O, Avusturya'da bir bale okulu bitirmiş, çok okuyan, çenesi düşük bir kız. Sürekli bale taytlarıyla dolaşıyor okulda. Bana Viyana'daki tiyatroları anlatıyor. Kabareleri soruyorum, uzun uzun anlatıyor. Dokuz saat konfeti yapıyoruz. Cumartesi gecesi çöküyor. Edith bale izlemeye gidiyor, ben Kızıl Aslan barına.

Mulhouselu bakire Dominique geliyor bara. Liseyi bitirmiş, artık Dil-Tarih-Coğrafya okuyor Strasbourg'da. Bana yangın. Gözümün içine bakıyor, kumru gözü yolculuklara çıkıyor. Göğüslerine dalıp vuruyorum pastisin dibine. Ben

içtikçe Dominique güzelleşiyor. Cebime koyup odama götürüyorum bu küçücük kızı. Onun da istediği bu, çok mutlu. Felsefeyi bırakıp sevişmeye başlıyoruz. Bekareti sorun oluyor gene.

-Bana bak kızım, nasıl olsa bir gün olacak bir ameliyat bu. Ne kadar erken olursa o kadar iyi! İzin verirsen senin operatörün ben oliiim!

Karşı koymuyor kız, fakat güç iş. Daha önce hiç böyle bir ameliyat yapmışlığım yok. Kan ter içinde kalıyoruz ikimiz de, olmuyor. Dominique inliyor. Benim hiç bir arzum kalmamış, fakat başlanmış bir iş yarım bırakılmamalı. Çabam yararsız, kızın inlemesi bağırmaya dönüşüyor, ara veriyoruz. Birer sigara içip konuşuyoruz. Dinlenmiş olarak yeniden başlıyorum işe. Gerdeğe girdiği gece işi bitiremeyen damat komplekslerimle saldırıyorum kıza. Dominique hırlıyor, acı bir çığlık atıyor. Evet, o artık küçük bir kadın ve fakat yatağımda kan gövdeyi götürüyor.

Sabahleyin Dominique çarşafları yıkarken Jean-Marc kafayı uzatıyor:

-Dün gece ne biçim bağırtırdın kızı!

Kız kıpkırmızı oluyor, ben fes rengi.

Bir kafede kruvasanlı kahvaltı ediyoruz, ırmak boyunda dolaşıyoruz. Tiyatroya geliyoruz, konfeti yapıyoruz, Edith, Dominique ve ben. Dominique'e bu iş için para verilmiyor, o benden ayrılmak istemediği için haybeye konfeti yapıyor, yanakları kırmızı. Bende garip bir suçluluk duygusu. Edith'in çenesi düşüyor, eski sevgililerini anlatıyor:

-İlk sevgilim bir italyandı. Viyana'da bale okulunda tanıştık, hemen âşık oldum. O zamanlar ben zavallı, bakire bir kızım. O benim bakire olabileceğimi aklının ucundan geçirmiyor. Bir gün beni evine götürüyor. Öpüyor beni. So-

yuyor. Karşı koymak istiyorum, elimde değil. Bir anda ikimiz de çırılçıplak kalıyoruz. Abanıyor üstüme. Olanlar oluyor. Küçücük bir kız olarak girdiğim evden, kadın olarak çıkıyorum.

Dominique önüne bakıyor. Ben ona bakıyorum. Bir şeyler söylemiş olmak için soruyorum Edith'e:

-Adı neydi italyanın?

Edith bir an duralıyor, düşünüyor, bulamıyor.

-Sercio muydu? Mario muydu? Sonu "o" yla bitiyordu işte...

deyip gülüyor. Dominique dudaklarını ısırıyor, gözümün içine bakıyor, elini tutup sıkıyorum. Edith susmuyor, Dominique'e dönüp;

-Sen ilk yattığın adamı hatırlıyor musun?

diye soruyor. Dominique yutkunarak olumlu bir şekilde baş sallıyor. Bir suskunluk egemen oluyor havaya, konfeti işine veriyoruz kendimizi. Edith birdenbire, çan çan annesini anlatmaya başlıyor.

O gece Dominique'le konfetilerini yaptığımız Moliere oyununu izlemeye gidiyoruz. Hiç bir şey anlamıyorum. Oyuncular çok hızlı konuşuyorlar. Moliere'in dili de üstünüze afiyet naftalinli bir frenkçe.

Strasbourg Devlet Tiyatrosu'nun salonu çok güzel. İkinci balkondan izliyoruz. Okul öğrencileri oyunları sürekli izleyebiliyorlar. Benim için sürekli izleme gerekli zaten. Şimdilik denileni anlayamıyorum. Görsel şeylere takılıyorum. Başlangıçta oyunun kişileri müzik eşliğinde sofitadan sandıklar içinde iniyorlar. Tiyatronun şişman marangozu sağdan giriyor, keserle gacırt söküyor sandıkların ağzını, oyun kişileri kuklalar gibi dingildeyerek çıkıyorlar sahneye, yerlerini alıyorlar, sandıklar geri çekiliyor yukarı, marangoz arazi

oluyor, şak ışık değişiyor, müzik susuyor, kuklalar canlanıp başlıyorlar oynamaya. Oyunu sahneye koyan Jean-Louis Thamin. Bu numarasını seviyorum yönetmenin. Benim pek anlayamadığım seksen sayfa metin oynanıyor, sonunda gene sandıklar iniyor sofitadan, oyuncular selâm verip kukla oluyorlar, giriyorlar sandıklarına, marangoz geliyor sahneye, çakıyor sandıkların ağzını, kuklalar sandıklarında yukarı çekilirken, sofitadan bir konfeti yağmuru başlıyor. Bizim tek tek yaptığımız konfetiler bunlar. İşte bunları ben yaptım duygusu, metni anlayamamanın üzüntüsünü yeniyor.

Çıkıyoruz tiyatrodan, ilk hedefimiz Kızıl Aslan barı. Dominique anlatıyor bana oyunu. Ha?... Öyle mi?... Yok ya? Evet, bunu tahmin etmiştim zaten... Sanki japonca bir oyun izlemişim.

Irmak kıyısından, köprülerin altından geze geze odamıza geliyoruz Dominique'le, giriyoruz küçücük yatağıma, sarılıp uyuyoruz.

Devrisi gün kütüphaneden alıyorum kitabını, oturup okuyorum akşamki oyunu. Moliere'in frenkçesi anlaşılacak gibi değil. Bu bizim Bâkî ya da Fuzûlî okuyup hiç bir şey anlamamamız gibi bir durum. Sözlükler tarayarak çözüyorum oyunu. Her gece gidip izliyorum ikinci balkondan. Ben tam anlamaya başlarken oyun Alsace-Lorraine turnesine çıkıyor.

Ufak tefek, hırçın, yaban ve neredeyse hiç konuşmayan bir kız olan isviçreli Laurence, Lapallus, Ahmet Ferhati, Yeteneksiz Norbert bir akşam okul çıkışı Kızıl Aslan barında oturuyoruz. Birer pastis çekip muhabbet ediyor, kalkıyoruz. Laurence benim eve yakın bir yerde oturduğunu söylüyor, birlikte yürümeye başlıyoruz. Blucinli, yeşil par-

kalı, siyah balıkçı yaka kazaklı, hep önüne bakan ondokuz yaşında, elleri küçücük bir kız. Çok zeki, ancak sahnede tutuk. Aslında yetenekli, tutukluğu huzursuzluğundan. Sigaranın birini söndürüp öbürünü yakıyor. Delikanlı gibi fırlatıyor izmariti. Kimi davranışları oğlan çocuğu gibi.

-Hey! Kalacağım evin kapısı kilitli olabilir. Anahtarım yok... Ya kilitliyse?

diyerek birden duruyor.

-Gel, bende kal.

-Bi gidip bakiim. Belki kilitli değildir.

-Ne gerek var? Bende kalabilirsin!

Gözüme bakıyor, dudağını ısırıyor:

-Okey!

diyor.

Geliyoruz artık duvarları tiyatro afişleriyle kaplı odama. Ucuz şarap içerek başlıyoruz birbirimizi biraz daha tanımaya. Otostop yaparken bir herif ırzına geçmiş. İntihara teşebbüs etmiş, yüzüne gözüne bulaştırmış.

-Hiç sevgilin falan olmadı mı?

-Oldu... Tam olmadı yani... Sevdiğim tipler oldu, ama ulaşamayacağım kişilerdi bunlar.

-Bu otostop hikâyesinden sonra kimseyle sevişmedin mi?

-Hayır. Ben sevişmeyi bilmiyorum. Hiç tatmadım ki!

Sessizce şarabı bitirdik.

-Benimle sevişmek istiyor musun?

dedim.

-Hayır.

dedi. Sonra seviştik.

66

Sıska Paulette bana temelli bir iş buluyor. Kütüphane memuru oluyorum. Bütün işim, saat onüç ile ondört arası kütüphaneyi açıp isteyene istediği kitabı verip fişlemek. Bu arada sürekli okuyabiliyorum. Çok gelip giden de olmuyor zaten. Strasbourg Devlet Tiyatrosu'nun gezmekle bitmez kütüphanesinde başlıyorum frenk tiyatrosunu bir ucundan kemirmeye. Bu iş için ayda beşyüz frank alıyorum. Parasal durumum giderek düzeliyor. Artık geceleri Gaston'un barında bira bardağı yıkamak zorunda değilim. Haldun Taner, büyük dayım Kemal Galip beyi, o da babamı iknâ etmiş, babam tiyatro okumamı kabullenmiş, bana Paris'teki Çarşambalı terzi Enver kanalıyla sekizyüz frank gönderiyor.

Bir akşam yemekten sonra kütüphanede biraz kitap okumak niyetindeyim.

Gelip yerleşiyorum. Kütüphane bir anlamda bürom benim. Tiyatro gece onikiye kadar açık. Gece yarısına kadar okuyabilirim. Fakat ne kadar çok kitap var. Okusam okusam ne kadar okuyabilirim?

Bir ara canım kahve istiyor, alt kata iniyorum. Merdivenin altındaki kahve makinesinin başında Georges ile Antonin fısır fısır bir şeyler konuşuyorlar, beni görünce susuyorlar.

-Ne o? Ne tezgâhlıyorsunuz?

-Şey...

diyor Georges, gözüme bakıyor, susuyor. Antonin kahra-

manca itiraf ediyor:

-Biz meskalin içeceğiz!

-Nerden geldi bu aklınıza?

-Bütün gün Antonin Artaud'nun kitabını okuduk. O sürekli içiyormuş!

-Eeee?

-Bizim soyadımız Artaud değilse, başımız kel mi?

diyor yurtdaşı, vahşet tiyatrosunun kuramcısı bu ünlü tiyatro adamıyla adaş isviçreli Antonin.

-Bir kere denemek istiyoruz!

diyor Georges.

-İyi. Deneyin!

deyip kahvemi alıyorum makinadan.

-Sen de denemek istemez misin?

-Hayır.

-Niye?

-Ne niye? Ben size niye deniyorsunuz, diye soruyor muyum?

-Bak, şöyle bir sorunumuz var. Meskalin satan tip en küçük dozu yetmiş franga veriyor. Bizim otuzbeş frangımız var. Dört kişi olursak, bu parayı denkleştirebiliriz diye düşünüyoruz.

-Beni iki kişi olarak mı düşünüyorsunuz?

-Hayır. Frederique de var.

-Hangi Frederique?

-İkinci sınıftaki esmer, örgülü saçlı kız.

Giderayak geri dönüyorum. Frederique bir süredir kestiğim bir kız. Simsiyah saçlarını kızılderililer gibi örüyor, alnına renkli kordonlar bağlıyor. Siyah uzun bir pelerinle dolaşıyor. Kabile reisinin kızı gibi. Acayip beğeniyorum. O da benimle sürekli flört ediyor, sürtünüp kaçıyor. Ben ona *"Fre-*

dolali Fredolala" diye şiirler düzmeye başlamışım bile, kızın bundan haberi yok. Onun adı geçince akan sular duruyor, şairane aşkım yüzünden kötü yola düşerek bastırıyorum onyedi frank elli santimi.

-Seninle olduğuna sevindim.

diyor Antonin.

-Frederique, Kızıl Aslan barında bekliyor. Sen de oraya git, biz malı alıp geliyoruz.

diyor Georges. Hızla ulaşıyorum bara. Fredo orda, tek başına oturuyor ve sıkıntılı parmaklarıyla masanın örtüsünü üzüyor. Pat diye oturuyorum karşısına.

-N'aber Fredo?

-Hiç!

-Birini mi bekliyorsun?

-Yoo!

-Georges ve Antonin'i gördüm. Ben de para verdim. Birlikte olacağız.

Birden çözülüyor Fredo'nun tedirginliği.

-Kötü bir şey yapmıyoruz, değil mi?

-Bizden başkasına zararı yok.

Pastis içmek istiyorum, Fredo engel oluyor:

-Alkol alma. N'olur n'olmaz.

Antonin ve Georges, banka soymuş yüzlerle giriyorlar Kızıl Aslan barına. Durumu belli etmemeye o kadar özen gösteriyorlar ki, her hallerinden ceplerinde yetmiş franklık meskalin olduğu belli.

-Kime gidiyoruz?

-Bana gidiyoruz.

diyor Antonin. Onun odası barın tam karşısındaki evin çatı katında.

-Bana da gidebiliriz.

diyor Fredo, onun odası da barın çatı katında.

-Bende müzik var!

diyor Antonin.

-Müzik olması mı gerekli?

diyorum. Fredo'ya gitmekten yanayım.

-Müzik iyi olur!

diyor Georges. Antonin'e gidiyoruz. Odasında sandalye yok. Yere oturuyoruz. Ufacık bir dürülü kağıt çıkarıyor Georges cebinden, açıyor kıvrımlarını, bir parça beyaz toz. Çakısıyla muntazam dört parçaya ayırıyor tozu. Bu ayrıştırma uzun sürüyor. Kimsenin kimseye hakkı geçmemeliymiş. Olay beni klinik olarak ilgilendirmeye başlıyor. Tek amacım şu andan itibaren olup bitenleri defterime yazmak.

Kağıt para çıkarıyor, dürüyor, ince bir gazoz kamışı haline getiriyor banknotu ve tozun dörtte birini burnuna çekiyor Georges. Sonra Antonin, sonra ben, sonra Fredo, enfiye çeker gibi burun deliklerimizden çekiyoruz içimize bu beyaz tozu. Burnumun direği kırılıyor sanıyorum.

-Artaud'nun kitabında okudum, kıçtan alınırsa hemen bağırsaktan kana karışıyor ve daha etkili oluyormuş!

diyor Georges.

-Bunu niye daha önce söylemedin?

diye sinirleniyor Antonin. Çay içilmesi uygun görülüyor. Antonin, çay suyu ısıtmak üzere çaydanlığı ocağa koyuyor. Fredo elimden defteri kalemi kapıyor ve sayfanın ortasına bir şeyler yazmaya başlıyor. Sanki sayfaya değil de bir salyangoz kabuğunun üstüne yazıyormuş gibi birbirinin içinde dolanan çemberler biçiminde dönüyor yazı. Yazarken defteri çevirmiyor, kendisi defterin çevresinde dolanıyor. Okumaya uğraşıyorum yazdıklarını.

Onunla birlikte ben de dolanıyorum defterin çevresinde. Oturup defteri çevirsek daha kolay. O an, onu düşünemiyoruz. Antonin pikaba klasik müzik koyuyor ve sesi sonuna dek açıyor. Fredo'nun döne dolana yazdıkları şunlar: *"Hırçın gizli oturum. Üç kara köpek. Uyuz. Bir küçük kız kaydıraktan kayıyor. Sokak feneri kaldırıma gömülüyor. Fener oyuna giriyor, ben bir kaydırakım diyor küçük kıza, beni gökyüzüne fırlat! Pencere camı boş, pencere camı çırılçıplak. Toprak. Dinleniyorum. Gökyüzüne ulaşıyorum. Gökyüzündeyim. Fener gülüyor, teşekkür ediyor ve küçük kızın eteğini kaldırıp kıçına çimdik atıyor."* Sayfayı çeviriyor Fredo, büyük harflerle kocaman yazıyor bu kez: "KARNIM AĞRIYOR "

Saat sıfırbir. Herhangi şeylere çok gülerek kahkahalar içinde ilerliyor gecemiz. Antonin çaydanlığa önce yazdığı şiirleri sokuyor, sonra şampuan boca ediyor. Garip bir sabun kokusu sarıyor odayı. Şampuan çaydanlıkta köpürüyor, taşıyor, ateşi söndürüyor. Ben yer yatağı üzerine uzanmış durumdayım. Antonin'de gülme krizi başladı, kriz Fredo'ya sıçradı. Kriz dindi. Portakal yeniliyor. Müzik çok gürültülü. Georges bir süredir gözlerini açmıyor. Fredo tuvalete gitti.

Saat sıfırbir onbeş. Georges beyaz duvarın ırzına geçmeye uğraşıyor. Antonin Noel'den söz ediyor. Fredo pencerenin dışına çıkıp damda yürümek isteminde. Antonin duvara yapıştırdığı adaşı Artaud'nun fotoğrafıyla konuşmaya başladı. Resmen görüşüyorlar. Antonin fotoğrafın göz kırptığını, ağzını açıp kapadığını ısrarla iddia ediyor. Dikkatlice bakıyoruz, yok öyle bir şey. Soluk bir fotoğraf işte. Başımın döndüğünü hissediyorum.

Saat sıfırbir buçuk. Herkesin çocuksu şeyleri belirginle-

şiyor. Antonin, Georges'a yüksek sesle:

-Yoksa sen bir adanın üstünde misin? Nereye gidiyorsun Georges?

diye soruyor. Fredo makyaj yapıyor. Onu çok güzel buluyorum. Müzik çok önemli. Birden değişen ritm bir kahkaha tufanı yaratabiliyor. Hiç yoktan ürüyor gülme. Bu sanki bizim eski gülmemişliklerimiz. Fredo makyaj kalemiyle alnına güyâ *"O gözlerini kapatıyor mu?"* yazdı. Aynaya bakarak yazdığı için okunmuyor. Makinaya ters koyulmuş slayt gibi karşımızda. Ya da ters basılmış bir fotoğraf. Yazıyı okutabilmek için beni lavabo aynasına götürdü. Evet, aynada okunuyor. Fredo'nun pozitifi aynada, Fredo negatif. Antonin suratına soytarı makyajı yapmaya başladı.

Saat sıfırbir kırkbeş. Georges yıkıldı, yerde kıvrıldı, gözleri kapalı. Antonin duvara boş beyaz dosya kağıtları yapıştırıyor. Duvara resim yapmak isteyen olursa, duvarları kirlenmesinmiş. Müzik ciddi bir kreşendoya geçti. Duvardaki kağıtlara yazılar yazılıyor. Susadım. Antonin duvardaki bir kağıda:

"Güzel pazar günü kalemi, fakat bugün cumartesi."

yazdı. Oysa bugün pazartesi.

Saat sıfıriki on. Antonin çalar saatini kuruyor. Çalár saat birden çalmaya başladı. Fredo şarkı söyledi. Hatta söylemedi. Fredo şarkı söyleyebilir. Georges ağzını şapırdatıyor. Antonin kendisinin bir uçak olduğundan emin, kanatları kolları, dolanıyor odada, rüzgâr sesi gibi sesler çıkarıyor. Giderek küçülüyor oda. Fredo hafif bir isteri krizi geçirdi. Halâ titriyor, iç geçiriyor. Gözleri korkulu. Kuşkuyla bakıyor bizlere. Georges da bir kriz geçiriyor, duvarın dibine büzüşmüş, duvarı delip içine girmek istiyor, sürekli ağzını şapırdatıyor. Yorgunum. Canım Fredo'yu istiyor.

Saat sıfırüç. Antonin müziği kapattı. Çok gürültü olduğunu söylüyor. Birden odanın ortasına dikildi:

-Eee, n'apıyoruz?

Ne demek istiyor? Georges ayağa kalktı. Gitmeye niyetli.

-Otur yerine, hiç bir yere gidemezsin Georges!

dedim. Niye diyorum? Niye gidemesin? Georges gitmekte kararlı.

-Gitsen bile dönüp dolaşıp buraya geleceksin, bu artık senin elinde değil!

dedim. Niye diyorum ben böyle şeyler? Georges şaşkın şaşkın baktı bana. Sonra çıktı kapıdan, merdivenleri inıyor, ayak sesini duyuyorum. Birden kesiliyor ayak sesi. Kısa bir susku. Hızla geri çıkıyor merdivenleri, odaya geri geliyor Georges ve telâşla:

-N'oluyor?

diyor.

-Ben sana demedim mi?

diyorum. Antonin yeniden odanın ortasındaki noktasına geliyor:

-Eeee, n'apıyoruz?

N'apılmasını istiyor yani? Oda, onun odası. Gidelim mi istiyor?

-Bana gidelim mi?

dedim. Fredo yer yatağına kaykılmış;

-Ben buradan bir yere gidemem.

dedi. Antonin'le mi yatmak istiyor? Olabilir.

Saat sıfırüç yirmi. Antonin, yatmak istediğini, artık gitmemiz gerektiğini söyledi.

Kalktım.

-Haydi Georges, gidiyoruz!

dedim. Bu sözüm üzerine Fredo da fırladı. Üçümüz oda-

dan çıktık. Merdivenleri indik, sokağa ulaştık. Yağmur yağıyor. Karşı kaldırıma geçtik. Fredo'nun kapısının önünde durduk.

-Eee, n'apıyoruz?

diye sordum.

-Ben odama çıkıp yatıcam!

dedi Fredo.

-Ben de!

diye mırıldandı Georges.

-Ben de!

dedim. Birden aynı anda arkamızı döndük birbirimize, ayrıldık.

Koşar bir adımım var. Aslında koşmuyorum. Tüm sesleri çok güçlü duyuyorum. Kendi adım seslerimden ürküyorum. Daha hızlı yürüyorum, daha çok ses. Benim odam bu kadar uzak değildi aslında. Yürüyorum, yollar bitmiyor. Sanki saatlerdir yürüyorum. Bir kavuşabilsem yatağıma. Daha Division Leclerc caddesine bile çıkamadım. Yolları mı şaşırdım? Niye şaşırayım? Nerdeyim? Ters yöne mi yürüyorum? Hayır, doğru. Ben odama gidiyorum, oda benden kaçıyor.

Saat sıfırdört buçuk, yatağımdayım. Çalar saatimi kurdum, okula geç kalmamalıyım. Dayak yemiş gibiyim. Uyumak üzere vuruyorum kafayı. Saatin tik tak sesi çok şiddetli, odayı inletiyor. Saatin sesi beynimin içinde patlıyor, tik tak... tik tak... Sokakta bir yere su damlıyor. Su zerreciği çok büyük ve yere ulaştığında müthiş bir ses çıkarıyor.

Başka sesler de duyuyorum. Gece ne kadar gürültülü, uyuyamıyorum. Bir sigara yakıyorum. Ağzım kuruyor. Söndürüyorum sigarayı. Saati pencereden dışarı fırlatmak istiyorum, fakat uyanamazsam okula geç kalabilirim. Okula

geç kalınmaz. Uykum yok. Çok yorgunum. Bir süre öyle yatıyorum yatakta. Uyumak olanaksız. Kalkıyorum. Çay yapıyorum. Çay şiir ve şampuan kokuyor, döküyorum çayı.

Saat sabahın altısı. Gözümü kırpmadım. Odam çok küçük. Paltomu giyip sokağa çıkıyorum. Okuldaki otomatik makineden bir kahve içmeliyim. Okul açılmış mıdır?

Hızla yürüyorum yolları. Okul hiç bu kadar uzak olmamıştı. Mesafeler sündüler bu gece.

Okulun önüne ulaştığımda karşıdan hızla Georges'un geldiğini görüyorum. Gözleri faltaşı gibi açılmış. Okulun bahçe kapısının önünde bekliyorum onu. Geliyor, gizlice kulağıma:

-Hiç uyuyamadım!

diyor. Niye gizli söylüyor?

-Ben de hiç uyuyamadım!

diyorum, yüksek sesle.

-Hişşşşt, bağırma!

diyor, alçak sesle. Bağırmıyorum ki. Tam o sırada Fredo geliyor sanki sözleşmişiz gibi.

-Hiç uyuyamadım!

diyor Fredo.

-Bağırma!

diyorum. Aslında bağırmıyor kız. Georges adına söylüyorum bunu. Çünkü zenci arkadaşım en ufak sesi bağırma olarak algılıyor, sürekli iki eliyle kulaklarını tıkıyor. Temizlikçi kadınlar okulun merdivenlerini yıkıyorlar. Sabunlu sulara basarak giriyoruz içeri.

-Öyle deli gibi sürtmeyin o süpürgeleri yere, ne kadar gürültü ürettiğinizin farkında mısınız?

diye azarlıyor kadınları Georges. Kadınlar bize aptal aptal

bakıp aralarında alzasca bir şeyler konuşuyorlar. Otomatik kahve makinesine gidiyoruz. Birer kahve alıp en üst kata dinlenme salonuna çıkıyoruz aramızda hiç konuşmadan. Sessizce kahvelerimizi içerken Antonin geliyor:

-Günaydın. Hiç uyuyamadım.

-Hiç birimiz uyumadık.

diyor Fredo, gülüyor.

Abuk subuk şeyler konuşuyoruz. Onları niye konuştuğumuz da belli değil. Vakit geçmek bilmiyor. Nihayet ilk dersin zamanı geliyor, Fredo kendi sınıfına gidiyor. Antonin, Georges ve ben, herkesten önce siyah taytlarımızı giyip en ön sırada yerimizi alıyoruz beden eğitimi dersinde. Bernadette Landru sınıfa giriyor. Birden biz dikkatini çekiyoruz her nedense. Üçümüz en ön sırada kimbilir nasıl bir duruş sergiliyorsak, kadın bize yanaşıyor:

-Ne içtiniz siz?

diye soruyor. Hiç duraksamadan kahramanca yanıtlıyorum soruyu:

-Meskalin içtik!

Bir an duralıyor Bernadette, sonra sakin bir sesle:

-Siz üçünüz şimdi gidin, yarın gelin!

diyor.

67

Şu saçı sakalına karışmış, genelde köprü altında, kaldırımlarda, parklarda yatan, adlarına *"clochard"* denilen sınıftan, pis ve yer yer yağ lekeli paltolu, dilenci kılıklı herif, kesinlikle Unkapanı'ndan Arpacıoğlu Feyzullah! Çünkü rakıya benziyor pastis, son soluğumuz benzetmek. Feyzullah'a hiç bir şey ısmarlayan yok, burada ısmarlama bilmiyorlar. Masaya hesap bomba gibi düştüğünde, masadakiler sanki tanışmıyorlarmış, oraya ayrı ayrı gelmişler de, yer kıtlığından aynı masada oturuyormuş gibi bir epik tavra bürünüyor;

-Benim iki şarabım var, mösyö ne içti bilmiyorum!

yabancılaşması oluyor, hesap ödenirken.

-O adama benden bir içki versene!

dedim, vikingimsi uzun sarı saçlı barmen Jean-Paul'e.

-Gerekmez!

diye yanıtladı. Allahtan herif olaya kulak misafiri oldu da:

-Nasıl gerekmez? Çabuk bir kadeh kırmızı ver!

diye kükreyerek, Jean Paul'e saldırarak edindi içkisini, daha sonra bana dönüp kendisinden beklenmeyecek bir şövalye nezaketi içinde kadeh kaldırdı:

-Binlerce teşekkür mösyö!

-Sağlığına Feyzullah!

diye kaldırdım kadehimi.

-Feyzullah kim?

dedi.

-Bizim dilde öyle denir!

dedim. Dün durup dururken yüz frank kazanmışım, niye içki ısmarlamıyayım garibana.

Fransız televizyonunun yeni açılan 3.Kanalı için çekilen *"Yitik General"* isimli filmde figüran olarak alman subayı rolü oynamışım. Strasbourg'la Colmar arasında, film çekimi için sürekli gidip gelen bir trende, gestapo subayı olarak girip kompartımana, almanca olarak:

-Kimlikleriniz lütfen!

dedim, bütün gün. Çekim bitince, şak çıkarıp ödemişler paramı.

Kızıl Aslan barında Fredo'yu bekliyorum. Bu akşam ikinci sınıflara, öğretmenlere ve tiyatronun oyuncularına O'Casey'i oynadık. Oyun kötü geçti. Ben en kötüydüm. Fredo'yu gördüm izleyenler arasında, tırnaklarını yiyordu. Pomarat kimbilir ne fena kızmıştır bana. Oyundan sonra ortada yoktu. Kimseye bir şey demeden kayboldu. Pomarat'nın bir suçu yok. Nasıl yok? Benim ne suçum var? Ufak tefek bir rol verseymiş bana inek. Mekteb-i Sultanî frenkçesiyle, fransızca O'Casey oynanır mıymış? Giriyorum sahneye, sağım solum fransız, izleyenler fransız, ben de güyâ denizci Mahan'mışım, irlandalı frenk türkü! Benim bildiğim denizciler lazdırlar ve frenkçe konuşmazlar. Bing Crosby'nin bir denizci şarkısını söyleyerek giriyorum sahneye. Çok ünlüymüş, oyuna da adını veren bu şarkı! Nasıl bilmezmişim? Herkes bilirmiş. Ben Crosby'le oturup hamsi buğulama yemedim ki... Siz *"Ha puradan aşşağu, saldum pacaklarimu"* yu biliyor musunuz? Niye bilmiyorsunuz? Çok ünlüdür, Trabzon'da kime sorsan bilir!

Bir soğuk işledi içimize. Köprünün altına soba kurmak kimin haddine? Clochard Feyzullah ve bendeniz, olmasın sobamız, içelim kardeşim, haydi kaldır etiketsiz şarap şi-

şeni, vur benimkine. Bizi kemiren her bi şeylere! Sen Bing Crosby'yi biliyor musun lan Feyzullah? Şaşırtıcı ve fakat biliyor, üstelik onun bir şarkısını mırıldanmıya başlıyor... Sokak serserisi kadar olamadık. Pomarat'nın bir suçu yok aslında.

Fredo'lar neden gelmiyorlar? Gülmelerini, bakmalarını, konuşmalarını derdest edip nerelere gidiyorlar Istırapburuk üstüne gece çökende? Kızıl Aslan barında kıpkızıl gece, Fredo'lar yoklar. Bekle gelirler!

Yapraklar bir bir düşüyorlar. Sis, içime dalmış gidiyor. Ben bu ırmakım işte, akıyorum Istırapburuk'un ortasından. Haydi serseri Feyzullah kaldır şişeni, tokuştur sisle. Feyzullah çok çok güldükten sonra, çok kızdı bu işe. Elinde küçülüverdi şişe. Kendinden büyük sorunlar icâdetti ve çişe gitti.

Fredo'lar, işte yoklar! Ama olmaz ki canım, ne bok yiyor bunlar? Nerdeler? Hani? Yok, olmaz böyle şey! Çekilmez. Ve fakat itilemiyor da! Bak nasıl sinirlendik gene işte, çişten dönen Feyzullah ve bendeniz. Bak nasıl titremeye başladı ellerimiz. Yahu Fredo ya gel artık, ya da gel!

Ama olmaz ki, bu kadar da çan çalınmaz ki! Hem ne biliim canım, bu kadar da uzun sürmez ki. Sıçtın gecenin içine Saint-Bilmemne kilisesi!

Fredo'nun gelmeyeceği anlaşıldı. Ağrımızı bağıracaktık, evde yoklar! Çıktım Kızıl Aslan barından. Karşı kaldırıma geçtim Üç Tavşan lokantasına girdim. Pomarat tek başına, oturmuş bira içiyor. Uzaktan soğuk bir selâm verdim. Kötü oynadım ya, suçluyum sanki ona karşı. Gülümsedi Pomarat:

-Gel buraya!

Gittim.

-Sana bir bira ısmarlıyabilir miyim büyük türk?

Bir süredir, hafif alaylı bir biçimde böyle hitabediyor bana.

-Elbette. Teşekkür ederim.

Oturdum karşısına. Daha bira gelmeden başladı:

-Çok kötüydün bu akşam.

-Biliyorum... Oyun da çok kötüydü.

-Biliyorum.

Bir süre konuşmadan masanın üstündeki sigara paketlerimizle oynadık. Gene o girdi söze:

-Doğaçlamalarda çok iyiydin. En güvendiklerimden biriydin. Nasıl oldu da kıvıramadın sen bu rolü?

-Fransızcayla mücadele ediyorum.

-Senin fransızca sorunun yok.

-Dili konuşmak yetmiyor. O sözü nasıl vurgulasam, nasıl duygulasam düşüncesi beynimi işgal ediyor, eller, kollar, bacaklar tereddüte bürünüyor. Şu an ne yapıp bu durumdan kurtulsam duygusu beynime türkçe ulaşıyor. Başlıyor beyin gürül gürül türkçe çalışmaya, fransızca repliğimi zar zor anımsayıp ağzımdan çıkarıyorum. Bu oynamak değil ki, o metinle mücadele! Sen bana bir numara bol bir rol verdin. Daha küçük bir rolüm olsaydı, belki daha başarılı olabilirdim.

Pomarat susuyor. Bir gitane yakıyor. Omuzuma vuruyor:

-Haydi kalk büyük türk, doğru dürüst bir yere gidelim, adam gibi içelim. Seni davet ediyorum.

Gözünde bir ışık var. Biliyorum, bu adam beni seviyor. Ben onu çok seviyorum. Kleber meydanını yürüyoruz, eski şehirde küçücük bir lokantaya giriyoruz. Beyaz şarap içip tavşan yiyoruz.

- Niye sana verdim denizci Mahan'ın ikinci perdesini, biliyor musun? Doğaçlamaların ilk günü sen plajda bir türk oynadın. Leonor'un kıçına takıldın. Sonra onu boğazladın,

suya soktun, boğdun, getirdin kumlar üstüne yatırdın, soyup ırzına geçecektin...

-Evet, fakat tecavüz gerçekleşemeden sen doğaçlamayı kestin!

Gülüyor Pomarat. Leonor'un güzelliğinden ve dişiliğinden konuşuyoruz erkek erkeğe. Sonra gene denizci Mahan'a getiriyor sözü:

-Denizci Mahan'ın ikinci perdedeki duygusu, tamamen senin plajda oynadığın adamın duygusu. Onun için sana ikinci perdeyi verdim.

-Keşke bana bunları provanın başında söyleseydin, belki daha iyi olurdu. Bir de şu var; ben o doğaçlamada türkçe oynuyordum.

-Ama her şey anlaşılıyordu.

-Keşke denizci Mahan'ı da türkçe oynasaydım!
diye şaka yapıyorum. Pomarat gülmüyor, birden duralıyor:

-Siktir! Bunu niye daha önce düşünmedik?

-Olur muydu?

-Hem de o kadar güzel olurdu ki! Oyuna müthiş bir zenginlik getirirdi. Bunu niye düşünemedik? Elbette... Sen metnini türkçeye çevirip kendi dilinde oynamalıydın.

-Kimse bir şey anlamazdı.

-Plaj doğaçlamasında ben herşeyi nasıl anladım?
diyor Pomarat ve bana o yıl İngiltere'de Peter Brook'un yönettiği bir Shakespeare oyununu anlatıyor. Bir arap, bir ingiliz oyuncu karşılıklı geliyorlar ve replikler yerine, ellerindeki çakıl taşlarını birbirine vurarak çıkardıkları seslerle diyalog kuruyorlarmış ve herşey anlaşılıyormuş.

Pomarat içtikçe hayıflanıyor beni türkçe oynatmadığına. Hayıflandıkça içiyor.

68

New York'tan amerikalı bir trup geldi, Devlet Tiyatrosu'nun konuğu olarak. Altı gün oynayacak Strasbourg'ta. Tiyatro salonunda oynamıyorlar, kentin çıkışında, geniş, yüksek tavanlı, bir salonda yapacaklarmış gösterilerini. Kamyon kamyon dekorları geldi.

Cumartesi sabahı dekor kurulma işinde çalışıyoruz, Georges, Lapallus, meksikalı Ruben, Michel ve ben. Saati yedi franktan para alacağız. Salon büyük, ortasında oynayacaklar, izleyici oyun alanının çevresine yerleştirilmiş tribünlerde oturacak. Ağır ağır kuruyoruz dekoru, hiç acelemiz yok. Meksikalı Ruben'in tembelliği hepimize bulaştı. Ne kadar uzun zamanda bitirirsek o kadar çok para alacağız. Dekor denilen şey, inşaatlarda iskele olarak kullanılan, birbirine geçme sarı metal borulardan oluşan değişik kuleler ve bunların birbirine bağlantıları, bir de ortada içi su dolu küçük bir havuz. Amerikalı trubun adı; The New York Performance Group. Oynadıkları oyunun ismi: "*Komün*". Ekibin ortak yapıtıymış. Altı kişiler, iki kız dört erkek. Altısı da salonun ortasında sırtüstü yere yatmışlar, gözleri kapalı, dinleniyorlar. Hepsi yalınayak, ayaklarının altı leş gibi. Biz dekor kurma işini sündürdükçe sündürüyoruz, ekibin turne sorumlusu gelip bize ingilizce fırça çekiyor. Tek ingilizce bilenimiz Ruben, ona uzun uzun gecikmenin nedenini açıklıyor. Dekor oyun saatine zor yetişiyor.

İzleyiciler salona alınıyor. Girişte herkesin ayakkabılarını çıkarttırıyorlar, camiye girer gibi. Ayakkabılar girişteki

büyük bir beyaz çarşafın üstüne diziliyor. Herkes yerini alınca başlıyor oyun. Çok az söz var, herşey görsel. Zaman zaman çığlıklar, bağırışlar, şarkılar anlatıyor bize durumu. Amerika'ya varışla başlıyor olay. Yeni dünyaya varınca özgürleşiyorlar, üstlerinde ne var ne yok çıkarıp atıyorlar, çırılçıplak dalıyorlar havuza, neşeyle yıkanıyorlar, sonra havuzdan çıkıp marşlar söyleyerek dolaşıyorlar salonu, uygunsuz yerlerinden sular damlayarak. Ne kadar da rahatlar böyle dal yaprak! Ben utanırım örneğin, sahnede böyle bir rol oynayamam herhalde... Sonra bir kavga sahnesi. Ardından giyiniyorlar. Kulelere çıkıp birbirlerine bağırıyorlar. Biri ezanı andıran nağmeler söylüyor. Bir ara kızlardan biri bir izleyiciyi kendisine kelepçeliyor ve:

-Haydi gel dışarda sevişelim!

diyor. İzleyici ıkınıyor, sıkınıyor, kızla dışarı çıkma yürekliliğini gösteremiyor. Çıksa gerçekten sevişecek mi yani bu kız bu adamla? Ben adamın yerinde olsam çıkardım dışarı. Hatta o kızı yatırıp yere, orda becerirdim. İzleyiciye bulaşınca, sonucuna da hazırlıklı olacaksın.

Bu oyun Türkiye'ye turneye gelse n'olur acaba? Herhalde kızın ilk gece kelepçe taktığı herifle arasında zoraki bir aşk başlar. Herif kıza bu işi bırakıp kendisiyle evlenmesini, onu bu hayattan çekip kurtarmayı, hayatının kadını olmasını önerir. Kız bunu saçma bulur, ikinci gece başka bir herife takar kelepçeyi, onunla da yatmak zorunda kalır. Çünkü;

-Haydi gel dışarda sevişelim!

diyen bu dünya güzeli amerikalı kızın önerisini hiç bir türk reddetmez, anında kabullenir ve uygulamaya geçer. İlk gecenin kelepçeli talihlisi, kıza âşık olup ikinci gece de oradadır. En ön sıradan bilet almış, gerinerek oturmaktadır

koltuğunda. Artık karısı olarak gördüğü o kızın başka bir herifi kelepçeleyip dışarı götürmesi kahpeliği karşısında kızı ve ikinci gecenin talihlisini vurur. The New York Performance Group İstanbul'da dağılır, hayatta kalan grup üyeleri kendilerine başka işler bulurlar. Ezana yetenekli çocuk, müezzin olur.

"Komün", oyuncuların oluşturduğu birbirine yapışan Amerika resimleri ve şarkılarla sürüyor. Sonunda hepsi birden salonun giriş kapısına koşuşturuyor, izleyicilerin ayakkabılarının dizildiği beyaz çarşafı bohçalayıp getiriyorlar havuzun başına, boca ediyorlar suya. Herkesin ayakkabısı havuzda yüzüyor. Birden kayboluyor oyuncular ortalıktan. İzleyiciler şaşkın. Ruganlarını giyip gelmiş soylular var. Bir sessizlik. Spor ayakkabıyla gelenler gülüyor, alkışlıyor. Sonra izleyiciler ufak ufak gidip havuzda ayakkabılarını arıyorlar, bir itiş kakış. Performance Group'un altı oyuncusu, dekorun kulelerine çıkmışlar havuza saldırmış izleyicileri izliyorlar, bıyık altından gülerek. En güzel tiyatro o an oynanıyor. Ayakkabısının tekini bulamayan biri var. Birinin şık ayakkabıları ortada yok, yerine bir çift espadril kalmış. Performance Group'un turne sorumlusu ayakkabılarını yitirenlerin ayakkabı parasını anında ödüyor.

Kıkır kıkır gülerek çıkıyoruz Georges'la bu gösteriden. Çıkışta ikinci sınıftan Patrick yanaşıyor kulağımın dibine:

-Bu gece Voges dağlarında bir eve gelir misin?

-Ne var ki?

-İki karı var, arabaları var. Birinin dağda villası var. Sana kafayı takmış. İstiyorsan gel... Kadının, kendini tüm masraflardan sorumlu tutmak gibi bir iyi huyu var!

-Kim bu kadın?

-Bak şurda duruyor, ilerde... Bize bakan uzun boylu, kı-

zıl saçlı.

-O mu benimki?

-Evet.

-Tamam, geliyorum.

Konuşmanın ister istemez konuğu Georges'la göz göze geliyoruz.

-Gidiyor musun?

diyor.

-Niye gitmeyeyim Georges?

Patrick ona yazılan kadının arabasına, ben bana yangın Monique'in arabasına biniyoruz. Arabanın arka koltuğunda üç küçük çocuk.

-Çocuklarım!

diye tanıştırıyor Monique, basıyor gaza. Ben çocuklara, iyi akşamlar, diyorum, çocuklar bana boş bakıyorlar. Gecenin karanlığında Voges dağlarına tırmanıyor araba. Pek konuşmadan, izlediğimiz oyunla ilgili bir iki söz ederek bir saat kadar yol alıyoruz.

Monique'in villası hiç de fena değil. Şömineyi yakıp geçiyoruz karşısına. Ev sahibesi yüzyirmiyedi çeşit peynir, onaltı çeşit şarap, binbir çeşit jambonlar, salamlarla bir sofra kuruyor. Uykusu gelen üç çocuk yatırılıyorlar. Patrick öbür kadınla üst kata çıkıyor. Şömine, Monique ve ben çok fena yalnız kalıyoruz. Kadın otuzbeş yaşında var. Evliymiş, kocası doktormuş, şu an bir hostesle birlikteymiş, Monique'in ne fındık kırdığına karışmazmış. Bir sigara yakıp dalıyorum şöminenin ateşine. Monique beni çok güzel buluyormuş, biraz daha şarap ister miymişim, daha önce hiç türk tanımamışmış, bende türk tipi yokmuş... Sakallarım ne yumuşakmış, niçin çizmelerimi çıkarmıyormuşum, izlediğimiz oyundaki erkek oyuncuların çıplak hali giyimli hal-

lerinden daha güzelmiş, burası da ne kadar sıcak olmuş... Ufak ufak soyunuyor. Canım çekmiyor bu kadını. Niye geldim buraya?

Birden üstüme atlıyor Monique ve şöminenin burnunun dibinde, şömineden utanmadan bir güzel ırzıma geçiyor. Irzına geçilme neymiş, onu öğreniyorum.

Monique'in yüzüne gün doğduğunda, otuzbeş yaşından da fazla olduğu gözümleniyor. Bir sigara yakıp bahçeye çıkıyorum. Bir dağın tepesindeyiz, önümüz amansız bir vâdi, arkamız görkemli bir orman. Dalıp ağaçların arasına yürüyorum bir süre. Erimekte olan karın altından mantarlar boyvermiş, orman ıslak, üşüyüp geri dönüyorum. Kahvaltı sofrası hazırlanmış, Patrick iştahla yiyor, Monique şarkılar söyleyerek mutfaktan masaya bir şeyler taşıyor. O bir ara mutfaktayken Patrick'e:

-Derhal burdan gitmek istiyorum!

diyorum.

-Saçmalama, çok iyiyiz!

diyor, ekmeğine tereyağı süren Patrick. Sıkıcı kahvaltı bitmeden evin önünde bir araba duruyor. Bir adam ve bir kadın iniyorlar arabadan. Biz onları pencereden görüyoruz.

-Aaa Roger geldi! Ne güzel!

diye yerinden sıçrıyor Monique. Roger kim? Soru işaretleri bakıyorum Patrick'e.

-Kocası!

diyor Patrick, çok sakin. Tedirgin oluyorum. Sevgilimin kocası gelmiş gibi bir duyguya kapılıyorum. Roger giriyor kapıdan, aşırı neşeli, yanındaki fıstık hostesi tanıştırıyor bizlere. Monique beni Roger'yle tanıştırıyor. Roger, karısının benim gibi bir herif bulmasından ve kendisini biraz rahat bırakmasından ne kadar mutlu olduğunu belirtiyor kahka-

halar içinde, bana iltifat üstüne iltifat ediyor. Çocuklar babalarını öpüyorlar, hostesi öpüyorlar. Belli ki, onunla daha önceden tanışıyorlar.

O gece Roger ve hostes de bizimle kalıyorlar. Bu kez her nedense Patrick, Monique ile, ben Patrick'inkiyle yatıyorum. Bir gece daha kalırsak hostese kavuşacağımdan emin olduğum sabah arabalara binip Strasbourg'a iniyoruz.

Aralık geliyor, artık kar kıyamettir ortalık. Palto sorunum var. Kimi çalışmalar için Devlet Tiyatrosu'nun kostüm deposundan giysiler alıp, işi bitince yerine koyuyoruz. Sık sık girip çıktığımız bu depoda, klasik rus oyunlarından kalma çok baba paltolar var, öyle asılı duruyorlar.

-Şunlardan alıp giysek!

diyorum Georges'a.

-Alabilir miyiz ki?

diye, dudak büküyor Georges.

-Bu paltolar burda bööle asılı duruyor, biz de donuyoruz!

diyorum. Bu parlak fikrimi okul sekreteri Sıska Paulette'e açıyorum. O okul müdürü Dente'la görüşüyor. Dente genel müdür Perinetti'ye iletiyor. Sonunda palto izni çıkıyor. Bütün okul, depodan çok şık paltolar çekiyoruz sırtımıza, çizme almayın, diyen yok, ayağımıza uygun çizmeler buluyoruz, ondokuzuncu yüzyılda birer rus prensi gibi dolaşıyoruz Strasbourg'da, kızlar pelerinli, başlarında geniş terekli şapkalar.

Üç çocuk anası Monique'in üç çocuk babası kocası şen şakrak Roger, yılbaşı akşamı beni yemeğe davet ediyor. Monique, üç çocuk, Roger ve ben yılbaşı yemeği yiyoruz. Bir ara Roger beni köşeye çekip;

-Yemekten sonra, çok güzel kadınların olacağı bir yere davetliyim. Sen de gelirsen güzel kadınlar sevinirler. Eğer yılbaşını benim salak karımla geçirmek istiyorsan burda kal!
diyor. Monique'in salaklığı konusunda kocasıyla hemfikiriz. Roger'yle gitmeye karar veriyorum. Monique ve üç çocuğa iyi yıllar dileyip saat yirmiüç suları, Roger'nin bana fıstık gibi oturan bir takım elbisesini giymiş olarak çıkıyoruz evden. Biniyoruz arabaya.

Strasbourg'un en şık mahallesinde bir eve gidiyoruz. Ağır sosyete bir durum. Eğlence çoktan başlamış. Sırtları bellerine kadar açık tuvaletli birbirinden güzel kadınlar, genç ve şık adamlar, bir iki kel zengin... Roger beni kadınlarla tanıştırıyor, birini tanıştırırken çaktırmadan göz kırpıyor. Demek ki diyorum bu madama asılmam gerek. Kadın uzun boylu, kumral, ince belli, alımlı, uzun ve çok düzgün bacaklı hoş bir hatun. Otuz yaşında var, yok. Dansa başlıyoruz. Madam delirtici güzel kokuyor. Ben de fena kokmuyorum, evden çıkmadan Roger pahalı kokularıyla beni bayağı dezenfekte etti. Madamın yaşlı ve zengin bir kocası, bir çocuğu ve istediği herşeyi varmış, kendisi eczacıymış ama eczayla uğraşmıyormuş. Bunları kulağımın içine anlatırken biraz daha sokuluyor bana. Başımı döndürüyor kadın.

Geceyarısı ışıklar söndürülüyor. Yumuluyorum eczacı madama. Uzun bir öpüşme. Işıklar yanıyor. Bir köşeye oturuyoruz. Konuşuyoruz bir süre. Yaşlı kocasıyla aralarında cinsel ilişkinin bittiğini, evlilik şirketinin sürüp gittiğini anlatıyor. Roger'ye bakınıyorum, ortalıkta yok.

-Josephine'le gitti!
diyor gülümseyerek eczacı madam.

-Biz de gidelim mi?
diyorum.

-Nereye?

-Benim Saint-Thomas kilisesi dibindeki öğrenci odama.

Kadın gülüyor, kalkıyoruz. Kimseyle vedalaşmadan çıkıyoruz evden. Evin önünde birbirinden yakışıklı, pahalı arabalar. Uçak gibi olanlardan birinin kapısını açıyor madam. Biniyoruz.

-Saint-Thomas rıhtımı!
diyorum, uçak kalkıyor.

Açıyorum odamın kapısını, duvarda tiyatro afişleri, Nâzım Hikmet'in çizgili denizci tişortlu fotoğrafı. Yatağın başucunda Bedri Rahmi reisin bir renk cümbüşü, masamın üstünde annemin gönderdiği türkçe gasteler... Oda gerektiğince dağınık. Kürkünü alıyorum madamın, nereye koyacağımı şaşırıyorum. Küçücük yatağıma uzanıyor madam.

-Işığı söndür!
diyor.

-Seni görmek isterim.

-Söndürme o zaman!
diyerek gülümsüyor. Söndürmüyorum.

Eczacı madamın doyumsuzluk ateşini söndürdüğümde saat sabahın altısıydı. Saint-Thomas kilisesinin işgüzar zangoçu çanlar çalıyor. Fırlıyor yataktan uykulu madam.

-Çanlar benim için çalıyor! Sabahleyin evimde olmam gerek. Ben evli bir kadınım.
Kürkünü giydiriyorum, arabasına dek götürüyorum onu.

-Herşey için teşekkür ederim.

-Ben teşekkür ederim madam.

-İyi yıllar!

-İyi yıllar madam!

Apışarasında bir yeni yıl sevinci, basıyor gaza madam, uçak havalanıyor Saint-Thomas rıhtımından.

Bir kaç gün sonra Roger'nin elbisesini temizletip paket yapıp götürüyorum.

Roger çok neşeli, Monique süzgün. Peynirle beyaz şarap içiyoruz.

-Haydi çıkalım!

diyor Roger. İkimiz çıkıyoruz. Biniyoruz arabaya.

-Nereye gidiyoruz Roger?

-Yılbaşı gecesi eczacı madam senden çok memnun kalmış. Telefonla aradı, teşekkür etti. Martine'e de telefon etmiş, uzun uzun anlatmış seni. Martine seni tanımak istiyor, ona yemeğe gidiyoruz.

-Martine kim?

-Bir sanayicinin karısı. Kocası oldukça yaşlı

-Anladım.

Martine, Bedri Rahmi'nin resmini çok beğeniyor. Janette, Nâzım Hikmet'i yakışıklı buluyor... Saint-Thomas kilisesinin çanları çalıyor ha çalıyor... Dişçinin karısı türkçe gasteleri aşırı resimli buluyor. Bankacının karısı yatağımın küçüklüğünden yakınıyor. Operatörün karısı çan sesi seviyor. Denise mum ışığı hastası. Emmanuelle, türkçe öğrenmek istiyor... Saint-Thomas'nın çanları aşınmak bilmiyor... Genel müdürün karısı sakallarıma kesik. Marie-Agnece bıyıklarımla oynuyor. Mimarın karısı, para vermek istiyor. Basıyorum tokadı. Meğer mimarın karısı tokat seviyor.

Saint-Thomas rıhtımına uçaklar iniyor. Kilisenin dibinden uçaklar kalkıyor. Pezevenk zangoç çanlara eziyet ediyor. Cinsel komplekslerimi kilisenin bahçesine gömüyorum. Kilisenin bahçesinde bir ağaç büyüyor, ben büyüyorum.

69

Yeni Posta barı da Juif sokağında, Kızıl Aslan'a elli metre. Ondan daha köhne, dolayısıyla daha ucuz. Artık oraya gidiyorum, ucuzluğundan değil, Fredo'ya tavır olsun diye. Sevimli bir kadın garson var. Anası barda duruyor. Çoklukla yabancı uyruklu inşaat işçilerinin paydoslarda doldurduğu, diğer saatler oldukça sakin, masa örtüleri eskimiş alçak gönüllü bir meyhane burası. Annemin Türkiye'den gönderdiği gasteleri okuyorum orada. Ben de bir yabancı kültür işçisi değil miyim bu Fransa'da? Yeni Posta barında kuzey afrikalı ve portekizliler ağırlıkta, türk bulunmuyor. Türkler daha kentin varoşlarında yerleşikler. Juif sokağı kentin göbeği. Türkçe gastelerime garip garip bakıyorlar, Fransa'ya en az benim kadar yabancı olan bu işçiler...

Artvin'de savcı yardımcısıdır Ekrem Sezen. Tanımam etmem. Gasteden öğrendim olayı. Samsun Oda Tiyatrosu, Aziz Nesin'in *"Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz"* oyununu oynuyor, önce Samsun'da, sonra Karadeniz turnesinde. Orda burda engelleniyorlar. Artvin'de savcı yardımcısı bir takipsizlik kararı veriyor, önü açılıyor tiyatronun. Düşünce özgürlüğünün yok edildiği ülkemde Artvin'den bir ışık yanmış, heyecanlanıyorum. Düşündüğünü söylemek, yazmak ya da ülkemizi yönetenlerden farklı düşünmek suçundan insanların nemli zindanlarda rutubetsavar geceler geçirdiği bir dönemde Ekrem Sezen'in takipsizlik kararını kimselerin solduramayacağı bir gül gibi takıyorum yakama, yeni bir pastis söylüyorum. Bir kutlama mektubu yazmak istiyo-

rum o savcı yardımcısına. Ama ben kimim? Kim olarak, neyi kutluyorum? Vatandaş olarak mı? Yurtdışından! Onlar ateşin içinde yaşarken Fransa'dan Artvin'e kutlama mektubu dalyarakça değil mi? Bu sorular, belki o adamı da çok mutlu edecek mektubu yazmama engel oluyor. Yazmama değil aslında, yazıyorum da, postalamıyorum.

Birden iki tip girdi Yeni Posta barına. Mor kaplı bir kitaptan çok sayıda var ellerinde. Biri sakallı, acayip uzun boylu, öbürü uzun saçlı daha genç. Fabien Goetz isimli onbeş yaşında bir çocuk yazmış ellerindeki şiir kitabını. Yeni alzas şiiriymiş bu. Oturdular masama, konuştuk biraz. Kitabı satıp şairine para toplama derdindeler. Bir tane aldım.

-Ben de şairim kardeşim, bu çocuktan beş yaş büyüğüm. Çok büyük sayılmam yani. Benim şiirleri de pazarlasanıza!

dedim. İlgilendiler. Adres alındı, adres verildi. Onlara frenkçe şiirlerimi göndereceğim.

Askerlikle ilgili yeni çıkan bir yasa yüzünden Fransa birbirine girmiş durumda. Bütün üniversitelerde boykot başladı. Yürüyüşler, mitingler, polisle çatışmalar. Okulca biz de katılıyoruz yürüyüşlere. Aslında benim yabancı öğrenci olarak katılmam yasak ve fakat polisle çatışma sırasında polisin kimlik sorma durumu olmuyor. Bu yüzden katılıyorum, en öndeyim elimde pankartla. Sloganlar atıyoruz. En tutulan, başbakana söylenen;

-Ah ah, keşke annenin zamanında kürtaj olsaydı!

Edebiyat fakültesinde polis ve öğrenciler çatışıyorlar, 75 kişi yaralanıyor, bir öğrenci ölüyor. O öğrencinin ölümü üzerine Fransa'nın bütün üniversiteleri süresiz boykota giriyor.

Boykotu destekleyen öğretmenlerimiz bizi yönlendiriyor-

lar. Boykottan yanalar ama bu kararı bizim almamızı istiyorlar. Hemen boykot kararı aldık. Gerilla olarak sokak tiyatrosu yapabileceğimizi hatırlatıyorlar.

-Güncel olaylar üstüne, kendiniz yazar, oynarsınız, bizim haberimiz olmaz, okula da pek uğramayın. Aksesuar falan gerekirse, tiyatronun deposu kilitli değil oradan "gizlice" herşeyi alabilirsiniz!

diyor okul müdürü Dente. Ne kral öğretmenlerimiz var! Ne güzel bir okuldayım! Akademi'deki Hüseyin Baradan'lar, Atıf Kaptan'lar geliyor aklıma. Bir türk filminde olmadığımızı hemen anımsıyorum. Sağcı hoca, gerici hoca, ülkücü hoca falan yok. Olay gayet fransız, hatta polisiye bir durum. Soytarılık öğretmeni Louis de Funes belki gerekir, yanımızda bulunsun diye bize molotof kokteylleri yapıyor, Beden Eğitimci Annie Girardot, siyah gözlük takarak oynadığımız bütün meydanlarda izleyicinin arasında, bizi alkışlıyor, eskrim öğretmeni Alain Delon bize minibüsünü veriyor, Mask öğretmeni Brigitte Bardot tanınmayalım diye bize değişik masklar yapıyor, Solfej hocamız Jean Gabin bize slogan besteliyor, hemen alev alıyoruz. Sokak tiyatrosu için öyküler geliştiriyoruz.

Askerlik yasasından çıkan olaylar daha genel bir siyasal boyut alıyor. Başka hoşnutuzluklarını da dile getiriyor halk. En güncel sorunlardan biri de yabancı uyruklu işçiler. Komünist Partisi bas bas bağırıyor:

-Bir fransız işçisinin aldığının yarısı ücret alan yugoslav işçisi, fransız işçiden daha mı az üretiyor? Bu işçinin kesilen parası patronun cebine girmiyor mu?

Bu konunun üstüne atladık. Ben türk işçilerin lokaline gittim, sorunlarını dinledim. Georges cezayirli işçilerle görüştü, Antonin portekizlilerin derdini dinledi. Lapallus yu-

goslavlara gitti. Jean-Vincent ispanyol işçilerle sohbet etti. Sonra benim odada buluştuk. Hepsinin ortak sorunu ülkeye indikleri gün başlıyor. Ev kiralamak için oturma izni gerekli, oturma izni için çalışma karnesi gerekli, bir çalışma karnesi çıkarabilmek için oturma izni gerekli. Bir kısır döngü.

Çay demledim, uzun uzun konuştuk, notlar aldım. Onlar gittiler, ben yazmaya koyuldum. Daha çok doğaçlamalara dayalı bir kaneva ve belirli noktalayıcı replikleri yazdım. Sabah gelip okudular, beğendiler, frenkçe yanlışlarımı düzelttiler, türkçe düşünüp frenkçe söylediğim şeylerin fransız dilinde nasıl söylenebileceğini buldular. Rolleri bölüştük. Öğleden sonra birer bavul alıp elimize sokağa çıktık.

Biz dört yabancı uyruklu işçiydik artık. Jean-Vincent dikkat çekmek için önümüzden giderek borazan çalıyordu. Halk peşimize takıldı. İstediğimiz buydu zaten. Kleber Meydanı'na ulaştık. Tebeşirle yere geniş bir çember çizdi Jean-Vincent, halk çemberin dışında kümelenmeye başladı. Antonin fırladı ortaya akrobat numaraları çekiyor. Vay puşt vay, baban da mı canbazdı? Havada taklalar atıyor, elleri üstünde dönüp ayağa kalkıyor. Bu sırada garip sesler çıkarıyor, halkı selâmlıyor, öpücükler dağıtıyor. Millet ilgilenmeye başladı. Yeterli kalabalık oluşunca başlıyoruz oynamaya. Halk oluyor, bizim köyün ahalisi. Biz elimizde bavullarla herkesle tek tek vedalaşıyoruz. Anlıyor ki millet, biz Frengistan'a çalışmaya gidiyoruz. Jean-Vincent ortada:

-Özgürlük, eşitlik, kardeşlik!

diye bağırarak Fransa'yı temsil ediyor. Biz varıyoruz Frengistan'a, oturma izni, çalışma karnesi tufası başlıyor. Kısır döngüyü dolaşıyoruz. Jean-Vincent polis oluyor, patron

oluyor, yargıç oluyor, biz yabancı işçilerin yaşadıkları uyumsuz eziyeti oynuyoruz. Bitiyor oyun, halk dağılıyor. Doğru Vieux-Marché Meydanı'na gidiyoruz, acele orda oynuyor, hızla General Bilmemne Meydanı'na ulaşıyoruz. Her oynadığımızda biraz gelişiyor oyun.

Her gün yeni bir oyun üretip, değişik meydanlarda oynuyoruz. İlk gün olaydan uzak durup bizi izleyen sınıf arkadaşlarımız da katılıyorlar olaya. Gerilla grubumuzun adı: Nâzım Hikmet Sokak Tiyatrosu! Benim fanatikliğimden değil, fransızlar bu isimde ısrar ettiler. Nâzım'ın *"Memleketimden İnsan Manzaraları"* nın frenkçe çevirisi yeni yayınlanmış, herkesin el kitabı. Sokak tiyatromuzun isminden özel bir gurur duyuyorum.

Boykot uzuyor. Olaylar büyüyor. Okullar öğrenciler tarafından işgal ediliyor. Polis sertleşiyor, göz yaşartıcı bomba atıyor, tazyikli su sıkıyor, yakaladığını tutup götürüyor, copla okşamalar da cabası. Geiler sokağında evlerinden atılmak istenen portekizli işçiler açlık grevine başlıyor. O sokakla dayanışmaya dönüşüyor olay. Gidip dertlerini dinliyoruz portekizlilerin. O gece yazıyorum *"Geiler Sokağı"* oyunumu, sabah erken prova, öğleden sonra oynuyor Strasbourg'un bütün meydanlarında Nâzım Hikmet Sokak Tiyatrosu. Oyun sonunda selâm yerine slogan atarak dağılıyor ekip:

"Kavgamız sürüyor, bu yalnızca başlangıç!"

Hepimiz bir ayrı ara sokağa dalıp kayboluyoruz. Bir sonraki gösteri için belirlenmiş saatte kararlaştırılan meydanda buluşuyoruz, birdenbire başlıyoruz oynamaya. Giderek izleyicimiz oluşuyor, bizi tanıyorlar.

-Geldiler geldiler!

gibi sözler duyuyoruz daha oyuna başlamadan. Oysa biz

oyuncu gibi yanaşmıyoruz meydana. Polisin gözü armut devşirmiyor ya, bir gün çok fena araklanıyoruz. Sivil polis izleyiciler kolumuza girip bizi polis otobüsüne bindiriyorlar. Herkes ifade verip, kimlik gösterip çıkıp gidiyor Strasbourg Emniyet Müdürlüğü'nden, türk olduğum belirlenince beni özenle hücreye alıyorlar.

-Hücreye alındığımı birine bildirme hakkım var mı?
diye soruyorum.

-Var. Kime bildirileceksen onun adını, adresini söyle, biz bildirelim.
diyorlar. Perinetti'nin adını veriyorum. Geceyi hücrede oturarak ve son sigaralarımı uzun aralıklarla içerek geçiriyorum. Sabahleyin oraya bizzat gelerek bana kefil olan Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü'nün makam arabasıyla uzaklaşıyorum sevimsiz Strasbourg Emniyet Müdürlüğü'nden. Teşekkür ediyorum beni arabasında yanına oturtan Perinetti'ye.

-Sizin duygularınızı ve siyasal heyecanınızı anlıyor ve paylaşıyorum, ancak bir yabancı öğrenci olarak olaylara ön saflarda katılmamanız gerekiyor. Sizi nereye bırakalım Şensoy?
diyor.

-Sağda uygun bir yerde ineyim. Başınıza belâ oldum, özür dilerim. Gelip beni o hücreden çıkardığınız için çok teşekkür ederim.
diyerek iniyorum arabadan Gutenberg Meydanı'nda. Arabanın arkasından dolanıp kaldırıma çıkıyorum, araba hareket etmiyor, Perinetti camı açıyor:

-Size olayların tamamen dışında kalın, demiyorum. Bu duyarsızlığı hiç birimiz gösteremeyiz... Ayrıca *"Geiler Sokağı"* oyununuz çok güzelmiş, kutlarım.

diyor. Ondan sonra uzaklaşıyor siyah araba, gülümseyerek bakakalıyorum ardından. Bir Çarşambalı olarak o anki duygum; şu Perinetti şurda öl desin, ölürüm amına goyim! Aha bu Gütenberk heykeli de şahidim olsun!

-Niye ağlıyorsunuz? Bir şey mi oldu?

diyor madamın biri.

-Ağlıyor muyum? Farkında değilim, ben genelde sulugöz biriyimdir madam!

70

Avrupa'nın her yerinden değişik tiyatrolar turneye geliyor Strasbourg'a, çok özgün oyunlar ve biçimler görüyoruz. Perinetti'nin buradaki amacı bu. Dünya tiyatrosunu Strasbourg'dan geçiriyor.

Uydurdukları, rusçayı çağrıştıran bir dille Dostoyevski'nin *"Baba Evi"* ni oynayan Eugenio Barba'nın Odin Teatret'ine hepimiz çarpılıyoruz. Oynadıkları sekiz gösteriyi de izliyoruz. Oyundan sonra onlarla geziyoruz, sohbet ediyoruz, dost oluyoruz. Komün halinde yaşıyorlarmış, peşlerine takılıp gitmek istiyoruz.

-Odin Teatret'e her katılmak isteyen katılabilir. Birinci yıl tuvalet temizleyerek başlanıyor!

diyorlar. Bir yıl bu çilenizi tamamladıktan sonra, öbürleri sizin aralarına katılıp katılamayacağınıza karar veriyormuş. O kadar cazip gelmiyor bize, kenef temizliğiyle başlayan Eugenio Barba'nın gayri müslim melâmet yolu serüveni. Ancak yaptıkları tiyatro müthiş çarpıcı, oyunculuk üst düzey bir görsel estetik içinde. Hepsi uzun boylu, sarışın, düzgün bedenli ve çok güzeller. Beden eğitimi, yoga, ses çalışmalarıyla geçiyor günleri, her gün sabahtan oyun saatine kadar it gibi çalışıyorlar.

Onlar gidiyor, Living Theater geliyor Amerika'dan. Onbeş gün de onların kıçında dolaşıyoruz, atlayıp zıplayan bir amerikan tiyatrosunu ve onların heyecanlarını soluyoruz. Bernard Haller diye bir adam çıkageliyor, gösterisi tek kişilik. Oyunun başında iki görevli, kocaman, ağır bir kor-

san sandığı getirip koyuyorlar sahnenin ortasına, görevliler kayboluyor, sandığın kapağı yavaş yavaş açılıyor, içinden flüt çalarak Bernard ağbim çıkıyor. Uzun boylu, kel kafalı, aşırı uzun favorili, asık yüzlü, sırım gibi bir it. Meğer bir de kızı varmış sandıkta, biz onu görmüyoruz. Bernard ağbim ısrarla sanki yanında elinden tuttuğu küçük bir kız varmış gibi yapıyor, çekiyor, kız gelmiyor, çekişiyorlar, sonunda yanında küçük bir kız varmış gibi görmeye başlıyoruz, o da kızıyla konuşmaya koyuluyor. Kız sinemaya gitmek istiyor. Walt Disney'in bir korsan filmine gidiyorlar. Birden fırlıyor yerinden Bernard ağbim, bir dakikada birbirine seslenen yirmi değişik korsan tipi oynuyor hızla, sahnenin bir ucundan öbür ucuna sanki uçarak. Kimi korsanın tek gözü kör, kimi kancakol, kimisi sarhoş... Kızının yanına gelip:

-Korkma kızım! Ağlama çocuğum! Bu çocuklar için yapılmış bir filmdir. Korkmayıp tam tersine gülüp eğlenmek gereklidir... Bak bunlar cici korsan amcalar!

diyor ve gene sahnenin bir köşesine zıplayarak sürdürüyor bize birbirinden korkunç gemi personelini tanıtmayı. Korsan filmini tek başına oynuyor adam. Kızı korkuyor, çıkıyorlar sinemadan, çaktırmadan başka bir skece yatay geçiş yapıyor Haller. Garip bir oyuncu, komiklik falan yapmıyor, izleyiciyi esir alıyor, ispirtizma, illüzyonizma, manyetizma. Sinirli, mesafeli, alaycı bir elektriği var. Ciddi bir şey mi söylüyor, yoksa bizimle dalga mı geçiyor duyguları arasında gidip gidip geliyor izleyici. Bernard Haller müthiş bir sahne fırlaması.

Paris'ten Magic Circus geliyor. Kent dışında bir spor salonunda oynuyorlar. İzleyici yerlerde oturuyor, salonun her yerinde ve izleyicinin içinde oynuyorlar, hepsi müzisyen, şarkıcı, dansçı, akrobat, canbaz ve oyuncu olan bu çılgın

takım. Koskoca spor salonu dar geliyor onlara. Elebaşları Jerome Savary müthiş bir tiyatro dehası. Tiyatroyu bayram yerine çevirmeyi becermiş. Oynadıkları olay Robenson'un yalnızlığı üstüne. Ayıp yerinde incir yaprağı, çıplak bir Robenson, ağzında piposu aramızda dolaşıyor, gemiciler dansediyor, Savary bateri çalıyor, trompet çalıyor, soytarıyı oynuyor. Büyülü Sirk, beni çok fena büyülüyor.

Okulda öğrendiklerimizden fazlasını öğreniyoruz, Strasbourg'dan gelip geçen dünya tiyatrosundan. Çok acayip genişliyor ufkumuz.

İkinci yıl yönetmenlik bölümüne ayrılmak isteyenler, arkadaşlarıyla hazırladıkları kısa bir oyunu jüriye ve arkadaşlara sergileyecek, uygun bulunanlar gelecek yıl yönetmenlik bölümü öğrencisi olacak. O bölüme geçenler oyunculuk bölümünün istedikleri derslerine katılıyorlar. İstemedikleri derslere girmeyebiliyorlar. Örneğin tiyatronun emektar baş ışıkçısı alzaslı şişman Edgar'ın bitmek tükenmek bilmez, ilkel elektrik tesisatı derslerinin hiç gereği yok. Edgar okula falan gitmemiş, çıraklıktan yetişmiş ve yıllar sonra öğrendiği artı ve eksi kutuplar, elektrik akımı falan gibi şeyleri hepimizin bilmesine hayret ediyor. Hepimiz okulda Fizik okumuşuz, elektrik diye bir bölüm vardır ki kalındır, oysa Edgar bütün bunları, hiç bir okul okumadan, yıllar yılı, kimbilir kaç kez elektriğe çarpılarak "deneme-çarpılma-küfretme" yöntemiyle bulmuş, kendini Edison sanıyor. Saatlerce, o kendine özgü kara cahil mantığıyla ve faşizan bir biçimde bize düy söktürüp düy taktırıyor.

-Olmadı, burayı şak diye oturtmak lazım, sen bir daha sök, yeniden tak bakayım o düyü...

Edgar'ın dersleri hiç çekilmiyor. Kara cahil bir herif olması da sinirimizi bozuyor, onu ciddiye almamıza engel oluyor.

Bir gün saatlerce kabloların nasıl sarılması gerektiği çalışılıyor.

-Sar bakayım şu üç yüz metre kabloyu! Olmadı, baştan sar. O kadar geniş tutma! Olmuyor olmuyor!

diye yapılan işe gerektiğinden fazla önem kazandırmaya uğraşıyor Edgar. Kablo sarmanın önemi üstüne uzun uzun konuşuyor, kablo sarma anıları anlatıyor. İkinci dünya savaşındaki kabloları anlatıyor. Elektrik kablosunun bizce doğal, Edgar'ca akılalmaz gelişimini anlatıyor. Edgar'ın dersinde hepimizin gözü saatte.

-Tamam da Edgar, biz büyüyünce kablo sarmayacağız ki!

-Kablo sarmayı bilmeden tiyatrocu olunmaz!

diyor. Hassiktir be Edgar! Alzaslılar garip inatçı ve atkafa insanlar. Alzas-Loren bölgesi yıllar yılı Almanya ve Fransa arasında alınıp verilmiş, sonunda frenklerin üstünde kalmış.

Konuştukları dil çok fena almancaya çalan bir frenkçe, kimi sözcükler almanca, kimisi frenkçe, kimi her iki dilde de yok, onlar nerden uydurmuşlar belli değil. Anlamaya, öğrenmeye olanak olmayan, kendi aralarında refleks olarak konuştukları bir dil.

-Hopla! Şmarf!

gibi sesler çıkarıyor Edgar. Hiç bir şey anlamıyoruz.

-Haklısın Edgar!

diyoruz, susuyor.

Alzaslılar genelde sizin onunla aynı fikirde olduğunuzu söylemenize fırsat vermeyen tipler. Bu yüzden uzun uzun tartışırlar, tartışma seviyorlar.

-Evet, ben de senin gibi düşünüyorum.

dediğinizde sakinleşiyorlar.

Georges'la ikimiz yönetmenlik bölümüne geçmek üzere bir oyun sahnelemeye karar veriyoruz. Ben yöneteceğim, Georges asistan olacak. Jüri ikimize toplu not verecek. Asistanın yönetmenden farkı yok. Bizdeki gibi recisöre sigara alan çocuk değil asistan. Olaydan yönetmen kadar sorumlu, her an yönetmene çok fena itirazlarda bulunabiliyor. Kafa kafaya veriyoruz Georges'la.

-Sokak tiyatrosu deneyimlerimizden yararlanabiliriz!
diyor Georges. Bir sürü not çıkarıyoruz, konu açılıp saçılıyor, toparlıyamıyoruz. Bir hafta vaktimiz kalmış, ortada bi bok yok.

-Beceremeyeceğiz galiba bu işi!
diyor, her zaman kolay pes eden zenci arkadaşım.

-Bi dakka Georges, bu kadar kafa patlattık, bir şey bulacağız elbette, hele sen bir çay demle. Yalnız çayı, fransız gibi haşlama, benim sana öğrettiğim gibi demle!

Georges mutfağa çay yapmaya gidiyor. Ben annemin gönderdiği türk gazetelerine göz atıyorum. Milliyet'te Haldun Taner'le kabare üstüne bir söyleşi var. Sayfanın alt köşesinde de *"Dün Bugün Yarın"* oyununun o güzelim birinci perde finali olan Viyana skecinin metni var. Viyana'da çöpçülük yapan bir türk işçisinin, Viyana'yı kuşatan serdâr-ı ekrem Kara Mustafa Paşa'nın yeniçeri askeriyle imgesel karşılaşması. Metin Akpınar'la Kemal Sunal oynuyorlardı... Aaa, dur bakiim, Georges gel lan buraya! Buldum işte. Bunu sahneye koyacağız. Anlatıyorum Georges'a olayı.

-Dahiyâne!
diyor Georges. Tek sorun bu metnin frenkçeye çevrilmesi. Yeniçeri, osmanlıca konuşuyor, çöpçü köyünün diyaleğini.

-Fransızcada da, eski dil, yeni dil diye bir şey var!

diyor Georges. Tamam da, örneğin Yahya Kemal'in;

"Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik!"

satırları nasıl çevrilecek? Çevrilse bile frenkçede pek anlamı olmayacak. Her türkün ezbere bildiği bir şiir olarak kullanmış onu Haldun Taner. Anlamını ve metindeki değerini anlatıyorum Georges'a. Şak diye Racine'in bir şiirinde buluyor sözün karşılığını Georges:

"Yola çıktık beş yüz kişi
Oraya vardık beşbin!"

Tıpkı Yahya Kemal'inki gibi bir kahramanlık şiirinin fransızlarca çok bilinen iki satırı bu. Öylesine cuk oturuyor ki söz yerine, lan yoksa Yahya Kemal, Racine'den mi arakladı bu satırları düşüncesini getiriyor akla. Tamamlıyoruz çeviriyi. Yeniçeri ağdalı eski fransızcayı konuşuyor, çöpçü günün argosunu. Georges çok güzel şiirler yazıyor.

-Sen sokak tiyatrosundaki işçi sorunları üstüne bir şiir yaz. Jean-Vincent besteler.

-Şarkı mı yani?

-E tabii oğlum, kabare yapıyoruz.

Georges bir şiir döktürüyor. Jean-Vincent devrisi gün besteliyor. Antonin çöpçü, Lapallus yeniçeri, Jean-Vincent sunucu olmak üzere başlıyoruz provalara. Hepsi çok keyifleniyorlar bu metne ve Haldun Taner'in niçin frenkçeye çevirilmediğini soruyorlar. Aslında Haldun Hoca bir sürü dile çevrildi, neden fransızcaya çevirilmemiş, bilemiyorum. Bu da fransızların kaybı olsun!

Meksikalı Ruben de dört kızla bir meksika oyunu hazırlıyormuş, maskeler, kuklalar yapıyorlar harıl harıl. Kostüm sorunumuzu tiyatronun deposundan çözümlüyoruz, orda yok yok! Bir Moliere oyunundan kalma osmanlı giysisi bu-

luyoruz, bir de alman çöpçü kılığı.

Gün gelip çatıyor. Hazırlanmış beş küçük oyun var, sekiz adayız yönetmenlik bölümüne. Gösteriler küçük sahnede yapılacak, sıra için kurra çekiliyor, ilk biz çıkıyoruz. Buna biraz üzülüyoruz. İlk olmak çok iyi değil, şansı azalıyor insanın. Öncesinde, Aristide Bruand'dan günümüze kabare tiyatrosu, dünyadaki güncel kabare örnekleri ve geleneksel tiyatromuz, comedia dell'arte ile benzerlikleri, içerdiği epik unsurları, Haldun Taner ve kurduğu kabare tiyatrosu üstüne hazırladığım bir konuşma yapıyorum. Uyduruk dekorumuzu kuruyoruz. Dekor dediğim, sağda bir taburenin üstünde, elinde gitarıyla Jean-Vincent, ortada bir pano, onun sağından ve solundan Lapallus ve Antonin girecekler, aynı zamanda panonun üstüne arkadan kimi slaytlar vereceğiz. Ben slayt makinasının başına geçiyorum, Georges ışık masasına oturuyor, bir ki üç, başlıyoruz.

Güneş gibi doğuyor ışık Jean-Vincent'ın üstüne. Yanık sesiyle söylüyor şarkısını, kendi bestelemiş, seviyor, güzel söylüyor. Aferin Jean-Vincent. İbne slayt makinesi çalışmıyor. Hayır, yanlış düğmeye basıyormuşum meğer. Burada makina çalışmaması çok ender görülen bir şey. Doğru düğmeye basıyorum, slaytlar beliriyor panoda. Yabancı işçi fotoğrafları, sınırda beklemeler, kimi belgeler... Jean-Vincent'ın gitara vuruş ritmiyle değiştiriyorum slaytları. Son slayt Viyana'da bir akşamüstü, son buluyor şarkı:

"Tarih allak bullak olsa birden
Viyana kapılarında
Bir osmanlı askeri rastlasa
Bugünkü Viyanalı türke!"

Jean-Vincent'ı aydınlatan ışık sönüyor, aferim Georges bütün ışıklar doğru ve tam zamanında. Edgar'a olan hır-

sıyla herşeyi kusursuz yapıyor Georges. Bu işi başarırsak bir daha Edgar'ın dersine girmeyeceğiz. Ondan nefret ediyoruz, Edgar jüride. Lapallus karanlıkta girip alıyor yerini bir heykel gibi, yanıyor ışık, Antonin, elinde süpürge, ortalığı süpürerek, zorla öğrendiği türkçe türküyü söyleyerek giriyor sahneye:

-Züpürjedsi yondjadan öminem
Kayee böli indjeden oy...

Antonin heykel sandığı yeniçerinin de üstünü süpürmeye yeltendiğinde Lapallus gümbürdüyor. Aferin çocuklar. Güzel başladık. Herkes gülüyor. Edgar bile. Işıklarımız on numara, kıl gölgesi yok. Edgar en çok ona bakıyor. Antonin ve Lapallus tadını çıkara çıkara, eğlene eğlene satıyorlar her satırı. Skeç bitiyor, bıçak gibi indiriyor Georges şarteri. Alkış. Karanlıkta gitarını çalarak giriyor Jean-Vincent sahneye, üçü birden şarkıya girerlerken, renkli ışıkları reostaya bağlamış Georges çok yumuşak ve muhteşem bir zamanlamayla giriyor devreye. Aferin lan Georges, yedi rengiyle güneş doğuyor sanki sahneye, çok güzel söylüyorlar çocuklar şarkıyı, ağlamak üzereyim. Söylenen şarkı, Jean-Vincent'ın son anda bir portekiz fadosunun müziğine oturttuğu Nâzım Hikmet'in *"En güzel günler henüz yaşamadıklarımız"* şiirinin frenkçesi.

Georges'la ikimiz yönetmenlik bölümüne kabul olunan dört kişiden ikisi oluyoruz, gene Haldun Taner sâyesinde, belki de biraz, hiç görmediğim, çok sevdiğim öbür Galatasaraylı ağbim Nâzım Hikmet sâyesinde.

71

Bir cuma akşamı, son dersten çıkmışız, merdivenlerden iniyoruz topluca. Girişte, kapıcı Hitler bıyıklı Mösyö Ranvier'nin yanında dikilmiş, uzun boylu, pos bıyıklı, uzun sakallı, mavi gözlü oldukça güzel bir adam duruyor. Merdivenden inenleri inceliyor tek tek. Gene dünyanın bir yerinden önemli bir tiyatrocu geldi herhalde, diye düşünüyoruz. Saygıyla selâmlıyor, geçip gidiyoruz önünden. Bizim sınıfın kızları adamı çok beğeniyorlar, fingirdiyorlar, Kızıl Aslan barına kadar o adamdan konuşuyorlar. İskandinav olduğu konusunda fikir birliğine varıyorlar.

Bahar geldi Strasbourg'a. Öyle İstanbul'un baharı gibi değil, gene de oldukça soğuk hava. Güneşli günlerde, öğle tatillerinde ırmak kıyısında oturuyoruz, kafeler, lokantalar, barlar dışarı masalar atmaya başladılar. Herkesin içi fıkır fıkır. Kızlar okul merdivenlerini daha cilveli inip çıkmaya başladılar, kısa etekler, kökten kolsuz mintanlar görülmeye başlandı.

Hafta sonu Michel ailesi, Mulhouse'dan Strasbourg'a büyük kızları Christine'e gelmişler, beni de oraya öğle yemeğine davet ettiler. Meğer Paris'ten Vanina da gelmiş.

Nihayet tanışıyor ve hemen kaynaşıyoruz. Ailesiyle arası pek iyi değil. Elektrikli geçiyor öğle yemeği. Annesi:

-Borç harç, güç belâ taksidini ödediğimiz Paris'teki evimizde, ne idüğü belirsiz heriflerin barınmasına artık tahammülümüz kalmamıştır kızım!
gibi ağır cümleler sarfediyor. Vanina ağlıyor. Baba Edouard

havayı yumuşatmaya uğraşıyor. Ancak abla Christine de anasının yanında yer alınca tamamen tatsızlaşıyor ortam. Vanina okyanus mavisi gözlerini gözlerime dikerek;

-Ailemden sıkıldım. Böyle bir ortamda tanışmamız ne saçma. Gel seninle başka bir yere gidelim!
diye kalkıyor masadan. Bir suskunluk oluyor masada. Herkes birbirine bakıyor. Vanina'nın sözlerinin aile meclisinde hiç hoş karşılanmadığı gözleniyor. Şaşkınım. Ne yapmalıyım? Edouard'a bakıyorum. Edouard hemen:

-Evet evet, gençler yaşlılarla bu kadar çok oturmamalı! Siz gidip biraz gezin!
diyerek bizi yol ediyor.

Irmak kıyısından yürüyerek odama geliyoruz. Vanina Paris'te caz davulcusu Bernard'la yaşıyormuş. Ailesi bu ilişkiyi istemiyormuş ama o Bernard'ı seviyormuş. Ayrıca Bernard'ın orkestra arkadaşları da Vanina'nın evinde komün hayatı yaşıyormuş. Her ne kadar baba Edouard açık fikirli ve anlayışlıysa da, Michel ailesinin böyle bir durumu kabullenmesi olası değilmiş. Onu komünist davulcu sevgilisinden ayırmaya uğraşıyorlarmış.

Önce o bunları anlattı. Sonra tiyatro konuştuk. Ben ona frenkçe olarak yazdığım *"Uzaktır Yakın-Doğu"* isimli oyunumu okudum. Çok beğendi.

-Bu oyunun hemen sahneye koyulması gerek. İşte aradığım metin. Paris'e döner dönmez, bu konuyla ilgileneceğim.
diyerek, metni aldı. Öpüşüp ayrıldık, sanki Vanina'yla çok zamandır tanışıyormuşuz gibi, sanki bu ayrılışa hüzünleniyormuşuz, sanki sevgiliymişiz gibi. Sersem geçirdim hafta sonunu.

Pazartesi günü okul çıkışı iskandinav adam gene aynı noktada, gene merdivendenden inenleri inceliyor.

-Merdiven inişi seviyor herhalde!
diye kikirdiyor kızlar. Tam önünden geçerken beni eliyle durduruyor ve türkçe:

-Cemil beyin oğlu sen misin?
diyor, iskandinav adam.

Çarşamba'nın bir alevi köyündenmiş Yunus. Beni fransız sanmış bir gün önce. Biraz konuşmak istediğini belirtiyor. Çok saygılı, alçak sesle konuşan, yüzü insana güven veren, gözü ışıklı bir adam. Kızıl Aslan barına gidiyoruz, ben pastis içiyorum, Yunus çay içiyor. Fransızca bilmiyor. Sorunu buymuş. Oniki yıldır burada yaşıyormuş, Ren nehrinin öbür yakasındaki Kehl isimli alman kasabasında bir fabrikada işçi olarak çalışıyormuş, evi bu tarafta. Mark olarak kazanıyor, bozdurup frank olarak harcıyor. Akıllı bir hesap, çünkü mark franktan çok değerli. Her gün gidip geliyormuş Almanya'ya. Strasbourg'tan Almanya'ya gidip gelmek iş değil, köprüyü geçiyorsun Almanya, yürüyerek gidip gelinebiliyor. Yunus'un çocukları burada doğmuş, fransız okuluna gidiyor, şakır şakır fransızca konuşuyorlarmış, türkçeleri pek kıtmış. Karısı onu terketmiş, çocuklarıyla yalnız yaşıyormuş, onlarla fransızca konuşabilmek için yıllar sonra bu ülkenin dilini öğrenmeye karar vermiş, ona frenkçe öğretmemi, ders vermemi istiyor. Zor bir iş. Ve çok vakit ve emek ister ve Yunus'un fransızca öğrenebilmesi ne derece olası? Her nedense üstleniyorum bu işi. Yunus işten, ben okuldan çıkınca onun iki odadan ibaret evinde buluşuyoruz. Bir odada çocuklar ders çalışıyor, öbür odada Yunus'la, bir okul defteriyle başlıyoruz fransızcaya. Sandığımdan çabuk öğreniyor. Kulağı çok kuvvetli. Çok güzel saz çalıyor, türkü söylüyor. Ders süresi bitince bana Pir Sultan çalıyor, Kehl kasabasındaki bakkaldan aldığı ra-

kı ve beyaz peyniri benimle paylaşıyor. Dersler için bana para ödemek istiyor, kabul etmiyorum.

-Sen de bana saz çalmayı öğret!

diyorum.

-Saz öyle kolay öğrenilmez.

diyor, sanki fransızca kolay öğrenilebilirmiş gibi. İlkokulda mandolin çaldığımı, nota bildiğimi, daha sonra akordeon ve gitara bulaştığımı bilmiyor. Ben de ses etmeden onun parmaklarını inceleyerek kendi kendime alıyorum ondan saz dersimi. Bir akşam rakı bitince, alıyorum elinden sazı, aynen çalıp söylüyorum ona bana günlerdir çaldığı, en sevdiği türküyü:

"Derdim çoktur hangisine yanayım hü
Ben bu derde kande derman bulayım hü"

Gözleri büyüyor, büyülenmiş gibi kalakalıyor Yunus. Çalıyorum dediğim, onun gibi bir çalma değil elbet, doğru notaları bularak dıngırdatma. Gene de büyük bir şaşkınlık yaratıyor bu olay onda. Birden öğrenebileceğime inancı oluşuyor, hemen öğretmelere başlıyor:

-Sıkma mızrabı öyle.. Şu kolunu şöyle koy, sap serbest kalsın.

Okulun kapanacağı hafta Yunus fransızca basit kitaplar okumaya ve akıl almaz bir biçimde doğru bir fransızca konuşmaya başlamış durumda, ben sazı bayağı dıngırdatıyorum, başka türküler çıkarmaktayım. Son görüşmemizde Yunus ağlıyor, ellerime sarılıyor, bana nasıl teşekkür edeceğini bilemiyor ve o güzelim sazını bana hediye ediyor. Kabul etmek istemiyorum, biliyorum ki sazı onun herşeyi. Üstelik yapan ustası ölmüş, uzun öyküsü olan değerli bir saz.

-Sımarladum. Bağa Çarşamba'dan gelcek yenisi. U saz artuk senindir yiyenim.

72

Birden köpekler havlamaya başladı. Tozu dumana katarak girdi atlılar bahçeye, ahırın önünde indi attan Osman Ağa, Bibilik silkindi, bir oh çekti, kişnedi. Seyis Abdullah koştu tuttu atı dizgininden. Atların sesini duyan küçük Yusuf evin kapısının önüne çıkmıştı. Osman Ağa oğlunu belinden tuttuğu gibi havaya fırlattı. Çocuğun peşinden koşturan hizmetçi Yegâne'nin yüreği ağzına geldi. Yusuf düşerken havada belinden yakaladı, kucağına aldı, sarıldı ona;

-Öşşş gamağım!

diyerek boynundan öptü oğlunu Osman Ağa.

-Baba, Hüseyin ağbim çapak balığı duttu ırmakta! Gocaman! Benden büyük!

diye bağırdı Yusuf.

-Afferim ona!

dedi Osman Ağa. Oğlu kucağında eve girdi. Öbür atlılar atlarından indiler, atları bağladılar. Atların heybesindeki erzağı mutfağa taşımaya koyuldular.

Şatırzâde Osman Ağa aşırı şişman, ben diyeyim yüz kilo, atına sorsan bin kilo. Osman Ağa bir bindimi Bibilik'in sırtına, dizlerinden kırılıyor ayakları hayvanın. Adının Bibilik olduğuna bakmayın, o Osman Ağa'nın uydurması. Asıl adı Golden Bişey, ingiliz atı Bibilik, öyle kuru gürültüye pabuç bırakacak cinsten değil ve fakat Osman Ağa kapı gibi boylu poslu, kocaman elli, kocaman ayaklı, tuttuğunu deviren acı kuvvet bir dev. Kimin elini tutsa, parmağını kırıyor. İsteyerek değil, gücü kuvveti öyle. Birinin bir yerini in-

citse çok üzülüyor, yufka yürek, hoş sohbet, demir bilek Osman Ağa, kavgacı değil, şair ruhlu, ud çalıyor, türküler söylüyor, nota bilmiyor, okuma yazma bilmiyor, maniler uyduruyor, türküler besteliyor.

-Bi de okuma yazma bilsem, allâmeyi cihan oludum, amına goyim!
diyerek basıyor kahkahayı. Dolu dolu, uzun uzun gülüyor. Konuşma sesi hep bağırır gibi. Onu tanımayan azarlandığını sanıyor. Karısı Güzel Sakıbe arasıra onu uyarıp:

-Niği bağriğin adama şindi durup dururken Osman Ağa?
deyince, sinirleniyor, gerçekten bağırmaya başlıyor, yer gök inliyor:

-Aniii! Ne bağırması gı? Bağırmiğim ki, sakin sakin anatiğim una! Siz bağırma görmemişsiğiz... Leee!

Büyük oğlan Hüseyin yollarını kesti, tuttuğu balığı görmek için kilere gittiler.
Gerçekten çok büyüktü çapak, siniye sığmıyordu.

-Nenen duttun la sen bunu?

-Oltiğnen.

-Nası çektin unu?

-Ben unu çekemedim ki, u beni çekti ırmağa. Kanary'iği gada sürükledi da beni. Balık gidiği, ben peşinden çimiğim...

-Ani?

-Ha la buba. Fırıncı Yorgo'gil beni zor çektüle ırmaktan. Çok su yuttum, boğulcak gibi oldum, ama bırakmiğim oltanun ucunu. Hep barabar asulduk, fırt diye geldi da, namussuz.

-Delü müsün oğlum sen? Balık dutcam diye boğulcan bu ırmakta.

-Ben u balığın u gada büyük olcağnu nerden bilcem la baba?

Güzel Sakıbe mısır bazlaması yapıyor ocakta. Kokusu evi sarmış. Osman Ağa üst kata çıkıyor, tüfeğini, kamasını duvardaki çivilerine asıyor, abasını, çizmelerini çıkarıyor, soyunuyor, dökünüyor, dolabın kapağını açıyor, giriyor dolaba çırılçıplak, dolabın tavanındaki musluğu açıyor, akan suyun altında arap sabunuyla yıkanıyor. Çarşamba'da herkes kazandaki suyu maşrapayla alıp başına dökerek yıkanıyor. Osman Ağa'nın kendi icâd ettiği dolap düzeneği var. Çatıya yaptırdığı sac sarnıca yağmur suyu topluyor, sarnıcın dolabın tavanındaki musluğunu açıp altında yıkanıyor. Dolabın döşemesinden bahçeyi gören küçük delikten süzülüp giden suyun aktığı noktada bir hanımeli boyatmış, kokusu karşı geçeden duyuluyor. Yaz, kış bu dolapta yıkanıyor Osman Ağa soğuk suyla, sıcak su sevmiyor. Genelde üşümeyen, sürekli terleyen bir adam.

Alan köyünden gelen atlılara bahçeye sofra kuruluyor, Osman Ağa'nın sofrası üst katta ırmağa bakan tahtaboşda, yan yana üç sini. Misafiri bol oluyor sofrasının; Mal Müdürü Murteza Ağa, İstavro Ağa, Hacı Agop Ağa, Kirkor Ağa, Salih Ağa müdavimler. Çat kapı gelenin de haddi hesabı yok. Herkese açıktır evin kapısı. Olan hizmetçi Yegâne'ye olur, deli gibi koşturur mutfakla üst kat arasında. Misafirler rakı içer, Osman Ağa şarapçıdır. Tokat'tan özel olarak fıçıyla gelir şarabı, kimisini o yıl içer, kimisini dinlendirir evin bodrumunda.

Kavakların arasından güneş batarken başlar muhabbet. Önce İstavro Ağa Takvim-i Vekâyi gazetesinden yüksek sesle haberleri okur. Bu haberler pek ciddiye alınmaz;

-Takvim-i Vekâyi, Abdülmecit'in sesi...Ceride-i Havâdis

yok mu İstavro Ağa?
denilir.

-Vre tsok aradik, bulamadik. Samsun'da gelmemis!
diye boyun büker İstavro Ağa. Saçı dökülmüş olduğu için, olduğundan yaşlı görünen Osman Ağa'yı kızdırmak üzere, neredeyse her akşam Kirkor Ağa bir punduna getirip;

-Rahmetli babam der idi; Osman Ağa senden büyüktür!
der. Osman Ağa, boynundaki mendiliyle terini silip;

-Olu mu la Kirkor Ağa, ben 1221'liyüm, sen 1215'lisün. Altı yaş büyüksün ya la benden. Şişmanım diye yaşlı görüniğim ben. Sen gara guru olduğun içün, yaş maş belli olmiği da!
der, konu değiştirmek üzere udunu ister, oğlu Hüseyin koşarak getirirdi udu. Osman Ağa önce;

"Çarşamba'nın ortasında fenerden direk
Senin gibi güzel yâre dayanmaz yürek"

türküsünü söyler. Bunu her seferinde karısı Güzel Sakıbe:

-Osman Ağa, kime söyliğin sen unnağ?
diye seslenerek keser. Osman Ağa da;

-Irmağa söyliğim da!
diyerek güler,

"Kömürlük Dağı'na yağıyor yağmur
Yanına gelemem yavrum yollarım çamur"

türküsüne geçer, Güzel Sakıbe aşağıdan yukarı uğrar:

-Kimmiş la u Kömürlük dağındaki yavrun?
diye Osman Ağa'ya hesap sorardı.

"Çarşamba'ya tütün ektim
Seller mi aldı?
Küçükten bir yar sevdim
Eller mi aldı?"

el çırparak herkes tarafından birlikte söylenir, küçük Yusuf

da bu koroya katılırdı. Türküleri taşlamalar izler Osman Ağa bu bölümde gecenin konuklarına taş atarak herkesi güldürür;

"*Derelerin arducu*
Kınalı parmak ucu
Hacca gitmiş Agop'un
Kabul değil orucu"

dörtüğüyle Hacı Agop Ağa'yı sinirlendirir, Agop Aga müslüman olduğunu, sünnet olduğunu, gerekirse açıp gösterebileceğini söyler. Osman Ağa uzun kahkahalar atar,

"*Fasulye turşusuna*
Geçelim karşısuna
Salih'ten hayır gelmez
Kapı bir komşusuna"

dörtlüğüyle Salih Ağa'yı uzun özeleştirilere sürükler,

"*Karşıdan kömüş bakar*
Kömüşün arnı sarkar
Bu İstavro Ağanın
Burnundan sümük akar"

la işi noktalar, şarabından bir fırt içer, belden aşşağı taşlamalara geçilmeden önce çocuklar yatırılır, uyumaları beklenirdi.

Bu gece aşırı sıcaktı hava. Alev gibi esiyordu akyel. Birden gene havlamaya başladı köpekler.

-Vre Yorgo gelmistir!

dedi İstavro Ağa. Yanılmamıştı. Fırıncı Yorgo, bir peştemala sardığı bir tencere pideyle ulaşmıştı sofraya. Peştemalı açtı, ortaya koydu tencereyi, kapağını kaldırdı, mis gibi pide kokusu yayıldı geceye. Daha Yorgo kıçına yer bulamadan bitti pideler.

-Amma az getümüşün la Yorgo!

dedi, elinden damlayan yağı bıyığına süren Mal Müdürü Murteza Ağa. Yorgo'nun pidesi farklı ve özgündü, pamuk gibiydi, ağzında dağılıyordu insanın. Ne Samsun'un, ne Bafra'nın pidesi böyle değildi. Islak hamur dediği, kendine has bir yöntemi vardı Yorgo'nun, babasından öğrendiği ve kimseye öğretmediği. Geceden mayalıyordu devrisi günün hamurunu.

-Ne la bunun sırrı? Sen ölcen bi da biz bu pidiği yiyemicek miyük yani?
dedi Salih Ağa.

-Vre ben neden sizden önde öletseğim Salih Ağa? Öretmisim tsirak Saban'a, Kuran üstüne el bastirip yemin ettirtmisim tsirağindan baskasina öretmeyetseksin diye... Benden sonra o yapatsak Tsarsamba pidesi. Meslek sirri herkesde öretilmez. Ben pederden öyle örendim.
diye kendine rakı koydu Yorgo. Karşı geçedeki hristiyan mahallesinden bir akordeon sesi geliyordu.

-Karşı geçede kilisenin oriğ çok güzel bi meyhane açılmış. U müzik urdan geliği...
dedi Salih Ağa.

-U tarafa gitmesi gelmesi de bi belâ, amına goyiml
dedi Osman Ağa. Irmak üstünde işleyen küçük dubalarla geçilebiliyordu ırmağın öbür yakasına, fakat ırmağın akıntısının gücüne göre savruluyordu bu dubalar, bu taraftan binince karşıda hangi noktaya çıkağın kesin değildi, ırmak seni nereye savurursa, oradan karşı kıyıya geçip gideceğin yere yürüyordun. Dönüş daha büyük bir macera. Hristiyan mahallesinde eğlenceden dönerken boğulanın haddi hesabı yoktu.

-Bu ırmağın üstüne bi köprü lâzım.
diye sakalını kaşıdı Mal Müdürü Murteza Ağa.

-Bu ırmağın şiddetüne köprü mü dayanur?
dedi Salih Ağa. Terini silerek Osman Ağa aldı sözü:

-Boriği ne lazım biliğin ni? Şindi bu bizim gavak ağacından, karşı geçiği galın bir tel çekcen, u telin üstüne makaralı bir gancaynan bir köğün ascan, adam çıkcak gavak ağacının tepesine, gircek köğünün içine, sıkı sıkı dutuncak, bi bırakcak gendüdü, zart diye garşı geçiği incek yokuş aşşâ!

Köğün dediği, bildiğimiz küfe. Kısa bir sessizlik oldu. Herkes birbirine baktı.

-Öyle gideor, sonra nasıl geri geleor?
diye sordu Kirkor Ağa.

-U tarafta gavak ağacı yok mu la Kirkor Ağa? U geçede de yüksek bir ağaçtan bizim boriği bi tel çekilcek da.

-Vre onu anladik. Bu getseden öbür getseye giden köğün bu tarafa nasil geri geletsek? Herkes her getsis itsin makaralı köğün yapatsak?
diye sordu İstavro Ağa.

-Ne gada salaksın la İstavro Ağa! Bu geçeden karşı geçeye giden köğün alıncak, urdaki gavak ağacına tırmanılup unnan bu tarafa geri gelincek!
diyerek dikledi şarabını Osman Ağa.

73

"... 2 Mayıs'a kadar Nancy'deyim. Strasbourg'a uğrayıp seninle, oradaki dostlarla ve sınıf arkadaşım Muvahhit Tolon'la görüşmeyi çok isterdim. Ne var ki buna maalesef vakit bulamayacağım. Senin skeç, yeni başlayan Dev Aynası karma programımızda alkış topluyor. Sana hâtıra olarak bir program dergisi getirdim..."

Nisan'ın son günleri, Nancy'den postalanmış Haldun Taner'in mektubu. Bacanak Mesut'la birdenbire Nancy tiyatro festivaline gitmeye karar veriyoruz. Hiç paramız yok. Yani ben sıfır noktasındayım. Mesut;

-Hiç param yok!

dediği zaman mutlaka bir kaç yüz franklık zulası vardır. Otostop yöntemiyle gitmeye karar veriyoruz. Sabah erkenden yazılıyoruz Strasbourg çıkışına. Gelen geçen arabaya işaret ediyoruz. Pek ilgi görmüyoruz. Artık umudumuzu yitirdiğimiz sırada kahverengi bir otomobil duruyor önümüzde. Meğer adam da Nancy'ye gidiyor. Pıt biniyoruz. Konuşkan bir ilaç firması temsilcisi. Konuştukça fransız olmadığımız anlaşılıyor.

-Nerelisiniz siz?

diyor adam. Türküz, desek hemen sağda indirecek.

-Mesut çingenedir, milliyeti yok, ben macarım.

diyorum.

-Ne çingenesi be, Budapeşte'nin içindenim!

diyor konuya uyanan Mesut. Macar sinemasından, macar

edebiyatından, macar salamından konuşarak ulaşıyoruz Nancy'ye.

Haldun Taner'in kaldığı otele gidiyoruz. Hoca otelde yok. Geldiğimizi bildirir özlü bir yazı bırakıyoruz, festival komitesine gidiyoruz. Tiyatro öğrencisi kartımla bütün gösterilere davetiye alma durumum var. Kısa bir beklentiden sonra kabul olunuyoruz festival müdürünün odasına. Müdür masasında oturan Makas Adnan!

Üçümüzü birden bir gülme alıyor. Sarılıp öpüşüyoruz. Yan odadan müdür yardımcısı İbi Rıfat geliyor. Galatasaraylılar Nancy'de işi ele geçirmiş bulunuyorlar. Öğrenci yurdunda Galatasaray'dan Melih'in odasında kalabileceğimiz anlaşılıyor. Hiç yabancılık çekmiyoruz ilk kez geldiğimiz Nancy'de.

Devrisi sabah telefon edip Haldun beyi ziyarete gidiyoruz Mesut'la. Bizi yemeğe götürüyor. Yemekten sonra bir kafede oturuyoruz. Uzun uzun sohbet ediyoruz.

Mehmet Ulusoy da geliyor o kafeye. Akşam bir oyunda buluşmak üzere ayrılıyoruz.

Akşamüstü polisle gençler arasında nedeni belli olmayan bir çatışma çıkıyor. Polis güney amerikalı bir kaç oyuncuyu göz altına alıyor. Festivale katılan bütün oyuncular olayı şiddetle kınıyor ve sahneye çıkmıyorlar. Başlayamıyor festival. Devrisi gün dönmemiz gerek, okulumuz var. Hiç bir oyun göremiyoruz Nancy festivalinde. Çok da dert edinmiyoruz, Haldun Hoca'yı görmeye gelmiştik, gördük şükür. O akşam Nancy'deki Galatasaraylılar Taner onuruna bir yemek veriyorlar. Yemekte Makas Adnan, gece bir lunapark sökme işi olduğunu, saatine on frank para kazanabileceğimizi söylüyor. Atlıyoruz işin üstüne.

Yemekten sonra topluca Haldun beyi oteline bırakıp,

vedalaşıp sökülecek lunapark mahalline geliyoruz. Yedi Galatasaraylıyız, sekizinci tip Nancy'de hukuk okuyan Saint-Joseph'li Tayfun. Patron konuyu açıklıyor. Yapılacak iş, birbirine geçme demir boruları sökerek elden ele geçirerek kamyonlara yükleyeceğiz. İşin inceliği bu demir borular numaralı ve numara sırasıyla kamyona yüklenmesi gerekiyor. Tam bize göre bir iş. Hızla girişiyoruz. Numaralı boruları sökerek hızla elden ele geçirip kamyondaki adama ulaştırıyoruz, bu çok seri çalışma içinde, numara sırasını şaşırtmak üzere sekiz boruda bir tanesini turnike halinde geri geçirip işi karıştırıyoruz, kamyondaki adam şarlıyor, yükleme duruyor, onaltı nolu boru aranıyor. Böylece vakit ve dakika başına para kazanıyoruz. Çalışmıyor değiliz, kan ter içindeyiz, ancak işi uzatmak için ince taktikler uyguluyoruz ve fakat Galatasaraysız Aptal Tayfun, bizim arazi etmeye uğraştığımız onaltı nolu boruyu bularak hızla kamyona ulaştırıyor. Gereksizce işi hızlandırıyor. Tayfun'a şaşırtmacalar vererek lunapark sökme işini ertesi güne sarkıtıyoruz, patron saçını başını yoluyor. Genel olarak beş, bilemedin altı saatte sökülebilen bu lunaparkı biz onbir saatte sökerek bir rekora imza atıyor ve adambaşı yüzon frank alıyoruz.

Beş parasız geldiğimiz Nancy'den zengin döneceğiz Strasbourg'a, Mesut gene otostop derdinde. Trenle dönmek fikrine usul usul alıştırıyorum onu, ikinci mevki yolculuk konusunda diretiyor. Cebimizde yüzon frank var, ne ikinci mevkisi lan bacanak? Birinci mevkide, vagon restoranda en güzel şarapları içerek dönebiliriz . Bütün gece lunapark sökerek biz bunu hakettik ya! Şarabı benim ödemem koşuluyla birinci mevki bilet almaya razı oluyor Mesut. En pahalısını açtırıyorum şarabın. Bunun için taşımı-

şım ben o demir boruları gece boyunca. Carlos Alvarez Cruz'dan şiirler okuyorum, trenin gürültüsünü bastıran bir sesle:

"Kocan mapusta, bacın mapusta
Ölüm bir mapushane armağanıydı babana
Ve siz sularda yansıyan ayışığının şairleri
Arayıp durun bakalım
Tanrının çiçekte ve suda birleştirdiği
Şâyan-ı takdir güzelliği, uyumu
Anlatan dört heceli en mükemmel kafiyeyi
Ve siz şair beyler
Çığırın bakalım göğün mavisini... "

-Ne diyorsun yahu?

diyor Mesut.

-İspanya'nın durumu bombok!

-Bizimle ne ilgisi var?

-Bir ilgisi yok, trene bindik birinci mevki, birden aklıma geldi. Şarap güzel. Haldun Taner'i gördüm, mutlu oldum... Manitu çok büyük, çünkü insanı yaratmış ve fakat insan da pek ufak değil yani, durup dururken manituyu yaratmış.

-Sen iyice kafayı buldun!

diyor Mesut. Ağır ağır Strasbourg garına giriyor tren.

74

Auguste-Wicky caddesine saptım, kırmızı ışık yandı. Fren yaptım. Henüz alışamadım şu ışıklara. Durduk bekliyoruz, sağımda bir renault, solumda bir deux-chevaux. Yeşil yandı, önce renault fırladı, sonra solumdaki. Var gücümle bastım pedallara, benim külüstür beyaz bisiklet de yola koyuldu, ikinci ışıktan sağa, sonra birinciden sola.

Okul yaz tatiline girdi. Türkiye'ye gidemiyorum. Lutterbach'da Mösyö Michel'in sabun fabrikasında çalışmaya başladım, Mulhouse'da onların evinde, gene Vanina'nın odasında kalıyorum. Otuzbeş franka satın aldım bu elden düşme bisikleti, bununla gidip geliyorum işe. Saçımdan sakalımdan tozlar uçuşuyor, un çuvalına düşmüş gibi bir halim var. Saati yedi franktan günde ellialtı frank alıyorum fabrikada. İşim renk ve parfüm karışımları yapmak. Her sabuna koyulacak parfüm ve boyaların ölçü listesi asılı duvarda, ordan bakıyorsun, efendim elli santilitre löfüj parfümü, yirmi santilitre kırmızı boya, on santilitre kıçımın kenarı esansı, bunların hepsini karıştırıp boca ediyorum kazana, basıyorum düğmeye, kazan dönmeye başlıyor, ben ikinci bir karışım hazırlamaya başlıyorum. Yirmi dakika sonra durduruyorum kazanı, bakıyorum, tamam. Alt kapağı açıyorum, ham sabun başka bir makinaya geçiyor, ondan sonrası beni ilgilendirmiyor. Yeni bir araba ham sabun getiriyorlar, boşaltıyoruz kazana, kırk santilitre yeşil boya, otuz santilitre kokoreç esansı, on santilitre jömanfu parfü-

mü, karıştırıp boca ediyorum sabun kepeğinin içine, basıyorum düğmeye, dönüyor kazan. Sonunda kazan renkli sabun sıçıyor, haydi yeni bir karışım, getir ulan Zina bir araba sabun kepeği daha. Zina afrikalı bir işçi, onun işi el arabasıyla sabun kepeği getirmek.

Katolik İsabelle'in evinin önünden geçtim, Michel'lerin kapısının önündeki bisiklet demirlerinden birine kilitledim motorsuz taşıtımı. Eve çıktım. Kimse yok. Doğru duşa girdim, açtım suyu. Her yerim kendiliğinden köpürüyor, ellerim köpük yumağı. Sabun fabrikasında çalışmanın yararları. İnsanın kıçının deliğine dek giriyor bu sabun tozu.

Mösyö Michel gelince, gene oturup karşılıklı viskiler içiyoruz terasta. Gündüz patronum, akşamları arkadaşım, bana yaptığı yardımların hiç birinde yardım ettiğini hissettirmeyen güzel adam Edouard.

Sabahın köründe giyiniyorum işçi tulumumu, biniyorum kıratıma, kır bisikletime yani, kır yollarından uça uça geliyorum fabrikaya. Parfümü, boyayı basıyorum sabun kepeğinin gözüne, makinalar gürüldüyor, ben türküler çığırıyorum. Zina yeni kepek getiriyor, boca ediyoruz, kazan dönüyor, kepek sabun oluyor, şıkır şıkır kesiyor bıçaklar sabun kalıplarını, atölyenin dibindeki masalarda oturan kadınların önünden, yürüyen bantlar üstünde akıp gidiyor küçük küçük sabunlar, kadınlar hızla kutuluyorlar onları. Zina hemen bir araba kepek daha getiriyor.

Zina, Afrika'nın Abazan Mehmet Paşa kabilesinden. Cumartesileri garın oraya gidip orospu erketesine yatıyormuş. Kötü kadınlar, garın orda bulunur, demiş birisi ona. Zina, her trenden inen kadına zinâ teklif ediyor.

-Madam madam! Bir posta, yirmi frank, tamam mı?

Kimi kadın duymazlıktan geliyor, kimisi gülüp geçiyor,

kimisi polis çağırıyor. Kimi kadın dan diye vuruyor çantasıyla Zina'nın suratına. Afrikalı adam, kimin ev kadını, kimin orospu olduğunu henüz anlayamıyor yeni geldiği bu ecnebî Frengistan'da. Uçkursal sorunu yüzünden her gün başı belâda. Sonunda fabrikadaki afrikalı kadınlardan biriyle bağlıyor işi. Elli frank karşılığı, iş çıkışı zinâ yapıyor kadın Zina'yla.

-Çok para veriyorsun!

diyorum.

-Sen kaç para veriyorsun?

diye soruyor merakla.

-Ben para vermiyorum.

-Ne veriyorsun?

diyor, şaşkın kara gözleri büyüyen afrikalı adam. Para vermeden bir kadının kendisiyle yatabileceğini o güne dek aklından geçirmemiş. Sevişmeyi bilmiyor, onun cinsel yaşamı kadınlara fena şeyler yapmaktan ibaret.

Ustabaşı Madam Berthe, bir kaşı havada bize yanaşıyor, cinsel konuları kapatıp daha sabunsal konulara geçiyoruz. Ustabaşımız fabrikanın emektarı, otuzbeş yıldır burada çalışıyormuş. Patrondan çok patroncu. Hiç bir zaman hal ve gidişten memnun değil. Tıknaz, kalın ve kısa bacaklı, kıçı geniş, memeler montofon, ortayaşı geçeli yıllar olmuş, bu fabrikanın ortasında gençliğininden beri bas bas bağırıyor Madam Berthe. O bağırınca hiç yanıt vermeyeceksin.

-Evet ama şey...

falan diyeni yakıyor. O bağırırken önüne bakıp işini sürdüreceksin, o zaman pek sakıncalı olmuyor. Yardımcısı fil gibi kadın Madam Schnourpel ise bağırınca, yanıt seviyor, uzun ve diyaloglu kavga seviyor. Onun her dediğine yanıt

vereceksin, o her yanıtında daha da sinirlenip sesini yükselterek zirveye ulaşacak ve:

-Ben sana gösteririm!

son cümlesiyle olayı noktalayıp, topukları üstünde dönerek gidecek. Madam Schnourpel'ın kocası ve oğlu da fabrikada başka bölümlerde çalışıyor. Ailece fabrikanın bahçesindeki bir evde oturuyorlar, fabrikanın bekçileri onlar. Oğlu makina uzmanı, hangi zamazingo arızaya geçse gelip şıp diye onarıyor, yaktığımız sigaraları yarılayamadan yeniden başlıyor makina gürültüsü. Schnourpel'lar alman asıllı ve aşırı ırkçılar, siyahları sevmiyorlar, Zina'ya köpek muamelesi yapıyorlar.

Atölyenin dibinde fingirdeyerek sabun kutulayan kadınlar bölümü en neşeli grup. En güzelleri Josephine, Strasbourg takımında oynayan polonyalı bir futbolcunun genç karısı. Benimle bir kere yatmanın Polonya'ya karşı ayıp olmayacağı düşüncesinde. Kocası bu hafta sonu deplasmana gidiyormuş, biz dansa gidelim mi, diyor. En iyi arkadaşı Şişko Henriette de aramızı bulmaya uğraşıyor. O sürekli alzasca konuşuyor ve belden aşşağı fıkralar anlatıyor, sabun kutulayan kadınlar safı ikidebir dalgalanıyor. Madam Berthe genel fırça çekiyor, susuluyor. Biraz sonra Şişko Henriette gene başlıyor fısır fısır alzasca konuşmaya, kadınlar kıkırdıyorlar. Kıkırdamayan alzasca anlamayan kadınlar da var. Yugoslav kadın Nada'nın boynunda bir madalyon, madalyonun içinde kocasıyla birlikte çekilmiş bir fotoğrafı, önüne bakarak sabun kutuluyor. Onun yanında oturan portekizli kadının adını bile bilmiyorum, hiç konuşmuyor, sabırla sabun kutuluyor. Topal Genevieve kadınlar grubunun en gür seslisi. Sıska, uzun boylu, bir bacağı öbüründen oldukça kısa, yürürken ciddi bir dingilde-

mesi var. Belli ki çoktandır topal, belki doğuştan, o alışmış bu duruma, topallığıyla dalgasını geçiyor. Yalnız kalmaktan korktuğu için evlenmiş, çocukları varmış. Yemek paydoslarında bana hayatını anlatıyor.

-Ben frijitim galiba! Hiç bir zevk almıyorum.
diyor.

Benim gibi öğrenci olan bir çocuk var, adı Jean-Pierre, yaz tatillerinde burada çalışıyormuş. Bira arkadaşım. Öğle paydoslarında buluşup bira içiyoruz, sandviçlerimizi yiyoruz fabrikanın arkasındaki çayırda. Paydos zili çalar çalmaz herkes elinde ne varsa anında bırakıyor, bir saniye fazla çalışmak yok. Sabahleyin de geç kalmak yok. Hepimiz makinayız işte bu sabun fabrikasının içinde, herkes belirli aralıklarla düğmelere basıyor, patronun çarkı güldür güldür dönüyor. İlk haftalığım üçyüzotuzaltı frangı alınca daha da seviyorum fabrikayı, daha canla başla çalışmaya koyuluyorum.

-Daha çok çalışana, daha çok para vermiyorlar! Ben ağırdan alıyorum işi, ne üzecekmişim kendimi elalemin sabunları için? Yavaş yavaş oğlum Jean-Pierre, diyorum ben hep kendime, hiç bir acelemiz yok, birazdan ziller çalacak, evimize gideceğiz... Sen de deli gibi kendini paralama!
diye dalga geçiyor benimle Jean-Pierre. Onu haklı buluyorum kendi adına, ama ben patronun evinde kalan konuk işçiyim.

-Ben patronun evinde yaşıyorum, ona çok şey borçluyum, üstelik dostuz Edouard'la, ona böyle bir adilik yapamam. Sen ağırdan al, ben it gibi çalışayım, aynı hesaba gelir.

İş çıkışı atlıyorum beyaz motorsuz taşıtıma, kır yollarından asfalta çıkıyorum, Alzas'ta temmuz tamamlanıyor, bir-

birinden güzel güneş batışlarıyla.

Bir gün Haldun Taner'den bir mektup geliyor Mulhouse'a; Devekuşu Kabare *"Hâneler"* oyunumu yeniden okuyup oynamaya karar vermiş. Uçuyorum sevinçten. İki yıl önce yazdığım için benim siyasal skeç bayatlamış, onun yerine Umur Bugay bir güncel skeç yazıyormuş, ustam da bir giriş şarkısıyla oyuna sunuş yazıyormuş, benden bunlar için izin istemek inceliğini de gösteriyor büyük adam Haldun Taner.

75

Londra'ya gidiyorum trenle. Galip Balkar orada elçilikte görevli. Ünye'den Mehmet Kavaklı, Londra yakınında Dartford denen bir yerde yaşıyor. Sürekli mektuplaşıyoruz. Ona konuk gidiyorum. Onun asker arkadaşı ve bu nedenle mektupdaşım, hiç karşılaşmadığımız Adanalı Hanefi de orda. O da şiirler yazıyor. Yıllardır PTT aracılığıyla birbirimize şiirlerimizi gönderiyoruz. Birbirimizi vesikalık fotoğraflarımızdan ve Mehmet'in anlatılarından tanıyoruz. İkisi de beni heyecanla bekliyorlar. Sabun fabrikasında biriktirdiğim para var cebimde. Edouard gene şıklık yaparak;

-Benim bir bedava tren bileti hakkım vardı, onu kullandım!

diye belki de bir güzel yalan uydurarak, Londra gidiş-dönüş birinci sınıf tren biletimi uzatıyor.

Trenden inip feribotla Manş denizini aşıyorum, Dover'a ulaşıyorum. Türk olduğum için uzun bir soruşturmadan geçiyorum, sonunda kabul olunuyorum İngiltere'ye. Gümrük çıkışında beni Mehmet Kavaklı karşılıyor, onun ite kaka çalışan arabasıyla düşüyoruz yola, soldan akıyor trafik, çok acayip buluyorum ben bu işi.

-Salakça, ama burda böyle! İngilizler herkesten farklı olmaktan büyük bir keyif alıyorlar!

diyor Mehmet. Kısa bir süre sonra Dartford denen kasabaya ulaşıyoruz.

Küçük bir yer, sisli puslu, göğü gri, oldukça ruhsuz. Mehmet'in evimsi barınağına sığınıyoruz. Hanefi oraya

geliyor, sanki kırk yıldır tanışıyormuşuz gibi sarılıp öpüşüyoruz. Ona “Hanefi” yerine kısaca “Han” dememi istiyor, kendisine verilen bu iddialı müslüman isimden pek hoşnut olmayan, Adana'nın zengini babasıyla küs çocuk. Mavi gözlü, oldukça yakışıklı, saf görünümlü, zeki biri. Burada bir ingiliz kızıyla evlenmiş. Zamparalıkları yüzünden karısıyla araları açılmış. Kadın resti çekmiş, boşanmalara kalkmışlar, ortada iki çocuk var. Mehmet araya girmiş. Karısı Han'a üç ay ayrı yaşayıp bu konuyu yeniden görüşmeyi önermiş. Şimdi o üç aylar zamanı Dartford'da, Hanefi açıdan. Mehmet'le ikisi bir kağıt fabrikasında çalışıyorlar. Durumları kötü değil. İkisi de çok iyi ingilizce konuşuyorlar. Ve fakat muhitleri falan yok. Muhteşem bir yalnızlık içindeler. Mehmet'in kız arkadaşı bile yok. Han'ın karısı ve kimi kaçamak ilişkileri var. Üç aylar münasebetiyle tamamen zamparalık peşinde.

-Mehmet'e çok kız tanıştırdım, onu beğenmiyorlar. Ben kız olsam, ben de beğenmem bunu, şu burna bak! Ama senin hemen üstüne atlarlar. Soğuk durduklarına bakma, çok ateşlidir ingiliz kızları.

diyor Han.

-İngilizce bilmiyorum ki!

diyorum.

-İngilizce de çok önemli değil. Mehmet şakır şakır ingilizce konuşuyor da n'oluyor?

diye sırıtıyor Han. Birlikte bir pub'a gidiyoruz. Orda tanıştığımız kızlara Han beni anlatıyor, şiirlerimi ingilizceye çeviriyor. Kızlar pek ilgileniyorlar ve fakat biraz sonra çekip gidiyorlar.

-Bayıldılar sana!

diyor Han.

-Evet ama, pek belli etmediler!
diyorum.

Gündüzleri onlar fabrikaya çalışmaya gidiyorlar. Ben Dartford'un barlarını dolaşıyorum. Pub, denilen bu barlarda bir sapıklık var. Üçte kapatıyorlar, temizlik yapıyorlar, beşte yeniden açıyorlar.

-Siz temizliği yaparken ben bir kenarda biramı içsem!
önerimi hiç hoş karşılamıyor bu pub temizleyici tipler, çok katılar. Beni kapıya koyuyorlar. Bu iki saati yürüyerek geçiriyorum Dartford sokaklarında. İngilizler için namaz saati değil, bir şey değil, niye üçle beş arası kapatıyorlar, anlamış değilim.

Dartford öyle iki saat boyunca gezilebilecek büyük bir yer değil, bu süre içinde aynı cadde ve sokaklardan bir kaç kez geçiyorum. O aptal herif kapıyı açınca hızla girip barda yerimi alıyorum.

Bir gece bizimkilerin çalıştığı kağıt fabrikasının güzelllik yarışmasına gidiyoruz. Ünye'deki 30 Ağustos balosudan tek farkı, kız kıza dansedilmemesi.

Çok sıkıcı kent Dartford'da bir kaç gün oyalandıktan sonra, bindim trene Londra'ya Galip ağbime gittim. Onunla da pek görüşmüş değiliz hayatta. O hep yurtdışında, benim yurttan ilk çıkışım. O beni çocukken görmüş, ben görüşmeyi anımsayacak yaşta değilim o zaman, onu misafir odasında, aynanın önünde duran gümüş çerçeveli gözlüklü fotoğrafından tanıyorum.

Londra'da büyük elçiliğimiz önünde durdu taksi. Galip ağbimin adını söyledim kapıdaki görevliye, yeğeni olduğumu belirttim. Bir süre sonra içeri alındım. Bir sarılış sarıldı ki bana hiç görmediğim Galip ağbim, ikimiz de güzel güzel ağladık. Çok hoş, çok kibar, çok esprili bir adam. Fransız-

cayı, ingilizceyi anadili gibi biliyor, piyano çalıyor, edebiyat konuşuyor, tiyatro konuşuyor. Âşık oluyorum Galip ağbime. Yalnız onun bir başka aşkı var; Leyla Kenter. Üstelik o akşam bir resepsiyona katılması gerekiyor, daha sonra da belki Leyla'yla buluşacak. Ben Çarşambalı olarak çat kapı gelmişim. Çarşambasız davranmıyor ağbim. Beni Brüksel Nato Delegasyonu'ndan Hayri Özgümüş ağbiye teslim ediyor;

-Siz bize gidin, ben gece geç vakit gelirim!

diyerek evinin anahtarını veriyor.

Hayri ağbi, hiç kordiplomatik bir faça vermeyen, kırmızı gömlekli, blucinli, uzun kır saçlı, spor ayakkabılı, elinde filitresiz gitanes paketi, pür neşe, fizik olarak Aziz Nesin'e benzeyen bir fırlama. Galip ağbiyle uzun zaman Brüksel'de birlikte bulunmuşlar, Londra'ya sık sık onu ziyarete gelir, onun evinde kalırmış.

Eve geldik. Hayri ağbi sıkı bir çoban salatası ve ciddi bir cacık yaptı, özel hazırladığı köfteleri fırına sürdü. Kurduk rakı sofrasını. Pikaba da bir Âşık İhsanî koyduk:

"Şura batı şura doğu demeden
Güvencinler salacağız yakındır..."

Tokuşturduk kadehleri çok kral Hayri ağbiyle.

Galip Balkar beni Londra'da çok güzel ağırladı. Bir akşam birlikte Leyla Kenter'in evine yemeğe gittik. Türkiye'den, tiyatrodan, Kenter'lerden konuştuk. Galip ağbinin işi olduğu zamanlar biz Hayri ağbiyle zamparalığa çıktık ve fakat sonuç alamadık. Hadi ben ingilizceyi bilmiyorum, Hayri ağbi neyi bilmiyor?

Kıbrıslı Yalısı'nda oturuyoruz prenses Leyla'yla. Fırtınalı bir yaz sonu. Yalının eski pencereleri dingildiyor rüzgârdan. Boğazın zig zag yapan yolcu gemileriyle rus tankerleri sürekli düdük çalıyorlar birbirlerine. Her an değişiyor pencerede manzara. Gemilerin ürettiği dalgalar vuruyor pencerelere.

Yahya Kemal'in gümüş çerçeveli imzalı fotoğrafının üstünde durduğu, işlemeli örtülü, prensesin *"gueridon"* tabir ettiği tek ayaklı küçük yuvarlak masa var aramızda. Bir başka gümüş çerçeve içinde Galip ağbinin askerlik fotoğrafı. Çocuğu olmayan prenses Leyla, rahmetli ablası Nimet'in oğlu Galip'i, öz oğlu gibi seviyor. Yetmişine merdiven dayamış, aşırı miyop olan prensesin gözlükleri dürbün gibi, buna rağmen zaman zaman iyi göremediği şeyler oluyor. Kül tablası niyetine bana şekerliği uzatıyor, ben de şekerliğe silkiyorum külü, prensese ayıp olmasın, bir protokol yanlışı yapmayayım diye.

Prenses Leyla, Kıbrıslı Mehmet Paşa'nın ortanca kızı. Üç kız kardeş, babaları Rusya'da elçiyken, orada bir Çarlık Rusya'sı terbiyesi içinde, kordiplomatik bir dünyada büyümüşler, bir Çehov öyküsü gibi.

Kemal Galip dayım, Sorbonne'da hukuk doktorası yaparken prenses Nimet'le tanışmış Paris'te, pat diye evlenmişler, bir Maupassant öyküsü gibi. Çarşamba'da Celal dayım az dalgasını geçmemiş bu konunun:

-Kemal Galip ağbim prensesnen evlendi, prens oldu da!

Ortanca kız prenses Leyla'nın evliliği ünlü komik Muammer Karaca'nın çok cins ağbisiyle, bir Aziz Nesin öyküsü gibi. Dolaylı prens bay Karaca akşam eve gelirken bir tek şeftali alıyor, ve akşam yemeği sonunda, tek şeftalisini soyarak yiyor:

-Bunu kendime aldım Leyla!

Prenses Leyla'nın gözü zaten şeftaliyi net görmüyor, kokusunu alıyor, ancak nedir dolaylı prens bay Karaca'yı tek şeftali alarak eve gelmeye zorlayan? Herşeyi gümüş bu evde hissettiği bir eziklik mi?

Edebiyat ve tiyatroyla uğraşmamı çok olumlu buluyor ve destekliyor, fransızca, rusça ve ingilizceyi mükemmel konuşan prenses Leyla. Bu yüzden sık sık davet ediliyorum yalıya. Bana Rusya'da, Paris'te, Londra'da izlediği oyunları anlatıyor. Babamın karşı çıkmasına rağmen sanat konusunda direnmemi öğütlüyor.

-Yahya Kemal, bu senin oturduğun koltukta oturur, bize yeni yazdığı şiirlerini okurdu.

diyor, anılara dalarak, iç geçirerek, gözlüğünün altından yaşlar süzülerek, ipek mendiliyle gözyaşını silerek. Yandaki Abut Efendi Yalısı'ndan Mehmet Abut çıkageliyor kahveye. Piyano çalıyor. Kahve falı bakıyor, prensesi çok güldürüyor, fotoğraflar çekiyor.

Dalgalar vuruyorken pencerelere, yalnız sanat konuşuluyor Kıbrıslı Yalısı'nda.

77

Strasbourg'daki yeni evim Ernest Munch sokağında bir çatı katı odası. Kirası doksan frank. Sandık odası gibi, döküntü bir yer. Gıcırdayan daracık ahşap merdivenlerle çıkılan dördüncü kattaki odamda eşya olarak tiyatronun marangozhanesindeki eski dekor parçaları arasından araklanmış bir masa, iki sandalye var. Bir köşede bavulum, öbür köşede yer yatağım. Pencerenin önüne kitaplarımı dizmişim. Tuvalet, banyo yok. Bir tek lavabo var. Çişi oraya yapıp sifon olarak açıyorum musluğu. Banyo işi sorun değil, okulda duşlarımız var, her gün orda yıkanıyorum. Ve fakat büyük abdest bozma işi belâ. Daha çok okulda, ya da gittiğim yerlerde çözümlüyorum bu konuyu. Odamdayken böyle bir gereksinim olursa, yıldırım hızıyla iniyorum dört kat merdiveni, çıkıyorum sokağa, bitişiğimizdeki Avcılar barına dalıyorum, koşar adım tuvalete geçerken barmene:

-Bir bira!

diyorum. Tuvalete gidip işimi görüyorum. Sonra gereksizce gelip o birayı içiyor ve ödüyorum.

Loş bir yer Avcılar barı. İsmine uygun bir durum yok. Duvarlarda boks maçı duyuruları var. Bu maçlar için müşterek bahis oynanıyor. Müşterilerin çoğu eski boksör ya da boks dünyasından insanlar. Hafta sonları at yarışı oynanıyor. Barmen orta yaşlı, az konuşan, sanki işinden bezgin gibi bir adam. Değişik tuvalet ziyaretlerim sonucu beni tanıyor. Selâmlaşır oluyoruz. Bir gün gene çok sıkışmış du-

rumda hızla önünden geçip tuvalete giderken:

-Bir bira!

dedim.

-Bira şart değil, buyrun gidin tuvalete!

dedi. Tuvalet dönüşü oturdum bara.

-Bir pastis o zaman!

dedim. Bitişikteki binanın çatı katında bir odada kaldığımı, orada tuvalet olmadığını söyledim utana sıkıla. Adam çok doğal karşıladı durumu:

-Biliyorum. Sizden önce oturan mösyö de tuvalet olarak burayı kullanırdı. O odanın tuvaleti burası zaten. Malesef odaya biraz uzak yapılmış. Fransız mimarisine akıl sır ermez.

diyerek güldü.

Okulda ikinci sınıf yönetmenlik bölümü öğrencileri olarak, üçüncü katta kocaman bir atölyemiz var, dördümüzün ayrı masaları var. Benim masam kocaman pencerenin önünde, oturduğum yerden okulun giriş kapısını, caddeyi görüyorum. Georges'un masası dipte bir zulada, duvara dönük. Meksikalı Ruben öbür pencereye arkasını vermiş, bölümün tek kız öğrenisi isviçreli Nicole, okul açıldığından beri masasına yer beğenemiyor, koskoca atölyede. Her gün başka bir noktaya yerleşiyor. Elimizin altında telefonumuz var. Nereyi istersek arayabiliyoruz. Orada istediğimiz saatlerde, kimizaman gece yarısına kadar çalışabiliyoruz. Oyunculuk bölümü öğrencileriyle kimi derslere giriyoruz. Onlardan ayrı olarak biz fotoğraf, sahne teknikleri, mask yapımı, efekt, sahne tarihi, dekor malzemeleri gibi dersler görüyoruz. Okul hepimize fotoğraf makinesi veriyor, karanlık oda veriyor, negatif veriyor, fotoğraf kağıdı veriyor. *Deli* gibi fotoğraf çekiyoruz. Sonra onları banyo ediyoruz, kağı-

da basıyoruz, büyütüyoruz.

En sıkı dersimiz tiyatroda oynayan bütün oyunları sürekli izlemek. Bundan kaytaramıyorsunuz. Devam zorunluluğu olan tek ders. Aynı gece değişik salonlarda iki ayrı oyun varsa, birini seçme hakkımız var. Her oyundan önce gidip gişeciden yer numarası alıyoruz, gişeci adımızı bilgisayara yazıyor. Sabahleyin bilgisayarda adı olmayanı çağırıp sıkı fırça çekiyorlar. Tekrarında okuldan atılacağını belirtiyorlar. Hastalık falan gibi mazeretler geçerli değil.

-Tiyatrocunun hasta olma hakkı yoktur.

diyor müdür Dente. Yer fişini alıp oyunu izlememek ya da perde arasında tüymek gibi şanslarımız da yok. Tiyatronun sahne amiri kıl tüy Jean-Michel o akşam oyun izleyen öğrencilerin listesini rapor olarak müdüriyete veriyor ve bu listeyi ikinci perde başladıktan sonra ışık odasından bizi tek tek sayarak yapıyor. En fenası oyun çıkışında kapıda dikilerek listesini kontrol ediyor. Liste uzun değil zaten, biz dört kişiyiz, üçüncü sınıfta da iki yönetmenlik bölümü öğrencisi var.

Perinetti beni çağırttı. Gittim. Oturetti. Oturdum. Yönetmenlik bölümü öğrencisi olarak ilk profesyonel stajım başlayacak. Üstelik bundan ötürü asistan maaşı alacağım, parasal sorunum çözülecek. Üç yönetmen adı verdi bana, birini seçmem gerekiyor. Hangisini istersem onun asistanı olacağım. İlki Jerome Savary, ikincisi Jean-Marie Patte, üçüncüsü bizzat kendisi. Patte, Goethe'den *"Duyarlılığın Zaferi"* ni sahneleyecekmiş. Goethe beni pek çekmedi. Ben Werther'den zor durumdayım. Yönetmen Patte hakkında da hiç bir bilgim yok. Aslında Savary'nin adını duyar duymaz uçtum, fakat üçüncü adayın kendisi olması beni zor durumda bırakıyor.

-Ben geçen yıl Magic Circus'ü izledim. Jerome Savary'ye âşık oldum.
dedim. Gülümsedi:

-Savary'nin yaptığı bambaşka bir şey. Genel tiyatro kavramının oldukça dışında. Magic Circus'un bir tiyatro olup olmadığı da bir tartışma konusu.

-Buna rağmen onunla çalışmak istesem bana kırılır mısınız?

-Hayır.
diyerek ayağa kalktı. Gülümseyerek elimi sıktı, başarılar diledi. Jerome Savary'nin asistanı olarak gururla çıktım genel müdürün odasından.

Magic Circus bu yıl Strasbourg Devlet Tiyatrosu'yla bir ortak yapıma giriyor. Kent dışına kurulan bir sirk çadırında *"Musa'dan Mao"* ya isimli oyununu sahneye koyacak Savary. Prodüksiyonu Devlet Tiyatrosu üstleniyor. Strasbourg'da 21, doğu Fransa turnesinde 10 gösterinin hasılatı Devlet Tiyatrosu'na kalacak, 31 gösteri sonunda çadır ve prodüksiyon Magic Circus'ün malı olacak. Provalar ve 31 gösteri boyunca oyuncuların ücretlerini ve otel masraflarını Devlet Tiyatrosu ödeyecek. Perinetti, çıkış noktasından beri desteklediği Magic Circus'e ve çok sevdiği Jerome Savary'ye kıyak yaparken, Strasbourg kenti de Magic Circus'ün yeni oyununun dünya prömiyerini yaşayacak.

Heyecandan ölüyorum. Savary'nin geleceği günü iple çekiyorum. O gün gelip çatıyor, hava limanına onu karşılamaya gidiyorum, tiyatronun resmi arabasıyla. Paris uçağı boşalıyor, Jerome Savary'ye benzer kimse çıkmıyor. Savary sahnede soytarı makyajıyla oynadığı için yüzünü pek bilemiyorum, ama tipler içinde öyle biri yok... Yırtık blucinli, ağzında sönmüş mısır yaprağı sigara, saç baş dağınık,

boynunda mendil düğümlü şu serseri kılıklı tip değil ya Savary... Boyunbağlı, çantalılar iş adamı, besbelli... Şu tip Savary olamayacak kadar şişman... Bütün yolcuların çıkmasını bekliyorum. En son pilot ve hostesler çıkıyor. Savary yok. Ya uçağı kaçırdı, ya başka uçakla gelecek. Resmi arabayla geri dönüyorum tiyatroya. Kapıcı Hitler bıyık Mösyö Ranvier'ye:

-Gelmedi adam.

diyorum.

-Geldi. Yukarda. Perinetti'yle kahve içiyor.

Deli gibi Perinetti'nin odasına çıkıyorum. Tıklıyorum sekreterin kapısını. Sekreter içeri haber veriyor. İçeri çağırılıyorum. Giriyorum ki odaya, yırtık blucinli, boynu mendil düğümlü tip oturuyor Perinetti'nin karşısında.

-İşte asistanın!

diyor, Perinetti beni göstererek.

-Ne asistanı? Asistan falan istemem.

diyor, Savary yüzüme bile bakmadan.

-Siz çıkın, sonra konuşuruz.

diye kibarca yol ediyor beni genel müdür. Süklüm püklüm çıkıyorum odadan, sekreterin odasını ağlamadan hızla arşınlıyorum, koridora çıkar çıkmaz boşalıyor göz yaşım. Günlerdir yolunu beklediğim, onunla çalışacağım diye sevinçten hop oturup hop kalktığım, bir tiyatro dehâsı olarak gördüğüm adam asistan olarak istemiyor beni. Derhal Kızıl Arslan barına gidip hüznümü pastise boğmak arzusuyla paldır küldür iniyorum merdivenleri, kapıcı yolumu kesiyor.

-Perinetti seni istiyor.

-Ordan geliyorum.

-Şimdi telefon etti, gene çağırıyor.

Hızla geri çıkıyorum merdivenleri, göz yaşımı kurulayıp yeniden giriyorum odaya. İkisi de gülerek bana bakıyorlar. Esas duruşda duruyorum kapının eşiğinde. Oturduğu uzun kanepeye elini vurarak;

-Gel otur bakiim şuraya!

diyor Savary, bu kez benimle aşırı ilgili. Yarım kıç ilişiyorum yanına. Gözümün içine bakıyor:

-Türkmüşsün sen, öyle mi?

-Evet.

Jerome Savary o ana dek hayatında hiç türk görmemiş, şaşkın. Magic Circus'ün en büyük özelliği çok uluslu bir kültür mozayiğinden oluşması, Savary'nin kendisi de güney Amerika kökenli. Her milletten adam var, bir tek türk yok aralarında. Türk olmak ilk kez işime yarıyor yurtdışında, asistanlığa kabul olunuyorum.

-Biz asistanımla tanışmaya gidelim!

diye ayaklanıyor Savary. Birlikte çıkıyoruz Perinetti'nin odasından. Konuşmadan iniyoruz merdivenleri. Kapıcı Hitler bıyık Ranvier'nin önünde duruyor;

-İyi günler, saatiniz kaç?

diye soruyor. Kapıcı saati söylüyor. Savary saatle ilgili değil, kapıcıya bakıyor, gülümseyerek teşekkür ediyor, çıkıyoruz kapıdan.

-İçki içmeyi sever misin?

-Eh, evet.

-Güzel! Asistan dediğin böyle olur.

diyerek sırtıma yumruğa yakın bir tokat attı. Hiç kaykılmadım.

-Ayrıca türk gibi kuvvetlisin! En yakın bar nerede?

Hemen tiyatronun karşı köşesindeki Fransız Taverna'sına çöktük. İki pastis söyledik. Bana mısır yaprağına sarılı,

kalın sarı sigarasından uzattı.

-Bana bak aslanım, Magic Circus tiyatro falan değildir, çok özel bir olaydır. Orada tanıyacağın yirmibeş kişinin hepsi değişik milletlerden olup birbirinden çok değişik delilerdir. Magic Circus bir kültür bulamaçı, ne kadar çok milletin kültürü bir araya gelirse o kadar evrensel şeyler oluyor. Sen de kendi kültüründen bir soluk getireceksin bize, onun için alındın Magic Circus ailesine. Türkler hakkında pek bir şey bilmiyorum, Nâzım Hikmet, Atatürk... O kadar... Asistanlı, mizansenli bir tiyatro değiliz, biz bir çeteyiz, benim reisi olduğum bir kızılderili kabilesiyiz, sen de herkes gibi yaratılış safhasında olaya katılacak, oyuncu olarak da oynayacaksın oyunda. Aklına gelen parlak fikirlerini söyleyebilirsin, baktın ben dinlemiyorum, anlatmayı sürdürmeyeceksin.

-Peki mösyö Savary.

-Bana mösyö Savary, demeyeceksin. Jerome, diyebilirsin, "sen" diyebilirsin, Magic Circus'te sizli bizli konuşma yoktur.

-Tamam Jerome.

-Senin adın nedir?

-Ferhan.

-Ne?

Tekrarlıyorum ismimi, tane tane söylüyorum, kodluyorum. Bir türlü beceremiyor söylemeyi. "Fahren" diyebiliyor.

İkinci pastisleri söylüyoruz.

-Tiyatronun kapıcısını Hitler rolünde oynatabilir miyiz? Acayip benziyor.

-Bilmem. Perinetti'ye sormak gerek. Oyuncu değil o, kapıcı.

-Hitler tamamen kapıcı gibi bir heriftir zaten.

diye kahkaha atıyor, keyifleniyor, sönmemiş sigarasından bir yenisini yakıyor.

-Oyunda Hitler rolü mü var?

-O kapıcıyı görene kadar yoktu, şu andan itibaren var. Ben Perinetti'den izin alırım onun için... Sen Goliath'ı oynayabilirsin... Goliath'ı biliyorsun.

-Malesef.

-Hani İncil'de David ile Goliath var ya... Ha... Sen müslümansın, nerden bileceksin Goliath'ı!

-İncil'i okuyabilirim.

-Gerek yok. Çok keyifli bir roman değildir... Sen canavar gibi bir gladiyatörsün, fonda Sezar, sağda Brütüs, sen ortada David'i küçük parçalara ayırıyorsun, onun kanlı kol ve bacaklarını kesip bir tepsiye koyuyorsun, müzik eşliğinde, ağır ağır tepsiyi götürüp Sezar'a sunuyorsun! Sezar David'in butlarını yiyor. Nasıl sahne?

Pek bir şey anlamış değilim.

-Güzel.

diyorum. Oyunu giderek merak ediyorum. Oyunun tekstini ne zaman edinebileceğimi soruyorum.

-Pek tekst falan olmaz bizde!

diyor. Bir an duralıyorum. Doğaçlama mı yapılacak yani? Belki de herşey provalarda oluşacak. Provaların ne zaman başlayacağını soruyorum.

-Pek prova yapmayız biz!

diyor.

78

Sabahleyin oteline gidip lobide bekliyorum. Bir süre sonra iniyor. Üstüste bir kaç kahve ve bir sürü sigara içiyor. Paris'ten arabasının gelip gelmediğini soruyor, geldiğini bildiriyorlar. Çıkıyoruz otelden. Açıyor, arka camına "yıka beni" yazılma zamanını da aşmış arabasının kapısını, arabanın içi darmaduman, arka koltuk tamamen Magic Circus'ün müdüriyeti ve muhasebesi gibi. Kumpanyanın kaşesi, ıstampası bile orda.

-Arka taraf idarî bölüm!

diye gülüyor. Muhteşem bir karışıklık var idarî bölümde; ıstampanın yanında trompet, fatura defterinin üstünde dünkü *"Liberation"* gastesi, bir fatura dosyasının üstünde bir kaç karton mısır yapraklı sarı sigara. Kimi çocuk oyuncakları, küçük bir pilli kayıt âleti, eskimiş bir deri mont, dosyasız olarak bir şeylerin arasına sıkışmış kağıtlar, arka sol kapının kolundaki küllük kalemliğe dönüştürülmüş, tıka basa kalemlerle dolu.

Jerome direksiyona geçiyor, yanındaki ön koltuğun üstünde birikmiş kağıt ve dosyaları tomar halinde idarî bölüm yığınının üstüne atıyor, ben ön koltuğa oturuyorum. Çadırın kurulduğu yere gidiyoruz. Kurulma işlemi tamamlanmış, işçiler izleyicilerin oturacakları tribünleri oluşturmaktalar. Tiyatronun marangozları Magic Circus'un sürekli dekoratörü Michel Lebois'nın mimari çizim masasının etrafına toplanmışlar. Michel çizimlerini gösteriyor, yapılması gereken yükseltilerin yerlerini belirtiyor. Oyuncular iki gün son-

ra gelecekler. Jerome beni Michel'le tanıştırıyor;

-Artık bir asistanım var!

-İnanmıyorum. Circus'ün de boku çıktı demektir!

-Devlet Tiyatrosu'yla ortak prodüksiyon yapıyoruz, Circus'te bu aralar kimi devlet tiyatrosu kötü alışkanlıkları görülecek elbette!
diye sırıtıyor Savary. Michel içtenlikle elimi sıkıyor:

-Circus'e hoşgeldin.

-Fahren konservatuarda yönetmenlik bölümü öğrencisi, ayrıca türk! Ve çok meraklı, bana devamlı oyunun metnini soruyor. Sana da her an, dekor ne zaman bitecek, gibi şeyler sorabilir.

-Dekor oyun gecesi, oyunun başlamasına bir saat kala biter. Bitmeyen şeyleri prömiyerden sonra sabahlayarak tamamlarız. Bizde hep böyle olur, bana her gün ayrıca sormak zahmetine katlanma.
diye gülüyor Michel, elindeki şişeden birasını dikleyerek. Uzun siyah saçlı, yüksek topuklu kovboy çizmesine rağmen kısa boylu, siyah deri pantalonlu, siyah deri montlu, sakız çiğneyen neşeli bir tip. Jerome çizimleri inceliyor, Michel'den kimi bilgiler alıyor, çıkıyoruz çadırdan. Biniyoruz arabaya, basıyor gaza, zart diye Almanya'ya geçiyoruz. Yanımda pasaportum olup olmadığını bile sormuş değil. Allahtan Kehl sınır kapısı pek durdurulup kontrol yapılan bir kapı değil, zart zurt girilip çıkılıyor.

-Sen buraları biliyor musun Fahren?

-Hayır.

Bir kır lokantasının önünde duruyoruz. Oturuyoruz bir masaya. Sosis ve bira söylüyoruz. Savary kalemini çıkarıp masa örtüsünün üstüne yayılmış kağıda bir şeyler çizmeye başlıyor, çok güzel çizgisi dikkatimi çekiyor.

-Ne güzel çiziyorsun!
diyorum.

-Bir kaç yıl haybeye Güzel Sanatlar Akademisi'nde okudum.
diye sırıtıyor, ağzından sigarasını düşürmeden.

-Ben de!
deyince şaşırıyor. Bir kutsal kitap çiziyor, yanına açık biçimini çiziyor, kitabın içi oyularak bir viski şişesi yerleştirilmiş.

-Musa'nın elinde bu var! Arasıra kutsal kitabı açıp içinden ufak ufak viskisini götürüyor Musa! Musa'yla başlıyor olay, Mao'ya kadar geliyor. Böyle sahneler var. Beşbin yıllık aşk ve macera sahneleri... Şarkılar, danslar... Ondokuzuncu yüzyılın sonlarında Nevada çölü kıyısında bir yerde kalakalmış Viyanalı üçüncü sınıf, döküntü bir müzikal grubu bu tarihi oyunu prova etmekte, bu oyunla Kaliforniya'da büyük başarı elde edeceklerine inanmaktadırlar... Bizim oyun bir prova yani, ben zaman zaman zart provayı kesiyorum, kumpanya patronu bay Marmeduke olarak, aklıma geleni söylüyorum, örneğin sana fırça çekiyorum, sonra gene devam ediyor prova...

Bunları anlatırken kağıt masa örtüsüne çizimler yapıyor, **Monsieur Marmeduke** yazıyor, yanına parantez içinde Musa'nın isminin ingilizcesini yazıyor: **Moses.** Tiyatronun kapıcısının adını sorup yazıyor, adının yanına Hitler bıyık çiziyor. Masanın üstündeki kağıt dolduğunda garson kadın sosis ve biralarla masaya iniş yapacakken, Jerome birden kadını durdurup kağıt masa örtüsünü alıyor, başka bir kağıt yaymasını istiyor kadından. Kadın, biraları, sosisleri, kızarmış patatesleri yan masaya koyuyor, yeni kağıt örtü almaya gidiyor. Jerome kurtardığı kağıt örtü eserini dörde

katlayıp bana uzatıyor:

-Salak kadın, az kalsın birinci perdeyi imha edecekti. Al sen şu birinci perdeyi çantana koy! İlk perde çantada keklik. Akşam da kağıt örtülü bir yerde yiyelim, bitsin şu tekst meselesi, sen de rahat et ben de!
diyor ve kalkıp yan masadan biraları alıyor, birini bana uzatıyor.

Ona Karagöz'ü, Ortaoyunu'nu anlatıyorum. Saz âşığı geleneğini anlatıyorum. Çok ilgileniyor. Birden yeni çizimler ve notlarla, salça ve hardal lekeli ve bira köpüğü damlamış yeni kağıt örtüyü kurtarıyor sosis, kızarmış patates ve biraların altından, dörde katlayıp bana veriyor:

-Korkarım üç perde olacak bu oyun!

Benimle dalga mı geçiyor, ciddi mi, pek anlayamıyorum. Dikkatlice dinliyor, izliyorum onu. O da benim tepkilerimi çok dikkatlice izliyor.

Alman garson kadın gene masayı kağıtsız görünce sinirleniyor. Jerome onu ingilizce yatıştırıyor:

-Özür dileriz, kağıt görünce yazıp çizmeden edemiyoruz. Daha kötü bir huyumuz var, bu kirlettiğimiz kağıtları atamıyoruz. İkimiz de manyağız!

Kadın boş boş bakıyor Jerome'a, gidip yeni bir kağıt örtü getiriyor, herşeyi kaldırıp kağıt örtüyü seriyor, yeniden yerleştiriyor üstüne bira bardaklarımızı ve sosis ve kızarmış patates artıklarını, almanca sinirli sinirli yüksek perdeden söylenerek.

-Çok sinirli oluyor, belirli bir yaşı aşmış alman kadınları...
diyor bana fransızca, yeni biralar ısmarlıyor bu kez kadınla almanca konuşarak:

-Noch zwei Biers, bitte Frauleïn!

Garson kadın hiç yanıt vermeden uzaklaşıyor masadan.

-Sen aslında fransız mısın, güney Amerikalı mı?

-Fransızım, ama Arjantin'de doğdum. 1938'de Hitler Avusturya'ya girince savaş korkusuyla çok kaçan oluyor Avrupa'dan. Babam da annemi, büyük ağbimi alıp Amerika'ya kaçıyor. Küçük ağbim Meksika'da doğuyor. Bir yıl sonra Arjantin'e taşınıyorlar. Oradan da çabuk sıkılıyor babam, başka bir ülkeye gitmek istediğini, ancak bu kez annem ve iki ağbimle değil, Kordoba treninde rastladığı Marthe isimli bir kadınla gideceğini açıklıyor anneme. Bu kesin ayrılıktan önce, boşanma armağanı olarak bir çocuk daha bırakıyor annemin rahmine, babasız doğan o çocuk ben oluyorum.

Hüzünle anlatmıyor bunları. Tamamen dalga geçer bir havası var. Birden susuyor, yeni bir sigara yakıp uzaklara bakıyor. Garson kadın getirip biraları bırakıyor masamıza sanki bize küs gibi.

-Baban ne iş yapıyormuş?

diye soruyorum.

-Romancıymış! Ama hiç yayınlanmış romanı yok. Alkolik olduğu için hayatı boyunca yazmayı sürdürdüğü tek romanını bitirememiş. Annemin şatosu, bağı, bahçesi satılıp alkole çevrilmiş... Sen babanı tanıdın mı?

-Elbette.

-Senin baban romancı değil demek ki.

-Hayır. Doğduğum yerde, bildim bileli Belediye Başkanı.

Doğduğum yeri merak ediyor, Çarşamba'yı, oradaki tabancalı yaşamı, ırmağı, çamuru, kağnıları, kavak ağaçlarını, mısır tarlalarını, bahçemizdeki hayvanları, biraz da babamı anlatıyorum ona. Çok ilgileniyor. Bilmediği şeyler konusunda aşırı meraklı.

Hesap istiyor, o ödüyor, ben katılmak isteyince sinirleniyor.

-Senin karşında kabile reisi var!

diyerek hesap konularına bulaşmamam gerektiğini belirtiyor. Hiç böyle fransız görmedim. Anaörnek bir fransız hesap zamanı, ben iki bira içtim, sen üç içtin gibi santim santim ayrıntıya girişir, masaya madensel bozuk paralar dizmeye başlar, bahşişe tüketimi oranında katılmak üzere trigonometrik hesaplara girer. Jerome blucinin cebinden düzensizce tomarlanmış paraları çıkarıyor, kimi banknotlar atıyor masaya, beyaz kağıt örtünün üstüne kocaman **"Ich liebe dich!"** diye bir not bırakıyor bize küs alman garson kadına, yazının yanına kalp çiziyor, paranın üstünü beklemeden çıkıyoruz kır lokantasından. Basıyor gaza, ıslıkla bir melodi çalıyor. Biraz sonra sağa çekip duruyor.

-Arkadan kayıt zamazingosunu versene!

Veriyorum. Kayıt düğmesine basarak, sonradan oyunun giriş şarkısı olacak ezginin ilk notalarını ıslıkla kaydediyor. Sonra trompeti alıyor arkadan, aynı melodiyi çalıyor, bu kez ben kaydediyorum. Uzun bir şey değil kaydedilen, toplam yedi nota.

-İlk şarkı tamam!

diyor bana gülümseyerek, yeniden basıyor gaza. Gene gümrükte rastlantısal olarak, belki de Jerome'un arabası Paris plakalı olduğu için durdurulmadan geri dönüyoruz Fransa'ya. Yarından itibaren pasaportu da koymam gerekiyor demek ki çantaya. Delinin biri bu Savary. Ben de kendimi deli sanıyordum, onu tanıyınca ne kadar aklı başında bir tip olduğumu anladım.

79

Celia-Gore Booth kızıl uzun saçlı, iri yarı, çilli bir ingiliz kızı. Oyunculuğunun yanında, klarnet ve blok flüt çalıyor, dansediyor, şarkı söylüyor, ateş püskürüyor. Circus'te herkes çok marifetli. Norveçli sarışın güzeli Elizabeth Mortensen yan flüt çalıyor, aksesuarlardan sorumlu oyuncu Maxime isimli zayıf uzun boylu herif onun sevgilisi, el ele dolaşıyorlar. Circus'ün en güzel kızı mavi gözlü upuzun altın sarısı saçlı alman asıllı Lydie Pruvot oyunculuğun yanında trapezci ve yan flüt çalıyor. "Düdü" denilen eşcinsel oyuncu Michel Dussarrat, koreograf dansçı, ispanyol Guillermo Gallardo ve yaşlı, kaprisli frenk kadın Jacqueline opera şarkıcısı, Guillermo bas bariton, Jacqueline soprano. Afrikalı fıstık İnno dansçı ve şarkıcı, şilili Pablo ateş püskürüyor, yer canbazlıkları yapıyor, tef ve marakas çalıyor, Parisli soğuk kız Dominique striptiz yıldızı. Ekibin en renkli tipi yunanlı cüce Charalambos Pavlidis. Çocuk oyuncağı gibi sarı minicik bir motosikleti var, onunla dolaşıyor Strasbourg'da. İlk perdede maymun rolü oynayacak, ikinci perdede Napolyon. Kendisi elektronik mühendisi ve çadırın tüm ses ve ışık düzeni işinin sorumlusu. Her gün ordan oraya kablo çekiyor, tiyatronun teknisyenlerine fırça çekiyor;

-Siz devamlı böyle bira molası yaparsanız, yetişmez bu iş!

diye iki elini yana açıyor. Herkes gülüyor. O ne söylese gülüyor zaten teknik ekip. Küçük bir çocuk onlara aşağıdan

seslenerek emirler veriyormuş gibi bir duyguya kapılıyorlar. Bu yetmişbeş santim boyundaki koca kafalı cüce, komik geliyor herkese. Ekibin maskotu gibi. Circus'ün en neşelisi, uzun kürk mantolarla dolaşan geçen yıl burada izleyip çarpıldığım *"Robenson"* oyununda kadın kılığında, seyirciyi ite kaka yerine oturtan kavgacı, ağzı bozuk yer göstericiyi oynayan ve daha oyun başlamadan izleyiciyi gülme krizine sokan eşcinsel Jean-Paul Muel. Ona "Popol" deniliyor. Tombul, şeytan tüylü, komik bir herif. Şuh kahkahalarıyla inletiyor çadırı. Çok iyi ve yırtık bir oyuncu. Oynayamayacağı şey yok. En suskun olan, soylu bir frenk ailesinin mahcup oğlu Lucas de Chabaneix. Kız suratlı, çok yakışıklı bir herif. Parisli kızlar Sylvie Kuhn ve Valerie Kling en havalılar. "Dartanyan" denilen Christian Dansas ve balık anlamına gelen soyismiyle anılan Alain Poisson, ışık işini üstlenmiş durumdalar. Orkestra beş çekirdek elemandan oluşuyor; piyanoda ağzından gauloise sigarası düşmeyen, çalarken gözüne duman kaçtığından bir gözünü kapatan, parça bitmeden sigara biterse, bir iki ölçüyü tek elle geçiştirip öbür eliyle ağzındaki sigarayı alıp küllüğe bastıran Marcel, bateride uzun saçlı hippi oğlan Gilles, gitarcı Jean-Claude, bas gitar Alain, trompetçi şilili Mario. Ancak, müzikli bölümlerde oyuncular başka enstrümanlarla katılıyorlar orkestraya, Jerome da zaman zaman ikinci trompetçi, zaman zaman ikinci baterist olarak orkestranın içinde. Müziksiz bölümlerde, orkestranın çekirdek grubu da oyuncular arasına karışıyor, kimi küçük rolleri oynuyorlar. Dışardan bakıldığında, herkes oyuncu ve müzisyen ve şarkıcı ve herşeyci gibi görünüyor Circus'te.

Provalar pek ilerlemiyor. Dekor yapımı sürüyor. Ortada bir metin yok. Jerome ilk yedi notasını yaptığı şarkı make-

tini ve şarkıya yazdığı sözleri müzik düzenlemecisi Jacques'a verince, Jacques düzenlemeyi yaptı. Topluca söylenecek bu şarkı ve koreografisi çalışılıyor bir haftadır. Oyunun biletleri satılmakta, üç hafta sonra oynayacağız. Oyun nedir, kimse bilmiyor ve fakat benden başka kimsede en ufak bir panik yok. Jerome'a çok güveniyorlar.

-Son hafta o bir toplantı yapar, herkese rolünü anlatır, biz çıkar onun dediklerini yaparız. Şarkılar dışında bizim pek tekstimiz olmaz zaten, elinde mikrofonla hep o konuşur, aklına geleni söyler. Tam bir metin, epey oynadıktan sonra oluşur Circus'te.

diyor Celia.

Perinetti panik halinde beni çağırıyor.

-Nedir durum?

diye soruyor.

-Şu an gözle görülen bir şey yok!

-Ne provası yapılıyor?

-İlk şarkı.

-Deli mi bu herif?

diyor Perinetti.

-Evet.

diye yanıtlıyorum, hiç duraksamadan.

-Biliyorum. Bizim kapıcı Ranvier'yi de Hitler rolünde oynatmak istiyormuş.

diyor Perinetti, gülerek.

Jerome'la yörenin değişik lokantalarını gezmekteyiz, zart Basel'den İsviçre'ye giriyoruz, Colmar'da bir av hayvanları lokantasına gidiyoruz, güzel alzas şarapları içiyoruz, her lokantadan bir iki cümle yazılı kağıt masa örtüleri toparlayarak dolaşıyorum peşinde.

Provanın onuncu günü, geç vakit çıkıyoruz çadırdan.

-Nerde içilebilir bu saate Fahren?

-Her yer kapandı. Bir tek gar lokantası açıktır Joreme. deyince duralıyor, yanlış söylediğim adını düzeltiyor.

-Joreme değil, Jerome.

-Benim ki de Fahren değil, Ferhan, öğren artık. diyorum. O an öğreniyor adımı, bir daha hiç yanlış söylemiyor.

Strasbourg gar lokantasındaki masanın beyaz kağıt örtüsünün sağ kolunun altında kalan bölümünü bir dosya büyüklüğünde çerçeveliyor ve içine sıra numarasıyla sahne başlıkları yazıyor. Açılış, Musa'dan Mao'ya şarkısı, İnsanlığın kökeni, Darwin, Maymun, Adem ile Havva, Bir Gün San Fransisko'ya Gideceğiz Şarkısı, Mağara insanları, Barutun bulunuşu, Çin uygarlığı, Romalılar, Sezar ve Brütüs, Romalılarda erotizm, Aşk Her Zaman Aşk Şarkısı, Aslan Yürekli Richard, Haçlı Seferleri, İsviçre, Avusturya, Türkiye, Kudüs, Jeanne d'Arc ve koyunları, İsa, Moliere ve kral, Drakula, Marquis de Sade, Bastille'in alınışı, Bastille Şarkısı, Napolyon, Romantizmin Sonu, Chopin ve Georges Sand. Bir kızılderilinin Chopin'i öldürüşü, Kızılderililer, Abraham Lincoln, Demokrasi Şarkısı, Freud, Uçağın bulunuşu, Sinema'nın bulunuşu, Birinci Dünya Savaşı, Zenci balesi, Hitler, Walkyrie Operası, Einstein, Dario Moreno ve cinayetler, Aya giden kadın, Mao, biçiminde bir akış çıkıyor ortaya. Kağıt örtünün orasını yırtıp veriyor bana:

-Sen bunu daktiloya çek, otuz adet çoğalt, yarın provaya getir. O çaldığını söylediğin türk müzik âletini de getir.

Devrisi gün, herkesin elinde oyun akışı, dinliyoruz onu. Kafasında bitirdiği oyunu ayrıntılarıyla anlatıyor. Rolleri belirliyor. Haçlı Seferleri sahnesindeki Türkiye tablosu için ne yapabileceğimi soruyor. Sazla Pir Sultan Abdal'dan bir tür-

kü çalabileceğimi belirtiyorum.

-Çal bakiim!

diyor. Çalıp söylüyorum Yunus'tan öğrendiğim türküyü. Hepsi sus pus olup dinliyorlar, ikinci dörtlükten sonra Marcel bana eşlik etmeye başlıyor, üçüncü dörtlüğün sonuna trompetle Mario katılıyor.

-Güzel, yalnız uzun, sen bunun yarısını söyle!

diyor Jerome. Türküyü çok beğenen Sylvie ve Celia:

-Ferhan bize sözleri öğretsin, biz de söyleyelim.

diye atılıyorlar.

-Çok iyi olur.

diyor Jerome. En heyecanlı olan, günlerdir kıçımızda dolaşan tiyatro kostüm atölyesi şefi madam Fritz, akış üstüne bir sürü not almış, bu kadar giysinin yetişemeyeceğini belirtiyor.

-Aradığımız giysilerin neredeyse hepsi Devlet Tiyatrosu deposunda mevcut. Dün depoyu gezdim. Perinetti'yle konuştum, oradan giyineceğiz. Yalnızca bir iki özel şey yapılacak, Charalambos için Napolyon ve maymun kostümü... Kapıcıya Hitler kostümü..

-Kızılderililer falan diyorsunuz... Depoda kızılderili kostümü yoktur.

-Ne kostümü, kızılderililer çıplak! Sadece bir mantara bir tüy takılacak, kızılderili oynayan arkadaşlar o mantarı kıçlarına sokacak!

80

Provalar biraz hızlanır gibi oluyorsa da, gene ortada somut bir şey görülmüyor.

-O somut şeyi hepimiz ilk gece görürüz.

diye gülümsüyor Sylvie. Onunla aramızda bir yakınlaşma başlamış gibi, ama ikimiz de çekiniyoruz birbirimizden. Tavşan gibi ürkek bir kız, ben de gereken adımı bir türlü atamıyorum. Circus'te herkes birbiriyle çok içten. Elizabeth'le Maxime dışında, kimin kiminle ilişkisi var, pek anlaşılmıyor. Herkes sürekli birbiriyle sarmaş dolaş. Bana en çok sarılan eşcinsel Düdü'yle, öbür eşcinsel Popol. Bir an ayrılmıyorlar yanımdan. Düdü bir gece bende kalmak istiyor.

-Anüs içi bir odam, daracık bir yer yatağım var Düdü.

-Daha iyi!

diye gözleri ışıldıyor.

-Erkek erkeğe böyle bir şeyi yapabileceğimi sanmıyorum Düdü.

-Bir şey yapmak zorunda değiliz, sarılıp uyuruz.

diye ısrar ediyor, beni çok arzulayan bir kadın gibi.

-Sana sarılıp uyuyabileceğimi sanmıyorum Düdü.

-Aman be sarılmazsan sarılma, döner kıçını uyursun adi herif! Haydi yürü gidelim!

diyerek ısrarla sızıyor odama. Kıç kıça dönüp, çekiyoruz yorganı üstümüze.

-Kıçımın kıçına değmesinin bir mahsuru yok herhalde!

diye küs uyuyor Düdü yer yatağımda. Devrisi gün prova-

dan önce:

-Arkadaşlar hepinize itiraf ediyorum, geceyi Ferhan'ın yatağında geçirdim! Çok güzel yatağı var, hepinize tavsiye ederim!

diye şamata yapıyor. Çok utanıyorum.

-Karavanımdan hiç memnun değilim. Bu gece Ferhan'da ben yatıyorum, kimse heveslenmesin!

diye bas bas bağırıyor Popol. Kimileri otelde, kimileri çadırın çevresindeki karavanlarda kalıyor. Afrikalı İnno da bir karavanda kalıyor. Çok hoş bir zenci kadın. Şarkıcı Josephine Baker'ı oynuyor oyunda, bir tanga donun üstüne dizili muzlardan ibaret kostümü, sabahtan aşkama kadar donla dolaşıyor provada, dipdiri memeleri ortada, vücudu çok güzel. Bana asılıyor. Bir akşam provadan sonra beni karavanına içkiye davet ediyor. İçiyoruz. Onunla sevişmeyi düşünerek giriyorum karavanına, epey içki içip sohbet ediyoruz, nedense sevişmiyoruz, böyle bir hava oluşmuyor, oyundan ve Circus'ten ve Afrika'dan ve Türkiye'den konuşuyoruz, sabaha karşı çıkıyorum karavandan.

Devrisi gün Sylvie bana soğuk davranıyor, küs gibi. Nedeni anlamıyorum. Biraz sonra açık ediyor:

-Dün gece İnno'nun karavanına gitmişsin.

-Evet, sohbet ettik.

diyorum. Sevişmediğimize inanmadığını belirten alaylı bir bakış fırlatıyor bana, dönüp gidiyor. Bir kahve molasında Celia:

-Gecen güzel geçti mi?

diye soruyor.

-Evet.

diyorum, tam neyi sorduğunu algılıyamayarak.

-İnno iyi sevişiyor mu?

deyince çakıyorum konuyu. Ona da sevişmediğimizi, çene çaldığımızı söylüyorum. O da inanmıyor gerçeğe. İnno'yla yatmadığıma kimse inanmıyor. İnno o gün çok neşeli, sanki aramızda bir flört başlamış gibi davranıyor. Molalarda gelip kucağıma oturuyor, çıplak memelerini yanağıma dayıyor. Kolunu boynuma doluyor.

Oyunun kimi tabloları oluşmuş durumda. Hepimiz bu tablolarda değişik tipler canlandırıyoruz. Bir tablodan öbürüne deli gibi koşturuyoruz. Jerome akışda sürekli değişiklikler yapıyor. Kimi şeyleri atıyor, yeni düşünceler geliştiriyor, nereden nereye koşuşturacağımız trafiği de sürekli değişiyor, iyice karışıyor iş.

Magic Circus yeni oyununun prömiyerini Strasbourg'da yaptığı için Paris'ten gazeteciler, televizyoncular gelmiş, provadan önce oyunu tanıtıcı basın toplantısı yapacak Jerome. O sabah otelinin lobisine gidip beklemeye başlıyorum. İniyor, kahvelerini, sigaralarını içiyor, pek konuşmuyor. Çıkıp otelden biniyoruz arabaya, çadır tarafına yönelmiyor, ilgisiz bir yöne gidiyor.

-Çadıra gitmiyor muyuz?

-Hayır.

-Basın toplantısı yok mu?

-Bu durumda olamayacak... Zaten nefret ederim basın toplantılarından.

Şehirden çıkıp Vosges dağlarına tırmanıyor araba. Bir süre konuşmadan ilerliyoruz.

-Sence oyunda olmayan ne?

diye soruyor birden.

-Ben oyunu henüz somut olarak göremiyorum.

diye yanıtlıyorum. Hiç bir şey demiyor. Bir dağ lokantasının önünde duruyoruz. Oturuyoruz masaya, kırmızı kumaş

örtüsü var masanın.

-Kağıt vereyim mi?
diyorum.

-Gerek yok. Topor'la, Gottlieb'i aradım. Bu akşam geliyorlar Paris'ten. İkisi bize bir şeyler yazabilir, değişik fikirler verebilirler. Bir şeyler eksik bu oyunda.

-Dev bir Karagöz kuklası yapalım mı? Bastille sahnesinin sonunda kocaman fransız bayrağı iniyor ya tavandan. Fransız bayrağının ortası beyaz, o beyaz kumaşta dev bir Karagöz oynatabilirim.

-Nasıl yapılacak o kukla?

-Pleksiglas kullanabiliriz.

-Tamam hemen yaptır o kuklayı! Kukla fransız devrimi üstüne yorum yapabilir.

Fransa'nın iki ünlü mizahçısı Roland Topor ve Marcel Gottlieb iniyorlar o gece Strasbourg garına. Hemen gar lokantasında kuruluyor masa. İkisi de fırlama. Devrisi gün gelip provayı izliyorlar. Topor piposunu kemirerek, kıs kıs gülerek notlar alıyor. Gottlieb tepkisiz izliyor. Otele kapanıp, oyun için sahneler yazıyorlar. Topor şarkılar yazıyor, o şarkılar besteleniyor. Onların yazdıkları skeçler prova ediliyor. Mizahçılar Paris'e geri dönüyorlar. Oyunun başlamasına beş gün kala Jerome, bu yeni yazılan, uzun uzun çalıştığımız skeçleri akıştan çıkarıyor, akışa gene ekler yapıyor, aklına yeni gelen düşünceler için, yeni aksesuarlar ısmarlıyor. Düşerek ayağını kıran Dartanyan'ın rolleri bana veriliyor. Yeniden akış yapılıyor. Her gün değişiyor oyun. Herkesin kafası iyice karışmış durumda. Jerome sinirli, pek bir şey sorulamıyor kendisine. Bir Dalgacı Mahmut'mudur, yoksa hafif meşrep bir Brecht mi bu Savary?

Genel prova gelip çatıyor. Devrisi gün oynayacağız. Bin

kişilik çadırın bir haftalık biletleri bitmiş durumda. Perinetti genel provayı izlemeye geliyor. Başlıyoruz, pek ilerleyemeden Lydie trapezden düşüyor, derhal hastaneye kaldırılıyor, genel prova yapılamıyor. Jerome bir sigara yakıp Lydie'siz yeni bir akış yapıyor, oyunun ilk gecesi iptal ediliyor, devrisi gece genel prova yapılıyor, 6 Kasım gecesi 24 saat gecikmeyle açıyor perdesini Magic Circus.

O gün gördüğümüz program dergisinde oyunun yazarları olarak; Pierre Larousse, Moliere, Shakespeare, Cervantes, Savary, Chateaubriand, Victor Hugo, Abraham Lincoln ve Magic Circus isimleri var. Rolond Topor'a şarkı sözleri, Gottlieb'e katkıları için teşekkür ediliyor.

İzleyiciye kavuşunca Jerome azıyor, doğaçlama olarak müthiş espriler yapıyor, öyküler anlatıyor, bize fırça çekiyor, zaman zaman oyunu kesiyor, kimi sahneleri beğenmeyerek yeniden oynattırıyor, izleyiciye bulaşıyor, onlarla dalga geçiyor. İzleyici gülmekten kırılıyor, hepimizin morali yükseliyor, acayip asılıyoruz oyuna. Maç gibi bir prömiyer yapıyor *"Musa'dan Mao'ya".* Oyun sonunda izleyici ayakta, alkıştan yıkılıyor çadır. Jerome, arkadaşlarını tek tek sahneye çağırıyor, isimleriyle takdim ediyor, onlara takılıyor, şakalar yapıyor, alkışlattırıyor. Yunanlı Charalambos'la beni elele ikili olarak çıkarıyor selâma;

-Bütün dünyanın düşman sandığı iki kardeş ülkenin çocukları, yunanlı Charalambos Pavlidis ve türk Ferhan Şensoy!

Elele durumumuz gülünç. Bir çocuğu gezdirmeye çıkarmış gibi tutmuşum elinden yunanlı cücenin. Boyu belime ulaşmıyor. Jerome esprisini patlatıyor:

- Görüyorsunuz ki baylar bayanlar, Atatürk'ün de değiği gibi: *"Bir türk iki yunanlıya bedeldir!"*

Büyük gülme ve alkış alıyor bu esprisi. Ben bile gülüyorum. Charalambos çok bozuluyor. Oyun sonrası Jerome'a:

-Bir daha söylersen bu lafı, çıkmam sahneye!

diye sert çıkıyor. Jerome özür diliyor, bunun bir şaka olduğunu ve bir daha söylemeyeceğini belirtiyor, ama her gece söylemeden edemiyor alkış alan esprisini. Her gece küsüyor Charalambos, her sabah gönlünü alıyor onun Jerome:

-Ama alkış alıyor Charalambos!

İlk oyunlar gene akış değişiklikleriyle geçiyor, her gün prova yapılıyor, onuncu oyundan sonra oturuyor iş. Magic Circus Strasbourg'da kapı baca kırıyor, görülmemiş bir izleyici sayısına ulaşıyor.

Asistan maaşım üç yüz yirmibeş frankı almaya gidiyorum muhasebeye. Bin beşyüzyetmişbeş frank ödüyor bana muhasebeci. Oyuncu olarak da ayrıca yevmiye alıyormuşum! Nereye koyacağımı şaşırıyorum o kadar frangı. Bankada hesap mı açtırsam duygusu ilk kez gelişiyor beynimde.

Oyunun Strasbourg gösterileri tamamlanıyor, bir sabah otobüse binip çıkıyoruz turneye. İlk oyunumuz Belfort'da. Hotel Americain'e yerleşiyoruz. Samsun'a benziyor biraz Belfort, postanesiyle, tren raylarıyla, Mecidiye caddesiyle.

İki ayrı çadırla dolaşıyoruz, Strasbourg'daki çadır Dijon'a gitti, burada kiralık başka bir çadırda oynayacağız, çadırın sökülüp kurulması iki gün sürüyor, her gün bir kentte aynı çadırda oynamak olası değil. Hava çok soğuk. Buraya kurulan çadır bizimkinden daha büyük ve bir türlü ısınmıyor. Keyifsiz geçiyor turnenin ilk oyunu. Sabah uyanıyoruz ki kar kaplamış her yeri.

Dijon'da çadır ve dekor kurulması yetişemediğinden oyun

iptal oldu. Turist olarak dolaştık hardalıyla ünlü bu kenti, Hotel de la Cloche'da geçirdik geceyi, sabah erkenden Bourges'a hareket ettik. Bourges'da iki gece oynadık, devrisi gün Annecy'de yoğun kar yağışından iptal oldu gösteri. Besançon'daki iki oyundan biri ısıtma sistemi çalışmadığı için oynanamadı. Çadır işi çok sorunlu. Nancy'den, Bourg en Bresse'e geldik orada son buluyor turne, Magic Circus'le son gecem Hotel Terminus'ta. Onlar Paris'e, ben Strasbourg'a döneceğim. Stajım son buldu. Circus bensiz ve Strasbourg Devlet Tiyatrosu'nun teknik ekibi olmadan devam edecek yoluna.

Sylvie benim odamda pembe geceliğiyle yatağımda oturuyor, muhabbet ediyoruz sabaha kadar, fizik sevişme söz konusu değil, onu gözleriyle yapmayı seviyor kız. Gözlerimle okşuyorum gözlerini.

Sabah gardan Almanya baskısı bir türk gazetesi alıp biniyorum trene. Gazetenin birinci sayfasında bir uçak enkazı fotoğrafı! Paris'te Boulogne ormanına düşmüş bir Türk Hava Yolları uçağı. Kimi ölenlerin isimleri, kimilerinin fotoğrafları var. En başta Civciv'in fotoğrafı.

81

İkinci stajım için asistanlık öneriyor Perinetti. Koyması gereken oyun ertelenmiş durumda. Pierre Laville'in *"Doğal Kaynaklar"* isimli oyununu sahneleyecek. Oyunda sözsüz iki kameraman rolü varmış, birini benim oynamamı istiyor. Sevinçle kabullenip teşekkür ediyorum.

Sekreterden oyunun metnini alıp evimin karşısındaki Mavi Şeytan barına geliyorum, beyaz şarap söyleyip başlıyorum okumaya. İngiltere'de mumya müzesi olan bayan Tussaut hikâyesi üstüne kurulu oyun. Tussaut burada Fransa'yı temsil ediyor, mumyalar müzesi Fransa tarihi. Aşırı entelektüel gördermeleri olan, kimi yerlerini pek anlamadığım, ağır ve dramatik bir metin. Bayan Tussaut rolünü oynayacak kadın oyuncu Kanada'dan gelecekmiş. Onun tarihlerinin uymaması yüzünden ertelenmiş provalar, iki gün sonra başlıyor, bugün yarın gelmesi bekleniyor Monique Mercure isimli oyuncunun. Yazar Pierre Laville de provalar için Strasbourg'a gelmiş, onunla da provada tanışacağız.

Devrisi sabah oyunu yeniden okudum, anlamadığım yerleri sözlük aracılığıyla çözmeye çalıştım. Gene de pek bir şey anlayamadım. Okuldaki atölyemize geldim. Masama yerleştim, oyunla ilgili notlar çıkarmaya başladım. Öğle yemeğine gitmektense aşağıdaki makineden bir sandviç, bir kahve almayı uygun buldum. Alt kata indim, makineye para denkleştirmeye uğraşıyordum ki, koridorun ucundan bir kadın hızla bana doğru gelerek, gülümseyerek:

-İyi günler!

dedi. Esmer, kısacık siyah saçlı, gri kürklü, siyah çizmeli, cıvıl cıvıl, her an cinselliğini dışavuran, etkileyici hoş bir kadın. Gözleri fıldır fıldır, yüz hatları çok keskin.

-İyi günler.

dedim şaşkınca.

-Siz tiyatrodan mısınız?

-Evet.

-Ben Monique Mercure. Montreal'den geliyorum. Burada bir oyunda oynayacağım...

-Biliyorum. Hoşgeldiniz madam. Perinetti'nin asistanıyım. Şu an herkes yemekte, ben size yardımcı olayım.

Kadın otelini soruyor, bilmiyorum. Bavulunu girişe bırakıp yemeğe götürüyorum onu Üç Tavşan Lokantası'na. Bir güzel alzas şarabı açtırıyorum. Hemen kaynaşıyoruz. Fransızlar gibi değil, çok daha içten, naif ve aklına geleni dan diye söylüyor. Türk olduğumu öğrenince çok şaşırıyor:

-Yeşil gözlü bir türk! Olacak şey değil!

diye çığlık atıyor. Benden hoşlandığını belirtiyor. Kadeh kaldırıyoruz tanışmamıza. Burcumu soruyor, söylüyorum.

-Hımm, güzel, iyi anlaşırız biz seninle.

diyor, kahkahalar atıyor. Müthiş bir elektriklenme var aramızda. Ben de kadına çarpılmış durumdayım. Sanki Strasbourg'a benimle buluşmaya gelmiş. Otuz dokuz yaşında ve fakat kırka merdiven dayamış değil. Sanırım bir süre de dayamayacak, yeri gelince asansörle çıkacak kırklı yaşlara; hiç de yaşını göstermeyen taş gibi bir kadın.

Uzayan yemek faslından tedirgin oluyorum, tiyatroya geri geliyoruz. Perinetti'nin odasına götürüyorum onu. Buyur ediyor, oturuyoruz. Geldiği sırada burada olamadığı için özür diliyor.

-Harika bir asistanınız var mösyö Perinetti. Beni elime

belâ olan bavulumdan kurtardı, çok güzel bir yere yemeğe götürdü. Burada herşey çok güzel!

Perinetti konuğumuzun oteline gönderilmesiyle ilgilenmemi söylüyor, araba ayarlamak üzere ayrılıyorum yanlarından. Bir süre sonra Monique iniyor, onu arabaya bindirip oteline yol ediyorum.

Akşam eski şehirde şık bir alzas lokantasında, bütün oyuncuların ve yazar Pierre Laville'in katıldığı bir yemek veriyor Perinetti. Kocaman bir masa, Perinetti'nin bir yanında karısı, öbür yanında Monique oturuyor, Monique'in hemen yanında yazar Laville. Zayıf, orta yaşlı, kendini fazla önemseyen bir adam yazarımız. Tiyatronun sürekli kadrosundan Jean Schmitt, Paul Bru, Pierre Baton, Marc İmbert var, diğer sekiz oyuncu daha gençler, Paris'ten geldiler, onları tanımıyorum. Sahne amiri Jean-Michel'le ben masanın en ucunda, Monique'e en uzak noktada oturuyoruz. Monique çok mutlu, eğleniyor, neşeli tavrıyla herkesi eğlendiriyor, masanın odak noktası halinde, ikidebir kadeh kaldırıyor herkese. Bir seferinde bana kaldırıyor kadehini:

-Strasbourg'un en güzel adamı, yeşil gözlü türkün şerefine!

diyor. Ben de tedirgince ona kadeh kaldırıyorum uzaktan. Bir süredir Monique'e belirgince asılan yazar Laville, bana gösterilen ilgiden rahatsız olarak, tamamen esir alıyor kadını. Yemek sonuna dek nefes aldırmıyor. Kahveler içilip, kirshler yudumlanırken Monique birden bana dönüp:

-Heey, güzel türk, bu gece benimle yatmak ister misin? diye sesleniyor. Birden buz kesiyor ortalık. Başta ben olmak üzere, kimse böyle bir cümle beklemiyor o an. Bir sessizlik oluyor. Kıpkırmızı olduğumu hissediyorum. Perinetti'yle göz göze geliyoruz, gözünü kaçırıyor. Yazar Lavil-

le bana pis bakıyor. Herkes bana bakıyor. Çok utanıyorum. Deli gibi istiyorum o kadınla olmayı, daha fazla düşünmeden;

-Evet.

diyorum, kararlı bir tonda.

-O zaman ne duruyoruz, kahve bitti, kirsh bitti, haydi kalk!

diyerek ayaklanıyor. Ben de kalkıyorum. Masaya iyi geceler dileyerek, hepsinin şaşkın bakışları arasında çıkıyoruz lokantadan, belime sarılıyor Monique. Epeydir tanışan, birbirini özlemiş iki sevgili gibi öpüşerek daracık sokaklardan Kleber Meydanı'ndaki Hotel Union'a geliyoruz, resepsiyondan anahtarı alıp hızla çıkıyoruz odaya.

82

Gacır gucur sesler çıkıyor arabadan. Gerektiğinden fazla sağa sola oynatıyorum direksiyonu, bir sağ şarampole savruluyor araba, bir sola. Solumuzda ağaçlar var, sağ taraf uçurum. Olabildiğince soldan gitmeye bakıyorum. Düzensiz ve korkulu frenler yapıyorum. Zifir karanlık gecenin içinden, Vosges dağlarını dolanarak usul usul iniyoruz Strasbourg'a.

-İkinci vitese geç!

diyor, Monique. Yanımdaki koltukta sızmış durumda. Arasıra silkinip bana öğüt veriyor.

Nasıl geçeceğim ikinci vitese? Ne yapmam gerek yani? İlke olarak biliyorum, arabanın nasıl kullanıldığını, daha önce hiç kullanmış değilim. Çocukken Çarşamba futbol sahasında belediyenin jipiyle ağları yırtıp gol oluşum dışında direksiyona oturmuşluğum yok. Hep kullananın yanında oturmuşum. Şoför yanında oturmaktan kaynaklanan bir gözlemim var, hepsi bu. İnler gibi sesler çıkıyor arabadan, bu hiç de doğal değil.

Monique'in kiraladığı otomobille Vosges dağlarında bir lokantadan dönüyoruz, gece yarısını çoktan geçtik. İçtik alzas şaraplarını, Monique zurna gibi oldu, ayakta duramıyor;

-Bu halde kullanamam!

diyerek arabanın anahtarları bana uzattı. Ben de çok ayık sayılmam. Daha önce hiç araba kullanmadığımı söyledim. Çok şaşırdı. Araba kullanmayı bilmemek gibi bir kavramla-

rı yok batılıların.

-Bi şi yok, çalıştıracaksın gidecek! Benim şu halimden daha iyi kullanırsın! Ben sana ne yapacağını söylerim. dedi ve şoför koltuğunun yanındaki koltuğa yığıldı. Anahtarı nereye sokacağımı, ne tarafa çevireceğimi, hangisinin fren, hangisinin gaz olduğunu gösterdi. Soldakine debriyaj denildiğini biliyorum. Sırayla yapmam gerekenleri belirtti. Dediklerini yaptım, ben hiç öyle bir şey beklemezken, elimden kayan bir sabun kalıbı gibi, paldır küldür hareketlendi araba... Aaa, gidiyoruz!

Monique hafta başı, Union Hotel'den daha lüks bir otel olan Sofitel Hotel'e taşındı. Bu hafta orası oldu aşk yuvamız. Dün de Première Armée sokağında bir çatı katı tuttu, oraya yerleştik. On gündür birlikteyiz. Çılgın bir aşk yaşıyoruz. Provalar hızla ilerliyor. Monique müthiş bir oyuncu, eldiven gibi giydi rolü. Perinetti çok mutlu, bütün ekip ona hayran. Oyunculuğu fransızlardan daha hızlı, fırtına gibi sahnede. Kanada'da çok ünlüymüş. Televizyon dizilerinde de oynuyormuş, Montreal'de herkes onu tanırmış, yolda yürüyemezmiş...

Dağ yolu zifir karanlık. Hiç bir şey görmüyorum. Gaza basmaktan korkuyorum, öbür ayağım sürekli frende, ağır ağır ilerliyoruz.

-Yol çok karanlık.

-Farları yak!

-Nerden yanıyor?

-Bilmiyorum... Bulduğun düğmeleri kurcala!

Değişik düğmeler kurcalıyorum. Silecekler çalışıyor... Pencere açılıyor... Radyo açılıyor... Sonunda farları yakan düğmeyi buluyorum. Birden aydınlanıyor önüm, daha bir güvenle sarılıyorum direksiyona. Vites değiştirmeyi bece-

remediğim için hep birinci viteste gitmekten yanayım, ancak yokuş aşşağı kendiliğinden hızlanıyor manyak araba, hırlamaya başlıyor...

-İkinci vitese geç!

diye yineliyor.

-Nasıl geçicem? İkinci vites neresi?

-Birin hemen sonrası... Debriyaja bas, geç ikiye, yavaş yavaş ayağını debriyajdan çek!

Dediğinden anladığımı deniyorum, garip sesler çıkıyor arabadan...

-Geçemedin! Frene basarak, yavaş yavaş git!

diyor ve sızıyor.

Soğuk terler dökerek, dönüyorum dönemeçleri. Karşıdan araba gelmemesi büyük bir şans, bir sağa, bir sola savrularak ortasından gidiyorum yolun. İlk kez araba kullanıyor Che guevara bereli, yeşil gözlü Ferhan çocuk ve vukuatsız olarak gelip duruyor otomobil Première Armée sokağında.

83

Paris'ten gelen genç oyuncular Jean-François Balmer ve Jean De Conink'le kaynaştık. Kimi geceler birlikte içiyoruz. İkisi bayan Tussaut'nun oğullarını oynuyorlar. Balmer serseri ruhlu, şakacı, şeytan bakışlı, fırlama bir herif, çok yetenekli. Sabaha kadar içilmesinden yana. Meyhanelerin erken kapanmasından şikâyetçi. De Conink daha durgun, kibar, soylu bir aile çocuğu. Edepli bir frenkçe konuşuyor. Ekibin en ilginç kişilerinden biri endonezyalı oyuncu Jim Adhi Limas. Peygamber gibi bir adam. Herkes şarap içerken o çay içiyor ve gülümsüyor. Fransızcasından bir şey anlamak için bir süre onunla yaşamak gerekiyor. Neleri nasıl söylediğini çözünce anlaşmaya başlıyorsun. Perinetti onun koyu aksanlı uzak doğu fransızcasının oyuna renk kattığını düşünüyor. Strasbourg'un eskileri Jean Schmitt, Paul Bru, Pierre Baton, biraz dudak bükerek, bıyık altından gülerek takılıyorlar, pek de sevmedikleri bu oyuna ve Perinetti'nin videolu, kameralı, çağdaş rejisine. En yaşlıları olan uzun beyaz sakallı Jean Schmitt;

-Tiyatro çok değişti! Oynadığım adam kim? Ben o lafları niye söylüyorum? Ve niçin sahnede oturulacak bir tek sandalye yok? Eskiden iki koltuğa oturur, bir perde konuşurduk...

diye gevrek kahkahalar atarak prova aralarında ortalığı babalıyorsa da, provalarda çok uyumlu.

Ben oyun boyunca, oyunu kaydeden iki kameramandan birini oynuyorum. Oyunculuk gerektiren bir durumum

yok. Zaten öbür kameremanı da sahne amiri Jean-Michel oynuyor. Kim konuşuyorsa ona çeviriyoruz kameraları. Kameralarımız gerçek kamera değil, suntadan yapılmış, ortada bir görüntü falan yok. Olayın kameraya kaydedildiği duygusu verilmek isteniyor izleyiciye. Aslında ben de sıkılıyorum bu oyundan, karmakarışık bir metin, ne anlattığını hiç kimse çok iyi çakabilmiş değil. Bayan Tussaut'nun iki oğlu var, ama aslında ikinci oğlan birincinin eski hali, yani aslında ikisi aynı çocuk ve fakat bunu belirten hiç bir şey yok metinde. Yazar bize provalarda anlattı. Oyundan önce de çıkıp izleyiciye anlatacak herhalde üstât... Jean Schmitt prova aralarında, endonezyalı Jim Adhi Limas'ı göstererek;

-Acaba ben de Jim'in eski hali olabilir miyim?

diye kıs kıs gülüyor. Perinetti yokken oyunu yerden yere vuruyor, o gelince oyunu en seven oyuncu gibi davranıyor. Gereksiz bir aşkla sarılıyor rolüne. Abartılı gayretkeşliği hepimizi güldürüyor. Schmitt, Strasbourg'un en eskisi, altmış sekiz yaşında.

Ben kameraman olarak sadece Monique'i görüyorum, başka hiç bir şeyi kaydetmiyor kameram, içinde film yok ki, zihnime nakşediyorum.

Çatı katı evimiz küçücük ama çok şirin. Mutfağı da içinde büyük bir odadan ibaret. Kimi gün ben pilav, çoban salatası yapıyorum, arasıra Monique Kanada mutfağından örnekler sunuyor. Çok mutlu giderken evcilik oyunumuz, bir gün birdenbire:

-Çok para harcıyoruz!

diyor.

-Harcama o zaman!

diyorum.

-Kazandığım parayı ikiye bölmek zorundayız, çünkü senin paran yok.

-Yok değil. Benim asistan maaşım seninkinin yanında çok az. Sen çok kazanıyorsun. İyi ki, ne mutlu ki kazanıyorsun. Sana parasal olarak yük olduğumu düşünüyorsan birlikte yaşamayalım.

Tatsız bir hava esiyor aşk yuvamızda. O star maaşı alıyor, otel parası ve yevmiye alıyor, aldığı para çantasına sığmıyor. İyi lokantalarda yemek yemeyi, güzel şaraplar içmeyi seviyor. Hesap gelince de yarısını kendisi için, diğer yarısını gereksizce ödediğini düşünüyor. Yaşadığımız hayata benim asistan maaşım üç ya da dört gün dayanabiliyor. Kavgaya dönüşüyor tartışma. Sonunda Monique ağlıyor, çantasındaki bütün parayı çıkarıp bana veriyor:

-Haklısın. Benim aklım ermiyor. Al paraları, hesapları sen yap aşk!

Son sözcüğü türkçe söylüyor. Türkçe onbeş yirmi sözcük biliyor artık.

Oyun nisanın sekizinde prömiyer yapıyor. İlk gösteride teknik aksaklıklar oluyor. Monique ve Balmer çok başarılılar. Oyunu sürüklüyorlar. Ancak izleyici pek beğenmiyor *"Doğal Kaynaklar"* ı. Sönük geçiyor açılış.

-Anlamayan yalnız ben değilmişim demek ki!

diye kadeh kaldırarak oyunun tutmayışını kutluyor ihtiyar kurt Jean Schmitt! Oyununun çok beğenileceğini, olay olacağını, bu eserle dünya tiyatrosunun birbirine gireceğini düşünen yazar Laville, devrisi gün Strasbourg'u hızla terkediyor.

Nisanın sonunu bulmadan bitiyor gösteriler. Mayıs başı kısa turne yapılacak. Arada beş gün tatilimiz var. Ardından Manş denizi kıyısında Caen'dan başlayacak turne. Bu kı-

sa tatili Paris'te geçirmeye karar veriyoruz.

Monique bavulunu toparlıyor, turne sonu Kanada'ya uçacak. Aşk yuvamızı boşaltıyoruz. Ben kıvır zıvırımı Ernest Munch sokağındaki barınağıma taşıyorum. Hüzünlü bir hava egemen, Monique Strasbourg'la ve benimle, ben onunla, Première Armée sokağıyla vedalaşıyor gibiyiz.

-Belki gene gelirim Fransa'ya!

diyor. Perinetti, gelecek yıl onu başka bir oyunda oynatmayı düşündüğünü söylemiş.

-Gelecek yıl burada değilim. Finlandiya'ya gidiyorum.

-Finlandiya'ya mı? Niçin?

-Okul yönetmenlik bölümü öğrencisine, okul çıkışı olarak ilk profesyonel yönetmenliğini buluyor, ona kendini kanıtlama olanağı veriyor. Bana Finlandiya'da, türkolog bir asistanla Çehov'un *"Vişne Bahçesi"* ni sahneleme işi bulundu.

-Ne Finlandiya'yı biliyorum, ne de tiyatrosunu.

-Avrupa'da adı geçen bir tiyatro değil zaten, sanırım türk olduğum için sürgüne gönderiliyorum. Fransız öğrencilere Fransa'da yönetmenlik şansı veriliyor. Ama iyi para alacağım. Orada bir sevgili bulursam, az kazanıyorum diye kavga olmayacak.

Birdenbire donakalıyor Monique, ağlamaya başlıyor. Turne yevmiyesi olarak aldığı bir çanta parayı odanın ortasına boca ediyor, boynuma sarılıyor, benden özür diliyor, turne sonuna kadar bir daha paradan sözetmeyeceğine söz veriyor.

84

Ben dedim Monique'e, bu tren Paris treni değil diye. İnatla sürükledi beni kompartımana. Paris'e gidiyoruz sanarak vagon restoranda şaraplar yuvarlarken, çevremizde ne çok italyan olduğundan konuşmuş, bunun İtalya'dan gelen bir tren olduğuna karar vermiştik ki pasaport kontrolü başladı. Ne pasaportu? Niye kontrol? Meğer, İtalya sınırındayız, Milano üzerinden Venedik'e gidiyor tren! Paris'te geçireceğimiz beş günü, İtalya'da geçirmeye karar verdik birdenbire. İkimiz de İtalya'yı görmemişiz.

-Niye Venedik'e gitmiyoruz aşk?

-Venedik'e gidiyoruz zaten.

Sabahleyin Venedik garında buranın en iyi otelini soruyoruz. Biraz sonra Danieli Royal Excelsior otelinin lobisindeyiz. Eski ve çok şirin bir otel. Mobilyalar antika. Lobide Puccini çalıyor bir piyanist. Sevgilim resepsiyonda "Monique Mercure Şensoy" olarak imzalıyor otele sızış kağıtlarını. Limana ve Adriyatik denizine bakan bir odadayız.

Eteğimize dolaşıyor San Marco meydanının güvercinleri. Sırayla barlar, çevreliyor meydanı. Barların arasında bir kitapçı, vitrininde Nâzım Hikmet'in *"Paesaggi Umani"* kitabı. Bir tane değil, bütün camekân *"Memleketimden İnsan Manzaraları"* ile kaplı. Beyaz kapaklı, güzel ciltli bir kitap. Hemen giriyoruz kitapçıya, bir de açıyorum ki içini, sağ sayfalar türkçe, sol sayfalar italyanca, hemen satın alıyorum. *"Memleketimden İnsan Manzaraları"* ve *"Kurtuluş Savaşı Destanı"* ndan bir derleme bu kitap. Kitapçıyla fransız-

ca konuşuyoruz. İtalyanca bilmeden bu kitabı niye satın aldığımı soruyor.

-Türküm!

deyince, gözleri doluyor, para almıyor, hediye ediyor bana kitabı İtalyan Komünist Partili adam.

Oradan çıkıp ilk bara giriyoruz. Neşeli bir hava var barda. Herkes birbiriyle kaynaşmış. Hemen bize de bulaşıyorlar. İtalyanca bilmememiz neşeli muhabbete girmemize engel oluyor. Ama onlarla birlikte sürekli kadeh kaldırıp dikliyoruz sambukaları. Tatlı saydam bir likör, yüksük kadehte veriyorlar, içine kavrulmuş kahve tanesi koyuyorlar. Bir yudumda dikliyorsun sambukayı, kahveyi kıtır kıtır yiyorsun... Biri bitince yenisini uzatıyorlar. Alkol derecesi yüksek, hemen çarpıyor.

Tam çakır keyif olmuşuz, frenkçeye yakınlığı dolayısıyla çat pat italyanca patlatarak neşeli grupla kaynaşıyorduk ki, barmen dükkânın kapanacağını belirtti. Hiç kimse şarlamadı. Herkes topluca çıktı, bize de el işaretleri yaptılar, peşlerinden gittik. Hemen bitişikteki bara girdiler, biz de daldık içeri. Meğer barlar, birbirinden onbeş dakika sonra olmak üzere sırayla kapanıyor. Daha ikinci bardayız, kırk tane bar var San Marco meydanında. O bardan öbürüne birlikte dolaşan ve giderek kafası iyi olan bir grup oluşturuyor bu durum. Üçüncü barda artık grubun içindeyiz. Herkes birbirinin ismini biliyor. Türk olduğumu öğrenince daha mutlu oluyorlar, fransızlara gıcıklar. Benim türk, sevgilimin quebecli olduğu biliniyor artık. Monique onlara aslında türk olduğunu ilk kocası quebecli olduğu için böyle bir sıfat taşıdığını belirtiyor yarı fransızca, yarım yamalak italyanca. Sambukanın da verdiği cesaretle onlara, az önce aldığımız kitaptan italyanca Nâzım Hikmet okuyorum:

-Loro come formiche nella terra
come pesci nell'acqua
come uccelli nell'aria
sono innumerevoli.
Loro che sono codardi
valorosi
ignoranti
savi
e fanciulli.
Loro che distruggono
loro che creano
nel nostro libro non ci sono
che le loro avventure. (*)

Önce bir suskunluk oluyor barda. Sonra bir alkış kopuyor. Devamını istiyorlar. Benim italyanca okumamla pek bir şeye benzemez, yeni arkadaş olduğumuz Carlo'ya uzatıyorum kitabı, o devam ediyor okumaya yüksek sesle. Birden gecenin kahramanı oluyor Nâzım. Nerden aldın o kitabı? Kim bu şair? Şu komünist kitapçıdan aldım. Şimdi kapalı, yarın açık. Sambuka içici tim sabah erkenden gelip birer tane bu kitaptan almaya karar veriyor.

(*) Onlar ki toprakta karınca,
suda balık,
havada kuş kadar
çoktular.
Korkak,
cesur,
cahil,
hakim
ve çocuktular.
Ve kahreden
yaratan ki onlardır
kitabımızda yalnız onların maceraları vardır.
(İtalyanca çeviri/ Joyse Lissu)

Onların bize öğrettiği italyanca şarkıları söyleyerek birlikte kapatıyoruz San Marco meydanındaki son barı. Öpüşerek ayrılıyoruz bar arkadaşlarımızdan. Ben size kartımı vereyim, siz bana telefonunuzu verin, muhabbeti yok.

-Ciao!

diyorlar.

-Ciao!

diyoruz.

Devrisi gün kahvaltıda Monique, Venedik körfezi çıkışında, otelimizin daha lüks bir bölümü olduğunu öğrenmiş, orada rezervasyon yaptırmış "Mösyö ve Madam Şensoy" olarak. Kahvaltıdan sonra özel bir yatla Lido'daki Excelsior Palace Hotel'e götürülüyoruz. Bu kez ben imzalıyorum otele sızış kağıtlarını. Daha şatafatlı bir yerdeyiz. Odamız Adriyatik denizine bakan bir daire. Akdeniz'in dalgası şav şav ediyor balkonumuzun dibinde. Açık renk bir deniz bu ve dalgaları Karadeniz'den uysal. Bir zenginler otelindeyiz. Paranın bu denli önemli olabileceğini yeni yeni algılıyorum. Parasız mutlu olmak elbette olası, fakat dünya her gün biraz daha satın alınabilirleşiyor. Çok paran olmadan göremezsin buraları. Kimi güzellikleri sadece çok parası olanların görebilmesi biraz saçma. Bok gibi parası olanlar da, parasızlardan ve herkesten uzak özgün bir yerde olabilmek için gerektiğinden fazla para ödüyorlar bu excelsior ve royal ve palace mekânlara. Zenginin durumu yoksulunkinden saçma!

Gondollarda geziyoruz. Gondolcular aryalar söylüyorlar. Çok paralar ödüyoruz üçüncü sınıf gondollara, ikinci sınıf aryalara...

-Kumarhaneye gidelim mi?

diyor Monique bir akşam.

-Gidelim. Ama ben hiç gitmedim. Hiç bilmem.

-Sana smokin gerek!

diyor ve benden yanıt beklemeden resepsiyonu arayarak kiralık smokin konusuna yöneliyor. Bedenim soruluyor, boyum soruluyor, ayakkabı numaram soruluyor.

-44 ve fakat taraklı, 45'te daha huzur buluyorum.

Bir filme girer gibi giriyoruz kumarhaneye Monique, ben ve bana dar gelen smokinim. Lunapark gibi bir yer ve fakat durum o denli çocuksu değil, herkes çok ciddi. Çocuksu olan benim. İlk kez gördüğüm bu yapay ışıklı dünyada her şeyi keşfediyor, kimi şeylere dokunma gereksinimi duyuyorum. Çok güzel kadınlar var ortalıkta, uzun tuvaletler giyinmişler, süslenmişler, püslenmişler sanki bir ondokuzuncu yüzyıl filminde başrol oyuncusu hepsi... Ben nerden tanıyorum bu kadını? Catherine Deneuve değil herhalde... Fakat ne kadar güzel... Nerenin prensesi acaba? Ortada elinde içki tepsili garsonlar dolaşıyor. Anladığım kadarıyla içki falan bedava. Şak alıyorum tepsiden şarabı, adamın hesap sorduğu yok.

-Bona serra sinyor!

diyor.

-Bona serra canım kardeşim!

Monique, kolumdan çekerek uzaklaştırıyor beni bu masal dünyasından ve rulet oynayacağı masaya götürüyor. Elindeki fişleri, yeşil çuhanın üstünde bölünmüş kareler içindeki kimi rakamların üstüne koyuyor. Smokinli görevli ruleti çeviriyor. Bir numaranın üstünde duruyor top. O numaralı kareye fiş koymuş olan yok. Bütün fişleri alıyor görevli, yeniden numaraların üstüne fiş koyuyor masayı ablukaya almış kumarbazlar. Monique de oraya buraya fiş koyuyor. Benim de oynamamı istiyor.

-Konuyu bilmiyorum Monique, ne oynıyıcam?
Elinde artan bir avuç fişi bana uzatarak:

-Sen şunları bir yerlere koy, ben yeni fiş alıp geleyim.
diyerek uzaklaşıyor. Elime verdiği fişlerin hepsini önümdeki 14 numaranın üstüne koyuyor, o fişlerden kurtuluyor ve içki dağıtan garsonu kesmeye koyuluyorum. Ben garsonu ararken, masada bir çığlık.

-Bingo!
diye bağırıyorlar. Bana bakıyorlar. Uyuz oluyorum. Benimle dalga mı geçiyorlar? Smokinimin bana dar geldiğini mi söylemek istiyorlar? Sensin bingo, salak herif! Senin de papyonun manitusuna yan bakıyor... Nerden geldik buraya yahu? Monique'in delilikleri işte! Nereye gitti, niye halâ gelmedi?

Benimle dalga geçtiğini sandığım papyonu manitusuna yan bakan herif, benim fişleri koyduğum 14 numaralı kareye yüzlerce fiş koyuyor... Ne yani, ben mi kazandım? Bu fişler kaç para? Kazandıklarımı almalı mıyım? Nerde bu Monique? İtalyanca bir şeyler söylüyor papyonu manitusuna yan bakan herif, hiç bir bok anlamıyorum, sırf konu kapansın diye, italyanca "evet" anlamında:

-Si!
diyorum. Hiç ellemiyorum 14 numaralı karedeki fiş yığınıma. Yeniden çeviriyor ruleti herif. Gene 14 geliyor. Masada alkışlar, çığlıklar. O sırada Monique masaya ulaşıyor. Zengin olduğumuzun farkına o daha önce varıyor. Benim algılamam daha sonra, kumarhane çıkışında özel, uzun kuyruklu siyah bir arabaya bindirilip kucağımıza bir çuval italyan lireti verildiğinde oluyor.

-Bu kadar para mı kazandık?

-Evet aşk! Sen kazandın!

Devrisi gün birinci sınıf gondolculara yanık aryalar söylettirip kulaklarına, burunlarına liretler sokuyorum. Komünist kitapçıdan yüz tane Nâzım Hikmet kitabı satın alıp gondolculara, faytonculara, garsonlara, midyecilere, barmenlere, Carlo'ya ve tüm sambukacı arkadaşlara hediye ediyorum. Gereğinden fazla bahşiş vererek Venedik'te bok gibi para dağıtan "Salak Turco" olarak belirli bir üne kavuşuyorum. Artık beni herkes tanıyor, selâm verene, para veriyorum. Venedik'in ağasıyım ya ben!

85

Kimbilir kaç kez söylettim son gece “O sole mio” yu değişik gondolculara, ceplerine tomar tomar liretler sokarak, beni keriz bulmalarını önemsemeyerek. Herkese içki ısmarladım San Marco meydanında. Carlo’nun kadehi kırılıp eli kesilince, ben onun kanına sambuka sürdüm, “Sambukankardeş” olduk Carlo’yla. Excelsior Palace’ın mahzenindeki en pahalı şarapları tükettik o gece. Venedik-Paris treninin vagon restoranında son buldu kumarda yanlışlıkla kazandığım para. Parasızlığıma kavuştum, kendime geldim. Caen’a beş parasız indi Venedik’in ağası.

Dudaklarımızda Venedik ıslıkları, ulaştık Adriyatik’ten Manş denizi kıyılarına. Bir deli eğlenmedir, beş güne sığdı. Caen’daki oyun keyifliydi. Beş gün tatil yapılmış, Paris’liler evlerine dönmüş, oyuncular birbirini özlemiş, başka bir kentte buluşulmuş, bunun keyfi oyuna yansıdı. En güzel gösterilerden biriydi. Çok alkışladılar oyunu kuzeyli fransızlar.

-Kuzey Fransa’ya hitabeden bir yazar demek ki bu Pierre Laville!

diye bokunu atmayı ihmal etmedi ihtiyar Jean Schmitt, beyaz sakalını sıvazlıyarak.

Devrisi gün tatiliz, Manş denizi kıyısında Saint-Aubain denilen kasabaya geldik, deniz kıyısında bir motele yerleştik. Bizden başka kimse yok. Mayısın dokuzu, Monique denize girilmesini önerdi. Hepimiz soyunup denize girdik. Buz kesiyor su. Hızla çıktık. Monique çıkmıyor sudan. Çok

sıcak buluyor Manş denizini, labrador soğuk su akıntısında yüzmeye alışkın, eskimo ruhlu, kızılderili bakışlı, quebecli ateş kadın.

Turnenin ikinci ayağı Deauville, gene Manş denizi kıyısındayız. Deauville'de de ilgi görüyor gösterimiz.

-Tam İngiltere'nin karşısındayız. Denizin öbür tarafında daha da beğenilir bu oyun. Zaten bayan Tussaut'nun müzesi de İngiltere'de ve dikkat ederseniz Pierre Laville, tamamen ingiliz kumaşı giyer! Eser bir an önce ingilizceye çevrilmeli!
diyerek kaldırıyor kadehini Jean Schmitt, Manş denizine doğru ve boğulacak gibi gülüyor. Ekip ona katılmadan edemiyor. Masanın başında oturan Perinetti daha feylesofça yaklaşıyor olaya:

-Her oyun bir serüvendir arkadaşlar. Bir metinden görsel bir şeyler çıkarırız ortaya. Metinle görselik öpüştüğünde bir başarı yakalanır. Zaman zaman bu öpüşme yakalanamaz. Bunun için tüm oyuncuların bir saatin dişlileri gibi uyum içinde çalışması gerek, kimizaman yakalanan büyülü bir uyumdur bu ve birbirini tanımayan oyunculardan oluşan ekiplerde yakalanması zordur. *"Doğal Kaynaklar"* için sizleri seçtim, bir çoğunuzu bu oyunla tanıdım, sizler birbirinizle ilk prova günü tanıştınız, yaptığımız çalışmadan mutluyum, hepinize teşekkür ederim. Ortadaki başarısızlık tamamen bana aittir.

Ardından herkes sırayla kısaca söz alarak Perinetti'ye teşekkür ediyor. Son söz gene ihtiyar Schmitt'e kalıyor. Önce sakalını sıvazlıyor, sonra bir fırt şarap içiyor ve giriyor söze:

-Yarın Paris'te oynayacağız. Ben oyunun başarısı için elimden geleni yapacağım. Belki sayın yazarımız da ora-

da olurlar. Ona lâyık olmaya ve rolümün hakkını vermeğe çaba göstereceğim. Her ne kadar konuyu ve oyunun ne anlatmak istediğini çakamasam da, ilk provalardan beri canla başla çalışmaktayım. Üstelik hangi amaca yönelik çabaladığımı bilmediğim için beni daha da yıpratan bu provalar sırasında, ilerlemiş yaşıma rağmen disiplinsizlik göstermiş değilim, ancak yarın akşam Paris'te izleyici bizi yuhlarsa Pierre Laville'i evire çevire dövme hakkının tarafıma verilmesini rica ediyorum.
diyerek bitiriyor sözü, bir fırt şarap içip bir sigara yakıyor, dumana boğuluyor ak sakalı. Kahkahalar alkışa dönüşüyor. Perinetti de alkışlıyor.

Devrisi akşam Schmitt, Laville'i dövemiyor, çünkü Laville gösteriye gelmiyor. Yoksa dövülmesini gerektirecek, yuh, ıslık ve yüksek sesle konuşarak protesto, salonu terketme gibi yabancılaştırma efektinin haddi hesabı yok. Paris'teki gösteri tam bir fiyasko! Oyundan sonra sıraya girerek hepimiz Schmitt'in elini sıkıp kutluyoruz. Yaşlı kurt keyifli:

-Gelecek yıl, bir Moliere yapalım mı arkadaşlar?

Son oyun Metz'de. Monique'le son günümüz. Devrisi sabah ilk trenle Paris'e dönecek, oradan Montreal'e uçacak. İkimiz de suskunuz. Metz'deki gösteri keyifsiz. Paris bozgunu bütün ekibi sindirmiş, herkes kendini anlamsız buluyor sahnede. Kimse söylediği sözün arkasında değil. Bir prova gibi oynanıyor son oyun.

Metz'de bir otel odasında, hiç uyumadan tren saatine kadar sevişiyoruz Monique'le, sonra onu trene götürüyorum.

86

"Kavuştum topraklarıma. Evimdeyim. Kolay değil. Şehir çirkin. Yağmur yağıyor. Üşüyorum. Provalar başladı. Hala açmadım bavulumu. Her an burayı terkedebilirim. Serüvenlere çıkabilirim. Seninle her yere gidebilirim... Neden Finlandiya yerine, Quebec olmasın? Soğuk ve kar arıyorsan, Montreal daha soğuk ve kar kalınlaşmasını gözünle görürsün! Sana burada bir tiyatroda oyun sahneye koyma olanağı bulabilirim. Benim oynayacağım her projeyi, bütün tiyatrolar kabul eder."

diye başlıyor Monique'in, 29 mayıs 1974 tarihli mektubu ve türkçe bitiyor:

"Yarim benim, çok seni seviyorum."

Zaten Finlandiya'ya gidesim yok. Monique'i bir yangın tutkunluk biçiminde özlüyorum. Mektubun da dolduruşuyla, zart diye giriyorum Perinetti'nin odasına.

-Finlandiya yerine Quebec'e gidebilir miyim?

Herşeyi sakin ve güleryüzle karşılama özelliğine sahip olan Perinetti, beni karşısına oturtuyor, arkasına yaslanıyor, gülümseyerek bakıyor gözümün içine:

-Finlandiya'yla yazışmalar yapıldı, her şey ayarlandı. Quebec de nerden çıktı?

-Monique'i seviyorum. O bana, orada bir yönetmenlik olanağı bulacak!

-Quebec tiyatrosu, şu an dünyada ses getiren, varlığı bilinen bir olgu değil. Zaten Quebec çok özel ve küçük bir dünya... Konuştukları fransızca, bizimkine benzemeyen

çok eski bir ağız... Avrupa'da bir oyun sahneye koymanız sizin için daha iyi olur... Size başka olanaklar doğurur. Montreal'de başarılı da olsanız, bu başarı dünyanın dikkatini çekmez.

-Monique'i seviyorum!

Bir an duralıyor Perinetti. Ellerini kavuşturuyor, gülümseyerek bakıyor bana:

-Siz bir doğulusunuz. Biz batılılar bu duyguları, bu biçimde algılıyamıyoruz. Belki de eksik bir yanımız. Sizin bu tartışılmaz kararlılığınız da bizim anlayamadığımız bir şey. Biz herşeyi tartışır, doğrusunu bulunca hemen fikir değiştiririz. İlk düşüncemizde inat etmeyiz, o düşünceden vazgeçmeyi bir gurur konusu yapmayız. Aslolan doğruya ulaşmaktır. Diyelim ki daha akılcıyız, ancak bu köşeli akılcılığımızla, hiç bir zaman aşkı sizin kadar yoğun yaşayamıyoruz. Doğululuğunuza saygı duyuyorum, madem gönlünüz öyle istiyor, Quebec'e gidiniz Şensoy!

Elini öpücem, el öpme de yok fransızlarda. Saygıyla sıkıyorum elini, teşekkür ediyorum Perinetti'ye.

Babam, 5500 frank gönderiyor Terzi Enver aracılığıyla, Frankfurt-Montreal uçak biletimi alıyor, basıyorum Monique'e telefonu:

-Bir ay sonra geliyorum, **mon amour!**

Monique deliye dönüyor. O dört hafta boyunca, her gün mektup atıyoruz birbirimize, aşkımızı pahalı kağıtlara döküyor, afilli zarflara sokup az bulanan pullarla pulluyoruz, aşa aşa aşındırıyor okyanusu, özlemle tutuşmuş el yazımız.

Artık anlamsızdır Strasbourg, çaktırmadan inen baharı sezmiyorum bile. Aklım fikrim çok bilinmeyenli Montreal'de, bilet ve vize işleriyle uğraşıyorum, evimi boşaltıyo-

rum. Kimi eşyalarımı, kimi kitaplarımı, ona, buna hediye ediyorum. Bir bavula indirgiyorum varımı yoğumu.

26 haziran sabahı, sınıf arkadaşım Robert Schwarz'ın arabasına yüklüyoruz bavulu, türkçe klavyeli remington daktilomu, bir de Yunus'un hediye ettiği sazı. Omuzumda çantam, birer sigara yakıp basıyoruz Strasbourg'tan gaza. Bu şehirde doğup büyüyen ve fakat Alzas'ı ve buralıları pek sevmeyen, burada yaşamaktan hoşnut olmayan uzun saçlı, başkaldıran ruhlu bir çocuk Robert. Hep bir gün buralardan çok uzaklara gideceği umuduyla yaşamış, benim kuş gibi yeni dünyaya uçuşum çok heyecanlandırıyor onu. Sanki kendisi de buralardan gidiyormuş gibi, beni Frankfurt havalimanına götürüp yol etmeyi büyük bir istekle iş ediniyor.

Daha sigaraları yarılamadan zart diye geçiyoruz Ren nehrini, işte Almanya'dayız. Nehir kıyısından kuzeye doğru yol alıyoruz. Alzas'tan geleneksel serzenişine başlıyor oralı arkadaşım:

-Boktan bir yer bu Alzas! Sanattan anlamayan çiftçiler bunlar. Bira içer, şarap içer, koca koca tencerelerle sosisli lahana yerler... Katedralin tepesine leylek konunca mutlu olurlar... Ne almanlar, ne de tam fransız... Her iki milleti de sevmezler... Tiyatroya, operaya gidenlerse gösteriş olsun diye giderler, sevdiklerinden, anladıklarından değil... Kurtuluyorsun işte burdan, darısı benim başıma...
diyerek sigarayı sigarayayla çiftleştiriyor... Karlsruhe'de bir kahve molası, Heildelberg'te ayaküstü felsefî bir kayıntı, çünkü Heildelberg'ten felsefe konuşmadan geçilmez, uçağımın kalkmasına tam iki saat kala ulaştırıyor beni Frankfurt havalimanına, uzun saçlı, kızılderili ruhlu, yanlışlıkla Alzas'ta doğmuş Robert. Vedalaşıyoruz, sanki bir daha

görüşmeyecekmişiz gibi, sanki dünyanın öbür ucuna gidiyormuşum gibi.

-Dünyanın öbür ucuna gidiyorsun zaten!
diyor Robert. O zaman, ben de, ne ıraklara gittiğimin farkına varıyorum.

Git git bitmez bir yolculuk gökyüzünde, birdenbire gece oluyor, zart sabah oluyor, ne saat kavramı kalıyor, ne bir şey. Uzaydayım sanki... Çok uzak bir yerlere gidiyorum aslında... Montreal dediğin, kuzey kutbu işte... Doğru mu yapıyorum acaba? Dönmek istesem, şu an cebimde dönüş bileti alacak kadar para yok... Uçak bileti çok para. Orada çalışıp kazanacağım bu parayı... Bir yıllık vize aldım... Montreal'de Cevdet ağbim var. Halamın oğlu. Mc Gill Üniversitesi'nde hoca. Beni havalimanında karşılayacak. Bu, belirli bir güven duygusu veriyor. Monique'in oyunu olduğu için hava limanına gelemeyecek. Oyunun sonunda kavuşacağız.

Kuzey kutbu üzerinden iniyor Dorval havalimanına uçak. Saz yüzünden başımız belâya giriyor gümrükte. Türk olarak niye Kanada'ya geldiğim konusunda sıkı bir soruşturmadan geçiyorum. Ne sorduklarını çok iyi anlamıyorum, sersemim. Akşamüstü yola çıktım Avrupa'dan, hiç gece olmadan akşamüstü Kanada'dayım. Günlerden ne? Ayın kaçı? Ve saatın kaç olduğunun anlamsızlığı! Fransızcam sâyesinde ve Monique'in ismini vererek soruşturmayı başarıyla tamamlıyorum, ancak saza takıyor kafayı Kanada polisi. İçinde uyuşturucu olup olmadığını irdeliyorlar, sazı tartıyorlar, ölçüyorlar, biçiyorlar. Sonunda karnını yarıp içine bakmaya karar veriyorlar. Şeytan bunun neresinde? Ve fakat onlara bunun çok özel, el yapımı bir saz olduğunu, yapan Çarşambalı Stradivariusamınagoyim ustanın artık ha-

yatta olmadığını, âletin manevî değerinin maddî değerinden çok yukarda olduğunu belirtince kendine geliyor huysuz Kanada polisi, sazın karnını yarmaktan vazgeçiyor ve sızıyorum yeni dünyaya.

Cevdet ağbimle kucaklaşıyoruz. Arabasıyla beni evine getiriyor. Raymonde isimli bir karısı ve "Ali bey" kod ismi verilmiş, Raymonde'un ilk kocasından quebecli bir oğlu var. Çocuk ilkokula gidiyor. Raymonde, yarım yamalak türkçe konuşan, canayakın bir kadın. Ağbimle görüşmeyeli yıllar olmuş. Ben Galatasaray'a girdiğimde, o bitiriyordu, ardından Teknik Üniversite okudu, Fransa'da ihtisas yaptı, Kanada'da hoca oldu, oraya yerleşti. Mc Gill Üniversitesi'nin elektronik bölümünde ders veriyor, araştırmalar yapıyor. Kuzey Amerika'yı titreten labrador soğuk su akıntısının yönünü değiştirecek bir su altı bombası yapmış ve fakat atılmasına izin verilmiyormuş. Okyanustan Quebec körfezine giren, oradan da Saint-Laurent ırmağı yoluyla Kanada'nın içine sızan bu soğuk su akıntısı, okyanus dibinde patlatılacak bir bombayla akışı değiştirilip Fransa kıyılarına yönlendirilebilirmiş. Ancak bu durum batı Fransa kıyılarının iklimini birden kutup iklimine çevirebilirmiş ve Kanada, Fransa'ya böyle bir puştluk yapmayı göze alamıyormuş... Bana hem yıllardır neler yaptığı, hem de Kanada ve Montreal ve buralılar hakkında bilgi veriyor, ben neler yaptığımı anlatıyorum.

Birer içki içiyoruz evde, Monique o sırada sahnede. Oynadığı Yeşil Perde Tiyatrosu'nu biliyorlar, Monique'i çok iyi tanıyorlar. Televizyonda çok popüler bir dizide oynuyormuş. Dizideki adıyla anıyorlar onu. Oynadığı *"Baldızlar"* isimli oyunun çok ilgi gördüğünü, iki yıldır oynadığını, Paris'e turneye gittiğini, bu yıl yeniden sahnelendiğini, böyle

bir şeyin Quebec'te pek görülmediğini anlatıyorlar. Raymonde'un fransızcasını kolay kolay anlıyamıyorum... Garip bir şey bu quebecçe; fransızca, ama sanki fransızca değil! Belirli bir ezgiyle ve çok hızlı konuşuyorlar. Cevdet ağbim beni bu konuda aydınlatıyor. Quebecçe, 17. yüzyılda deniz yoluyla yeni dünyaya gelen fransız gemiciler tarafından konuşulan dilin, biraz da ingilizceye bulaşarak, kendi argosunu üreterek oluşmuş biçimiymiş. Galatasaray'da bize zorla ezberletilen 17. yüzyıl edebiyatını düşününce eriyorsun konuya ve o zaman çakıyorsun, niçin quebeclinin aynı cümle içinde iki kez "sen" dediğini.

-Sen ister misin sen uyumak?

diyor, Raymonde. İkinci sen aslında "sen" anlamındaki **"tu"** değil, eski fransızcanın ağdalı söylemindeki **"t'y"**... Bu "ti" sesi de "tü" ye dönmüş... Sadece, o eski fransızcayı dayak zoruyla ezberlemiş Galatasaraylıların çakabileceği bir durum, çünkü bir fransız okulda dövülmediği için o naftalinli fransızcayla hiç ilgilenmemiş. Fransızcanın osmanlıcasının ingilizceye bulaşmışı yani bu quebecçe!

-Alışırsın, ilk geldiğimde ben hiç bir şey anlamıyordum. Ama onlar seni anlıyorlar!

diyor, Cevdet ağbim.

Hep birlikte Monique'in oynadığı Yeşil Perde Tiyatrosu'nun çıkışına gidiyoruz. Monique deli gibi boynuma sarılıyor. Ben onu Cevdet ağbim ve ailesiyle, o beni birlikte oynadığı oyuncularla tanıştırıyor. Onbeş kadın oyuncu oynuyormuş *"Baldızlar"* ı. Üçüncü sezonun prömiyeri kutlaması, benim gelişim kutlamasıyla karışıyor. Kuliste şampanyalar patlatılıyor. Diğer ondört kadın oyuncu geleceğimden epeydir haberdar, beni merakla bekliyorlarmış. Hiç biri daha önce türk görmemiş, beni öpüyorlar, kucaklıyorlar, mın-

cıklıyorlar. Şen şakrak bir kadınlar grubu...

-Oğlum, Cevdet ağbim de türktür, de... Bizi de mıncıklasınlar!
diyor kuzenim. Kulisteki neşeli eğlence uzuyor. Tiyatronun kapıcısı, artık kapatmak zorunda olduğunu anımsatıyor. Bavulu, daktiloyu, sazı, Cevdet ağbimin arabasının bagajından Monique'in arabasının bagajına naklediyoruz. Monique'e teslim oluyoruz, basıyor gaza çılgın kadın. Her kırmızı ışıkta beni öperek, kahkahalar atıyor. Daha sonra sağa çekip uzun uzun öpüşüyoruz. Ellerimiz birbirine kenetli, eski Montreal'de Saint-Paul sokağına ulaşıyoruz. Kentin yüzyıllar önceki hali bu mahalle, kilisesiyle, taş evleriyle olduğu gibi korunmuş. 264 numaranın önünde duruyor araba.

Çok geniş Saint-Laurent ırmağı üstündeki Montreal limanına bakan üç katlı bir taş binanın şirin, geniş çatı katı. Bölme duvarları yok. Salon, mutfak, yatak odası aynı mekânın içinde. Bir köşede piyano. Kocası Pierre Mercure, genç yaşında ölmüş önemli bir müzisyenmiş. Onun piyanosu. Monique bana bir quebec havası çalıyor, hoşgeldim diye. Ne güzel piyano çalıyor. Yatağın ayak ucundaki pencerenin önünde limana bakan güzel bir ahşap yazıhane var.

-Bu da senin çalışma masan!
diyor. Yumuşak g'li daktilomu yumuşakça yerleştiriyorum masaya.

87

Ev çok kalabalık. Tüm komşu kadınlar, Nihade halam, Hilmiye yengem gecenin yarısından beri annemlerin yatak odasında toplanmışlar konuşuyorlar. Sabah oldu halâ odadalar. Ne konuşuyorlar? Bu ne bitmez tükenmez gece oturması? Ve niçin yatak odasında oturuyorlar? Babam o mayıs gecesini bahçede oturarak, dolaşarak ve çok sigara içerek geçirdi. Üç yaşındaki kız kardeşim Ragıbe'yle, odamızda biz de geceyi pek uyumadan tamamladık. Evde sürekli bir telâş ve koşuşturma var. Ragıbe çok küçük, hiç bir şeyi anlayacak durumda değil, korkuyor, ağlıyor. Ben de pek bir şey anlamış sayılmam, ama ona göre koskoca herifim, daha sünnet olmamışım ama, beş yaşımı bitirmişim, altıdan iki ay yirmiiki gün almışım, altı sayılabilirim yani. Üstelik iri yarıyım, yaşımı bilmeyenler beni yedi sanıyorlar.

-Ağlama kardeşim bir şey yok!

diyorum, sırf kardeşimin ağlaması dinsin diye.

Dayanamayıp merakla odamızdan sofaya çıktık, annemlerin odasından gelen sesler çoğaldı, bağrışmalar oldu, birden kapı açıldı ve içerden çıkan Şişman Vedia, sanki hiç şişman değilmiş gibi üstümüzden uçarak geçti;

-Oğlan oğlan!

diye bağırarak merdivenleri beşer beşer atlıyorken, yanımızdan yıldırım hızıyla Cemile geçti, o da:

-Oğlaaaaan!

diye bağırıyor, Vedia'ya yetişmek için merdiven basamak-

larını sekizer sekizer atlıyordu. Babama, kardeşimiz Ahmet Vildan'ın doğduğunu müjdelemeye gidiyorlarmış meğer. Ragıbe'yle birlikte, merakla annemin odasına gittik. İçeri girmek istedik.

-Siz sonra girersiniz!

dediler. Kapıda merakla kimbilir ne kadar bekledik, sonunda bizi içeri aldılar. Yeni kardeşimizi gösterdiler. Önce pek ısınamadık ona, fakat bize getirdiği kocaman çikolatayı görünce, hemen fikrimiz değişti, onu çok şeker bulmaya başladık.

Yıllar geçti, çikolata getiren kardeş büyüdü, o da bizimle birlikte oyunlar oynadı, o da sabahları helâya önce gidebilmek için koşuşturmalara başladı, derken helâ önü kavgalarında hak kazanmaya başladı. Bir gün birlikte sünnet olduk. Bütün aile toplandı Çarşamba'da. Anneannem çifte-telli oynadı. Çok paralar soktular yastıklarımızın altına, bir sürü hediyeler geldi.

Kısa boylu, sarışın, mavi gözlü ve saçları daima arkaya taralı sünnetçi Mahmut, bir iki gün geldi, gitti. Pansumanlar, pansumanlar. Sonunda acı konuştu sünnetçi:

-Az kesmişiz!

Amcam adamın üstüne yürüdü. Niye az kesiyor? Bilmiyor mu kesmeyi? Bilmiyorsa niye kesiyor?

İkimizi de yeniden kesti Mahmut. İlkinde;

-Yaşasın Cumhuriyet Halk Partisi!

diye bağırmıştım. İkincisinde kısık, boğuk bir inilti duyuldu yalnızca. Devrisi gün gene geldi korkunç adam sünnetçi Mahmut. Bu kez de:

-Çok kesmişiz!

dedi. Naci amcam sünnetçi Mahmut'u öldürmek üzere üstüne yürüdü. Amcamı sakinleştirip bahçeye götürdüler. Be-

ni salondaki hasır masanın üstüne taşıdılar. Mahmut aldı eline bir yorgan iğnesi, başladı dikmeye. Bir et külçesi gibi götürdüler beni sünnet yatağıma, kardeşime geldi, dikilme sırası.

Sünnetimiz dolayısıyla bütün aile burada. Çarşamba'da müthiş bir yaz, Naci amcam, Leman yengem, Sakıbe halam, Kemal eniştem, Necdet ve Sahire Şensoy, Sündüs ve Suzan teyzelerim, bütün kuzenler, Gündüz ağbi, Cevdet ağbi, Yıldız, Hümeyra... Biz çocuklar, eskiden babaannemin oturduğu, girişteki oturma odasında yer yataklarında yan yana sıralanıp yatıyoruz... Çok şamata yapmayalım diye, Sündüs teyze bizimle yatıyor. Alttaki iki oda ve mutfak tıkış tıkış... Gece her tarafa yer yatakları seriliyor. Hizmetçiler sofalarda yatıyorlar. Bizim evden taşanlar, karşıda Celal dayımlarda kalıyorlar. Üst odalarda annem ve babam, Naci amcam ve yengem, Necdet amcam ve Sahire yenge kalıyorlar. Bir daha hiç böyle bir araya gelmedi bu aile.

Bir gün babam, Gündüz ve Cevdet ağbileri de alarak, Yeşilırmak ağzına balık tutmaya gidiyorlar, ağ atıyorlar ve akşam bir jip dolusu balıkla geliyorlar. Kolumdan büyük morina balıkları, kocaman kefaller. Bir de dev kaplumbağa çıkmış ağdan, onu gizlice çamaşırlığa saklıyorlar Gündüz ile Cevdet, kıs kıs gülerek. Bize de:

-Kimseye kaplumbağadan bahsetmeyin!

diyorlar. Bir dolap çeviriyorlar. Babam da kıs kıs güldüğüne göre, o da olayların içinde.

Akşam yemeğinde balıklar yeniliyor. Anılar anlatılıyor. Babamlar ikinci katın ırmağa bakan uzun balkonunda muhabbeti koyulaştırırken, kimileri yatıyor. Biz çocuklar daha bir şeyler olacağının farkındayız, yatmamakta direniyoruz.

Zaten Cevdet ve Gündüz'ün fısırdaşmaları, arasıra çamaşırlığa gidip gelmeleri de dikkatimizden kaçmıyor. Çocuklar odasının bekçisi Sündüs teyze yatırılıyor, kadınlar mutfakta muhabbetteler. Biz ufaklıklar ağbilerin peşindeyiz.

-N'olucak Cevdet ağbi?

-Kaplumbağayla mı bi şey yapıcaksınız?

-N'apıcaksınız?

diye çevrelerinde fır dolanarak bunaltıyoruz onları.

-Sündüs teyzeye şaka yapıcaz. Susun, sesinizi çıkarmayın!

diye tembihliyorlar bizi.

Teyzem müthiş evhamlı. Gök gürültüsünden korkar, şimşek çakınca korkar, en ufak sesten ürker, kapı çalınca yerinden sıçrar türden. Gündüz ve Cevdet çamaşırlıktaki dev kaplumbağanın kabuğunun üstüne bir mum dikiyorlar, kaplumbağayı getirip, sırtındaki mumu yakıp teyzemin yattığı odanın kapısından usulca salıyorlar içeri ve sessiz bir bekleyiş başlıyor kapıda. Kıkırdıyoruz, bizi kapıdan uzaklaştırıyorlar. Kısa bir bekleyişten sonra teyzemin beklenen çığlığı duyuluyor, odanın kapısı açılıyor, teyzem beti benzi sapsarı çığlık çığlığa fırlıyor içerden, kendini mutfağa dar atıyor, ağlıyor, baygınlıklar geçiriyor. İşin iç yüzünü bilmeyen ev halkı telâşlanıyor, Hilmiye yengem kolonya koşturuyor, teyzemin bileklerini oğuşturmaya başlıyorlar. İşin bu kadar büyüyeceğini tahmin etmeyen Gündüz ve Cevdet de üzgünler. Olayı açıklıyorlar, şaka yapmak istediklerin belirtiyorlar, özür diliyorlar ve fakat teyzem yatıştırılamıyor... Hizmetçi Vedia abla kaplumbağayı götürüp ırmağa atıyor. Teyzem o odada yatmam, diye diretiyor. Babam bu işlere çok gülüyor ve fakat Sündüs teyze işi çok ciddiye alıyor, bir süre Gündüz ve Cevdet'e küsüyor.

88

*"Baldızlar"*ı izledim. Montreal'de ikinci gecem. İlginç bir oyun. Onbeş kadın bir evin mutfağına gazeteleri yığmışlar, kupon kesiyorlar. Bu kuponlarla, o gazetelerden hediyeler alacaklar. Bütün oyun o sırada geçiyor, ve onbeş kadının öyküsünü sunuyor bize. Ustaca yazılmış, ince mizahlı bir metin. Ustaca sahneye koyulmuş. Oyuncular oldukça iyi. Mirielle Lachance, Germaine Giroux, Patricia Nollin, Denise Morelle, Frederique Collin, Denise de Jaguere çok başarılılar... Monique döktürüyor. Alkış üstüne, alkış alıyor. İzleyiciyle ilişkisi çok sıcak. Oyundan sonra kuliste yazar Michel Tremblay ve yönetmen Andre Brassard ile tanıştık. Otuz yaşı biraz aşkınlar... Temblay şişman, iri yarı, bıyıklı, sakallı, gözlüklü, şen şakrak, şeytan tüylü, hazır cevap bir eşcinsel. Brassard, ufak tefek, sakallı, bıyıklı, zeki, fırlama bir herif. Epeydir birlikte çalışıyormuş bu ikili. Bu oyunu ilk kez altı yıl önce, gene bu tiyatroda başka bir kadroyla sahnelemişler ve büyük başarı elde etmişler, iki sezon sergilenmiş. Üç yıl önce bu kadroyla yeniden sahnelemişler ve dolup dolup taşıyor. Bana zorla bir kişilik yer buldular.

Yeşil Perde Tiyatrosu, Montreal'in en eski ve ünlü tiyatrolarından biriymiş. Güzel bir salon ama yeni dünyanın eskisi, Avrupa'nın kadife tiyatroları gibi değil.

*"Baldızlar"*ın başarısı burada görülmemiş bir olay. Çünkü bu özgün dilde yapılan tiyatronun izleyicisi bir avuç... Montreal dışında bir de Quebec'e turneye gidiyorlar, o kadar. Başka bir yerde konuşulan bir dil değil. Montreal'de

çok daha etkin, ingilizce yapılan bir tiyatro var. Zaten Kanada çok ingilizce bir ülke, sadece fransızlara gıcık fransız kökenli, hafif kızılderili quebecliler başka bir kabile hayatı yaşıyorlar. Hepsi ingilizce biliyorlar, gerektiğinde konuşuyorlar.

Oyundan sonra Monique'le kızı Michele'in şarkı söylediği bir bara gittik. Gitar çalarak söylüyor güzel kız, DominiqueTremblay isimli sıkı bir kemancı çocuk ona eşlik ediyor, eski yerel şarkıları yeni yorumlarla söylüyor Michele. Güzel söylüyor, naif söylüyor, ama yırtık değil sahnede, henüz ondokuz yaşında. Kemancı Dominique bir virtüöz, üstelik kalıbını çıkarttırdığı stradivarius kemanının metal dökümünü yaptırmış, elektrometal keman çalıyor! Bir de pos bıyıklarının ucu yukarı kıvrık, kel, orta yaşlı bir adam var, bir mikrofonun önünde kurşun kalem çalıyor! Bir eliyle dişlerine yaklaştırdığı kurşun kaleme öbür elinin parmaklarıyla dokunarak, dişinden çıkan sesle müthiş bir vurmacı olarak onlara eşlik ediyor.

Michele ve Dominique ve ispanyol olduğunu öğrendiğimiz kel Jose ile sohbet ediyoruz başka bir barda. Onlara tiyatro düşüncelerimi anlatıyorum. Çok ilgileniyorlar.

-Birlikte bir şeyler yapabiliriz!

diyorlar.

Montreal limanına bakıyorum pencereden. Ne kadar uzaktayım Türkiye'den...

Ne yapacağım burda? Cebimde altıyüz dolar var. O bitince n'olucak?

Monique projeler hazırlamamı, tiyatrolara sunmamız gerektiğini belirtiyor. Elimde iki tane bitmiş, Strasbourg'da daktiloya çekilmiş, okulun sekreterliğinde ciltlenmiş fransızca oyunla inmişim Montreal'e; *"Proche-Orient Lointain"*

ve *"Godot Go Home"* (*). Monique onları okumaya bile yanaşmıyor:

-Boşver onları, senin türk hikâyelerin kimseyi ilgilendirmez burda. Burası Quebec! Quebecçe şeyler düşünmen gerek!

-Quebecli değilim ki!

Kimi şeylerin yalnızlık ve gurbet merceğinden görünüşünden ürküşümüz müdür, nedir, bir suskunluk çöker üstüme. Zaten doğru dürüst konuşamıyorum şu dili, fransız gibi konuşanı sevmiyorlar, dışlıyorlar. Fransızları aşağıladıkça yüceldiklerini düşünüyorlar, böyle bir fransız kompleksleri var. Fransa'dan ve fransız tiyatro eğitiminden geliyor olmam, türklüğümü gölgeliyor. Körükörüne bir quebec ülkücülüğü egemen. "*Baldızlar*" ın usasığmaz başarısı ve sürüp gitmesinin dibinde de, oyunun bu neredeyse anlaşılmaz koyu quebec ağzıyla oynanması yatıyor. Bu sıralar Montreal'de "Bağımsız Quebec" yaygarası çok moda. Bir anlamda saygı duyuyorum buna. Ancak bu sloganla galeyana gelenlerin Kanada ve Amerika'dan soyutlanmış bir bağımsız Quebec Devleti'nin dünya politikasında nereye oturacağı, neyle geçineceği ve dünya görüşü belli değil. Bu sosyalist bir devinim mi? Hayır.

-Bağımsızlıktan kastınız nedir?

denildiğinde, mangalda kül bırakmayan birinin size söyleyeceği çok şey yok. Sadece şunu demek istiyorlar:

-Biz Amerikalı değiliz, ingiliz değiliz, kökümüz fransız, fransızlara gıcık oluyoruz!

Bütün bunlar siyasal bir bağımsızlık için yeterli alt yapıyı oluşturmuyor. Birisi onlara:

-Peki, niye buraya geldiniz o zaman?

(*) Iraktır Yakın-Doğu ve Güle Güle Godot

sorusunu yöneltebilir. Ancak sonradan keşfedilen Cristof Colombmatik yeni dünyada herkes bu soruyu birbirine sorabilir:

-Hakkaten, siz buraya ne zaman, niye geldiniz?

Bu yüzden, bu ve fotokopisi sorular buralarda pek sorulmuyor. Soruyu herkese sorması gereken bu toprakların sahibi kızılderililer, artık azınlıktalar.

Ben azınlık bile değilim, biraz yalnız ve sivri biberdir konumum. Gündüzleri Monique'in işleri vardır. Televizyon çekimleri, söyleşileri, film görüşmeleri... Hollywood'dan önemli bir rol teklifi beklentileri... Gündüzleri benim hiç bir işim yoktur, geceleri Monique'in sevgilisiyim. Akşamları tiyatro çıkışında beklerim, o ekip nereye gidiyorsa oraya giderim. Gündüzleri, elimde harita gayet Amundsen duygularla keşfederim Montreal'i.

İngilizce Montreal ve quebecçe Montreal olmak üzere ikiye ayrılıyor şehir, tam ortasından Crescent caddesi ile. Bir kaldırım fransızca, kafeler, barlar, dükkânlar, öbür kaldırım ingilizce publar. Bu kaldırımda fransızca, öbür kaldırımda ingilizce yazıyor caddenin adı. Karşıdan karşıya geçerken sınır geçiyormuş duygusuna kapılıyor insan.

Birden ilerden gelen, uzun siyah saçları örgülü, başı tek tüylü, deri ceketli bir kızılderili adam görünce çok şaşırıyorum. Filmlerde gördüğüm kızılderili adam, etten kemikten canlı olarak bana doğru geliyor. Fal taşı gibi açılıyor gözlerim, yanımdan geçip gidiyor mohikan bey. Benden başka dönüp bakan yok.

-Biliyor musun, ben bugün bir kızılderili gördüm.

diyorum Monique'e.

-Çok gelirler Montreal'e!

diyor.

Kentin kuzeyindeki karlı dağların ötesinde yaşıyorlarmış, kabile halinde ve eski gelenek ve töreleriyle. Zaman zaman Montreal'a alışverişe iniyorlarmış. Ne quebecçe, ne ingilizce konuşurlarmış, kendi dillerini bilirler, alış verişi işaretleşerek yaparlarmış.

Daha sonra başka kızılderiler de görünce alışıyor, dönüp dönüp bakmıyorum. Hepsinde ortak bir mağrur ve küskün tavır var. Buralar bizim ülkemiz, siz sonradan geldiniz gibi bakıyorlar herkese.

89

-Gogol'ün *"Bir Deli'nin Günlüğü"* öyküsünü biliyor musun?

-Bilmiyorum.

-Gogol'ü biliyor musun?

-Evet. Rus, değil mi?

-Evet. Onun öyle bir öyküsü var. Roger Coggio isimli bir oyuncu, oyunlaştırmış ve oynamış. Bu oyuncu quebecli!

-Coggio'yu biliyorum elbette. Bizim çok ünlü bir oyuncumuzdur.

-Evet. Gogol, sizin o ünlü oyuncudan daha ünlü!

-Olabilir.

-O öykü Poprişçin diye bir rus memurunun öyküsüdür. Onun Mavra isimli bir hizmetçisi vardır. Öykünün bir yerinde Poprişçin: "Mavra çizmelerimi getir!" der. Biz Mavra'yı sadece bu cümleden tanırız. Şimdi bu öyküyü Mavra'nın gözünden yazayım mı?

-Nasıl yani?

-Mavra Poprişçin'i yargılıyor, üstelik Poprişçin'den daha deli olan Gogol'ü yargılıyor... Böyle bir epik pencereden bakalım Gogol'ün eserine.

-Dediğin öyküyü bilmiyorum. Coggio'yu biliyorum. Gogol, adını biliyorum, ama bu konuda çok bir şey biliyorum denilemez. Coggio, o oyunu burada çok *az* oynadı. Sonra Paris'te oynadı...

-Sonra bütün dünyada oynadı. Bu oyunla ünlü, sonra da bu oyunla emekli oldu! Sanat hayatı boyunca bunu oy-

nadı.

-Evet, çok para kazandı Coggio!
diyerek konuya ısınıyor Monique. Gogol onu sadece, bu yolla Coggio'nun çok para kazanması açısından ilgilendiriyor. Coggio'yu zengin eden Gogol, Monique'i de zengin edebilir mi? Gene en salak noktadan giriyor konuya. Olsun, değişik yaklaşımlarla da olsa, ortak bir konuda heyecanlanmamız önemli.

Sabahleyin bir kitapçıdan Gogol'ün bütün eserlerini kapsayan bir kalın kitap alıp geliyorum eve. Monique eve ulaşmadan, bir giriş sahnesi yazıyorum "*Şu Gogol Delisi*" adını verdiğim oyuna. Hem Gogol'ü, hem dönemin Rusya'sını anlatan, hem de öğrendiğim kadarıyla quebecçe aranağmeleri olan, resitatif bir şarkı bu giriş sahnesi. Quebecli Mavra'nın gözünden Poprişçin'in ve Gogol'ün deliliği! Ve Mavra'nın Gogol'ü tanımaması, onunla dalga geçmesi, mantığına oturtuyorum oyunu.

-İpe sapa gelir şeyler değil, şu bay Gogol'ün anlattıkları, tamamen deli saçması!
diye başlıyor oyun.

Monique çok beğeniyor yazdığımı. Sevinçle devamını yazmaya koyuluyorum. Cebimdeki dolarların azalması, giderek hızlandırıyor yazmamı, bir an önce bitirip, sahneye koyup hemen telif ücretime kavuşmak zorundayım.

"Baldızlar" ekibinden Patricia ve Frederique, Monique'le bir üçlü oluşturuyor. Sürekli birlikteler. Onlar da Gogol öyküsüyle ilgileniyorlar. Patricia, geldiğim günden beri benimle özel olarak ilgileniyor zaten. Uzun boylu, dalgalı kızıl saçlı, kadife gözlü, çok güzel, genç bir kadın. Benimle konuşurken sürekli bana dokunuyor, zaman zaman kedi gibi sürtünüyor. Ben bir şey anlatırken gözlerimin içine

başka şeyler bakıyor. Bunu sezen Monique, ondan uzak durmamı tembihliyor. Yakın durmuyorum ki, Patricia hayatımızın içinde.

Frederique, *"Şu Gogol Delisi"* ni, bir kabare tiyatrosu olan 180 kişilik, Patriote Tıyatrosu'na önermemizin akıllıca olacağını, o tiyatronun sanat yönetmeni Percival Bloomfield'in böyle çılgınlıklara çok açık olduğunu ve Monique'i çok sevdiğini söylüyor.

-Evet, bunu niye düşünemedik? Percival bayılır bu işe! diyor Monique.

O gün telefon ediliyor adama, devrisi gün bizi evinde kabul ediyor. Uzun boylu, gözlüklü, bir ingiliz kibarlığı içinde bay Bloomfield. Dikkatle dinliyor beni. İlginç buluyor anlattıklarımı. Monique'in oynayacağı herşeye zaten hemen "evet" diyebileceğini belirtiyor. Devrisi gün Patriote Tiyatrosu'nda buluşuyoruz, tiyatroyu geziyoruz. Alçak ve küçük bir sahnesi olan, oyun sırasında içkinizi ve sigaranızı içebileceğiniz, masa düzenli şirin bir kabare tiyatrosu. Tam aradığım yer. Tek kişilik bir oyun için ideal. Işık sayısı az gibi.

-Depoda spotlarımız var, ilâve edebilirsiniz!
diyor bay Bloomfield.

İdare bölümündeki odasında oturup sözleşme imzalıyoruz. Şubat ayında 24 kez oynanacak oyun. Yazar ve yönetmen olarak iki ayrı sözleşme imzalıyorum. Yönetmen olarak 500 dolar avans alıyorum, oyun başlayınca 1000 dolar daha alacağım. Ayrıca yazar olarak, kesilen biletten yüzde on telif ücretim olacak. Monique de oyuncu olarak sıkı bir paraya imza atıyor ve avansını alıyor, henüz ilk iki sahnesi yazılmış *"Şu Gogol Delisi"* oyunum yüzünden...

Kuş gibi çıkıyoruz Patriote Tiyatrosu'ndan Montreal'in

ağustos sıcağına.

-Derhal pahalı bir yere gidip, pahalı şaraplar içerek kutlayalım bunu Monique! Endişelenme hesabı ben ödeyeceğim.

-İyi olur! Sürekli ikimizin hesabını ödemekten bıktım! diyerek hemen biraz hüzün serpiyor neşemizin üstüne.

Ona Gogol'ü anlatıyorum. *"Ölü Canlar"* ın ikinci cildini defalarca yazıp yaktığını, hayatının sonunda kendini dine adayıp, papaz Karlampi'ye sığınışını, *"Burun"* ve *"Palto"* öykülerini anlatıyorum...

-Tam benim gibi! Zırdeli!

diyerek kahkahalar atıyor Monique. Gogol'ün şerefine kaldırıyoruz kadehlerimizi. Bahşişi de sıkı tutup aldığım avansın yarısını bırakıyorum o italyan lokantasına.

-Bahşişi abarttın!

-Hayır şarabı abarttık!

diyorum. Esrikliğin mülayimliği içinde birbirimize sarılarak eve geliyoruz, Perkpektif Nievski'den geçerek...

90

Michele'in kaskı var, benim başımda annemin ördüğü yün başlık. Deli gibi kullanıyor motosikleti, huysuz bir atın boynuna sarılmış gibi dolamışım kollarımı beline, arkasında oturuyorum. Uça uça Montreal'den Quebec kentine gidiyoruz. Kasktan taşan uzun sapsarı saçları ağzıma giriyor... Michele niye ve nasıl bu kadar sarışın? Monique esmer... Babaları Pierre Mercure sarışın bir adammış herhalde... Michele saçlarını boyuyor belki de... Gözleri bal rengi...

Monique çok bozuldu, bu birdenbire gündeme gelen ve eylülün ilk günü hemen uygulamaya koyulan motosikletli Quebec gezisine. Michele, sabahtan elinde kaskı çaldı kapıyı. Konuyu o ana dek hiç ciddiye almamış olan Monique çıldırdı:

-Gerçekten mi gidiyorsunuz Quebec'e?

-Evet.

Evden çıkarken her ikimizle de kavga etti. Önce kızıyla kapıştılar:

-Bir baltaya sap olamadın... Ne olmak istediğin belli değil... O motosikletin üstünde mi geçecek hayat? Beş para vermem... Bu türkün de parası yok... Ne haliniz varsa görün... Quebec'te sokaklarda yatın...

Michele hızla sokağa, motosikletin başına indikten sonra da kapı ağzında beni payladı:

-Kızımla yatmayı düşünmüyorsun herhalde!

-Hayır. Nerden çıkardın bunu?

-Onun öyle bir niyeti var... Ayağını denk al!

-Saçmalıyorsun. Michele'le aramızda böyle bir şey söz konusu değil.

-Ben kızımı bilirim. Annesinin elinden sevgilisini alarak kendini kanıtlamak istiyor.

-Michele, küçük bir kız!

-Sen ondan dört yaş büyüksün. Bir delilik yapmadan dönün buraya!
diyerek çarptı kapıyı suratıma.

Arabaların arasından slalom çekerek gidiyor Michele, bu arada bana dönerek bir şeyler de söylüyor ama duymak anlamak olası değil, yalnızca çok mutlu olduğu gözleniyor. İlk kez motosiklete biniyorum, üstelik kullanan değilim, bu çılgın kızın terkisinde bulunuyorum. Çok mu iyi biliyor kullanmayı, hiç mi bilmiyor belli değil. Bir kaza halinde, onun kaskı var, ona pek bir şey olmayacak, benim annemin ördüğü başlık kan olacak... Sıkı sıkı sarılıyorum beline, bir sağa, bir sola devrilecek gibi oluyor motosiklet, Michele otomobilleri solluyor, kelebek gibi geziniyor yolda, kelebek gibi mutlu...

Niye gidiyorum bu kızla Quebec'e? Orayı merak ettiğimden mi? Hayır. Michele'le bir aşk yaşamak için mi? Hayır... Böyle bir şey olmayacak... Sadece Monique'e tavır olarak gidiyorum. Oyuna bir heyecanlanıyor, havaya giriyoruz, çalışmaya başlıyoruz, iki gün sonra sıkılıyor:

-Saçma bir şey bu... Niye yapıyoruz ki bunu?
diyor. Bir iki gün açılmıyor Gogol konusu. Birden:

-Hollywood'dan bir film teklifi var, gidip oynasam mı?
diyor. Sürekli fikir değiştiriyor. Kendimi boşlukta hissediyorum. Metni de bitirmiş değilim, yazasımı kaçırıyor kadın.

Bir benzinliğe girdi motosiklet. Akaryakıt gereksinimi gi-

derilirken, iki kutu bira alıp geldi Michele, oturduk benzinliğin kafesine, birer sigara yaktık. Motosikletle giderken sigara içilemiyor.

-Annem zor bir kadındır.

diyerek üfledi sigaranın dumanını.

-Zor sıfatı onu tanımlamak için yeterli değil. Zor-ötesi denilebilir!

-Babamla da, bütün erkek arkadaşlarıyla da öyle olmuştur... Karikatürist Tomy, italyan doktor... Bütün sevgilileri çok şeker tiplerdi... Hepsiyle iki gün barışık üç gün kavgalı... Yapısı öyle... Bu huysuzluğuyla nasıl buluyor bu sevgilileri, ona şaşıyorum...

-Annen çok hoş bir kadın.

-Sen de ona âşıksın... Nedense, bütün erkekler hemen âşık olurlar ona!

Dikledi birayı. Oturduğu yerden boş bira kutusunu az ilerdeki çöp kutusuna şandelledi. Yeniden başladı tehlikeli motosiklet yolculuğu.

Ne zevk alırlar bu motosikletten, hiç anlamıyorum. Rüzgârı, gürültüsü bir yana, çok tehlikeli bir âlet... Dört tekerlisi icâd edildikten sonra, halâ iki teker üstünde canbazlık yapmanın ne âlemi var?

-Sen onun zevkini anlayamazsın!

diyor Michele. Ne zevki? Yüreğim ağzımda, akan trafiğin ortasında slalom çekiyor deli kız! Zevk dediği, ölümle burun buruna gelme heyecanı mı? Ben lunaparkta dönme dolaba da binmiyorum. Ondan zevk alanlar da var, binerken çok bilet alıp saatlerce inmeyen sapıklar var...

Motosikletin zevkine varamadan, sağ salim ulaşıyoruz, hiç göremeyeceğimizi sandığım Quebec kentine. Montreal'den daha küçük, daha şirin bir yer. Saint-Laurent ırma-

ğının Atlas okyanusuna döküldüğü noktadayız. Montreal'in ırmak denizinden sonra gerçek denizle karşılaşmanın sevinci içindeyim.

Michele bana kenti gezdiriyor, biraz da birbirimizi tanıyoruz. Barlarda oturup içkiler içiyoruz. Hesapları hep Michele ödüyor, benim elimi cebime attırtmıyor. Ben de cebimdeki parayla ona Quebec pazarından bir hediye alıyorum.

Geceyi onun bir kız arkadaşının evinde geçiriyoruz. Ev sahibi Solange, ince uzun, zayıf bir kız. Michelle'le yaşıt. Resim ve masklar yapıp pazarda satıyormuş. Sürekli gülen bir ifadesi var. Gece geç saatlere dek şarap içip sohbet ediyoruz. Tiyatrodan, burada yapılabilecek görsel şeylerden konuşuyoruz uzun uzun. Montreal'de gençlerle başka şeyler yapabileceğim düşüncesini aşılıyor bana bu iki kız. Sonra hepimiz ayrı bir odaya girip uyuyoruz.

Devrisi gün dönüyoruz Montreal'e sevgilimin kızıyla, gene motosikletten almam gereken zevki edinemeden. Monique kapılarda bekliyor bizi:

-Nerdesiniz? Niye gittiniz ki siz Quebec'e?

91

Oyunun giysilerini yapacak olan menekşe gözlü deli kadın Mikie Hamilton'un uzak doğu özlemiyle döşenmiş, buhurdanlıklarda hoş koku yayan çubukların yandığı, sadece mumlarla aydınlattığı evinde, yerde büyük minderlerde oturuyoruz. Ben bağdaş kurmuşum. Öyle oturabilişime çok şaşırıyor Mikie.

-Nasıl yapıyorsun bunu?

-Bir şey yapmıyorum, bağdaş kuruyorum.

Birbirini izleyen değişik hayret ünlemleri çıkarıyor. Bağdaş kurmayı bilmiyorlar. Bu oturuşuma artık alışmış olan Monique gülüyor.

Mikie'ye metnin bitmiş halini getirdik. Bitkisel çaylar içerek, hem oyunu, hem de benim kafamdaki şeyleri anlatıyorum. Monique, Mavra dışında başka roller de oynayacak, oyun bir *"Gogol Duruşması"* biçiminde gelişti, başka tipler de gelip Poprişçin hakkında tanıklık ediyorlar. Gogol'ün başka oyunlarından kahramanlar da giriyor böylece oyuna; *"Müfettiş"* ten Anna Andreyva ve kızı, bir öyküsünden ukraynalı bir kadın... Bütün bu tipler için değişik giysiler olmalı, ancak tek kişilik bir gösteride bunlar, göz açıp kapayana dek değiştirilebilmeli... Gülümseyerek dinliyor beni Mikie, menekşe gözlerini gözüme dikip. Küçük tefek, hipi ruhlu, fısıldaşır gibi çok alçak sesle konuşan, zayıf ve narin bir kadın. Burçlara meraklı. Bu konuda uzmanmış. Burcumu soruyor.

-Madem uzmansın, niye soruyorsun? Bakıp anlaman

gerek!
diye sırıtıyorum. Bir an susuyor, dik dik bakıyor gözümün bebeğine:

-Akrep'sin sen!

-Değilim.

Geri kalan, benim burcum dışıdaki bütün burçları sırayla sayıyor... Onbir burç bitince de:

-Balık, değilsin herhalde!

diyor uzman doktor hanım.

-Balığım.

diye gülerek yanıtlıyorum.

-Olamaz... Böyle balık olmaz!

diyor Mikie.

-Ben yanlış biliyor, olabilir miyim?

-Yükselen burcun ne?

-Yükselen burç ne?

diyorum salak salak. Böyle bir şeyi ilk kez duyuyorum... Meğer bizi ve burcumuzu etkileyen bir de yükselen burcumuz varmış... O çok önemliymiş. Onun belirlenmesi için de, doğduğumuz yer, gün ve saatte yıldızların gökyüzündeki ofsayt durumunun incelenmesi gerekiyormuş... Mikie hemen kağıt kalem ve haritalar çıkarıp koyuluyor işe. Doğduğum yer Çarşamba elbette yok dünya haritasında, ama yeri belli, Yeşilırmak'ın Karadeniz'e döküldüğü nokta... Oraya bir toplu iğne sokuyor Mikie. Doğum tarihimi kağıda yazıyor. Saat kaçta doğduğumu soruyor. Nerden bilebilirim? Annem bilir.

-Annene telefon edip öğrenebiliriz.

diyor konuyu hemen çözmekte kararlı Mikie... Burada gecenin yarısı, ama Teşvikiye'de çoktan sabah olmuş. Açıyoruz telefonu İstanbul'a.

-Anneciğim merhaba, ben saat kaçta doğdum?

-Elektrikler kesildikten bir saat sonra... O zaman Çarşamba'da gece 12.00'de elektrikler kesiliyordu... Sabah sıfırbirde doğdun oğlum.

diyor annem, hal hatır sorup kapatıyorum telefonu. Mikie, derin hesaplara girişiyor ve sonunda zafer kazanmış bir kumandan tavrıyla geriniyor:

-Demedim mi ben sana, Akrep'sin işte! Yükselenin Akrep!

-Öyle mi?

-Evet. Fakat çok acayip bir tipsin sen demek ki... Balık, yükselen Akrep! Vay canına... Monique de Akrep... Onun için bulmuşsunuz birbirinizi... Siz kolay kolay ayrılamazsınız!

diye gülümsüyor Mikie.

-Öyle mi?

diyor Monique merakla.

-Elbette, fişle priz gibisiniz. Akrep kadınla, Balık yükselen Akrep erkek müthiş bir cinsel uyum demektir.

-Orası öyle!

diye kahkaha atıyor Monique. Ben mahcup önüme bakıyorum.

Metni okuduktan sonra tekrar görüşmek üzere vedalaşıyoruz. Giderayak merak edip burcunu soruyorum Mikie'ye. Gözümün elifine sanki yataktaymışız gibi bakarak, fısıltılı sesine hafif de hırıltı katarak:

-Akrep! Yükselen Balık!

diyor. Monique tedirgin oluyor, hızla çıkıyoruz bu büyücü kılıklı, tılsımlı kadının hint tapınağımsı evinden. Çıkar çıkmaz, daha Monique bana bir şey söylemeden;

-Mikie'den uzak durmam gerektiğini biliyorum!

diyorum. Monique hiç bir şey demiyor.

Beni değişik hoş kadınlarla tanıştırıyor, bundan büyük bir keyif alıyor. Bu kadınlar bana asılınca da çok bozuluyor. Burada kimse kimsenin sevgilisine asılmayacak diye bir durum yok. Kimse kimsenin tapulu, kayıtlı sevgilisi değil zaten. İsteyen istediğiyle gidiyor, bu çok doğal karşılanıyor. Sorun edilmiyor, gibi görünüyorsa da şiddetle sorun ediliyor, bu yüzden kavgalar ediliyor, ayrılınıyor, küsülüyor, ama sanki öyle bir şey yokmuş gibi epik bir tavır takınılıyor. Bizden beterler yani. Biz hiç olmazsa böyle bir şeyin kavgasını eder, cinayetini işler, hapisini yatar, delikanlıca bir huzura ereriz. Bunlar, huzursuzluğu gezdiriyorlar.

92

Provalar hızla ilerliyor. Her ne kadar aramız iyi değilse de, ikimiz de işimize bakıyoruz. Evde küsüz, tiyatroda oyuncu-yönetmen ilişkimiz içinde sakin sakin çalışıyoruz, küs olarak çıkıyoruz provadan. Küs olarak evimize geliyoruz.

Duvarsız bir mekândan oluşan alanda sürekli birliktelikten kaynaklanan bir sürtüşmemiz var. Birbirimize batıyoruz. Sinirli atomlarımız, tedirgin moleküllerimiz çarpışıyor havada. Bir oyun yaratmanın ortak gerginliği, benim parasızlığım ve onun benim için para harcamak zorunda kalışı ve bunu kafama sürekli kakması sonucu, labrador soğuk bir hava esiyor evde.

Patricia ve Frederique geliyorlar provalara, yaptığımız işi çok beğeniyorlar.

Onların beğenisi güç veriyor Monique'e:

-Tamamen deli saçması değil yani yaptığımız?

-Hayır. Çok güzel.

diyor Patricia.

-Çok değişik bir olay ve oyuncu olarak sana müthiş imkânlar veriyor.

diyor Frederique.

Monique gaza geliyor, daha sıkı çalışmaya başlıyor. Bu gayreti bir kaç gün sürüyor, sonra gene soğuyor oyundan ve benden.

-Senin oyunun yüzünden kaç tane iş kaybettim... Bunu oynıyıcam da n'olcak? Ödül alacak değilim ya!

diyerek gene fırlatıyor teksti. Bir süre ara veriyoruz provalara.

Burada bir türk folklor derneği olduğunu keşfediyorum. Onlarla ilişkiye giriyorum. Folklor yapanlar var, saz çalanlar var. Onları da kullanabileceğim bir oyun tasarlamaya başlıyorum, çünkü belki de *"Şu Gogol Delisi"* hiç oynanmayacak. Monique'in ne an ne yapacağı kestirilemiyor.

"Harem Qui Rit" (*) oyunumu yazmaya başlıyorum. İstanbul'dan kalkıp Montreal'e gelirken, değişik ülkelerin limanlarına uğrayarak, o ülkelerden öyküler anlatan bir gemide geçiyor oyun. Kokoreç Paşa ve taifesi yeni dünyaya geliyorlar, tarihin ve Avrupa'nın bağımsızlık savaşları içinden geçerek...

-Bıktım senden!

diyor, bana bir gün Monique. Giderek zorlaşıyor, birlikte oturmamız. İkimize dar geliyor, Saint-Paul sokağındaki çatı katı.

-Gideyim o zaman ben bu evden!

diyorum. Ağlıyarak boynuma sarılıyor, özür diliyor. Yeniden başlıyoruz provalara. Mikie Hamilton kimi kostümleri tamamlıyor, kostümlü provalara geçiyoruz.

Montreal'de yaşayan ünlü bir şarkıcının doğum günü partisine davetliyiz. Dünyanın dört bir yanından şarkıcılar, sanatçılar davet edilmiş. Montreal sosyetesi epeydir bu partiye hazırlanıyor. Mevcut kıyafetlerimle oraya gidemeyeceğimi belirten Monique o gece için bana bir giysi alınmasına karar veriyor. Ben o geceye katılmayabileceğimi, kendisinin yalnız, ya da başka biriyle gidebileceğini belirtiyorum. O, benimle gitmek konusunda ısrar ediyor. Hemen gidip bana bir elbise alınmasına karar veriyor. Kar kıyamet bir hava, ısı eksi kırk civarında, o mağaza, bu butik dolaşıyoruz, lâcivert

---

(*) Gülen Harem (Hara-Kiri'yi çağrıştıran bir kelime oyunu)

fitilli kadife, pahalı bir elbisede karar kılıyor Monique, alıyoruz. Uygun gömlek ve boyunbağını hemen sarıyorlar.

Saray gibi bir yerin, uçsuz bucaksız bir salonunda yapılıyor, doğum günü partisi. Çok kalabalık. Herkes çok şık. İçki dolaştıran garsonlar herkesten şık. Monique'le birbirimizi kaybediyoruz. Dergilerde resmini görüp, adını bilmediğim ünlüler var, en ünlülerden Enrico Macias var, yanında esmer hoş bir kadın.

Biten şarap bardağımı, bir dolusuyla değiştirme derdindeydim ki, elinde iki kadeh şarapla Patricia burnumun dibinde bitti, birini bana uzattı, tokuşturduk. Her zamanki gibi bana dokunarak, sürtünerek, konuştuğumuz şeylerden çok başka şeyler düşünerek ve bunları gözümün bebeğine ıslak ıslak bakarak muhabbete başladı. Monique o sırada koskoca salonun öbür ucundaydı, oradan bizi gördü ve bir kartal gibi hızla yanımıza ulaştı.

-Ona bu elbiseyi ben aldım Patricia!

dedi. Ben de bunun üzerine, delikanlı bir türk olarak Monique'e sert bir tokat attım, yere düşüp hızla kaymaya başladı salonda, herkes şaşkınlıkla ve çığlıklar atarak açılıyor ve Monique açılan boşluktan kaydıkça kayıyordu yerde... Sanki saatler sürdü bu kayış ve herkesin bana pis bakarak söylenmesi, homurdanması...

Bu sırada ben, Patricia'nın ve Enrico Macias'ın ve herkesin donmuş bakışları altında hızla, Monique'in bana almış olduğu ceketi, boyunbağını, gömleği ve pantalonu çıkartıp olduğum yere bıraktım, don fanila çıktım bu sarayımsı binadan lapa lapa kar yağışına, kapıdaki bir taksiye el ettim.

Taksi şoförünün şaşkın bakışlarına, Behzat'ın Cressent caddesindeki evinin adresiyle yanıt verdim. Allahtan Behzat evdeydi de, taksinin parasını ödedi.

93

Delip geçen sivri uçlu bir soğuk. Daha önce hiç görmedim böyle bir ayaz. Kar atıştırıyor. Monique'in evinde son saatim. Birazdan Behzat gelip beni alacak. Taşınıyorum. Monique evde yok. Taşındığımı gelince öğrenecek. Ona kısa bir not yazıyorum. Yeni adresimi ve telefon numaramı bırakıyorum.

Behzat'la ortak bir ev tuttuk. Eski Montreal'deki Saint-Paul sokağından Ontario caddesine taşınıyorum. Kentin ingiliz kesimine geçiyoruz, ingilizceleşiyor, sokak isimleri, günaydınlaşmalar, saat sormalar, birden ingilizceleşiyor yaşam. Ben olaylara fransız kalıyorum.

Behzat'la tanışmam rastlantısal. Kenti keşfederken, Bonaventure meydanı diye bir yer altı çarşıyla karşılaştım. Orada *"İstanbul-Express"* isimli bir dükkân çıktı karşıma. Halılar, siniler, nargileler, lületaşı pipolar, sanki Kapalıçarşı'dayız. İçerde bir adam var, giriyorum, tanışıyoruz. Mersinli Behzat. Kimbilir niye gelmiş buraya? Bu bir firar, besbelli. İnsan durup dururken niye gelsin Mersin'den Montreal'e? Kimbilir neler olmuşsa onun da renkli türkçe hayatında, dalgalar onu bu soğuk limana sürüklemiş...

Ev sahibimiz norveçli yaşlı bir kontes, mobilyalı evimizin eşyaları antika. Masa örtüleri tamamen elişi dantel, tabak, çanak pahalı porselen, çatal, bıçak, şamdan ve kül tablaları gümüş... Peşinatı ve ilk ay kirasını Behzat ödedi, ben ona borçlandım. Dolayısıyla o norveçli bir kont oldu, ben de vikont! Duvarda eski bir Norveç kralının portresi asılı,

sabahları önünde saygı duruşu yapıp bağlılıklarımızı belirtiyoruz majestelerine! Bir yatak odası, bir salon, bir geniş mutfak ve banyodan ibaret evimiz. Yatak odasını kont Behzat aldı, ben vikont olarak salonda bir divanda yatıyorum, salonun bir köşesindeki antika masayı kendime çalışma bölümü olarak düzenledim.

Taşındığımızın gecesi Monique telefon etti. Özürler diledi. Yeni evime gelmek, çok merak ettiği yeni mekânımı görmek istediğini söyledi. Ontario caddesini bildiğini, istersem hemen kimi şaraplar alıp gelebileceğini belirtti. İki arkadaş bir evi paylaştığımızı, benim bir odam değil, salonda bir köşem olduğunu, böyle bir şeyin bu gece saçma olacağını söyledim, üstelemedi. Devrisi günkü prova saatinde bir değişiklik olup olmadığını sordu.

-Provada görüşürüz!

diyerek kapattım telefonu. Devrisi günkü provadan sonra ısrarla yeni evime geldi, kont yemek yaptı, birlikte yemek yedik, Monique gitmek istemedi, koltuk minderlerinden yer yatağı yaptım salonun ortasına, sabahleyin vikont ve vikontes kolkola Ontario caddesinden birlikte gittik provaya. Ne saçma! Ben onun evinden buraya kaçtım, o bu evin salonunda yer yatağı seviyor! Niye taşındım ki ben buraya?

Behzat yıllardır burada, belirli bir türk ve ingiliz çevresi var. Yeni insanlar tanıyorum, Ayla, Güzel Sanatlar Akademisi'nden Çetin ve Esin çifti, görür görmez "Albayım Necdet" ismini taktığım kendini yaşından çok büyük sanan ve öyle davranan tombul çocuk, yazar İlyas Halil, buradaki türk doktorlar grubu gibi Montrealli türkler yanında, fransızca bilmeyen Carol, Judy, Lucie, Susan, Linda, Johanne gibi kızlar giriyor hayatıma. Evimizde ingilizce egemen. Ben zaman zaman çat pat uyduruk ingilizceyle derdimi anlatı-

yor, sıkışınca doğrudan türkçeye geçiyorum. Önceleri bunu garipsediler ingilizce kızlar, sonra alıştılar, giderek çat pat türkçe öğrendiler, hepsi artık türkçe küfürleri ve terbiyesiz şeyleri biliyorlar.

Çok renklidir bekar evimiz. Evdeki muhabbetten çok memnun kalan Albayım Necdet de eve kısmen yerleşir. Bir sokak aşağıda oturduğu için evine sadece yatmadan yatmaya gider, sabah uyanır uyanmaz görevliymiş gibi Ontario caddesinde alır soluğu. Sazlı, türkülü ziyafet sofraları kurulur her akşam evimizde, norveçli kontesin pahalı yemek takımlarıyla, antika dantel örtüler üstüne. Örtüye pilaki mi düştü, önemli değil, beş tane yedeği var örtünün ve fakat bulaşık sorun olur. Gelen gidenimizin haddi hesabı yok, bir gün yıkamazsak bulaşığı, girelemez hale geliyor mutfak. Önceleri Albayım Necdet bu stratejik görevi, rütbesi gereği üstlenir. Albay varken koskoca kont ya da vikont bulaşık yıkamaz ki!

-Siz bizim emir albayımızsınız, albayım!

deriz ona ve emir ve komuta zinciri içinde mutfak görevine yönelir. Daha sonra "mıntıka temizliği" adı altında evin tüm temizliği de Necdet'in sorumluluğuna verilince, albay başkaldırır ve askerî bir darbeyle, sıkıyönetim ilan eder. İkinci bir emre kadar evde bulaşık ve temizliğin dönüşümlü olarak kont ve vikont tarafından yapılmasını emrederek, salonda baş köşeye kurulup az şekerli kahveler höpürdetir. Kont ve vikont sıkıyönetim kararını ciddiye almaz. Mutfağa girilemeyecek hale gelince, bulaşığına tavla maçları başlar. Yenilen yıkar bulaşığı, genelde Necdet yenilir ve:

-İbne zar! Orda dübeş gelir mi?

diye homurdanarak mutfağa yönelir.

"Şu Gogol Delisi" provaları sürerken bir yandan *"Harem*

Qui Rit" oyunumu tamamlayıp nerede, kimlerle, nasıl sahneye koyulacak derdine düşerim. Folklor derneğinden İhsan, Yüksel ve Sadettin bu işe teşne olurlar. İhsan usta sazcı ve folklorcu. Çetin dekor işini üstlenir, Esin'le birlikte oyunda oynamayı da kabullenirler. Behzat da heveslenir. Bu gruba buralı oyuncular eklemek gerekir. Oyuncular sendikasına gider, orada kısa video tanıtımlarını izlediğim oyunculardan bir liste çıkarır, bir bir görüşmelere başlarım. Monique Mercure'e oyun yazmış ve sahneye koyuyor olmam bana belirli bir ağırlık kazandırmış durumda. Celine Bernier, Pauline Lapointe, Yvel Champagne, Alain Fournier isimli oyuncularla anlaşırım, henüz nerede oynanacağı bilinmeyen oyunum için.

Monique'le ilişki bitmiştir, herkes kendi hayatını yaşamaktadır. Benim gecebirlik ingilizce kızlarlı hayatım sürerken, Cressent caddesinde müdavimi olduğum Bistrot isimli barda yeşil gözlü, baygın bakışlı çok güzel kadın Lise Grondines ile tanışırım. Hemen kördüğüm bir aşk başlar aramızda. Kimi geceler onun evinde kalırım. Bir odada iki küçük kızı yatar, öbür odada kuyruklu bir piyano, uzun mumlar ve ikimiz. Sabahlara dek piyano çalar Lise... Bethoven, Ravel, Çaykovski, Mozart arkadaş olurlar soğuk labrador gecelerimize... Sesi de çok güzel, quebec şarkıları söyler... Edith Piaf'lar söyler... Bir tır şoförüymüş kocası, yıllar önce bir gün binmiş kamyona gitmiş, bir daha gelmemiş...

Bir gün Lise *"Şu Gogol Delisi"* provasını izlemeye gelir. Epeydir çevremdeki kadınlarla ve özel hayatımla ilgilenmeyen Monique, birdenbire Lise'e gıcık olur. Prova izlemesini istemez, daha sonra provadan da vazgeçer:

-Hiç prova psikolojisinde değilim... Ben gidiyorum. Sen

de sevgilinle ne bok yersen ye!

"Harem Qui Rit" provaları limanda *"Playwrights Workshop"* isimli, ısıtmasız bir salonda başlar. Bulabildiğimiz sudan ucuz mekân burası. Kuruma küçük bir bağışta bulunduk, akşamları burada prova yapmamıza izin verdiler. Quebecli profesyonel oyuncularla, hiç tiyatro yapmamış türk grubun oluşturduğu bir yarı amatör hava var. Bizimkilerin prova kavramı da, saat kavramı da yok. Hepsi değişik işlerde çalışıyorlar, işten çıkıp geliyorlar. Bir de ermeni katıldı ekibe: Christian Balian! Konya'da dervişlere takılmış, dönmeyi öğrenmiş, dön diyorsun, bir başlıyor kurulu bir aygıt gibi dönüyor. Çok etkileyici. Başka bir özelliği yok. Sadece bunun için aldım onu ekibe, oyunun bir yerinde dönecek!

Şubat'ın dördü *"Şu Gogol Delisi"* nin prömiyeri. Montreal tiyatro dünyası davetli. Oyuncular, yönetmenler, eleştirmenler. Biletli izleyici yok. Monique çok heyecanlı:

-Bütün Montreal gelmiş!

-Sakin ol. Bütün Montreal çok şaşıracak!
diye öpüyorum onu.

-Martial Da Silva da gelmiş!

-Kim o?

-Kaleminden kan damlayan eleştirmen. Hiç bi boku beğenmez. İlk geceden niye geliyor ki?

Percival Bloomfield giriyor soyunma odasına elinde üç kadeh, bir şişe şampanyayla. Çok mutlu:

-İzdiham var Monique! İngiliz tiyatrocular da gelmiş ! Alt kattan sandalye taşıttırıyorum... Yarının biletleri bitmek üzere!

Tedirgin başlıyor oyuna Monique, kendine güvensiz ve ürkek. Gerektiğinden hızlı söylüyor ilk şarkıyı, gitarcı An-

dré onunla koşuşturmak zorunda kalıyor. Gene de sıkı bir alkış alıyor ilk sahne sonunda, rahatlıyor, giderek açılıyor, izleyiciden gülmeler gelmeye başlayınca da yükseldikçe yükseliyor oyunu. Daha birinci perdenin sonunda ayağa kaldırıyor salonu. İlk perde ayakta alkışlanıyor. Perde arasında odası dolup taşıyor, *"Baldızlar"* ekibi takım halinde orada, boynuna sarılıyorlar, kutluyorlar. Bu ara gaz onu rahatlatıyor, ustaca oynuyor ikinci perdeyi. Selâmda hüngür hüngür ağlıyor, ama yüzü gülüyor.

"Baldızlar" ekibiyle yemeğe gidiliyor oyundan sonra. Başta Tremblay ve Brassard, hepsi beni kutluyorlar. O gece yeniden başlıyor Monique'le bitti sandığımız aşkımız.

Eleştirmen Da Silva'nın yazısı *"Monique Mercure'ün oyuncu yelpazesinin zenginliğini, şarkı söylemekteki ustalığını ve bir sürü başka yeteneğini keşfetmemiz için Montreal'e bu genç türkün gelmesi gerekiyormuş, demek ki!"* diye başlıyor, Monique'e övgülerle sürüyor ve *"Şensoy'un Gogol uygulaması yıllar önce Coggio'nun yaptığı başarılı uygulamadan hiç de geri kalır değil, üstelik burada Gogol'ün bütün dünyası ve eleştirel bir bakış zenginliği var; bu genç türk Quebec tiyatrosu için bir kazançtır."* diye bitiyor ve bana bütün kapıları açıyor.

Buranın önemli tiyatrolarından biri olan Theatre de Quat'Sous'nun (*) patronu Paul Bouissennau ile sözleşme imzalıyorum. Isıtmasız salondan, kadife bir tiyatroya taşınıyor *"Harem Qui Rit"* ekibi. Lise Grondines de piyanist şarkıcı olarak katılıyor takıma.

Monique ile Lise arasında gidip gelmektedir gönlüm... Üç gün birinde, iki gün birinde kalırım. Onlar da kanıksarlar birbirlerini. Birine gitmemişsem, o öbürünü arar, orada olup olmadığımı sorar, ikisin evinde de yoksam paniğe kapılırlar. Çünkü ikisine de gitmediğim akşamlar da vardır, yeni yeni kadınlar tanır, yepyeni maceralar yaşarım.

Komünist kız Veronique, hiç fransızca bilmeyen Linda, fransızca bildiğini sanan Sugar, çılgın kız Annie, Valerie, Sylvia, Judith, rus kız Nataşa, Helene ve daha bir sürüsü med cezirlerimdir labrador soğuk su akıntısına inat. Kadın-

---

(*) Dört Paralık Tiyatro. Brecht'in fransızcaya "Dört Paralık Opera" ismiyle çevrilen "Üç Kuruşluk Opera" sının ismine gönderme yapılmış.

lar tarafından paylaşılmazlık duygusunu yaşar, "bütün kadınlar bana bayılıyor" salak merhalesini de aşarım hayatın çok gençliğinde.

Annemden yeni adresime, mektup, gazeteler ve yeni yaşım için ördüğü kazak gelir. Her doğum günümde bir kazak örer bana annem ve yirmidördüncü kazağı ulaştırır kuzey kutbuna. Gazetelerden okurum *"Hâneler"* oyunumun Devekuşu Kabare Tiyatrosu'nda başladığını. Oku oku bitiremediğim Cumhuriyet gazetesiyle arkadaş Cressent caddesinde Bistro'ya giderim. Barda okurum gazetemi. Yanımda sakallı bir tip, önce gazetemle ilgilenir, göz göze geliriz, türkçe bakıştığımızın farkına varırız ikimiz aynı anda. Sonra bana doğal olarak:

- Türk müsünüz?

der.

-Evet.

derim, Cumhuriyet gazetesi irdeleyen tip olarak.

-Merhaba ben Ruşen, bu da Edip, siz de Cumhuriyet okuduğunuza göre, doğru dürüst biri olmalısınız.

der Ruşen. Tanışırız. Meğer ismimi duymuş. Niyazi Berkes *"Şu Gogol Delisi"* ni izlemiş! Ona sözetmiş, git gör, demiş.

-Niyazi Berkes Montreal'de mi?

-Genelde evet. Şu an burda yok. Oyunu izlemiş... Bana sözetti. Ben onun öğrencisiyim.

diyor Ruşen. Böyle başlıyor onunla hiç bitmeyecek dostluğumuz. Her akşamüstü buluşuruz artık Bistro'da, saat 17.00-18.00 arası. Bu süre içinde yüzde elli indirim vardır barımızda. Saat 17.55'te garson kız bağırır Bistro'nun ortasına:

-Son çağırı!

Beş dakika sonra fiyatlar iki misli olacak, demektir bu! Otuz bira birden söyleriz Ruşen'le, biranın masada dururken ısınıp manyayacak hali yok ki, kuzey kutbundayız.

Bob isimli bir amerikalıdan sözediyor, türk folklor grubu. Bütün türk sazlarını ustalıkla çalıyormuş. Düzgün türkçe konuşuyormuş. Telefon ediyorum Bob'a, tanışmak istiyorum, diye.

-Çaya buyrun efendim, şeref verirsiniz!

diyor Bob Kuman.

İri yarı, şişman, gözlüklü, ince bıyıklı çok nazik bir insan. Evi, Anadolu'da bir köy evi gibi döşenmiş, kilimler, kerevetler, minderler, ortada sini, duvarda neredeyse bütün türk müziği sazları asılı. Hepsini ustalıkla çalıyor Bob. Çay demlemiş sunuyor. Unutulmuş bir İstanbul türkçesini gayet düzgün ve epey kırılmış bir amerikan vurgusuyla konuşuyor.

-CIA ajanı mısın?

diye soruyorum, kafadan.

-Hayır efendim, amerikalı türküm! Babam türkmüş yani.

diyor ve vuruyor sazın teline;

"Çayırda buldum seni
Ellere vermem seni..."

Bob çok gençken ölmüş babası. Amerika'daki evlerinde tavan arasındaki sandıkları karıştırırken babasının türk nüfus kağıdını bularak türk olduğunu öğrenmiş. O zaman anlamış amerikanca çok manasız olan soyadının nerden geldiğini. Bu olay çok etkilemiş onu. Kalkıp İstanbul'a gelmiş. Türkçe öğrenmiş. Müziğe meraklı olduğu için Şemsi Yastıman'dan ders almış, bütün türk sazlarını çalar hale gelmiş. Sonunda da gelip Montreal'e yerleşmiş.

-Amerikalı olmadığımı öğrenince, zaten sevmediğim amerikalılardan kaçtım. Bu kıtada amerikalı olmayan tek yer Montreal, ben de buraya sığındım bir kızılderili gibi.

Bob'un babası niye türk? Onun adı niye Bob? Annesi kim? Ne acayip bu yeni dünya!

95

Onsekiz oturak bir gemiydi. Tek küreği üç kişi çekiyordu. Yüz sekiz kişi aynı anda asılıyordu otuzaltı küreğe. Kürekler hep birlikte girip çıkıyordu suya.

-Hep gaytariğin ya la İbraam..

-Aniii? Ne gaytariğim la Recep?

-Küreğn bütün ağulluğunu bağ bırakiğin da... Yalancuktan dudma şu küreğ, adam gibi asulcağsan asul!

-Asuliğik amına goyim, da ne asulcağmışım?

-Bi da da sennen aynı küreğ oturusam bağ da Recep demesünler.

-Az susun da la! Az susun! İkinüzün de bi boka yaraduğu yok, küreğ bi başuma ben çekiğim da!
diyerek payladı ikisini de Aptullah. Önlerindeki Hüseyin, Salih ve Sıtkı bambaşka bir muhabbetteydi.

-Gıbrıs'a mı gidiğik biz şindi?

-Bilmiğim... Neriğ gitsen ne farketcek, kürek çekcen da!

Kürekçibaşı Şettam Ağa'nın kükremesi, hepsini susturdu:

-Asulun la küreklere! Gene gevşediğiz, amına goyim... Gidiğik gidiğik aynu yerdeyük.! Öndeki gemiler gayboldu... Hava gararmadan bi limana giremezsek görürsüüz anağızınkini!

Yalnız denize batıp çıkan küreklerin sesi duyulur oldu Akdeniz'de, 1572 yılının güneşli bir mayıs sabahı. Gemi üç gün önce çıkmıştı Çeşme limanından. İstanbul'dan gelen Pertev Paşa komutasındaki üç yüz gemilik Osmanlı donanmasına katılmışlardı. Padişah asker istemiş, ağaları

da Çarşamba'dan bu yüzsekiz leventi seçmiş göndermişti Çeşme'ye. Dört bir yandan leventler gelmişti, ana baba günüydü ortalık. Çarşambalı kürekçibaşı Şettam Ağa, yüzsekizini de aynı gemiye aldı. Herşeyin en iyisini Çarşambalıların yaptığına kendini inandırmış ve bunu bir düşünme biçimi olarak geliştirmişti, koca göbekli, pala bıyıklı, koca burunlu Şettam Ağa. Nerde soğan yese beğenmez:

-Çarşamba'nın sovanını dutmaz!

der, nerde morina balığı görse:

-Yeşilırmağn morinası gibi olmaz!

diye burun kıvırırdı. Asıl adı Halil'di ama sürekli küfür ettiği için ona küfürbaz anlamına gelen şettam lakabı uygun görülmüş, giderek lakab ismin yerini almıştı.

Kıbrıs, Kefalonya, Preveze dolaştıktan sonra İnebahtı limanına demir atıldı. O zamana kadar herşey güzeldi. Kıbrıs'taki gemilere yardım edildi. Kefalonya yağma edildi, çok iyi ganimet toplandı. Yenildi, içildi, kefalon kadınlarla aşklar yaşandı. Çok ürkerek gelinen Preveze'de de bi bokluk olmadı, fakat o İnebahtı denen yerde başladı bahtsızlık. Kâfir donanmasının saldırıya geçeceği haberi geldi. Pertev Paşa;

-Buradan kımıldamıyalım, kâfir üzerimize gelirse cenk edelim!

buyurdu. Uluç Ali Paşa da cenge girmeyi, hele kâfirin üstüne gitmeyi hiç uygun görmedi ama Kaptan Paşa cengetmekte ısrarlıydı. Leventleri gaza getiren bir babalayıcı konuşma yaptı ve donanma *"En büyük levent İç levent!"* nidâlarıyla savaş havasına girdi. Uluç Ali Paşa deniz tarafını tutalım, dediyse de Kaptan Paşa kıyıyı tutmanın daha doğru olacağını savundu. Bu konuyu epey tartıştılar. Bu tartışma sırasında düşman ateşiyle başladı savaş. Kaptan Paşa öne fırlayarak düşman donanmasına çattı, kâfir ge-

minin üç fanuslu olduğunu görünce bunun kaptan gemisi olduğunu anladı ve onu ablukaya alarak, hemen Kaptan Paşa'yı şehit ettiler. Bunu gören donanmamız çözüldü, kimisi karaya kaçtı, kimisi esir düştü, Şettam Ağa ve Çarşambalı yüzsekiz levent de neye uğradıklarını anlamadan kendilerini bir portekiz gemisinde buldular.

Portekizli korsanlar bastılar kırbacı, küfrederek asıldı küreklere Çarşambalılar. Cebelitarık'tan çıktı portekiz korsan gemisi, günlerce gecelerce kürek çektiler, Kanarya adalarına ulaştılar. Orada bir iki gün oyalandılar, gene yola koyuldu gemi, kavurucu sıcaklar başladı, haftalar sonra enseleri güneşte kavrulmuş meşin gibi Dakar limanına vardılar.

Bir hafta sonra oradan demir alırlar batıya doğru, kimi adalarda konaklayarak günler sonra Brezilya denilen bir sahile ulaşırlar. Gemi Çarşambalıları indirip, onlarsız çekip gidince, orada bir adama satıldıklarını anlarlar ve o adamın tarlalarında çalışmaya başlarlar karın tokluğuna.

-Nedür la bu başumuza gelen Şettam Ağa?

-Akıl alcak iş diil la yiyenim... Nerden neriğ geldük, amına goyim!

-Fakat garıları çok güzel buranun.

-Ha la ha!

-Hepsi de yollu biliğin ni?

-Biliğim... Sen n'abar la yiyenim!

Brezilya'nın havasına suyuna tam alışırken Çarşambalılar, bulundukları yer bir ingiliz gemisinin saldırısına uğrar. Amiral Sir Francis Drake oraları fetheder, Çarşambalıları da gemisine alarak Avrupa'ya dönmek üzere yola çıkar. Gemi Virginia açıklarında bir adaya uğrar. O adadaki yüz kadar ingiliz ülkelerine geri dönmek istemektedirler, ancak gemide yer yoktur. Sir Francis Drake, her ingiliz centilmenin yapması gerektiği gibi, Çarşambalıları gemiden indirir,

yerlerine ingilizleri alır ve uzaklaşır adadan.

Şaşkına dönen Çarşambalılar çimerek Nort Carolina kıyılarına çıkarlar.

-Ne gada da kem talihümüz varmuş la! Ni bok yidük de bu gada naletlendük? Ne gada melunluk yaptusak, ahacuk da bööle cezalanduruldük işte...

-U gada küfür edersen, her lafın berisinde, gerisinde "amına goyim" dersen naletlenüsün helbet!

-Atuk u gada küfür etmiyelim bari.... Bize de bundan kerrü Meluncanlar desünler amına goyim.

Şettam Ağa kızılderili karısından olan ilk oğluna dedesinin adı olan Serbülent ismini koydu. Kızılderili karısının dili dönmediği için, oğlanın adı Sir Brent kaldı. İkinci oğlu doğduğunda Şettam Ağa ona babasının adını verdi ve Çarşamba'da söylendiği gibi:

-İbraham!

diye ünledi onu. Kızılderili karısının dili çarşambacaya pek dönmediği için annesi oğlanı:

-Abraham!

diye sevdi. Çocuğun adı Abraham kaldı.

Üçyüzyetmiş yıl sonra bir torunlarının, köleliğe başkaldırarak, Amerika Birleşik Devletleri'nin başkanı olacağını ve Washington'da bir tiyatroda *"Our American Cousin"* (*) isimli oyunu izlerken, bir oyuncu tarafından alnından vurularak tam bir Çarşambalı gibi öleceğini hiç bilmeden, kavga dövüş yaşadılar Apalaş dağlarında bir ırmağın iki geçesinde, silaha düşkün, bağlama çalan, küfürlü konuşan, sivri burun ayakkabı giyen ve hiç bir dine mensup olmayan Meluncanlar.

Adını Çarşambalı Şettam Ağa'dan alan yerleşim merkezi, kızılderili karısının dilinin dönmemesinden ötürü halen Chattanooga diye anılmakta. Sen n'abar la yiyenim!

(*) Amerikalı Yeğenimiz

96

"Evet ama nereye?" başlıklı yazısıyla *"Harem Qui Rit"* yi beğenmediğini belirtiyor kaleminden kan damlayan eleştirmen Da Silva.

Amatörlerle profesyonellerin kaynaştırılamaması dışında başka bir yanlışı var bu oyunun, hiç savaş yaşamamış quebeclilere Akdeniz'den kurtuluş savaşı öyküleri anlatıyor. Bir de Monique'in hep söylediği:

-Senin türklüklerin burada kimseyi ilgilendirmez! Quebecli olmak lazım!

formülüne aykırı düşüyor oyun. Gene de kimi yerlerine övgüler düzülüyor, özellikle birinci perdenin sonunda dönmeye başlayıp, iki perde arası aralıksız yirmi dakika dönen ermeni derviş Christian Balian ve oyundaki kimi numaralarımızla dikkat çekiyoruz. İzleyici oyuna ilgi gösteriyor. Türk azınlığın da ilgisiyle doluyor Quat'sous Tiyatrosu.

Kanada Radyosu, *"Şu Gogol Delisi"* nin radyo uygulamasını istiyor. Gogol'ün mezar ötesi sesini de ekleyerek radyo için yeni bir metin yazıyorum. Kaydediliyor, bir hafta arayla iki bölüm halinde yayınlanıyor. Ciddi bir telif ücreti ödüyorlar.

Monique'e en iyi kadın oyuncu ödülünü kazandıran oyunum, benim de en iyi yabancı yazar olarak ödüllendirilmemi sağlıyor, ama Monique'le ilişkimizin sürmesini sağlayamıyor, pek görüşmez hale geliyoruz. Patricia telefon ediyor bir akşam:

-Monique'le ayrılmışsınız.

-Epeydir ayrıyız.

-Arasıra görüşüyordunuz.

-Artık bitti.

-O zaman bizimki başlayabilir artık!

diyor Patricia. Beni o akşam evine yemeğe davet ediyor. Bir hafta sürüyor Patricia'nın akşam yemeği. Deli gibi yaşıyoruz çok gecikmiş bir kavuşmayı.

Kültür Bakanlığı'na davet ediliyorum. Bana bir tiyatronun bir yıllık yönetimini vermek istiyorlar. Gerekirse Türkiye'den de sanatçılar getirerek gelecek sezonda değişik oyunlar sahnelemem için bana olanaklar sunuyorlar ve fakat vizem bitmek üzere.

Ottowa'daki türk elçiliğine gidiyorum. Kültür ateşesi 27 Mayıs devrimini yapan askerlerin, 14'ler diye uzaklaştırılan grubundan biri.

-Önce vatan! Önce askerlik!

gibi salak sözler ediyor bana. Ben kendisine bir türk tiyatrocusu olarak yirmidört yaşımda bana burada sunulan olanakları ve bunların tiyatromuz adına önemini anlatmaya uğraşıyorum, o çok katı bir askerî pencereden bakıyor dünyaya, konuyu anlamıyor, bana vize vermiyor.

-Siz vatan için bugün ne yaptınız?

diyorum. Boş bakıyor, çok uzaktaki kültürümüzüm buradaki ateşli ateşesi. Askerî ateşe olması gereken tipi kültür ateşesi yapmışlar, kültür ateşesi olacak tip bulunamadığından herhalde. Ya da asker kültüre bulaşsın diye! Boş bakışından yararlanarak bir cümle daha ediyorum:

-Siz 27 Mayıs'ta da vatan için pek bir şey yapmadınız!

Son cümlem huzurdan kovulmamı sağlıyor. Huzur ile çıkıyorum Ottawa'nın kızılderili sıcağına.

Paldır küldür terketmem gerekiyor Montreal'i. Bir veda partisi düzenliyoruz, İstanbul'dan yeni dönen Behzat'la. İs-

tanbul'da oyunumu izlemiş, Ahmet Gülhan'dan adıma 1000 dolar telif ücreti almış Behzat. Herkese borcumu ödemişim, uçak biletimi almışım, eyvallah lan labrador soğuk su akıntısı.

Son gün bankadaki üç beş kuruşumu çekip hesabı kapatıyorum, bankanın karşısındaki çiçekçiden bütün sevgililerime yirmidokuzar gül gönderiyorum ve karşılıksız bir çek kesiyorum yahudi çiçekçiye, gül için interpol takılmaz bir şairin peşine diye düşünerek.

Komünist kız Veronique'le geçiriyorum son gecemi. Haziranın onuncu günü bir salı sabahı, yahudi çiçekçi elinde çekle bankaya ulaşamadan, Dorval havalimanında, Cevdet ağbim, Albayım Necdet, Ruşen ve Behzat yol ediyorlar beni. Uçağa binmek üzereyken telefonla arıyorum Monique'i:

-Eyvallah! Gidiyorum.

-Nerdesin?

-Dorval havalimanındayım. Uçağa binmek üzereyim.

-Bana bunu yapacağını biliyordum.

diyerek çat diye kapatıyor telefonu yüzüme, uğruna buralara geldiğim kadın.

Birden havalanıyor uçak. Şarap istiyorum hostesten. Uçaklarda verilen mini şarap şişelerinin daha minisini icâd etmişler Canada hava yollarında. O şişeden bir kadeh çıkmıyor. Söz konusu şarap şişelerinden otuziki tane istiyorum. Algılıyamıyor kanadalı hostes. İçin, bitirince getiririm, tavrında.

-Bu şişelerle santranç oynıyıcam. İki takım, otuziki şişe!

-Satranç takımı verelim.

-Hayır içi şaraplı şişeyle satranç severim. Piyon piyonu alınca, kanını emiyor. Strippoker gibi... Kaybeden soyunu-

yor! İsterseniz ondan oynıyalım.

Yanıt vermeden uzaklaşıyor hostes. Otuziki küçük şarap şişesiyle geri geliyor. Kuzey kutbununa ulaşıyor uçak.

Strasbourg'a uğrayıp *"Şu Gogol Delisi"* dosyamı teslim edeceğim. Oradan da ver elini İstanbul. Bütün okullarım bitmiş durumda. Artık sınav yok.

Yepyeni bir sınav başlıyor aslında. Türkiye'de ne yapacağım? Bir çadır tiyatrosu var kafamın içinde. Nerede ve nasıl yapılacak? Kimlerle? Hangi parayla? Parasız kurulamaz mı tiyatro? Kurulamaz! Babam bana, al şu parayı tiyatro yap, demez. Kimse kimseye demez. N'olucak? Nasıl yapılacak kafamın içindeki tiyatro? Önce askerlik yapılacak zaten... Samsun'a yerleşip Ferhan Sineması'nda tiyatro yapamaz mıyım?

-Bir arzunuz var mı?

diye gülümsüyor hostes.

-Var. Bir tiyatro istiyorum!

Ferhan Şensoy
9 Mayıs 2001, Tarabya.

10.BASIM

ISBN: 978-975-7904-08-03

